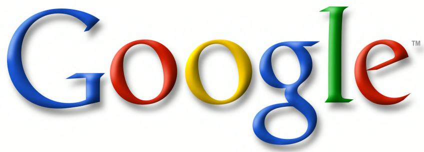

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

Digitized by Google

16/10 61. 24—
(J. 62)

Digitized by Google

BCU – Lausanne

1094973995

Digitized by Google

ANECDOTA SACRA ET PROFANA.

Digitized by Google

TYPIS EXSCRIPSERUNT

GIESECKE ET DEVRIENT.

LIPSIAE MDCCCLXI.

Digitized by Google

ANECDOTA
SACRA ET PROFANA

EX ORIENTE ET OCCIDENTE ALLATA

SIVE

NOTITIA

CODICUM GRAECORUM, ARABICORUM, SYRIACORUM, COPTICORUM, HEBRAICORUM, AETHIOPICORUM, LATINORUM,

CUM

EXCERPTIS MULTIS MAXIMAM PARTEM GRAECIS

ET TRIGINTA QUINQUE SCRIPTURARUM ANTIQUISSIMARUM EXEMPLIS.

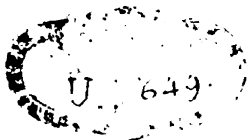
EDIDIT

AENOTH. FRID. CONST. TISCHENDORF

PHIL. ET THEOL. DR. PALAEOGR. BIBL. IN ACAD. LIPS. PROF. PUBL. ORD. REGI SAXONIAE A CONSILIIS AULICIS ORDINUM IMPP. RUSS. S. ANNAE CL. II. CUM CORONA IMP. ET S. STANISL. CL. II. REG. SAXON. ALBERTI IMP. FRANC. LEGIONIS HONOR. REG. BORUSS. AQUILAE RUBRAE CL. III. REG. BAVAR. S. MICHAEL. CL. I. EQUES REG. GRAEC. SALVATOR. CENTURIO REG. SUEC. DE STELLA POLAR. REG. SARD. SS. MAUR. ET LAZAR. MAGNIDUC. SAX. AB ALBO FALC. CL. I. DUC. PARM. S. LUDOVICI EQUES REGIAE SOCIETATIS LITTERARUM LONDINENSIS ET INSTITUTI AEGYPTIACI SOC. HONORAR. REGIAE SOCIETATIS SCIENTIARUM UPSALIENS. SOC. EXTER. SOCIETATUM HAGANAE PRO VINDIC. RELIG. CHRIST. SOC. AB EPIST. HISTOR. THEOL. LIPS. ET ORIENT. GERM. SOCIUS ORDIN.

EDITIO REPETITA, EMENDATA, AUCTA.

LIPSIAE,
SUMPTIBUS HERMANNI FRIES.
1861.

Digitized by Google

Digitized by Google

PRAEFATIO.

Hic liber postquam anno 1855. primum editus erat, quum transisset nuper ad Hermannum Fries, virum honestissimum, petenti ut iterandae editioni consulerem non deeram. Consultum autem est ita, ut non modo praefatione indice aliisque renovandis plura scitu digna adderentur variisque emendationibus locus daretur, sed etiam ea libri pars, in qua de codicibus insignioribus nondum excussis agitur, multis quae nuperis itineribus conquisivi augeretur.

Quae enim hoc volumine continentur, in duas partes dividi possunt, quarum prior in describendis ac passim exscribendis versatur libris antiquis mea opera ex oriente in Europam advectis, altera ex variis Europae et orientis codicibus excerpta complectitur. Quos codices priore parte complexus sum, ii ad duas collectiones pertinent: altera itinere orientali meo secundo abhinc annos octo comparata, nonnullis Museo Britannico et bibliothecae Bodleianae paullo ante cessis, anno 1857. exeunte ad bibliothecam Imp. Petropolitanam transiit, cui locupletandae atque illustrandae liber Baro Modestus Korff, vir summus, ex longo iam tempore tanto cum studio tantoque successu prospicit; altera anno 1844. ex oriente allata posteaque additamentis aucta, exceptis quattuor libris Dresdam missis, ad bibliothecam universitatis Lipsiensis transiit. Prior collectio codices comprehendit duo et triginta, Graecos quattuordecim, Syriacos duo, Arabicos duo, Rabbaniticos et Karaiticos, Hebraeis illos quidem litteris sed plerosque Arabica lingua conscriptos, quattuordecim. Altera collectio codices sexaginta quinque comprehendit, Graecos tredecim, Syriacos quinque, Copticos tredecim, Arabicos octo, Georgicos quinque, Hebraeorum Arabicos quinque, unum Samaritanum *), papyraceos Coptice Hieroglyphice Graece scriptos sex cum linteis fragmentis Hieratice scriptis; item Abyssinicos quinque et Arabicos Drusianos tres. Quarum in utraque collectione codices duodecim sunt palimpsesti, novem primum Graece, duo primum Syriace scripti; unus vero ex fragmentis palimpsestis lingua et ratione satis inter se diversis compositus est. Ex Graecis tres rescripti sunt Graece, unus Arabice, unus

*) Is nuperrime accessit. Vide Cod. Tisch. LVI. in indice.

Digitized by Google

Slavonice, quattuor Georgice. Item Syriacus uterque Georgice rescriptus est. Ceterum hi codices, inter quos eminent Graeci antiquissimo litterarum uncialium genere a quarto ad nonum saeculum scripti duodeviginti, paucis levioribus exceptis, ante me litteratorum hominum nemini innotuerant. Atque illud quidem singulari providentiae divinae beneficio contigisse arbitror, quod, ut hos inprimis praedicem, tot sacri codices annorum mille ac plus mille a communi plurimorum similium summae antiquitatis Christianae monumentorum interitu salvi ad nostra usque pervenerunt tempora atque nunc ex indignis tenebris in lucem prodeunt.

In excerpendis codicibus prioris collectionis paullo parcior eram quam in altera collectione: illos enim non tam in litterarum usum convertendi consilium erat, quam qua essent dignitate et quem litterarum fructum promitterent significandi; praetereaque multi eiusmodi sunt quos totos edere vel certe singulari libello tractare consentaneum sit: id quod in nonnullis nuper iam factum est. Item in describenda altera collectione, cuius codices duos dudum publici iuris factos in nota tantum respeximus, inprimis hoc spectatum est, ut accuratam singulorum notitiam praebentes ad accuratiora studia viros doctos invitaremus. Qua in re multo uberius de Graecis explicatum est quam de reliquis, quippe in quibus descriptio nostra non tam a nobis quam ab iis penderet qui linguas orientales profitentur. Ad orientales enim codices nostros hi potissimum viri clarissimi studium contulerunt: ad Arabicos H. L. Fleischer et J. Gildemeister, ad Syriacos Frid. Tuch et J. Gildemeister, ad Copticos G. Seyffarth, ad Georgicos H. Petermann, ad Abyssinicos Frid. Tuch, ad Arabicos Drusianos H. L. Fleischer, ad Hebraicos et Hebraeorum Arabicos Ad. Jellinek, J. Fürst, (M. Steinschneider).

Plerique alterius collectionis codices, ut in ipso libro notatum est, meo insigniti sunt nomine. Quod anno MDCCCXLV, quo tota collectio ad bibliothecam universitatis Lipsiensis transibat, auctoritate factum est eorum qui illo tempore regis nomine summam universitatis nostrae curam gerebant. Ipsius vero regis Friderici Augusti nomine immortali thesaurum meae collectionis principalem eo insignivi consilio ut „quum grati erga principem optimum devotique animi mei testis, tum eximiae eius circa bonas ac sacras litteras curae munificentiaeque monumentum exstaret". Quae verba in dedicatione codicis Friderico-Augustani a me posita etiam ad totam collectionem bibliothecae patriae traditam valere volui: quod quidem, ut ipsa res quemadmodum peracta est manifeste docet, ita summum regis ministrum, ad quem ea res pertinebat, ratum habuisse luculenter testantur litterae eius datae ad me die 15. m. Mart. a. 1845., rursusque quae ob auctam a me collectionem d. 15. m. Nov. 1853. et d. 11. m. Oct. 1860. eadem auctoritate ad me pervenerunt*).

*) Ex errore fluxit quod de annuis in me collatis scripsit auctor libri: Sr. Majestät des Königs Johann von Sachsen Besuch etc. Nebst einer Darstellung der Anstalten u. Sammlungen der Universität. Leipzig 1858. pag. 94.

Digitized by Google

Nec vero praetereundum est, eam ipsam ob caussam, i. e. ob collectionem illam codicum praestantissimorum patriae ac bibliothecae universitatis patriae cum eximia grati animi pietatisque significatione a me cessam, regis imperiique nomine liberaliter prospectum esse, ut itinera mea et labores ad promovendas litteras inprimis sacras susceptos constanter persequi possem. Quod ut grato animo mihi praedicandum est, ita confido nunquam defuturos esse qui thesauros illos itineribus meis repertos conquisitosque gratulentur patriae.

Quae alteram libri partem occupant excerpta e codicibus bibliothecarum quae Venetiis et Taurini sunt, Parisiis et Carpentoracte, Guelpherbyti, Monaci, Hamburgi, Sanctogalli, Londini, Oxonii, atque etiam in variis terris orientalibus, ea et re et pretio satis inter se differunt. Deligenda erant ex magna eorum copia quae ex plurimis et occidentis et orientis bibliothecis collecta et ad varios usus reposita habeo. Retinenda inprimis ea videbantur quae singularem librum vel certe pro suo quodque genere editionem magis propriam sibi poscunt. Spero equidem ea quae data sunt inventura esse quibus digna studio videantur. Quos eosdem aequos existimatores futuros esse confido.

Quae ad libri finem fragmenta epistularum Pauli edita sunt, ea iisdem exscribenda typis curavimus qui ad novam collectionem Monumentorum sacrorum ineditorum a nobis adhibiti sunt, additis insuper accentuum spirituumque signis ad similitudinem manu scriptorum effictis. Quae typorum ratio ab ipsius codicis scriptura, quam tabula expressimus, non minus recedit quam a plerisque post sextum saeculum scriptis. At quae revera recedunt, ea propius ad antiquiora exemplaria accedunt, ad quae ipsi posteriores codices sunt compositi. Hinc est quod eosdem typos a similibus scripturis non plane alienos esse iudicavimus.

Totius libri et conscriptio et impressio quum laboribus aliis tum itineribus interruptae sunt. Inde excusari velim quae passim minus accurate edita sunt, correcta illa quidem, quoad fieri potuit, in indice.

Denique librum splendidis eorum nominibus decorare poteram qui itinerum meorum, unde totus pendet, patroni exstiterunt. Sed id iam alibi identidem factum est, nuperrime in editione Novi Testamenti septima, atque est eiusmodi ut in meam magis quam illorum laudem fieri videatur. Recolentem quidem cum animo meo memoriam itinerum, in quibus inter annos 1840. et 1860. septennium consumpsi, illud mirum in modum delectat, quod longe a patria et ubique terrarum tot amicos ac fautores eosque magna saepe animi generositate et liberalitate inveni: quorum nunquam non grato animo recordabor.

Ceterum haec Anecdota quum primum anno 1855. prodibant, Alexandro de Humboldt „virorum altioribus studiis clarorum duci ac principi" dedicavi. Quod his feci litteris:

Nec mirabere nec reprehendes quod operi huic nomen Tuum proposui. Ex annis enim tredecim, postquam primum Lutetiae Te videre mihi contigit, labores mei omnes ad

Digitized by Google

Te pertinuerunt. Tu eos nosti, probasti, commendasti; Tu perpetuo favore Tuo ornasti; Tu inter primos fuisti qui Germanico nomine dignos diceres. Quam laudem ut mererentur operam danti etiam illud enitendum erat ut Te nunquam non viderentur digni esse. Quod utrumque utinam revera mihi contigerit. Misi autem prae ceteris eum ad Te librum, quo exposui quae litterarum monimenta in itineribus meis orientalibus, deo id providente, ex monasteriorum pulvere, ubi per tot saeculorum seriem sepulta iacuerant, protraxerim inque vitam ac lucem vindicaverim. Esse in his quae pro summa antiquitate, raritate, argumenti gravitate, inter pretiosissimos bibliothecarum non Germaniae tantum sed etiam Europae thesauros numeranda videantur, scio quantopere Tu mecum et bonis litteris et ecclesiae sis gratulatus. Quod ut laetitiam meam non mediocriter auxit, ita admirabilem ingenii Tui altitudinem ostendit. Quum enim rebus iis quae a natura involutae videntur subtiliter investigandis immortalem gloriam quaesieris ac vero dudum sis consequutus, tamen a Te studioque Tuo minime aliena duxisti quae sacras litteras, quae dei spectant ecclesiam, tanto illam quidem nomine haud dignam nisi divina litterarum luce collustratam. Quae quum ita sint, toto animo delector quod librum hunc ut grati animi pietatis venerationis testem licet ad Te mittere. Quod dum facio, deum precor ut iuventutis illud quod senex semper conservasti nunquam a Te discedat, nec vero ipse, quem totum nunquam discessurum scimus, nisi sero a nobis discedas. Itaque vale. Scribebam Lipsiae diebus festis Pentecostes anni salutis 1855.

Ad haec quae ille rescripsit, Postemi d. 30. m. Aug. 1855., ea et ipsa lectoribus reddenda videbantur, non quidem ostentandi caussa quae vir summus cum tanta erga me benignitate atque indulgentia scripsit, sed ut inde iudicari queat qua ille mente fuerit circa labores eiusmodi inprimisque litterarum sacrarum studia, a quibus eum abhorruisse sacrorum contemptores iactant. Rescripsit autem sic:

„Sie haben einmal wieder, verehrter Freund, mir ein ehrenvolles Zeichen Ihres treuen und liebenswürdigen Wohlwollens durch die Zueignung Ihrer inhaltsreichen und wichtigen „Anecdota sacra et profana ex oriente et occidente allata“ gegeben! Empfangen Sie für diese schmeichelhafte Verherrlichung meines Namens meinen innigsten Dank. Es ist minder diese Verherrlichung, die mich rührt, als die Gewissheit, dass ich, der ich am frühesten Ihre Rückkunft im Vaterlande begrüsst und gern an der Verbreitung des Ruhms Ihrer grenzenlosen, fruchttragenden Thätigkeit gearbeitet habe, in meinem fast 86sten Jahre so frisch in Ihrem Andenken lebe. Sie gehören zu den glücklichsten Reisenden unserer Zeit, aber glücklich sind Sie nicht durch Zufall; nein, Sie sind es dadurch geworden, dass Sie, mannichfach und gründlich vorbereitet, mit so seltenem Scharfsinn und eisernem Fleisse begabt, das Wichtige zu erkennen und als ächt historische Monumente zu bearbeiten wussten. Die „Tischendorfiana“, unter denen der Codex, dem Sie den Namen eines edlen geistreichen Monarchen vorgesetzt, durch sein hohes Alter glänzt,

Digitized by Google

haben allerdings mich vor allem angezogen. Sie bearbeiten, verehrter Mann, die Seite Ihrer ehrwürdigen Wissenschaft, in der aus Mangel an gelehrten Kämpfern und wegen der wohlthätigen Positivheit des Gegenstandes etwas mehr friedliche Ruhe herrscht als in der heissen, unter so vielerlei Bannern und nach so vielerlei Absichten aufgewühlten dogmatischen Zone. Man sollte fürchten, diese Aufregung der Parteyen, durch unvernünftige Einmischung vieler Regierungen vermehrt, mindere in Deutschland das Interesse für den gelehrteren, linguistischen, historischen Theil der Theologie: aber ein Blick auf Ihre bereits erschienenen, so geschmackvoll ausgestatteten wissenschaftlichen Documente, und der Gedanke an die Möglichkeit des Erscheinens, die ich für Frankreich und selbst für England bezweifele, widerstrebt dieser Besorgniss.

Empfangen Sie, theurer Freund, die erneuerte Versicherung meiner ausgezeichneten Hochachtung und unwandelbarsten Anhänglichkeit."

Dabam Lipsiae solemnibus paschalibus anni MDCCCLXI.

Digitized by Google

INDEX LIBRI.

I. PAG. 1. USQUE 16. DESCRIBITUR COLLECTIO CODICUM ITINERE ORIENTALI MEO SECUNDO CONQUISITORUM.

[1]) et [2]) Utrumque codicem, priorem siglo $\varDelta$, alterum siglo $\varGamma$ insignitum, ad editionem Novi Testamenti VII. criticam maiorem diligenter adhibuimus.

Digitized by Google

[1]) Pag. 14. lin. 19. scribe iuncto pro iuncti.

[2]) De isto codice M. Steinschneider, vir harum litterarum longe peritissimus, in Bibliographiae Hebraicae vol. I. (1858.) pag. 19. sic: „Dieser Codex gewährt uns ein schlagendes Beispiel, von welchem Nachtheil die Aversion christl. Gelehrten gegen den hebräischen Buchstaben ist; wäre er mit arabischen Lettern geschrieben, so würde man in ihm längst eine der seltensten und wichtigsten Schriften eines berühmten arabischen Gelehrten — Gazzali — erkannt haben"; — — p. 21.: „Die Tischendorfsche Handschrift ist unstreitig Autograph des Said" („dieselbe ist in meinem Jewish Literature p. 297. nr. 8. gemeint"). — — „Aus welcher Absicht Said das Werk des Gazzali unter einem fingirten Titel abgeschrieben, kann nicht mit Bestimmtheit angegeben werden". — „Schliesslich ist noch Jellineks Bemerkung: der Verf. wird von Asulai erwähnt, als irrig zu bezeichnen". — Accuratiora quaerentes liber Steinschneideri docebit.

[3]) Vide de his canticis Steinschn. l. l. p. 70 sq. et p. 105 sq. Quae medio in libro desiderabantur folia decem (non 18), miro modo Petropoli suppleta sunt. Quum enim nuper Karaita doctissimus Firkowitsch varios codd. Petropolin attulisset, in iis inventa sunt ea ipsa folia quae nostro codici (inter fol. 138 et 139) deerant. Allata erant, teste ipso Firkowitsch, Hierosolymis, nostra vero tota collectio Cahirae comparata. Habent sua fata libelli.

[4]) M. Steinschneider illustravit in Bibliogr. Hebr. Nr. 11. (1859.) p. 92 sq. iis quae in textu de singulorum fragmentorum scriptoribus notata sunt parum probatis.

Digitized by Google

II. Pag. 17—77. CATALOGUS EXHIBETUR CODICUM TISCHENDORFIANORUM BIBLIOTHECAE UNIVERSITATIS LIPSIENSIS CUM APPENDICE.

A. GRAECA.

[1]) Pag. 27. lin. scribe *μνηθεὶς* pro *μνηθεὶς*.

[2]) Pag. 51. col. 1. lin. 5. ab imo scribe *ἐξεκάλυψε* et pag. 52. col. 2. lin. 15. dele punctum post *λέγοντες*.

[1]) Pag. 62. lin. 25. scribe 101. pro 171.

[2]) Scripturae codicum XIII. XIV. XV. XVI. D. non tabula III. sed IV. repraesentatae sunt.

Digitized by Google

[1]) et [2]) Excerpta ista (p. 77. lin. 7. ab imo scribe Schwegleri, p. 78. lin. 14. tituli loco, p. 79. lin. 1. post γίγονεν exciderunt verba: καὶ λυθήσεται, p. 86. not. 2. scribe: voluit τό, p. 88. lin. 11. nescio an ἐνδέχεται eden-

Digitized by Google

dum fuerit, ibidem lin. 20. post εἶναι adde λέγοντα) postquam Frid. Wieseler, cl. univ. Gotting. Prof., anno 1857. in usum criticum vertisset in Exercitationum criticarum in Clementis Romani quae feruntur Homilias Parte I., anno 1859. Alb. Dressel vir clar. ad edendas Clementinorum Epitomas duas etc. adhibuit. Cui operi appendicis loco accesserunt Friderici Wieseleri adnotationes, prioribus Exercitationibus longe locupletiores. Equidem iam ante i. e. m. Febr. 1857 in: Deutsche Zeitschrift für christliche Wissenschaft etc. p. 59. retractaveram quae de codd. nostris, quorum simillimum in bibl. Reg. Monac. inveneram, infra dicta sunt. Ibi inter alia haec scripsi: „Die Schrift geht den grössten Theil hindurch dem Texte der Homilien so parallel, dass sie als ein nächster Ausfluss aus diesen zu betrachten ist, und nicht sowohl eine Epitome als eine Recension der Homilien darstellt, welche nur in besonders wichtigen Stellen eigenmächtig den alten Text verlässt. Dieser Charakter ist ganz von der Art, dass wir hier jene alte christliche Recension der Homilien möchten wieder zu erkennen haben, welche neuerdings mehrfach, besonders von Uhlhorn, besprochen worden ist“.

Digitized by Google

[1]) Corrige p. 185. lin. 17. τότε pro ποτε, p. 186. lin. 45. ἐχθὲς pro χθὲς, p. 188. lin. 23 sq. τοιαύταις γ. θυσίαις pro τοιαύται γ. θυσίαι, p. 195. lin. 35. παρεκαλούμεθα pro παραχ. Quae errata quam aegre feram, iam in Prolegg. ed. N. T. VII. p. CXC. significavi.

I.

Codex Veteris Testamenti Graecus membranaceus palimpsestus foliorum 44 in 4°, si veterem sequeris scripturam, 88 in 8°, secundam si sequeris. Prior scriptura, quavis pagina 25 versibus continuis composita, nullis accentibus, litteris uncialibus pulcherrimis, quinti vel sexti saeculi est. Continet has libri Numerorum partes: 1, 1—30. (sunt folia duo) 1, 40—2, 14. (foll. 2) 2, 30—3, 16. (foll. 2) 5, 13—23. 6, 6—7, 7. (foll. 2) 7, 41—78. (foll. 2) 8, 2—16. 11, 3—13, 11. (foll. 4) 13, 28—14, 34. (foll. 3) 15, 3—20. 15, 32—16, 31. (foll. 3) 16, 44—18, 4. (foll. 2) 18, 15—26. 21, 15—28. 22, 30—41. 23, 12—27. 26, 54—27, 15. (foll. 2) 28, 7—29, 36. (foll. 4) 30, 9—31, 48. (foll. 4) 32, 7—33, 5. (foll. 3) 35, 3—17. 36, 6 usque finem. Textu consentit saepe cum Alexandrino codice contra editionem Vaticanam Romanam, neque raro cum reliquis testibus nostris antiquissimis contra utrumque facit. Sunt etiam quae omnium solus eaque bene tueatur. Ita, ut exempli caussa ipsum primum folium videamus, quod continet 26, 54—27, 2. *τὴν κληρονομίαν αὐτῶν* usque *τῶν ἀρχόντων καί*, versu 57. habet *δῆμος ὁ Γεδσών* (pro *Γεδσωνί*) et *δῆμος ὁ Καάθ* (pro *Κααθί*): quae scriptura conferenda est cum *δῆμ. ὁ Χεβρών* v. seq. in codice Alex. Versu 58. codex palimps. noster ubique facit cum Alexandrino; in utroque enim legitur *καὶ δῆμος ὁ Χεβρών· καὶ δῆμ. ὁ Ὁμουσὶ καὶ δῆμ. ὁ Κορέ*, item *Ἀμβράμ*. Versu 59. rursus in utroque est *τῆς γυναικὸς Ἀμβρὰμ Ἰωχαβέθ*, item postea *Ἀμβράμ*. Versu 60. uterque habet *ἐτέχθησαν* pro *ἐγενήθησαν*; item v. 62. *συνεπεσκ. ἐν τοῖς υἱοῖς* pro *συνεπ. ἐν μέσῳ υἱῶν*, et *κλῆρ. ἐμμέσῳ* pro *κλ. ἐν μέσῳ*. Versu 63. Alex. solus *οἵ* cum *ὅτι* commutat et v. 65. omittit *κύριος*: quod utrumque male habet. Exeunte vero capite et Alex. codex et noster *υἱός Ναυή* pro *ὁ τοῦ Ναυή* praebent. Versu 1. capitis 27. lectiones codicis Alex. *Μαχείρ* et *Αἰγλά* etiam in nostro codice sunt, non item *Μαννασσῆ* et *Μαλά*. Versu 2. noster codex ubique habet *ἐναντίον* pro *ἔναντι*. Lectionum inprimis notabilium nec dum alibi inventarum exempla haec habe: 14, 23. *ἣν ὤμοσα τοῖς πατράσιν σου*. Pro *σου* plerumque legitur *αὐτῶν*, nisi quod in uno codice est *ὑμῶν*. 31, 16. *ἕνεκεν Βεελφεγώρ*. Eadem nominis forma unus utitur Origenes, prope accedente Slavonica versione Ostrogensi, in qua exprimitur *Βελπεγώρ*. In uno tantum codice et apud Chrysostomum inventum est *Φεγώρ*, in omnibus vero reliquis testibus et editionibus habetur

Φογώρ. 33, 3. *Ῥαμασσῆ.* Hoc cum solo interprete Copto commune habet pro vulgari lectione *Ῥαμεσσῆ.* Praeterea codex noster insignis est 1) eadem qua Alex. codex constantia formarum grammatices Alexandrinae, ut *λημψομαι, τεσσερακοντα, ολεθρευειν.* 2) notatione capitum una cum argumentis in margine apposita. Quae capita, satis diversa ab usu codicis Coisl. I. (cf. Montfaucon: Biblioth. Coisl. p. 18 sqq.), similitudinem habent eorum quibus Tertullianus usus est*). 3) numero stichorum in fine libri addito. 4) subscripto nomine librarii *ιωαννου μοναχου σεργιου.* Nota ejusmodi, quod sciam, ex nullo alio tantae antiquitatis codice innotuit; docemur inde, codices tanta litterarum Alexandrinarum elegantia conspicuos non a solis calligraphis Alexandrinis exarari solitos esse.

Altera scriptura et ipsa uncialibus litteris exarata est videturque ad nonum saeculum referenda esse. Continet tres libellos patristicos: primus, cujus initio quaedam desiderantur, vitam Mariae Aegyptiacae tradit usque pag. 78; alter per pagg. 54 Johannis Damascenis homiliam *εἰς τὸ γενέθλιον Μαρίας;* tertius hucusque ineditus vitam Xenophontis et Mariae filiorumque eorum Arcadii et Johannis pagg. 46, in fine mutilus. Textus homiliae Johannis Damasceni, quemadmodum ad libros mss. a Lequien editus est, sat multis locis e nostro codice emendandus est. Ita pro *ἐκ πυρὸς ποθοῦντος* in codice est *ἐκπύρως ποθοῦντος καὶ σέβοντος,* pro *πῶς τὸ πρόσωπόν σου τὸ χαριέν* ibidem legitur *πῶς τοῦ προσώπου τὸ χαριέν,* ad verba *σὺ ἱερέων καύχημα* codex addita habet *βασιλέων στήριγμα,* item *καὶ ἀεὶ παρθένον* ad *καὶ μετὰ τόκον παρθένον,* pro *τὸ ἐπὶ μητρικαῖς φαινόμενον καὶ φοβερὸν ταῖς ἀποστατικαῖς δυνάμεσιν* codex habet *τὸ ἔτι μητρικαῖς ἀγκάλαις φερόμενον καὶ φοβερὸν ταῖς ἀποστ. πάσαις δυνάμ.,* pro *δι' ὃν πρὸς ἀρχίφαντον πατέρα προσαγωγὴν ἐσχήκαμεν* codex habet *δι' οὗ τὴν πρὸς τὸν ἀρχίφωτον πατ. προσαγ. ἐσχ.* Praeterea etiam haec altera scriptura formas ut *ἀκαταλήμπτων* (fol. 55. verso), *σύλλημψιν* (fol. 54. verso) retinet, in ipsis codd. uncialibus sequioris aevi satis raras. Nondum inventus est, quod sciam, codex palimpsestus Graecus cujus recentior scriptura Graeca tantam antiquitatis laudem habeat.

Codices Veteris Testamenti eadem fere antiquitate insignes in Europae bibliothecis habentur duodecim: ex his librum Numerorum non exhibent nisi quattuor.

II.

Fragmenta Novi Testamenti membranacea palimpsesta foliorum 28 (i. e. 20 simplicis et 4 duplicis sive majoris formae), quorum antiquissima scriptura Graeca superimpositam habet Armeniacam. Folia 7 ad evangelium Matthaei (14, 13—23. 17, 22—18, 3. 11—19. 19, 5—14. 24, 37—25, 1. 32—45. 26, 31—45.), 2 ad evangelium Marci (9, 14—22. 14, 58—70.), 5 (4) ad evangelium Lucae (7, 39—49. 18, 14—25. 24, 10—19.), 8 (5) ad evangelium Johannis (4, 52—5, 8. 11, 50—12, 9. 15, 12—16, 2. 19, 11—24. 20, 17—26.)

*) Ea de re agit Ern. Grabius in Prolegg. ad editionem cod. Alex. cap. 1. § 7. ubi ex Eclog. Mosaicis plures capitum Pentateuchi notationes affert.

Digitized by Google

pertinent; item 4 ad actus apostolorum (2, 6—17. 13, 39—46. 26, 7—18. 28, 8—17.), 2 ad Pauli epistulas (1 Cor. 15, 53—16, 9. Tit. 1, 1—13). Textus quavis pagina duabus columnis scriptus est, exceptis foliis duobus quae unam tantum continuam columnam habent. Versuum numerus variat; passim 29 inveniuntur, semel non plus quam 18. Maxima horum foliorum pars saeculo quinto adscribenda est; alia nonnulla, quorum scriptura similis est fragmentis evangeliorum siglis INΓ insigniri solitis, ad sextum pertinere videntur; duo vero actorum folia, quae textum quavis pagina continuum nec prorsus sine accentibus conscriptum exhibent, item tertium actorum folium unciali charactere oblongo scriptum septimum saeculum produnt. Nihilominus dubito an singula folia, nisi forte tria illa actorum folia exceperis, ipsius textus bonitate differant. Consentiunt autem haec fragmenta palimpsesta cum codicibus Novi Testamenti antiquissimis et celeberrimis ABCD tantopere, ut illorum in numerum et ipsa recipienda sint. Quod ad pauca haec exempla satis iudicari poterit. 1 Cor. 15, 54—16, 7. confirmant v. 54. lectionem codicum AC* 17. *τὴν ἀθανασίαν;* ibidem omittunt cum C* 64. 71. *τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσηται ἀφθαρσ. καί;* ter consentiunt cum BD* formam *νεικος* exhibentibus. Qua cum forma componendae sunt similes per hos versus in cod. palimps. nostro scriptae *γεινεσθαι, αμεταχεινητοι, λογειας, επειμενω.* Versu 55. *νῖκος* et *κέντρον* eodem ordine collocata habet quo BC 17. 64. 71., item bis habet *θάνατε* cum BCDEFG 39. 67.** Versu 2. lectionem *σαββάτου* cum ABCDEFG 17. 109. (in margine) tenet, ibidem cum solo B habet *ὅτι ἐάν*, et *εὐοδωθῇ* cum ACK et minusc. codd. aliquot. Porro confirmat lectiones *οὖς ἐάν, ἄξιον ᾖ, ἐλπίζω γάρ, ἐπιτρέψῃ,* quas plerique codd. unciales cum pluribus aliis tuentur. Praeterea v. 53. *τὴν ἀθανασίαν* solus habet, id quod bene convenit cum eadem lectione v. 54. simul in codd. AC* inventa. Versu 58. habet *ἔργῳ κυρίου,* accedente uno cod. 109. qui cum testibus Alexandrinis facere solet. Versu 6. habet *πρὸς ὑμᾶς γάρ* et v. 7. *οὐ θέλω δέ*, quarum lectionum testes nondum reperti, certe nondum notati sunt. Quae vero his locis Paulinis, eadem in evangeliis et actis apostolorum codicis palimpsesti nostri indoles est. Ita Joh. 20, 18. *ἀγγέλλουσα* confirmat, in solis ABX inventum, v. 19. *τῇ μιᾷ σαββάτων* cum solis ABL et *μαθηταί* absque *συνηγμένοι* cum ABD aliisque 3 minusc., v. 20. *ἔδειξεν* et *τὴν πλευρ. αὐτοῖς* cum solis ABD. Versu 25. auctoritatem auget lectionis *τόπον* pro *τύπον*, quam codicum uncialium solus A tuetur, sed etiam patrum et versionum testimonia commendant. Ita etiam Matth. 24, 44—45. tribus locis quorum lectio fluctuat cum codd. BD, BDL, BLΔ iisque fere solis facit; habet enim *ᾗ οὐ δοκεῖτε ὥρᾳ, ὁ κύριος* absque *αὐτοῦ, οἰκετείας* pro *θεραπείας*. Praeterea in margine textus evangelici sectiones Ammonianae notantur, sed pariter atque in codice Ephraemi Syri rescripto absque canonibus Eusebii.

Codices Novi Testamenti pari fere aetate hucusque innotuerunt 11 (ABCDPQTZ, E actorum, D et H epp. Paul.), quorum 5 (PQTZH) minorem fragmentis nostris ambitum habent et quattuor (CPQZ) pariter sunt palimpsesti.

Digitized by Google

III.

Codex Graecus membranaceus uncialibus litteris octavi saeculi quavis pagina duabus columnis scriptus, foliorum 157 in 4°, evangelia Lucae et Johannis integra continens, praemissis capitulorum indicibus, superstite insuper subscriptione evangelii Marci. Ex numero est codicum evangeliorum EFGHKMSUV; sed non tantum prae his omnibus ad antiquissimorum accedit textum codicum, verum etiam passim magna lectionis singularitate conspicuus est. Exempli caussa Joh. 5, 1—36. quinquies plenam codicum uncialium auctoritatem confirmat; locis 17, ubi eorundem dissensio est, 13 cum A etc., bis cum B etc., semel cum C etc., semel cum C***GHMUV (tacentibus pluribus antiquioribus) facit; 14 locis lectiones ad ingenium codicis probandum inprimis aptas habet: quater de uncialibus codd. solum D socium habet: v. 3. *κατέκειντο* (hoc praeter D versiones Aegyptiacae et Latini aliquot codices tuentur); v. 15. *ἀπῆλθ. οὖν* et *ὁ ποιήσας με;* v. 34. *ἀνθρώπων*: semel de codd. uncial. solum A (v. 19. *ἐκεῖνος ποιεῖ*): bis de codd. uncial. solos EM (v. 19. et v. 27.); bis de codd. uncial. tantum C*LD et C*LGK (vv. 10 et 11.); semel (v. 14.) socios non habet nisi F et Coptum. Versu 36. confirmat codicum ABEGM lectionem *μείζων* (a Lachmanno receptam) pro *μείζω*; v. 18. comitibus solis nr. 13. et nr. 217. habet *ἀλλ' ὅτι* et ibidem nullo socio *ἔλυσεν*. Denique versu primo pro vulgata lectione (*ἡ*) *ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων* lectionem maxime notabilem omnium solus habet *ἡ ἑορτὴ τῶν ἀζύμων*. Idem codicis ingenium probatur loco Luc. 3, 19—36. Per hos versus codex noster semel accedit ad communem uncial. codicum lectionem; octies iisdem tantum non consentientibus cum ABE etc. facit; item locis 18 aliis undecies cum A etc. facit, cum B etc. ter, cum DE etc. bis, item bis cum EGHSUΔ vel KMSVΔ. Versu 27. *ζορομβάβελ* pro *ζοροβάβελ* habet, solo A socio, et v. 22. post *γενέσθαι* addit *πρὸς αὐτόν* cum solis quinque codd. minusc. (13. 69. 119. 229.** 262.) qui cum Alexandrinis testibus facere solent. Eodem versu *ἀπ' οὐρανοῦ* pro *ἐξ οὐρ.* in eo scriptum est, nullo socio. Addamus tres lectiones notabiliores ex altero capite evang. Johannis petitas: v. 11. omittit *τὴν* ante *ἀρχὴν* cum solis ABL 1. 33. 262., accendentibus Origene aliisque; v. 12. habet *ἔμεινεν* pro *ἔμειναν* cum AFG 1. 124. aliisque, item Copt. aliisque et (semel) Origene; item v. 24. *ἐπίστευσεν* pro *ἐπίστευεν* cum 235. Origene (bis) et codice Italae.

Inprimis vero grave est quod hic codex eandem originem prodit atque codex Reg. 53. (262. Scholzii), de quo Scholzius in libro suo: Biblisch-kritische Reise 1823. pag. 11 sqq. sic exponit: Eine der interessantesten Handschriften, die ich untersucht habe, ist unstreitig die in der königlichen Bibliothek mit No. 53. bezeichnete, welche die Evangelien enthält. Leider hat sie von den Würmern, dem Weine und Meerwasser viel gelitten, so dass mehrere Seiten kaum lesbar sind und viele Stücke der Blätter abfallen; die oberen Ecken sind es zum Theil schon .... Die Unterschriften eines jeden Evangeliums habe ich in meiner Schrift

Digitized by Google

Curae crit. § 7. mitgetheilt.... Auf jeder Seite sind 2 Columnen, die Zeilen sind sehr kurz und schliessen oft in der Mitte des Wortes.... Ich setze diese Handschrift ins 10. Jahrh. Sie ist in Jerusalem aus Handschriften, die auf dem heiligen Berge, wahrscheinlich in einem Kloster, befindlich waren, von Daniel, wie aus der Unterschrift erhellt, geschrieben.... Dass die Exemplare, aus denen sie eine Abschrift ist, sehr alt waren, wollen wir nicht bezweifeln. Sie müssen mit Unzial..... geschrieben gewesen sein. Nehme man an.... so haben wir hier den Text sehr alter Dokumente vor uns, die uns damit leicht in die erste Zeit des Christenthums hinaufführen..... Jam vero codex noster duobus fere saeculis Parisiensi antiquior easdem plane cum eo subscriptiones sub singulis evangeliis habet (cf. facsimile apud Scholzium: Biblisch-kritische Reise nr. VI. c.), nec videtur ulla in illo codice notabilis inveniri lectio, quae non sit eadem in nostro, nisi quod multa alia auctor exemplaris Parisiensis iam mutata invenisse censendus est quae nostri codicis scriptor fideliter ex antiquiore fonte hausit. Quamquam Scholzius, ut fere solebat, non accuratissime Regium codicem contulisse videtur. Exempla consensionis utriusque haec sunt: Joh. 1, 28. *βηθεβαρᾶ* et 4, 31. *παρεκάλουν;* Luc. 6, 33. *αὐτό* pro *τὸ αὐτό*: 6, 37. *καταδικάσητε*: 19, 14. *θέλωμεν*: 21, 21. om. *καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτ. ἐκχωρ.* Quibus locis omnium soli consentiunt codex noster et Scholzii 262. Alibi accedunt testes pauci iique insignes, ut Joh. 16, 29. ubi *αὐτῷ* omittunt simul BD* 1. Syr. poster.; item Luc. 19, 45. ubi majus additamentum illud iam a Scholzio commemoratum l. l. pag. 16. simul tuentur D Aeth. Syr. post. c. asterisco et codd. aliquot Latini; item Joh. 7, 30. ubi *καὶ ἐξῆλθ. ἐκ τ. χώρ. αὐτ.* simul addunt 13. 69. et Armenius interpres. Conveniunt codex noster et Parisiensis etiam in eo quod locos Joh. 5, 3 sq. et 8, 1 sqq. obelo vel asterisco notatos exhibent. Praeterea in nostro codice scholia inveniuntur, pleraque et ipsa uncialibus litteris adscripta, quorum nonnulla ad rem criticam faciunt, ut quod est ad Joh. 8, 1 sqq.: *τὰ ὀβελισμένα ἔν τισιν ἀντιγράφοις οὐ κεῖται, οὐδὲ Ἀπολιναρίου· ἐν δὲ τοῖς ἀρχαίοις ὅλα κεῖται· μνημονεύουσιν τῆς περικοπῆς ταύτης καὶ οἱ ἀπόστολοι πάντες ἐν αἷς ἐξέθεντο διατάξεσιν εἰς οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας.*

IV.

Codex evangelicus Graecus membranaceus litteris uncialibus saeculi noni scriptus, versibus quavis pagina continuis, foliorum 157 in 4° majori. Prae ceteris quoad habitum et scripturam similitudinem habet codicis Cyprii in bibl. Paris. 63., ad evangelia siglo K notati. Continet evangelium Lucae integrum (extrema folia decem ex madore male affecta sunt, sed in meliorem statum redigi possunt et jam a me lecta sunt); item Marci evangelium exceptis 3, 35—6, 20; porro fragmenta haec evangelii Matthaei: 6, 16—29. 7, 26—8, 27. 12, 18—14, 15. 20, 25—21, 19 22, 25—23, 13. et evangelii Johannis 6, 14—8, 3. 15, 24—19, 6. Quadrat in hunc quoque laus codicis eius qui praecedit: ex numero

Digitized by Google

enim est codicum EFGHKMSUV; sed saepius his cum antiquioribus consentit codicibus, nec raro lectiones plane proprias tuetur. Exempli caussa videamus Luc. 3, 1—38. Hos per versus locis 13 plurimorum codd. uncialium confirmat auctoritatem; locis 17, ubi illi inter se differunt, quaterdecies cum A etc., bis cum C etc., semel cum EGHKSUΔ facit; 15 denique locis pro testium discrepantia inprimis idoneis ad ingenium codicis probandum, septies cum B facit perpaucis aliis accedentibus, semel cum eodem accedentibus pluribus; bis de uncial. codd. LX et LXKMU solos habet comites, bis veteres tantum aliquot interpretes et semel unum ut videtur codicem illum insignem 131; v. 8. pro ἄρξησθε habet δόξησθε, solo Didymo (δόξητε) prope accedente; denique v. 23. loco perquam gravi ipse solus omittit ὡσεί, ab aliis cum ὡς permutatum. Etsi non dixerim ubique codicem nostrum tanta quanta hoc Lucae loco lectionis bonitate excellere, tamen nusquam inferiorem se praebet codicibus uncialibus sequioris aevi iis quos supra laudavimus. Lectionum nondum alibi inventarum exempla addamus quattuor ex uno capite Lucae quarto. Ibi enim v. 2. ad ἡμέρας τεσσαράκοντα addit καὶ νύκτας τεσσαράκοντα; v. 6. παραδέδοται commutat cum παραδίδοται, v. 22. omittit οὐχ, v. 25. habet ἐπὶ τῆς γῆς pro ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν.

Codices evangeliorum unciales majoris ut nostri III. et IV. ambitus hucusque inventi sunt 15, quorum 4 (ABCD) sine dubio antiquiores, 5 (GHSUX) sine dubio recentiores, 6 vero (EFKLMΔ) eiusdem fere aetatis sunt.

V.

Codex Veteris Testamenti Graecus membranaceus, uncialibus litteris octavi saeculi scriptus, foliorum 29 formae maximae, quorum quaevis pagina textum duabus columnis distinctum exhibet. Continet maximam libri Genesis partem, i. e. 1, 1—14, 6. 18, 24—20, 14. 24, 54—42, 18. Lectionis bonitate tantopere excellit ut non dubitem quin egregie facturus sit ad pristinam integritatem Genesi Graecae reddendam; ipsi enim Alexandrino codici, quocum saepe facit, non raro praestare videtur. Cum Vaticanus liber, unde Romana editio fluxit, tota fere Genesi careat (incipit capite 47.), inventum hunc thesaurum maximi faciundum existimo. Exemplum textus esto Genes. 31, 31—47. Ibi lectiones 45 ab editione Romana differunt. Locis 13 cum Alexandrino codice consentit; aliis vero 9, accedente sexies (ter hiat) codice Cottoniano illo qui incendio periit, contra Alexandrinum est. Porro saepe cum Cottoniano consentit invitis Alex. codice et Rom. editione, ut v. 32. (transposita sunt καὶ εἶπεν … ἡμῶν etc.) et v. 40 (ἐγινόμην et παγετός). Versu 33. cum Vindob. codice purpureo omittit εἰς contra ed. Rom. et Alex. codicem. Notabilis etiam est consensio nostri codicis et codicis Veneti, de quo Holmesius, apud quem nro. 72. notatur, sic iudicat: „Est sane codex in suo genere singularis et maximi faciundus; continet enim textum hucusque incognitum.“ Cum eo codice noster solus v. 36. omittit ἀποκριθείς usque

Digitized by Google

Λάβαν, item v. 37. cum eodem solus corruptam lectionem *θέσω δέ* (pro *θὲς ὧδε*) tuetur. Quum vero plura alia tantum non solus praebeat, ut vv. 45. 47. 42. ubi habet *εἰς στήλην*, *ἐκάλεσεν δέ*, *ἐχθές*, vv. 37 et 46. ubi omittit *ὅτι* et *ἐκεῖ*, tum multis locis plane propria habet, ut v. 33. *εἰσῆλθεν εἰς*, v. 37. *ἠραύνηκας* (reliqui *ἠρεύνησας*, alii tres *ἠρεύνηκας*), ibidem *εὕρηκας* (reliqui *εὗρες*), v. 38. *αἱ βόες* (pro *αἱ αἶγες*), v. 41. *τοῖς πρόβασιν* (reliqui *τ. προβάτοις*), v. 43. *ἃ σὺ ὁρᾷς ὅλα* (pro *ὅσα σὺ ὁρᾷς*), v. 44. *διαθήκην διαθησώμεθα* (reliqui *διαθῶμαι* vel *διαθώμεθα διαθήκην*), v. 44. om. *ἴδε* (ita etiam alii duo, sed sequente *ὁ δὲ θεός*), v. 47. *ἐκάλεσεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ* (pro *ἐκάλ. αὐτόν*).

Ceterum codices unciales Graecum Genesis textum spectantes in Europae bibliothecis habentur 7, quorum quinque multo pauciora nostro fragmenta continent.

VI.

Codex Veteris Testamenti Graecus membranaceus, foliis constans 16 formae maximae, insignis antiquissima minuscularum litterarum scriptura, quae eadem est in codice Reg. 1470. (apud Montefalconium in Palaeogr. p. 269. Colb. 440. est) anni 890. et in Oxoniensi codice Platonico anni 896., adscribendus omnino saeculo nono. Continet integros libros Judicum et Ruth cum extrema parte libri Josuae. Formas Alexandrinas antiquas pauci codices summae antiquitatis tam fideliter conservarunt quam hic codex. Exempla haec excerpsimus: *λήμψη* (fol. 5. recto), *ἐξολεθρευθείς* (fol. 4. verso), *βενιαμείν*, *σεραφείν*, *σύνσημον* (fol. 14. recto), *ἤλθοσαν* (ibidem), *ἴδαμεν* (fol. 12.), *ἐριμμένην* (fol. 10. verso), *ἐρύσαντο* (fol. 8. verso, 4. verso), *τοῖς λάψαισιν* (fol. 5. verso), *ἐξηραύνησαν* (fol. 5. recto, 4. recto), *ἐξένεγκον* (fol. 5. recto), *ἀνέβεννεν* (fol. 4. verso ter). Textum vero praebet inprimis notabilem et gravem, profectum a recensione quae nondum innotuit. Quod quo jure dicam, judicari poterit ad priores capitis primi versus 27: per hos enim quinquaginta locis a Romana editione discedit, duodevicies cum Alexandrino codice consentiens (ut v. 17. *Σεφέρ* cum Alex. solo et v. 27. *Μαγεδών* cum solis Alex. et cod. X. apud Holm. habet), tredecies cum aliis codd. uncialibus, porro alia cum paucis codd. minusc. communia habens, alia sociis plane nullis. Hujus quod ultimo loco dixi generis sunt: v. 1. *ἐν τῷ κυρίῳ*, v. 5. omissum *τόν* prius, v. 7. *ἑβδομήκ. ἄνδρας* (quod reliqui omnes omittunt) *βασιλεῖς*, ibidem *καὶ ἀποκεκομμένοι*, v. 10. *γεσί* (ed. Rom. *γεσσί*, cod. Alex. *γεθθί*), v. 11. *πόλις γραμματέων*, v. 14. *ἐβόησεν* pro *ἐγόγγυζε*, v. 16. addita *εἰς γῆν ἰούδα* post *τῶν υἱῶν*. Uno tantum socio habet v. 4. *εἰς χεῖρας* (cum cod. 58; de quo Vaticano codice Holmes: „quantivis pretii est"), v. 8. *ἐνέπρησαν πυρί*, v. 17. *ἔκοψαν*.

VII.

Codex Novi Testamenti Graecus membranaceus foliorum 56 octavae formae minutae, cum textu actuum apostolorum integro, exceptis 4,8—6, 17. 17,28—23, 9. Insignis est

Digitized by Google

subscriptione quae annum quo scriptus est prodit, i. e. annum Christi 1054., item nomina eorum quorum jussu scriptus est et ejus qui scripsit. Scriptum est enim in hunc modum: ἐγράφη ἡ πνευματοκείνητος καὶ ἱερὰ βίβλος αὕτη κατ ἐπιτροπὴν (codex κατεπιτρωπεῖν, similiter passim errat scriptor) τοῦ κυρίου Ἰακὼβ μοναχοῦ καὶ πρεσβυτέρου καὶ Ἰωάννου μοναχοῦ διὰ χειρὸς Ἰωάννου μοναχοῦ ἔτους ςφνβ ἰνδ. ιβ μ. ἀπρι. κ. Textu mirum in modum prae omnibus actuum codicibus eadem fere aetate scriptis excellit; tantopere enim ad textum celeberrimorum codicum ABC accedit ut codicum minusculorum quos vocant nullum parem habeat. Ita 27, 27—28, 3 (versibus 21) in censum veniunt lectiones 39. Harum 16 communes habet cum ABC: v. 29. κατά pro εἰς, v. 30. ἀγκύρ. μελλόντων, v. 33. ἡμέρα ἤμελλεν, v. 34. μεταλαβεῖν pro προσλαβεῖν, ibidem ἀπό pro ἐκ, ibidem ἀπολεῖται pro πεσεῖται, v. 37. πᾶσαι ψυχ. ἐν τ. πλοίῳ, v. 40. ἀρτέμωνα, v. 41. ἐπέκειλαν (scriptum est — κιλαν), v. 42. διαφύγῃ, v. 43. ἑκατοντάρχης; 28, 1. ἐπέγνωμεν, v. 2. οἵ τε, ibidem ἅψαντες, v. 3. φρυγ. τι πλῆθος, ibidem ἀπὸ τῆς. Item 10 cum duobus ex his: v. 29. μή που et ηὔχοντο, v. 30. πρώρας, v. 33. ἤμελλεν et προσλαβόμενοι, v. 34. ὑμετέρας, v. 37. ἤμεθα, v. 39. δύναιντο, v. 41. ἔμεινεν; 28, 3. ἐξελθοῦσα. Item 7 cum uno ex his: v. 27. ἐπεγένετο, v. 28. ὀργυᾶς, v. 29. φοβούμενοι δέ, v. 35. ηὐχαρίστησεν, v. 37. πᾶσαι absque αἱ, v. 39. ἐβούλοντο, v. 43. ἐκέλ. δέ. Ter cum CGH, semel cum GH vulgatam lectionem tuetur: v. 33. μηδέν, v. 41. βίας τῶν κυμάτων, v. 2. παρεῖχον, v. 35. εἰπών. Semel tantum cum minusc. codd. solis facit, sed accedente etiam Sahidica versione aliisque: v. 29. ἐκπέσωσιν; semel (i. e. v. 32.) nullum socium habet omittens οἱ στρατιῶται, ab aliis ante ἀπέκοψαν, ab aliis post ἀπέκοψαν additum. Nec raro fit ut solus inter omnes accedat ad codicis B testimonium vel codicis A vel codicis C, ut 11, 3. ὅτι εἰσῆλθεν cum B; 13, 19. omissum καί ineunte versu cum B; 13, 20. Σαμουὴλ προφήτου cum B; 28, 6. αὐτὸν εἶναι θεόν cum B; ut 11, 5. καταβαίνων cum A; 14, 25. λαλήσ. εἰς τὴν Πέργην cum A; 17, 10. omissa εὐθέως διὰ τῆς νυκτός cum A; ut 13, 11. παραχρ. τε cum C; 16, 36. ἀπέστειλαν cum C. Ita etiam cum solo E facit 17, 19. λεγομένη. Quo autem pauciora summae antiquitatis monumenta textum actuum conservarunt, eo pluris codex noster aestimandus est; haud dubie enim antiquissimi codicis uncialis, qui ipse periit, exemplum est.

VIII.

Folia membranacea palimpsesta sex in 4° cum fragmentis Graecis prophetae Jesaiae, saeculi fere septimi. Unciales litterae, quibus scripta sunt, firma manu ductae, vergentes paullulum ad latus et oblongae, nullis notatae accentibus. Graecae scripturae superimposita est Armeniaca. Graeca pleraque lectu difficillima sunt; tamen exceptis paucissimis iam legi et edendi caussa transscripsi. Sunt autem fragmenta Jesaiae haec: 3, 8—14. 5, 2—7. 7—11. 29, 11—16. 16—23. 44, 27—45, 5. Quinque codicum Jesaiae

Digitized by Google

uncialium, qui soli aetatem tulerunt, tantummodo tres horum locorum textum tradunt. Textus autem horum fragmentorum optimae notae est. Ita folio primo 3, 8—14. bis cum codice Alexandrino facit: v. 10. γενήματα et v. 12. τὴν τρίβον; praeterea v. 8. διό et v. 11. συμβ. αὐτῷ κατὰ etc. cum perpaucis codd. habet; v. 10. δήσομεν cum solo Eusebio, v. 14. αὐτὸς ὁ κύριος cum solo Procopio. Item folio altero 5, 2—7. sexies cum Alex. consentit; porro v. 4. ἵνα ποιήσῃ (item v. 7.) cum paucis codd. min. tuetur, assentientibus Origene, Basilio, Chrysostomo, et v. 5. νῦν οὖν, assentientibus praeter minusculos aliquot codice XII. apud Holm. in margine (i. e. Marchal. Vatican.) et Severo.

IX.

Folia membranacea palimpsesta tria in 4° cum fragmentis Graecis alterius et tertii libri Regum. Scriptura uncialis qua exarata sunt Coptum redolet; accentus tantum non observavi. Videtur octavi saeculi esse, nisi forte antiquior est; certe enim inscriptiones in margine superiore exhibitae antiquitatem octavo saeculo antecedentem produnt. Ceterum Graecis Armeniaca superimposita sunt. Sunt autem fragmenta haec: 2 Regg. 22, 38—42. 46—49. 23, 2—5. 8—10. 3 Regg. 13, 4—6. 8—11. 13—17. 20—23. 16, 31—33. 17, 1—5. 9—12. 14—17. Ad recensionem pertinent perquam antiquam a Vaticana editione admodum diversam, inprimis cum codicibus Holmesii X. et XI. consentientem. Ita folio primo per priores decem versus cum utroque contra ed. Rom. hic codex tuetur καὶ οὐ μὴ ἀναστῶσιν, ἐπ' ἐμέ, καὶ παιδεύων, φόβον θεοῦ, καί ante ἀνατεῖλας; item cum iisdem et Alexandrino οὐ παρῆλθεν; item ἐπανισταμένους cum II. (i. e. codice Vaticano) et XI. (Alex. ἐπανισταμένους), cum Alex. ὁ θεὸς ὁ φύλαξ, cum X. et Alex. ὁ ἥλιος, cum Alex. οὗτος ὁ οἶκος, cum duobus tantum codd. minusc. δύναμιν, ἐν ἀνθρώποις cum uno Holmesii nr. 64., ὁ διδοὺς solus, reliquis κύριος vel κύρ. ὁ θεὸς praemittentibus. Ceterum ad hos Regum libros unciales codd. praeter Holmesii II. (Vatic.) III. (Alex.) XI. (Basil. Vatic.) et (ad 2. Regg.) X. (Coislin.) non exstant. Scripturam similem sed accentibus plenam vide apud Montfauc. in Palaeogr. Gr. p. 224.

X.

Codex membranaceus Graecus foliorum 31 in 4° majori, minusculis litteris saeculi XI. vel X. Continet Cassiani libellos duo. Ad priorem, cujus initium deest (incipit codex a verbis τελεῖσθαι ἔν τισι τῶν κοινοβίων κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἑστιάσεως οὐκ ἀπὸ τοῦ κανόνος τῶν Αἰγυπτίων, ἀλλ' ἀπὸ τῶν) novem folia pertinent (exit verbis τῇ δὲ αὐξήσει τῶν ἀρετῶν ἡ καθαρότης τῆς καρδίας προσγίνεται· τῇ δὲ καθαρότητι τῆς καρδίας ἡ ἀποστολικὴ τελειότης παραγίνεται); posterior est περὶ τῶν ὀκτὼ λογισμῶν: hic integer est excepto tractatu octavo, cujus post verba καὶ ἕως θεμελίων κατασκάπτει· καὶ μάρτυς, desideratur finis. Codex bene et scite scriptus est atque a correctore duodecimi fere saeculi ita pertractatus ut duplicem textum

Digitized by Google

habeas. Sunt haec Cassiani opera circa initium saeculi V. Graece versa, sed Graeco sermone nondum edita. In bibliothecis passim manuscripta habentur.

XI.

Folia membranacea palimpsesta 23 in 4°. Primum Graece, tum deleta Graeca scriptura Slavonice scripta sunt. Inprimis memorabile est pleraque folia bis fuisse Graece scripta antequam ab homine Slavo adhiberentur, ita ut jam plerumque triplex scriptura, prima decimum fere saeculum referente, ob oculos versetur. Neque Graeca, quorum permulta satis apparent, neque Slavonica lecta sunt.

XII.

Folia membranacea palimpsesta 8 in 4°. Sub Armeniaco textu inventus est Graecus, uncialibus litteris pulcherrimis saeculi fere quinti exaratus. Homiliam in memoriam hominis sancti scriptam continere videtur eamque ut videtur deperditam. Loci plures infusis chemicis ad legendum faciles sunt; ibi inter alia haec scripta sunt:

την ημων καθαρσιν καθαιρεται εν
τω ιορδανη ο μονος καθαρος και ακη
ρατος αγιαζον (sic) *ημας και τα υδατα και τας*
κεφαλας των δρακοντων συντριβω̅
επι του υδατος

παραδοξον η βαβυλωνος εδειξεν καμινος πηγα
σασα

και τον σ̅ρ̅ο̅ν̅ (i. e. *σταυρον*) *σου αραμενος τω*
χ̅ω̅ οσιε π̅ε̅ρ̅ ηκολουθησας·
Ολον σεαυτον ανεθου τω χ̅ω̅ ολον σε
αυτον εσταυρωσας τω κοσμω προς
το βραβειον

Οσιε π̅ε̅ρ̅ ελαμψαν σου τα εργα ου μονο̅
εν α̅ν̅ο̅ι̅ς̅ αλλα και εν αγγελοις θεραπω̅
χ̅υ̅ εν γαρ τη ασκησει σου ο ηλιος της
δικαιοσυνης εφαιδρυνεν σου την πο
λιν

Digitized by Google

XIII.

Fragmenta membranacea palimpsesta varia octo, quorum duo (5. 6.) bis Graece scripta sunt; unum (1) primum Graece, tum Syriace, denique Armeniace; duo (7. 8.) primum Graece, post Armeniace; unum (4.) primum Coptice, tum Graece; unum (3.) primum Arabice, tum Graece; unum (2) primum Syriace, tum bis Armeniace.

1) Folium unum in 4°, quod bis spongiam passum per trium nationum manus transiit. Postquam enim primum Graece scriptum est saeculo fere quinto (facile nunc leguntur verba haec: *ελεος, Αγαθων, Διελογιζετο, οικω* etc.), in Syri manus incidit; denique scriptura utraque quum Graeca tum Syra deleta, rescriptum est Armeniace. Usu chemicorum multa clara facta sunt multoque plura clara reddi poterunt.

2) Alterum folium eiusdem formae triplici scriptura insigne. Prima est Syriaca antiquissima*), secunda et tertia Armeniaca.

3) Folium unum minutioris formae, cujus prior scriptura Arabica, altera Graeca saeculi fere tertii decimi est. Quem in modum rarissime codices rescripti sunt.

4) Folia minutioris formae septem cum dimidio, primum Coptice, tum Graece saeculo fere XIII. scripta.

5) Folia minutioris formae quattuor cum dimidio. Utraque scriptura Graeca est; prior accentibus nullis notata octavum fere saeculum refert, altera tertium decimum.

6) Folia eiusdem formae tria, quorum in altera quaque pagina super litteras unciales Graecas noni fere saeculi scriptum est litteris minusculis saeculi tertii decimi.

7) Folium formae quartae. Super uncialem scripturam Graecam pictum est ab Armenio utraque pagina; sed inferioribus partibus antiqua scriptura noni vel decimi saeculi satis perspicua est.

8) Folium eiusdem formae, primum Graece litteris uncialibus sequioris aevi scriptum, post rescriptum Armeniace.

XIV.

Reliquiae octo codicum Graecorum uncialium non rescriptorum.

1) Fragmentum codicis eiusdem cujus partem (foliorum 43) anno 1844. a me inventam nomine codicis Friderico-Augustani insignivi et duobus annis post edidi. Continet Genes. 24, 9—10. 41—43. [ρη]ματος το[υτου] usque *εις την μεσοποταμιαν*, et [ορκισ]μου μου usque *πηγης του υδατος. και.* Saeculi omnino quarti esse videtur.

*) Pertinet ad textum evangelicum, de quo sub XV. 1. exponetur.

Digitized by Google

2) Fragmentum psalterii antiquissimi. Scriptura pulcherrima est et simillima celebri codici Vaticano Dionis Cassii, initialibus litteris plane destituta. Videtur quarti vel certe quinti saeculi esse. Continet Ps. 141 (2), 7—8. 142 (3), 1—3. 144 (5), 7—13. Textus stichometrice scriptus est, praetereaque ad marginem psalmi 144. reliqua sunt vestigia distinctionis quae quod sciam aliunde non innotuit. Appositum est enim [τ]ηθ ad verba *οικτιρμων και ελεημων*, ιωθ ad *εξομολογησασθωσαν*, χαφ ad *δοξαν της μεγαλοπρεπιας*, [λ]αβεδ*) ad *τον γνωρισαι*. In ipso textu plura insunt diligenter observanda. Cujusmodi est inscriptio psalmi 142: *ψαλμος τω δαυειδ' οτε αυτον εδιωκεν* (sic) *αβεσσαλωμ' ο υιος αυτου*. Codices Vat. et Alex. sic habent: *ψαλμος τω δαδ οτε αυτον ο υιος κατεδιωκει* (Alex. *-ιωξεν*).

3) Scidulae duae compingendo codici Arabico adhibitae, codicis eiusdem cujus folia quattuor a me 1844. ex oriente allata in bibliotheca universitatis Lips. insigniuntur nomine codicis Tischend. I., cum facsimili a me edita in Monumentis sacr. ineditis. Supersunt in his scidulis versus decem, quorum quinque ad Matth. 12, 17—19. quinque ad Matth. 12, 23—25 pertinent. Saeculi ut videtur septimi.

4) Fragmentum operis cuiusdam patristici, scriptura eleganti octavi fere saeculi. Sunt versus quadraginta; primi sic habent, plenis additis accentibus et spiritibus quorum nonnihil deest: *[βι]βλίῳ ἀναγινωσκομένῳ· ἐκ γὰρ τῶν λεγομένων ὠφεληθεὶς, δύνασαι καὶ ἄλλους νουθετῆσαι· τί γὰρ πλέον ἔχεις τοῦ μὴ συναχθέντος, ὅταν καὶ σὺ. μετὰ τὴν ἀκρόασιν, ἀπέλθῃς μηδὲν χρήσιμον κτησάμενος· ἀλλὰ θαυμάζων μὲν τὰ εἰρημένα. μηδὲν δὲ αὐτῶν διαμνημονεύων.* Item extremi: *σύνες τοίνυν ταῦτα καὶ γρηγόρει ψυχή· μάλιστα γὰρ ὁ ἀποταξάμενος, τούτων δέεται τῶν μαθημάτων, καὶ μάλιστα ὅταν νέος τυγχάνη·* **) *κηροῦ γὰρ δίκην ἐνέχουσα ἡ διάνοια, ταχέως ἐναποτίθεται ἐν αὐτῷ τὰ λεγόμενα· καὶ χειραγωγούμενος ἐκ τῶν προοιμίων πρὸς αἴσθησιν εὐλαβῆ, πολλῷ πλέον προκόπτων τὴν ἡλικίαν* — —

5) Fragmenta textus evangelici duo: alterum capitis 1. Lucae, alterum cap. 20. Matthaei. Quae quum eodem folio scripta sint, alterum recto, alterum verso, ad evangeliarium pertinuisse videntur. Scriptura nonum vel decimum saeculum prodit, neque desunt quae ad rem criticam faciant, ut *συλλημψει* et *τεξει* Luc. 1, 31; *επι τον λογον αυτου* et *μη φοβου μαρια* ibidem v. 29 et 30.

6) Folia minutae formae duo litteris octavi vel noni saeculi conscripta. Textus ad hymnos liturgicos pertinet.

7) Folium in 4°, pars evangeliarii 10. vel 11. saeculi.

8) Folia tria minutioris formae, litteris uncialibus minutis eleganter scripta saeculo fere decimo vel undecimo. Insunt integra *κεφάλαια* atque *ὑπόθεσις* evangelii Lucae.

*) Cum hac forma conferendum est λαβδ, quod in Jeremiae Threnis in codicibus Alexandrino et Friderico-Augustano pro λαμεδ scriptum est.

**) Jota nusquam in libris mss. nostris nec in unciali scriptura nec in minuscula subscriptum est; nec magis vero adscriptum, exceptis fragmentis palimpsestis grammaticis, de quibus infra dicetur.

Digitized by Google

XV.

1) Folia membranacea palimpsesta 52*) in 4⁰, priore scriptura Syriaca, altera Armeniaca. Syriacarum litterarum formae vix alibi repertae summam antiquitatem produnt. Ex sententia virorum scripturae orientalis peritorum fragmenta haec ad quintum fere saeculum referenda sunt. Quae hucusque lecta sunt, ad interpretationem evangeliorum pertinent hucusque incognitam. Folium duplex recentiore scriptura non coopertum a tribus ultimis verbis Luc. 18, 43. incipit et exit 19, 8. His ex paucis versibus satis intellectum est interpretis ingenium. Is enim, a textu quem Peschittho vulgo vocant proficiscens, tota mente in id incumbebat, ut Graeca quam fidelissime redderet, invito ipsius Syrae linguae ingenio. Hinc nomina propria Johannis et Jesu non Semiticis formis, quae placuerant primo interpreti, sed Jsûs, Jûhanîs reddidit; verborum ordinem in versione Peschittho paullulum immutatum accurate ad fidem Graecam restituit; vocabula, quae non optime videbantur Syriace verti posse, ipsa retinuit, ut uchlûso pro ὀχλος Luc. 19, 3. Ex his exemplis clarum erit haec fragmenta maximi faciunda esse pariter Syras litteras atque rem Novi Testamenti criticam tractanti. Certe enim in re critica, quum pro aetate qua scripta sunt, tum pro ratione qua interpres Syrus ad Graecum textum se conformavit, eodem loco ponenda sunt cum testibus Graecis nostris gravissimis. Sunt in his foliis quae aegre legi queant; sed caute adhibitis chemicis longe plurima restitui poterunt.

2) Folia membranacea palimpsesta undecim in 4⁰, perantiqua et ipsa, primum Syriace scripta, post Armeniace. Syriaca non sunt biblici argumenti, sed neutra scriptura accuratius indagata est.

3) Folia duo membranacea, eiusdem ut videtur codicis Armeniaci partes atque folia palimpsesta ea de quibus modo dictum est, nisi quod non habent antiquiorem scripturam.

XVI.

1) Codex membranaceus Arabicus foliorum 75 in fol. min. Scriptura et maxima elegantia est et ratione antiquissima: proximum enim a Kufica scriptura locum tenet, punctis diacriticis perraro prima manu additis. Litterarum Arabicarum nihil aliud tantae antiquitatis innotuisse videtur nisi syngraphus ille papyraceus in usum peregrinatoris saeculi p. Chr. octavi scriptus (de quo Silvestre de Sacy exposuit, cf. Mémoires d'histoire de littérature orientale p. 70 sqq.) cum ceteris quae nostra memoria repertae sunt reliquiis earundem litterarum papyraceis. Ejusdem enim octavi saeculi Fleischero, viro Arabicarum litterarum ut constat longe peritissimo, codex noster visus est**). Ad laudem

*) Quinquagesimum tertium folium iam indicatum est supra sub XIII. 2. triplici scriptura insigne.

**) Cf. Zeitschrift der Deutschen morgenländischen Gesellschaft. Band VIII. S. 584—587. ubi S. Ven. Fleischer hunc codicem una cum tribus reliquis fragmentis Arabicis, de quibus infra dicetur, describit et illustrat, additis etiam accuratis scripturae speciminibus.

Digitized by Google

antiquitatis alia non minoris momenti accedit: continet enim interpretationem epistularum Pauli hucusque incognitam. Fragmenta Rom. 6, 14—19. 8, 35—9, 3. 2 Cor. 2, 16—8, 19. excipiunt integrae epistulae quattuor haec: 1. et 2. ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, denique Hebr. 1, 1—9, 15. Harum quinque epistularum textus bonitate antecedere videtur fragmenta epistularum ad Romanos et ad Corinthios. Inveniuntur sectiones, quae hanc similitudinem cum antiquissimi codicis Vaticani sectionibus habent, quod omnes Pauli epistulas complectuntur et in unum quasi corpus redigunt. Ita ad 2 Cor. 4, 16. notata est sectio 23; ad Hebr. 6, 9. sectio 51. Memorabile etiam est initia epistularum secundae ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebraeos inscriptione insigniri suris Corani propria.

2) Folia membranacea sex in 4°, codicis **Arabici** fragmenta, insignia maxime eo quod annum quo scripta sunt prae se ferunt. Scripta sunt enim anno Arabum 272. (i. e. 885—6. p. Chr.) ab Abba Antonio Bagdalensi, qui plerumque vocabatur Dâûd bin Sîna, in laura S. Sabae in usum Patris Isaaci Sinaitici. Ex hac aetatis notatione magnopere adjuvabuntur qui definiendae aetati codicum Arabicorum vetustorum operam dant*). Continetur autem horum foliorum 1 usque 5 finis legendae de Christo mortis ac diaboli victore, ad alteram partem evangelii Nicodemi (cf. Evangg. apocr. ed. Tischend. p. 304—8.) libere compositae**). Folio 6. incipit historia litis Christianorum Sebastiensium tempore Basilii Magni actae cum episcopo Petro matrimonii specie iuncti.

XVII.

Collectio codicum Hebraicorum et Arabicorum.

Exceptis duobus prioribus Hebraice scriptis, qui sunt Rabbanitici, omnes sunt Karaitici, Arabice sed Hebraeis litteris scripti. Examinati sunt hi codices inprimis a viro in hoc litterarum genere clarissimo, Adolpho Jellinek, qui identidem de iis exposuit in: Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judenthums. Herausgeber Dr. Z. Frankel. 1853.***) Judice Jellinek hi codices omnes, quorum perpauci similes in Europae bibliothecis habentur, permagni faciundi sunt, quippe ineditorum luce vero dignissimorum plenissimi.

*) Facsimile codicis vide l. l. in Zeitschrift der Deutsch. morgenl. Gesellschaft.

**) Locus facsimili expressus Fleischero interprete sic habet: Tum mitte (verba sunt Mortis ad diabolum) copias malorum daemoniorum tuorum ad principes sacerdotum et doctorum legis, ut omnem ipsorum gentem incitent ad falsam ejus criminationem senioribus et judicibus afferendam, ut capitis damnari possit. Quodsi mortuus fuerit et in manibus meis, in imis inferis eum concludam.

***) Cf. p. 245 sq. Herr Prof. T. hat seinen jüngsten Aufenthalt in Kahira auch zum Ankauf mehrer rabbanitischen und arabisch-karäischer Handschriften benutzt, und dadurch wie der Wissenschaft überhaupt, so der jüdischen insbesondere einen grossen Dienst geleistet .... Ich behalte mir vor, später diese wichtigen Handschriften ausführlich und genau zu beschreiben ... Cf. p. 286 sqq. p. 360 sqq.

Digitized by Google

A. Talmudici.

1) Compendium juris talmudici auctore Chajin ben Samuel Tudelensi. Provocatur in hoc libro inedito, qui egregie facit ad illustrandum cultum civilem saeculi XIII., maxime Judaeorum eo tempore in Hispania degentium, ad Alfasium, Maimunium, Meïr ha-Lewi, Abrahamum ben David II., Mosen ben Nachman, Salomonem ben Adrat, Meïr Rothenburgensem, aliosque. Subscriptum est nomen ejus qui ex ipsius auctoris autographo centum fere annis post ejus mortem, anno 5221. (i. e. Christi 1461.) in urbe Kalatajub codicem descripsit. Foliorum est 100 in 4⁰.

2) Scholia ad tractatus talmudicos Nidda, Nasir, Nedarim, auctore Ascher Toletano. Scriptus est codex Toleti anno 1364. Insuper additum est fragmentum et quidem initium commentarii ad tractatum Cholin a Raschi datum. Folia sunt 70 in 4⁰. Eorum omnium quae hoc codice satis presse scripto continentur nihil dum lucem vidisse, asserit Ad. Jellinek l. l. p. 287. Ipsum enim commentarium ad tractatum Nedarim alium esse reperit atque eum qui ejusdem Ascheri nomine iam editus est. De extrema parte codicis ille sic: Während wir eine grosse Anzahl Supercommentare zu Raschi's Pentateuch-Commentar besitzen, ist das bezeichnete Fragment vielleicht der einzige Versuch die talmudischen Erläuterungen Raschi's zu commentiren. Der unbekannte Verfasser geht auch ganz genau und scharf auf jede Wendung Raschi's ein.

B. Karaitici.

1) Codex philosophicus foliorum 198 in 4⁰. Primo loco legitur logica (per folia 24), secundo metaphysica (per 102 foll.), tertio physica (per 72 foll.), auctore Said Ibn Dâûd el Adeni el Israïli er-Rabbani. Laudatur hic scriptor ab Asulai. Metaphysica et physica integrae sunt, logica ab initio manca. Ceterum alius eorundem operum codex Oxonii habetur.

2) Collectio perquam insignis canticorum Karaiticorum, foliis 281 in 8⁰, quorum nonnihil male affectum est, constans. Insunt plus 220 carmina, quorum nonnulla in libris Karaitarum ritualibus edita sunt, longe vero plura nondum innotuerunt. Pleraque in laudem Mosis, Aaronis, Samuelis, Eliae composita sunt. Inscriptiones Arabicae singulis carminibus praemissae auctoris poetae nomen, item metrum et cantum indicare solent. Invenitur in his poetis etiam unus rarissimo nomine Bileami dictus, auctor carminis nr. 20.

3) Rituale Karaitarum cum pluribus epithalamiis, foliorum 48 in 8⁰.

4) Midraschim tres: de Abrahamo (foliorum 12)*), de decem martyribus versibus

*) De hoc libello Ad. Jellinek l. l. p. 362 sic: Sagenhafte Erzählungen von Abraham wurden besonders von den Juden, die unter den den ersten Erzvater hochverehrenden Muhamedanern lebten ausgearbeitet. Daher sind sie ursprünglich arabisch geschrieben. Unsere .... beginnt mit der Erzählung, dass in der Nacht, in welcher Abraham geboren wurde, ein merkwürdiger heller Stern am Himmel erschien, der vier Sterne verschlang. Nimrod, der seine Weisen darüber befragte, erhielt zur Antwort, dass ein Wunderkind diese Nacht werde geboren werden. Auf den Rath der Vesire wurde

Digitized by Google

scriptus (foll. 8.), de exitu filiorum Israelis ex Aegypto (foll. 10). Is quem secundo loco posuimus 52 strophas tetrastichas continet, quarum unaquaeque in syllabam ân exit. Elegia est, scripta ut videtur in diem IX. mensis Ab. Scriptus est codex anno 5447 i. e. Chr. 1687. Tertius Midrasch solemnibus paschalibus destinatus est, ut ex ipsius initio satis intelligitur.

5) Varia fragmenta dogmatica, ab Afendopolo, a Samuele Rofe, ab Abu Jacub scripta. Folia 33 in 4°.

6) Homiliae decem ad decem Genesis et Exodi pericopas. Fol. 120 form. minoris. His decem libellis magnopere delectatus est Ad. Jellinek, iisque homiliarum nomen convenire iudicavit. Similes aliquot libellos in Europam ex Aegypto attulit clar. Munk, cf. Josti Annales Israelitic. anni 1841., ubi pag. 76 sqq. tota eorum ratio accuratius describitur.

7) Commentarius ad Genesin usque 8, 20. Foll. 68 in 4°.

8) Comment. ad pericopas Genesis (foliorum 5), Exodi (foll. 10), Levitici (foll. 7), Numerorum (foll. 4).

9) Commentarius ad librum Josuae a 10, 23. usque finem. Scriptus est codex anno 1617. Foll. 71 in 4°.

10) Tres libri ad Psalmos pertinentes:

a. textus Psalmorum 10—37. fere integer. Foll. 20 in 4°.

b. textus et commentarius ad Ps. 1—17. Foll. 37 in 4°.

c. textus et commentarius ad Ps. 98—148. Foll. 55 in 4°.

11) Comment. ad Jonam (foll. 6), ad Jonam et Obadjam (foll. 2), ad Ezechielem (foll. 5), ad Proverbia (foll. 17), ad Jobum (foll. 23).

12) Comm. ad Threnos Jeremiae, foliorum 52 in 4°.

Hos commentarios vel potius haec commentariorum fragmenta cl. Jellinek maximi facit propterea quod ad Jefet celeberrimum apud Judaeos librorum sacrorum interpretem referenda censet, quamvis ipsum nomen non adscriptum sit. Similia quaedam anno 1841. a cl. Munk Parisios allata, sed paucis ad Psalmos exceptis nihil dum typis exscriptum esse significavit.

beschlossen, dass das Kind, welches diese Nacht geboren werden sollte, getödtet werde, und dessen Vater soll so viel Gold erhalten als das Kind wiegt. Im Laufe der Erzählung wird berichtet, wie Abraham die Götzen zertrümmert, indem er selbst dem grössten Götzen ein Opfer darbringen wollte, von demselben aber keine Antwort erhielt; wie er die herbeikommenden Götzendiener belehrt und dann ein langes Zwiegespräch mit Nimrod hält. Zum Schlusse wird noch erzählt, dass Haran in den Feuerofen geworfen wurde, Terach nach der Errettung Abrahams Gott ein Opfer darbrachte, der es gnädig annahm, und dass Abraham nach der Befreiung vom Feuertode den Namen אברהם mit Vermehrung von zwei Buchstaben erhielt.

MANUSCRIPTA TISCHENDORFIANA

BIBLIOTHECAE UNIVERSITATIS LIPSIENSIS.

A. GRAECA.

Cod. Tischend. II.*). Folia sunt 22 membranacea palimpsesta formae majoris, priore scriptura Graeca, posteriore Arabica. Aliquot folia ex madore male affecta sunt, item inde quod postea ad compingendum alium librum adhibita sunt, resecatis marginibus, passim etiam clavis defictis. Folia 6 e duabus partibus sutura conjunctis constant. Supersunt his foliis 22 reliquiae duorum codicum Graecorum septimi fere saeculi. Alter erat argumenti biblici, alter grammatici. Codicis biblici folia supersunt septendecim: I usque XVI, item XVIII; grammatici quinque: XVII. XIX usque XXII. cum inferiore parte folii XV. Fragmenta biblica ad libros quattuor pertinent, 1) ad librum Numerorum: V, 17—18. 24—25. VII, 18—19. 30—31. 35—47. XV, 11—24. XXVII, 1—XXIX, 2. XXXV, 19—22. 28—31. 2) ad Deuteronomium: 8—9. 15—19. IX, 1—10. XVIII, 21—XIX, 1. 6—9. XXI, 8—12. 3) ad librum Josuae: X, 39—XI, 16. XII, 2—15. XXII, 7—23. 4) ad librum Judicum: XI, 24—34. XVIII, 2—20. Scriptura uncialis qua exarata sunt formas crassas sed firmas ductuque facili habet et accentibus vacua est. Textus admodum peculiaris est, maxime per librum Josuae. Hoc ipso anno omnia haec Veteris Testamenti fragmenta edentur in nova mea collectione Monumentorum sacr. ineditorum, volumine primo, ubi etiam scripturae specimen dabitur.

Ab his foliis, ut dixi, differunt reliqua quinque cum parte folii XV. In his scriptura paullo minor et gracilior est, sed et ipsa accentibus vacat, nec habet quo aetatis diversitatem prodat. Codex is ad quem olim pertinebant minoris formae fuisse videtur; haec enim folia omnia duabus partibus consutis constant. Textus, cuius argumentum gramma-

*) Cod. Tisch. I. fragmenta evangelii Matthaei: 14, 8—29. 15, 4—14. [13, 46—55.] septimo fere saeculo scripta continet, quae cum siglo Θ in indicem criticum Novi Testamenti recepta edidi 1846. in Monumentis sacr. ined. pag. 1—10. addito facsimili tab. I. nr. 1. Pretiosissimum vero thesaurum hujus librorum mss. collectionis non meo sed summo nomine Friderici Augusti clementissimi Saxoniae regis insignivi. Codicem dico Friderico-Augustanum, quo antiquiorem nullum inter codices Graecos membranaceos in Europae bibliothecis vidi. Totum lapidi incisum edidi Lipsiae 1846. Continet 1 Chron. 11, 22—19, 17. 2 Esdr. 9, 9 usque finem; Nehemiae et Estherae libros totos cum parte libri Tobiae, item Jerem. 10, 25 usque finem et Threnos usque 2, 20.

Digitized by Google

ticum dixi, lectu non est difficilis, sed incommodum hoc habet quod nusquam plenus versus superest. Singulorum foliorum aliquot particulas adscribam, unde viris grammaticorum antiquorum gnaris conjicere licebit quorsum haec fragmenta pertineant. Folio XXII. recto haec legi: *του μη αντιχρυσα.... σθαι: ποιησομαι δ.... εν δυσι βιβλιοις.... ρωι**) *διεξελευσομαι.... θουντων τηι ορθο.... συνταξεως της τω.... ποιοτητος: εν δε.... πον πληρωσω.... τηι πειρωμεν.... της παραδεδομεν.... τοινυν ορθογραφ.... θως γεγραμμενη.... φια και αυτος ο λογος.... περιεχων της ορθο.... φων ωστε το απο.... λουμενον ονομασθ.... σιν της ιατρικης υ.... λεσμα εστιν· ιατρικ.... και παλιν επι της.... σμος μεν τις απο τ....* Ibidem verso *εν εκαστωι τοπωι.... επει προκειται ημ........ και γαρ πτο.... και διονυσιος ο θραξ.... μυρλεανος· ετι δε.... φος· και πτολεμαι.... αιην και δημητρι.... και αρχιας ο διδασκαλος.... τε ο τρυφων. και οταν....* Folio XVII. verso *των τοιουτω.... το οδυσσευς·* Fol. XIX. recto *νος· και φαεννος.... μαι ει η παραδοσις·.... φιλοξενος και απο,* ibidem verso *μεροεντα μετερχε.... μηδεα ως ησιοδος....* Fol. XX. verso *ουν το υποταχ.... τακτικον. ετι.... πικρατει αναχ.... τος η καταχρα.... νειλος· νεικο.... ο οικος· εν δε τω....* Fol. XXI. recto *αλλα και αλσος ει.... εν συλλημψει* (eadem vox alibi absque *μ* legi, ut fol. XX. recto *συλληψιν*) *το.... το σ̄ εν καταληξει.... το αρα αιγισθος....* Fol. XV. verso *περιστωιον* (cf. Stephan. Thesaur. Gr. Ling. sub *περίστοον*) *συν τω.... ναντο και ουτως εχει....*

Praeterea vero fragmentis his grammaticis fol. XXII. adscripta sunt scholia, quae prae ipso textu magna scripturae antiquae elegantia excellunt. Fol. recto notae sunt quattuor, prima versuum 7, secunda 9, tertia 22, quarta 14, sed ultima in fine mutila est. Incipit haec... *ων ομωνυμων εστι,* et exit his: *η λεξις η ορθως γε.... τις θαυμασει.... τηι επωνυμια συνεπε.... τε αποτελουν και το αυτο ... ενον· πολλα γαρ εστι τοι... αιοιον λεγεται λιτρα και... το μετρουμενο̄.* Fol. verso alterae quattuor sunt: prima versuum 10 incipit *το υπερωιον* et finitur verbo *προσγραφομενον;* secunda versuum 14 incipit *και ανωτερω εχρη* [*το ταυ*] *τη τηι λεξει* et finitur *της ορθογραφιας;* tertia 5 versuum est, incipiens *προς αντ ιδιας το;* quarta denique, in fine mutila, sic incipit: *μυρλεα πολις της προποντιδος· σεσημιωται δε τουτο το ονομα οτι εν αυτωι μονωι....* Apposita haec sunt ad vocem *μυρλεανος:* vide ante quae de folio XXII. verso allata sunt. In Stephani Thesaur. Gr. Ling. vol. V. sub voce *Μύρλεια* affertur Stephani Byzantini locus hic: *πόλις Βιθυνίας ἡ νῦν λεγομένη Ἀπάμεια ἀπὸ Μύρλου.... Ὁ πολίτης Μυρλεανός, ὡς Ἀσκληπιάδης Μυρλεανὸς ἀναγράφεται. Στράβων δὲ Μυρλεᾶτιν καλεῖ τὴν χώραν. Ἴσως ἀπὸ τούτου Μυρλεάτης ἐστὶ καὶ Μυρλεανὸς κόλπος.*

Atque haec quidem de tribus antiquis scripturis Graecis codicis huius palimpsesti. Sed etiam Arabica scriptura ea quae deletis antiquioribus membranam occupavit, admodum insignis est. Explicuit de ea uberius clarissimus collega Fleischerus, vide Zeitschrift der Deutschen morgenländischen Gesellschaft Band I. pag. 148—160. Scriptura ipsa medium quiddam tenet inter Kufi et Neschi, quae vocant, similis syngrapho papyraceo illi

*) Observa hoc loco et postea identidem iota adscriptum, quod rarissime in vetustis eiusmodi membranis positum vidi.

Digitized by Google

in usum peregrinatoris saec. VIII. scripto, cuius jam supra pag. 13. sub XVI. mentio est facta. Videbatur Fleischero „non recentior X. saeculo haberi posse.“ Quod ille quam recte vidisset, nuper probatum est. Convenit enim ista scriptura cum fragmento nuperrime a me ex oriente allato illo, quod annum Arabum 272. i. e. Chr. 885—886. adscriptum habet (vide supra pag. 14. sub 2.), tantopere ut uterque codex ab eodem scriptus esse videatur. Quae conjectura nescio an inde confirmetur quod fol. XVII. recto David quidam auctorem codicis se profitetur, alterius vero scriptor Dâûd bin Sina plerumque se vocari dicit. De re grammatica huius textus plura exposuit Fleischerus l. l. p. 155 sqq., notavit etiam voces plures nondum notas ad Aramaica et Graeca conformatas. Insunt autem vitae sanctorum quattuor, S. Euthymii (ab initio mutila), S. Sabae, S. Abramii, S. Theodosii (mutila in fine), scriptae, certe duae priores, ut ultimo capite vitae Euthymii traditur, a Cyrillo Scythopolitano monacho Graeco saeculi VI. Duo priores libelli, quamquam plura differunt, a Cotelerio Graece editi sunt in Eccles. Graec. Monum. vol. II. p. 200 sqq. et vol. IV. p. 1 sqq.

Cod. Tisch. III. Folia membranacea quattuor palimpsesta, utraque scriptura Graeca, priore unciali noni fere saeculi, secunda minuscula duodecimi saeculi. Antiquior scriptura, quam obtexit textus liturgicus ad colendam memoriam martyrum scriptus, argumenti est patristici. Quorsum pertineat, ad haec singulorum foliorum exempla iudicari poterit. Accentus et spiritus non desunt, sed raro cerni possunt.

Fol. 1. recto

...προσηκει προ παντων οια εστιν η του θε
ραπευομενου διαθεσις.

— —

...κατα την εντολην την κελευουσαν τι
μαν τους γονεας· ινα ευ σοι γενηται και εση
μακροχρονιος επι της γης. δηλον διοτι ως
συμβολον ιερατικον δεξη το γραμμα και
ουκ ατιμασεις ... ιον καν μικροτερον
της σης μεγαλοφυΐας η:

Fol. 1. verso

...ιυ χυ πασαν περιλαβουσης την γην· και
τον ζωηφορον

— —

...και δαιμονες φυγαδευονται· και ιερα
των ανων αθροιζομενων πανηγυρις. επ εκκλη
σιαις μυστικως αγιαζεται· και της τρυφης ο
παραδεισος τοις πασιν ανεωκται· και το τελος
γεγονε τα παντα καινα.

Fol. 2. recto

.... των εν νικαια συναθροισθε
των τριακοσιων δεκα οκτω αγιων πρων.

— —

επισ
κοπου: και πετρου του της αυτης αρχιεπισκοπου
και μαρτυρος: γρηγοριου γενομενου επισκοπου
νεοκαισαρειας του θαυματουργου:

Fol. 2. verso

ηδη εκτεθεντα ορον. υπο των προδηλωθε
των

— —

τας των αγιων αποστολων δια κλημεντος
διαταξεις· αις τισι παλαι υπο ετεροδο
ξων επι λυμη της εκκλησιας νοθα τινα και ξε
να της ευσεβειας παρενετιθησαν. το ευπρεπες
καλλος των θειων δογματων

Fol. 3. recto

συγγνωστον τε και ασυγγνωστον· ει μεν γαρ

τις της ουσιας φειδομενος· και ασυλον αφεις το κεκρυμμενον σωμα

— —

τον θεραπευομενον ωστε συντ.... την εκ των κανονων ω (sic) ρισθεισαν του επιτιμιου προθεσμιαν·

Fol. 3. verso

...και ο τοκος των απηρημενων εστιν

— —

τον τω κριματι των ανδροφονων υπαγεσθαι ει δια μεταμελειας εαυτον προς την εκκλησιαν τον θ̅ν̅ επαναγαγοι· ο δε δι υφερεσεως λανθανου σης σφετεριζομενος το αλλοτριον· ειτα δι εξα γορευσεως το πλημμελημα εαυτου τω ιερει φα νερωσας

Fol. 4. recto

τα του εξ αγνοιας πτωμα τος εις ουκ ολιγων ανδρων πληθος διηκοντος·

— —

ταχεως επιλαθο μενοι· ειτε πρεσβυτεροι· ειτε διακονοι ο̅ της τυγχαν....

Fol. 4. verso

....συνοδω· ωστε τους (sic) εν κληρω καταλεγο μενοις και αλλοις ······ θμου οντας καθαρους αποφηναι

Cod. Tisch. IV. Codex est membranaceus foliorum 360 in 4⁰ min., scriptus litteris minusculis pulcherrimis decimi saeculi. Accentuum et spirituum quicquid adest inde a fol. 24. usque ad subscriptionem secundam evangelii Johannis, rubro colore adpictum est. Multa etiam uncialibus litteris scripta sunt eaque fere omnia rubricata, pluribus insuper titulis et subscriptionibus auro inductis. Codex continet evangelia quattuor integra cum additamentis pluribus.

Foliis octo prioribus lectionum ecclesiasticarum indices habentur, qui quum ab aliis similibus, ut quos Scholzius publici juris fecit (cf. De menologiis etc. Bonnae 1823. et appendicem vol. I. Nov. Test. 1830.), satis differant, accuratiore notitia digni videntur. Fol. 1. recto incipiunt τοῦ κατὰ ματθαῖον ἁγίου εὐαγγελίου τὰ σάββατα καὶ κυριακαί. Recensentur σάββατα ιζ (16) et totidem κυριακαί. Primo loco haec leguntur: Σαββ. α̅ μετὰ τὴν πεντηκοστ. Μτ. κεφ. λ̅ε̅. Κυρ. α̅ τῶν ἁγίων πάντων καὶ τοῦ ἀποστόλου τιμοθέου Μτ. κεφ. ϛ̅γ̅. Item extremo: Σαββ. ι̅ζ̅. τὸ αὐτὸ καὶ τῆς ἁγίας πρωτομάρτυρος θέκλης Μτ. κεφ. σ̅ξ̅η̅. Κυρ. ι̅ζ̅. τὸ αὐτὸ καὶ εἰς τὴν μνήμην τῆς ἁγίας ἀναστασίας Μτ. κεφ. ρ̅ν̅η̅. Fol. I. verso sequuntur τοῦ κατὰ λουκᾶν ἁγίου εὐαγγελίου τὰ σάββατα καὶ κυριακαί [ι̅ζ̅]; item fol. II. verso τοῦ κατὰ μάρκον ἁγίου εὐαγγελίου τὰ σάββ. καὶ κυρ. ἀρχόμενα ἀπὸ τὸ α̅ σαββ. τῆς ἁγίας τεσσαρακοστῆς; item fol. III. verso: τὰ κατὰ ἰωάννην ἅγια εὐαγγέλια ἀρχόμενα ἀπὸ τὸ πάσχα; item fol. V. recto: εὐαγγέλια τῶν ἁγίων παθῶν (duodecim), fol. eodem verso: εὐαγγέλια τῶν ἡμερινῶν ἁγίων παθῶν (quattuor) et εὐαγγέλια ἀναστάσιμα (undecim). Post haec menologium scriptum est, cuius dies festi multo sunt pauciores quam plurimorum similium. Primus ut solet mensis est Septembris, qui dies festos habet undecim: 1. (εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἰνδίκτου καὶ εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἁγ. συμεὼν τοῦ στυλίτου Μτ. ι̅ζ̅) 5. (τοῦ προφ. ζαχαρίου καὶ εἰς λοιποὺς προφήτας Μτ. σ̅μ̅) 8. 14. 15. 16. 20. 23. 24. 26. 30. Mense Octobri insigniuntur dies tertius (τοῦ ἁγ. διονυσίου τοῦ ἀρεοπαγίτου), sextus, decimus octavus, vigesimus quintus, vigesimus sextus; mense Nov. primus (τῶν ἁγίων ἀναργύρων), sextus (τοῦ ἁγ. παύλου τοῦ ὁμολογ.), [octavus? deest numerus] (τοῦ ἁγ. ἀρχιστρατήγ. μιχαήλ),

decimus tertius, 14. 16. 17. 21. [30? rursus deest numerus] *τοῦ ἁγ. ἀποστ. ἀνδρέου*; mense Dec. 4. 5. 6. 9. 25. 27; mense Januario 1. 6. 14. 16. 17. 18. 20. 25. 27; mense Februario 2. 3. 24; mense Martio 9. (*τῶν ἁγίων $\overline{\mu}$ μαρτύρων*) et 25; mense Aprili 23 et 25; mense Majo primus et octavus; mense Junio 14. 24. 29. (*τῶν ἁγ. ἀποστόλων πέτρου καὶ παύλου*); mense Julio 20 et 25. (*τῶν ἁγίων καὶ δικαίων ἰωακεὶμ καὶ ἄννης*); mense Augusto 6. (*ἡ μεταμόρφωσις τοῦ σωτῆρος*) 15. (*ἡ κοίμησις τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου*) 29. (*ἡ ἀποτομὴ τοῦ προδρόμου*). Porro indicantur quae legenda sunt *εἰς μνήμην ἀποστόλου, εἰς μνήμην μαρτύρων, εἰς μνήμην ὁσίου, εἰς ἀσθενοῦντας, ἕτερον εἰς ἀσθενοῦντας, εἰς κοιμηθέντας, εἰς προφήτας.* Denique indicantur *εὐαγγέλια ἑωθινὰ ἀπὸ τῆς $\overline{\beta}$ τῶν διακινησίμων* [1]).

Fol. 9—14 habetur *ἱππολύτου* (cod. *ἱππ.*) *θηβαίου ἐκ τοῦ χρονικοῦ αὐτοῦ συντάγματος· περὶ γενεαλογίας τῆς ἁγίας θεοτόκου.* Iste textus a recensionibus iis quas ediderunt Canisius, Gretserus, Schelstrate, Fabricius, Basnage [2]), tantopere differt ut viris doctis, quorum studia ab hoc litterarum genere non abhorrent, eo edendo toto gratum me facturum sperem. Illud quidem haud dubito quin, quae primum Hippolytus scripsisset, post alii vario modo retractaverint atque mutaverint. Hinc tanta textuum varietas est; atque hinc etiam est quod de aetate istius scriptoris in tam diversas sententias discedunt: passim enim immixta vel addita sunt quae ad recentiora tempora deducunt, cuiusmodi est quod ad Simeonem Metaphrasten provocatur in codice Bavarico, cf. Thesaur. monument. l. l. p. 39 sq., cuius auctoritatem contra Vaticanum defendit Basnage l. l. p. 29 sq. In nostro quidem codice pariter atque in Vaticano tota ea pars in qua Simeonis mentio fit deest, etsi inter hunc utrumque totius textus magna est dissimilitudo. Accedit tertius codex isque aetate ceteris omnibus majori, codex uncialis evangeliorum Parisiensis nr. 48. (evangeliorum M dictus), exeunte fere nono saeculo scriptus. In eo idem libellus absque Simeonis mentione legitur. Afferam passim inde quae cum nostro apte conferri queant. Ipse quidem titulus ibi sic habet: *ἱππολύτου ἐκ τοῦ χρονικοῦ αὐτοῦ βιβλίου διδασκαλία.*

Ἀπὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μέχρι τῆς τῶν μάγων παρουσίας ἔτη β' [3]). *πρὸ τοῦ γεννηθῆναι γὰρ αὐτὸν ἐφάνη αὐτοῖς ὁ ἀστὴρ ἐν Περσίδι* [4]), *καθὼς φησὶν* (sic) *ὁ Ἀφροδιτιανός* [5]). *καὶ ἀπὸ τῆς εἰς Αἴγυπτον ἀναχωρήσεως μέχρι τῆς τελευτῆς Ἡρώδου τοῦ υἱοῦ Ἀντιπάτρου ἔτη γ'. ἐν Ἡλιουπόλει γὰρ τῇ κατὰ Μέμφιν* (cod.-*φην*) *παρώκησεν ὁ κύριος σὺν Ἰωσὴφ*

[1]) Haec scriptura (*διακινησ.* pro *διακαινησ.*) in libris mss. vulgatissima est.

[2]) In Gretseri opp. omn. legitur tom. XV. p. 426—432. additis notis p. 432 sq. Inprimis vero conferendus est Thesaurus monumentorum eccles. et histor. a Jac. Basnage editus, cuius volumine tertio duplex textus, et Vaticanus primum ab Em. Schelstrate editus et Bavaricus, una cum fragmentis aliunde decerptis pag. 20—40. legitur.

[3]) In codice numeri semper lineola transversa distincti sunt, ut $\overline{\beta}$, $\overline{\pi\eta}$.

[4]) Similiter Parisiensis *πρὸ γὰρ τοῦ γενν. αὐτ. ἐφάνη ὁ ἀστ. τοῖς μάγοις·* quae verba nec in Bavarico nec in Vaticano cod. scripta alibi reperisse se significat Basnage l. l. p. 34. Illud tamen *ἐν Περσ.* nostro codici peculiare videtur.

[5]) Sic cod. habet, sed videtur *Ἀφροδισιανός* legendum, quod nomen apud Epiphanium monachum legitur. Cf. Fabric. cod. apocr. N. T. I. p. 44.

Digitized by Google

τῷ μνήστορι καὶ Μαριὰμ τῇ μητρὶ αὐτοῦ ἔτος α'[1]). μετὰ δὲ τὴν ἐξ Αἰγύπτου ἐπάνοδον αὐτῶν καὶ τῆς κατὰ Γαλιλαίαν οἰκήσεως αὐτῶν μέχρι τῆς τελευτῆς Ἀρχελάου ἔτη (cod. ἔτος) κα'[2]). ἅμα γὰρ τοῦ τελευτῆσαι Ἀρχέλαον ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ἐτελεύτησεν καὶ Αὔγουστος ὁ καῖσαρ (cod. καίσ.) ἐπὶ τῆς Ῥώμης, ζήσας τὰ πάντα αὐτοῦ ἔτη πη', βασιλεύσας ἔτη νς'. καὶ ἀπὸ τῆς τελευτῆς Ἀρχελάου τοῦ υἱοῦ Ἡρώδου τοῦ βρεφοκτόνου μέχρι τοῦ ἐν Ἰορδάνῃ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ὑπὸ Ἰωάννου βαπτίσματος ἔτη γ'. ὡς ὁμοῦ τὰ ἔτη τοῦ Χριστοῦ καὶ θεοῦ ἡμῶν ἀφ' οὗ ἐγεννήθη ἕως τοῦ βαπτίσματος αὐτοῦ ἔτη λ'. ἐν τούτῳ τῷ λ' ἔτει ἦλθεν ὁ βαπτιστὴς Ἰωάννης βαπτίζων ἐν τῷ Ἰορδάνῃ καὶ κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας· ἐν ᾧ καὶ ὁ κύριος ἡμῶν ἐν τῷ τριακοστῷ ἔτει ἐβαπτίσθη ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ ὑπ' αὐτοῦ. ἀπὸ δὲ τοῦ βαπτίσματος μέχρι τῆς ἐν τῇ φρουρᾷ κατακλείσεως καὶ καρατομίας Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ, ἣς ἔπραξεν Ἡρώδης ὁ νεώτερος υἱὸς Ἀρχελάου διὰ Ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ οἰκείου ἀδελφοῦ, μῆνες η'. ἀπὸ δὲ τῆς τελευτῆς Ἰωάννου μέχρι τοῦ σωτηρίου πάθους μῆνες κη', ὡς ὁμοῦ ἔτη λγ'[3]).

Ἰστέον τοίνυν ὅτι λ' ἔτη καὶ μῆνας ια' ἔζησεν ὁ βαπτιστής· τῶν λ' μὲν ἐλάττω ὑποχωρῶν ἐν ταῖς ἐρήμοις· τοὺς δὲ ἕνδεκα μῆνας βαπτίζων ἐν τῷ Ἰορδάνῃ καὶ κηρύσσων μετάνοιαν· καὶ μετὰ τοῦτο κατάκλειστος γενόμενος καὶ ἀποκτανθείς. οὕτω δὴ καὶ ὁ κύριος ἡμῶν λ' μὲν ἔτη ἐν τοῖς παιδικοῖς αὐτοῦ χρόνοις διῆγεν· μετὰ δὲ τὸ βάπτισμα ἐπελέξατο ἑαυτῷ τοὺς μαθητὰς κηρύσσων σὺν αὐτοῖς τὴν ἑαυτοῦ βασιλείαν μέχρι τῆς συμπληρώσεως τῶν εἰρημένων γ' ἐτῶν τοῦ σωτηρίου αὐτοῦ πάθους. διὸ καὶ οἱ ἐν Νικαίᾳ κανόνες τῶν τ' δέκα καὶ ὀκτὼ ἁγίων πατέρων παρακελεύονται πρὸ λ' ἐτῶν μηδένα χειροτονεῖσθαι πρεσβύτερον· ἀρκετὸν γάρ φησι τῷ μαθητῇ γενέσθαι ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ, καὶ τῷ δούλῳ ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ.

Ἀπὸ δὲ τοῦ σωτηρίου πάθους καὶ τῆς φρικτῆς ἀναλήψεως μέχρι τῆς λιθοβολίας τοῦ ἁγίου Στεφάνου τοῦ πρωτομάρτυρος ἔτη ζ'. ἀπὸ δὲ τῆς μαρτυρίας τοῦ ἁγίου Στεφάνου μέχρι τοῦ ἐξ οὐρανοῦ φανέντος τῷ Σαύλῳ φωτὸς[4]) βαπτίσματός τε αὐτοῦ καὶ κηρύγματος, καὶ ἕως τῆς μεταστάσεως τῆς παναγίας ἀειπαρθένου Μαρίας ἔτη γ'. ὁμοῦ ἔτη μγ' ἥμισυ. ἔζησεν γὰρ τῇ ἀνθρωπότητι ἡ παναγία θεοτόκος ἔτη νθ'· εἰς μὲν τὸν ναὸν ἔτη ιδ', εἰς δὲ τὸν οἶκον τοῦ δικαίου Ἰωσὴφ μῆνας δ', καὶ εὐθέως εὐηγγελίσθη ὑπὸ τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριήλ, καὶ συλλαβοῦσα ἔτεκεν τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν κε' τοῦ δεκεμβρίου μηνός'[5]). ὁμοῦ ἔτη ιε' καὶ μὴν εἷς. ἔζησεν δὲ καὶ ἐπὶ τῆς τοῦ κυρίου ἐνανθρωπήσεως ἔτη λγ'. καὶ μετὰ τὸ πάθος καὶ τὴν ἀνάληψιν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἔζησε σὺν τοῖς μαθηταῖς εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἁγίου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ θεολόγου[6]) ἔτη ια'. ὁμοῦ γίνονται τὰ ἔτη τῆς ζωῆς αὐτῆς ἔτη νθ'.

1) Etiam Par. ἔτος ἕν habet. Apud Basnagium est ἔτη τρία ἡμέρας εἴκοσι, item in Vaticano ἔτη γ'.

2) Par. κδ', Vatic. ιθ', Basnagii cod. ἔτη ἐννέα ἡμέραι ἑπτακαίδεκα. Apud hunc legitur μετὰ δὲ τὴν ἐπάν. αὐτ. ἐπὶ τῆς οἰκήσεως αὐτῶν τῆς Γαλιλαίας, in Par. μετὰ δὲ τὴν ἐπ. τῆς οἰκήσεως αὐτῶν εἰς τὴν Γαλ.

3) Haec multo aliter textus Par. habet, propius quidem ad Basnagii textum accedens; pergit enim post ἔτη λ' sic: ἀπὸ δὲ τοῦ βαπτίσματος αὐτοῦ μέχρι τῆς Ζαχαρίου λιθοβολήσεως ἔτος ἕν· ἐν τῷ γὰρ ἱερατεύειν αὐτὸν κατὰ τὸ ἔθος λιθοβολήσαντες ἐκροτάφισαν (cod. ἐκκοτράφησαν) καὶ ἔρριψαν αὐτὸν εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἰωσαφάτ. ἀπὸ δὲ τῆς λιθοβολίας Ζαχαρίου μέχρι τῆς Ἰωάννου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τελευτῆς τῆς ὑπὸ Ἡρώδου τοῦ υἱοῦ Ἀρχελάου ἔτος ἓν ἥμισυ. ἀπὸ δὲ τῆς τελευτῆς Ἰωάννου μέχρι τοῦ σωτηρίου πάθους μῆνας ἕξ.

4) Cod. Par. μέχρι τοῦ φανέντος αὔλου (sed Pauli nomen desideratur) φωτὸς μῆνας ἕξ. καὶ ἀπὸ τοῦ φανέντος αὐτῷ .... μέχρι τῆς ἀναλήψεως τῆς ἁγ. παρθ. Μαρ. ἔτη γ' ἥμισυ.

5) In Par. codice dies non indicatur; legitur enim τῷ δεκεμβρίῳ μηνί.

6) Par. cod. h. l. interposita habet μετὰ τὸ διασπαρῆναι τοὺς μαθητὰς εἰς τὰ κλίματα τοῦ κόσμου.

Digitized by Google

*Καθὼς**) *δὲ φησὶν* (hoc accentu codex) *ἐγκωμιάζει τὸν εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην Σωφρόνιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης Ἱεροσολύμων. διδάσκει τὴν τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαν ὅτι πατὴρ τοῦ θεολόγου ὁ Ζεβεδαῖος ἦν, ἡ δὲ μήτηρ Σαλώμη, θυγάτηρ Ἰωσὴφ τοῦ μνηστευσαμένου τὴν ἁγίαν θεοτόκον. ὁ γὰρ Ἰωσὴφ τέσσαρας υἱοὺς ἔσχεν καὶ θυγατέρας τρεῖς· υἱοὺς μὲν Ἰάκωβον, Σίμωνα, Ἰούδαν καὶ Ἰωσῆ* (cod. Par. *Ἰωσήφ*)· *θυγατέρας δὲ τήν τε Ἐσθὴρ καὶ τὴν Μάρθαν καὶ τὴν Σαλώμην, ἥτις ἦν γυνὴ μὲν Ζεβεδαίου, μήτηρ δὲ Ἰωάννου· ἐντεῦθεν ὁ σωτὴρ θεῖος ἦν Ἰωάννου ὡς ἀδελφὸς τῆς Σαλώμης τῆς θυγατρὸς Ἰωσήφ. ὅτι μόνον τὸν ἅγιον Πέτρον ὁ κύριος ἐβάπτισεν οἰκείαις χερσίν, καὶ Πέτρος Ἀνδρέαν, καὶ Ἀνδρέας Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, Ἰωάννης δὲ καὶ Ἰάκωβος τοὺς λοιποὺς ἀποστόλους.*

ὅτι πάντων φυγόντων μόνος Ἰωάννης ὁ ἠγαπημένος ἔν τε τῇ παραδόσει (cod.-*δώσει*) *καὶ ἐν τῷ σταυρῷ παρέστη, καὶ εἰς τὸν τάφον τοῦ κυρίου πρῶτος τοῦ Πέτρου ἦλθεν, κἂν πρῶτος οὐκ εἰσῆλθεν· καὶ ὅτι τὴν ἁγίαν θεοτόκον εἰς τὰ ἴδια ἔλαβεν ὁ θεολόγος· καὶ ὅτι ὄντως ἐπὶ γῆς τρεῖς μητέρας ἔσχηκεν, μίαν μὲν τὴν Σαλώμην, ἐξ ἧς καὶ γεγέννηται, δευτέραν δὲ ὅτι βροντῆς υἱὸς ἐχρημάτισεν παρὰ τοῦ κυρίου, τρίτην δὲ τὴν ἁγίαν Μαρίαν, κατὰ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου. ὅτι τὴν ἁγίαν θεοτόκον Πέτρος καὶ Ἰωάννης ἐβάπτισαν· καὶ ὅτι μέχρι τῆς κοιμήσεως συνῆν αὐτῇ ὁ θεολόγος, καὶ μετὰ τὴν αὐτῆς κοίμησιν ἦλθεν ἐν Ἐφέσῳ.*

Οὗτος δὲ ἐστὶν (ita codex) *Ἰωάννης, ὃν ἠγάπα ὁ κύριος, ὁ καὶ παρθένος, ὁ τὸ καθ' ἑαυτὸν εὐαγγέλιον συγγραψάμενος, ὅστις ἔμενεν ἐν Ἱεροσολύμοις εἰς τὴν λεγομένην ἁγίαν Σιὼν τὴν τῶν ἐκκλησιῶν μητέρα. ἐν αὐτῇ δὲ ἦν ἡ οἰκία αὐτοῦ. ἐκεῖ ἔφυγον οἱ ἀπόστολοι διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων· ἐκεῖ τοῖς μαθηταῖς ἐφάνη ὁ κύριος μετὰ τὸ ἀναστῆναι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν τῶν θυρῶν κεκλεισμενῶν καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς πνεῦμα ἅγιον· ἐκεῖ τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ ἐπληροφόρησεν Θωμᾶν δείξας αὐτῷ τοὺς τύπους* (Par. *τὸν τύπον*) *τῶν ἥλων· ἐκεῖ ἡτοιμάσθη φαγεῖν τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ* (Par. *ἐκεῖ ἔφαγεν τὸν δεῖπνον τῇ ἁγίᾳ ε'*)· *ἐκεῖθεν ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν εἰς χωρίον Γεθσιμανῆ* (sic, Par. *Γεθσημανεί*)· *ἐκεῖ τὸ πρῶτον μυστήριον ἐτέλεσαν οἱ ἀπόστολοι, πρὸ πάντων ἐπίσκοπον χειροτονήσαντες Ἰάκωβον· οὐ τὸν υἱὸν Ζεβεδαίου τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννου τοῦ εὐαγγελιστοῦ λέγω, ἀλλὰ τὸν ἀδελφὸν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ κατὰ σάρκα, τὸν καὶ υἱὸν τοῦ τέκτονος Ἰωσήφ. ὁ γὰρ Ἰάκωβος ὁ μαθητὴς τοῦ κυρίου υἱὸς μέν ἐστι Ζεβεδαίου, ἀδελφὸς δὲ Ἰωάννου τοῦ εὐαγγελιστοῦ ἐκ τῆς Ἰουδαίας· Ζεβεδαῖος δὲ ὁ πατὴρ αὐτῶν ἰδιοναύκληρος λέγεται, τῶν δὲ ἐπισήμων ἀνδρῶν ὑπῆρχεν πρῶτος.*

Ὁ δὲ ὁ Ἰωάννης ἐν τῷ κατ' αὐτὸν εὐαγγελίῳ περὶ ἑαυτοῦ λέγει, ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ, τοιαύτην ἔχει τὴν δήλωσιν. οὗτος γὰρ μετὰ τὴν τελευτὴν Ζεβεδαίου τοῦ ἰδίου πατρὸς ἀπέδοτο (cod. uterque-*δωτο*) *τὴν κατὰ Γαλιλαίαν κτῆσιν τοῦ ἐπιλαχόντος αὐτῷ ὑπὸ Ζεβεδαίου μέρους, καὶ ἐκτήσατο* (cod. uterque *ἐκτίσ.*) *ἐν Ἱεροσολύμοις* (Par. addit *ἕτερον κτῆμα·*) *ὅθεν γνωστὸς ἦν φησὶ τῷ ἀρχιερεῖ* (Par. addit *ἐκ τοῦ μένειν αὐτὸν εἰς τὴν πόλιν*). *οὗτος ἐδέξατο ἀπὸ τῆς σταυρώσεως τοῦ Χριστοῦ τὴν ἁγίαν Μαρίαν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ἐν Σιὼν μέχρι τῆς* (Par. interponit *ἀναλήψεως αὐτῆς τοῦτ' ἔστιν τῆς*) *κοιμήσεως αὐτῆς. μετὰ δὲ τὴν κοίμησιν καὶ μετάστασιν αὐτῆς καὶ αὐτὸς ἐν*

*) Quae ab hoc inde loco usque *ἦλθεν ἐν Ἐφέσῳ* leguntur, ea omnia in reliquis codd. desunt, nisi quod fragmentum prioribus his (usque *τ. Σαλώμης τ. θυγ. Ἰωσήφ*) simile ex cod. Reg. „1296." in Monumentis apostolicis Cotelerius protulit, vide apud Basnagium l. l. p. 32.

Digitized by Google

τῇ Ἐφέσῳ τῆς Ἀσίας κηρύξας τὸν λόγον, ἐκεῖ ἀνελήφθη [1].

Ἰάκωβος [2]) δὲ ὁ γεγονὼς ἐπίσκοπος πρῶτος ὑπὸ τῶν ἁγίων ἀποστόλων, ἀδελφὸς μὲν τοῦ κυρίου κατὰ σάρκα λέγεται εἶναι, υἱὸς δὲ τοῦ τέκτονος Ἰωσήφ ἐστιν, ἐκ τῆς βιωτικῆς αὐτοῦ γυναικός, ἥτις καὶ αὐτὴ Σαλώμη προσηγορεύετο, τῆς θυγατρὸς Ἀγγαίου τοῦ ἀδελφοῦ Ζαχαρίου τοῦ ἱερέως τοῦ πατρὸς Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ, υἱοῦ Βαραχίου τοῦ υἱοῦ Ἀβιᾶ (sic) τοῦ ἱερέως. καὶ τότε ἐχήρευσεν Ἰωσήφ, ὡς εἶναι Σαλώμην καὶ τὸν βαπτιστὴν Ἰωάννην ἀδελφῶν τέκνα ἀρσενικῶν. ὁ γὰρ Ἀγγαῖος υἱὸς Βαραχίου, θεῖος Ἰωάννου ἦν· ὁμοίως δὲ καὶ Ζαχαρίας ὁ ἱερεὺς ἀδελφὸς μὲν Ἀγγαίου ἦν, θεῖος δὲ Σαλώμης τῆς γυναικὸς Ἰωσὴφ τοῦ τέκτονος. Σαλώμην δέ φημι (sic) οὐ τὴν μαίαν, ἀλλὰ τὴν γυναῖκα τοῦ τέκτονος Ἰωσήφ. ἡ γὰρ μαία ἀπὸ Βηθλεὲμ ἐτύγχανεν, ἀνεψιὰ καὶ αὕτη (primum scriptum erat αὐτὴ) οὖσα τῆς Ἐλισάβετ καὶ τῆς παναγίας θεοτόκου, ὡς δηλοῖ τὸ κατὰ Λουκᾶν ἅγιον εὐαγγέλιον, τό Καὶ ἰδοὺ Ἐλισάβετ ἡ συγγενής σου. τρεῖς γὰρ ἦσαν ἀδελφαὶ ἀπὸ Βηθλεὲμ θυγατέρες Ματθᾶν τοῦ ἱερέως καὶ Μαρίας τῆς αὐτοῦ γυναικός, ἐπὶ τῆς βασιλείας Κλεοπάτρας καὶ Σώπαρος [3]) τοῦ Πέρσου καὶ Ἡρώδου τοῦ υἱοῦ Ἀντιπάτρου· ὄνομα τῇ πρώτῃ Μαριάμ, καὶ ὄνομα τῇ δευτέρᾳ Σοβή [4]), καὶ ὄνομα τῇ τρίτῃ Ἄννα. ἔγημεν δὲ ἡ πρώτη ἐν Βηθλεέμ, καὶ ἔτεκεν Σαλώμην τὴν μαίαν· ἔγημεν δὲ καὶ ἡ δευτέρα ἐν Βηθλεέμ, καὶ ἔτεκεν τὴν Ἐλισάβετ· ἔγημεν δὲ καὶ ἡ τρίτη εἰς γῆν τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἔτεκεν Μαρίαν τὴν θεοτόκον· ὡς εἶναι τήν τε Σαλώμην καὶ τὴν Ἐλισάβετ καὶ τὴν ἁγίαν Μαρίαν τὴν θεοτόκον θυγατέρας ἀδελφῶν τριῶν θηλειῶν (cod.-λείων). ἐντεῦθεν οὖν ὁ βαπτιστὴς Ἰωάννης καὶ ὁ κύριος ἡμῶν ἀνεψιοὶ λέγονται εἶναι, ὁ μὲν κύριος τῆς Ἐλισάβετ, ὁ δὲ Ἰωάννης τῆς παναγίας θεοτόκου. υἱὸς δὲ τοῦ Ἰωσὴφ λέγεται ὁ κύριος ἡμῶν, ἐπειδὴ τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἀδελφός ἐστιν ἐκ τῆς συναναστροφῆς καὶ τῆς συγγενείας Ἀγγαίου τοῦ ἀδελφοῦ Ζαχαρίου τοῦ ἱερέως.

Ἐπειδὴ [5]) δὲ πολλῶν Μαριῶν ἐν τοῖς εὐαγγελίοις φέρεται μνήμη εἶναι, τὰς πάσας γινώσκειν χρή, ἃς Ἰωάννης συλλήβδην ἠρίθμησε φήσας Εἱστήκεισαν παρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ Ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, Μαρία ἡ τοῦ Κλωπᾶ, καὶ Μαρία ἡ Μαγδαληνή. Μαρίαν γὰρ τὴν Ἰακώβου καὶ Ἰωσῆ μητέρα παρὰ τοῖς ἄλλοις εὐαγγελισταῖς ὀνομασμένην τὴν θεοτόκον εἶναι καὶ οὐκ ἄλλην πεπιστεύκαμεν. καθάπερ γὰρ διὰ τὴν οἰκονομίαν καὶ τὸ ἐπισκιασθῆναι τὸν θεῖον τόκον καὶ μὴ φανε-

[1]) Par. sic: καὶ ὁ ἀπόστολος Ἰωάννης κηρύξας τὸν λόγον ἐν τῇ Ἀσίᾳ κεκοίμηται· καὶ οὐχ εὑρέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῷ τάφῳ.

[2]) Hunc de Jacobo et familia Josephi locum usque verba υἱὸς δὲ τοῦ Ἰωσὴφ λέγεται ὁ κύρ. ἡμῶν (Ven. ὁ κύρ. ἐνομίζετο), etiam in cod. Veneto saeculi fere duodecimi, class. I. nr. 3. inveni. Consentit is magis cum Par. et Bavarico quam cum nostro. Incipit enim sic: Ἰάκωβος γενόμενος ἐπίσκοπος πρῶτος Ἱεροσολύμων ὑπὸ τῶν ἀποστόλων, ἀδελφὸς μὲν τοῦ κυρίου κατὰ σάρκα ἐλέγετο εἶναι, υἱὸς δὲ τοῦ τέκτονος Ἰωσήφ, Ἰωσὴφ γὰρ ἐκ τῆς βιωτικῆς αὐτοῦ γυναικός, ἀδελφὸς Σίμωνος καὶ Ἰούδα καὶ Ἰωσῆ. τέσσαρας γὰρ υἱοὺς ἔσχεν ὁ Ἰωσὴφ καὶ δύο θυγατέρας, τήν τε Αἰσθὴρ καὶ τὴν Θάμαρ (Par. Ἐσθὴρ καὶ τὴν Μάρθαν, item Bav. et Vat., sed cf. Monum. l. l. p. 34.) ἐκ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ τῆς Σαλώμης.

[3]) Ita codex noster; Par. Σωπάτρου, Bav. Σοπάτωρος. Ab his omnibus rursus differt Nicephorus II, 3. Venetus codex praeterit nomen, post Κλεοπάτρ. pergens πρὸ τῆς βασιλείας Ἡρώδου.

[4]) Par. Σομβῆ, Ven. Σοββί, Vat. Σωβή, Bav. Σομαί. Pro Μαριάμ ceteri Μαρία.

[5]) Ultima libelli verba in Par. sunt υἱὸς δὲ τοῦ Ἰωσὴφ ὁ κύριος ὀνομάζετο (sic), ἐπειδὴ τῶν υἱῶν αὐτοῦ τῶν ἐκ τῆς πρώτης γυναικὸς ἀδελφὸς ἐνομίζετο. Similiter libellus finitur in Vat. codice. Longe vero aliter Bavaricus codex, qui pergit: Γεννᾶται τοίνυν ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησ. Χρ. ἐκ φυλῆς Ἰούδα etc. Vide apud Baspagium l. l. p. 38—40.

Digitized by Google

ρωθῆναι τοῖς μιαιφόνοις Ἰουδαίοις, παρ' αὐτὸ τὸ μέλλειν ἐπὶ τὴν παστάδα ἄγεσθαι τὴν παρθένον ἐκ πνεύματος ἁγίου συλλαβεῖν ἀναγέγραπται, ὡς ἄνδρα ταύτης χρηματίσαι τὸν Ἰωσὴφ καὶ πατέρα τοῦ Ἰησοῦ, τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦ Ἰωσῆ καὶ τοῦ Ἰακώβου παίδων ὄντων τοῦ τέκτονος Ἰωσὴφ παιδικὴν ἀγόντων ἡλικίαν ἐκ προηγησαμένων γάμων καὶ προτετελευτηκυίας γυναικὸς μήτηρ ἡ θεοτόκος προσηγορεύετό τε καὶ ὀνομάζετο. ταύτῃ τοι καὶ βλασφημοῦντες κατὰ τοῦ σωτῆρος ἔλεγον οἱ Ἰουδαῖοι Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός; οὐχ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται Μαρία καὶ οἱ ἀδελφοὶ Ἰάκωβος καὶ Ἰωσῆς καὶ Σίμων καὶ Ἰούδας; καὶ διὰ τοῦτο ὁ μὲν Ἰωάννης καὶ παρὰ τὸν σταυρὸν ἑστῶσαν οἷα δὴ μετὰ παρρησίας θεολογῶν ἐκ τῆς ἀληθείας αὐτῆς μητέρα τοῦ Ἰησοῦ προσηγόρευσεν· οἱ δὲ πολλοὶ τῶν εὐαγγελιστῶν τὰ πολλὰ περὶ τὴν οἰκονομίαν ἀσχοληθέντες οἰκονομικῶς αὐτὴν μητέρα Ἰακώβου καὶ Ἰωσῆ προσηγόρευσαν. οὗτοι γὰρ ἦσαν οἱ πρῶτοι καὶ ἐπίσημοι παῖδες τοῦ Ἰωσήφ, τοῦτο δηλοῦντος τοῦ λόγου σαφῶς, ὅτι μετὰ ταύτης τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς ἐντεῦθεν ὑπονοίας ἀκινδύνως ἡ Μαρία τῷ σωτηρίῳ πάθει παρῆν. εἰ γὰρ παρθένος ἐπεγινώσκετο τοῖς πολλοῖς, ὑπὸ τῶν βασκάνων Ἰουδαίων ἀπώλετο ἄν. ἔστιν δὲ αὐτὴν παρὰ τοῖς εὐαγγελισταῖς καὶ τοῦ ἑνὸς μόνου τῶν παίδων τοῦ Ἰωσὴφ ὀνομασμένην εὑρεῖν Μαρίαν τὴν Ἰακώβου καὶ Ἰωσῆ. ὁ δὲ Μάρκος Ἰακώβου καὶ Ἰωσῆ μητέρα αὐτὴν εἶπεν, ἐπείπερ ἦν ἄλλος Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ἀλφαίου, καὶ διὰ τοῦτο μέγας, ὅτι τοῖς δώδεκα ἀποστόλοις συνηρίθμετο· ὁ γὰρ μικρὸς οὐκ ἦν αὐτοῖς ἐναρίθμιος. Μαρία δὲ ἡ τοῦ Κλωπᾶ ἡ καὶ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς τοῦ κυρίου προσαγορευομένη εὑρίσκεται ἐν τοῖς ἀντιγράφοις τῶν ἑρμηνευσάντων μακαρίων καὶ ὀρθοδόξων πατέρων καὶ διδασκάλων οὕτως, ὅτι Κλωπᾶς καὶ ὁ δίκαιος Ἰωακεὶμ ἀδελφοὶ ὑπῆρχον γνήσιοι. τοῦ Κλωπᾶ οὖν γεγαμηκότος καὶ ἀτέκνου τελευτήσαντος ὁ Ἰωακεὶμ κατὰ τὸ τῶν Ἑβραίων ἔθος συνουσιάσας μετὰ τῆς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ γυναικὸς ἐγέννησεν τὴν Μαρίαν. ἔκτοτε οὖν καταλιπὼν αὐτὴν ἐμνηστεύσατο Ἄνναν τὴν θυγατέρα Ματθᾶν τοῦ ἱερέως, ἐξ ἧς ἐγέννησεν τὴν παναγίαν θεοτόκον. καλεῖται οὖν ἡ Μαρία τοῦ Κλωπᾶ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς τοῦ κυρίου, ὡς κατὰ φύσιν μὲν ἐξ Ἰωακεὶμ γεννηθεῖσα, κατὰ χάριν δὲ τοῦ Κλωπᾶ θυγάτηρ ἀκούουσα.

Pergam in describendo codice nostro. Fol. 15. recto sequitur *εὐσέβιος καρπιανῷ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ, ἐν κυρίῳ χαίρειν.* In epistula ista aliter quam apud Lachmannum (N. T. ed. maj. I. p. 712 sq.) et plerosque haec leguntur: *ἐν ᾧ ἕκαστος αὐτῶν περί τινων ἰδίως ἀνέγραψεν* pro *ἐν ᾧ περὶ τίνων ἕκαστ. αὐτ. ἰδ. ἀν.* Confirmat nostram lectionem, quae eadem in Parisiensi (evv. M) est, Hieronymus interpres: *in quibus* (ita etiam Par. *ἐν οἷς* pro *ἐν ᾧ*) *singuli de quibusdam proprie dixerunt. τῶν βιβλίων*, item Par., pro *τοῦ βιβλίου.* Etiam Hieronymus *librorum.* Illam vero „per minii distinctionem" (noster *πρόκειται διὰ κινναβάρεως*) Par. mutavit, habet enim *ὑποσημ. διὰ μέλανος ἔγκειται*, item infra *ἡ διὰ τοῦ μέλανος ὑποβάλλει.* Et noster et Par. *καὶ οὕτως μέχρι* absque *καθεξῆς, ἐπιστῆσαι* pro *ἐπιστῆναι, ὁπόσοι τε καὶ τίνες περὶ οὗ ζητεῖς εἰρήκασιν* pro *ὁπ. καὶ τίν. τὰ παραπλήσια εἰρ.*, denique *λέγοντας αὐτοὺς εὑρήσεις. ἔρρωσο ἐν κυρίῳ* pro *λέγ. εὑρ.* omissis reliquis. Praeterea in nostro *ἐπιστήσας τε καί* et *ἐπιζητ. δέ* pro *ἐπ. δὲ καί* et *ἐπιζ. τε.* In Par. vero initio epistulae *εἰσηγιοχώς* ad Boeotorum ut videtur modum pro *εἰσαγηοχώς* legitur.

Fol. 15. sequitur *πρόγραμμα εἰς τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον. Τὰ τῆς νέας πάνσεπτα ταῦτα βιβλία ἐν*

4

ἑκάστῳ εὐαγγελιστῇ εἰς κεφάλαια καὶ τίτλους διαιροῦνται. καὶ τίτλοι μὲν καλοῦνται, ὡς ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον περὶ τῶν μάγων καὶ τῶν ἀναιρεθέντων παιδίων, ἐν δὲ τῷ κατὰ Μάρκον περὶ τοῦ δαιμονιζομένου καὶ τῆς πενθερᾶς Πέτρου. ἔχει δὲ ὁ μὲν ἅγιος Ματθ. τίτλους ξη', κεφάλαια τνε'· ὁ δὲ ἅγιος Μάρκ. τίτλους μη', κεφάλαια σλς'· ὁ δὲ ἅγιος Λουκ. τίτλ. πγ', κεφφ. τμη'· ὁ δὲ ἅγιος Ἰωάνν. τιτλ. ιθ', κεφφ. σλβ'. Porro separatim haec leguntur: Εὐαγγέλιον τὸ θεῖον τοῦτο βιβλίον λέγεται, διότι κρίσεως ἀναίρεσιν καὶ ἁμαρτημάτων λύσιν, καὶ δικαιοσύνην καὶ ἁγιασμὸν καὶ ἀπολύτρωσιν, καὶ υἱοθεσίαν καὶ κληρονομίαν τῶν οὐρανῶν πᾶσιν εὐαγγελίζεται. Pergitur fol. 15. verso Ἰστέον ὅτι τὸ κατὰ Ματθ. εὐαγγέλιον μετὰ η' χρόνους τῆς Χριστοῦ ἀναλήψεως ἐγράφη, τὸ δὲ κατὰ Μάρκ. μετὰ ι' χρόνους, τὸ δὲ κατὰ Λουκ. μετὰ ιε' χρόνους, τὸ δὲ κατὰ Ἰω. μετὰ λβ' χρόνους ἐπὶ Δομετιανοῦ. Sequuntur haec de Christi nominibus: Χριστὸς εἴρηται, ἐπειδὴ σάρκα ἐνεδύσατο· Ἰησοῦς εἴρηται τὸ ὄνομα τῆς σαρκός· λόγος, ἐπειδὴ ἔκ τινος· υἱός, ἐπειδὴ ἐκ πατρός· μονογενής, ἐπειδὴ μόνος ἐκ μόνου· θεός, ἐπειδὴ ποιητὴς καὶ βλέπων τὰ πάντα. Denique subjicitur Maximi monachi de Christi χιτώνιον et ἱμάτιον.

Fol. 18—22 (23. vacuum est) sequuntur tabulae canonum Eusebii, pulchre et cum sumptu colorum aurique scriptae. Fol. 24 et seq. leguntur τοῦ κατὰ ματθαῖον ἁγίου εὐαγγελίου οἱ τίτλοι, uncialibus litteris rubro exarati, inscriptione inaurata. Fol. 26. στίχοι εἰς τὸν ἅγ. ματθαῖον τὸν ἀπόστ. καὶ εὐαγγελιστήν: haec uncialibus litteris et auro, ipsi versus minusculis litteris rubro scripti sunt. Ceterum quo modo haec et similia in Matthaeo, eodem etiam in reliquis scripta sunt.

Τὸν ἐκ τελώνου θαύμασον θεηγόρον,
Εὐαγγελιστὴν πρῶτον ἐκλελεγμένον,
Ὀλέθριον λιπόντα κέρδος χρημάτων
Καὶ ζῶντα κερδάναντα τὸν θεὸν λόγον,
Καλῶς τελωνήσαντα καὶ σωτηρίως.
Ματθαῖος οὗτος, ὃς διδάσκων συγγράφων,
Ὡς ἐν σαγήνῃ τῇ θεοπλόκῳ βίβλῳ
Πλέκων τὰ θεῖα τοῦ κενωθέντος λόγου
Καὶ σάρκα προσλαβόντος ἐκ τῆς παρθένου,
Τῷ ζῶντι καὶ τρέφοντι τὰς ψυχὰς λόγῳ
Ζωγρεῖ πρὸς εὐσέβειαν ἀνθρώπων γένος.

Sequuntur ἄλλοι, quos edidit ex cod. Moscov. Matthaeius in ed. maj. N. T. vol. 1. pag. 9. et ipse ex codice Cahirensi protuli in annalibus litterarum Vindobonensibus 1845. Anzeige-Blatt pag. 38. Habent noster et Cahirensis: Ματθαίου τόδε τ' οὖργον (ita rectius noster et Cahir. pro τόδε ἔργ.) ἀριστοπόνοιο τελώνου, Ὃ τόκον ἔγραψε (ita noster et Cahir., Mosc. ἔφρασε) etc.

Interposita fol. 27. Matthaei evangelistae stantis et librum legentis imagine, fol. 28. incipit εὐαγγέλιον ἅγιον κατὰ ματθαῖον. Finitur Matthaei evangelium extremo folio quaternionis ια' subscriptis his: εὐαγγ. κατ. Ματθ. στιχχ. ‚βχ, et τὸ κατὰ Ματθ. εὐαγγ. ἐξεδόθη ὑπ' αὐτοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ μετὰ χρόνους ὀκτὼ τῆς τοῦ Χρ. ἀναλήψεως. Ceterum per totum evangeliorum textum adscribuntur litteris rubris uncialibus numeri titulorum, item Ammonii et Eusebii numeri, item lectionum ecclesiasticarum initia. Sequitur εὐαγγ. ἅγιον κατὰ μάρκον praemissis 1) huius evangelii titulis 48; 2) duplici carmine; 3) imagine evangelistae stantis et apertum librum, in quo prima evangelii verba auro scripta sunt, manibus tenentis.

Digitized by Google

Versus alteri Ὅσσα περὶ χριστοῖο etc. iidem sunt quos Matthaeius ex Mosc. cod. l. l. vol. 2. p. 8. et ipse ex cod. Cahir. l. l. edidimus. Rectius in nostris est ἐδίδασκεν quam in Mosc. ἐδίδαξεν. Alteri vero sic habent:

Υἱὸν Πέτρου τὸν Μάρκον ἡ θεία χάρις
Τίθησιν ἄλλην ἀρραγεστάτην πέτραν
Κρηπῖδα καὶ σφραγῖδα τῆς ἐκκλησίας,
Εὐαγγελιστὴν δεύτερον θεηγόρον,
Ἐξ οὗ μηθεὶς τῶν θεοπρεπεστάτων
Ἔργων Ἰησοῦ, σκέπτεται τὸ βιβλίον,
Υἱὸν θεοῦ τὸν Χριστὸν ἐκ προοιμίων
Λαμπρῶς διδάσκων καὶ σοφῶς ἀναγράφων.

Finitur Marci evangelium secundo folio quaternionis θ' subscriptis numero stichorum ,αχ, et verbis his: τὸ κατὰ Μάρκ. ἅγιον εὐαγγ. ἐξεδόθη μετὰ χρόνους δέκ τῆς Χρ. ἀναλήψεως. Praemissis titulis 69, duplici carmine et imagine Lucae, quae simillima Marci est, sequitur εὐαγγ. ἅγ. κατ. λουκ. Versuum quos diximus alteri a Matthaeio l. l. vol. 3. p. 11. et a me l. l. editi sunt: differt Ἀθανάτου, Mosc. Ἀθανάτοιο, Cahir. idque melius Ἀθάνατον; item ἐμίχθη in nostro et Cahir. pro ἐδείχθη in Mosc. Alteri sunt:

Ζωῆς τὸν ἄρτον Χριστὸν ἠξιωμένος
Φαγεῖν, ταφῆς λάμψαντα τῆς τριημέρου,
Εὐαγγελιστὴς τυγχάνει Λουκᾶς τρίτος,
Ὡ Παῦλος αὐτὸς οὐρανὸν φθάσας τρίτον,
Καὶ τὴν ἄνωθεν τῶν ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον
Λόγων ἀκούσας ἐκμυεῖ θεωρίαν·
Οἵων ὁ Λουκᾶς εὐτυχεῖ διδασκάλων,
Οὕτως ἄνωθεν οὗτος ἠκριβωμένος,
Τὰ θεῖα θείως ἱστορεῖ δεδειγμένος,
Ῥήτωρ πυρίπνους, πάνσοφος θεηγόρος.

Evang. Lucae finitur fol. 1. quaternionis λβ' notatis stichis ,βω, et subscriptis τὸ κατ. Λουκ. ἅγιον εὐαγγ. ἐξεδόθη μετὰ χρόνους ιε' τῆς Χρ. ἀναλήψεως. Hoc excipiunt Johannis evangelii tituli 18, duo carmina et imago evangelistae sedentis et initium evangelii sui scribentis. Alterum carmen tribus versibus constans cf. apud Matthaeium l. l. vol. 4. p. 7. et apud me l. l. Et noster et Cahir. Βροντῆς habent, quod Matth. correxit Βροντῆεις; Cahir. εὕρατο, reliqui duo εὕρετο. Quartum versum nec noster nec Cahir. addit. Alterum sic habet:

Ὁ παρθένος τί; τὸν τεκόντα τὸν κάτω
Λιπών, τεκόντα τὸν θεὸν κτᾶται μόνον.
Ὡς παρθένος γὰρ πρὸς τὸν ἐκ τῆς παρθένου
Καλοῦντα Χριστὸν οἷα συγγενὴς τρέχει.
Ἐντεῦθεν εἰς τὸ στῆθος αὐτοῦ γνησίως
Πεσών, ἐκεῖθεν τὴν ἄβυσσον λαμβάνει
Τῆς γνώσεως καὶ πάντα πλουτεῖ τὸν κόσμον
Μυστηρίων ἄγνωστα καὶ τοῖς ἀγγέλοις.
Θεηγόρος τέταρτος οὖν Ἰωάννης
Εὐαγγελιστής, ἀλλ' ἐν ὕψει δογμάτων
Πρῶτος, μέγιστος, ἄκρος, ἀρχὴ καὶ τέλος.

Fol. 4. quaternionis μα' evangelio subscribitur εὐαγγ. ἅγ. κατὰ Ἰωάννην στιχχ. ,βτ. Restant folia duo, quorum priore, numero ι' (i. e. κεφ. ι') praeposito, scriptum est Joh. 8, 3—11. Ἄγουσι δὲ usque ἁμάρτανε, addita hac subscriptione: τὸ κατ. Ἰω. ἅγ. εὐαγγ. ἐξεδόθη μετὰ χρόνους λβ' τῆς τοῦ Χρ. ἀναλήψεως ἐπὶ Δομετιανοῦ. His vero omnibus prima manu scriptis praeposita sunt folio eo quod praecedit altera manu Joh. 7, 53—8, 2. (in margine ἰδοὺ ὧδε·) Καὶ ἐπορεύθη usque ἐδίδ. αὐτούς. Ultimo denique folio legitur παρασημείωσις τοῦ ἁγ. ἐπιφανίου περὶ τῶν τεσσάρων εὐαγγ., quae sic habet: Εἰπέ μοι τὰ δ' εὐαγγέλια ποῦ ἐγράφησαν, καὶ τίς ὁ γράψας,

Digitized by Google

καὶ τίνος ἀντίτυπον ἐγένοντο. Τὸ κατ. Μτ. ἐγράφη ἐν τῇ ἀνατολῇ ὑπὸ Μτ. ἑβραϊκοῖς γράμμασι καὶ διαλέκτῳ· ἀντίτυπον ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπου τῶν Χερουβίμ. Τὸ κα. Μάρκ. ἐγράφη ἐν τῇ Ῥώμῃ ὑπὸ Μάρκ. ἐν ὁμοιώματι μόσχου. Τὸ κα. Λουκ. ἐπιτρέψαντος τοῦ ἁγ. Πέτρου ἐγράφη εἰς ὁμοίωμα λέοντος. Τὸ κα. Ἰω. ἐγράφη ὑπὸ Ἰω. ἐν τῇ Πάτμῳ τῆς Κύπρου εἰς ὁμοίωμα ἀετοῦ ἐπὶ Δομετιανοῦ· ἐπανελθόντος δὲ αὐτοῦ ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἔγραψε τὴν δεκάλογον τοῦ εὐαγγελίου.

Restat ut de textu explicemus. Is proxime accedit ad codices Byzantinae classis antiquissimos. Hinc Byzantinis quae creduntur lectionibus immixta habet permulta quae cum Alexandrinis conveniunt. Cursim perlustranti inprimis codicum K et M similitudinem habere mihi videbatur; passim inveniuntur etiam eiusmodi quae vel solus vel cum paucis iisque insignibus testibus communia habeat. Distinguendus autem in eo est duplex textus; pertractavit enim corrector, qui aetate vix differt, totum codicem, textum inferens ab altero satis diversum, eumque saepe quidem vulgatiorem, tamen nec raro Alexandrina indole conspicuum. Omnino prae codicibus aliis multis dignus est qui accurate examinetur inque usum criticum convertatur. Quod iudicari velim ad lectionis exempla quae afferam. Afferam autem lectiones primae manus a recepto quem vocant textu alienas, ac primum quidem cum plurimis uncialibus codicibus, tum cum paucioribus communes. Prioris generis sunt: Matth. 2, 1.* Ἱερουσαλήμ[1]); 2, 11. εἶδον; 3, 8. καρπὸν ἄξιον; 5, 23. καὶ ἐκεῖ; 5, 44. τοῖς μισοῦσιν; 7, 2. μετρηθήσεται; 10, 8.* omissa νεκρ. ἐγείρ.; 10, 25. οἰκειακούς, item v. 36; 10, 28.* ἀποκτενόντων, item 23, 37; 11, 8.* βασιλειῶν; 11, 16.* τοῖς ἑτέροις; 12, 6. μεῖζον; 12, 28. ἐν πν. θε. ἐγώ; 12, 35.* omiss. τῆς καρδίας; 16, 28. ὧδε ἑστῶτες; 17, 24.* τὰ δίδραγμα; 21, 1. Βηθσφαγή; 23, 30.* ἤμεθα; 27, 64.* om. νυκτός. Alterius: Matth. 3, 11.* omiss. καὶ πυρί (ESV); 5, 31.* om. δέ (K); 5, 45.* ἐν τοῖς οὐρ. (KU); 5, 47.* τὸ αὐτό (BDMUZ); 7, 24.* om. οὖν (K); 8, 2.* προσελθών (BEMΔ); 10, 6.* om. δέ (D); 10, 24.* ψυχροῦν (MXZ); 12, 45.* πονηρότ. αὐτοῦ (DE*); 13, 24.* ὁμοιώθη (CΔ); 13, 33.* ἔκρυψεν (GL); 13, 56.* om. οὖν (M); 15, 18.* ἐκεῖνα (D); 17, 24.* περὶ τὸν τράχ. (BCZ); 22, 45.* ἐν πνεύματι καλεῖ (DKMΔ); 24, 9.* om. τῶν ἐθνῶν (C); 25, 9.* ἀρκέσει (D) et 18.* ἔκρυψεν (ABCDL) et 20.* ἐν αὐτοῖς (EG); 26, 27.* προσεύξομαι (DFH); 27, 42.* πιστεύσωμεν (EFLMΔ). Addam eiusmodi quae vel cum minusc. cdd. paucis vel plane nullo ut videtur socio habet: 1, 24.* om. ὁ Ἰωσήφ; 3, 1. ἐν ἐκείν. ταῖς ἡμέρ.; 4, 5.* ἐπὶ πτερύγιον; 4, 23.* om. ἐν τῷ λαῷ; 5, 30.* κόψον (videtur); 5, 21.* om. ἄν; 5, 47. τοὺς φιλοῦντας ὑμᾶς pro τ. ἀδελφ. ὑμῶν; 8, 9.* τῷ ἄλλῳ; 9, 16.* om. δέ; 12, 31. om. ἡ δὲ τοῦ etc.; 13, 14.* om. ἡ secundum; 23, 13.* om. τῶν οὐρ.; 23, 18.* ἐπάνω τοῦ θυσιαστηρίου (ita solus Syr. hier.); 23, 31.* μαρτυρ. αὐτοῖς; 24, 4.* πλανήσει. Ad correctorem pergam. Is cum insignibus aliquot codd. uncial. haec scripsit: Matth. 2, 13. κατ' ὄν. φαίν.; 2, 23. ὑπό (C); 5, 48. ὁ οὐράνιος; 7, 29. οἱ γραμμ. αὐτῶν (BC***KΔ); 8, 13. καὶ ὑποστρέψας —— εὗρ. αὐτὸν ὑγιαίν. (CEMXU); 9, 5. om. ἐν τῷ λαῷ (BC*DSΔ), sed tertia quadam manu restitutum est; 10, 8. νεκρ. ἐγείρ.

[1]) Ubi appositum est *, lectio mutata est altera manu.

ante *λεπρ. καθαρ.* addit (BCD); 10, 12. addit *λέγ. Εἰρήνη* etc. (DL); 10, 28. *ἀποκτεννόντ.* (CDUΔ), item 23, 37. (CGK); 10, 42. *ὃς ἄν* (BD); 11, 20. *ἤρξ. ὁ Ἰησοῦς* (CKL); 11, 21. *Χωραζίν;* 11, 23. *ἔμεινον* (LXΔ); 12, 37. *καταχριθήσῃ* (GLX), sed tertia manu restitutum est *καταδικασθ.;* 13, 40. om. *τούτου* (BDP) sed restituit tert. manus; 15, 32. *εἶπ. αὐτοῖς* (K); 16, 28. *γεύσονται* (HLUX); 19, 16. om. *ἀγαθέ* (BDL), sed tert. man. restituit; 21, 28. om. *μου* (C*DKLMΔ); 28, 9. *ὑπήντησεν* (BC). Idem pauciores etiam vel nullos socios in his habet: 3, 5. *πᾶσα Ἱερ.* (cum Italae codd. Vercell. et Rhedig.); 5, 30. *σκανδαλίζῃ;* 7. 10. *ἢ καὶ ἐὰν -- αἰτήσῃ;* 10, 24. *ὅτι οὐ μή* cum solo C) *-- τελέσετε;* 17, 21. *ἐξέρχεται;* 17, 24. *οἱ τ. δ. λαβόντες;* 19, 30. *καὶ οἱ ἔσχατοι;* 22, 25. *οὖν* pro *δέ;* 23, 8. *ὑμῶν ἐστίν.*

Atque haec quidem omnia ex Matthaei evangelio desumpta sunt. Quibus nonnihil addamus ex Luca petitum. 3, 24.** *Ματθάν*, 26.** *Σεμεεί, Ἰωσήχ, Ἰωδά;* 27. *Ἰωαννάν*, item v. 30; 33. *τοῦ Ἀράμ, τοῦ Ἰωράμ;* ** suprascripsit inter utrumque *τοῦ Ἀρνεί;* 35. *Φαλέγ;* 4, 4. om. *ὅτι* et *ἄνθρωπος;* 8.** *κύρ. τ. θε. σου προσκ.*, 24.* *ἀμὴν ὑμ. λέγω*, 25.* om. *ἐπί*, 40. *δύναντος* et * om. *ἑνί;* 6, 9.* *ἀποκτεῖναι* et 20.* *οἱ πτωχ. τῷ πνεύματι;* 7, 20.* *ἀπέστειλεν;* 7, 21.* om. *τό;* 7, 22. om. *ὁ Ἰησοῦς* et *αὐτοῖς*, ibidem habet *ἀκούετε;* 7, 24. *λέγ. τοῖς ὄχλοις;* 10, 30.* *ἐξέδυσαν;* 11, 12.** *ᾠὸν αἰτήσῃ;* 11, 25.** *σχολάζ. σεσαρωμ.;* 11, 34.** *σκοτ. ἔσται;* 12, 32.** *ὁ πατήρ μου τοῦ δοῦναι;* 17, 36.** addit *δύο ἐν τῷ ἀγρῷ· εἷς* etc. 19, 29.* *Βηθσφαγή*, ** *Βιθσφ.;* 20, 24.** addit *οἱ δὲ ἔδειξαν. καὶ εἶπεν;* 21, 2. *δέ τινα καί;* 21, 23.** *ἔσται γὰρ τότε;* 21, 25.* *ἐν τῷ ἡλίῳ;* 22, 4.* *στρατηγοῖς τοῦ ἱεροῦ;* 22, 9.** *ἑτοιμάσομεν;* 22. 27.** *οὐχ ὁ ἀνακ.;* 22, 47.* add. *τοῦτο γὰρ* etc., ** improbavit, *** rursus abstulit improbandi signa; 23, 5.* *τὸν ὄχλον* et 7. *γνούς;* 23, 38.** *ἐπ' αὐτ. γεγραμμ.* et 39.** *συγκρεμασθ.*, sed *συγ* rursus exstinctum est. Ceterum Luc. 11, 13—24. *διδόναι* usque *ὑποστρέψω* quum perissent folio exciso, a correctore quodam in margine duorum foliorum suppleta sunt. Ibi est v. 13. *ὁ πατὴρ ἡμῶν*, v. 15. *ὁ δὲ ἀποκριθεὶς -- ἐκβάλλειν*, v. 19. *ἐκβαλοῦσιν* et *αὐτοὶ κριτ. ὑμῶν*, v. 20. *εἰ δὲ ἐγώ*, v. 22. *ἐλθών.*

Ad Johannis locum 7, 53—8, 11. cuius priora ad finem evangelii corrector demum supplevit, posteriora ibidem ipse scriptor, exscripsi haec: versu 53. *εἰς τὸν τόπον*, v. 3. *καταληφθεῖσαν*, v. 4. additum *πειράζοντες, κατελήφθη, ἐπαυτοφόρῳ*, v. 6. *κατέγραφεν* et addita *μὴ προσποιούμενος*, v. 7. *πρῶτον, ἐπ' αὐτ. τ. λίθ. βαλλέτω;* v. 9. om. *ἕως τ. ἐσχ.*, ibidem est *οὖσα*, v. 10. om. *ἡ γυνή*, v. 11. om. *αὐτῇ*, ibidem est *ἐγώ σε κρίνω.* Praeterea ad priorem partem capitis 9. eiusdem evangelii haec adnotavi: v. 1.* *γεννητῆς*, ** *γενετῆς*, v. 3. *Ἰησοῦς* absque *ὁ*, v. 9. ** *ἐκεῖνος δὲ ἔλεγεν*, v. 10. *σου οἱ ὀφθ.*, v. 11.** *εἶπεν Ὕπαγε* cum solo cod. Vercell., v. 15.** *πηλὸν ἐποίησε καὶ ἐπέθηκε* cum solis 22. 25., ibidem *μου ἐπὶ τ. ὀφθ.*, v. 16. *ἐκ τοῦ θεοῦ* (quod ex nullo alio cod. innotuit), v. 20. *ἀπεκρ. δέ*, v. 21. *περὶ ἑαυτοῦ*, v. 22.* *συνετέθηντο.*

Ad Luc. 24, 18. observavi in margine litteris uncialibus rubris adscriptum hoc scholion, quod idem Matthaeius ex suo codice v. protulit: *Ὁ μετὰ Κλεώπα ὁ Ναθαναὴλ ἦν, ὡς ἐν τοῖς παναρίοις ὁ μέγας ἔφη Ἐπιφάνιος. ὁ δὲ Κλεώπας ἀνεψιὸς ἦν τοῦ σωτῆρος, δεύτερος ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων.*

Cod. Tisch. V. Codex membranaceus palimpsestus, foliorum 178 in 8⁰, si sequi-

Digitized by Google

quimur recentiorem scripturam, quae duodecimi saeculi est. Antea vero, saeculo fere nono, bina folia, quemadmodum nunc numeranda sunt, efficiebant unum formae quartae. Primum enim ad evangelistarium adhibita sunt, quavis pagina duabus columnis versuum 23 conscripta. Antiquior ista scriptura in plerisque foliis non ita dilucida, in multis etiam lectu difficillima est. Forma est oblonga sed ad latus non deflexa; nil affectatum habet, nil ab imitatione potius quam ab usu uncialium litterarum derivandum. Praeterea, quantum cernere licet, interpunctio simplicissima est, atque desunt signa recitationis publicae caussa plerumque addita. Textus ingenium non aliud est quam in plerisque evangelistariis uncialibus, a ratione Byzantinae ecclesiae haud diversis. Speciminis caussa adscribam quae foliis 127 recto et 124 verso legi, omissis accentibus et spiritibus, quos satis assequi non poteram. Locus est Joh. 1, 40—47.

ηλθον ουν και ει
δον που μενει· και
παρ αυτω εμειναν
την ημεραν εκεινη̅·
ωρα ην ως δεκατη·
Ην ανδρεας ο αδελ
φος σιμωνος πετρου
εις εκ των δυο των
ακουσαντων παρα
ιωαννου· και ακο
λουθησαντων αυ
τω· ευρισκει ουτος
πρωτος· τον αδελ
φον τον ιδιον σιμω
να· και λεγει αυτω·
Ευρηκαμεν τον με
σιαν· ο εστιν μεθερ
μηνευομενον· χ̅ς̅·
και ηγαγεν αυτον
προς τον ι̅ν̅· εμβλε
φας δε αυτω ο ι̅ς̅· ειπε̅
συ ει σιμων· ο υ̅ς̅ ιω
να· συ κληθηση

κηφας· ο ερμηνευ
εται πετρος: —
Τη επαυριον· ηθελη
σεν εξελθειν εις τη̅
γαλιλαιαν· και ευ
ρισκει φιλιππον·
και λεγει αυτω ο
ι̅ς̅· ακολουθει μοι·
ην δε ο φιλιππος· α
πο βηθσαϊδα· εκ της
πολεως ανδρεου κ,
πετρου· ευρισκει
Φιλιππος τον ναθα
ναηλ και λεγει αυτ^{ω}·
ον εγραψε μωσης εν
τω νομω και οι προ
φηται· ευρηκαμεν
ι̅ν̅· τον υ̅ν̅ του ιω
σηφ τον απο ναζα
ρεθ· και ειπεν αυτω
ναθαναηλ·
Εκ ναζαρεθ᾽ δυναται
τι αγαθον ειναι· λε

His versibus aliquod momentum haec habent: v. 40. *οὖν*, a codd. ABCLX cum minusc. pluribus invito textu recepto exhibitum; ibidem, consentientibus antiquis testibus fere omnibus, *ὥρα* absque *δέ;* v. 42. *μεσίαν*, quod uncialium codicum EFGHKL*MSUV tuentur; v. 43. *ἐμβλέψας δέ*, quo loco plerique codd. unciales *δέ* omittunt; v. 44. *ἠθέλησεν*

Digitized by Google

absque ὁ Ἰησοῦς, quod additum habet Elz. textus, et ὁ Ἰησοῦς post λέγει αὐτῷ, quod in illo deest; denique v. 46. et seq. Ναζαρέθ.

Altera vero scriptura exstincto evangelistario superposita psalmorum textum continet, eumque inde a verbis τόξον χαλκοῦν τοὺς βραχίονάς μου, quae inveniuntur 17, 35, integrum. Qui textus haud contemnendus est. Multis quidem locis cum Alexandrino codice facit Vaticano adversante, inprimis vero confirmat textum edd. Aldinae et Complutensis, qui idem multorum codicum auctoritate fulcitur. Contulimus cum Vat. ed. psalmos 49—79, qui quidem in Alex. codice praeter initium psalmi 49 et alteram psalmi 79. partem prorsus interierunt. Qua ex collatione apparebit totum codicem accurato examine dignum esse. Ps. 49. v. 1. habet Δαυίδ pro Ἀσάφ, v. 3. ἐνώπιον αὐτοῦ, v. 4. τοῦ διακρῖναι, v. 6. ὁ θεός, ibidem et v. 15. διάψαλμα omittit; v. 10. ἀγροῦ pro δρυμοῦ habet, v. 15. θλίψεώς σου, v. 16. ἐκδιηγῇ, v. 17. παιδίαν, v. 18. μετὰ μοιχοῦ, v. 19. κακίας et δολιότητας: usque ad hunc locum, quo deficit, codex Alex. confirmat nostri codicis lectionem octies (vv. 1. 4. 6 et 15. 10. 15. 16. 17.), accedentibus ter editionibus Aldina et Complutensi. Praeterea vero cum hac utraque consentit, v. 3, v. 6, v. 18, v. 19; item tribus lectionibus reliquis: v. 21. κατὰ πρόσωπ. σου τὰς ἁμαρτίας σου, v. 22. καὶ οὐ μή, v. 23. τὸ σωτήριόν μου.

Ps. 50. ab initio omittit εἰς τὸ τέλος et ἡνίκα ε. πρ. Βηρσ. Versu 6. habet νικήσεις, v. 10. ὀστέα, v. 13. τὸ πν. σου τὸ ἅγιον. Ps. 51. v. 2. om. καὶ εἰπ. αὐτῷ; v. 5. habet ὑπὲρ τοῦ λαλῆσαι, v. 6. om. τά, v. 7. habet ἀπὸ σκην. σου, v. 8. om. καί primum, v. 9. habet ἐπὶ τῷ πλήθει. Praeterea vv. 5 et 7. om. διάψαλμα. Ps. 52. v. 2. est διεφθάρησαν (v. 3. συνιὼν), v. 5. ἐν βρώσει, v. 6. ἐδειλίασαν φόβῳ pro ἐφοβ. φόβον, v. 7. ἐν τῷ ἐπιστρέψαι τὸν θεόν. Ps. 53. v. 2. Ζιφαίους et παρ' ὑμῖν, v. 3. κρινεῖς με, v. 5. καὶ οὐ προέθ., ibidem deest διάψαλμα. Ps. 54. v. 8. deest διάψαλμα, item v. 20. Versu 9. est τὸν θεὸν τὸν σώζ. et ἀπὸ καταιγίδος, v. 11. καὶ ἀνομία καὶ κόπος, v. 13. εἰ ὁ ἐχθρ. ὠνείδ. μοι et ὁ μισῶν με ἐπ' ἐμὲ ἐμεγαλορημόνησεν, v. 15. ὡς ἐπὶ τ. α. ἐγλ. μοι, v. 16. ἐλθέτω δή, v. 20. ὅτι οὐκ ἐφοβ., v. 22. ἤγγισαν αἱ καρδίαι αὐτῶν, item οἱ λόγοι αὐτῶν, v. 24. ἐγὼ δὲ κύριε ἐλπ. ε. σέ. Ad finem psalmi appositum est in margine litteris rubricatis: δόξα. καθίσματα ζ'. Eadem vero etiam ad initium psalmi 45. atramento adscripta sunt. Ps. 55. v. 3 et seq. est ὅλην τὴν ἡμέραν· ὅτι πολλ. οἱ πολ. με ἀπὸ ὕψους· ἡμέρας οὐ φοβηθήσομαι, ἐγὼ δὲ ἐλπ. ἐπὶ σέ, v. 5. om. ὅλην τ. ἡμέραν et habet ἐπὶ τ. θ. ἤλπισα, v. 7. habet ὑπέμειναν τὴν ψυχήν μου, v. 8. ὥσεις; v. 10. post εἰς τὰ ὀπίσω maiore distinctione posita, ἐν ᾗ ἂν etc. cum ἰδοὺ ἔγνων coniuncta habet; v. 13. habet ἐκ θανάτου, τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀπὸ δακρύων, καὶ τ. π. μ. ἀπὸ ὀλισθήματος· εὐαρεστήσω ἐν. κυρίου etc. Ps. 56. v. 1. om. ἀπὸ προσώπου, v. 2. habet ἐπὶ σέ, v. 3. om. διάψαλμα, item v. 7; v. 5. habet ὅπλα, v. 7. παγίδα, ὄρυξαν, ἐνέπεσον, v. 8. ψαλῶ ἐν τῇ δόξῃ μου. Ps. 57. v. 2. εὐθείας κρίνατε, v. 3. ἀνομίαν, v. 6. φωνῆς et φαρμακοῦται φαρμακευομένη, v. 7. συντρίψει, v. 8. ὡσεὶ ὕδωρ, v. 9. κηρὸς τακείς et πῦρ ἐπ' αὐτούς, v. 10. καταπίεται αὐτούς, v. 11. om. ἀσεβῶν. Ps. 58. v. 1. Δόξα εἰς τό, v. 6 et 14. om. διάψαλμα, v. 8. habet ἰδοὺ αὐτοί, v. 9. ἐκγελάσεις, v. 11. δείξῃ μοι, v. 13. ἁμαρτία et λόγος, v. 14. ἐν συντελείᾳ, ὑπάρξωσι, δεσπ. τοῦ Ἰακ.

Digitized by Google

καὶ τῶν, v. 16. γογγύσωσιν, **v. 18. βοηθ. μου εἶ et ὅτι ὁ θεός. Ps. 59. (v. 1. ὅτι pro ἔτι) v. 2.** ἀνεπύρισε et ἐπάταξεν ἐν τῇ **φάραγγι, praeterea om. καὶ ἐπέστρ. Ἰωάβ, v. 6. om. διάψ., v. 9. habet** Μανασσῆς et Ἐφραίμ, **v. 11. ἢ τίς ὁδηγήσει, v. 14. ποιήσωμεν. Ps. 60. v. 1. post Δαυίδ addit** ψαλμός, v. 3. scriptum est **ἀκηδιᾶσαι, v. 5. ἐν τῇ σκέπῃ et om. διάψαλμα, v. 6. est εὐχῶν, v. 7.** ἡμέραν ἐφ' ἡμέρας τοῦ βασ., **v. 8. om. αὐτῶν, v. 9. est εἰς τοὺς αἰῶνας τοῦ ἀπ. με. Ps. 61. v. 1.** Δόξα εἰς et Ἰδιθούμ, v. 2. **παρ' αὐτῷ, v. 4. πάντες ὑμεῖς, v. 5 et 9. deest διάψ., v. 6. est ὑποταγήσεται** et παρ' αὐτῷ, v. 7. **καὶ γὰρ αὐτός, v. 9. λαῶν et ἐκχέατε, v. 11. ἅρπαγμα. Ps. 62. v. 1. τῆς** Ἰουδαίας, v. 2. ἐδίψ. σε, v. 6. ὡς ἐκ στέατος et αἰνέσει τὸ στόμα μου, v. 9. ἐμοῦ δέ. Ps. 63. v. 2. φωνῆς pro τῆς πρ., v. 3. σκέπασον, v. 4. τόξον αὐτῶν, v. 5. φοβηθήσεται, v. 6. παγίδα, v. 7. ἐξερεύνησαν et ἐξερευνήσεις, v. 9. ἐξησθένησαν ἐπ' αὐτούς. In fine psalmi additum est δόξα· καθίσματα η'. Ps. 64. v. 1. post ᾠδή additum est Ἱερεμίου καὶ Ἰεζεκιὴλ καὶ τοῦ λαοῦ τῆς παροικίας, ὅτε ἔμελλον ἐκπορεύεσθαι, v. 2. est εὐχὴ ἐν Ἱερουσαλήμ, v. 4. ταῖς ἀσεβείαις (ibidem est ὑπερηδυνάμωσαν), v. 6. ἐν θαλάσσῃ μακρᾷ, v. 7. ἐν τῇ ἰσχ. αὐτοῦ, v. 8. ἤχ. κυμ. αὐτ. τίς ὑποστήσεται, v. 10. om. ἐπλήθ. τ. πλ. αὐτήν, v. 11. γενήματα, v. 13. πιανθήσονται τὰ ὡραῖα. Ps. 65. v. 1. ᾠδὴ ψαλμός et τῷ κυρίῳ, v. 4. ψαλάτωσαν δὴ τῷ ὀν. σου, ὕψιστε. Ibidem et vv. 7 et 15. om. διάψαλμα. Versu 5. est ὡς φοβερός, v. 15. ἀνοίσω σοι, v. 16. διηγ. ὑμῖν, v. 18. μὴ εἰσακ. μου, v. 19. τῆς δεήσεώς μου. Ps. 66. v. 2. ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐλεῆσαι ἡμᾶς, omisso διάψ., quod idem v. 5. deest. Versu 4. om. ἐξομολογ. usque ὁ θεός. Ps. 67. v. 1. Δόξα εἰς τ. τ. ψαλμ. τῷ Δαυ. τῆς ᾠδῆς. Versu 2. ἀπὸ πρ. αὐτ. οἱ μισ. αὐτόν, v. 3. ἐκλειπέτωσαν, v. 6. ταραχθήτωσαν, v. 7. ἐν ἀνδρίᾳ, v. 8, 20, 33. om. διάψ., v. 8. est ἐν τῇ ἐρήμῳ, v. 13. ὁ βασ. τ. δυν. τοῦ ἀγαπ., τῇ ὡρ., v. 17. ὑπολαμβάνητε, v. 18. ἐν Σιναΐν, v. 19. ἀνέβης et ἐν ἀνθρώποις, v. 20. κατευοδώσει absque καί, v. 21. καὶ τοῦ κυρίου κυρίου, v. 25. om. σου ὁ θε. αἱ πορ., v. 26. est ἐχόμενα, v. 27. κύριον absque τόν, v. 28. est νεώτερον et Νεφθαλείμ, v. 29. κατειργάσω, v. 31. τοῦ ἐκκλεισθῆναι, v. 34. om. ψάλ. τ. θεῷ et ἐν, v. 36. est ἁγίοις. Ps. 68. v. 1. praemittitur δόξα, tum est ψαλμὸς τῷ Δαυ., v. 5. est ἥρπαζον, v. 6. οὐκ ἀπεκρύβησαν, v. 7. deest ἐπ' ἐμέ prius, tum est κύριε, κύριε τ. δυνάμεων· μηδέ, v. 11. συνεκάλυψα et ἐγενήθην, v. 13. ἐν πύλαις et οἱ πίνοντες οἶνον, v. 15. ἐκ τῶν βαθέων, v. 17. omittitur μου, item v. 18. καί et v. 20. καὶ τ. αἰσχ. μου, v. 21 est παρακαλοῦντας, v. 28. ἐπὶ τῇ ἀνομίᾳ, v. 30. ἐγώ, ἡ σωτηρία σου ὁ θεός, v. 33. ζήσεται ἡ ψυχὴ ὑμῶν, v. 35. ἐν αὐτῇ, v. 37. τῶν δούλ. σου et τὸ ὄνομά σου. Ps. 69. v. 1. Εἰς τ. τέλ. ψαλμός et κύριε, v. 2. exeunte add. κύριε, εἰς τὸ βοηθῆσαί μοι σπεῦσον, v. 3. αἰσχυνθήτωσαν κ. ἐντραπήτωσαν, item ἀποστραφήτωσαν et καταισχυνθήτωσαν, v. 4. ἀποστραφήτωσαν, v. 5. οἱ ζητ. σε ὁ θεός, v. 6. πτωχ. εἰμί. Ps. 70. ab initio additur Δόξα, καθίσματα θ', ψαλμός; tum est τῶν υἱῶν, item τῶν πρώτον (sed hoc accentu) αἰχμ. ἀνεπίγραφος παρ' Ἑβραίοις, v. 7. βοηθός μου κρατ., v. 12. ὁ θεός μου, v. 13. ἐκλειπέτωσαν, v. 14. ἐλπιῶ ἐπὶ σέ, v. 15. ἀναγγελεῖ et γραμματίας, v. 17. ὁ θεός μου, ἃ ἐδίδαξάς με et μέχρι τοῦ νῦν, v. 18. γήρως, tum ὁ θεός μου, ἕως οὗ et τῇ γενεᾷ πάσῃ, v. 19. ἕως τῶν ὑψίστων, ἃ ἐπ. μοι, v. 20. om. πάλιν, v. 21. est ἐπλ. ἐπ' ἐμέ τ. μεγαλωσύνην σου, v. 22. ἐξομ. σοι ἐν λαοῖς κύριε et ἐν σκεύεσι, v. 23. ἀγαλλιάσεται et ψάλλω. Ps. 71. Inscribitur ψαλμὸς εἰς Σαλομῶν (ita prorsus). Versu 3. est τῷ λαῷ καὶ οἱ βουν. δικαιοσύνην· κρινεῖ, v. 6. σταγὼν ἡ στάζουσα ἐπὶ

Digitized by Google

τῆς γῆς, v. 8. ἀπὸ ποταμῶν, v. 10. Θαρσεῖς et καὶ νῆσοι, v. 11. πάντ. οἱ βασιλ. τῆς γῆς, v. 14. τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν. αὐτῶν, v. 16. om. ὑπεραρθ., v. 17. ἔσται, διαμένει, ἐνευλογηθήσονται, v. 18. ὁ θεὸς Ἰσραήλ, v. 19. εὐλογημένον et καὶ εἰς τὸν αἰῶνα. Post γένοιτο additur δόξα, tum deest τοῦ. Ps. 72. post Ἀσάφ additur ᾠδὴ πρὸς τὸν Ἀσύριον (sic). Versu 1. est τῇ καρδίᾳ, v. 6. ἡ ὑπερηφανία εἰς τέλος, tum περιεβάλλοντο et ἑαυτῶν, v. 7. διήλθοσαν, v. 12. οὗτοι ἁμαρτωλοί, v. 15. ἠσυνθέτηκας, v. 16. ἐνώπιόν μου, v. 17. ἕως οὗ et καὶ συνῶ ε. τ. ἐσχ. αὐτῶν, v. 18. δολιότ. αὐτῶν ἔθ. αὐτ. κακά, v. 19. εἰς ἐρήμωσιν ἐξάπινα· ἐξέλιπον, v. 21. ὅτι ἐξεκαύθη, v. 22. ἐγενήθην, v. 24. καὶ ἐν, v. 28. τοῦ ἐξαγγ. με. Ps. 73. v. 1. ὁ θεὸς ἀπώσω, v. 2. ῥάβδῳ et ἐπ' αὐτῷ, v. 3. ἐν τῷ ἁγίῳ σου, v. 5. εἰς τ. ἔξοδον, v. 6. τ. θύρ. αὐτῆς· ἐπὶ etc. et v. 7. σου· εἰς τὴν γῆν ἐβεβ. v. 8. αἱ συγγένειαι et δεῦτε καὶ καταπαύσωμεν πάσας τ. ἑορτ. τοῦ θεοῦ ἀπὸ τ. γ., v. 9. τὰ σημ. αὐτῶν, v. 14. τὴν κεφαλήν, v. 16. φαῦσιν καὶ ἥλιον, v. 17. ἔαρ σὺ ἔπλασας αὐτά, v. 18. om. τῆς κτ. σου, v. 19. οἱ ἐσκοτισμένοι, v. 21. om. καί prius, v. 22. τοῦ ὀνειδισμοῦ σου τοῦ, v. 23. οἰκετῶν et ἀνέβη, omissis πρὸς σέ. In fine add. δόξα. Ps. 74. inscribitur ψαλμ. τῷ Ἀσάφ, omissis reliquis. Versu 2. ἐξομ. σοι καί, v. 3. ἐγώ ad priora trahitur, v. 4. οἱ κατοικ. ἐν αὐτῇ et om. διάψ., v. 5. est παρανομεῖτε, v. 6. καὶ μὴ λαλ., v. 7. ἐξ ἐξόδων, v. 10. συνθλάσω et τὸ κέρας. Ps. 75. vv. 4 et 10. deest διάψ., v. 7. est τοῖς ἵπποις, v. 8. ἀπὸ τότε ἡ ὀργή σου, v. 10. πραεῖς τῆς γῆς. Ps. 76. v. 1. Ἰδιθούμ, v. 2. ἐκέκραξα, φωνῇ μου πρός, v. 4. ηὐφράνθην, vv. 4, 10, 16. deest διάψ., v. 5. φυλακὰς οἱ ὀφθαλμοί μου, v. 7. ἔσκαλε, v. 9. τὸ ἔλ. αὐτοῦ ἀποκόψει; συνετέλεσε ῥῆμα ἀπὸ γεν. εἰς γενεάν, v. 10. μὴ ἐπιλ., v. 17. om καί secundum, v. 18. πλῆθους, v. 19. αἱ ἀστρ. αὐτοῦ, v. 20. αἱ ὁδοί. Post hunc psalmum addita haec: εἴληφε τέλος τὸ μέσον τοῦ ψαλτῆρος. Ps. 77. Praemittitur: καθίσματα ί, item ψαλμός. Tum est τῷ νόμῳ, v. 4. τοῦ κυρίου, v. 5. ὅσα ἐνετ. et τοῦ γνωρ. αὐτά, v. 6. om. οἱ, v. 8. κατεύθυνε τὴν καρδίαν ἑαυτῆς, v. 9. Ἐφραίμ (ita ubique), et τόξοις, v. 10. οὐκ ἠβουλήθησαν, v. 13. παρέστησεν, v. 19. εἶπον, v. 20. δύναται, v. 26. ἐν τῇ δυνάμει, v. 27. χνοῦν, v. 28. ἐν μέσῳ, v. 29. ἔφαγον, v. 30. om. αὐτῶν secundum, v. 31. πλείοσιν, v. 32. ἐπίστ. ἐν τοῖς, v. 34. ἀπέκτενεν αὐτ., τότε ἐξεζήτουν, v. 36. ἠψ. αὐτόν, v. 46. τοὺς καρπούς, v. 48. εἰς χάλαζαν, v. 51. παντὸς πόνου αὐτῶν, v. 52. καὶ ἀνήγαγεν, v. 53. ἐπ' ἐλπίδι, v. 57. ἠθέτησαν, v. 58. ἐν τοῖς βουνοῖς, v. 60. σκήνωμα ὃ κατεσκήνωσεν, v. 61. εἰς χεῖρας ἐχθρῶν, v. 63. ἐπενθήθησαν, v. 65. καὶ κεκραιπ., v. 69. μονοκέρωτος, v. 72. ἐν ταῖς συνέσεσι. Ps. 78. Praemittitur δόξα, pro Ἀσάφ est Δαυίδ. Versu 1. est ὡς ὀπωροφ., v. 3. ὡσεὶ ὕδωρ, v. 4. om. εἰς, v. 6. est ἐπὶ τὰ ἔθνη et γινώσκοντα, v. 8. κύριε ὅτι, v. 9. ἕνεκεν bis, v. 10. τὰ ἔθνη, v. 12. ἑπταπλασίονα, v. 13. ἡμεῖς δέ, v. 14. ἀνθομ. σοι ὁ θεός. Ps. 79. Inscriptio sic habet: ψαλμὸς τῷ Ἀσὰφ ᾠδὴ πρὸς τὸν Ἀσσύριον. Versu 2. est πρόβατον, v. 5. τῶν δούλων, v. 8. om. διάψ., v. 10. est ἐπλήρωσε τὴν γῆν, v. 12. ποταμῶν, v. 13. αὐτῆς ὗς, v. 15. καὶ ἐπίβλεψον. Desunt 17. 18.

Quarum quidem lectionum pars maxima in multis etiam codicibus aliis invito Vaticano textu inventa est; tamen passim in nostro codice leguntur cum paucis aliis communia. Ita 50, 6. 51, 2. 52, 6. (ἐκεῖ ἐδειλ. φόβῳ) 54, 13. 56, 2. 59, 2. (ἀνεπύρωσε et ἐπ. ἐν τῇ φάρ.) 61, 6. 64, 6. (ἐν θαλ. μακρᾷ) 67, 1. 18, 31. (τοῦ ἐκκλεισθ.) 68, 7. 69, 1. 70, 1. 18. 71, 6. 19. 73, 2. 76, 18. 78, 1. 9. 79, 1. Insuper observavi, formas aliquas Alexandrinas, quae in

Digitized by Google

plerisque mutationem subierunt, in nostro codice fideliter servatas. Eiusmodi est εἶπαν 63, 6. 70, 8. 72, 11. 73, 8; item εἶπα 72, 13. Pertinent huc etiam formae ἀπέκτενεν 77, 34. ὄρυξαν 56, 7. ἐξερεύνησαν 63, 7. Neque negligendi sunt alii loci, ubi plerisque dissentientibus Vaticanam lectionem confirmat, ut 64, 11. τοὺς αὔλακας 70, 8. γήρους 70, 13. περιβαλλέσθωσαν 73, 14. σὺ συνέτριψας 77, 28. ἐπέπεσον.

Cod. Tisch. VI. Constat variis foliis membranaceis tredecim, uncialium codicum septem reliquiis.

A: duo folia formae maximae, litteris uncialibus noni saeculi scripta. Similes scripturas depinxit Montfaucon in Palaeogr. Gr. pag. 232. ex cod. Roman. Dionysii Areopagitae et pag. 252. ex codice in usum imperatoris Basilii Macedonis scripto. Cum eo quem secundo loco commemoravi etiam magnitudo formae convenit, item textus dispositio et interpunctio. In utroque enim textus duabus columnis scriptus est, quarum quaevis in nostro codice versus 41, in illo 40 complectitur. Interpungitur vero in utroque ita ut punctum triplici modo i. e. ad summam, ad mediam, ad imam litteram adponatur. Textus autem pertinet ad vitam Gregorii Nazianzeni a Gregorio presbytero conscriptam. Quem antequam accuratius videamus, observandum est hoc fragmento noni saeculi aliquid lucis afferri quaestioni de biographi Gregorii aetate. Certe enim Vossium, Henschenium, Papebrochium perperam medio circiter saeculo decimo, multoque rectius Combefisium atque editores Benedictinos octavo saeculo eum adscripsisse arguit. Cf. Gregor. Theol. opp. Paris. 1778. tom. 1. pag. CXXIV. Incipit fragmentum nostrum fol. 1. a verbis τοὺς παλαιοὺς μύθους, quae in ed. Bened. leguntur pag. CXXXVI. versu eo ad cuius marginem littera k apposita est. Ultima eius folii verba sunt: τοὺς τῇ πολυσχεδεῖ (forma in libris mss. frequenti pro πολυσχιδεῖ), quae l. l. pag. CXXXVIII. versibus qui litteras g et h appositas habent leguntur. Fol. 2. incipit αὐτῶν ἤκουσα. καὶ κατέβην, cf. l. l. pag. CXLII. versus eos quorum alteri littera e apposita est; finitur verbis αὐτὸς δὲ καίπερ τηλικούτοις χα[λεποῖς], cf. l. l. CXLIV. versus eos duo quos proxime sequitur cui littera e adpicta est. In universum probatur fragmento hoc antiquissimo sinceritas textus in ed. Bened. expressi. Praeterea lectiones has notavi: pag. CXXXVI. confirmat διεξόδῳ, p. CXXXVII. habet ἡρωϊκοῖς μέτροις τε καὶ ἰαμβικοῖς καὶ ἐλεγείοις, item καὶ πάσης συγγραφικῆς εἰδέας, ἢ προσευχήν, δειχθῆναι pro δεχθῆναι, confirmat κομιδῇ νέῳ, (scriptum est ἐπιλημμένω et φυτῶντι), habet πρὸς πᾶσαν κακίαν, post τεκμήρια non addit μέν, (scriptum δὶα κενῆς); pag. CXXXVIII. confirmat παρατάττεσθαι, ibidem habet τῆς ἔχθρας ἀντιβ. ἀλογ. καὶ τὸν κίνδ. δέ, item ἅμα δε καί, paullo post om. καὶ αὐτός, item habet εἰς μέσον θείς. Pag. CXLII. est κατέβην ἐξελέσθαι et ἀποστείλω σε, p. CXLIII. διηρπασαμένους et τάχα μὲν καὶ αὐτή (antea ex cod. corrige σημαίαν, item ἀποστερεῖσθαι). Δαβίδ ut solet per compendium scribitur, quod solvendum est Δαυίδ. Media pagina legitur ἣν οὖν ὁρᾶν et ἤμελλον, ima ὡς ἀγκίστροις. Pag. CXLIV. est ἐν τοῖς τοιούτοις et ὦ τῆς ἰσχύος.

B: folia duo magna priorum duorum similitudine. Forma paullo minor est, mar-

Digitized by Google

ginibus insuper resecatis; quaevis columna 38 versus habet. Scriptura paullo elegantior est, sed nulla re differt quae aetatis diversitatem indicet; interpunctio prorsus eadem est. Textus, cui in margine addita sunt scholia, scripta et ipsa uncialibus litteris, ad Gregorii Nazianzeni orationem *εἰς τὸ ἅγιον πάσχα* pertinet, quae in editione Benedictina quadragesima quinta est et vol. I. pag. 845 sqq. legitur. Fol. 1. incipit [*τρυφή*]*σοντες* (sic) *ὄντως τὰ μὴ κενούμενα·* cf. l. l. pag. 847. vers. 4. et finitur verbis *ὑπέστησαν λαμπρότητες*, cf. ibidem pag. 848. vers. 2. ab imo. Fol. 2. incipit *ὁ παράδεισος οὗτος. τῷ*, quae verba in initium cap. VIII. incidunt l. l. pag. 850; finitur *διὰ μέσης ψυχῆς* pag. 852. B. Legitur in his fragmentis p. 847. B. *τῷ Μωυσῇ* et (ut recte editum est) *σκιαγραφούμενος*, C *οὐκ ἐκ τῶν κατ' αὐτό, ἀλλ' ἐκ περὶ αὐτό* (*κεκαθαρμένον* usque *ἀνεπιχείρητον· τῷ δὲ ἀ* perierunt), item *θαυμάζεται*, D est *ποθεῖται, καθαίρει, ἀπεργάζεται, προσομιλεῖ.* Ad *τί γὰρ ὄν* haec notata sunt: *τί ὄντι αὐτῷ κατὰ τὴν φύσιν ὑπάρχει τὸ ἁπλοῦν εἶναι.* Extremo versu confirmat *ἐπιζητήσωμεν*, item pag. 848. A *τὸ εἶναι μόνον*, B est *ὅταν δ' εἰς τὸν κάτω*, sed *εἰς τὸν* in rasura scriptum est et in margine adnotatur: *εἰς τὰ μέλλοντα*, item ad verba *συνέλῃ τὸ πᾶν* in margine adscriptum est: *εἰς τὰ παρελθόντα καὶ τὰ μέλλοντα.* Infra legitur *πεφιλοσοφείσθω τὰ νῦν.* Ad *χεομένης* hoc scholion legitur: *χεθῆναι λέγει τὸ ἀγαθὸν τὸ τὸν ἕνα θεὸν ἀναλόγως πρὸς τὰ δεκτικὰ τῇ μεταδόσει τῶν ἀγαθῶν πληθύνεσθαι.* Legitur *κἂν ἐν τοῖς* et *ὃ καὶ ἄλλῳ τινὶ πρό*, ad quae verba notatur: *οἶμαι αὐτὸν ἀθανάσιον λέγειν ἐν τῷ δ' λόγῳ πρὸς ἀρειανούς.* Item ad *πρῶτον μέν* haec apposita sunt: *περὶ δημιουργίας τῶν οὐρανίων δυνάμεων, καὶ σημεῖον ὅτι καὶ πρὸ παντὸς τοῦ ὁρωμένου τούτου κόσμου ταύτας ὑποστῆναί φησιν.* Pag. 850. D est *τελειοτέρων.* Ad *τὰς γλ. οἱ θεομάχοι* scholion appositum erat cuius haec tantum verba supersunt: *βασιλίδης πολλὰς ἀντιρρήσεις εἰς τὸ ...ον τῆς γενέσεως χωρεῖον εἶπεν.* E est *ἧς μόνης ἐπιβαίνειν* et pag. 851. A pergitur *ἀσφ. τοὺς τὴν ἕξιν τελεωτέρους.* Ibidem est *τοῖς ἁπαλοῖς ἔστι* et *πειθανοτέρα.* Ad *ἐμὴ γάρ* notatur: *ἐμὴ γὰρ ἡ τοῦ προπάτορος· ἰδοὺ ἡ διάνοια σαφῶς ἡ τοῦ πατρός· ὅτι τὰ τοῦ ἀδὰμ ..ρὸς.. τὸ γένος τοῦτο παρατηρεῖ ἐν πᾶσιν.* Item ad *σάρκα*: *ζητήσεις πως* (ita videtur) *ἤδη εἰπὼν αὐτὸς* (videtur) *σάρκα καὶ πνεῦμα καὶ ἑξῆς* (videtur), *νῦν δερματίνους χιτῶνας καὶ παχυτέραν σάρκα φησὶν ἐνδεδύσθαι.* Item ad *ἴσως* quod praecedit: *ἐκόλασεν αὐτὸ ὁ πατὴρ καὶ οὐκ ἀπεφήνατο εἰπὼν τὸ ἴσως· καλῶς δὲ εἶπεν τὴν παχυτέραν· εἶχε γὰρ ὁ ἀδὰμ καὶ πρὶν ἁμαρτεῖν* (scriptum est *-τεῖ*) *σάρκα· ἀλλ' οὐ.....* Pag. 851. E est *τοῦ ἀρχετύπου κάλλους*, et in margine adnotatur: *ἐκτύπωμα σφραγίς, ὑπογραμμός.*

C: folia tria formae quartae, quavis pagina 26 versibus continuis scripta, una tantum ad margines linea ducta. Scriptura maiorem duobus fragmentis A et B antiquitatem prodit; videtur septimo saeculo adscribenda esse: quae quidem opinio etiam imperfecta spirituum et accentuum ratione confirmatur. Textus ad duas homilias diebus festis habitas pertinet: quae etiamsi iam editae fuerint, quod non satis scio, tamen haec fragmenta pro tanta antiquitatis laude digna videntur quae plene transscribamus. Fol. 1: *θε παρ αυτοῦ. πῶς* (ita videtur) *θεοδίδακτον κηρύσσει τὴν τῶν τέκνων υμων ᾠδήν. ὡς και ὁ μακάριος δαδ προεκήρυξεν λέγων· εκ στοματος νηπίων και θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον· Ἡ τοίνυν τὴν οἰκειοτητα*

Digitized by Google

τῇ Ἐφέσῳ τῆς Ἀσίας κηρύξας τὸν λόγον, ἐκεῖ ἀνελήφθη[1].

Ἰάκωβος[2]) δὲ ὁ γεγονὼς ἐπίσκοπος πρῶτος ὑπὸ τῶν ἁγίων ἀποστόλων, ἀδελφὸς μὲν τοῦ κυρίου κατὰ σάρκα λέγεται εἶναι, υἱὸς δὲ τοῦ τέκτονος Ἰωσὴφ ἐστιν, ἐκ τῆς βιωτικῆς αὐτοῦ γυναικός, ἥτις καὶ αὐτὴ Σαλώμη προσηγορεύετο, τῆς θυγατρὸς Ἀγγαίου τοῦ ἀδελφοῦ Ζαχαρίου τοῦ ἱερέως τοῦ πατρὸς Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ, υἱοῦ Βαραχίου τοῦ υἱοῦ Ἀβιᾶ (sic) τοῦ ἱερέως. καὶ τότε ἐχήρευσεν Ἰωσήφ, ὡς εἶναι Σαλώμην καὶ τὸν βαπτιστὴν Ἰωάννην ἀδελφῶν τέκνα ἀρσενικῶν. ὁ γὰρ Ἀγγαῖος υἱὸς Βαραχίου, θεῖος Ἰωάννου ἦν· ὁμοίως δὲ καὶ Ζαχαρίας ὁ ἱερεὺς ἀδελφὸς μὲν Ἀγγαίου ἦν, θεῖος δὲ Σαλώμης τῆς γυναικὸς Ἰωσὴφ τοῦ τέκτονος. Σαλώμην δὲ φημὶ (sic) οὐ τὴν μαίαν, ἀλλὰ τὴν γυναῖκα τοῦ τέκτονος Ἰωσήφ. ἡ γὰρ μαία ἀπὸ Βηθλεὲμ ἐτύγχανεν, ἀνεψιὰ καὶ αὕτη (primum scriptum erat αὐτὴ) οὖσα τῆς Ἐλισάβετ καὶ τῆς παναγίας θεοτόκου, ὡς δηλοῖ τὸ κατὰ Λουκᾶν ἅγιον εὐαγγέλιον, τό Καὶ ἰδοὺ Ἐλισάβετ ἡ συγγενής σου. τρεῖς γὰρ ἦσαν ἀδελφαὶ ἀπὸ Βηθλεὲμ θυγατέρες Ματθᾶν τοῦ ἱερέως καὶ Μαρίας τῆς αὐτοῦ γυναικός, ἐπὶ τῆς βασιλείας Κλεοπάτρας καὶ Σώπαρος[3]) τοῦ Πέρσου καὶ Ἡρώδου τοῦ υἱοῦ Ἀντιπάτρου· ὄνομα τῇ πρώτῃ Μαριάμ, καὶ ὄνομα τῇ δευτέρᾳ Σοβή[4]), καὶ ὄνομα τῇ τρίτῃ Ἄννα. ἔγημεν δὲ ἡ πρώτη ἐν Βηθλεέμ, καὶ ἔτεκεν Σαλώμην τὴν μαίαν· ἔγημεν δὲ καὶ ἡ δευτέρα ἐν Βηθλεέμ, καὶ ἔτεκεν τὴν Ἐλισάβετ· ἔγημεν δὲ καὶ ἡ τρίτη εἰς γῆν τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἔτεκεν Μαρίαν τὴν θεοτόκον· ὡς εἶναι τήν τε Σαλώμην καὶ τὴν Ἐλισάβετ καὶ τὴν ἁγίαν Μαρίαν τὴν θεοτόκον θυγατέρας ἀδελφῶν τριῶν θηλειῶν (cod. -λείων). ἐντεῦθεν οὖν ὁ βαπτιστὴς Ἰωάννης καὶ ὁ κύριος ἡμῶν ἀνεψιοὶ λέγονται εἶναι, ὁ μὲν κύριος τῆς Ἐλισάβετ, ὁ δὲ Ἰωάννης τῆς παναγίας θεοτόκου. υἱὸς δὲ τοῦ Ἰωσὴφ λέγεται ὁ κύριος ἡμῶν, ἐπειδὴ τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἀδελφός ἐστιν ἐκ τῆς συναναστροφῆς καὶ τῆς συγγενείας Ἀγγαίου τοῦ ἀδελφοῦ Ζαχαρίου τοῦ ἱερέως.

Ἐπειδὴ[5]) δὲ πολλῶν Μαριῶν ἐν τοῖς εὐαγγελίοις φέρεται μνήμη εἶναι, τὰς πάσας γινώσκειν χρή, ἃς Ἰωάννης συλλήβδην ἠρίθμησε φήσας Εἱστήκεισαν παρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ Ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, Μαρία ἡ τοῦ Κλωπᾶ, καὶ Μαρία ἡ Μαγδαληνή. Μαρίαν γὰρ τὴν Ἰακώβου καὶ Ἰωσῆ μητέρα παρὰ τοῖς ἄλλοις εὐαγγελισταῖς ὀνομασμένην τὴν θεοτόκον εἶναι καὶ οὐκ ἄλλην πεπιστεύκαμεν. καθάπερ γὰρ διὰ τὴν οἰκονομίαν καὶ τὸ ἐπισκιασθῆναι τὸν θεῖον τόκον καὶ μὴ φανε-

[1]) Par. sic: καὶ ὁ ἀπόστολος Ἰωάννης κηρύξας τὸν λόγον ἐν τῇ Ἀσίᾳ κεκοίμηται· καὶ οὐχ εὑρέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῷ τάφῳ.

[2]) Hunc de Jacobo et familia Josephi locum usque verba υἱὸς δὲ τοῦ Ἰωσὴφ λέγεται ὁ κύρ. ἡμῶν (Ven. ὁ κύρ. ἐνομίζετο), etiam in cod. Veneto saeculi fere duodecimi, class. I. nr. 3. inveni. Consentit is magis cum Par. et Bavarico quam cum nostro. Incipit enim sic: Ἰάκωβος γενόμενος ἐπίσκοπος πρῶτος Ἱεροσολύμων ὑπὸ τῶν ἀποστόλων, ἀδελφὸς μὲν τοῦ κυρίου κατὰ σάρκα ἐλέγετο εἶναι, υἱὸς δὲ τοῦ τέκτονος Ἰωσήφ, Ἰωσὴφ γὰρ ἐκ τῆς βιωτικῆς αὐτοῦ γυναικός, ἀδελφὸς Σίμωνος καὶ Ἰούδα καὶ Ἰωσῆ. τέσσαρας γὰρ υἱοὺς ἔσχεν ὁ Ἰωσὴφ καὶ δύο θυγατέρας, τήν τε Λισθὴρ καὶ τὴν Θάμαρ (Par. Ἐσθὴρ καὶ τὴν Μάρθαν, item Bav. et Vat., sed cf. Monum. l. l. p. 34.) ἐκ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ τῆς Σαλώμης.

[3]) Ita codex noster; Par. Σωπάτρου, Bav. Σοπάτωρος. Ab his omnibus rursus differt Nicephorus II, 3. Venetus codex praeterit nomen, post Κλεοπάτρ. pergens πρὸ τῆς βασιλείας Ἡρώδου.

[4]) Par. Σομβῆ, Ven. Σοββί, Vat. Σωβή, Bav. Σομαί. Pro Μαριάμ ceteri Μαρία.

[5]) Ultima libelli verba in Par. sunt υἱὸς δὲ τοῦ Ἰωσὴφ ὁ κύριος ὀνομάζετο (sic), ἐπειδὴ τῶν υἱῶν αὐτοῦ τῶν ἐκ τῆς πρώτης γυναικὸς ἀδελφὸς ἐνομίζετο. Similiter libellus finitur in Vat. codice. Longe vero aliter Bavaricus codex, qui pergit: Γεννᾶται τοίνυν ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησ. Χρ. ἐκ φυλῆς Ἰούδα etc. Vide apud Baspagium l. l. p. 38—40.

Digitized by Google

ρωθῆναι τοῖς μιαιφόνοις Ἰουδαίοις, παρ' αὐτὸ τὸ μέλλειν ἐπὶ τὴν παστάδα ἄγεσθαι τὴν παρθένον ἐκ πνεύματος ἁγίου συλλαβεῖν ἀναγέγραπται, ὡς ἄνδρα ταύτης χρηματίσαι τὸν Ἰωσὴφ καὶ πατέρα τοῦ Ἰησοῦ, τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦ Ἰωσῆ καὶ τοῦ Ἰακώβου παίδων ὄντων τοῦ τέκτονος Ἰωσὴφ παιδικὴν ἀγόντων ἡλικίαν ἐκ προηγησαμένων γάμων καὶ προτετελευτηκυίας γυναικὸς μήτηρ ἡ θεοτόκος προσηγορεύετό τε καὶ ὀνομάζετο. ταύτῃ τοι καὶ βλασφημοῦντες κατὰ τοῦ σωτῆρος ἔλεγον οἱ Ἰουδαῖοι Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός; οὐχ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται Μαρία καὶ οἱ ἀδελφοὶ Ἰάκωβος καὶ Ἰωσῆς καὶ Σίμων καὶ Ἰούδας; καὶ διὰ τοῦτο ὁ μὲν Ἰωάννης καὶ παρὰ τὸν σταυρὸν ἑστῶσαν οἷα δὴ μετὰ παρρησίας θεολογῶν ἐκ τῆς ἀληθείας αὐτῆς μητέρα τοῦ Ἰησοῦ προσηγόρευσεν· οἱ δὲ πολλοὶ τῶν εὐαγγελιστῶν τὰ πολλὰ περὶ τὴν οἰκονομίαν ἀσχοληθέντες οἰκονομικῶς αὐτὴν μητέρα Ἰακώβου καὶ Ἰωσῆ προσηγόρευσαν. οὗτοι γὰρ ἦσαν οἱ πρῶτοι καὶ ἐπίσημοι παῖδες τοῦ Ἰωσήφ, τοῦτο δηλοῦντος τοῦ λόγου σαφῶς, ὅτι μετὰ ταύτης τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς ἐντεῦθεν ὑπονοίας ἀκινδύνως ἡ Μαρία τῷ σωτηρίῳ πάθει παρῆν. εἰ γὰρ παρθένος ἐπεγινώσκετο τοῖς πολλοῖς, ὑπὸ τῶν βασκάνων Ἰουδαίων ἀπώλετο ἄν. ἔστιν δὲ αὐτὴν παρὰ τοῖς εὐαγγελισταῖς καὶ τοῦ ἑνὸς μόνου τῶν παίδων τοῦ Ἰωσὴφ ὀνομασμένην εὑρεῖν Μαρίαν τὴν Ἰακώβου καὶ Ἰωσῆ. ὁ δὲ Μάρκος Ἰακώβου καὶ Ἰωσῆ μητέρα αὐτὴν εἶπεν, ἐπείπερ ἦν ἄλλος Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ἀλφαίου, καὶ διὰ τοῦτο μέγας, ὅτι τοῖς δώδεκα ἀποστόλοις συνηρίθμετο· ὁ γὰρ μικρὸς οὐκ ἦν αὐτοῖς ἐναρίθμιος. Μαρία δὲ ἡ τοῦ Κλωπᾶ ἡ καὶ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς τοῦ κυρίου προσαγορευομένη εὑρίσκεται ἐν τοῖς ἀντιγράφοις τῶν ἑρμηνευσάντων μακαρίων καὶ ὀρθοδόξων πατέρων καὶ διδασκάλων οὕτως, ὅτι Κλωπᾶς καὶ ὁ δίκαιος Ἰωακεὶμ ἀδελφοὶ ὑπῆρχον γνήσιοι. τοῦ Κλωπᾶ οὖν γεγαμηκότος καὶ ἀτέκνου τελευτήσαντος ὁ Ἰωακεὶμ κατὰ τὸ τῶν Ἑβραίων ἔθος συνουσιάσας μετὰ τῆς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ γυναικὸς ἐγέννησεν τὴν Μαρίαν. ἔκτοτε οὖν καταλιπὼν αὐτὴν ἐμνηστεύσατο Ἄνναν τὴν θυγατέρα Ματθὰν τοῦ ἱερέως, ἐξ ἧς ἐγέννησεν τὴν παναγίαν θεοτόκον. καλεῖται οὖν ἡ Μαρία τοῦ Κλωπᾶ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς τοῦ κυρίου, ὡς κατὰ φύσιν μὲν ἐξ Ἰωακεὶμ γεννηθεῖσα, κατὰ χάριν δὲ τοῦ Κλωπᾶ θυγάτηρ ἀκούουσα.

Pergam in describendo codice nostro. Fol. 15. recto sequitur εὐσέβιος καρπιανῷ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ, ἐν κυρίῳ χαίρειν. In epistula ista aliter quam apud Lachmannum (N. T. ed. maj. I. p. 712 sq.) et plerosque haec leguntur: ἐν ᾧ ἕκαστος αὐτῶν περί τινων ἰδίως ἀνέγραψεν pro ἐν ᾧ περὶ τίνων ἕκαστ. αὐτ. ἰδ. ἀν. Confirmat nostram lectionem, quae eadem in Parisiensi (evv. M) est, Hieronymus interpres: *in quibus* (ita etiam Par. ἐν οἷς pro ἐν ᾧ) *singuli de quibusdam proprie dixerunt.* τῶν βιβλίων, item Par., pro τοῦ βιβλίου. Etiam Hieronymus *librorum.* Illam vero „per minii distinctionem" (noster πρόκειται διὰ κινναβάρεως) Par. mutavit, habet enim ὑποσημ. διὰ μέλανος ἔγκειται, item infra ἡ διὰ τοῦ μέλανος ὑποβάλλει. Et noster et Par. καὶ οὕτως μέχρι absque καθεξῆς, ἐπιστῆσαι pro ἐπιστῆναι, ὁπόσοι τε καὶ τίνες περὶ οὗ ζητεῖς εἰρήκασιν pro ὁπ. καὶ τίν. τὰ παραπλήσια εἰρ., denique λέγοντας αὐτοὺς εὑρήσεις. ἔρρωσο ἐν κυρίῳ pro λέγ. εὑρ. omissis reliquis. Praeterea in nostro ἐπιστήσας τε καί et ἐπιζητ. δέ pro ἐπ. δὲ καί et ἐπιζ. τε. In Par. vero initio epistulae εἰσηγιοχώς ad Boeotorum ut videtur modum pro εἰσαγηοχώς legitur.

Fol. 15. sequitur πρόγραμμα εἰς τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον. Τὰ τῆς νέας πάνσεπτα ταῦτα βιβλία ἐν

Digitized by Google

ἑκάστῳ εὐαγγελιστῇ εἰς κεφάλαια καὶ τίτλους διαιροῦνται. καὶ τίτλοι μὲν καλοῦνται, ὡς ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον περὶ τῶν μάγων καὶ τῶν ἀναιρεθέντων παιδίων, ἐν δὲ τῷ κατὰ Μάρκον περὶ τοῦ δαιμονιζομένου καὶ τῆς πενθερᾶς Πέτρου. ἔχει δὲ ὁ μὲν ἅγιος Ματθ. τίτλους ξη', κεφάλαια τνε'· ὁ δὲ ἅγιος Μάρκ. τίτλους μη', κεφάλαια σλς'· ὁ δὲ ἅγιος Λουκ. τίτλ. πγ', κεφφ. τμη'· ὁ δὲ ἅγιος Ἰωάνν. τιτλ. ιθ', κεφφ. σλβ'. Porro separatim haec leguntur: Εὐαγγέλιον τὸ θεῖον τοῦτο βιβλίον λέγεται, διότι κρίσεως ἀναίρεσιν καὶ ἁμαρτημάτων λύσιν, καὶ δικαιοσύνην καὶ ἁγιασμὸν καὶ ἀπολύτρωσιν, καὶ υἱοθεσίαν καὶ κληρονομίαν τῶν οὐρανῶν πᾶσιν εὐαγγελίζεται. Pergitur fol. 15. verso Ἰστέον ὅτι τὸ κατὰ Ματθ. εὐαγγέλιον μετὰ η' χρόνους τῆς Χριστοῦ ἀναλήψεως ἐγράφη, τὸ δὲ κατὰ Μάρκ. μετὰ ι' χρόνους, τὸ δὲ κατὰ Λουκ. μετὰ ιε' χρόνους, τὸ δὲ κατὰ Ἰω. μετὰ λβ' χρόνους ἐπὶ Δομετιανοῦ. Sequuntur haec de Christi nominibus: Χριστὸς εἴρηται, ἐπειδὴ σάρκα ἐνεδύσατο· Ἰησοῦς εἴρηται τὸ ὄνομα τῆς σαρκός· λόγος, ἐπειδὴ ἔκ τινος· υἱός, ἐπειδὴ ἐκ πατρός· μονογενής, ἐπειδὴ μόνος ἐκ μόνου· θεός, ἐπειδὴ ποιητὴς καὶ βλέπων τὰ πάντα. Denique subjicitur Maximi monachi de Christi χιτώνιον et ἱμάτιον.

Fol. 18—22 (23. vacuum est) sequuntur tabulae canonum Eusebii, pulchre et cum sumptu colorum aurique scriptae. Fol. 24 et seq. leguntur τοῦ κατὰ ματθαῖον ἁγίου εὐαγγελίου οἱ τίτλοι, uncialibus litteris rubro exarati, inscriptione inaurata. Fol. 26. στίχοι εἰς τὸν ἅγ. ματθαῖον τὸν ἀπόστ. καὶ εὐαγγελιστήν: haec uncialibus litteris et auro, ipsi versus minusculis litteris rubro scripti sunt. Ceterum quo modo haec et similia in Matthaeo, eodem etiam in reliquis scripta sunt.

Τὸν ἐκ τελώνου θαύμασον θεηγόρον,
Εὐαγγελιστὴν πρῶτον ἐκλελεγμένον,
Ὀλέθριον λιπόντα κέρδος χρημάτων
Καὶ ζῶντα κερδάναντα τὸν θεὸν λόγον,
Καλῶς τελωνήσαντα καὶ σωτηρίως.
Ματθαῖος οὗτος, ὃς διδάσκων συγγράφων,
Ὡς ἐν σαγήνῃ τῇ θεοπλόκῳ βίβλῳ
Πλέκων τὰ θεῖα τοῦ κενωθέντος λόγου
Καὶ σάρκα προσλαβόντος ἐκ τῆς παρθένου,
Τῷ ζῶντι καὶ τρέφοντι τὰς ψυχὰς λόγῳ
Ζωγρεῖ πρὸς εὐσέβειαν ἀνθρώπων γένος.

Sequuntur ἄλλοι, quos edidit ex cod. Moscov. Matthaeius in ed. maj. N. T. vol. 1. pag. 9. et ipse ex codice Cahirensi protuli in annalibus litterarum Vindobonensibus 1845. Anzeige-Blatt pag. 38. Habent noster et Cahirensis: Ματθαίου τόδε τ' οὖργον (ita rectius noster et Cahir. pro τόδε ἔργ.) ἀριστοπόνοιο τελώνου, Ὃ τόκον ἔγραψε (ita noster et Cahir., Mosc. ἔφρασε) etc.

Interposita fol. 27. Matthaei evangelistae stantis et librum legentis imagine, fol. 28. incipit εὐαγγέλιον ἅγιον κατὰ ματθαῖον. Finitur Matthaei evangelium extremo folio quaternionis ια' subscriptis his: εὐαγγ. κατ. Ματθ. στιχχ. ͵βχ, et τὸ κατὰ Ματθ. εὐαγγ. ἐξεδόθη ὑπ' αὐτοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ μετὰ χρόνους ὀκτὼ τῆς τοῦ Χρ. ἀναλήψεως. Ceterum per totum evangeliorum textum adscribuntur litteris rubris uncialibus numeri titulorum, item Ammonii et Eusebii numeri, item lectionum ecclesiasticarum initia. Sequitur εὐαγγ. ἅγιον κατὰ μάρκον praemissis 1) huius evangelii titulis 48; 2) duplici carmine; 3) imagine evangelistae stantis et apertum librum, in quo prima evangelii verba auro scripta sunt, manibus tenentis.

Digitized by Google

Versus alteri Ὅσσα περὶ χριστοῖο etc. iidem sunt quos Matthaeius ex Mosc. cod. l. l. vol. 2. p. 8. et ipse ex cod. Cahir. l. l. edidimus. Rectius in nostris est ἐδίδασκεν quam in Mosc. ἐδίδαξεν. Alteri vero sic habent:

Υἱὸν Πέτρου τὸν Μάρκον ἡ θεία χάρις
Τίθησιν ἄλλην ἀρραγεστάτην πέτραν
Κρηπῖδα καὶ σφραγίδα τῆς ἐκκλησίας,
Εὐαγγελιστὴν δεύτερον θεηγόρον,
Ἐξ οὗ μυηθεὶς τῶν θεοπρεπεστάτων
Ἔργων Ἰησοῦ, σκέπτεται τὸ βιβλίον,
Υἱὸν θεοῦ τὸν Χριστὸν ἐκ προοιμίων
Λαμπρῶς διδάσκων καὶ σοφῶς ἀναγράφων.

Finitur Marci evangelium secundo folio quaternionis ϑ' subscriptis numero stichorum ,αχ, et verbis his: τὸ κατὰ Μάρκ. ἅγιον εὐαγγ. ἐξεδόϑη μετὰ χρόνους δέκα τῆς Χρ. ἀναλήψεως. Praemissis titulis 69, duplici carmine et imagine Lucae, quae simillima Marci est, sequitur εὐαγγ. ἅγ. κατ. λουκ. Versuum quos diximus alteri a Matthaeio l. l. vol. 3. p. 11. et a me l. l. editi sunt: differt Ἀϑανάτου, Mosc. Ἀϑανάτοιο, Cahir. idque melius Ἀϑάνατον; item ἐμίχϑη in nostro et Cahir. pro ἐδείχϑη in Mosc. Alteri sunt:

Ζωῆς τὸν ἄρτον Χριστὸν ἠξιωμένος
Φαγεῖν, ταφῆς λάμψαντα τῆς τριημέρου,
Εὐαγγελιστὴς τυγχάνει Λουκᾶς τρίτος,
Ὡ Παῦλος αὐτὸς οὐρανὸν φθάσας τρίτον,
Καὶ τὴν ἄνωθεν τῶν ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον
Λόγων ἀκούσας ἐκμυεῖ θεωρίαν·
Οἵων ὁ Λουκᾶς εὐτυχεῖ διδασκάλων,
Οὕτως ἄνωθεν οὗτος ἠκριβωμένος,
Τὰ θεῖα θείως ἱστορεῖ δεδειγμένος,
Ῥήτωρ πυρίπνους, πάνσοφος θεηγόρος.

Evang. Lucae finitur fol. 1. quaternionis λβ' notatis stichis ,βω, et subscriptis τὸ κατ. Λουκ. ἅγιον εὐαγγ. ἐξεδόϑη μετὰ χρόνους ιε' τῆς Χρ. ἀναλήψεως. Hoc excipiunt Johannis evangelii tituli 18, duo carmina et imago evangelistae sedentis et initium evangelii sui scribentis. Alterum carmen tribus versibus constans cf. apud Matthaeium l. l. vol. 4. p. 7. et apud me l. l. Et noster et Cahir. Βροντίης habent, quod Matth. correxit Βροντήεις; Cahir. εὕρατο, reliqui duo εὕρετο. Quartum versum nec noster nec Cahir. addit. Alterum sic habet:

Ὁ παρθένος τί; τὸν τεκόντα τὸν κάτω
Λιπών, τεκόντα τὸν θεὸν κτᾶται μόνον.
Ὡς παρθένος γὰρ πρὸς τὸν ἐκ τῆς παρθένου
Καλοῦντα Χριστὸν οἷα συγγενὴς τρέχει.
Ἐντεῦθεν εἰς τὸ στῆθος αὐτοῦ γνησίως
Πεσών, ἐκεῖθεν τὴν ἄβυσσον λαμβάνει
Τῆς γνώσεως καὶ πάντα πλουτεῖ τὸν κόσμον
Μυστηρίων ἄγνωστα καὶ τοῖς ἀγγέλοις.
Θεηγόρος τέταρτος οὖν Ἰωάννης
Εὐαγγελιστής, ἀλλ' ἐν ὕψει δογμάτων
Πρῶτος, μέγιστος, ἄκρος, ἀρχὴ καὶ τέλος.

Fol. 4. quaternionis μα' evangelio subscribitur εὐαγγ. ἅγ. κατὰ Ἰωάννην στιχχ. ,βτ. Restant folia duo, quorum priore, numero ι' (i. e. κεφ. ι') praeposito, scriptum est Joh. 8, 3—11. Ἄγουσι δὲ usque ἁμάρτανε, addita hac subscriptione: τὸ κατ. Ἰω. ἅγ. εὐαγγ. ἐξεδόϑη μετὰ χρόνους λβ' τῆς τοῦ Χρ. ἀναλήψεως ἐπὶ Δομετιανοῦ. His vero omnibus prima manu scriptis praeposita sunt folio eo quod praecedit altera manu Joh. 7, 53—8, 2. (in margine ἰδοὺ ὧδε·) Καὶ ἐπορεύϑη usque ἐδίδ. αὐτούς. Ultimo denique folio legitur παρασημείωσις τοῦ ἁγ. ἐπιφανίου περὶ τῶν τεσσάρων εὐαγγ., quae sic habet: Εἰπέ μοι τὰ δ' εὐαγγέλια ποῦ ἐγράφησαν, καὶ τίς ὁ γράψας,

Digitized by Google

καὶ τίνος ἀντίτυπον ἐγένοντο. Τὸ κατ. Μτ. ἐγράφη ἐν τῇ ἀνατολῇ ὑπὸ Μτ. ἑβραϊκοῖς γράμμασι καὶ διαλέκτῳ· ἀντίτυπον ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπου τῶν Χερουβίμ. Τὸ κα. Μάρκ. ἐγράφη ἐν τῇ Ῥώμῃ ὑπὸ Μάρκ. ἐν ὁμοιώματι μόσχου. Τὸ κα. Λουκ. ἐπιτρέψαντος τοῦ ἁγ. Πέτρου ἐγράφη εἰς ὁμοίωμα λέοντος. Τὸ κα. Ἰω. ἐγράφη ὑπὸ Ἰω. ἐν τῇ Πάτμῳ τῆς Κύπρου εἰς ὁμοίωμα ἀετοῦ ἐπὶ Δομετιανοῦ· ἐπανελθόντος δὲ αὐτοῦ ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἔγραψε τὴν δεκάλογον τοῦ εὐαγγελίου.

Restat ut de textu explicemus. Is proxime accedit ad codices Byzantinae classis antiquissimos. Hinc Byzantinis quae creduntur lectionibus immixta habet permulta quae cum Alexandrinis conveniunt. Cursim perlustranti inprimis codicum K et M similitudinem habere mihi videbatur; passim inveniuntur etiam eiusmodi quae vel solus vel cum paucis iisque insignibus testibus communia habeat. Distinguendus autem in eo est duplex textus; pertractavit enim corrector, qui aetate vix differt, totum codicem, textum inferens ab altero satis diversum, eumque saepe quidem vulgatiorem, tamen nec raro Alexandrina indole conspicuum. Omnino prae codicibus aliis multis dignus est qui accurate examinetur inque usum criticum convertatur. Quod iudicari velim ad lectionis exempla quae afferam. Afferam autem lectiones primae manus a recepto quem vocant textu alienas, ac primum quidem cum plurimis uncialibus codicibus, tum cum paucioribus communes. Prioris generis sunt: Matth. 2, 1.* Ἱερουσαλήμ[1]); 2, 11. εἶδον; 3, 8. καρπὸν ἄξιον; 5, 23. καὶ ἐκεῖ; 5, 44. τοῖς μισοῦσιν; 7, 2. μετρηθήσεται; 10, 8.* omissa νεκρ. ἐγείρ.; 10, 25. οἰκειακούς, item v. 36; 10, 28.* ἀποκτενόντων, item 23, 37; 11, 8.* βασιλειῶν; 11, 16.* τοῖς ἑτέροις; 12, 6. μεῖζον; 12, 28. ἐν πν. θε. ἐγώ; 12, 35.* omiss. τῆς καρδίας; 16, 28. ὧδε ἑστῶτες; 17, 24.* τὰ δίδραγμα; 21, 1. Βηθσφαγῆ; 23, 30.* ἤμεθα; 27, 64.* om. νυκτός. Alterius: Matth. 3, 11.* omiss. καὶ πυρί (ESV); 5, 31.* om. δέ (K); 5, 45.* ἐν τοῖς οὐρ. (KU); 5, 47.* τὸ αὐτό (BDMUZ); 7, 24.* om. οὖν (K); 8, 2.* προσελθών (BEMΔ); 10, 6.* om. δέ (D); 10, 24.* ψυχροῦν (MXZ); 12, 45.* πονηρότ. αὐτοῦ (DE*); 13, 24.* ὁμοιώθη (CΔ); 13, 33.* ἔκρυψεν (GL); 13, 56.* om. οὖν (M); 15, 18.* ἐκεῖνα (D); 17, 24.* περὶ τὸν τράχ. (BCZ); 22, 45.* ἐν πνεύματι καλεῖ (DKMΔ); 24, 9.* om. τῶν ἐθνῶν (C); 25, 9.* ἀρκέσει (D) et 18.* ἔκρυψεν (ABCDL) et 20.* ἐν αὐτοῖς (EG); 26, 27.* προσεύξομαι (DFH); 27, 42.* πιστεύσωμεν (EFLMΔ). Addam eiusmodi quae vel cum minusc. cdd. paucis vel plane nullo ut videtur socio habet: 1, 24.* om. ὁ Ἰωσήφ; 3, 1. ἐν ἐκείν. ταῖς ἡμέρ.; 4, 5.* ἐπὶ πτερύγιον; 4, 23.* om. ἐν τῷ λαῷ; 5, 30.* κόψον (videtur); 5, 21.* om. ἄν; 5, 47. τοὺς φιλοῦντας ὑμᾶς pro τ. ἀδελφ. ὑμῶν; 8, 9.* τῷ ἄλλῳ; 9, 16.* om. δέ; 12, 31. om. ἡ δὲ τοῦ etc.; 13, 14.* om. ἡ secundum; 23, 13.* om. τῶν οὐρ.; 23, 18.* ἐπάνω τοῦ θυσιαστηρίου (ita solus Syr. hier.); 23, 31.* μαρτυρ. αὐτοῖς; 24, 4.* πλανήσει. Ad correctorem pergam. Is cum insignibus aliquot codd. uncial. haec scripsit: Matth. 2, 13. κατ' ὄν. φαίν.; 2, 23. ὑπό (C); 5, 48. ὁ οὐράνιος; 7, 29. οἱ γραμμ. αὐτῶν (BC***KΔ); 8, 13. καὶ ὑποστρέψας —— εὗρ. αὐτὸν ὑγιαίν. (CEMXU); 9, 5. om. ἐν τῷ λαῷ (BC*DSΔ), sed tertia quadam manu restitutum est; 10, 8. νεκρ. ἐγείρ.

[1]) Ubi appositum est *, lectio mutata est altera manu.

Digitized by Google

ante λεπρ. καθαρ. addit (BCD); 10, 12. addit λέγ. Εἰρήνη etc. (DL); 10, 28. ἀποκτεννόντ. (CDUΔ), item 23, 37. (CGK); 10, 42. ὃς ἂν (BD); 11, 20. ἤρξ. ὁ Ἰησοῦς (CKL); 11, 21. Χωραζίν; 11, 23. ἔμεινον (LXΔ); 12, 37. κατακριθήσῃ (GLX), sed tertia manu restitutum est καταδικασθ.; 13, 40. om. τούτου (BDP) sed restituit tert. manus; 15, 32. εἶπ. αὐτοῖς (K); 16, 28. γεύσονται (HLUX); 19, 16. om. ἀγαθέ (BDL), sed tert. man. restituit; 21, 28. om. μου (C*DKLMΔ); 28, 9. ὑπήντησεν (BC). Idem pauciores etiam vel nullos socios in his habet: 3, 5. πᾶσα Ἱερ. (cum Italae codd. Vercell. et Rhedig.); 5, 30. σκανδαλίζῃ; 7. 10. ἢ καὶ ἐὰν - - αἰτήσῃ; 10, 24. ὅτι οὐ μή cum solo C) - - τελέσετε; 17, 21. ἐξέρχεται; 17, 24. οἱ τ. δ. λαβόντες; 19, 30. καὶ οἱ ἔσχατοι; 22, 25. οὖν pro δέ; 23, 8. ὑμῶν ἐστίν.

Atque haec quidem omnia ex Matthaei evangelio desumpta sunt. Quibus nonnihil addamus ex Luca petitum. 3, 24.** Ματθάν, 26.** Σεμεεί, Ἰωσήχ, Ἰωδά; 27. Ἰωαννάν, item v. 30; 33. τοῦ Ἀράμ, τοῦ Ἰωράμ; ** suprascripsit inter utrumque τοῦ Ἀρνεί; 35. Φαλέγ; 4, 4. om. ὅτι et ἄνθρωπος; 8.** κύρ. τ. θε. σου προσκ., 24.* ἀμὴν ὑμ. λέγω, 25.* om. ἐπί, 40. δύναντος et * om. ἑνί; 6, 9.* ἀποκτεῖναι et 20.* οἱ πτωχ. τῷ πνεύματι; 7, 20.* ἀπέστειλεν; 7, 21.* om. τό; 7, 22. om. ὁ Ἰησοῦς et αὐτοῖς, ibidem habet ἀκούετε; 7, 24. λέγ. τοῖς ὄχλοις; 10, 30.* ἐξέδυσαν; 11, 12.** ὠὸν αἰτήσῃ; 11, 25.** σχολάζ. σεσαρωμ.; 11, 34.** σκοτ. ἔσται; 12, 32.** ὁ πατήρ μου τοῦ δοῦναι; 17, 36.** addit δύο ἐν τῷ ἀγρῷ· εἷς etc. 19, 29.* Βηθσφαγή, ** Βιθσφ.; 20, 24.** addit οἱ δὲ ἔδειξαν. καὶ εἶπεν; 21, 2. δέ τινα καί; 21, 23.** ἔσται γὰρ τότε; 21, 25.* ἐν τῷ ἡλίῳ; 22, 4.* στρατηγοῖς τοῦ ἱεροῦ; 22, 9.** ἑτοιμάσομεν; 22. 27.** οὐχ ὁ ἀνακ.; 22, 47.* add. τοῦτο γὰρ etc., ** improbavit, *** rursus abstulit improbandi signa; 23, 5.* τὸν ὄχλον et 7. γνούς; 23, 38.** ἐπ' αὐτ. γεγραμμ. et 39.** συγκρεμασθ., sed συγ rursus exstinctum est. Ceterum Luc. 11, 13—24. διδόναι usque ὑποστρέψω quum perissent folio exciso, a correctore quodam in margine duorum foliorum suppleta sunt. Ibi est v. 13. ὁ πατὴρ ἡμῶν, v. 15. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς - - ἐκβάλλειν, v. 19. ἐκβαλοῦσιν et αὐτοὶ κριτ. ὑμῶν, v. 20. εἰ δὲ ἐγώ, v. 22. ἐλθών.

Ad Johannis locum 7, 53—8, 11. cuius priora ad finem evangelii corrector demum supplevit, posteriora ibidem ipse scriptor, exscripsi haec: versu 53. εἰς τὸν τόπον, v. 3. καταληφθεῖσαν, v. 4. additum πειράζοντες, κατελήφθη, ἐπαυτοφόρῳ, v. 6. κατέγραφεν et addita μὴ προσποιούμενος, v. 7. πρῶτον, ἐπ' αὐτ. τ. λίθ. βαλλέτω; v. 9. om. ἕως τ. ἐσχ., ibidem est οὖσα, v. 10. om. ἡ γυνή, v. 11. om. αὐτῇ, ibidem est ἐγώ σε κρίνω. Praeterea ad priorem partem capitis 9. eiusdem evangelii haec adnotavi: v. 1.* γεννητῆς, ** γενετῆς, v. 3. Ἰησοῦς absque ὁ, v. 9. ** ἐκεῖνος δὲ ἔλεγεν, v. 10. σου οἱ ὀφθ., v. 11.** εἶπεν Ὕπαγε cum solo cod. Vercell., v. 15.** πηλὸν ἐποίησε καὶ ἐπέθηκε cum solis 22. 25., ibidem μου ἐπὶ τ. ὀφθ., v. 16. ἐκ τοῦ θεοῦ (quod ex nullo alio cod. innotuit), v. 20. ἀπεκρ. δέ, v. 21. περὶ ἑαυτοῦ, v. 22.* συνετέθηντο.

Ad Luc. 24, 18. observavi in margine litteris uncialibus rubris adscriptum hoc scholion, quod idem Matthaeius ex suo codice v. protulit: Ὁ μετὰ Κλεώπα ὁ Ναθαναὴλ ἦν, ὡς ἐν τοῖς παναρίοις ὁ μέγας ἔφη Ἐπιφάνιος. ὁ δὲ Κλεώπας ἀνεψιὸς ἦν τοῦ σωτῆρος, δεύτερος ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων.

Cod. Tisch. V. Codex membranaceus palimpsestus, foliorum 178 in 8⁰, si sequi-

Digitized by Google

quimur recentiorem scripturam, quae duodecimi saeculi est. Antea vero, saeculo fere nono, bina folia, quemadmodum nunc numeranda sunt, efficiebant unum formae quartae. Primum enim ad evangelistarium adhibita sunt, quavis pagina duabus columnis versuum 23 conscripta. Antiquior ista scriptura in plerisque foliis non ita dilucida, in multis etiam lectu difficillima est. Forma est oblonga sed ad latus non deflexa; nil affectatum habet, nil ab imitatione potius quam ab usu uncialium litterarum derivandum. Praeterea, quantum cernere licet, interpunctio simplicissima est, atque desunt signa recitationis publicae caussa plerumque addita. Textus ingenium non aliud est quam in plerisque evangelistariis uncialibus, a ratione Byzantinae ecclesiae haud diversis. Speciminis caussa adscribam quae foliis 127 recto et 124 verso legi, omissis accentibus et spiritibus, quos satis assequi non poteram. Locus est Joh. 1, 40—47.

ηλθον ουν και ει
δον που μενει· και
παρ αυτω εμειναν
την ημεραν εκεινη̅·
ωρα ην ως δεκατη˙
Ην ανδρεας ο αδελ
φος σιμωνος πετρου
εις εκ των δυο των
ακουσαντων παρα
ιωαννου· και ακο
λουθησαντων αυ
τω· ευρισκει ουτος
πρωτος· τον αδελ
φον τον ιδιον σιμω
να· και λεγει αυτω·
Ευρηκαμεν τον με
σιαν· ο εστιν μεθερ
μηνευομενον· χ̅ς̅·
και ηγαγεν αυτον
προς τον ι̅ν̅· εμβλε
φας δε αυτω ο ι̅ς̅· ειπε̅
συ ει σιμων· ο υ̅ς̅ ιω
να· συ κληθηση

κηφας· ο ερμηνευ
εται πετρος: —
Τη επαυριον· ηθελη
σεν εξελθειν εις τη̅
γαλιλαιαν· και ευ
ρισκει φιλιππον·
και λεγει αυτω ο
ι̅ς̅· ακολουθει μοι·
ην δε ο φιλιππος· α
πο βηθσαϊδα· εκ της
πολεως ανδρεου κ,
πετρου· ευρισκει
Φιλιππος τον ναθα
ναηλ και λεγει αυτ^ω·
ον εγραψε μωσης εν
τω νομω και οι προ
φηται· ευρηκαμεν
ι̅ν̅· τον υ̅ν̅ του ιω
σηφ τον απο ναζα
ρεθ· και ειπεν αυτω
ναθαναηλ·
Εκ ναζαρεθ᾽ δυναται
τι αγαθον ειναι· λε

His versibus aliquod momentum haec habent: v. 40. *οὖν*, a codd. ABCLX cum minusc. pluribus invito textu recepto exhibitum; ibidem, consentientibus antiquis testibus fere omnibus, *ὥρα* absque *δέ;* v. 42. *μεσίαν*, quod uncialium codicum EFGHKL*MSUV tuentur; v. 43. *ἐμβλέψας δέ*, quo loco plerique codd. unciales *δέ* omittunt; v. 44. *ἠθέλησεν*

absque ὁ Ἰησοῦς, quod additum habet Elz. textus, et ὁ Ἰησοῦς post λέγει αὐτῷ, quod in illo deest; denique v. 46. et seq. Ναζαρέθ.

Altera vero scriptura exstincto evangelistario superposita psalmorum textum continet, eumque inde a verbis τόξον χαλκοῦν τοὺς βραχίονάς μου, quae inveniuntur 17, 35, integrum. Qui textus haud contemnendus est. Multis quidem locis cum Alexandrino codice facit Vaticano adversante, inprimis vero confirmat textum edd. Aldinae et Complutensis, qui idem multorum codicum auctoritate fulcitur. Contulimus cum Vat. ed. psalmos 49—79, qui quidem in Alex. codice praeter initium psalmi 49 et alteram psalmi 79. partem prorsus interierunt. Qua ex collatione apparebit totum codicem accurato examine dignum esse. Ps. 49. v. 1. habet Δαυὶδ pro Ἀσάφ, v. 3. ἐνώπιον αὐτοῦ, v. 4. τοῦ διακρῖναι, v. 6. ὁ θεός, ibidem et v. 15. διάψαλμα omittit; v. 10. ἀγροῦ pro δρυμοῦ habet, v. 15. θλίψεώς σου, v. 16. ἐκδιηγῇ, v. 17. παιδίαν, v. 18. μετὰ μοιχοῦ, v. 19. κακίας et δολιότητας: usque ad hunc locum, quo deficit, codex Alex. confirmat nostri codicis lectionem octies (vv. 1. 4. 6 et 15. 10. 15. 16. 17.), accedentibus ter editionibus Aldina et Complutensi. Praeterea vero cum hac utraque consentit, v. 3, v. 6, v. 18, v. 19; item tribus lectionibus reliquis: v. 21. κατὰ πρόσωπ. σου τὰς ἁμαρτίας σου, v. 22. καὶ οὐ μή, v. 23. τὸ σωτήριόν μου.

Ps. 50. ab initio omittit εἰς τὸ τέλος et ἡνίκα ε. πρ. Βηρσ. Versu 6. habet νικήσεις, v. 10. ὀστέα, v. 13. τὸ πν. σου τὸ ἅγιον. Ps. 51. v. 2. om. καὶ εἰπ. αὐτῷ; v. 5. habet ὑπὲρ τοῦ λαλῆσαι, v. 6. om. τά, v. 7. habet ἀπὸ σκην. σου, v. 8. om. καί primum, v. 9. habet ἐπὶ τῷ πλήθει. Praeterea vv. 5 et 7. om. διάψαλμα. Ps. 52. v. 2. est διεφθάρησαν (v. 3. συνιῶν), v. 5. ἐν βρώσει, v. 6. ἐδειλίασαν φόβῳ pro ἐφοβ. φόβον, v. 7. ἐν τῷ ἐπιστρέψαι τὸν θεόν. Ps. 53. v. 2. Ζιφαίους et παρ' ὑμῖν, v. 3. κρινεῖς με, v. 5. καὶ οὐ προέθ., ibidem deest διάψαλμα. Ps. 54. v. 8. deest διάψαλμα, item v. 20. Versu 9. est τὸν θεὸν τὸν σώζ. et ἀπὸ καταιγίδος, v. 11. καὶ ἀνομία καὶ κόπος, v. 13. εἰ ὁ ἐχθρ. ὠνείδ. μοι et ὁ μισῶν με ἐπ' ἐμὲ ἐμεγαλορημόνησεν, v. 15. ὡς ἐπὶ τ. α. ἐγλ. μοι, v. 16. ἐλθέτω δή, v. 20. ὅτι οὐκ ἐφοβ., v. 22. ἤγγισαν αἱ καρδίαι αὐτῶν, item οἱ λόγοι αὐτῶν, v. 24. ἐγὼ δὲ κύριε ἐλπ. ε. σέ. Ad finem psalmi appositum est in margine litteris rubricatis: δόξα. καθίσματα ζ'. Eadem vero etiam ad initium psalmi 45. atramento adscripta sunt. Ps. 55. v. 3 et seq. est ὅλην τὴν ἡμέραν· ὅτι πολλ. οἱ πολ. με ἀπὸ ὕψους· ἡμέρας οὐ φοβηθήσομαι, ἐγὼ δὲ ἐλπ. ἐπὶ σέ, v. 5. om. ὅλην τ. ἡμέραν et habet ἐπὶ τ. θ. ἤλπισα, v. 7. habet ὑπέμειναν τὴν ψυχήν μου, v. 8. ὥσεις; v. 10. post εἰς τὰ ὀπίσω maiore distinctione posita, ἐν ᾗ ἂν etc. cum ἰδοὺ ἔγνων coniuncta habet; v. 13. habet ἐκ θανάτου, τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀπὸ δακρύων, καὶ τ. π. μ. ἀπὸ ὀλισθήματος· εὐαρεστήσω ἐν. κυρίου etc. Ps. 56. v. 1. om. ἀπὸ προσώπου, v. 2. habet ἐπὶ σέ, v. 3. om. διάψαλμα, item v. 7; v. 5. habet ὅπλα, v. 7. παγίδα, ὄρυξαν, ἐνέπεσον, v. 8. ψαλῶ ἐν τῇ δόξῃ μου. Ps. 57. v. 2. εὐθείας κρίνατε, v. 3. ἀνομίαν, v. 6. φωνῆς et φαρμακοῦται φαρμακευομένη, v. 7. συντρίψει, v. 8. ὡσεὶ ὕδωρ, v. 9. κηρὸς τακείς et πῦρ ἐπ' αὐτούς, v. 10. καταπίεται αὐτούς, v. 11. om. ἀσεβῶν. Ps. 58. v. 1. Δόξα εἰς τό, v. 6 et 14. om. διάψαλμα, v. 8. habet ἰδοὺ αὐτοί, v. 9. ἐκγελάσεις, v. 11. δείξῃ μοι, v. 13. ἁμαρτία et λόγος, v. 14. ἐν συντελείᾳ, ὑπάρξωσι, δεσπ. τοῦ Ἰακ.

Digitized by Google

quimur recentiorem scripturam, quae duodecimi saeculi est. Antea vero, saeculo fere nono, bina folia, quemadmodum nunc numeranda sunt, efficiebant unum formae quartae. Primum enim ad evangelistarium adhibita sunt, quavis pagina duabus columnis versuum 23 conscripta. Antiquior ista scriptura in plerisque foliis non ita dilucida, in multis etiam lectu difficillima est. Forma est oblonga sed ad latus non deflexa; nil affectatum habet, nil ab imitatione potius quam ab usu uncialium litterarum derivandum. Praeterea, quantum cernere licet, interpunctio simplicissima est, atque desunt signa recitationis publicae caussa plerumque addita. Textus ingenium non aliud est quam in plerisque evangelistariis uncialibus, a ratione Byzantinae ecclesiae haud diversis. Speciminis caussa adscribam quae foliis 127 recto et 124 verso legi, omissis accentibus et spiritibus, quos satis assequi non poteram. Locus est Joh. 1, 40—47.

ηλθον ουν και ει
δον που μενει· και
παρ αυτω εμειναν
την ημεραν εκεινη̄·
ωρα ην ως δεκατη˙
Ην ανδρεας ο αδελ
φος σιμωνος πετρου
εις εκ των δυο των
ακουσαντων παρα
ιωαννου· και ακο
λουθησαντων αυ
τω· ευρισκει ουτος
πρωτος· τον αδελ
φον τον ιδιον σιμω
να· και λεγει αυτω·
Ευρηκαμεν τον με
σιαν· ο εστιν μεθερ
μηνευομενον· χ̄ς·
και ηγαγεν αυτον
προς τον ῑν· εμβλε
φας δε αυτω ο ῑς· ειπε̄
συ ει σιμων· ο ῡς ιω
να· συ κληθηση

κηφας· ο ερμηνευ
εται πετρος: —
Τη επαυριον· ηθελη
σεν εξελθειν εις τη̄
γαλιλαιαν· και ευ
ρισκει φιλιππον·
και λεγει αυτω ο
ῑς· ακολουθει μοι.
ην δε ο φιλιππος· α
πο βηθσαϊδα· εκ της
πολεως ανδρεου κ,
πετρου· ευρισκει
Φιλιππος τον ναθα
ναηλ και λεγει αυτ^ω·
ον εγραψε μωσης εν
τω νομω και οι προ
φηται· ευρηκαμεν
ῑν· τον ῡν του ιω
σηφ τον απο ναζα
ρεθ· και ειπεν αυτω
ναθαναηλ·
Εκ ναζαρεθ̀ δυναται
τι αγαθον ειναι· λε

His versibus aliquod momentum haec habent: v. 40. *οὖν*, a codd. ABCLX cum minusc. pluribus invito textu recepto exhibitum; ibidem, consentientibus antiquis testibus fere omnibus, *ὥρα* absque *δέ;* v. 42. *μεσίαν*, quod uncialium codicum EFGHKL*MSUV tuentur; v. 43. *ἐμβλέψας δέ*, quo loco plerique codd. unciales *δέ* omittunt; v. 44. *ἠθέλησεν*

absque ὁ Ἰησοῦς, quod additum habet Elz. textus, et ὁ Ἰησοῦς post λέγει αὐτῷ, quod in illo deest; denique v. 46. et seq. Ναζαρέθ.

Altera vero scriptura exstincto evangelistario superposita psalmorum textum continet, eumque inde a verbis τόξον χαλκοῦν τοὺς βραχίονάς μου, quae inveniuntur 17, 35, integrum. Qui textus haud contemnendus est. Multis quidem locis cum Alexandrino codice facit Vaticano adversante, inprimis vero confirmat textum edd. Aldinae et Complutensis, qui idem multorum codicum auctoritate fulcitur. Contulimus cum Vat. ed. psalmos 49—79, qui quidem in Alex. codice praeter initium psalmi 49 et alteram psalmi 79. partem prorsus interierunt. Qua ex collatione apparebit totum codicem accurato examine dignum esse. Ps. 49. v. 1. habet Δαυίδ pro Ἀσάφ, v. 3. ἐνώπιον αὐτοῦ, v. 4. τοῦ διακρῖναι, v. 6. ὁ θεός, ibidem et v. 15. διάψαλμα omittit; v. 10. ἀγροῦ pro δρυμοῦ habet, v. 15. θλίψεώς σου, v. 16. ἐκδιηγῇ, v. 17. παιδίαν, v. 18. μετὰ μοιχοῦ, v. 19. κακίας et δολιότητας: usque ad hunc locum, quo deficit, codex Alex. confirmat nostri codicis lectionem octies (vv. 1. 4. 6 et 15. 10. 15. 16. 17.), accedentibus ter editionibus Aldina et Complutensi. Praeterea vero cum hac utraque consentit, v. 3, v. 6, v. 18, v. 19; item tribus lectionibus reliquis: v. 21. κατὰ πρόσωπ. σου τὰς ἁμαρτίας σου, v. 22. καὶ οὐ μή, v. 23. τὸ σωτήριόν μου.

Ps. 50. ab initio omittit εἰς τὸ τέλος et ἡνίκα ε. πρ. Βηρσ. Versu 6. habet νικήσεις, v. 10. ὀστέα, v. 13. τὸ πν. σου τὸ ἅγιον. Ps. 51. v. 2. om. καὶ εἰπ. αὐτῷ; v. 5. habet ὑπὲρ τοῦ λαλῆσαι, v. 6. om. τά, v. 7. habet ἀπὸ σκην. σου, v. 8. om. καί primum, v. 9. habet ἐπὶ τῷ πλήθει. Praeterea vv. 5 et 7. om. διάψαλμα. Ps. 52. v. 2. est διεφθάρησαν (v. 3. συνιών), v. 5. ἐν βρώσει, v. 6. ἐδειλίασαν φόβῳ pro ἐφοβ. φόβον, v. 7. ἐν τῷ ἐπιστρέψαι τὸν θεόν. Ps. 53. v. 2. Ζιφαίους et παρ' ὑμῖν, v. 3. κρινεῖς με, v. 5. καὶ οὐ προέθ., ibidem deest διάψαλμα. Ps. 54. v. 8. deest διάψαλμα, item v. 20. Versu 9. est τὸν θεὸν τὸν σώζ. et ἀπὸ καταιγίδος, v. 11. καὶ ἀνομία καὶ κόπος, v. 13. εἰ ὁ ἐχθρ. ὠνείδ. μοι et ὁ μισῶν με ἐπ' ἐμὲ ἐμεγαλορημόνησεν, v. 15. ὡς ἐπὶ τ. α. ἐγλ. μοι, v. 16. ἐλθέτω δή, v. 20. ὅτι οὐκ ἐφοβ., v. 22. ἤγγισαν αἱ καρδίαι αὐτῶν, item οἱ λόγοι αὐτῶν, v. 24. ἐγὼ δὲ κύριε ἐλπ. ε. σέ. Ad finem psalmi appositum est in margine litteris rubricatis: δόξα. καθίσματα ζ'. Eadem vero etiam ad initium psalmi 45. atramento adscripta sunt. Ps. 55. v. 3 et seq. est ὅλην τὴν ἡμέραν· ὅτι πολλ. οἱ πολ. με ἀπὸ ὕψους· ἡμέρας οὐ φοβηθήσομαι, ἐγὼ δὲ ἐλπ. ἐπὶ σέ, v. 5. om. ὅλην τ. ἡμέραν et habet ἐπὶ τ. θ. ἤλπισα, v. 7. habet ὑπέμειναν τὴν ψυχήν μου, v. 8. ὥσεις; v. 10. post εἰς τὰ ὀπίσω maiore distinctione posita, ἐν ᾗ ἂν etc. cum ἰδοὺ ἔγνων coniuncta habet; v. 13. habet ἐκ θανάτου, τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀπὸ δακρύων, καὶ τ. π. μ. ἀπὸ ὀλισθήματος· εὐαρεστήσω ἐν. κυρίου etc. Ps. 56. v. 1. om. ἀπὸ προσώπου, v. 2. habet ἐπὶ σέ, v. 3. om. διάψαλμα, item v. 7; v. 5. habet ὅπλα, v. 7. παγίδα, ὄρυξαν, ἐνέπεσον, v. 8. ψαλῶ ἐν τῇ δόξῃ μου. Ps. 57. v. 2. εὐθείας κρίνατε, v. 3. ἀνομίαν, v. 6. φωνῆς et φαρμακοῦται φαρμακευομένη, v. 7. συντρίψει, v. 8. ὡσεὶ ὕδωρ, v. 9. κηρὸς τακείς et πῦρ ἐπ' αὐτούς, v. 10. καταπίεται αὐτούς, v. 11. om. ἀσεβῶν. Ps. 58. v. 1. Δόξα εἰς τό, v. 6 et 14. om. διάψαλμα, v. 8. habet ἰδοὺ αὐτοί, v. 9. ἐκγελάσεις, v. 11. δείξῃ μοι, v. 13. ἁμαρτία et λόγος, v. 14. ἐν συντελείᾳ, ὑπάρξωσι, δεσπ. τοῦ Ἰακ.

Digitized by Google

καὶ τῶν, v. 16. γογγύσωσιν, v. 18. βοηθ. μου εἶ et ὅτι ὁ θεός. Ps. 59. (v. 1. ὅτι pro ἔτι) v. 2. ἀνεπύρισε et ἐπάταξεν ἐν τῇ φάραγγι, praeterea om. καὶ ἐπέστρ. Ἰωάβ, v. 6. om. διάψ., v. 9. habet Μανασσῆς et Ἐφραίμ, v. 11. ἢ τίς ὁδηγήσει, v. 14. ποιήσωμεν. Ps. 60. v. 1. post Δαυίδ addit ψαλμός, v. 3. scriptum est ἀκηδιᾶσαι, v. 5. ἐν τῇ σκέπῃ et om. διάψαλμα, v. 6. est εὐχῶν, v. 7. ἡμέραν ἐφ' ἡμέρας τοῦ βασ., v. 8. om. αὐτῶν, v. 9. est εἰς τοὺς αἰῶνας τοῦ ἀπ. με. Ps. 61. v. 1. Δόξα εἰς et Ἰδιθούμ, v. 2. παρ' αὐτῷ, v. 4. πάντες ὑμεῖς, v. 5 et 9. deest διάψ., v. 6. est ὑποταγήσεται et παρ' αὐτῷ, v. 7. καὶ γὰρ αὐτός, v. 9. λαῶν et ἐκχέατε, v. 11. ἅρπαγμα. Ps. 62. v. 1. τῆς Ἰουδαίας, v. 2. ἐδίψ. σε, v. 6. ὡς ἐκ στέατος et αἰνέσει τὸ στόμα μου, v. 9. ἐμοῦ δέ. Ps. 63. v. 2. φωνῆς pro τῆς πρ., v. 3. σκέπασον, v. 4. τόξον αὐτῶν, v. 5. φοβηθήσεται, v. 6. παγίδα, v. 7. ἐξερεύνησαν et ἐξερευνήσεις, v. 9. ἐξησθένησαν ἐπ' αὐτούς. In fine psalmi additum est δόξα· καθίσματα η'. Ps. 64. v. 1. post ᾠδή additum est Ἱερεμίου καὶ Ἰεζεκιὴλ καὶ τοῦ λαοῦ τῆς παροικίας, ὅτε ἔμελλον ἐκπορεύεσθαι, v. 2. est εὐχὴ ἐν Ἱερουσαλήμ, v. 4. ταῖς ἀσεβείαις (ibidem est ὑπερηδυνάμωσαν), v. 6. ἐν θαλάσσῃ μακρᾷ, v. 7. ἐν τῇ ἰσχ. αὐτοῦ, v. 8. ἦχ. κυμ. αὐτ. τίς ὑποστήσεται, v. 10. om. ἐπλήθ. τ. πλ. αὐτήν, v. 11. γενήματα, v. 13. πιανθήσονται τὰ ὡραῖα. Ps. 65. v. 1. ᾠδὴ ψαλμός et τῷ κυρίῳ, v. 4. ψαλάτωσαν δὴ τῷ ὀν. σου, ὕψιστε. Ibidem et vv. 7 et 15. om. διάψαλμα. Versu 5. est ὡς φοβερός, v. 15. ἀνοίσω σοι, v. 16. διηγ. ὑμῖν, v. 18. μὴ εἰσακ. μου, v. 19. τῆς δεήσεώς μου. Ps. 66. v. 2. ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐλεῆσαι ἡμᾶς, omisso διάψ., quod idem v. 5. deest. Versu 4. om. ἐξομολογ. usque ὁ θεός. Ps. 67. v. 1. Δόξα εἰς τ. τ. ψαλμ. τῷ Δαυ. τῆς ᾠδῆς. Versu 2. ἀπὸ πρ. αὐτ. οἱ μισ. αὐτόν, v. 3. ἐκλειπέτωσαν, v. 6. ταραχθήτωσαν, v. 7. ἐν ἀνδρίᾳ, v. 8, 20, 33. om. διάψ., v. 8. est ἐν τῇ ἐρήμῳ, v. 13. ὁ βασ. τ. δυν. τοῦ ἀγαπ., τῇ ὡρ., v. 17. ὑπολαμβάνητε, v. 18. ἐν Σιναΐν, v. 19. ἀνέβης et ἐν ἀνθρώποις, v. 20. κατευοδώσει absque καί, v. 21. καὶ τοῦ κυρίου κυρίου, v. 25. om. σου ὁ θε. αἱ πορ., v. 26. est ἐχόμενα, v. 27. κύριον absque τόν, v. 28. est νεώτερον et Νεφθαλείμ, v. 29. κατειργάσω, v. 31. τοῦ ἐκκλεισθῆναι, v. 34. om. ψάλ. τ. θεῷ et ἐν, v. 36. est ἁγίοις. Ps. 68. v. 1. praemittitur δόξα, tum est ψαλμὸς τῷ Δαυ., v. 5. est ἥρπαζον, v. 6. οὐκ ἀπεκρύβησαν, v. 7. deest ἐπ' ἐμέ prius, tum est κύριε, κύριε τ. δυνάμεων· μηδέ, v. 11. συνεκάλυψα et ἐγενήθην, v. 13. ἐν πύλαις et οἱ πίνοντες οἶνον, v. 15. ἐκ τῶν βαθέων, v. 17. omittitur μου, item v. 18. καί et v. 20. καὶ τ. αἰσχ. μου, v. 21 est παρακαλοῦντας, v. 28. ἐπὶ τῇ ἀνομίᾳ, v. 30. ἐγώ, ἡ σωτηρία σου ὁ θεός, v. 33. ζήσεται ἡ ψυχὴ ὑμῶν, v. 35. ἐν αὐτῇ, v. 37. τῶν δούλ. σου et τὸ ὄνομά σου. Ps. 69. v. 1. Εἰς τ. τέλ. ψαλμός et κύριε, v. 2. exeunte add. κύριε, εἰς τὸ βοηθῆσαί μοι σπεῦσον, v. 3. αἰσχυνθήτωσαν κ. ἐντραπήτωσαν, item ἀποστραφήτωσαν et καταισχυνθήτωσαν, v. 4. ἀποστραφήτωσαν, v. 5. οἱ ζητ. σε ὁ θεός, v. 6. πτωχ. εἰμί. Ps. 70. ab initio additur Δόξα, καθίσματα θ', ψαλμός; tum est τῶν υἱῶν, item τῶν πρώτων (sed hoc accentu) αἰχμ. ἀνεπίγραφος παρ' Ἑβραίοις, v. 7. βοηθός μου κραт., v. 12. ὁ θεός μου, v. 13. ἐκλειπέτωσαν, v. 14. ἐλπιῶ ἐπὶ σέ, v. 15. ἀναγγελεῖ et γραμματίας, v. 17. ὁ θεός μου, ἃ ἐδίδαξάς με et μέχρι τοῦ νῦν, v. 18. γήρως, tum ὁ θεός μου, ἕως οὗ et τῇ γενεᾷ πάσῃ, v. 19. ἕως τῶν ὑψίστων, ἃ ἐπ. μοι, v. 20. om. πάλιν, v. 21. est ἐπλ. ἐπ' ἐμέ τ. μεγαλωσύνην σου, v. 22. ἐξομ. σοι ἐν λαοῖς κύριε et ἐν σκεύεσι, v. 23. ἀγαλλιάσεται et ψάλλω. Ps. 71. Inscribitur ψαλμὸς εἰς Σαλομῶν (ita prorsus). Versu 3. est τῷ λαῷ καὶ οἱ βουν. δικαιοσύνην· κρινεῖ, v. 6. σταγὼν ἡ στάζουσα ἐπὶ

Digitized by Google

τῆς γῆς, v. 8. ἀπὸ ποταμῶν, v. 10. Θαρσεῖς et καὶ νῆσοι, v. 11. πάντ. οἱ βασιλ. τῆς γῆς, v. 14. τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν. αὐτῶν, v. 16. om. ὑπεραρθ., v. 17. ἔσται, διαμένει, ἐνευλογηθήσονται, v. 18. ὁ θεὸς Ἰσραήλ, v. 19. εὐλογημένον et καὶ εἰς τὸν αἰῶνα. Post γένοιτο additur δόξα, tum deest τοῦ. Ps. 72. post Ἀσάφ additur ᾠδὴ πρὸς τὸν Ἀσύριον (sic). Versu 1. est τῇ καρδίᾳ, v. 6. ἡ ὑπερηφανία εἰς τέλος, tum περιεβάλλοντο et ἑαυτῶν, v. 7. διήλθοσαν, v. 12. οὗτοι ἁμαρτωλοί, v. 15. ἠσυνθέτηκας, v. 16. ἐνώπιόν μου, v. 17. ἕως οὗ et καὶ συνῶ ε. τ. ἐσχ. αὐτῶν, v. 18. δολιότ. αὐτῶν ἔθ. αὐτ. κακά, v. 19. εἰς ἐρήμωσιν ἐξάπινα· ἐξέλιπον, v. 21. ὅτι ἐξεκαύθη, v. 22. ἐγενήθην, v. 24. καὶ ἐν, v. 28. τοῦ ἐξαγγ. με. Ps. 73. v. 1. ὁ θεὸς ἀπώσω, v. 2. ῥάβδῳ et ἐπ' αὐτῷ, v. 3. ἐν τῷ ἁγίῳ σου, v. 5. εἰς τ. ἔξοδον, v. 6. τ. θύρ. αὐτῆς· ἐπὶ etc. et v. 7. σου· εἰς τὴν γῆν ἐβεβ. v. 8. αἱ συγγένειαι et δεῦτε καὶ καταπαύσωμεν πάσας τ. ἑορτ. τοῦ θεοῦ ἀπὸ τ. γ., v. 9. τὰ σημ. αὐτῶν, v. 14. τὴν κεφαλήν, v. 16. φαῦσιν καὶ ἥλιον, v. 17. ἔαρ σὺ ἔπλασας αὐτά, v. 18. om. τῆς κτ. σου, v. 19. οἱ ἐσκοτισμένοι, v. 21. om. καί prius, v. 22. τοῦ ὀνειδισμοῦ σου τοῦ, v. 23. οἰκετῶν et ἀνέβη, omissis πρὸς σέ. In fine add. δόξα. Ps. 74. inscribitur ψαλμ. τῷ Ἀσάφ, omissis reliquis. Versu 2. ἐξομ. σοι καί, v. 3. ἐγώ ad priora trahitur, v. 4. οἱ κατοικ. ἐν αὐτῇ et om. διάψ., v. 5. est παρανομεῖτε, v. 6. καὶ μὴ λαλ., v. 7. ἐξ ἐξόδων, v. 10. συνθλάσω et τὸ κέρας. Ps. 75. vv. 4 et 10. deest διάψ., v. 7. est τοῖς ἵπποις, v. 8. ἀπὸ τότε ἡ ὀργή σου, v. 10. πραεῖς τῆς γῆς. Ps. 76. v. 1. Ἰδιθούμ, v. 2. ἐκέκραξα, φωνῇ μου πρός, v. 4. ηὐφράνθην, vv. 4, 10, 16. deest διάψ., v. 5. φυλακὰς οἱ ὀφθαλμοί μου, v. 7. ἔσκαλε, v. 9. τὸ ἔλ. αὐτοῦ ἀποκόψει; συνετέλεσε ῥῆμα ἀπὸ γεν. εἰς γενεάν, v. 10. μὴ ἐπιλ., v. 17. om καί secundum, v. 18. πλήθους, v. 19. αἱ ἀστρ. αὐτοῦ, v. 20. αἱ ὁδοί. Post hunc psalmum addita haec: εἴληφε τέλος τὸ μέσον τοῦ ψαλτῆρος. Ps. 77. Praemittitur: καθίσματα ί, item ψαλμός. Tum est τῷ νόμῳ, v. 4. τοῦ κυρίου, v. 5. ὅσα ἐνετ. et τοῦ γνωρ. αὐτά, v. 6. om. οἱ, v. 8. κατεύθυνε τὴν καρδίαν ἑαυτῆς, v. 9. Ἐφραίμ (ita ubique), et τόξοις, v. 10. οὐκ ἠβουλήθησαν, v. 13. παρέστησεν, v. 19. εἶπον, v. 20. δύναται, v. 26. ἐν τῇ δυνάμει, v. 27. χνοῦν, v. 28. ἐν μέσῳ, v. 29. ἔφαγον, v. 30. om. αὐτῶν secundum, v. 31. πλείοσιν, v. 32. ἐπίστ. ἐν τοῖς, v. 34. ἀπέκτενεν αὐτ., τότε ἐξεζήτουν, v. 36. ἐψ. αὐτόν, v. 46. τοὺς καρπούς, v. 48. εἰς χάλαζαν, v. 51. παντὸς πόνου αὐτῶν, v. 52. καὶ ἀνήγαγεν, v. 53. ἐπ' ἐλπίδι, v. 57. ἠθέτησαν, v. 58. ἐν τοῖς βουνοῖς, v. 60. σκήνωμα ὃ κατεσκήνωσεν, v. 61. εἰς χεῖρας ἐχθρῶν, v. 63. ἐπενθήθησαν, v. 65. καὶ κεκραιπ., v. 69. μονοκέρωτος, v. 72. ἐν ταῖς συνέσεσι. Ps. 78. Praemittitur δόξα, pro Ἀσάφ est Δαυίδ. Versu 1. est ὡς ὀπωροφ., v. 3. ὡσεὶ ὕδωρ, v. 4. om. εἰς, v. 6. est ἐπὶ τὰ ἔθνη et γινώσκοντα, v. 8. κύριε ὅτι, v. 9. ἕνεκεν bis, v. 10. τὰ ἔθνη, v. 12. ἑπταπλασίονα, v. 13. ἡμεῖς δέ, v. 14. ἀνθομ. σοι ὁ θεός. Ps. 79. Inscriptio sic habet: ψαλμὸς τῷ Ἀσὰφ ᾠδὴ πρὸς τὸν Ἀσσύριον. Versu 2. est πρόβατον, v. 5. τῶν δούλων, v. 8. om. διάψ., v. 10. est ἐπλήρωσε τὴν γῆν, v. 12. ποταμῶν, v. 13. αὐτῆς ὗς, v. 15. καὶ ἐπίβλεψον. Desunt 17. 18.

Quarum quidem lectionum pars maxima in multis etiam codicibus aliis invito Vaticano textu inventa est; tamen passim in nostro codice leguntur cum paucis aliis communia. Ita 50, 6. 51, 2. 52, 6. (ἐκεῖ ἐδειλ. φόβῳ) 54, 13. 56, 2. 59, 2. (ἀνεπύρισε et ἐπ. ἐν τῇ φάρ.) 61, 6. 64, 6. (ἐν θαλ. μακρᾷ) 67, 1. 18, 31. (τοῦ ἐκκλεισθ.) 68, 7. 69, 1. 70, 1. 18. 71, 6. 19. 73, 2. 76, 18. 78, 1. 9. 79, 1. Insuper observavi, formas aliquas Alexandrinas, quae in

Digitized by Google

plerisque mutationem subierunt, in nostro codice fideliter servatas. Eiusmodi est εἶπαν 63, 6. 70, 8. 72, 11. 73, 8; item εἶπα 72, 13. Pertinent huc etiam formae ἀπέκτενεν 77, 34. ὤρυξαν 56, 7. ἐξερεύνησαν 63, 7. Neque negligendi sunt alii loci, ubi plerisque dissentientibus Vaticanam lectionem confirmat, ut 64, 11. τοὺς αὔλακας 70, 8. γῆρους 70, 13. περιβαλλέσθωσαν 73, 14. σὺ συνέτριψας 77, 28. ἐπέπεσον.

Cod. Tisch. VI. Constat variis foliis membranaceis tredecim, uncialium codicum septem reliquiis.

A: duo folia formae maximae, litteris uncialibus noni saeculi scripta. Similes scripturas depinxit Montfaucon in Palaeogr. Gr. pag. 232. ex cod. Roman. Dionysii Areopagitae et pag. 252. ex codice in usum imperatoris Basilii Macedonis scripto. Cum eo quem secundo loco commemoravi etiam magnitudo formae convenit, item textus dispositio et interpunctio. In utroque enim textus duabus columnis scriptus est, quarum quaevis in nostro codice versus 41, in illo 40 complectitur. Interpungitur vero in utroque ita ut punctum triplici modo i. e. ad summam, ad mediam, ad imam litteram adponatur. Textus autem pertinet ad vitam Gregorii Nazianzeni a Gregorio presbytero conscriptam. Quem antequam accuratius videamus, observandum est hoc fragmento noni saeculi aliquid lucis afferri quaestioni de biographi Gregorii aetate. Certe enim Vossium, Henschenium, Papebrochium perperam medio circiter saeculo decimo, multoque rectius Combefisium atque editores Benedictinos octavo saeculo eum adscripsisse arguit. Cf. Gregor. Theol. opp. Paris. 1778. tom. 1. pag. CXXIV. Incipit fragmentum nostrum fol. 1. a verbis τοὺς παλαιοὺς μύθους, quae in ed. Bened. leguntur pag. CXXXVI. versu eo ad cuius marginem littera k apposita est. Ultima eius folii verba sunt: τοὺς τῇ πολυσχεδεῖ (forma in libris mss. frequenti pro πολυσχιδεῖ), quae l. l. pag. CXXXVIII. versibus qui litteras g et h appositas habent leguntur. Fol. 2. incipit αὐτῶν ἤκουσα. καὶ κατέβην, cf. l. l. pag. CXLII. versus eos quorum alteri littera e apposita est; finitur verbis αὐτὸς δὲ καίπερ τηλικούτοις χα[λεποῖς], cf. l. l. CXLIV. versus eos duo quos proxime sequitur cui littera e adpicta est. In universum probatur fragmento hoc antiquissimo sinceritas textus in ed. Bened. expressi. Praeterea lectiones has notavi: pag. CXXXVI. confirmat διεξόδῳ, p. CXXXVII. habet ἡρωϊκοῖς μέτροις τε καὶ ἰαμβικοῖς καὶ ἐλεγείοις, item καὶ πάσης συγγραφικῆς εἰδέας, ἢ προσευχήν, δειχθῆναι pro δεχθῆναι, confirmat κομιδῇ νέῳ, (scriptum est ἐπιλημμένω et φυτῶντι), habet πρὸς πᾶσαν κακίαν, post τεκμήρια non addit μέν, (scriptum δὶα κενῆς); pag. CXXXVIII. confirmat παρατάττεσθαι, ibidem habet τῆς ἔχθρας ἀντιβ. ἀλογ. καὶ τὸν κίνδ. δέ, item ἅμα δε καί, paullo post om. καὶ αὐτός, item habet εἰς μέσον θείς. Pag. CXLII. est κατέβην ἐξελέσθαι et ἀποστείλω σε, p. CXLIII. διηρπασαμένους et τάχα μὲν καὶ αὐτή (antea ex cod. corrige σημαίαν, item ἀποστερεῖσθαι). Δαβίδ ut solet per compendium scribitur, quod solvendum est Δαυίδ. Media pagina legitur ἦν οὖν ὁρᾶν et ἤμελλον, ima ὡς ἀγκίστροις. Pag. CXLIV. est ἐν τοῖς τοιούτοις et ὦ τῆς ἰσχύος.

B: folia duo magna priorum duorum similitudine. Forma paullo minor est, mar-

ginibus insuper resecatis; quaevis columna 38 versus habet. Scriptura paullo elegantior est, sed nulla re differt quae aetatis diversitatem indicet; interpunctio prorsus eadem est. Textus, cui in margine addita sunt scholia, scripta et ipsa uncialibus litteris, ad Gregorii Nazianzeni orationem *εἰς τὸ ἅγιον πάσχα* pertinet, quae in editione Benedictina quadragesima quinta est et vol. I. pag. 845 sqq. legitur. Fol. 1. incipit [*τρυφή*]*σοντες* (sic) *ὄντως τὰ μὴ κενούμενα·* cf. l. l. pag. 847. vers. 4. et finitur verbis *ὑπέστησαν λαμπρότητες*, cf. ibidem pag. 848. vers. 2. ab imo. Fol. 2. incipit *ὁ παράδεισος οὗτος. τῶ*, quae verba in initium cap. VIII. incidunt l. l. pag. 850; finitur *διὰ μέσης ψυχῆς* pag. 852. B. Legitur in his fragmentis p. 847. B. *τῷ Μωυσῇ* et (ut recte editum est) *σκιαγραφούμενος*, C *οὐκ ἐκ τῶν κατ' αὐτό, ἀλλ' ἐκ περὶ αὐτό* (*κεκαθαρμένον* usque *ἀνεπιχείρητον· τῷ δὲ ἀ* perierunt), item *θαυμάζεται*, D est *ποθεῖται, καθαίρει, ἀπεργάζεται, προσομιλεῖ.* Ad *τί γὰρ ὂν* haec notata sunt: *τί ὄντι αὐτῷ κατὰ τὴν φύσιν ὑπάρχει τὸ ἁπλοῦν εἶναι.* Extremo versu confirmat *ἐπιζητήσωμεν*, item pag. 848. A *τὸ εἶναι μόνον*, B est *ὅταν δ' εἰς τὸν κάτω*, sed *εἰς τὸν* in rasura scriptum est et in margine adnotatur: *εἰς τὰ μέλλοντα*, item ad verba *συνέλῃ τὸ πᾶν* in margine adscriptum est: *εἰς τὰ παρελθόντα καὶ τὰ μέλλοντα.* Infra legitur *πεφιλοσοφείσθω τὰ νῦν.* Ad *χεομένης* hoc scholion legitur: *χεθῆναι λέγει τὸ ἀγαθὸν τὸ τὸν ἕνα θεὸν ἀναλόγως πρὸς τὰ δεκτικὰ τῇ μεταδώσει τῶν ἀγαθῶν πληθύνεσθαι.* Legitur *κἂν ἐν τοῖς* et *ὃ καὶ ἄλλῳ τινὶ πρό*, ad quae verba notatur: *οἶμαι αὐτὸν ἀθανάσιον λέγειν ἐν τῷ δ' λόγῳ πρὸς ἀρειανούς.* Item ad *πρῶτον μὲν* haec apposita sunt: *περὶ δημιουργίας τῶν οὐρανίων δυνάμεων, καὶ σημεῖον ὅτι καὶ πρὸ παντὸς τοῦ ὁρωμένου τούτου κόσμου ταύτας ὑποστῆναί φησιν.* Pag. 850. D est *τελειοτέρων.* Ad *τὰς γλ. οἱ θεομάχοι* scholion appositum erat cuius haec tantum verba supersunt: *βασιλίδης πολλὰς ἀντιρρήσεις εἰς τὸ ...ον τῆς γενέσεως χωρεῖον εἶπεν.* E est *ἧς μόνης ἐπιβαίνειν* et pag. 851. A pergitur *ἀσφ. τοὺς τὴν ἕξιν τελεωτέρους.* Ibidem est *τοῖς ἁπαλοῖς ἔστι* et *πειθανοτέρα.* Ad *ἐμὴ γάρ* notatur: *ἐμὴ γὰρ ἡ τοῦ προπάτορος· ἰδοὺ ἡ διάνοια σαφῶς ἡ τοῦ πατρός· ὅτι τὰ τοῦ ἀδὰμ ..ρος.. τὸ γένος τοῦτο παρατηρεῖ ἐν πᾶσιν.* Item ad *σάρκα*: *ζητήσεις πως* (ita videtur) *ἤδη εἰπὼν αὐτὸς* (videtur) *σάρκα καὶ πνεῦμα καὶ ἑξῆς* (videtur), *νῦν δερματίνους χιτῶνας καὶ παχυτέραν σάρκα φησὶν ἐνδεδύσθαι.* Item ad *ἴσως* quod praecedit: *ἐκόλασεν αὐτὸ ὁ πατὴρ καὶ οὐκ ἀπεφήνατο εἰπὼν τὸ ἴσως· καλῶς δὲ εἶπεν τὴν παχυτέραν· εἶχε γὰρ ὁ ἀδὰμ καὶ πρὶν ἁμαρτεῖν* (scriptum est *-τεῖ*) *σάρκα· ἀλλ' οὐ.....* Pag. 851. E est *τοῦ ἀρχετύπου κάλλους*, et in margine adnotatur: *ἐκτύπωμα σφραγίς, ὑπογραμμός.*

C: folia tria formae quartae, quavis pagina 26 versibus continuis scripta, una tantum ad margines linea ducta. Scriptura maiorem duobus fragmentis A et B antiquitatem prodit; videtur septimo saeculo adscribenda esse: quae quidem opinio etiam imperfecta spirituum et accentuum ratione confirmatur. Textus ad duas homilias diebus festis habitas pertinet: quae etiamsi iam editae fuerint, quod non satis scio, tamen haec fragmenta pro tanta antiquitatis laude digna videntur quae plene transscribamus. Fol. 1: *θε παρ αυτοῦ. πῶς* (ita videtur) *θεοδίδακτον κηρύσσει τὴν τῶν τέκνων ὑμων ὠδὴν. ὡς και ὁ μακάριος δαδ προεκήρυξεν λέγων· εκ στοματος νηπίων και θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον· Ἡ τοίνυν τὴν οἰκειοτητα*

Digitized by Google

ὁμολογοῦντες τῶν τέκνων. συγκατάθεσθε καὶ τῇ ὁσιότητι και τῇ θεογνωσία· ἢ ὡς μισάγαθοι και φιλοζήμιοι· μετα τῆς εὐσεβείας καὶ τοὺς παῖδας ἡμῖν χαρίσασθε· Ἡμεῖς τούτοις συγχορεύσωμεν· ἡμεῖς καὶ συνεορτάσωμεν· ἡμεῖς καὶ συνάσωμεν τῇ καινῇ γλώσσῃ. τὸ ᾆσμα τὸ ἀγγελικόν· τὸ θεοδίδακτον· τὸ θεάρεστον· αὐτοὶ ἡμῶν προάξουσιν· αὐτοι και προάναφωνήσουσιν τὸ καινὸν ᾆσμα ὁ, ὁ κς ἐδίδαξεν αὐτοὺς ἐπειδη τοῦτο τῆς ἡμέρας τὸ ἐπίσημον· Ποτὲ γὰρ συμεὼν ὑπήντησεν τῷ σρι. καὶ ταῖς ἀγκάλαις ὑπεδέξατο τον προ αἰώνων θεὸν ὡς βρέφος. καὶ τὸν θεὸν ηὐλόγησεν ὁ πρεσβύτης· Σήμερον δὲ αντι πρεσβυτέρων ἀγνωμόνων οἱ παῖδες ὑπήντησαν τῷ σρι ὡς συμεών. καὶ τα κλάδη ὑπέστρωσαν και ὡς θεὸν ηὐλόγησαν. τὸν ἐπι πώλου ὡς επι θρόνου χερουβὶμ καθήμενον· Ὡσαννὰ τῷ υἱῷ δαδ· εὐλογημένος ὁ ερχόμενος ἐν ονόματι κυ· εὐλογημένος ὁ εκ θυ θς προ αιώνων· ὁ βασιλεὺς...

Fol. 2. τέθηκα· ἀναμέσον τοῦ εξαπατήσαντος και τοῦ εξαπατηθέντος. τήρησιν κεφαλῆς και πτέρνης. καγὼ νῦν καθοπλίζω κατα τοῦ δράκοντος την τρωθεῖσαν πτέρναν. του μηκέτι χωλεύειν τῆς ευθείας ὁδοῦ· Ἰδου κατήρτισα ὑμῶν τα ἴχνη πατεῖν επάνω ὄφεων και σκορπίων και επι πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ. και ουδεν ὑμᾶς οὐ μη ἀδικήσωσιν· εν ὑπερηφανεία καθεῖλεν τὸ ὕψος τοῦ γηγενοῦς πρωτοπλάστου. ὁ ψιθυρίσας τὴν ἔπαρσιν. εν τερπνῇ τῇ εἰς ἀλλήλους ταπεινώσει καταλεάνατε αὐτοῦ τὸ φρύαγμα· ταύτην παντι σθένει μεταδιώξατε· Εγω κς ὁ διδους χάριν τοῖς ταπεινόφροσιν. καὶ ἀντιτασσόμενος τοῖς ὑπερηφάνοις· Εγω κς ἐγείρων δόξαν τοῖς ταπεινόφροσιν. καὶ βδελυσσόμενος, ὑπερηφάνους· πᾶς, ὁ ὑψῶν εαυτὸν ταπεινωθήσεται. καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται· Δια τοῦτο ἐγὼ ὑμῖν ἐντέλλομαι. ἀγαπᾶν ἀλλήλους· εν τούτω γνώσονται παντες. ὅτι ἐμοῦ μαθηταὶ ἐστε. ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν αλλήλοις· Πάλιν ἐρῶ· ὁρᾶτε ἀγαπητοὶ. πηλίκον τῆς παρούσης ἐνδόξου ἡμέρας το ἀξίωμα. πρὸς ταύτην τὴν περιφάνειαν ἡμῖν τὰ ἑορταζόμενα· θυ παρουσιαν.

Fol. 3. λ' ἵλεω ημῖν γινέσθω ἡ θεία χάρις. ἐπιμνησθεῖσιν εν αγιωτάτη πανηγύρει τῶν ἐναγῶν· Τοιγαροῦν μεταλαμβάνωμεν ἡμεῖς τῆς αυτοζωῆς σῶμα. τῆς δι ημᾶς ἐν τῷ ἡμετέρῳ φυράματι σκηνωσάσης. ὡς φησὶν ὁ θεσπέσιος ἰωάννης· Ὅτι ἡ ζωὴ ἐφανερώθη· και αὖθις. καὶ ὁ θς λόγος σαρξ ἐγενετο και ἐσκήνωσεν. πῶς εἰς ζωὴν αιώνιον κηρυττεται εν ημῖν. ὅς ἐστιν ὁ χς ὁ υς τοῦ θυ τοῦ ζῶντος· ὁ εἷς τῆς ἁγίας τριάδος· και πίνομεν αὐτοῦ το αἷμα το ἅγιον. εἰς ἱλασμὸν τῶν ἡμετέρων παραπτωμάτων. και μέθεξιν τῆς ἐν αυτῷ ἀθανασίας· πιστεύοντες ἅμα· ὅτι περ αὐτὸς πέλει ἱερεὺς και θυσία· αὐτὸς ὁ προσφέρων και προσφερόμενος. καὶ δεχόμενος· μη διαιροῦντες εἰς δύο πρόσωπα την θείαν καὶ ἀδιάσπαστον. και πρός γε τοῦτο ἀσυγχυτον ἕνωσιν τοῦ ἑνὸς τῆς παντίμου τριάδος· ᾧ ἡ δόξα και προσκύνησις συν πρι καὶ ἁγίω πνι εἰς τοὺς ἀπε[ράντους αἰῶνας τῶν] αἰώνων ἀμήν:

Haec omnia, nisi fallor, eiusmodi sunt ut neminem magis quam Andream Hierosolymitanum sive Cretensem, qui medio saeculo septimo claruit, auctorem prodant. Ad ipsas homilias a Gallandio in Bibliothecam veterum patrum tom. XIII. receptas haec fragmenta non pertinent, quamquam passim similia leguntur.

D: folia duo formae quartae, madore et veterno male affecta, passim etiam lacerata, deformata etiam inde quod codici alius formae accomodata et agglutinata fuerant. Scriptura noni saeculi esse videtur; spiritus et accentus saepe desiderantur, sed etiam qui adscripti sunt vix cerni possunt. Nusquam plus errorum ex itacismo et permutatione

Digitized by Google

similium litterarum vidi; comparari tamen possunt quae tertia manu eiusdem noni saeculi in codicem Ephraemi Syri rescriptum illata sunt. Versus quavis pagina 29 scripti sunt. Prima pagina inde a secundo versu haec legi:

των καταφρονησαντες· περη αιαυτων
μεριμνωντες· : φοιγοντες τα σαρκη
κα· και αυτα δηοκοντες· φωβουμεν μη
εφνηδηως επισταθει ημην η ημερα ε
κεινει· και ευρεθεντες γοιμνοι και ταλε
ποροι και απαρασκευαστοι εαυτους....
ψωμεθα˙ τω αυτω γαρ επαθον
κε εν τες ημερες του νωαι. εισθηον και
επηνον· εγαμουν και εγαμησκοντω·
επολουν· ηγωραζον· αχρις ου ελθων
ο κατακλυσμος απαντας απολεσεν·
Θαυμαστον γαρ ην τω πραγμα αδελφοι

E: folia duo forma quarta minori, quavis pagina versibus 24 conscripta. Scriptura decimum saeculum indicat, medium quiddam tenens inter unciale genus et minusculum, qualis fere est codicis Monacensis olim Ingolst. qui apud criticos evangeliorum X dicitur; proxime vero accedit codici Lugdunensi Batavo nr. 243. olim Scaligeri, qui lectiones varias biblicas Graece et Arabice scriptas continet. Fragmentum nostrum ad codicem liturgicum olim pertinuit. Ita ipsa prima pagina haec leguntur:

ὦδ γ̄ λίθον· ὃν, ἀπεδοκίμασαν:
Παίδες· ἱερῶς βλαστήσαντες· καὶ συναυξιθέν
τες· παίδες κατα νόμον· παιδαγωγηθέντες
ὕπο ελεαζάρου· νομήμως ἀθλήσαντες. καὶ
αντιόχου τὰς βουλὰς. πᾶσας εἰς γὴν κατεπα
τήσαται:
Σπεύσον· ἀνεβόων τύραννε· οἱ αβραμαίοι· ποῖει
ἄπερ θέλεις· καὶ οργίζου πλεῖον· ἡμεῖς τοῖς δογ
μασίν σου· μηδόλως πειθομενοι· τοῦς τῶν βα
σάνων αἰκισμοῦς· πόθω θεοῦ. μᾶλλον αἱρούμεθα·
Μή τις· ὑστερήση σήμερον. του καλοῦ ποιμένος
μη τίς θηραθήτω· ὕπο του μανιώδους

Videtur haec *ᾠδή* diei festo *τῶν ἁγίων Μακκαβαίων* destinata fuisse.

F: folium unum in 4°, noni vel decimi saeculi. Fragmentum est lectionarii, continens Hebr. 1, 3—12. Hunc textum tres fere columnas explentem, quarum binas quaevis pagina habet, excipiunt notae liturgicae. Ceterum praeter morem nihil rubro scriptum est. Quod fragmentum quamvis erroribus orthographicis scateat, litteris pronunciatione similibus saepissime confusis, item accentibus et spiritibus modo omissis modo male positis, tamen propter raritatem lectionariorum (non evangelistariorum) uncialium et quum nonnulla momentum criticum habeant, totum apponam.

τῶν ἁμαρτιῶν
ἡμῶν· ἐκάθη
σεν ἐν δεξιὰ της
μεγαλοσύνης ἐ
ν υψιλοῖς· τοσού
τον κρίττον γε
νόμενος· τῶν
γει καὶ πρὸσκυ
νησάτοσιν αὐτῶ͂
πάντες ἄγγελοι
θ̄υ· καὶ πρὸς μὲν
τοὺς αγγέλους λέ
γει ὁ ποιων τοὺς
αγγέλους αὐτοῦ
ς σου· καὶ σὺ καταρ'
χας κ̄ε την γην
ἐθεμελίοσας καὶ
ἔργα τὼν χει
ρῶν σου ἠσὶν
οι ο̄ῡν̄ο̄ῑ αὐτοῖ
ἀπολοῦνται σοῖ

Digitized by Google

ἀγγέλων· ὅσον
διάφορότερον
παρ αυτοῦς· καὶ
κληρονόμηκεν
ὄνομα τίνη γὰρ
εἴπεν ποτὲ τῶν
αγγέλων· υς μου
εἶ σύ· ἐγῶ σήμε
ρον γεγέννηκά
σε· καὶ πάλιν· ἐ
γω ἔσομε αὐτῶ
εἰς πρά καὶ αὐτός
ἔστε μοι εἰς υν ὅ
ταν δε πάλην εἰ
σαγάγη τὸν προ
τότοκον εἰς τὴν
οἰκουμένην λέ

πνα'· καὶ τοὺς λει
τοῦργους αὐτοῦ
πυρὸς φλόγα
πρὸς δὲ τὸν υν ὁ
θρόνος σου ὁ θς εἰς
τὸν αἰῶνα του
αἰῶνος· ράβδος
εὐθύτητος ἡ ρά
βδος τῆς βασιλεί
ας σου ἠγάπησας
δικαὶὸσύνην και
ἐμήσησας ἀνομί
αν δὶὰ τούτω
ἔχρησέν σε ὁ θς
ὁ θς σου ἔλαιον
ἀγαλλιἄσεος πα
ρα τοὺς μετόχου

δε διάμένης·
Καὶ πάντες ὡς
ἱμάτιον παλε
οθήσοντε καὶ
ὀσὴ περιβόλεον
ἐλίξης αὐτοὺς
καὶ αλλαγίσον
ται· σοὶ δε ὁ αὐ
τος εἶ καὶ τα ἔ
τη σου· οὐκ ε
κλήψουσι: —

G: folium unum in 4⁰, fragmentum libri liturgici. Scriptura decimi fere saeculi praeter titulos rubros prorsus evanuit; videtur membrana spongiam subisse ut rescriberetur. Chemicis adhibitis haec legi: *καθαρότητι καρδίας ἱεροπρεπῶς[σ]ποδῶ εὐξάμενος· καὶ παρρησίαν ἔχων πρὸς θν· πρεσβεύει σωθῆναι τὰς ψυχάς:*

Cod. Tisch. VII. Codex est chartaceus foliorum 33 in 4⁰, ab homine Graeco quarti decimi saeculi scriptus. Scriptura admodum similis est specimini a Montefalconio Palaeogr. Gr. p. 320. num. IV. ex codice Colb. 845, cui annus Christi 1272. subscriptus est, exhibito. Continet libellos varios Aristidis, Plutarchi, Libanii, Nicephori Gregorae. Fol. 1—5. legitur *ἀριστείδου πανηγυρικὸς ἐν κυζίκω περὶ τοῦ ναοῦ. Ἅπασι μὲν ὡς ἐγὼ νομίζω προφάσεις ἱκαναὶ τοῦ λέγειν* usque *καὶ ἴσως μετρίως ἔχει* Est igitur integra oratio quae in editione Dindorfii Lips. 1829. vol. 1. pag. 382 sqq. legitur. Specimina lectionis codicis nostri haec sunt: 236, 2. *τό τε* 3. *ποιεῖται* 4. *ἐμοὶ δὲ μάλιστα* 9. *κἂν τοῖς* et *δοκοῦσι· μὴ ὅτι* 15. *πλείω παρέχει* 16. *πολλαχόθεν* 237, 5. *τὲ ἀρχῆς ἀρξ. καὶ εἰς τοιοῦτ. τὲ ἅμα τὸν οἰκ.* et *τὴν θέσιν αὐτῆς εὐθὺς* 7. *οὕτω* et *καθιστ. δὲ εἰς* 11. *ἁπάντων οὔποτε λείπουσιν* 12. *οὔρια* et *ἐφέντες* 15. *πελοπονήσου* 16. *ἢ πού γε* 17. *πρὸς τὴν εἴσω* 20. *κατείληφεν* 238, 2. *πλωίμου* et *μήκιστον γε καὶ χαρ.* 4. *αὐτῇ* et *πεπλήρωκεν.*

Fol. 5—7. *αὐτοκράτορι καίσαρι μάρκω αὐρηλίω ἀντωνίνω σεβαστῶ· καὶ αὐτοκράτορι καίσαρι λουκίω αὐρηλίω κομόδω σεβαστῶ, αἴλιος ἀριστείδης χαίρειν.* Hac inscriptione praeposita incipit textus *Πρότερον μὲν ὦ θειότατοι βασιλεῖς* et finitur *ἄλλως τε καὶ ἦν οὐδὲ πώποτ' ἂν ἤλπισεν.* Est *ἐπιστολὴ περὶ Σμύρνης* apud Dindorfium l. l. p. 762 sqq. 512, 8. legitur *ἑτέραν ὁ δαίμων* et *ὑπόθεσιν ἔδωκε* 9. *ἡγεμονίας ἐγκαλλώπισμα* 11. *τοι* 12. *αἰεί.* In fine legitur *συγγνώσεσθε· οἶδ' ὅτι πολλά τοι καὶ παρὰ τὴν* etc.

Fol. 7—9. *τοῦ αὐτοῦ παλινῳδία ἐπὶ σμύρνῃ*, cf. Dindorf l. l. p. 429. Incipit *Ἐμοὶ δὲ ὦ ἄνδρες ἕλληνες* et finitur *ἐν ἕλλησι νῦν δὲ καὶ ὕστερον*. Circa finem in cod. nostro est *ἑλλήνιοι*, item *τόνδε τ. οἰκισμὸν ἡμῖν δευτ. ἀμειν. τε καὶ βεβαιοτέρων· ἐπὶ π. μ. εὐφρ. καὶ δόξῃ*, postea *εἶναι δέ τι*.

Fol. 9—16. legitur *πλουτάρχου πῶς ἄν τις αἴσθοιτο ἑαυτοῦ προκόπτοντος ἐπ' ἀρετῇ*. Initium *Τίς τῶν λόγων ὦ σόσσιε σενεκίων σώσει τὴν αὐτοῦ βελτιουμένου πρὸς ἀρετὴν συναίσθησιν*. Finis *ὑπὲρ οὗ τὸν πολύκλειτον οἰώμεθα λέγειν, ὡς ἔστι χαλεπώτατον τὸ ἔργον οἷς ἂν εἰς ὄνυχα ὁ πηλὸς ἀφίκηται*. Hoc textu cum editione Wyttenbachiana collato haec notavi: Ed. I. p. 287. *πᾶσιν ἡ κακία* ms. *ἡ κακ. πᾶσι:* ed. *γνοίη* ms. *ἂν γνοίη:* ed. *αὐτῷ τῆς ἀτ. ἀεί* ms. *ἀεὶ τ. ἀτ. αὐτ.*: p. 288. ed. *τοῦ σώμ. ἀναρρ.* ms. *ἀν. τοῦ σωμ.:* ante *ἂν προκόπτ.* non interpungitur: ed. *ἐν τοῖς φιλ. ἐπαγγ.* etc. ms. *ἐν τῷ φιλ. οὔτε προκοπὴν οὔτέ τινα προκοπῆς αἴσθ. ὑποληπτέον, εἰ μηδέν:* ed. *ἀλλ' ἄχρι* ms. *ἄχρι δέ:* ed. *ἀκαρεῖ* ms. *ἀκαρῆ:* p. 289. ed. *μεταβαλών* ms. *μεταβάλοι ἄν:* ed. *ἅμα* ms. *ἀλλά:* ed. *ἀποπέφευγε* ms. *ἐκπέφευγε:* ed. *ταῦτα* ms. *τοὺς ταῦτα:* ed. *οὔπω* ms. *οὐδέπω:* ed. *τῷ κατά* ms. *τὸ κατά:* ed. *γινομένην* ms. *γιγνομ.:* ed. *ἣ ἂν δὲ οὕτω* ms. om. *δέ:* p. 290. ed. *ἀγν. αὐτοῦ* ms. *ἀγν. ἑαυτόν:* ed. *ἀκαρεῖ διαλ. αὐτόν* ms. *ἀκαρῆ διαλ. αὐτόν:* ed. *πρὸς στάθμῃ* ms. *πρ. σταθμήν:* p. 291. ed. *ἐσχ. ἀφρ.* ms. *ἀφρ. ἐσχ.:* ed. *ἀπ' αὐτῆς* ms. *ὑπ' αὐτῆς:* ed. *κακοδαίμ.* ms. *τοὺς κακοδ.:* ed. *ἐγγινόμενον* ms. *προσγινόμ.:* ed. *ὑπὸ τοῦ λόγου* ms. om. *ὑπό*.

Fol. 16. sequitur *τοῦ αὐτοῦ περὶ πολυπραγμοσύνης*. Initium: *Ἄπνουν ἢ σκοτεινὴν ἢ δυσχείμερον οἰκίαν ἢ νοσώδη*. Finis: *ὁμοιότητα καὶ συγγένειαν τοῦ ἐπιτηδεύματος*. Folia huius et ultimi libelli confusa sunt. A folio 21. *ὁ δὲ ἀπηλλαγμένος τῆς νόσου* pergendum est ad fol. 33. *ταύτης καὶ φύσει πρᾶος*.

Fol. 24—28. absque inscriptione haec leguntur: *Μετὰ τὰ ἐν χειρωνείᾳ, φίλιππος ἐζήτησε τὸν δημοσθένην· ὁ δῆμος ᾔτησε πέντε ἡμέρας εἰς διάσκεψιν· ἐν ταύταις ὁ δημοσθένης, ἑαυτὸν προσαγγέλλει*. Pertinet ad Libanii declamationes (*μελέτας*); cf. ed. Reisk. vol. IV. pag. 817 sqq. Initium: *Ὃν μὲν ἐβουλόμην τρόπον ἀποθανεῖν*, finis *ἐγὼ δὲ ὀμνύων τὰ ὑμέτερα κατορθώματα*.

Fol. 28—30. *τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου κυρίου νικηφόρου τοῦ γρηγορᾶ λόγος προσφωνηματικὸς εἰς τὸν βασιλέα*. Incipit *Ὡς λίαν ἡδὺς καὶ φαιδρὸς ἡμῖν ἐπανήκεις ἐκ τῶν τροπαίων θειότατε βασιλεῦ*, et finitur: *ἵνα καὶ τοῖς ὑπηκόοις τοῖς σοῖς εἰς μακρὰς ἐνιαυτῶν περιόδους εἴη συνήδεσθαι*.

Fol. 31. altera *μελέτη* Libanii legitur, cuius thema hoc est: *ἔχων τις γυναῖκα καὶ ὢν ὑπὸ πατρὶ ἀπεδήμησεν· ἐγένετο ὑπὸ λῃσταῖς· ἔγραψε πρὸς τὸν πατέρα λυθῆναι δεόμενος· ὁ δὲ οὐχ ὑπήκουσεν* etc. Cf. apud Reiskium vol. IV. pag. 639 sqq. Inde, a folio 32. a verbis *ἐν δάκρυσιν· ὁ δὲ ἀντὶ* pergendum est ad fol. 22. *τούτων οὐκ ἐσκέψατο παραμυθίαν*. Finitur declamatio fol. 24. verso verbo *τεθνήξομαι*.

Prioris declamationis textus his lectionibus differt a textu Reiskii:

817.	Ed.*)	Ms.		Ed.	Ms.
3. a.	*ἀποθανεῖν ἀξιοῖ*	*ἑαυτὸν προσαγγέλλει*	8.	*ἵνα τοῦτο γοῦν μοι*	*ἵνα γοῦν μοι τοῦτο*
1.	*ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι*	om.	11.	*μέχρι τοῦ νῦν*	*μέχρι νῦν*

*) Non rara sunt per errorem impressa, ut p. 819. 11. *πρὸς τῷ* 16. *διστυχήσαντες* 34. *ἐν Ἀθηναίων*.

Digitized by Google

	Ed.	Ms.
14.	οὐδὲ μιᾶς	οὐδεμιᾶς
818.		
1.	μὲν ἐμέ	om. μέν
3.	τῷ τὸ δοθῆναι	τοῦτο δοθῆναι
4.	φιλανθρωπίας. ἀποθανεῖν εἰς	φιλανθρωπίας ἀποθανεῖν. εἰς
6.	θανάτου κρίσιν	θανάτου πεῖραν
7.	ἡσθῆναιμαθόντατὴν	ἡσθῆναι τὴν
20.	τῆς ἀρετῆς τῆς Μιλτ.	τῆς ἀρετῆς μιλτ.
28.29.	πολλάκις ὑμῶν	ὑμῶν πολλάκις
819.		
4.	ἐνταῦθα πρὸς	ἐνταῦθα ἐπὶ τῶν ὅρων πρὸς
8.	ἐπταίκαλλον	ἐπταίκαμεν·
13.	αἰχμάλωτα	αἰχμάλωτοι
14.	τὴν Ἀθηναίων	τῶν ἀθηναίων
21.	ἐσπούδακεν	ἐσπούδασεν
24.	δέξασθε ταύτην	ταύτην δέξασθε
26.	ἡττήσασθαι πολλὰς προθ. μακρ.	ἡτήσαθε, πολλάς. προθεσμίαν μακράν.
34.	ἀπαλλάξομαι	ἀπαλλάσσομαι
34.	ἀλλὰ	ἀλλ' ἂν
820.		
8.	ἀλλὰ καὶ	ἀλλὰ
10.	εὕρηται	εὕρη
14.	εἰ εἰς τὰ ἄ. ἂν ἥμερος	εἰ τὰ ἄλλ. ἀνήμερος
15.	τοῦ βίου προαιρουμένοις	προαιρ. τὸ βίου
20.	ἀφίεσθαι	ἐφίεσθαι
23.	λέγειν πρ. ὑμᾶς	πρ. ὑμ. λέγειν
36.	Ἀθηναίους τρυφᾶν	τοῖς ἀθηναίοις τρυφᾶν
821.		
2.	κατακεκλεισμένους	κατακεκλιμένους
7.	δακρύοις	δακρύεις
10.	οὐδείς σοι	οὐδείς σε
19.	προπίνῃ Φίλιππος	προπίνῃ φιλίππω
19.	παρ' ὑμεῖν	παρ' ὑμῖν
27.	μιαρώτατε	μιαρότατε

	Ed.	Ms.
28.	τῆς ὑποθέσεως	τῆς διαθέσεως
28.	ἐφ' ἧς ὑμᾶς	ἐφ' ἧς ἡμᾶς
30.	πεπωκόσιν	καταπεπωκόσιν (sed scribitur καταπεπτωκ.)
33.	ὁ δοῦλος ὁ βάρβαρος	ὁ δοῦλος καὶ ὁ βάρβαρος
822.		
3.	Τριβαλλῶν	τριβαλῶν
4.	σου κρατεῖ	σε κρατεῖ
6.7.	τούτων καιρῶν	τούτων τῶν καιρῶν
9.	ὁρᾷς ἡδέως	ὁρᾶν ἡδέως
13.	πρὸ τῆς τῶν	πρὸ τῆς
22.	ἀπολλύτωσαν	ἀπολλύσθωσαν
24.	μᾶλλον θεασάσθ.	μᾶλλον ἢ θεασάσθ.
28.	τὸν στρατηγὸν	τὸν στρατὸν
28.	καλλιερῆσαι	καλλιερήσασθαι
31.	πέμψαι παρὰ τὸν	πέμψ. περὶ τὸν
34.	τινὸς καὶ συμβ.	om. καί
35.	πόλιν	τὴν πόλιν
823.		
12.	τοῖς δὲ σώμ.	τοῖς σώμ. δὲ
12.	Δημόσθενες	ὦ δημόσθενες
17.	Ἀθηναίοις	om.
18.	αἰτεῖν νῦν	αἰτεῖ νῦν
21.	φησὶν	φησὶ
26.	δύναι	δῦναι
30.	προσαναλώσαντες	προσαναλύσαντες
32.	βουλεύεται	βούλεται
36.	περὶ τῶν αὐτοῦ	περὶ τὰ αὐτῶν
824.		
14.	ἀνθέξεταί μου τοῦ	ἀνέξεταί με τοῦ
15.	προήσεταί με	προήσεταί μου
17.	τὴν ἑαυτοῦ	τὴν αὐτοῦ
17.	ἀλλ' ἵν'	ἀλλ' ἵνα
30.31.	ἵν' οὖν et ἀλλὰ	ἵνα οὖν et ἀλλ'
31.	τοῦ διοχλοῦντος ὑμᾶς	τοῦ διολλύντος ὑμᾶς
34.	ταφέντος	ταφθέντος

Digitized by Google

825.	Ed.	Ms.
2.	κοινὰς	καινὰς
5.	ἔλαβον	om.
11.	προπηλακίζεται	προπηλακίζετε
11.	τὸν ἄνθρωπον	τῶν ἀθηναίων
12.	ὑπὲρ τοῦ	om. τοῦ
18.	ἂν εἴπῃ	ἂν εἴποι
19.	ἀγενέστατε	ἀγεννέστατε
19.	Ἀθηναίους	ἀθηναίοις
21.	ἄνδρες	ὦ ἄνδρες

	Ed.	Ms.
22.	τούτων ἀτυχ.	τούτ. τῶν ἀτυχ.
826.		
9.	Δημ. τὸν τόπ.	τὸν τόπ. δημοσθ.
10.	Ἀριστοτέλην	ἀριστείδην
10.	ὅπου τ. Ἀριστ.	om.
11.	τοὺς ἥρωας	ὅπου τ. ἥρ.
17.	τὴν Φιλίππου	τοῦ φιλίππου
20.	εὐτυχίαν	εὐψυχίαν
21.	σὺ τοὺς φόρους	σὺ δὲ τ. φόρ.

Vol. IV. p. 639:

4. a.	τὰ ὄντα αὐτῆς	τὰ ὄντα αὐτῇ
7. a.	καὶ ἐπιγνοὺς	καὶ γνοὺς
7. a.	γνόντες δὲ	γνόντες
8. a.	ἀφῆκαν αὐτὸν	τὸ πᾶν ἀφῆκαν αὐτῷ
6.	δυσχερῶς	δυσχερῆ
10.	εἰ γὰρ μὴ	εἰ γὰρ καὶ μὴ
	640.	
3.	τελευταίαν ἐργασίαν	τελείαν ἐξεργασίαν
4.	ἐπιμελουμένοις	ἐπιμενομένοις
6.	καὶ καιρὸν	καιρὸν
7.	οὐ γὰρ	οὐδὲ γὰρ
6.	τὸ μὲν	τὸ γὰρ
8.	τῶν οἴκοι	τῶν οἰκείων
9.	εἴ τινι καταλίποι	εἴ τινα καταλείπει
11.	ἀνάγκη σιωπῇ	ἀνάγκη μοι σιωπῇ
	641.	
1.	εἰπόντι πλέον	εἴπω τι πλέον
4.	ξὺν θεοῖς εἰπεῖν	σὺν θεοῖς εἰπὼν
6.	ὦ ἄνδρες	ὦ δικασταὶ
7.	συνεχῶς τὸ γύναιον	τὸ γύναιον συνεχῶς
11.	ἐπ' ἐμαυτὸν	ἐπ' ἐμαυτοῦ
11.	τὰς ἐμὰς συμφ. ὀδύρασθαι	τὰς ἐμὰς αὐτοῦ συμφ. ὀδύρεσθαι
12.	εἰς δικαστήριον	πρὸς δικαστήριον
14.	ὑμῶν	ὑμῶν, ὦ δικασταὶ,
19.	τινα φαυλότητος	τινος φαυλότητος
20.	τοῦτο ἂν	τοῦτ' ἂν

20.	ἀφόρητον	ἀπόρρητον
25.	ὑπερβῇ	ὑπερβῇ τι
26.	αὐτῷ τούτῳ τῷ τὰ	αὐτῷ τὰ
27.	τοσοῦτον	τοῦτο τοσοῦτον
28.	ἕτερον δὲ οὐ μικρόν τι	ἕτερον δ' οὐ μικρὸν
642.		
3.	συμβῇ	συμβαίνῃ
4.	πληροῦτε	ἐκπληροῦτε
5.	ἐστι τοῖς	ἐστι τὸ τοῖς
7.	ἐβουλόμην	ἠβουλόμην
8.	ἐν ἡμῖν	ἐν ὑμῖν
15.	τινι χαλεπά	τινα χαλεπὰ
19.	ἐρῶ δὲ ὅσα ἂν	ἐρῶ δ' οὖν ὡς ἂν
20.	νὴ τ. θεοὺς	om.
21.	δὲ οὐδαμῶς	δ' οὐδαμῶς
22.	οὐδὲ ἐπὶν.	οὐδ' ἐπὶν.
24.	ἐπῄνει· πολλάκις	ἐπῄνει· ἔτρεφεν· ἐπεμέλετο· πολλ.
26.	διηγεῖται	διηγεῖτο
643.		
1.	ὡς εἰ μὴ κατὰ τὸ παρὸν ἁρμόσαιμι	ὡς εἰ μὴ τὸ παρὸν ἁρπάσαιμι
2.	παραπλ. γάμ. ζητήσῃς	ζητῆσαι παραπλ. γάμ.
3.	νὴ Δία	νὴ δία γε
6.	τὸ εἰς ἐμὴν usque ἐλευθ.	om.
10.	φθονεῖ	ἐπιφυεὶς φθονεῖ

Digitized by Google

	Ed.	Ms.
11.	τοσαύτην ἀνάγκην	τοσαύτης ἀποδημίας ἀνάγκην
12.	ἐφαίνετο τῆς	ἐφαίν. τὸ τῆς
13.	δὲ ἐγίνετο	δ' ἐγίγνετο
15.	τοίνυν ἀνάγκης	ἀνάγκ. τοίν.
18.	πελαγος	τὸ πελαγος
18.	ὁρῶμεν	ὁρῶ
23.	οἱ λῃσταὶ δὲ	οἱ δὲ
24.	αὐτοῖς ἠγασάμην	αὐτῶν ἠγάμην
	644.	
2.	ἀπεδείχθητε	ἐπεδείχθητε
5.	δὲ οὐκ	δ' οὐκ
6.	οὐδὲ καθ' ἕνα τὸν	καθ' ἕνα
7.	παρὰ τὴν	περὶ τὴν
11.	ἐλ. τ. π. ἡγούμ.	ἡγούμ. ἐλ. τ. π.
12.	εἰ δὲ	εἰ δ'
15.	τὰ δὲ etc.	τὰ δ' ἐφ. εἴπω καὶ διηγ.
20.	ἐμπεπτωκώς	ἐμπέπτωκα
22.	ἐλλελεγμένων	ἐλλελειμμένων
23.	οὐ κατεῤῥαθύμ.	οὐκ ἀπερραθύμ.
24.	ηὐπόρησεν	εὐπόρησεν
25.	τινὰ ἀργυρίου	τινὸς ἀργυρίου
25.	ηὐπόρ. ἐρανιστῶν	εὐπόρ. ἐραστῶν
26.	ποιήσαιτο δάν.	ποιῆσαι τὸ δάν.
28.	δὲ καὶ	καὶ
29.	γίγν. et συνῴκηκα	γίν. et συνῴκησα
31.	οὖν	δ' οὖν
	645.	
2.	ἀμφιδέραια	ἀμφιδέρρεα
6.	σκηπτοὶ	σκηπτὸς
15.	δὲ ἐμαυτοῦ	δ' ἐμαυτοῦ
16.	κατέκλυζεν	ἔκλυζεν
18.	τοῦ δράματος	τούτου τοῦ πράγματος
20.	ἐκείν. εὗρ.	εὗρ. ἐκ.
24.	ἐπικ. τῷ σ. ἐμ.	ἐμ. ἐπικ. τ. σ.
26.	γηροτροφήσων	γηρωτρ.
27.	ἐν δάκρ. βιωσόμ.	βι. ἐν δάκρ.

	Ed.	Ms.
	646.	
7.	τὴν θρασ. τῷ δέει	τῷ δέει τὸ πολὺ τῆς θρασύτητος
8.	δὲ φύσιν οὐκ	φύσιν δ' οὐκ
9.	ἂν ἦν	om. ἂν
9.	ὁμονοοῦσαν	ὁμονοία
17.	περὶ τούτων	περὶ τούτου
19.	νέων ὑπὸ	παίδων ὑπὸ
23.	πεπαρῳνηκότα	πεπαρῴνηκα
	647.	
5.	ἔγωγε	ἐγὼ
9.	παρὰ τοῦ	περὶ τοῦ
11.	ἠδίκησαι	ἠδίκησα
11.	δὲ οὐδὲν	δ' οὐδὲν
14.	ἐπειδὴ	ἐπεὶ
18.	τοῦ τοιούτου	om. τοῦ
	648.	
6.	εἶναι δεῖν	εἶναι δεῖ
8.	δοκιμάζεται	δοκιμάζεσθαι
9.	ἀναφέροντος κρίνωμεν	ἀναφέροντες κρίνομεν
13.	τῶν προδοτῶν	om. τῶν
15.	εἰσιόντων	συνιόντων
18.	εἴποι	εἴπῃ
22.	δὲ ἔξεστι	δ' ἔξεστι
28.	ὑπερπεπήδηται	ὑπερβήσεται
	649.	
25.	κρείττων	κρεῖττον
27.	ἐβούλετο	ἠβούλετο
	650.	
5.	κόσμον	τὸν κόσμον
11.	εἰς λύσιν	πρὸς λύσιν
19.	οὕτω	οὕτως
21.	οὐκ ἂν γένηται	οὐκ ἄν ποτε γένοιτο
21.	δὲ ἡμῖν	δ' ἡμῖν
23.	εἰς οὕτω	πρὸς οὕτω
26.	τ. λόγ. ἐζήτ.	ἐζήτ. τ. λ.
28.	ἀπηυτομόλησας	ἀπηυτομόληκε

Digitized by Google

	Ed.	Ms.		Ed.	Ms.
30.	ἐθέλεις	θέλεις	21.	τὴν φύσ. τ. ἔργ.	τ. ἔργ. τ. φ.
32.	θρην. αὐτὸς δὲ	om.	25.	ἀπαλλάξουσα	ἀπαλλάσσουσα
	651.		30.	ὤφελον	ὄφελον
7.	ὡς ἔοικε σωφρ.	σωφρ. ὡς ἔ.	33.	μὴ στεφ.	μηδὲ στεφ.
14.	ταῦτα	πάντα		653.	
17.	δὲ διαδ.	διαδ. δὲ	6.	ἀναμῖξαι	ἀναμίξω
23.	υἱέων	νέων	11.	ἀνακαλέσωμαι	ἀνακαλέσομαι
24.	ἂν μὲν οὖν ἡμ.	ἂν οὖν ἡμ. μὲν	12.	ταῦτα δ' ἐστὶν εὐφημίαι	ταῦτα δὶ εὐφημία
25.	γενέσθαι	γεγενῆσθμι			
	652.		13.	τε πολλοῖς	τοῖς πολλοῖς
2.	τούτοις	τούτους	19.	ὑπουργεῖν	ποιεῖν
6.	δυστυχίας	δυστυχία	22.	μεθεστάναι	μεθιστάναι
8.	ὅσῳ δὴ	ὅσω δὲ	25.	δὲ ὥστε	δὲ ὅμως
10.	συνοικ. δευτ.	δευτ. συνοικ.	26.	τίς οὖν	τί οὖν
13.	παίδων	om.	27.	ῥήματα	ῥημάτων
14.	δυσσ. ἐμ.	ἐμ. δυσσ.	29.	εἰ δ' οὖν	εἰ δὲ

Cod. Tisch. VIII. chartaceus foliorum 29 in 4°, saeculi fere sexti decimi. Continet anthologiam e scriptoribus classicis, ecclesiasticis, biblicis collectam. Singulis capitibus sententiae variorum inter se similes proponuntur. Primum caput est *περὶ βίου ἀρετῆς καὶ κακίας*. Alterum *περὶ φρονήσεως καὶ βουλῆς*. Tertium *περὶ ἁγνείας καὶ σωφροσύνης*. Ultimum i. e. 71: *περὶ ὅτι οὐκ ἀεὶ τὸ πλεῖον ἄριστον*. Nomina scriptorum, quorum sententiae afferuntur, fere haec sunt, quaemadmodum in margine apposita sunt: *ἀποστόλου, ἀριστοτέλους, ἀντιφάνους, ἀγησιλάου, ἀριστίππου, ἀντισθένους, αἰσώπου, αἰσχύλου: βίαντος, τοῦ ἁγίου βασιλείου: γρηγορίου νύσσης, γρηγορίου τοῦ θεολόγου, γαΐου: διδύμου, δημοσθένους, δημόνακτος, δημοκρίτου, διογένους, τοῦ ἁγίου διονυσίου, διονυσίου τοῦ ἀρεοπαγίτου, διώνος: εὐαγρίου, ἐπικτήτου, εὐριπίδους: ἡσαΐου, ἡρακλείτου: θεοδωρήτου, θεόγνιδος, θέσπιδος, θουκυδίδους, θεοφράστου: ἰαμβλίχου, ἰσοκράτους, ἰωσήππου: κυρίλλου, κλειτάρχου, κλίμακος, κάτωνος, κλεωνίδους, κλήμεντος ῥώμης, κλήμεντος, κλεοβούλου, κλεοστράτου: λίνδου, λευκίππου, λυκούργου: μοσχίωνος, μενεδήμου, μενεκράτους, μητροδώρου, μαξίμου, μενάνδρου: νείλου, νικαλάου: πλουτάρχου πιττάκου, πυθαγόρα, πλάτωνος, προκοπίου, πολυαίνου: ξενοφῶντος: σέξτου, σιράχ, σοφοκλέους, σωκράτους, σόλωνος, σολομῶντος: ὑπερίδους: χαρικλέους, χρυσοστόμου, χωρικίου: φιλήμωνος, φιλοξένου, φίλωνος, φιλιστίωνος*. Examen criticum huius florilegii difficile hoc habet quod non omnibus sententiis nomina auctorum recte apposita sunt.

Inde a folio 27. verso sequuntur similia alia his titulis: *χρησμοὶ καὶ θεολογίαι ἑλλήνων φιλοσόφων: ἀντιόχου κολοφῶνος περὶ τριάδος: χρησμὸς τοῦ ἀπόλλωνος δοθεὶς ἐν δελφοῖς περὶ τοῦ χριστοῦ καὶ τοῦ πάθους αὐτοῦ: ἐρώτησις ἰάσωνος βασιλέως τῶν ἄργων αὐτῶν* (ita scriptum est) *εἰς τὸ πυθεῖον τοῦ ἀπόλλωνος: στίχοι εἰς τὸν δεῖπνον τοῦ χριστοῦ: τί ἦν τὸ ἐφούδ, δι' οὗ ἐπηρώτα ὁ ἱερεὺς τὸν θεόν:*

τοῦ χρυσοστόμου εἰς τὸ ἔνδυμα τοῦ ἱερέως: τοῦ ἁγίου ἐπιφανίου περὶ τῶν λίθων τῶν ἐν τῷ λόγῳ (*λογείῳ*?) *τοῦ ἱερέως ἐμπεπηγμένων.*

Cod. Tisch. IX. Constat variis partibus chartaceis, quarum prima saeculi fere quarti vel quinti decimi est, reliquae recentiores sunt.

A: folia 14 in 4°, manu Graeca eleganter scripta saeculo 14 vel 15. Inest integer *συνοδικὸς τόμος, γεγραμμένος ἐπὶ ταῖς ἐξελεγξάσαις καὶ ἀποβαλλομέναις τὴν τοῦ Βαρλαὰμ καὶ Ἀκινδύνου δυσσέβειαν* (cod. *δυςσέβ.*) *μεγάλαις συνόδοις· ἐν αἷς οὐχ ἡ ἐκκλησία πᾶσα μόνον ἀλλὰ καὶ ἡ σύγκλητος καὶ οἱ καθολικοὶ παρῆσαν τῶν Ῥωμαίων κριταί, προκαθημένου καὶ τοῦ θειοτάτου βασιλέως, ἕως οὗ περιῆν:* Est tomus ille synodicus in Barlaamum et Acindynum promulgatus mense Augusto a. 1341, cuius mentionem facit Cave in appendice ad scriptor. eccles. historiam pag. 64. adnotans Gretserum eum tomum in cod. ms. bibl. Augustanae vidisse ac perlegisse. Eundem commemorat Fabricius in bibl. Graec. tom. XI. p. 495 sq. ex Lambecii commentariis de bibl. Caes. Item legitur in cod. Oxon. Laud. 87. et in Coislin. 98. Textus igitur ipse passim manuscriptus habetur, sed nondum editus est. Habet autem in nostro quidem codice sic:

Ἐπαινετὸς ἀληθῶς ὁ εἰπὼν τὴν ταπείνωσιν ἀληθείας εἶναι ἐπίγνωσιν. αὕτη γὰρ καὶ τῶν οἰκείων μέτρων ἐστὶ κατάληψις, καὶ δι' αὐτῆς τήν τε πρὸς τὸν θεὸν εἰρήνην καὶ τὴν πρὸς τὸν πλησίον καρπούμεθα· δι' ἧς αὖθις καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ἀνάπαυσιν πορίζόμεθα κατὰ τὴν θεσπεσίαν ἐκείνην καὶ προτρεπτικὴν εἰς τοῦτο τοῦ κυρίου φωνὴν Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πρᾶος εἰμὶ (sic) *καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. αὕτη πείθει τὸν κεκτημένον ἑαυτῷ μὲν προσέχειν καὶ θεῷ προσανέχειν, παντὸς δὲ κακοῦ τῷ τοῦ κυρίου φόβῳ κατὰ τὸν τοῦ σοφοῦ Σολομῶντος λόγον ἐκκλίνοντα, εὐλαβῶς περὶ τὰ ὑπὲρ ἑαυτὸν καὶ σωφρόνως ἔχειν, ὅρια πατέρων αἰώνια μὴ μεταίροντα, καὶ τὰς ἐφ' ἑκάτερα παρατροπάς, ὑπερβολάς φημι καὶ ἐλλείψεις, ἀποτρεπόμενον τὴν βασιλικὴν ὁδεύειν καὶ μέσην καὶ πρὸς οὐρανοὺς καὶ θεὸν ἀπλανῶς καὶ ἀσφαλῶς φέρουσαν.*

Ἀλλ' ὁ ἐκ Καλαβρίας ὁρμώμενος μοναχὸς Βαρλαὰμ εἰς τὸ τῆς οἰήσεως πέλαγος ἐξ ἀφροσύνης πάντως καὶ ἰδιορρυθμίας καθεὶς ἑαυτόν, καὶ μεγαφρονῶν ἐπὶ τῇ τῆς θύραθεν ἐπιστήμῃ φιλοσοφίας, κατὰ τῆς ὑπερφυοῦς καὶ ὄντως φιλοσοφίας ἐχώρησεν, ἐπιστρατεύσας τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ πνεύματος τὴν μηδὲ χωρεῖν ὅλως τὰ τοῦ πνεύματος δυναμένην ψυχικὴν καὶ ἀποδεδοκιμασμένην φιλοσοφίαν.

Τὸν μαθητιῶντα γὰρ οὗτος ὑποκριθεὶς προσῆλθέ ποτε σὺν δόλῳ τισὶ τῶν παρ' ἡμῖν μοναχῶν, οἳ τὸν ἡσύχιον προελόμενοι βίον, τοῖς ἄλλοις πᾶσι χαίρειν εἰπόντες, θεῷ προσανέχουσι· καὶ τούτων οὐδενὶ μὲν τῶν ἐλλογιμωτέρων, τοῖς ἁπλουστέροις δὲ μᾶλλον ἐφοίτησεν ἐξεπίτηδες, δέει πάντως τοῦ μὴ φωραθῆναι· μετὰ μικρὸν μέντοι καὶ αὐτῶν ἀποστάς, ἀποτρόπαιον ἐγγράφως τούτων κατηγόρηκε φρόνημα ὡς δῆθεν ὑπ' αὐτῶν πρεσβευόμενον. ἀκούσας γὰρ ἐκείνων λεγόντων, ὡς ἀπὸ παραδόσεως ἐχόντων τῶν ἁγίων πατέρων, ὅτι οἱ διὰ τῶν ἐντολῶν τοῦ θεοῦ κεκαθαρμένοι τὰς καρδίας ἐλλάμψεις θείας μυστικῶς καὶ ἀπορρήτως ἐγγινομένας αὐταῖς δέχονται, κατηγόρησεν αὐτῶν ὡς τὴν οὐσίαν αὐτὴν τοῦ θεοῦ μεθεκτὴν λεγόντων· τῶν δὲ ἀπολογουμένων, οὐ τὴν οὐσίαν ἀλλὰ τὴν ἄκτιστον καὶ ἀΐδιον καὶ θεοποιὸν χάριν τοῦ πνεύματος, διθείας αὐτοῖς ἐντεῦθεν ἔγκλημα προστρίψασθαι ἐπεχείρησεν. Οὐ μήν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν

Digitized by Google

τοῦ θεοῦ παρελθὼν καὶ τὰ περὶ τούτου ἀνενέγκας τῇ ἡμῶν μετριότητι, κατηγορῶν μάλιστα τοῦ τιμιωτάτου ἐν ἱερομονάχοις κυρίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, ἐζήτησε μετακληθῆναι καὶ αὐτοὺς εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς ἱερὰν καὶ θείαν σύνοδον· μετακληθέντων τοίνυν ἑτέραν ὁ Βαρλαὰμ ἐτράπετο, ἀποφεύγων καὶ μὴ καταπειθὴς ὅλως γινόμενος εἰς τὴν σύνοδον ἀπαντῆσαι καὶ τοῖς κατηγορηθεῖσι παρ' αὐτοῦ μοναχοῖς ἐς λόγους ἐλθεῖν καὶ ἀντικαταστῆναι αὐτοῖς ἐφ' οἷς κατ' αὐτῶν συνεγράψατο, πρόφασιν μὲν τῆς ἀποφυγῆς ποιούμενος τηνικαῦτα τὴν βασιλικὴν ἀποδημίαν, τῇ δ' ἀληθείᾳ ἑαυτοῦ καταγνοὺς καὶ τὸν ἐντεῦθεν ἔλεγχον δεδιώς.

Ἔπειτα συνόδου συγκροτηθείσης, παρουσίᾳ καὶ τοῦ ἐκ θεοῦ βασιλέως τοῦ ἀοιδίμου καὶ μακαρίτου ἐν τῷ περιωνύμῳ ναῷ τῆς τοῦ θεοῦ λόγου σοφίας, τῆς τε συγκλήτου καὶ οὐκ ὀλίγων ἀπό τε τῶν τιμιωτάτων ἀρχιμανδριτῶν καὶ καθηγουμένων καὶ τῶν τῆς πολιτείας συνειλεγμένων, μεταπεμφθεὶς καὶ ὁ αὐτὸς Βαρλαὰμ καὶ προτραπεὶς εἰπεῖν καὶ ἀποδεῖξαι εἴ τι εἰπεῖν ἔχει κατὰ τῶν καθ' ἡσυχίαν ζώντων μοναχῶν, παρόντων ἤδη καὶ αὐτῶν τῇ συνόδῳ, αὐτὸς ὡσπερεὶ τοῦ προκειμένου λήθην παθών, μάλιστα δὲ συγχέειν πειρώμενος τὰ τῆς ὑποθέσεως, εἰς ἐρωτήσεις καὶ ἀπορίας ἐχωρεῖτο δογματικὰς καὶ λύσεις τῶν ἀπορημάτων (sic) ἐζήτει· εἰς ὃ καὶ ἐνιστάμενος καὶ ἰσχυριζόμενος μηδέν τι πρότερον εἰπεῖν πρὶν ἂν τὴν ἐπὶ ταῖς ἐρωτήσεσι ταύταις ἀπόκρισιν καὶ λύσιν κομίσηται, ἐπειδὴ καὶ ἅπαξ καὶ δὶς καὶ μετ' ἐμβριθείας ἀποκρουσθείς οὐκ ἐνεδίδου τῆς ἐνστάσεως ταύτης οὐδὲ ἐπείθετο λέγειν περὶ τῆς τῶν προκειμένων ἐξετάσεως, τῆς κατὰ τῶν μοναχῶν δηλαδὴ ἐγγράφου παρ' αὐτοῦ κατηγορίας, ἐπέτρεψεν ἡ μετριότης ἡμῶν ἀναγνωσθῆναι εἰς ἐπήκοον τῆς συνόδου τοὺς ἱεροὺς καὶ θείους κανόνας, δι' ὧν ἀπηγόρευται καὶ οὐδαμῶς παρακεχώρηται, μὴ μόνον τοῖς κατ' αὐτὸν ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι μηδέν τι περὶ δογμάτων κινεῖν, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐντεῦθεν πάντως ἀνάγκην ἐπιτιθέναι περὶ τοιούτων ἀπολογεῖσθαι, μηδὲ διδασκαλικὸν ἑαυτοῖς περιτιθέντας ἀξίωμα διεξιέναι περί τινων ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων. μόνοις γὰρ ἐδόθη τοῦτο τοῖς ἀρχιερεῦσι θεοῦ παρὰ τῆς ἄνωθεν χάριτος. φησὶ γὰρ ὁ ξδ' κανὼν τῆς ϛ' συνόδου Οὐ χρὴ λαϊκὸν δημοσίᾳ λόγον κινεῖν ἢ διδάσκειν, ἀξίωμα διδασκαλικὸν ἐντεῦθεν περιποιούμενον, ἀλλ' εἴκειν τῇ παρὰ κυρίου παραδοθείσῃ τάξει καὶ τὸ οὖς τοῖς τὴν χάριν τοῦ διδασκαλικοῦ λόγου λαβοῦσι διανοίγειν καὶ τὰ θεῖα παρ' αὐτῶν ἐκδιδάσκεσθαι. ἐν γὰρ τῇ μιᾷ ἐκκλησίᾳ διάφορα μέλη πεποίηκεν ὁ θεὸς κατὰ τὴν τοῦ ἀποστόλου φωνήν, ἣν ὁ θεολόγος ἑρμηνεύων Γρηγόριος σαφῶς τὴν ἐν τούτοις τάξιν παρίστησι, λέγων Ταύτην αἰδώμεθα τὴν τάξιν, ἀδελφοί, ταύτην φυλάττωμεν· ὁ μὲν ἔστω τις ἀκοή, ὁ δὲ γλῶσσα, ὁ δὲ χείρ, ὁ δὲ ἄλλό τι· ὁ μὲν διδασκέτω, ὁ δὲ μανθανέτω· καὶ ὁ μὲν μανθάνων ἐν εὐπειθείᾳ, καὶ ὁ χορηγῶν ἐν ἱλαρότητι, καὶ ὁ ὑπουργῶν ἐν προθυμίᾳ. μὴ πάντες ὦμεν γλῶσσα, τὸ ἑτοιμότερον· μὴ πάντες ἀπόστολοι, μὴ πάντες προφῆται, μὴ πάντες διερμηνεύωμεν. καὶ μετά τινα Τί σεαυτὸν ποιεῖς ποιμένα, πρόβατον ὤν; τί γίνῃ κεφαλή, ποὺς τυγχάνων; τί στρατηγεῖν ἐπιχειρεῖς, τεταγμένος ἐν στρατιώταις; καὶ ἑτέρωθι Ἡ σοφία διακελεύεται Μὴ ἴσθι ταχὺς ἐν λόγοις, μὴ συμπαρεκτείνου πένης ὢν πλουσίῳ, μηδὲ ζήτει σοφῶν εἶναι σοφώτερος. εἰ δέ τις ἁλῷ τὸν παρόντα παρασαλεύων κανόνα, ἐπὶ ἡμέρας ἀφοριζέσθω τεσσαράκοντα. καὶ πάλιν ὁ τῆς ἐν Χαλκηδόνι κανὼν ιθ' Δεῖ τοὺς τῶν ἐκκλησιῶν προεστῶτας ἐν πάσῃ μὲν ἡμέρᾳ, ἐξαιρέτως δὲ ταῖς κυριακαῖς, πάντα τὸν κλῆρον καὶ τὸν λαὸν ἐκδιδάσκειν τοὺς τῆς εὐσεβείας λόγους, ἐκ τῆς θείας γραφῆς ἀναλεγομένους τὰ τῆς ἀληθείας νοήματά τε καὶ ῥήματα, καὶ μὴ παραβαίνοντας τοὺς ἤδη τεθέντας ὅρους ἢ τὴν ἐκ τῶν θεοφόρων πατέρων παράδοσιν, ἀλλὰ καὶ εἰ γραφι-

Digitized by Google

κὸς ἀνακινηθείη λόγος, μὴ ἄλλως τοῦτον ἑρμηνευέτωσαν ἢ ὡς ἂν οἱ τῆς ἐκκλησίας φωστῆρες καὶ διδάσκαλοι διὰ τῶν οἰκείων συγγραμμάτων παρέθεντο, καὶ μᾶλλον ἐν τούτοις εὐδοκιμείτωσαν ἢ λόγους οἰκείους συντάττοντες, ἔστιν ὅτε ἀπόρως ἔχοντες πρὸς τοῦτο, ἀποπίπτοιεν τοῦ προσήκοντος. διὰ γὰρ τῆς τῶν προειρημένων πατέρων διδασκαλίας οἱ λαοὶ ἐν γνώσει γινόμενοι τῶν τε σπουδαίων καὶ αἱρετῶν καὶ τῶν ἀσυμφόρων καὶ ἀποβλήτων τὸν βίον μεταρρυθμίζουσι πρὸς τὸ βέλτιον καὶ τῷ τῆς ἀγνοίας οὐχ ἁλίσκονται πάθει, ἀλλὰ προσέχοντες τῇ διδασκαλίᾳ ἑαυτοὺς πρὸς τὸ μὴ κακῶς παθεῖν παραθήγουσι, καὶ φόβῳ τῶν ἐπηρτημένων τιμωριῶν τὴν σωτηρίαν αὐτοῖς ἐξεργάζονται.

Μετὰ μέντοι τὴν ἀνάγνωσιν τῶν αὐτῶν ἱερῶν καὶ θείων κανόνων προεκομίσθησαν ἐπὶ τοῦ μέσου ἃς ὁ Βαρλαὰμ φθάσας ἐποιήσατο ἀναφορὰς κατὰ τῶν μοναχῶν. καὶ ἀναγνωσθεισῶν τῶν τοιούτων ἀναφορῶν προετράπη ὁ διαληφθεὶς ἱερομόναχος κύριος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς τὴν ἐπ' αὐταῖς ποιήσασθαι ἀπολογίαν ὡς αὐτοῦ μάλιστα καθαπτομένως. ὅστις καὶ εἰπὼν ἐν παροιμίου λόγῳ καὶ ἀπολογησάμενος ὅσα εἰκός, ἔπειτα διηγήσατο καὶ ὡς ἐπισυνέβη τὰ τῆς αὐτῶν διαφορᾶς· προτέρου τοῦ αὐτοῦ Βαρλαὰμ συγγραψαμένου καὶ κατηγορήσαντος αὐτῶν ἅπερ ἀνωτέρω εἴρηται, καὶ ἐναντία τοῖς τῶν πατέρων θείοις λόγοις ὡς ἀπεδείχθη ἐκθεμένου, καὶ ὡς ἐξ ἀνάγκης καὶ αὐτὸς πρὸς τὴν ἀπολογίαν καὶ ἀντίρρησιν κεκίνηται.

Ἔπειτα ὡρίσθη ἐνεχθῆναι τὰ τοῦ Βαρλαὰμ συγγράμματα, ἃ καὶ πρὸς ἐξαπάτην τῶν ἀκουόντων Κατὰ Μασαλιανῶν ἐπέγραφεν. ἐν οἷς συγγράμμασιν ἔλεγε καὶ περὶ τοῦ ἀπροσίτου φωτὸς τῆς μεταμορφώσεως τοῦ δεσπότου σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν τῆς τοῦ φωτὸς τούτου θέας ἠξιωμένων προκρίτων μαθητῶν αὐτοῦ καὶ ἀποστόλων λέξεσιν αὐταῖς τάδε· Τὸ ἐν Θαβωρίῳ λάμψαν φῶς οὐκ ἀπρόσιτον ἦν, οὐδὲ κατὰ ἀλήθειαν ὑπῆρχε φῶς θεότητος, οὐδὲ ἀγγέλων ὅλως ἱερώτερον ἢ θειότερον, ἀλλὰ καὶ χεῖρον καὶ κατώτερον καὶ αὐτῆς τῆς ἡμετέρας νοήσεως. πάντα γὰρ τά τε νοήματα καὶ τὰ νοούμενα σεμνότερά ἐστι τοῦ φωτὸς ἐκείνου ὡς τῇ ὄψει διὰ τοῦ ἀέρος προσπίπτοντος καὶ αἰσθητικῇ δυνάμει ὑποπίπτοντος καὶ τὰ αἰσθητὰ μόνα δεικνύντος τοῖς ὁρῶσιν, ὑλικοῦ τε ὄντος καὶ ἐσχηματισμένου, καὶ ἐν τόπῳ καὶ ἐν χρόνῳ φαινομένου καὶ τὸν ἀέρα χρωματίζοντος, καὶ νῦν μὲν συνισταμένου τε καὶ φαινομένου, νῦν δὲ διαλυομένου καὶ εἰς τὸ μὴ εἶναι χωροῦντος ἅτε φανταστοῦ μεριστοῦ τε καὶ πεπερασμένου. διὸ καὶ ὁρώμενον ἦν ὑπὸ τῶν στέρησιν πασχόντων τῶν νοερῶν ἐνεργειῶν, μᾶλλον δὲ μηδέπω ταύτας ὅλως κτησαμένων καὶ μήπω κεκαθαρμένων ὄντων, ἀλλὰ ἀτελῶν καὶ ἐπ' αὐτῆς ἐκείνης τῆς ἐπὶ τοῦ ὄρους θέας ὡς μηδέπω ἀξιωθέντων τῆς τῶν θεοειδῶν νοήσεων. ἀναγόμεθα δὲ ἀπὸ τοῦ τοιούτου φωτὸς ἐπὶ νοήματα καὶ θεωρήματα, ἃ κρείττω ἐστὶν ἀσυγκρίτως τοῦ φωτὸς ἐκείνου. τοιγαροῦν οἱ λέγοντες αὐτὸ ὑπὲρ νοῦν καὶ ἀληθινὸν καὶ ἀπρόσιτον καὶ τὰ τοιαῦτα, πεπλανημένοι εἰσὶ καθάπαξ καὶ οὐδὲν τῶν φαινομένων καλῶν ὑψηλότερον εἰδότες, ἀσεβεῖς τε διὰ τοῦτο καὶ ὀλεθριώτατα δόγματα εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσάγοντες.

Ταῦτα μὲν οὖν ὁ Βαρλαάμ, ἑτερόδοξα προδήλως καὶ ἐναντία τοῖς περὶ τοῦ θείου τούτου φωτὸς ῥηθεῖσι παρὰ τῶν ἁγίων· τούτων γὰρ ταῖς ῥήσεσι σύμφωνα διαβεβαιούμενοι καὶ φρονεῖν καὶ λέγειν οἱ μοναχοὶ ταύτας καὶ προεβάλλοντο. φησὶ τοίνυν ὁ ἐκ Δαμασκοῦ θεῖος Ἰωάννης Σήμερον φωτὸς ἀπροσίτου ἄβυσσος· σήμερον αἴγλης θείας χύσις ἀπεριόριστος ἐν τῷ Θαβὼρ τῷ ὄρει τοῖς ἀποστόλοις αὐγάζεται. νῦν ὡράθη τὰ τοῖς ἀνθρωπίνοις ἀθέατα ὄμμασι· σῶμα γήινον θείαν ἀπαυγάζει λαμπρότητα· σῶμα θνητὸν δόξαν πηγάζει θεότητος. ὁ γὰρ λόγος σάρξ, ἡ σάρξ τε λόγος ἐγένετο, εἰ

Digitized by Google

καὶ μὴ τῆς οἰκείας ἐξίστῃ ἑκάτερον φύσεως. ὢ τοῦ θαύματος· οὐκ ἔξωθεν ἡ δόξα τῷ σώματι προσεγίγνετο, ἀλλ' ἔνδοθεν ἐκ τῆς ἀρρήτῳ λόγῳ ἡνωμένης αὐτῷ καθ' ὑπόστασιν τοῦ θεοῦ λόγου ὑπερθέου θεότητος. ᾧ γὰρ ἐν ἐκείνῳ οἱ ἄγγελοι ἀκλινὲς ἐρείδειν τὸ ὄμμα οὐ σθένουσιν, ἐν τούτῳ τῶν ἀποστόλων οἱ πρόκριτοι τῇ δόξῃ τῆς ἑαυτοῦ βασιλείας ὁρῶσιν ἐκλάμποντα. ἐντεῦθεν τοὺς κορυφαίους τῶν ἀποστόλων προσλαμβάνεται μάρτυρας τῆς οἰκείας δόξης τε καὶ θεότητος· ἀποκαλύπτει δὲ αὐτοῖς τὴν οἰκείαν θεότητα.

Τελείους δὲ εἶναι τοὺς τὴν θείαν δόξαν εἰκὸς κατοπτεύοντας, τὴν ἁπάντων ἐπέκεινα, τὴν μόνην καὶ ὑπερτελῆ καὶ προτέλειον. ὁ θεῖος γὰρ ὄντως καὶ θεηγόρος Διονύσιος Οὕτως ὁ δεσπότης, φησίν, ὀφθήσεται τοῖς ἑαυτοῦ τελείοις θεράπουσιν, ὃν τρόπον ἐν ὄρει Θαβὼρ τοῖς ἀποστόλοις ὀπτάνεται. Ἰωάννην παραλαμβάνει ὡς τῆς θεολογίας παρθένον καὶ καθαρώτατον ὄργανον, ὅπως τὴν ἄχρονον δόξαν τοῦ υἱοῦ θεασάμενος Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος, βροντήσειε. μήτηρ γὰρ προσευχῆς ἡ ἡσυχία· προσευχὴ δὲ θείας δόξης ἐμφάνεια. ὅταν γὰρ τὰς αἰσθήσεις μύσωμεν καὶ ἑαυτοῖς καὶ τῷ θεῷ συγγενώμεθα, καὶ τῆς ἔξωθεν τοῦ κόσμου περιφορᾶς ἐλευθερωθέντες ἐντὸς αὐτῶν γενώμεθα, τότε τρανῶς ἐν ἑαυτοῖς τὴν τοῦ θεοῦ βασιλείαν ὀψόμεθα. ἡ βασιλεία γὰρ τῶν οὐρανῶν, ἥτις ἐστὶ βασιλεία θεοῦ, ἐντὸς ἡμῶν ἐστίν, Ἰησοῦς ὁ θεὸς ἀπεφθέγξατο. ἔμπροσθεν τῶν μαθητῶν μεταμορφοῦται ὁ ἀεὶ ὡσαύτως δεδοξασμένος καὶ λάμπων ἀστραπῇ θεότητος. ἀνάρχως μὲν γὰρ ἐκ πατρὸς γεννηθεὶς τὴν φυσικὴν ἀκτῖνα ἄναρχον κέκτηται τῆς θεότητος, καὶ ἡ τῆς θεότητος δόξα καὶ δόξα τοῦ σώματος γίνεται· ἀλλ' ἀφανὴς ἡ δόξα ὑπάρχουσα ἐν τῷ φαινομένῳ σώματι τοῖς μὴ χωροῦσι τὰ καὶ ἀγγέλοις ἀθέατα τοῖς σαρκὸς δεσμίοις ἀόρατος ἐχρημάτιζε. μεταμορφοῦται τοίνυν οὐχ ὃ οὐκ ἦν προσλαβόμενος οὐδὲ εἰς ὅπερ οὐκ ἦν μεταβαλλόμενος, ἀλλ' ὅπερ ἦν τοῖς οἰκείοις μαθηταῖς ἐμφαινόμενος, διανοίγων τούτων τὰ ὄμματα καὶ ἐκ τυφλῶν ἐργαζόμενος βλέποντας. καὶ τοῦτό ἐστι τὸ Μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν. μένων γὰρ αὐτὸς ἐν ταυτότητι παρὰ τὸ πρὶν ἐφαίνετο, ἕτερος νῦν τοῖς μαθηταῖς ἑωρᾶτο φαινόμενος. καὶ ἔλαμψέ φησιν ὡς ὁ ἥλιος, οὐχ ὅτι μὴ τοῦ ἡλίου λαμπρότερον· ἀμήχανον γὰρ ἀπαραλείπτως ἐν τῇ κτίσει τὸ ἄκτιστον εἰκονίζεσθαι· ἀλλ' ὅσον ἐχώρουν καθορᾶν οἱ βλέποντες. θεὸν μὲν γὰρ οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε καθὰ πέφυκε φύσεως· καὶ ὃ δὲ ἑώρακεν, ἐν πνεύματι τοῦτο τεθέαται. αὕτη ἡ ἀλλοίωσις τῆς δεξιᾶς τοῦ ὑψίστου· ταῦτά ἐστιν ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη πώποτε· οὕτως ἐν τῷ αἰῶνι τῷ μέλλοντι πάντοτε σὺν κυρίῳ ἐσόμεθα, Χριστὸν ὁρῶντες τῷ φωτὶ ἀστράπτοντα τῆς θεότητος· τοῦτο τὸ φῶς κατὰ πάσης φύσεως ἔχει τὰ νικητήρια· αὕτη ἡ ζωὴ ἡ τὸν κόσμον νικήσασα. ἀλλ' ὁ Πέτρος Καλόν ἐστιν ὧδε ἡμᾶς εἶναι. καὶ ἐντεῦθεν νεφέλη οὐ γνόφου ἀλλὰ φωτὸς ἐπεσκίασε. τὸ κεκρυμμένον γὰρ ἀπὸ τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν μυστήριον ἐκκαλύπτεται· φωνὴ τοῦ πατρὸς ἐκ νεφέλης τοῦ πνεύματος γέγονε, καὶ δόξα διηνεκὴς καὶ διαιωνίζουσα δείκνυται.

Ὁ δὲ Κρήτης θεσπέσιος Ἀνδρέας Ἐπὶ τὸ ὄρος, φησίν, ἀνάγει τὸ ὑψηλὸν τοὺς μαθητὰς ὁ σωτήρ, τί ποιήσων, ἢ τί διδάξων; τὴν ὑπεραστράπτουσαν παραδείξων τῆς οἰκείας θεότητος δόξαν τε καὶ λαμπρότητα. τοῦτο τοίνυν ἑορτάζομεν σήμερον, τὴν τῆς φύσεως θέωσιν, τὴν εἰς τὸ κρεῖττον ἀλλοίωσιν, τὴν ἐπὶ τὰ ὑπὲρ φύσιν ἔκστασιν καὶ ἀνάβασιν, καθ' ἣν καὶ τοῦ κρείττονος ἡ ἐκνίκησις ἢ τό γε κυριώτερον εἰπεῖν ἡ ἀνεκλάλητος θέωσις. τοῦτο θαυμάζουσιν ἄγγελοι, τοῦτο δοξολογοῦσιν ἀρχάγγελοι,

Digitized by Google

τοῦτο πᾶσα τῶν ὑπερκοσμίων ἡ νοητὴ διακόσμησις ἀΰλως ἐστιωμένη. τεκμήριον ἐναργέστατόν τε καὶ ἀψευδέστατον τίθεται τῆς περὶ ἡμᾶς τοῦ λόγου φιλανθρωπίας. οὐκ ἔστι τῶν ἐν τῇ κτίσει θεωρουμένων ὃ χωρήσει τούτου τὴν ὑπερβολὴν τῆς λαμπρότητος· ὁ γὰρ ὑπερούσιος εἰς οὐσίαν ἀληθῶς ἐλθὼν καὶ ὑπὲρ οὐσίαν οὐσιωθεὶς διὰ σαρκὸς ἡμῖν πεπολίτευται, ὃς δὴ καὶ ὑπερβαλλόντως ἐπὶ τοῦ ὄρους ἐξήστραψεν, οὐ τότε γενόμενος ἑαυτοῦ διαυγέστερος ἢ ὑψηλότερος, ἄπαγε, ἀλλ' ὅπερ καὶ πρότερον τοῖς τελουμένοις τῶν μαθητῶν καὶ μυουμένοις τὰ ὑψηλότερα κατὰ ἀλήθειαν θεωρούμενος. ἔξω γὰρ σαρκὸς καὶ κόσμου γενόμενοι καθόσον ἐφικτόν, ἐνταῦθα τὰς τῆς μελλούσης καταστήσεως ἤδη ἐξ ὧν ἐπειράθησαν ἐδιδάχθησαν. εἰ γὰρ καὶ μηδενὶ τῶν ἁπάντων ἀκοινώνητόν ἐστι καθόλου τὸ ἀγαθόν, ἀλλ' οὐχὶ ὅλον ὅ τί ποτέ ἐστιν, ἀλλ' ὅσον καὶ ὅπως τοῖς μετέχουσιν ἐφικτὸν χωρητὸν γίνεται. καὶ τοῦτο δι' ἄκραν ἀγαθότητα ταῖς ἀπειροδώροις ἐλλάμψεσιν ὁδεῦον ἐπὶ πάντα καὶ προχεόμενον· ἀπόδειξις δὲ τῶν λεγομένων αὐτὸ ἂν εἴη τὸ μακάριον πάθος καὶ πολυύμνητον, ὅπερ ἐπὶ τοῦ ὄρους πεπόνθασιν οἱ ἀπόστολοι, ἡνίκα τὸ ἀπρόσιτον καὶ ἄχρονον φῶς τὴν οἰκείαν σάρκα μεταμορφῶσαν τῷ ὑπερβάλλοντι τῆς οἰκείας φωτοβλυσίας ὑπερουσίως ἐλάμπρυνεν. ὢ τοῦ θαύματος· κατ' ἔκστασιν τελειοτάτην τῆς φύσεως πίπτουσιν ὕπνῳ βαρεῖ καὶ φόβῳ κρατούμενοι, μύσαντες τὰς αἰσθήσεις, πᾶσαν νοερὰν κίνησιν καὶ ἀντίληψιν παντελῶς ἑαυτῶν ἀποσπάσαντες· οὕτω κατὰ τὸν θεῖον ἐκεῖνον καὶ ὑπέρφωτον καὶ ἀόρατον γνόφον τῷ θεῷ συνεγένοντο, τῷ μηδόλως ὁρᾶν τὸ ὄντως ὁρᾶν εἰσδεχόμενοι, καὶ τῷ πάσχειν ἀγνώστως τὴν καθ' ὑπεροχὴν ἀγνωσίαν ποριζόμενοι, καὶ τὴν πάσης νοερᾶς ἐπιστασίας ὑψηλοτέραν ἐγρήγορσιν ὕπνῳ μυσταγωγούμενοι. ἔξω πάντων ἐγένοντο τῶν ὁρωμένων τε καὶ νοουμένων, ἔτι δὲ καὶ ἑαυτῶν, ἵνα τὸ πάσης θέσεώς τε καὶ ἀφαιρέσεως ἐκβεβηκὸς καθ' ὑπεροχὴν ὑπερούσιον τῇ ἐκφαύσει τοῦ λόγου καὶ τῇ ἐπισκιάσει τοῦ πνεύματος καὶ τῇ ἄνωθεν ἐκ τῆς νεφέλης φερομένῃ φωνῇ τοῦ γεννήτορος δι' ἀγνωσίας καὶ ἀβλεψίας παιδευθῶσι μυστήριον.

Περὶ τοῦ θείου τούτου φωτὸς φησὶν ὁ μέγας Γρηγόριος ὁ Θεολόγος Φῶς ἡ παραδειχθεῖσα θεότης ἐπὶ τοῦ ὄρους τοῖς μαθηταῖς, μικροῦ στερροτέρα καὶ ὄψεως. καὶ αὖθις Ἥξει μὲν ὡς ὁ ἐμὸς λόγος, τοιοῦτος δὲ οἷος ὤφθη τοῖς μαθηταῖς ἢ παρεδείχθη, ὑπερνικώσης τὸ σαρκίον τῆς θεότητος.

Ὁ δὲ ἅγιος Μάξιμος Τοῦτό ἐστι, φησί, τὸ τοῦ θεοῦ εὐαγγέλιον, πρεσβεία θεοῦ καὶ παράκλησις πρὸς ἀνθρώπους δι' υἱοῦ σαρκωθέντος καὶ τῆς πρὸς τὸν πατέρα καταλλαγῆς μισθὸν δωρουμένου τοῖς πειθομένοις αὐτῷ τὴν ἀγένητον θέωσιν. ἀγένητον δὲ λέγω θέωσιν τὴν κατ' εἶδος ἐνυπόστατον ἔλλαμψιν, ἥτις οὐκ ἔχει γένεσιν ἀλλ' ἀνεπινόητον ἐν τοῖς ἀξίοις φανέρωσιν. καὶ αὖθις Οὐ πᾶσιν ἀεὶ μετὰ δόξης, φησίν, ὁ κύριος ἐπιφαίνεται τοῖς παρ' αὐτῷ ἱσταμένοις, ἀλλὰ τοῖς μὲν εἰσαγομένοις ἐν δούλου μορφῇ παραγίνεται, τοῖς δὲ δυναμένοις ἀκολουθῆσαι αὐτῷ ἐπὶ τὸ ὑψηλὸν ἀναβαίνοντι τῆς αὐτοῦ μεταμορφώσεως ὄρος ἐν μορφῇ θεοῦ ἐπιφαίνεται, ἐν ᾗ ὑπῆρχε πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι. καὶ πάλιν ὁ αὐτός Τὸ φῶς, φησίν, τοῦ προσώπου κυρίου τὸ νικῆσαν τῆς ἀνθρωπίνης αἰσθήσεως τὴν ἐνέργειαν τὸν τρόπον διετύπου τοῖς μακαρίοις ἀποστόλοις τῆς κατὰ ἀπόφασιν μυστικῆς θεολογίας καθ' ἣν ἡ μακαρία καὶ ἁγία θεότης κατ' οὐσίαν ἐστὶν ὑπεράρρητος καὶ ὑπεράγνωστος καὶ πάσης ἀπειρίας ἀπειράκις ἐξῃρημένη, οὐδ' ἴχνος ὅλως καταλήψεως κἂν ψιλὸν τοῖς μετ' αὐτὴν καταλείψασα. ὁ τοῖς οὖσι γάρ φησιν ὁ αὐτὸς μὴ κατ' οὐσίαν ὑπάρχων μεθεκτός, κατ' ἄλλον δὲ τρόπον μετέχεσθαι τοῖς δυναμένοις βουλόμενος, τοῦ κατ' οὐσίαν κρυφίου παντελῶς οὐκ ἐξίσταται, ὁπότε καὶ αὐτὸς ὁ τρόπος,

Digitized by Google

καθ' ὃν θέλων μετέχεται, μένει διηνεκῶς τοῖς πᾶσιν ἀνέκφαντος.

Φησὶ δὲ καὶ ὁ μέγας Βασίλειος Τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀπρόσιτον τῇ φύσει, χωρητὸν δι' ἀγαθότητα, πάντα μὲν πληροῦν τῇ δυνάμει, μόνοις δὲ ὂν μεθεκτὸν τοῖς ἀξίοις· οὐχ ἑνὶ μέτρῳ μετεχομένον, ἀλλὰ κατὰ ἀναλογίαν τῆς πίστεως διαιροῦν τὴν ἐνέργειαν· ἁπλοῦν τῇ οὐσίᾳ, ποικίλον ταῖς δυνάμεσιν· ὅλον ἑκάστῳ παρόν, καὶ ὅλον πανταχοῦ ὄν· ἀπαθῶς μεριζόμενον, καὶ ὁλοσχερῶς μετεχόμενον κατὰ τὴν εἰκόνα τῆς ἡλιακῆς ἀκτῖνος, καὶ ἑκάστῳ τῶν δεκτικῶν ὡς μόνῳ παρὸν διαρκῆ τοῖς πᾶσι τὴν χάριν καὶ ὁλόκληρον ἐπαφίησι. καὶ πάλιν Αἱ μὲν ἐνέργειαι τοῦ θεοῦ ποικίλαι, ἡ δὲ οὐσία ἁπλῆ. ἡμεῖς δὲ ἐκ τῶν ἐνεργειῶν γνωρίζειν λέγομεν τὸν θεόν, τῇ δὲ οὐσίᾳ αὐτοῦ προσεγγίζειν οὐχ ὑπισχνούμεθα· αἱ μὲν γὰρ ἐνέργειαι αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς καταβαίνουσιν, ἡ δὲ οὐσία μένει ἀπρόσιτος.

Οὕτω γὰρ καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος λέγει, ὅτι οὐδεὶς ἀνθρώπων δύναται θεοῦ οὐσίαν γυμνὴν ἰδεῖν οὐδαμοῦ· ὅθεν πρόδηλον ὅτι οὐ τὴν οὐσίαν τοῦ θεοῦ ἔβλεπον οἱ ἅγιοι ἀλλὰ τὴν δόξαν, ὡς καὶ περὶ τῶν ἀποστόλων γέγραπται ὅτι διαγρηγορήσαντες ὁ Πέτρος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ εἶδον τὴν δόξαν αὐτοῦ. καὶ αὖθις ὁ αὐτός Ἀπαθής, φησί, καὶ ἐν τοῖς παθήμασι τῆς σαρκὸς ὁ Χριστός, ὡς θεὸς νικήσας θάνατον καὶ ἀναστὰς τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἀνελθὼν εἰς τὸν οὐρανὸν ἐν δόξῃ φυσικῇ καὶ οὐκ ἐν χάριτι ἐρχόμενος ἐν τῇ αὐτοῦ θεότητι, ἐμφανῶς ἐκλάμπων ἐκ τοῦ ἐκ Μαρίας σώματος αὐτοῦ τοῦ ἁγίου τὴν δόξαν τὴν ἀπόρρητον, ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ ὄρους ἔδειξεν ἀπὸ μέρους, διδάσκων ἡμᾶς ὅτι καὶ πρότερον καὶ νῦν ὁ αὐτός ἐστιν, ἀναλλοίωτος ὢν ἀεὶ καὶ μεταβολὴν οὐδεμίαν ἔχων περὶ τὴν θεότητα.

Οὕτω καὶ ὁ μέγας Διονύσιος Ὅταν ἄφθαρτοι, φησί, καὶ ἀθάνατοι γενώμεθα, καὶ τῆς χριστοειδοῦς καὶ μακαριωτάτης ἐφικώμεθα λήξεως, πάντοτε σὺν κυρίῳ κατὰ τὸ λόγιον ἐσόμεθα, τῆς μὲν ὁρατῆς αὐτοῦ θεοφανείας ἐν πανάγνοις θεωρίαις ἀποπληρούμενοι φανοτάταις ἡμᾶς μαρμαρυγαῖς περιαυγαζούσης, ὡς τοὺς μαθητὰς ἐν ἐκείνῃ τῇ θειοτάτῃ μεταμορφώσει· τῆς δὲ νοητῆς αὐτοῦ φωτοδοσίας ἐν ἀπαθεῖ καὶ ἀΰλῳ τῷ νῷ μετέχοντες καὶ τῆς ὑπὲρ νοῦν ἑνώσεως ἐν ταῖς τῶν ὑπερφανῶν ἀκτίνων ἀγνώστοις καὶ μακαρίαις ἐπιβολαῖς ἐν θειοτέρᾳ μιμήσει τῶν ὑπερουρανίων νόων.

Καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἆθλον φησὶν ἀρετῆς θεὸν γενέσθαι καὶ τῷ καθαρωτάτῳ φωτὶ καταστράπτεσθαι, τῆς ἡμέρας ἐκείνης υἱὸν γενόμενον ἣ μὴ διακόπτεται ζόφῳ. ἄλλος γὰρ ταύτην ποιεῖ ἥλιος, ὁ τὸ ἀληθινὸν φῶς ἀπαστράπτων· ὃς ἐπειδὰν ἅπαξ ἐπιφαύσῃ ἡμῖν, οὐκέτι ἐν δυσμαῖς κρύπτεται, ἀλλὰ πάντα τῇ φωτιστικῇ αὐτοῦ δυνάμει περιπτυξάμενος διηνεκὲς καὶ ἀδιάδοχον τοῖς ἀξίοις τὸ φῶς ἐμποιεῖ, καὶ αὐτοὺς τοὺς μετέχοντας τοῦ φωτὸς ἐκείνου ἄλλους ἡλίους ἀπεργαζόμενος. τότε γάρ φησι καὶ οἱ δίκαιοι λάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος.

Καὶ ὁ θεῖος Μάξιμος Ἡ ψυχὴ γίνεται θεὸς τῇ μεθέξει τῆς θεϊκῆς χάριτος, πασῶν τῶν κατὰ νοῦν τε καὶ αἴσθησιν ἐνεργειῶν αὐτή τε παυσαμένη καὶ τὰς τοῦ σώματος φυσικὰς ἐνεργείας συναποπαύσασα, συνθεωθέντος αὐτῇ κατὰ τὴν ἀναλογοῦσαν αὐτῷ μέθεξιν τῆς θεώσεως, ὥστε μόνον τὸν θεὸν διά τε τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος τότε φαίνεσθαι, νικηθέντων αὐτῶν τῇ ὑπερβολῇ τῆς δόξης τῶν φυσικῶν γνωρισμάτων.

Καὶ ὁ μέγας Διονύσιος Οὐδεμίαν ὁρῶμεν θέωσιν ἢ ζωὴν ἥτις ἀκριβῶς ἐμφερής ἐστι τῇ πάντων ὑπερκειμένῃ αἰτίᾳ. καὶ ὁ αὐτὸς ἐρωτώμενος πῶς ὁ πάντων ἐπέκεινα καὶ ὑπὲρ θεαρχίαν ἐστὶ καὶ ὑπὲρ ἀγαθαρχίαν, Εἰ θεότητα, φησί, καὶ ἀγαθότητα νοήσαις αὐτὸ τὸ χρῆμα τοῦ ἀγαθοποιοῦ δώρου καὶ τὸ ἀμίμητον μίμημα τοῦ ὑπερθέου καὶ ὑπεραγάθου, καθ' ὃ θεούμεθα καὶ ἀγαθυνόμεθα. καὶ γὰρ εἰ

Digitized by Google

τοῦτο ἀρχὴ γίνεται τοῦ θεοῦσθαι καὶ ἀγαθύνεσθαι τοῖς θεουμένοις καὶ ἀγαθυνομένοις, ὁ πάσης ἀρχῆς ὑπεράρχιος καὶ τῆς οὕτω λεγομένης θεότητος καὶ ἀγαθότητος ὡς θεαρχίας καὶ ἀγαθαρχίας ἔστιν ἐπέκεινα.

Καὶ ὁ Νύσσης θεῖος Γρηγόριος Εἰ τὰ κρίματα αὐτοῦ, φησίν, ἐξερευνηθῆναι οὐ δύναται, καὶ αἱ ὁδοὶ οὐκ ἐξιχνιάζονται, καὶ ἡ τῶν ἀγαθῶν ἐπαγγελία πάσης ὑπέρκειται τῆς ἀπὸ στοχασμῶν εἰκασίας, πόσῳ μᾶλλον τῷ μέτρῳ κατὰ τὸ ἄφραστόν τε καὶ ἀπροσπέλαστον ἄνω ἐστὶ καὶ ὑψηλότερον αὐτὸ τὸ θεῖον τῶν περὶ αὐτὸ νοουμένων.

Ἀλλὰ καὶ ὁ θεῖος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς πάλιν ἐν τοῖς ἱεροῖς μέλεσιν Ἵνα σου δείξῃς ἐμφανῶς τὴν ἀπόρρητον δευτέραν κατάβασιν, ὅπως ὁ ὕψιστος θεὸς ὀφθήσῃ ἑστὼς ἐν μέσῳ θεῶν τοῖς ἀποστόλοις ἐν Θαβὼρ Μωσεῖ σὺν Ἠλίᾳ τε ἀρρήτως ἔλαμψας. καὶ ἐν ἑτέρῳ μέλει Καὶ μικρὸν ὑποκύψας τῆς σαρκὸς τὸ πρόσλημμα μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, ἐμφαίνων τοῦ ἀρχετύπου κάλλους τὴν εὐπρέπειαν, καὶ ταύτην οὐχ ὁλόκληρον· τὸ μέν, πληροφορῶν αὐτοὺς ἅμα καὶ φειδόμενος μή πως σὺν τῇ ὁράσει καὶ τὸ ζῆν ἀπολέσωσιν, ἀλλ' ὡς ἠδύναντο χωρεῖν τοὺς σωματικοὺς ὀφθαλμοὺς περιφέροντες.

Καὶ ὁ μέγας Διονύσιος αὖθις Ὁ θεῖος, φησί, γνόφος ἐστὶ τὸ ἀπρόσιτον φῶς, ἐν ᾧ κατοικεῖν ὁ θεὸς λέγεται, καὶ ἀοράτῳ ὄντι διὰ τὴν ὑπερέχουσαν φανότητα καὶ ἀπροσίτῳ δι' ὑπερβολὴν ὑπερουσίου φωτοχυσίας. οὐχ ὁ θεὸς δέ φησιν ὁ Χρυσόστομος πατήρ, ἀλλ' ἡ χάρις ἐκχεῖται.

Ἐπεὶ δὲ τὸν προσγενόμενον ἐπὶ τῆς θειοτάτης ἐκείνης θέας τοῖς ἀποστόλοις φόβον ἐκεῖνος αὖθις προεβάλλετο, ὡς ἀτελεῖς καὶ ἐπ' αὐτῆς ἐκείνης δεῖξαι διὰ τούτου τοὺς ἀποστόλους, καὶ τὸ φῶς τοῦτο χαμαίζηλον τὸ τηνικαῦτα τούτοις ὁρώμενον, ὁ θειότατος καὶ ἀοίδιμος βασιλεὺς ὑπὸ τοῦ τοιούτου τότε φωτὸς πάντως καταυγασθεὶς τὴν διάνοιαν, Ἔστι καὶ φόβος, εἶπεν, οὐ τῶν εἰσαγομένων ἀλλὰ τῶν τελείων, περὶ οὗ φησιν ὁ προφήτης Ὁ φόβος κυρίου ἁγνὸς διαμένων εἰς αἰῶνα αἰῶνος. καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν Φοβήθητε τὸν κύριον πάντες οἱ ἅγιοι αὐτοῦ. δεῖγμα δὲ τοῦ μὴ τὸν εἰσαγωγικὸν ἀλλὰ τὸν τέλειον ἔχειν τότε φόβον τοὺς ἀποστόλους, τὸ ζητεῖν παραμένειν ἀεὶ τῷ ἀπορρήτῳ ἐκείνῳ θεάματι· Ποιήσωμεν γὰρ ὧδε φησὶ τρεῖς σκηνάς, καί Καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι. ὁ γὰρ ἕτερον τρόπον τὸν φόβον ἔχων ἀπ' ἐκείνου προθυμεῖται φεύγειν ὃ καὶ φοβεῖται. Πέτρος δὲ ἡ κορυφαία τῶν ἀποστόλων ἀκρότης, νομίσας τὸν διαστηματικὸν τοῦτον καὶ πεπερασμένον αἰῶνα παραρρυῆναι, τὸν δὲ ἀδιάστατόν τε καὶ ἄληκτον τοῦ φωτὸς ἐκεῖνον ἐπιφανῆναι, Καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι, ἀπὸ διαθέσεως τῆς ψυχῆς ἐνθεαστικῶς ἔλεγεν. ἐκεῖνο γὰρ πάντως εἶδεν ὃ οὐκ ἂν πάντως ἀνθρωπίνη φύσις ὁρᾶν δυνηθείη, εἰ μὴ πρὸς τὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος χάριν ἀνακραθείη. τοσούτου γὰρ ἐκεῖνοι τότε ἠξιώθησαν, ὅσον ἀνθρωπίνη φύσις χωρήσειεν ἂν συναιρομένου ταύτῃ τοῦ πνεύματος.

Μηδεὶς δὲ ἡμῶν ἀκούων, αὖθις εἶπεν ὁ καὶ τὰ θεῖα σοφὸς βασιλεύς, ἐφόσον εἰκὸς ἐξυμνούντων τὸ θειότατον ἐκεῖνο φῶς, τὴν τοῦ θεοῦ φύσιν θεατὴν λέγειν ἡμᾶς ὑπολαμβανέτω. εἰ γὰρ καὶ πρὸς τοσοῦτον ὕψος θεωρίας ἀνέδραμον, χάριν καὶ δόξαν εἶδον θείαν ἀλλ' οὐ τὴν φύσιν αὐτὴν τὴν χορηγοῦσαν τὴν χάριν. καὶ γὰρ ἴσμεν ἐκείνην ὑπὸ τῶν θείων λογίων μεμυημένοι ἀμέθεκτον ἄληπτον ἀόρατον καὶ αὐταῖς ταῖς ὑπερκοσμίοις καὶ ἀνωτάτω δυνάμεσιν, ὡς οὐδ' ἴχνος ὅλως καταλήψεως κἂν ψιλὸν τοῖς μετ' αὐτὴν καταλείψασαν· ἐπεὶ καὶ Γρηγορίῳ ὁ θεολογικώτατος, ἔστιν ἃ τῶν προφητικῶν θεαμάτων καταλέξας πρότερον, ἐφεξῆς εὐθὺς ἐπήνεγκεν Ἀλλ' οὔτε οὗτοι περὶ ὧν ὁ λόγος, οὔτε τις ἄλλος τῶν κατὰ τούτους ἔστη ἐν ὑποστήματι καὶ οὐσίᾳ κυρίου, κατὰ τὸ γεγραμμένον Οὐδὲ θεοῦ φύσιν ἢ εἶδεν ἢ ἐξηγόρευ-

Digitized by Google

σεν. ἐξ ὧν δὴ ῥητῶν καὶ λόγων ἀνιέρως τοῖς ἱεροῖς ἐπιβάλλων ὁ Βαρλαὰμ καὶ ἐπισφαλῶς ἀπηλέγχετό τε καὶ κατῃσχύνετο.

Ἔτι τε εὕρηται ὁ τοιοῦτος Βαρλαὰμ πολλὰ καὶ τῶν τῆς ἡσυχίας ἐθίμων ἐγγράφως διαστρέψας καὶ κατηγορήσας, ἅμα δὲ καὶ τῇ συνήθει τούτοις μᾶλλον δὲ πᾶσι τοῖς Χριστιανοῖς προσευχῇ ἐπιθέμενος, τῇ Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ υἱὲ τοῦ θεοῦ ἐλέησόν με. διελάμβανε γὰρ καὶ περὶ ταύτης ἐπ' αὐτῶν τῶν λέξεων οὑτωσί· Ἐγὼ πολλῶν ὄντων ἅ τις ἂν ἔχοι δικαίως ἐγκαλεῖν τῷ τῆς τοιαύτης διδασκαλίας ὑφηγητῇ, οὐδενὸς ἔλαττον ἡγοῦμαι καὶ τοῦτο, ὅτι τὰ Χριστιανῶν ἐπιχειρῶν διὰ τῶν εἰσπνοῶν ἀνατρέπειν μυστήρια, συκοφαντεῖ καὶ τοὺς πατέρας, ὡς ἅπερ νῦν αὐτὸς ἐκδιδάσκει, ταῦτα κἀκείνους φρονήσαντας πρότερον. ἐμβρόντητε καὶ μιαρέ, τίς πώποτε ἐκείνων νῆψιν καὶ φυλακὴν καρδίας καὶ προσοχὴν τοιαύτην τερατείαν οἵαν σὺ παραδίδως ὠνόμασε; φασὶ δὲ τοῦτον νενομοθετηκέναι τοῖς μύσταις εὐχῇ χρῆσθαι διαπαντὸς οὕτως ἐχούσῃ Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ υἱὲ τοῦ θεοῦ ἐλέησόν με. κἀκ τούτου οὖν ἔστι συνιδεῖν ὁποῖος ἦν ὁ τῶν εἰσπνοῶν εὑρετής. τὸ μὲν γὰρ Πάτερ ἡμῶν, ᾧ διαφεροτέρως οἱ Βωγόμιλοι χρῶνται, οὐ νομοθετεῖ· ᾤετο γὰρ οὕτω κατάδηλος ἔσεσθαι. οἷς δ' ὅμως ταύτῃ μόνῃ τῇ μικρᾷ εὐχῇ διὰ βίου προσανέχειν ὑποτίθεται, τούτοις τάς γε ἄλλας ἁπάσας εὐχὰς βαττολογίαν καταλιμπάνει νομίζεσθαι· οἷς δ' αὖθις πάντων Χριστιανῶν ἐν ταύτῃ τῇ εὐχῇ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ θεὸν ἡμῶν καλούντων, οὗτος τὸ Ὁ θεὸς ἡμῶν, εἰς τὸ Υἱὲ τοῦ θεοῦ, μετείληφε· τούτοις τὸ πᾶν τῆς ἑαυτοῦ κακοδοξίας ἡμῖν ἐξεκάλυψε. τῷ γὰρ τῶν Βωγομίλων ἀκολούθως δόγματι μεταβάλλει καὶ οὗτος ἐν τῇ εἰρημένῃ εὐχῇ τὸ Ὁ θεὸς ἡμῶν, εἰς τὸ Υἱὲ θεοῦ· ἐπεὶ ἄλλην γε αἰτίαν δι' ἣν τὴν τοιαύτην πεποίηκε μεταβολήν, οὐκ ἂν εἰπεῖν τις ἔχοι.

Καὶ ταῦτα μὲν ὁ ἀτοπώτατος Βαρλαάμ· τὰ δὲ καὶ αὐτὰ ἀπεναντίως ἔχει πάντως τῇ μακαριστῇ φωνῇ τοῦ θεμελίου τῆς πίστεως Πέτρου τοῦ κορυφαίου τῶν μαθητῶν καὶ τῷ ἐπ' αὐτῇ τοῦ δεσπότου μακαρισμῷ. ὁ μὲν γὰρ εἶπε πρὸς αὐτόν Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος· ὁ δὲ κύριος πρὸς αὐτόν Μακάριος εἶ Σίμων βὰρ Ἰωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' ὁ πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ συμβόλῳ τῆς πίστεως Πιστεύομεν, λέγομεν, εἰς ἕνα θεὸν πατέρα παντοκράτορα καὶ εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ τὸν μονογενῆ τὸν ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων. ἆρ' οὖν οὐ θεὸν εἶναι τὸν Χριστὸν δοξάζομεν, ἐπεὶ πιστεύειν φαμὲν εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ;

Φησὶ δὲ περὶ τῆς τοιαύτης ἱερᾶς προσευχῆς καὶ ὁ χρυσορρήμων καὶ θεῖος διδάσκαλος Ἰωάννης μονάζουσιν ἐπιστέλλων Σχολάσατε διαπαντὸς καὶ παραμείνατε κυρίῳ τῷ θεῷ ἡμῶν, ἕως οὗ οἰκτειρήσῃ ἡμᾶς· καὶ μηδὲν ἕτερον ζητήσητε ἢ μόνον ἔλεος παρὰ τοῦ κυρίου τῆς δόξης· ζητοῦντες δὲ ἔλεος, ἐν ταπεινῇ καὶ ἐλεεινῇ καρδίᾳ ζητεῖτε, καὶ βοᾶτε ἀπὸ πρωὶ ἕως ἑσπέρας, εἰ δυνατὸν καὶ ὅλην τὴν νύκτα, τὸ Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ υἱὲ τοῦ θεοῦ ἐλέησον ἡμᾶς. παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, βιάσασθε τὸν νοῦν ὑμῶν εἰς τοῦτο τὸ ἔργον ἕως θανάτου. πολλῆς γὰρ βίας χρήζει τὸ ἔργον τοῦτο, ὅτι στενή ἐστιν ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωήν, καὶ οἱ βιαζόμενοι εἰσέρχονται ἐν αὐτῇ· βιαστῶν γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, μὴ χωρίζετε τὰς καρδίας ὑμῶν ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ προσμένετε καὶ φυλάττετε αὐτὴν μετὰ τῆς μνήμης τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πάντοτε, ἕως οὗ ἐμφυτευθῇ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἔσω ἐν τῇ καρδίᾳ· καὶ μηδὲν ἕτερον ἐννοεῖτε ἢ ἵνα μεγαλυνθῇ Χριστὸς ἐν ὑμῖν. παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, τὸν κανόνα ταύτης τῆς προσευχῆς μηδέποτε καταπαύσητε ἢ καταφρο-

Digitized by Google

νήσητε· ἀλλ' εἴτε ἐσθίετε εἴτε πίνετε εἴτε ὁδεύετε εἴτέ τι[1]) ποιεῖτε, ἀδιαλείπτως κράζετε Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ υἱὲ τοῦ θεοῦ ἐλέησον ἡμᾶς. ἀδιαλείπτως γάρ φησιν ὁ θεῖος ἀπόστολος προσεύχεσθε, χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμοῦ.

Ἀλλὰ καὶ ὁ θεῖος Διάδοχος Ἀπαιτεῖ, φησίν, ἡμᾶς πάντως ὁ νοῦς, ὅταν πάσας τὰς διεξόδους αὐτοῦ τῇ μνήμῃ ἀποφράξωμεν τοῦ θεοῦ, ἔργον ὀφεῖλον αὐτοῦ πληροῦν τὴν ἐντρέχειαν. δεῖ οὖν αὐτῷ διδόναι τὸ Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, εἰς ὁλόκληρον πραγματείαν τοῦ σκοποῦ· οὐδεὶς γάρ φησι λέγει κύριον Ἰησοῦν εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἁγίῳ. ὅσοι γὰρ τοῦτο τὸ ἅγιον καὶ ἔνδοξον ὄνομα τῷ βάθει μελετῶσιν ἀεὶ τῆς καρδίας ἀπαύστως, αὐτοὶ καὶ τὸ φῶς αὐτῶν τοῦ νοῦ δύνανται ὁρᾶν ποτέ. πάντα γὰρ τὸν ἐπιπολάζοντα ῥύπον τῇ ψυχῇ ἐν αἰσθήσει ἱκανῇ καταφλέγει· καὶ γὰρ ὁ θεὸς ἡμῶν φησὶ πῦρ καταναλίσκον. ὅθεν εἰς ἀγάπην λοιπὸν πολλὴν τὴν ψυχὴν τῆς ἑαυτοῦ δόξης προσκαλεῖται ὁ κύριος· ἐγχρονίζον γὰρ τὸ ἔνδοξον ἐκεῖνο καὶ πολυπόθητον ὄνομα διὰ τῆς μνήμης τοῦ νοῦ τῇ θέρμῃ τῆς καρδίας, ἕξιν ἡμῖν πάντως ἐμποιεῖ τοῦ ἀγαπᾶν τὴν αὐτοῦ ἀγαθότητα. οὗτος γάρ ἐστιν ὁ μαργαρίτης ὁ πολύτιμος, ὅντινα πωλήσας τὶς τὴν περιουσίαν αὐτοῦ εὑρεῖν δύναται καὶ ἔχειν ἀνεκλάλητον ἐπὶ τῇ αὐτοῦ εὑρέσει χαράν. καὶ μακρὸν ἂν εἴη λέγειν τὰς περὶ τούτου καὶ εἰς τοῦτο τῶν θεοφόρων πατέρων εἰσηγήσεις καὶ προτροπάς.

Ἰσχυριζομένων τοίνυν τῶν μοναχῶν τῆς πνευματοκινήτου τῶν θεοφόρων διανοίας ἐπιτερπές τε καὶ θεῖον ἐξ ἀρχῆς εἶναι μελέτημα τὴν εὐχὴν ταύτην, ἅμα δὲ καὶ βουλομένων ἐφεξῆς συνείρειν ὅσα περὶ αὐτῆς ἐν τοῖς τῶν ἁγίων συγγράμμασι κεῖται, οἷόν ἐστι καὶ τὸ εἰρημένον τῷ διὰ λόγων δειμαμένῳ τὴν κλίμακα τῆς πνευματικῆς ἀναβάσεως. μνήμη γάρ φησιν Ἰησοῦ κολληθήτω τῇ πνοῇ σου, καὶ τότε εἴσῃ ἡσυχίας ὠφέλειαν.

Τοιαῦτα προθυμουμένων ἐφεξῆς λέγειν τῶν μοναχῶν, ὁ τὰ πάντα θαυμάσιος βασιλεύς, νῦν δὲ καὶ μακαρίῳ τέλει κατακλείσας τὸν βίον, ὡς χριστὸς κυρίου τὸν ὑπὲρ τοῦ χρίσαντος Χριστοῦ λόγον αὖθις ὑπολαβών, Ἀλλ' ἔστω, φησί, καὶ δεδόσθω τῶν κακοδόξων τοῦτο τινὰ φάναι τὴν ἀρχήν, οὐδὲν παρὰ τοῦθ' ἡμῖν ἔγκλημα, καλῶς χρωμένοις τῷ κακῶς ἐκείνοις νενοημένῳ[2]). οὐδὲ γὰρ ἐπειδὴ θεὸν οὐρανοῦ λέγουσιν οἱ Πέρσαι, τὸν Ἀβραὰμ[3]) κακῶς ἐροῦμεν εἰπεῖν τὸν θεὸν τοῦ οὐρανοῦ ἐγὼ σέβομαι. οὐδ' ἐπειδὴ κοσμοποιὸν νοῦν Ἕλληνες φασὶ τὸν θεόν, ἡμεῖς τοῦτον τοῦ κόσμου ποιητὴν οὐκ ἐροῦμεν ἢ τοῦτο λέγοντες. ἐγκληθείημεν ἂν δικαίως ὡς κατ' ἐκείνους φρονοῦντες. Ἕλληνες μὲν γὰρ τὴν ὕλην ἀγένητον καὶ τῷ θεῷ συναΐδιον λέγοντες, εἰ καὶ ποιητὴν φασὶ τοῦ κόσμου θεόν, ἀλλ' οὐχ ὡς προαγωγέα τοῦ μήπω πρότερον μηδαμῶς ὄντος, ἀλλ' ὡς τοῦ ὄντος κοσμήτορα, τάξιν μόνον καὶ εἶδος καὶ θέσιν ἐναρμόνιον προστιθέντα τοῖς οὖσι, μικροῦ τῆς κατ' ἀνθρώπους τέχνης μηδὲν πλέον τῇ δυνάμει τοῦ θεοῦ νέμοντες· ἡμεῖς δὲ τὴν εἰς τὸ εἶναι πρόοδον ἐκ μὴ ὄντων τὰ πάντα δέξασθαι πιστεύοντες πρὸς θεοῦ, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ τῶν ἐν μέσῳ τούτων ἀκριβῶς γινώσκομεν. οὕτω καὶ θεοῦ υἱὸν τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν λέγοντες, ὑμνοῦμεν καὶ ἐπιβοώμεθα αὐτὸν ὡς θεὸν ἀληθινὸν ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ, καὶ τὴν τοῦ υἱοῦ θεότητα ὁμολογοῦντες καὶ τὸν αἴτιον τῇ τοῦ υἱοῦ θεότητι προσμαρτυροῦντες. φασὶ δὲ καὶ Μασαλιανοὺς καὶ Βογομίλους τὴν ὑπὸ τοῦ κυρίου τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς καὶ ἀποστόλοις παραδεδομένην εὔχεσθαι εὐχήν. τί οὖν; ἀποσχώμεθα ταύτης ἡμεῖς διὰ τοῦτο,

[1]) Eiusmodi ad modum codicis expressimus.

[2]) Ita correctum est ex τό - - νενοημένον.

[3]) Super ἀβραάμ notatum est Ἰωνᾶν. Quam in rem cf. Jon. 1, 9. Sed Abrahami verba Gen. 24, 3. tradita respici videntur.

Digitized by Google

καὶ καταπροδῶμεν τοῖς κεκλοφόσι κακῶς τὰ ἡμέτερα, καὶ διὰ τοὺς ὑποκρινομένους ἐν λόγοις τὸ εὐσεβὲς τῶν ὄντως εὐσεβῶν ἡμεῖς ἀποστῶμεν φωνῶν; ἄπαγε τῆς αἰσχίστης κακοβουλίας. ἀλλ' ἐπειδὴ παράκλητον ἔχομεν πρὸς τὸν πατέρα, Ἰησοῦν Χριστὸν δίκαιον, καὶ αὐτὸς ἱλασμός ἐστι περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, μετ' ἐλπίδος ἐπικαλεσόμεθα τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ σωτηρίας ἐκ τῆς τοιαύτης ἐπικλήσεως τευξόμεθα, κατὰ τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ προφήτου Καὶ ἔσται πᾶς ὃς ἂν ἐπικαλέσηται τὸ ὄνομα κυρίου σωθήσεται. καὶ ἐπειδήπερ οὐκ ἔστιν ὄνομα ἕτερον τὸ δεδομένον ἐν ἀνθρώποις ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς, καὶ οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἁγίῳ, καὶ ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ πᾶν γόνυ κάμψει ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, μακάριος ὁ διὰ τῆς διηνεκοῦς μελέτης τοῦ πολυυμνήτου τούτου ὀνόματος ἔνοικον ἔχων ἐν ἑαυτῷ τὸν θεόν. εἰς αἰῶνα γάρ φησιν ἀγαλλιάσονται, καὶ κατασκηνώσεις ἐν αὐτοῖς, καὶ καυχήσονται ἐν σοὶ οἱ ἀγαπῶντες τὸ ὄνομά σου. πῶς δ' οὐκ ἂν γένοιτο πνεύματος ἁγίου πλήρης ὁ τὸ θεῖον τοῦτο καὶ ὑπερδεδοξασμένον ὄνομα κατέχειν ἐν τῇ καρδίᾳ σπεύδων ἡμέρας καὶ νυκτός, τοῦ κυρίου ἐν εὐαγγελίοις λέγοντος ὅτι δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτὸν ἡμέρας καὶ νυκτός.

Ἀνεφάνη οὖν καὶ ἀπηλέγχθη ἐκ τούτων ὁ Βαρλαὰμ βλασφήμως καὶ κακοδόξως λαλῶν περί τε τοῦ ἐν τῷ Θαβωρίῳ θείου φωτὸς καὶ ὧν κατὰ τῶν μοναχῶν περὶ τῆς μελετωμένης αὐτοῖς καὶ προφερομένης συχνῶς ἱερᾶς εὐχῆς συνεγράφετο. οἱ δὲ μοναχοὶ ἀπεδείχθησαν ἀνώτεροι τῆς κατηγορίας αὐτοῦ ὡς στέργοντες καὶ ἐμμένοντες ταῖς περὶ τούτων τῶν ἁγίων πατέρων ἐξηγήσεσι καὶ παραδόσεσι, καθὼς καὶ αὐτοὶ ἀριδήλως διωμολόγησαν καὶ διεβεβαιώσαντο.

Ἐνθέν τοι καὶ κοινῇ συνοδικῇ ψήφῳ ἅτε κακῶς καὶ ἐπισφαλῶς τοῖς θείοις ἐπιβαλὼν ὁ αὐτὸς Βαρλαὰμ ὡς εἴρηται καταψηφισθείς, συγγνώμην ἐπὶ τούτοις δῆθεν ᾐτήσατο· καὶ γοῦν ἀποφαινόμεθα, ὡς εἰ μὲν ἐνδείξεται ἀληθῶς μετάνοιαν καὶ διορθώσεται ἑαυτόν, καὶ οὐδαμῶς οὐκέτι περὶ τῶν τοιούτων λέγων καὶ συγγραφόμενος φωραθείη, εὖ ἂν ἔχοι· εἰ δ' οὖν, ἀποκήρυκτος ἔσται καὶ ἀποτετμημένος τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ ὀρθοδόξου τῶν Χριστιανῶν συστήματος. ἀλλὰ καὶ εἴ τις ἕτερος τὶ τῶν ὑπ' ἐκείνου βλασφήμως καὶ κακοδόξως κατὰ τῶν μοναχῶν, μᾶλλον δὲ τῆς ἐκκλησίας αὐτῆς λαληθέντων ἢ συγγραφέντων φανείη πάλιν τῶν μοναχῶν κατηγορῶν ἢ ὅλως τούτων ἐν τοῖς τοιούτοις καθαπτόμενος, τῇ αὐτῇ καταδίκῃ παρὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος καθυποβαλλόμενος, ἀποκήρυκτος ἔσται καὶ αὐτὸς καὶ ἀποτετμημένος τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ ὀρθοῦ τῶν Χριστιανῶν συστήματος. μετ' ἐμβριθείας μέντοι καὶ πνευματικῆς αὐστηρίας καὶ ἐπιτιμήσεως λέγομεν μηκέτι ἀπὸ τοῦ νῦν δογματίζειν ὅλως τινὰ τῶν ἁπάντων, κινοῦντα περὶ τούτων τε καὶ ἄλλων δογματικῶν λόγων, οὔτε ἐγγράφως δηλαδὴ οὔτε ἀγράφως, ὡς οὐ μικρῶν ἐντεῦθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ ἀνακυπτόντων σκανδάλων καὶ συγχύσεως καὶ ταραχῆς καὶ σάλου καὶ τρικυμίας ἐπιγενομένης ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀκουόντων, καὶ τῶν ἀκεραιοτέρων μάλιστα· δι' ἃ δὴ πάντως καὶ οἱ ἀνωτέρω ἐκτεθειμένοι θεῖοι κανόνες τοῖς θεοφόροις πατράσιν ἐξετέθησαν. χάριν γὰρ τοῦ μηκέτι μηδένα ταῖς ὁμοίαις πλάναις περιπεσεῖν ποιούμενοι πρόνοιαν, καὶ τὸ παρὸν εἰς ἀσφάλειαν ἐκθέμενοι γράμμα, ταῖς οἰκείαις ὑπογραφαῖς ὑπεσημηνάμεθα, κατὰ μῆνα Αὔγουστον τῆς ἐνάτης ἰνδικτιῶνος.

Εἶχε καὶ ὑπογεγραμμένον διὰ τῆς πατριαρχικῆς χειρὸς τὸ Ἰωάννης ἐλέῳ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Digitized by Google

Εἶχε καὶ ἑτέρας ὑπογραφὰς ταύτας· ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Σάρδεων, ἔξαρχος πάσης Λυδίας καὶ ὑπέρτιμος Γρηγόριος· ὁ Δυρραχίου ταπεινὸς Γρηγόριος· ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Λακεδαιμονίας καὶ ὑπέρτιμος Νεῖλος· ὁ μητροπολίτης Μαδύτων ταπεινὸς Ἰσαάκ· ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Μηθύμνης καὶ ὑπέρτιμος Μαλαχίας· ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Βιτζίνης καὶ ὑπέρτιμος Μακάριος.

Εἶχε καὶ ὄπισθεν τὸ Ἐδόθη κατὰ μῆνα Αὔγουστον τῆς ἐνάτης ἰνδικτιῶνος τοῦ ‚ςωμθ' ἔτους [1]).

Εἶτα εἶχε καὶ ὑπογραφὴν τοῦ Κυζίκου, προγεγραφότος καὶ ταῦτα. Οὐ συνεκλήθην τὴν ἀρχὴν εἰς τὸ ἀκοῦσαι τὴν ὑπόθεσιν πρὸ τῆς συνόδου· ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ συνόδῳ κληθέντος μου καὶ προενεγκόντος τινὰ γράμματα εἰς τὸ ἀναγνωσθῆναι, οὐκ ἀνεγνώσθη. μετὰ δὲ τὴν κρίσιν πάλιν οὐκ ἐκλήθην εἰς τὴν συνδιάσκεψιν τοῦ γραφέντος τόμου· διὰ τοῦτο οὐκ ἠθέλησα ὑπογράψαι εἰς τὸν τόμον ἐν τῷ τόπῳ μου. ἐπεὶ δὲ καὶ συνέβη ἐνεγκεῖν μοι τινὰς μέρη τινὰ ἀπὸ τῶν συγγραμμάτων τοῦ τιμιωτάτου ἱερομονάχου κυρίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, ἦσαν δὲ παρακεχαραγμένα, ὡς ὕστερον ἰδὼν καὶ ἀναγνοὺς τὰ ἐκείνου συγγράμματα ἔμαθον τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἔμαθον ὅτι ἐν πᾶσι σύμφωνά εἰσι τοῖς ἁγίοις ἀκριβῶς κατὰ πάντα· ἀλλὰ καὶ τοὺς λόγους αὐτῶν ἀκούσας, καὶ αὐτοὺς συμφώνους εὗρον τοῖς ἁγίοις κατὰ πάντα. διὰ τοῦτο ἰδίᾳ εἰς μαρτυρίαν καὶ ἀσφάλειαν τῆς ἀληθείας τῶν λεγομένων καὶ γεγραμμένων ὑπό τε τοῦ τιμιωτάτου ἱερομονάχου κυρίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ καὶ τῶν λοιπῶν μοναχῶν ὑπέγραψα. διὰ δὲ τῆς αὐτοῦ χειρὸς τὸ ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Κυζίκου ὑπέρτιμος καὶ ἔξαρχος πάσης Ἑλλησπόντου Ἀθανάσιος.

Εἶχε καὶ κάτωθεν προσηρτημένον τὸ μετά τινας χρόνους γενόμενον γράμμα παρὰ τῶν ἱερωτάτων ἀρχιερέων περὶ τοῦ συνοδικοῦ τούτου τόμου λέγον οὕτως· Στέργομεν καὶ ἀποδεχόμεθα τὴν περὶ τῆς εὐσεβείας κρίσιν καὶ διάγνωσιν καὶ ἀπόφασιν τῆς μεγάλης ἐκείνης συνόδου, καθ' ἣν προεκάθητο καὶ ὁ τρισμακάριστος καὶ ἅγιος ἡμῶν αὐθέντης καὶ βασιλεύς· καὶ τὸν ἐπὶ ταύτῃ γεγονότα τόμον ὡς κατὰ πάντα συνήγορον τῆς εὐσεβείας καὶ τὰς ἐν αὐτῷ διαγνώσεις καὶ ἀποφάσεις στέργομεν ἐν πᾶσι καὶ ἀποδεχόμεθα· τὸν δὲ τηνικαῦτα καταδικασθέντα Βαρλαὰμ καὶ τοὺς κρίσει ἀληθινῇ καὶ ἀδεκάστῳ ἐλεγχθησομένους συνοδικῶς τὰ ἐκείνου φρονοῦντας καὶ ἀμετανοήτως ἔχοντας ἐκ ψυχῆς ἀποβαλλόμεθα καὶ ἀποκηρύττομεν.

Εἶχε τοῦτο τὸ γράμμα καὶ ὑπογραφὰς ταύτας· ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Φιλαδελφείας Μακάριος· ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Παλαιῶν Πάτρων καὶ ὑπέρτιμος Μητροφάνης· ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Μηθύμνης καὶ ὑπέρτιμος Μαλαχίας· ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Ῥωσίου καὶ ὑπέρτιμος Θεόδουλος· ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Βάρνης καὶ ὑπέρτιμος Μεθόδιος· ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης καὶ ὑπέρτιμος Σηλυβρίας Ἡσαΐας· ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Διδυμοτείχου καὶ ὑπέρτιμος Θεόληπτος.

Εἶχε καὶ ὄπισθεν τὸ τοιοῦτον γράμμα τὰς ὑπογραφὰς ταύτας· ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Κυζίκου Ἀθανάσιος· ὁ μητροπολίτης Μαδύτων ταπεινὸς Ἰσαάκ· ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Ἀλανίας καὶ Σωτηριουπόλεως καὶ ὑπέρτιμος Λαυρέντιος.

Εἶχε τὸ ἴσον οὕτως Τὸ παρὸν ἴσον ἀντιβληθὲν καὶ κατὰ πάντα ἐξισάζον τῷ πρωτοτύπῳ εὑρεθὲν ὑπεγράφη καὶ παρ' ἐμοῦ δι' ἀσφάλειαν, ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Σμύρνης καὶ ὑπέρτιμος Μακάριος.

Sequitur manu posteriori subscriptum: ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Ἐφέσου Μάρκος· Μάξιμος Δωρόθεος Ἰσάκιος Δαλμάτων [2]).

[1]) Id est anno mundi 6849, sive Christi 1341.

[2]) Recentior subscriptio testatur hoc codicis fragmentum olim ex libris monasterii Sinaitici

Digitized by Google

B: folia 110 (numerantur 108, sed quattuor ab initio addenda sunt, duo vero 9 et 10. desunt) in 4°, recenti memoria et ut videtur in monte Sinaitico scripta. Pagg. 1a—4a. 1—8. Sunt formulae ad usus liturgicos vel similes compositae, ut *Εἰς πρεσβείαν, καὶ φήμην, ἐπὶ τραπέζης, εἰς τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην. Μετὰ τὴν φήμην τοῦ ἀρχιεπισκόπου Σιναίου ὄρους. Μετὰ τὴν φήμην τοῦ μητροπολίτου Κρήτης.* Pag. 11 sqq. *Οἱ ἀπὸ Χριστοῦ πατριαρχήσαντες ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.* Initium fit a Marco evangelista. Post *κοσμᾶς ὁ καὶ χρηματίσας πρότερον κωνσταντινουπόλεως* posteriori manu addita sunt nomina haec: *κοσμᾶς ἕτερος ὁ ἀπὸ πισσιδίας· ματθαῖος ὁ μετατεθεὶς ἀπὸ τῆς μητροπόλεως λιβύης· κυπριανός· ὁ νῦν γεράσιμος ὁ μετατεθεὶς ἀπὸ τῆς ἐπισκοπῆς μετρῶν.* Rursus recentiori manu additum est *παρθένιος.* Pag. 15—17. legitur *κατάλογος τῶν κατὰ καιροὺς πατριαρχῶν ἀντιοχείας.* Primus est: *Ὁ ἅγιος πέτρος ἀπόστολος, ἀπὸ χριστοῦ λθ'.* Ultima nomina sunt: *σίλβεστρος* (cui adscribitur annus *αψκδ'* i. e. 1824). *φιλήμων· δανιήλ· ἄνθιμος* (haec tria addita sunt alia manu). Pag. 27 sqq. *αἱ τῷ πατριαρχικῷ θρόνῳ ἀλεξανδρείας ὑποκείμεναι μητροπόλεις καὶ ἐπισκοπαί, αἵτινες διεσώζοντο μέχρι τῆς ἁλώσεως αἰγύπτου ὑπὸ τῶν ὀθωμανῶν.* Pag. 30. *ἐπιστολὴ α' σιλβέστρου πατριάρχου ἀντιοχείας πρὸς τὸν μητροπολίτην κιτέων κὺρ διονύσιον.* Eiusdem Silvestri sequuntur epp. aliae tres cum aliorum nonnullis. Pag. 43 sqq. *Τῶν θαυμασίων καὶ θείων ἀνδρῶν τὰ ὀνόματα καὶ τὰ ἔτη.* Ab Adamo initium fit; ultimo loco de Constantinopoli per Turcas (*οἱ ἀγαρινοί*) capta refertur. Pag. 51 et seqq. *τὰ ἑπτὰ μυστήρια τῆς ἐκκλησίας. αἱ ἑπτὰ ὑποσχέσεις τῆς πίστεως. τὰ ἑπτὰ θανάσιμα ἁμαρτήματα*, et similia. Pag. 57 sqq. *ἀνακεφαλαίωσις τῶν ἁγιωτάτων πατριαρχῶν, τῶν ὀροθεσίων, καὶ συναρίθμησις τῶν ἀποστολικῶν θρόνων.* Sequuntur similia. Pag. 71—73. legitur *χρυσόβουλον τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως Ἰουστινιανοῦ, ὃ ἐδωρήσατο εἰς τὸν τοῦ σινᾶ ὄρους ἡγούμενον.* Vide infra. Pag. 75 sqq. *τὸ καθῆκον καὶ ὅρος τοῦ βασιλέως. ἀπὸ τοῦ νομίμου βιβλίου, βασιλείου, κωνσταντίνου καὶ λέοντος, ἀπὸ τοῦ α' τίτλου κεφ. θ'*, et similia. Pag. 87 sqq. recensentur *τὰ ὀφίκια τοῦ παλατίου;* item pag. 92 sqq. *ὅσοι ἐπεσκόπευσαν ἐν βυζαντίῳ.* Horum primus est Andreas apostolus; extremo loco haec leguntur: *καὶ γέγονεν ὁ ἀδριανουπόλεως γερμανός· αὐτοῦ δὲ ἐκβληθέντος ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ἰωσὴφ ὁ τοῦ γαλησίου ἡγούμενος, ἀνὴρ θαυμαστὸς τὸν βίον καὶ ὁμολογίας στεφάνῳ κεκοσμημένος.*

C: folia 6 in 4° ante aliquot saecula manu Graeca scripta. Fol. 3. incipiunt *τοῦ ἁγίου καὶ ὁσιωτάτου πατρὸς ἡμῶν ἰσαὰκ τοῦ ἀναχωρητοῦ· ὁ πρὸς τὸ τέλος τῆς βίβλου αὐτοῦ λόγος κη'· ἤγουν οἱ θρῆνοι αὐτοῦ οἱ ταλανίζοντες τοὺς ἀτάκτους μοναχούς.* Supersunt *θρῆνοι α'* usque *ιθ'* et *κζ'* usque *μδ'*.

D: folia 48 in 4° saeculi fere sexti decimi. Sunt varia liturgica quae plerumque interpretationem Arabicam in margine adscriptam habent. Litterarum initialium rubro scriptarum magna pars cum arte facta est.

fuisse: *τὸ παρὸν βιβλίον ἐστὶν τοῦ ἁγίου καὶ θεοβαδίστου ὄρους Σινᾶ, καὶ ὅστις ὑστερήσει ἀπὸ τὴν ἁγίαν μονήν, νὰ ἔχει τὰς ἀρὰς τῶν ἁγίων πατέρων καὶ τῆς ἀκαταφλέκτου βάτου.* Cuiusmodi obtestationes in codicibus antiquis saepissime inveniuntur; cf. exempli caussa subscriptiones codd. Imp. Par. 52 et 376. a Scholzio exscriptas in Biblisch-kritische Reise p. 4 et 8.

Digitized by Google

E: folia 8 in 4° saeculi fere 17. Inest *κανὼν τριαδικός. ποίημα μητροφάνους· Μίαν σὲ μέλπω τὴν τρισήλιον φύσιν.* In fine deest.

Hoc loco apponere placet decretum illud, quod Iustiniani imperatoris esse dicitur, de coenobio montis Sinaitici supra a nobis ex cod. IX. B. pag. 71 sqq. enotatum. Faciemus id vero ita, ut cum codice nostro conferamus textum quem nuper in Dresd. codice A 187. pag. 76 sq. invenimus.

ΧΡΥΣΟΒΟΥΛΟΝ ΤΟΥ ΑΟΙΔΙΜΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΥ, Ο ΕΔΩΡΗΣΑΤΟ ΕΙΣ ΤΟΝ ΤΟΥ ΣΙΝΑ ΟΡΟΥΣ ΗΓΟΥΜΕΝΟΝ [1])

Εἰ δὲ καὶ ἀνδράσι τοῖς περιδεξίοις εἰς ὑπηρεσίαν τῶν βασιλέων[2]) ἀρχόντων καταστρατηγῆσαι[3]) ἢ πόλεων διοικήσεις ἐγχειρισθῆναι ἢ λαοὺς ὁδηγῆσαι ἢ καὶ ἄλλ᾽ ἄττα τοιαῦτα[4]) πράττειν δεδομένοις τῷ κράτει τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς φαινόμενα χρήσιμα τιμὴν ἐπιμετρεῖ τὴν προσήκουσαν τῶν ὑπηκόων[5]) ὅσοι εὐγνώμονες, εἰσηγούμενοι δίκαιοι ἂν εἶεν τὰ τῆς ὑποθήκης τούτων βλέπειν τὸ πέρας ἐπιδεχόμενα ἀνδράσι σεμνοῖς καὶ βίῳ καὶ τρόπῳ καὶ θεῷ πλησιάζουσιν[6]), οὐχ ὅσα τῶν κατὰ τὰ ἐκτὸς συντεινόντων ἀλλὰ κρείττω καὶ εἰς ψυχὴν αὐτὴν παραπέμποντα τὴν ὠφέλειαν, μᾶλλον δὲ καὶ τοῦτο κἀκεῖνο περιποιούμενα τούτοις ἐκ τῆς ἄνωθεν δεξιᾶς προβαλλομένης τοῖς αὐτοκράτορσι. πῶς οὐκ ἂν εἴη τῶν καθηκόντων ἐπικλινὲς ὠτίον βραβεύειν καὶ εἰς τέλος ἄγειν ἅπερ αἰτήσαιντο. εἰ δὲ καὶ ἄλλως τῇ δεήσει τιμᾶται τὸ εὔλογον, οὐχ ὅπως διὰ τὴν τούτων[7]) παράκλησιν, ἀλλ᾽ ἤδη καὶ καθ᾽ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἀξίως ἔχει[8]) γενέσθαι, τηνικαῦτα καὶ μᾶλλον ταῖς αἰτήσεσι τούτων ἐπαινετέον τοὺς ἄνακτας καὶ παρεκτέον[9]) ἅπερ ἐθέλειεν, ἵν᾽ εἶεν οὐ μόνον αὐτοῖς ἀλλὰ καὶ τῷ δικαίῳ κατὰ τὸ εἰκὸς χαριζόμενοι.[10]) τοῦτο καὶ ἄρτι τῇ βασιλείᾳ μου πάρεστιν ἰδεῖν ἐκτελούμενον, δωρουμένῃ τοῖς ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ τιμὴν τὴν ὑπέρτιμον· τοῦτο μὲν δι᾽ ἱκεσίαν ἣν ἐποιήσατο πρὸς ἐμὲ[11]) ὁ Πτολεμαΐδος μητροπολίτης ὁ ἱερώτατος καὶ ὑπέρτιμος· οὐ γὰρ ἔκρινα ὅλως ἄξιον μὴ πειθηνίους τούτῳ δοῦναι τὰς ἀκοὰς εὔλογα αἰτουμένῳ καὶ ἃ μὴ τετελεσμένα τῷ δικαίῳ τινὰ ζημίαν ἂν[12]) προεξένησαν· τοῦτο δὲ καὶ διὰ τὸ ἄλλως ἡγεῖσθαι τὸ τοιοῦτον ὄρος αἰδέσιμον καὶ τιμῆς ἁπάσης ἐπαπολαύειν δίκαιον ὂν[13]), καὶ νομίζειν μᾶλλον τιμᾶσθαι τὴν βασιλείαν μου ἐκ τῆς πρὸς τοῦτο τιμῆς, ἐπεὶ καὶ δοξάζειν οἶδε θεὸς τοὺς τοῦτον δοξάζουσιν. ὄρος γὰρ τοῦτο ὑπερῃρμένον τῶν καθ᾽ ἡμᾶς, ὄρος θεῖον καὶ ἀββακοὺμ[14]) δασὺ καὶ κατάσκιον ταῖς τῶν ἁγίων[15]) ἐργασίαις καὶ ἀρεταῖς παντοίαις κατάκομον. εἰ δὲ καὶ

1) Cod. Dresd. *Ὁρισμὸς τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ, ὃν ἐποίησεν διὰ τὸ θεοβάδιστον ὄρος τὸ Σίναιον.*

2) Ita cod. Dresd. a prima manu; cod. Lips. et corrector codicis Dresd. *εἰς ὑπηρετῶν βασιλέων.*

3) Cod. Dresd. *καταστρατῆσαι.*

4) Cod. Dresd. *ἢ ἄλλα τὰ τοιαῦτα;* postea idem *δεομένοις* pro *δεδομένοις.*

5) Cod. Dresd. om. *τῶν ὑπηκόων.*

6) Cod. Lips. *πλησιάζουσι.*

7) *τούτων* ex cod. Dresd. est; Lips. omittit.

8) *ἔχει*: ita Dresd., non habet Lips.

9) Ita Lips. habet; Dresd. *παρητέον.*

10) Uterque codex *χαριζόμενον.*

11) Cod. Dresd. *πρός με.*

12) *τινὰ ζημίαν ἄν*: ita emendanda videbatur scriptura codicum. Lips. *τὴν ζημίαν ἦν*, item Dresd. omisso *ἦν*. Post in Dresd. est *προεξένησεν.*

13) *ὂν* ex cod. Dresd. est; in Lips. deest.

14) Haec vox derivanda videtur ab אָב (*ἀββας*) et מָקוֹם (locus) sive ab huius radice קוּם.

15) *ἁγίων* reposuimus pro *ἀρετῶν*, quod in utroque codice scriptum est.

Digitized by Google

ἁγιάσματος τόπον καλέσαι τις βούλεται καὶ οἶκον τοῦ θεοῦ Ἰακώβ, προσφυὲς μὲν τὸ πρᾶγμα καὶ τῆς ἀληθείας ἄκρως ἐχόμενον κἂν τις θεωροίη τρανώτερον, πλήρης ὁ θεῖος οὗτος οἶκος δόξης πολλῆς, πλὴν ἔσται κἂν τοῖς ἐσχάτοις τούτοις καιροῖς μέρος τι δόξης[1]) *ἀπονενεμημένον τοῦτο παρὰ τῆς βασιλείας μου. οὕτω καὶ ἣν εἶχε πάλαι ἴδοι τις ἂν ἐπὶ τὸ μεῖζον κατὰ τὸν προφήτην προκόπτουσαν.*

Ταῦτα γοῦν τὸ παρὸν τῆς βασιλείας μου πρόσταγμα βούλεται. τιμᾷ γὰρ ἡ βασιλεία μου τὸν κατὰ καιροὺς ἐν τῷ Σινᾷ προστησόμενον τῶν ὑπερτίμων τῷ ἀξιώματι, καὶ διορίζεται συναριθμεῖσθαι τρίτον[2]) *τοῖς οὕτω τετιμημένοις ἐν ἅπασι καὶ συντιμᾶσθαι ἐν ταῖς προόδοις, καθέδραις, στάσεσι τε καὶ συνελεύσεσι· ἀμφιέννυσθαι δὲ καὶ ἄμφια ὁποῖα καὶ τῶν ἀρχιερέων, ὁπόσοι τὴν τοιαύτην τιμὴν ἐκ τῶν ἔκαθεν χρόνων καὶ νῦν ἀπέλαβον. τἆλλά τε πάντα ὅσα τούτοις, καὶ τούτῳ πρόσεσται, κατὰ μηδὲν ἐλαττούμενα. ἐπὶ τούτῳ γὰρ ἐγεγόνει καὶ ὁ παρὼν*[3]) *ὁρισμὸς τῆς βασιλείας μου. κατὰ μῆνα Πάνεμον ἑλληνιστὶ ἤγουν Ἰούλιον*[4]) *ἰνδικτίωνος ιδ'.*[5])

Cod. Tisch. X. membranaceus foliorum 41 form. maximae, saeculi duodecimi, quavis pagina binis columnis scriptus. Sunt tres homiliae Gregorii Nazianzeni integrae cum initio quartae. Prima est fol. 1: *εἰς γρηγόριον τὸν ἀδελφὸν βασιλείου.* Secunda fol. 5: *ἐπιτάφιος εἰς τὸν μέγαν ἀθανάσιον.* Tertia fol. 24: *εἰς τὴν τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα ἐπισκόπων παρουσίαν.* Quarta, cuius una pagina cum dimidia superest, inscribitur: *περὶ φιλοπτωχίας καὶ περὶ φιλοπτωχοτροφίας.* Codex est bene et accurate scriptus, passim etiam idoneus ad emendandum textum editum; sed nulla harum homiliarum magna difficultate critica laborat.

Cod. Tisch. XI. membranaceus foliorum decem form. maximae, saeculi fere undecimi. Quaevis pagina versus 37 continuos habet. Est fragmentum menologii. Singulae quae supersunt vitae magnam similitudinem earum habent quae editae sunt in Menologio Graecorum etc. Urbini 1727. Folio 1. versu sexto legitur: *τῇ αὐτῇ ἡμέρα· ἄθλησις τοῦ ἁγίου μάρτυρος προκοπίου τοῦ ἐκ παλαιστίνης* etc. Ibidem *μηνὶ τῶι αὐτῶι κγ. μνήμη τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν ἀμφιλοχίου ἐπισκόπου ἰκονίου.* Sequitur ibidem *τῆι αὐτῆι*[6]) *ἡμέρα· μνήμη τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν ἱερομάρτυρος σισιννίου· ἐπισκόπου κυζίκου.* Textus plerumque cum editis convenit, non tamen ubique. Ita fol. 1. verso, ubi est *τῇ αὐτῇ ἡμέρα· ἄθλησις τῶν ἁγίων μαρτύρων ἀρχίππου μαθητοῦ παύλου τοῦ ἀποστ. καὶ φιλήμονος τοῦ στρατιώτου καὶ ἀμφία,* statim ab initio in hoc codice legitur *ἐμαρτύρησαν ἐν κολοσαῖς* (primum scriptum erat *κολοσσαῖς*) *ἤτοι ἐν χώναις πόλει τῆς φρυγίας,* in editione vero quam diximus Urbinate I. p. 206. desunt verba *ἐν κολ. ἤτοι.* Item editio desinit verbo *τελειοῦται,* codex vero additum habet: *ὁμοίως καὶ ἡ ἁγία ἀμφία.* Fol. 2. legitur *μνήμη*

[1]) *τι δόξης*: ita scripsimus pro *ἡ δόξης*, quod in codicibus nostris est.

[2]) Cod. Dresd. *τρίτος*.

[3]) Cod. Dresd. *τὸ παρόν, ὁρισμός*.

[4]) *Πάνεμον ἑλλ. ἤγουν*: haec e Dresd. sumpsimus, Lips. non habet. Dresd. antea *κατὰ μῆναν*.

[5]) In fine cod. Dresd. additum habet: *εἶχε δὲ καὶ σημεῖον* (ita videtur compendium quod adest legendum esse) *διὰ ἐρυθρῶν γραμμάτων τῆς θείας καὶ βασιλικῆς χειρός.*

[6]) Sic h. l. iota adscripto, quod antea in *τῇ αὐτῇ* nec adscriptum nec magis subscriptum erat. Pariter scriptura in iis quae sequuntur fluctuat.

Digitized by Google

τοῦ ὁσίου θεοδούλου, cf. Menolog. Urb. II. p. 9. Huius memoriae in editis finis est: *καὶ ἐτέθη τὸ λείψανον αὐτοῦ ἐν τῇ κύπρῳ βρύον ἰαμάτων;* codex vero pro *βρ. ἰαμ.* habet: *πολλὰς ἰάσεις παρέχον τοῖς πιστοῖς.* Fol. 10. habentur: *ἄθλησις τῶν ἁγίων τριῶν παίδων· ἀνανία· ἀζαρία· καὶ μισαὴλ:* porro *ἄθλησις τοῦ προφήτου δανιὴλ:* denique *ἄθλησις τοῦ ἁγίου μάρτυρος βάκχου τοῦ νέου.*

Cod. Tisch. XII. Constat foliis 17 membranaceis, quattuor codicum reliquiis.

A: folia septem in 4°, saeculi decimi. Insunt excerpta varia, quae ad Johannem Lydum sexti saeculi scriptorem referenda esse videntur. Insignia potissimum eo sunt quod eadem fere omnia etiam apud Suidam et Codinum de antiquitatibus Constantinopolitanis exponentem leguntur, itemque minori ex parte in editione fragmentorum Johannis Lydi. Duumviri enim illi unde sua hauserint non satis constat, tamen dudum ex eodem fonte hausisse visi sunt. Cf. Kusteri notas ad Suidam sub *Ἀδιαβηνή*, sub *Ἰουστινιανός*, sub *Ζεύς* et aliis. Iam vero nil veri est similius quam utrumque ista omnia ex Johanne Lydo depromsisse, quamquam libri eius quo usi sunt non supersunt nisi excerpta, ita ut ex nostro codice supplementa editorum petenda sint. Qua de re alii iique intelligentiores viderint; nobis satis erit ipsum textum edere, unaque accurate indicare quae ratio sit inter Suidae et Codini excerpta et textum codicis nostri, qui quidem ipsa aetate illum utrumque antecedit.

Primo loco legitur: *περὶ ἀδιαβηνῆς.* Eadem apud Suidam sub *Ἀδιαβηνή* et apud Codinum De origg. Const. ed. Lambec. p. 13. Noster textus sic habet: *Αὕτη ἡ χώρα κεῖται πρὸ τῆς μεσοποταμίας ὡς ἐπὶ ἀνατολήν, πέραν τοῦ τίγριδος*[1]). *ἐν αὐτῇ δέ ἐστιν καὶ*[2]) *ἄσφαλτος ἡ λεγομένη νάφθα. λέγεται δὲ ἀδιαβηνὴ διὰ τὸ εἶναι πλείονας* (Suid. *πλείους*) *ποταμοὺς ἐν αὐτῇ καὶ δυσχερεστέραν ποιεῖν τὴν διάβασιν. ἐκεῖ*[3]) *ἔστιν καὶ ἡ νινευή* (Suid. et Cod. *νινευί*, cod. Suidae A -*ή*). *τοσαύτην δὲ ἀσφάλειαν ποιεῖ τοῖς κτίσμασιν ἡ ἄσφαλτος, ὥστε ταῖς ὀπταῖς πλίνθοις καὶ τοῖς λεπτοῖς λίθοις συμμιγεῖσα ἰσχυροτέρα γίνεται παντὸς σιδήρου. ἐκεῖσε δέ ἐστι καὶ τὸ ἄορον*[4]) *στόμιον* (Codin. *στόμα*), *ἐξ οὗ δεινὸν πνεῦμα ἀναδίδοται, ὥστε πᾶν μὲν ἐπίγειον ζῶον πᾶν δὲ πτηνὸν*[5]) *ἀποφθείρειν· καὶ εἰ πρὸς τὸ τυχὸν ὀσφρήσοιτο* (Suid.—*σαιτο*) *καὶ εἰ ἐσκεδάννυτο, οὐκ ἂν ᾠκίσθη ὁ χῶρος ἀλλὰ κατ᾽ εὐθεῖαν ἄνεισιν, καὶ ὀλίγον ἀνερχόμενον πάλιν ἀντανακλᾶται*[6]), *καὶ ἐκ τούτου τά τε* (Cod. om.) *ἐν ὑψηλοτέρῳ πετόμενα σώζεται καὶ τὰ πέριξ νεμόμενα*[7]). *λέγει δὲ ὁ δίων τοιοῦτόν τι* (Codin. *τε*) *ἑορακέναι* (Codin. *ἑωρακ.*) *ἐν ἱεραπόλει τῆς ἀσίας, ὅπερ πάντα τὰ ὀσφραινόμενα φθείρει πλὴν τῶν εὐνούχων. ἔστιν δὲ ἐν τῇ ἀδιαβηνῇ καὶ ἡ κτησιφῶν.*

Secundo loco legitur: *πόθεν λέγεται αὐγουστεῖον.* Cf. Suid. sub *Αὔγουστος;* item Codin. De origg. Constant. (ed. Lambec. Paris. 1655.) pag. 16. nr. 32; item Joh. Lyd. de men-

1) Suid. (ed. Gaisf.) *Τίγρητος*, cod. BE *Τίγριδος*.
2) Codin. *ἡ* abque *καί*, item codd. Suidae ABE.
3) Suid. et Codin. addunt *που*, sed om. codd. Suidae ABE.
4) Ita codex, sed e Suida et Codino corrigendum videtur *Ἄορνον*.
5) Codin. *ὥστ᾽ ἐπίγειον ζῶον ἅπαν καὶ πετεινόν*.
6) Codin. *ἀποφθείρειν, εἴπερ τύχοι ὀσφρανθῆναι· καὶ οὐ κατ᾽ εὐθεῖαν ἐξέρχεται· ὀλίγον δὲ ἀνερχόμενον ἄνεισι καὶ πάλιν ἀντανακλᾶται.*
7) Hac voce finitur Suidae nota. Codinus in ed. Lamb. sic: *καὶ τὰ πέριξ Ἀσίας ὥσπερ πάντα ὀσφραινόμενα φθείρει πλὴν τῶν εὐνούχων*, sed codex Codini Vaticanus pergit *λέγει* usque *εὐνούχων*.

Digitized by Google

sibus (ed. Bekker Bonn. 1837.) pag. 107. nr. 86. Codex noster sic: *Τῇ πέμπτῃ τοῦ ὀκτωβρίου μηνὸς οἱ ρεγεωνάρχαι* (codex ubique ρ, non ῥ) *καὶ σεβαστοφόροι*[1]) *ἐχόρευον ἐν τῷ αὐγουστείῳ*[2]), *οἷον ἐν τῷ ὀψοπωλείῳ* (codex -*πολείω*)[3]) *εἰς τιμὴν τιβερίου*[4]). *τὸν δὲ τοιοῦτον τόπον νῦν οἱ ἰδιῶται αὐγουστεῖον καλοῦσιν*[5]). Cum his coniungenda sunt quae tertio loco leguntur cum titulo: *περὶ αὐγουστείου· κεφ. β'· Εἰς τὸ ἄσκεπον τῆς δάφνης εἰς τὴν μικρὰν αὐλὴν κωνσταντῖνος ὁ μέγας ἔστησεν στήλην τῆς ἑαυτοῦ μητρός, ἐξ ἧς ὠνόμασεν τὸν τόπον αὐγουστεῖον.* Ad haec proxime accedunt quae Suidas[6]) habet; paullo liberius textum suum Codinus conformavit; in Joh. vero Lydo post *καλοῦσιν* nil amplius editum est.

Quarto loco est: *περὶ ἀτραβατικῶν κεφ. γ'.* Haec in Johanne Lydo non servata[7]) et Suidas et Codinus accurate repetierunt. Textus sic habet: *Ἐν ταῖς ἑορταῖς καὶ* (Suid. et Codin. addunt *τοῖς*) *ἐπινικίοις καὶ παρόντων πρέσβεων ἐνεδύοντο* (Suid. addit *χιτῶνας καὶ*) *χλαμύδας ποικίλας ἀπὸ χρυσοῦ καὶ πορφύρας ἢ* (ita etiam Codinus; Suid. *καί*) *ἄλλως πῶς* (sic) *πολυτελεῖς· ἐν δὲ ταῖς κοιναῖς συνόδοις ξηραμπελίνας τὸ χρῶμα* (Codin. *τῷ χρώματι*), *ἃς ἐκάλουν ἀτραβατικάς, ἢ* (apud Suid. et Codin. *ἤ* deest) *ἀπὸ τοῦ χρώματος· τὸ γὰρ μέλαν ἄτρον καλοῦσιν· ἢ ὅτι μετὰ τὰς τραβαίας* (Suid. *τάς* omittit; Cod. *μετὰ τραβέων*) *ταύταις εἰώθεσαν* (Codin. et Suid. *εἰώθασι*, sed codd. Suidae AVC -*θεσαν*) *χρῆσθαι· τραβαία* (corrige -*βαῖαι*, ut est apud Suidam; Codin. *τραβέαι*) *δὲ λέγονται αἱ πολυτελεῖς [χλα]μύδες.*

Quintum locum occupat *τίτλος περὶ ἀγαλμάτων ἰανουαρίου.* Eadem apud Suidam et Codinum leguntur, sed ita ut Codinus, non item Suidas, priora prorsus fere cum nostro codice exhibeat, reliquis multo accuratius a Suida quam a Codino repetitis. Apud Joh. vero Lyd. De mensib. IV, 1. p. 51. ipsa potius res quam singula quaeque verba habentur. Textus sic habet: *Τὸ ἄγαλμα τοῦ ἰανουαρίου ἱστοροῦσι τετράμορφον διὰ τὰς τέσσαρας τροπάς*[8]). *ἄλλοι* (Codin. *ἄλλ. δέ*, Suid. *οἱ δέ*) *πλάττουσιν αὐτὸν ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ* (Codin. om.) *κλεῖδα κατέχοντα* (Codin. *κατέχειν*) *ὡς ἀρχὴν τοῦ χρόνου καὶ ἄνοιξιν τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ θυραῖον* (Codin. *θυρεὸν*, item Joh. Lyd.)· *ἕτεροι δὲ τῇ δεξιᾷ τριακοσίας, τῇ δὲ ἀριστερᾷ ξε' κατέχοντα ὥσπερ τὸν ἐνιαυτόν· ὅθεν καὶ ὁ λογγῖνος* (Joh. Lyd. tacito nomine *ἄλλος δέ*) *αἰωνάριον αὐτὸν ἑρμηνεῦσαι βιάζεται ὡσανεὶ αἰῶνος πατέρα*[9]).

Sexto loco legitur: *περὶ ἀγάλματος* (codex *ἀγαλμάτων*) *κρατοῦντος δόρυ.* Idem capitis

[1]) Apud Joh. Lyd. *οἱ σεβαστοφ.* absque *ῥεγ.*, apud Codin. *οἱ ῥεγεωνάρχαι* (sic) absque *σεβ.*, apud Suidam vero utrumque legitur.

[2]) Ita etiam in Suida editum est; apud Joh. Lyd. et Codin. *ἐν τῷ Γουστείῳ.*

[3]) Ubique *ὀψοπωλίῳ* editum est.

[4]) Ita etiam Joh. Lyd. et Suidas; Codinus vero *εἰς τιμὴν τοῦ βασιλεύοντος κατὰ τὸν καιρόν.*

[5]) Iisdem prorsus verbis haec apud Joh. Lyd. leguntur excepta voce *νῦν*. Codinus *Αὐγουστιῶνα* habet. Suidas: *τὸν δὲ τοι. τόπ. οὕτως ἐκάλεσαν ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου.*

[6]) Pergit post *Αὐγούστου*: *ἔστησε δὲ καὶ ὁ μέγ. Κωνστ. εἰς τὸ ἀσκεπὲς* (sed codd. AB *ἄσκεπον*) *τ. Δάφν. στήλην* etc. Codinus pergit: *ἐν ᾧ καὶ στῆλαι ἔστησαν τοῦ μεγ. Κωνστ. καὶ τῆς αὐτοῦ μητρός, διὸ καὶ ἐπωνόμασε* etc.

[7]) Apud hunc conferri potest De magistr. I, 17. p. 134.

[8]) Ita ad verbum Codinus, nisi quod *Ἰάνου* pro *Ἰανουαρίου* habet. Apud Suidam praeposito titulo *Ἰανουάριος* legitur: *Ἄγαλμα τετράμ. διὰ τὰς τέσσ. τρ.*

[9]) Haec breviora apud Codinum in hunc modum leguntur: *ἕτεροι δὲ τῇ δεξ. χειρὶ κρατεῖν ψήφων* (*ψήφους* etiam Joh. Lyd. adponit) *τριακόσια, τῇ δὲ εὐωνύμῳ ἑξήκ. πέντε, ὡσανεὶ πατέρα τοῦ χρόνου.*

titulus apud Codinum est; apud Suidam est: *Ἀθηνᾶς ἄγαλμα δόρυ κρατεῖ*, et statim pergitur *διὰ τὸ σταθερὸν* etc. Textus noster paucissimis ab utroque differt: *Τῆς δὲ ἀθηνᾶς ἄγαλμα δόρυ κρατεῖ παρὰ* (Suid. et Cod. *διὰ*) *τὸ σταθερὸν καὶ ἀνδρεῖον· ὁμοίως καὶ ἀσπίδα παρὰ* (uterque rursus *διὰ*) *τὸ πᾶσαν ἐπιβουλὴν διὰ τῆς σοφίας ἀπωθεῖσθαι· ἡ αὐτὴ γάρ ἐστι τῷ νῷ. καὶ περικεφαλαίαν διδόασιν αὐτῇ διὰ τὸ εἶναι τῆς σοφίας τὸ ἀκρότατον ἀθέατον, καὶ ἐλαίαν ὡς καθαρωτάτης οὐσίας οὔσης· φωτὸς γὰρ ὕλη ἡ ἐλαία· καὶ γοργόνια* (sic; Cod. editus *γόργονα*, Suid. *γοργόνην*) *διδόασιν ἐπὶ τοῦ στήθους αὐτῇ διὰ τὸ ταχὺ τοῦ νοῦ.*

Septimum caput inscribitur: *περὶ ἀγάλματος κρατοῦντος κιθάραν.* Idem titulus et caput apud Codinum habetur; Suidas sic: *Ἀπόλλωνος ἄγαλμα κιθάραν ἐπὶ χειρῶν ἔχον* (cod. A om.) *πλάττουσι. τοῦ ἀπόλλωνος ἄγαλμα οἱονεὶ* etc. Textus noster ita habet: *Κιθάραν ἐπὶ χειρῶν πλάττουσι τοῦ ἀπόλλωνος οἱονεὶ τὸν ἥλιον τὴν* (Codin. om.) *τοῦ παντὸς ἁρμονίαν· κιρνώμενος* (Codin. *κρινάμενος*) *γὰρ τοῖς λοιποῖς ἄστρασι, καὶ τίκτει* (Suid. *κτίζει*) *καὶ ζωογονεῖ*[1]).

Octavum est: *περὶ ἀγάλματος τοῦ ἐν τῷ αὐγουστείῳ ἐφίππου κρατοῦντος σταυρὸν καὶ σφαῖραν.* Haec, quae apud Joh. Lyd. ut editus est non inveniuntur, pari fide apud Suidam et Codinum repetuntur. Scriptum est sic: *Κτίσας ὁ μακάριος* (Codin. om.) *Ἰουστινιανὸς*[2]) *τὴν ἁγίαν σοφίαν ἐκάθηρε* (Codin. *ἐκαθάρισε*) *τὴν αὐλὴν καὶ ἐμαρμάρωσεν αὐτὴν τὸ πρὶν* (Codin. *τὸ πρότερον*) *οὖσαν γουστεῖον* (ita etiam Codinus; Suid. *Αὐγουστεῖον*), *ὃ ἑρμηνεύεται* (pro his Codin. *ἤγουν*) *ὀψοπωλεῖον* (Suid. et Codin. *-πώλιον*), *καὶ* (Codin. *διὸ*) *ἔστησεν τὴν ἑαυτοῦ εἰκόνα* (Codin. *στήλην*) *ἐπὶ κίονος ἔφιππον· καὶ τῇ μὲν ἀριστερᾷ χειρὶ φέρει σφαῖραν, ἐμπεπηγότος* (Suid. add. *τοῦ* sed id om. codd. AV) *σταυροῦ ἐν αὐτῇ καὶ ὑποσημαίνοντος* (Codin. om. *κ. ὑπ.*) *ὡς διὰ τῆς εἰς τὸν σταυρὸν πίστεως τῆς γῆς* (Codin. add. *πάσης*) *ἐγκρατὴς γέγονεν* (Codin. *γεγονώς*). *σφαῖρα* (codex *-ραν*) *μὲν γὰρ* (Suid. et Codin. om.) *ἡ γῆ διὰ τὸ σφαιροειδὲς τοῦ αὐτῆς σχήματος· πίστεως* (Suid. et Cod. *πίστις*) *δὲ ὁ σταυρὸς διὰ τὸν ἐν αὐτῷ σαρκὶ προσηλωθέντα* (Cod. *πρ. σ.*) *θεόν. τὴν δὲ* (Cod. om.) *δεξιὰν χεῖρα ἀνατεταμένην ἔχει* (Suid. *ἔχων*) *κατὰ ἀνατολὰς στάσιν τῶν περσῶν σημαίνων, καὶ μὴ μεταβαίνειν ἐπὶ τῆς ῥωμαϊκῆς γῆς διὰ τῆς ἀνατάσεως καὶ ἀπώσεως τῆς χειρὸς* (Suid. *τῶν χειρῶν*) *βοῶν· στῆτε Πέρσαι καὶ μὴ πρόσω χωρεῖτε, οὐ γὰρ συνοίσει ὑμῖν.*

Sequitur nono loco: *περὶ ἀγάλματος ἔχοντος ψαλίδα χαλκῆν* (codex *-κήν*, item infra). Haec ex Joh. Lydo nondum edita sunt; iisdem fere verbis redduntur a Codino, paullo liberius a Suida. *Τὴν ἥραν λέγουσιν εἶναι τὸν ἀέρα· καὶ ἐπεὶ*[3]) *ὁ ἀὴρ καθαίρει, ποιοῦσι τῆς ἥρας* (Codin. addit *τὸ*) *ἄγαλμα βαστάζον*[4]) *ψαλίδα ψαλκῆν, ἀπὸ μεταφορᾶς ψαλίδος τῆς ἀποκειρούσης* (Codin. *τῆς ἄνω κειρρούσης*) *τὰς τρίχας*[5]) *καὶ καθαρὸν ἀποδεικνυούσης τὸ σῶμα.*

Decimo loco legitur: *περὶ ἀγάλματος βαστάζοντος πύργους.* Exscripsit ista Suidas prioribus tantummodo mutatis; item accurate Codinus omissis paucis. Johannis Lydi nuper fragmentum editum est, ortum ex nostris ut videtur in brevius contractis. *Τὴν*

[1]) Apud Joh. Lyd. cf. p. 73. De mensib. IV, 38. – – *Κιθάρωνα ὠνόμασαν· ὅθεν Ἑρμῆς κιθάραν δίδωσι μυθικῶς τῷ Ἀπόλλωνι, οἷον ὁ Λόγος τῷ ἡλίῳ τὴν τοῦ παντὸς ἁρμονίαν.*

[2]) Suidas: *Ἰουστινιανός. Οὗτος κτίσας* etc.

[3]) Suidas: *Ἥρα, Ὁ ἀήρ. καὶ ἐπεὶ* etc.

[4]) Suid. *καθαίρ., τὸ εἴδωλον αὐτῆς ἀντιβαστάζει ψ. χ.*

[5]) Suid. *ἀπὸ μεταφ. τῆς κειρούσης ψαλ. τὰς τρ.*

Digitized by Google

δήμητρα (correctum est -τραν) οἱ παλαιοὶ τὴν γῆν λέγουσιν οἱονεὶ γήμητρα (Codin. καλοῦσι omissis οἱ. γήμ.)· καὶ ἐπεὶ[1]) ἕδρα πάσης πόλεως ἡ γῆ ἐστιν (sic) ὡς βαστάζουσα τὰς πόλεις, πλάττεται πυργοφόρος[2]).

Undecimo loco legitur: περὶ ἀγάλματος κτένα φέροντος, πολλάκις δὲ καὶ γένη ἔχοντος[3]). Haec satis accurate et Suidas et Codinus habent; editio Johannis Lydi non habet. Τῆς ἀφροδίτης τὸ[4]) ἄγαλμα πλάττουσι κτένα φέρον[5]), ἐπειδὴ συνέβη ποτὲ ταῖς τῶν ρωμαίων γυναιξὶν κνηφὴν λοιμώδη (in codice δη omissum) γενέσθαι, καὶ ξυρουμένων πασῶν γεγόνασιν αὐταῖς οἱ κτένες ἀχρεῖοι· εὐξαμένας δὲ τῇ ἀφροδίτῃ ἀνατριχωθῆναι, τιμῆσαί τε αὐτὴν ἀγάλματι κτένα φέρουσαν[6]). πλάττουσι δὲ αὐτὴν[7]) καὶ γένειον ἔχουσαν (Codin. ἔχειν), ὅτι (Suid. διότι, codex διό) καὶ ἄρρενα καὶ θήλεα ἔχει ὄργανα[8]). αὐτὴν (Suid. ταύτην) γὰρ λέγουσι τὴν (Suid. et Cod. om.) ἔφορον γενέσεως παντός (Cod. τοῦ παντ., Suid. πάσης). καὶ ἀπὸ τῆς ὀσφύος καὶ ἄνω (Cod. ὀσφ. τῆς ἄνωθεν) λέγουσιν αὐτὴν ἄρρενα, τὰ δὲ κάτω θήλεα (Suid. et Cod. -λειαν). πλάττουσι δὲ αὐτὴν καὶ ἔφιππον, ὅτι ὁ (Suid. et Cod. om.) αἰνίας (Suid. et Cod. -είας) ὁ υἱὸς αὐτῆς πλεύσας μέχρι τῆς δύσεως, μετὰ τοῦτο ἵππῳ ἐπέβη, καὶ τὴν μητέρα ἐτίμησεν (Cod. -μήσατο) τοιούτῳ ἀγάλματι.

Sequitur duodecimo loco: περὶ ἀγάλματος βαστάζοντος ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ μῆλα γ' τοῦ ἡρακλέως. Τὸν Ἡρακλέα τὸν χρόνον λέγουσιν, ὅς ἐστι τριμερής· ἔαρ, θέρος, καὶ χειμών. Cum his cf. Suidae haec: Ἡρακλέους ἄγαλμα βαστάζον ἐν τῇ ἀρ. χ. μῆλα γ' διὰ τό, τὸ τριμερὲς τῆς ψυχῆς κεκοσμῆσθαι αὐτόν. Item apud Joh. Lyd. De mensibus IV, 46. pag. 81. Ἡρακλῆς δὲ ὁ χρόνος παρὰ τῷ Νικομάχῳ εἴρηται -- καὶ ἄλλως δὲ τρία (μῆλα), ὅτι τριμερὴς ὁ χρόνος.

Tertium decimum caput est: περὶ ἀγάλματος τοῦ διὸς καθημένου γυμνὰ ἔχοντος τὰ ἄνω, τὰ δὲ κάτω ἐσκεπασμένα, κρατοῦντος ἐν τῇ εὐωνύμῳ σκῆπτρον τῇ δὲ δεξιᾷ ἀετόν. His gemina vide apud Suidam sub Ζεύς, et apud Codinum, apud quem caput inscribitur: περὶ ἀγ. τοῦ διός. Textus sic habet: Ἄγαλμα πλάττουσι τοῦ διὸς καθήμενον[9]), γυμνὰ ἔχον τὰ ἄνω (Cod. ἔχον τὰ μὲν ἄ. γ.), τὰ δὲ κάτω ἐσκεπασμένα. κρατεῖ (Suid. κρατοῦν) δὲ τῇ μὲν εὐωνύμῳ σκῆπτρον, τῇ δὲ δεξιᾷ (Suid. δεξ. δέ, cod. E δὲ δεξ.) ἀετὸν προτείνει (Suid. -τεῖνον). καὶ τὸ[10]) μὲν καθῆσθαι τὸ ἑδραῖον τῆς δυνάμεως αἰνίττεται, τὸ δὲ τὰ ἄνω γυμνὰ ἔχειν ὅτι φανερὸς[11]) τοῖς νοεροῖς καὶ τοῖς οὐρανίοις τοῦ κόσμου μέρεσι· τὰ δὲ λοιπὰ σκέπεται (codex male σκέπτετ.) ὅτι (Suid. et Cod. διότι) τοῖς χαμαιζήλοις ὁ θεὸς ἄγνωστος. τὸ δὲ τῇ λαιᾷ σκῆπτρον κατέχειν σημαίνει (Cod. om.) τὸ ἐξουσιαστικόν. τὸ δὲ τῇ ἑτέρᾳ προ-

1) Suidas sic: Δημήτηρ ἐστὶν ἡ γῆ οἱονεὶ Γημήτηρ τις οὖσα· ἐπεὶ δὲ etc.

2) Johannis Lydi huc spectant haec: ὅτι ἡ Δημήτηρ πόλεώς ἐστι καταρκτική, οἱονεὶ ἡ Γῆ· ὅθεν καὶ πυργοφόρον αὐτὴν γράφουσι. Vide De mensibus III, 34. pag. 45.

3) Extrema: πολλάκις usque ἔχοντος, desunt apud Codinum.

4) Suidas sic: Ἀφροδίτη. Ταύτης τὸ etc.

5) Codinus: φέρει, omisso πλάττουσι.

6) Haec eodem modo apud Suidam leguntur; Codinus vero ἀγάλμασι κτένα φέρουσι.

7) πλ. δὲ αὐτήν: haec in Suida male deesse iam observatum est.

8) Codinus: ἔτι δὲ καὶ ἄῤῥενος καὶ θηλείας ὄργανα.

9) Suidas sic: Ζεύς. Τούτου τὸ ἄγ. ἱστοροῦσι καθήμενον.

10) Pro τὸ μὲν et ter τὸ δὲ antiquissima manu τῷ μὲν, τῷ δὲ correctum est. Suid. et Cod. confirmant τό.

11) Antiquissima manu additum ἐστι.

Digitized by Google

τείνειν ἀετὸν ὑποδηλοῖ (Suid. et Cod. *δηλοῖ*) *ὡς* (Cod. *ὅτι*) *τῶν ἀεροφόρων πνευμάτων κρατεῖ ὡς ὁ ἀετὸς τῶν μεταρσίων ὀρνέων* [1]).

Quartum decimum: *περὶ ἀγάλματος τῆς γῆς τύμπανον βαστάζοντος.* Cf. Suidam sub *Ἑστία* et Codin. pag. 15. nr. 31. *Ὅτι γυναῖκα* (codex *γυναικεία*) *πλάττουσι τὴν ἑστίαν οἱονεὶ τὴν γῆν τύμπανον βαστάζουσαν* [2]), *ἐπειδὴ τοὺς ἀνέμους ἡ γῆ ὑφ' ἑαυτῆς* (Suid. et Cod. *-τὴν*) *συγκλείει.*

Quintum decimum est: *περὶ ἀγάλματος σελεύκου τοῦ νικάνορος κέρατα ἐν τῇ κεφαλῇ ἔχοντος.* Apud Codinum omittitur in titulo *σελ. τ. νικ.* Suidas sub *Σέλευκος* sic incipit: *Οὗτος ἐπεκέκλητο Νικάνωρ, ὃς τῷ ἰδίῳ υἱῷ* etc. Scriptum est in nostro codice: *Περὶ ἀγάλματος* (Cod. *Τὸ δὲ ἄγ. τοῦ*) *σελεύκου τοῦ δι' ἀνδρείαν ὀνομασθέντος νικάνορος* (Codin. *Νικάτορος*) *τοῦ δόντος τῷ ἰδίῳ υἱῷ* (Cod. *τῷ υἱῷ αὐτοῦ*) *ἀντιόχῳ τὴν στρατονίκην τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐρασθέντι αὐτῆς καὶ διὰ τὸν πρὸς αὐτῆς* (Suid. et Codin. *πρ. αὐτὴν*) *ἔρωτα ἀσθενήσαντι καὶ ἐπικρυπτομένῳ, γνωσθέντι δὲ ὑπὸ ἐρασιστράτου τοῦ ἰατροῦ, φασὶ* (Suid. et Cod. *ἰατροῦ. φασὶ δὲ*) *συνόντα σέλευκον ἀλεξάνδρῳ τῷ μακεδόνι ταῦρον θυομένῳ ἀποδράντα μόνον σέλευκον περιγενέσθαι αὐτοῦ τῶν κεράτων κρατήσαντα· καὶ διὰ τοῦτο τῷ ἀγάλματι αὐτοῦ περιτιθέασι τῇ κεφαλῇ* (Suid. et Cod. *ἐν τῇ κεφ. περιτ.*) *κέρατα.*

Sextum decimum: *περὶ ἀγάλματος βαστάζοντος μάρσιππον τοῦ ἑρμοῦ.* Apud Codinum p. 15. est *περὶ ἀγ. Ἑρμοῦ β. μάρσιπον.* Apud Suidam vide sub *Ἑρμῆν*, inde a verbis *Λέγουσι δὲ αὐτὸν καὶ τοῦ κέρδους αἴτιον.* Noster textus sic: *Τοῦ κέρδους αἴτιον λέγουσι καὶ τῶν ἐμπορίων* (Cod. *καὶ ἐμπόριον*) *τὸν Ἑρμῆν· ὅθεν τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ ἱστῶσι βαστάζον* (Cod. *-ζειν*) *μάρσιππον* (Suid. et Cod. *μάρσιπον*, codd. Suidae *-συπον*). *ἀλλὰ καὶ οἱ φοίνικες τοὺς θεοὺς αὐτῶν πλάττουσιν ἐπιφέροντας βαλάντια* (adde *χρυσᾶ*), *ὡς τοῦ χρυσοῦ συμβόλου* (codex *-βούλου*) *ὄντος δυναστείας· οἱ δὲ ἕλληνες σιδηροφοροῦντας αὐτοὺς πλάττουσιν ὡς τοῖς ὅπλοις ὑποταττομένων τῶν ἀνθρώπων* (Codin. *ὑποταττομένους τὸ ἀνθρώπινον*).

Septimum decimum inscribitur: *περὶ αὐγούστου μηνός.* Eadem exscripsit Codinus; Suidas vero breviter sic: *Αὔγουστος ὁ καῖσαρ - - ἀφ' οὗ καὶ ὁ μὴν Αὔγουστος ἐπικέκληται.* In Joh. Lyd. cf. quae p. 171. sub *Αὔγουστος* nr. 72. leguntur. *Ὁ αὔγουστος ὁ ὀκταούιος* (Codin. *ὁ Ὀκταβιανὸς*) *αὐγούστῳ μηνὶ ὑπάτευσεν, καὶ ἐτίμησεν τὸν μῆνα* (Codin. *ἐτιμ. αὐτὸν*) *σεξτήλιον τὸ πρὶν λεγόμενον ὀνομάσας αὔγουστον. ἐν αὐτῷ δὲ καὶ ἐτελεύτησεν τῇ ἐννεακαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ* (Cod. *τῇ ιθ' τοῦ μηνός*). *μηνὶ δὲ* (Cod. *τῷ δὲ*) *σεπτεμβρίῳ* (Codin. om. *μ*, item postea) *ἐγεννήθη εἰκάδι τρίτῃ* (Cod. *εἰς τὰς κγ'*), *καὶ τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ* (Cod. om.) *τοῦ σεπτεμβρίου μηνὸς* (Cod. om.) *ἀντώνιον ἐνίκησεν καὶ ἤρξατο τῆς μοναρχίας, καὶ ἐτίμησεν αὐτὸν ἀρχὴν ἰνδικτιῶνος* (Codin. *ἰνδίκτου*) *αὐτὸν* (Cod. om.) *ποιησάμενος ἤτοι ἀρχὴν χρόνου, ὅθεν ὁ σεπτέμβριος τετίμηται* [3]).

Duodevicesimum caput inscribitur: *περὶ αὐγούστου εὐτυχίας.* Eadem passim mutata

[1]) Ita etiam apud Suidam finitur. Codinus vero addit: [*ἀλλὰ καὶ πλάττουσιν αὐτὸν τρία μέλη ἐν τῇ χειρὶ βαστάζειν·*] *διὰ δὲ τῶν τριῶν μήλων δηλοῖ τρία κλίματα κατέχειν τὴν πᾶσαν διακόσμησιν*: quae conferre iuvat cum decimo capite nostri codicis.

[2]) Suidas· *Ἑστία. Γυναῖκα πλάττουσι τὴν* etc. Codinus: *Τὴν γῆν λέγουσι Ἑστίαν, καὶ πλάττουσι αὐτὴν γυναῖκα τύμπανον* etc.

[3]) His extremis textus Codini in editione Imm. Bekkeri multo emendatior legitur quam apud Lambecium, ubi sic habet: *καὶ ἐτίμησεν αὐτὸν ἀρχὴν ἰνδίκτου, τιμησάμενος αὐτὸν ἀρχὴν χρόνου, ὅθεν Σεπτέβρ. τέτακται.*

Digitized by Google

leguntur apud Codinum ed. Bekk. p. 55. (ed. Lambec. p. 30.). In nostro codice ita scriptum est: *Φησὶν ἀππιανὸς δίων τε καὶ ἄλλοι οἱ τὰ ῥωμαϊκὰ ἱστορήσαντες* [1]) *ὡς ὁ καῖσαρ ἀπὸ νικοπόλεως πρὸς τὸ δυρράχιον περῶν* [2]), *μεγάλου κλύδωνος γενομένου, καὶ τοῦ κυβερνήτου ἐξαπορήσαντος, ἀγνοοῦντος ὡς* [3]) *τὸν καίσαρα φέρει· ἦν γὰρ κεκαλυμμένος τοῦ μὴ γνωρίζεσθαι· ἀνακαλυψάμενος εἶπεν πρὸς τὸν κυβερνήτην Ἴθι* [4]) *πρὸς τὸν κλύδωνα· καίσαρα φέρεις καὶ τὴν καίσαρος τύχην. ὁ δὲ ἀκούσας θαρρήσας ἐπέρασεν* [5]).

Undevicesimo loco legitur: *περὶ ἀγάλματος ἐν πέτρα τῆς ἀραβίας λίθου τετραγώνου ἀτυπώτου.* Exscripserunt Suidas et Codinus. *Θευσάρης θεὸς σέβεται παρ' αὐτοῖς ἤγουν θεὸς ἄρης· τόνδε γὰρ μάλιστα τιμῶσι* [6])· *τὸ δὲ ἄγαλμα λίθος ἐστὶ μέγας τετράγωνος ἀτύπωτος, ὕψος ποδῶν τεσσάρων, εὖρος δύο, βάθος ἑνός* [7])· *ἀνάκειται δὲ ἐπὶ βάσεως χρυσηλάτου. τούτω θύουσι καὶ τὸ αἷμα τῶν ἱερείων* (Cod. *τοῦ ἱερείου*) *προχέουσιν·* (Suid. addit *καί*) *τοῦτο αὐτοῖς ἐστιν ἡ σπονδή. ὁ δὲ οἶκος ἅπας ἐστι πολύχρυσος* (Cod. *ὁλόχρ.*)· *οἵ τε γὰρ τοῖχοι χρύσιοι* (Cod. *-σεοι;* Suid. om. *οἵ* usque *χρύσ.*) *καὶ τὰ* (Suid. om.) *ἀναθήματα πολλά ἐστιν* (Cod. *εἰσίν*, Suid. om.) [8]).

Vicesimum caput inscribitur *περὶ ἀνδρείας.* Non superest integrum; folium enim inter 6 et 7, ut nunc numeranda sunt, desideratur. Quum vero omnia capita reliqua 22 ita sint comparata ut cum similibus Suidae et Codini conferri queant, hoc unum in neutro habet quorsum referatur. Quae autem supersunt, ita habent: *Οἱ νώρικοι οὐ πόλεως ὄνομά ἐστιν ἀλλὰ τοῦ ἔθνους. ἡ δὲ πόλις ἡ προὔχουσα ἐπὶ κρημνοῦ τέ ἐστι χαλεποῦ, καθάπερ ἅπασαι διὰ τοὺς πολέμους ἦσαν τέως ἐπὶ κρημνῶν. τὸ δὲ ὄνομά ἐστιν αὐτῇ οὐϊρούνιον φωνῇ τῇ λατίνῃ· γείτονες γάρ εἰσι, καὶ τὰ ὅμορα πάντα χρῆται τῇ ἰταλίω γλώττῃ. δύναται μὲν βὴρ ἀνὴρ εἶναι, ὁ δὲ οὔνους εἷς. συὸς δὲ φασὶ χρῆμα θεόπεμπτον ἐπὶ λύμη τὴν — —*

Vicesimum primum est: *περὶ ἀγάλματος τοῦ ἑρμοῦ.* Cf. apud Suidam *Ἑρμῆν*, apud Codinum: *περὶ ἀγ. πτερωτοῦ Ἑρμοῦ* in ed. Lambec. p. 15; item Joh. Lyd. De mensib. IV, 52. ed. Bekk. p. 89. *Τὸν ἑρμῆν οἱ ἕλληνες καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀρχαίων* (Cod. add. *Ῥωμαίων*) *κατὰ τὴν αὐτῶν πεπλανημένην θεολογίαν* (Cod. *μυθολογ.*) *υἱὸν διὸς λέγουσι καὶ μαίας* [9])· *διὸς μὲν οἷον τοῦ νοῦ, μαίας δὲ τῆς φρονήσεως* [10])· *ἐκ νοῦ γὰρ καὶ φρονήσεως ὁ λόγος γεννᾶται* [11]). *διὰ τοῦτο καὶ πτερωτὸν αὐτὸν ποιοῦσιν ὡς ταχύν· οὐδὲν γὰρ λόγου ταχύτερον* [12]). *ὅθεν καὶ ὅμηρος ἔφη ἔπεα πτερόεντα, καὶ ὡσεὶ*

1) Haec Codinus sic: *Λέγουσιν οἱ τὰ Ῥωμαϊκὰ ἱστορήσαντες, Ἀππ. Δί. τε καὶ ἄλλ. τινὲς ἱστορικοί.*

2) Codinus: *ἀπὸ Νικ. εἰς τὸ Δυρρ. διαπερῶν.*

3) Cod. *ἀγν. δὲ ὅτι.*

4) Cod. *πρ. τὸν κυβερνοῦντα Πάλαιε.*

5) Cod. *ὥστε τὸν κυβερνήτην ἐπιμελέστερον προστεθέντα καὶ τῆς τύχης διδούσης γαλήνην γενέσθαι καὶ διασωθῆναι.*

6) Suidas: *Θεὺς Ἄρης· τουτέστι θεὸς Ἄρης, ἐν Πέτρᾳ τῆς Ἀραβίας. σέβεται δὲ θεὸς Ἄρης παρ' αὐτοῖς· τόνδε γὰρ* etc. Codinus vero sic: *Θησαυρὸς θεὸς σέβεται, Ἄραβες δὲ μάλιστα τιμῶσι.*

7) Codinus *βάθ. ἕν;* antea Suid. et Cod. *δ'* et *β'*. Suidas vero omittit *βάθ. ἑνός.*

8) Codinus h. l. addit: *ἔστι δὲ τὸ ἄγαλμα ἐν Πέτρᾳ τῆς Ἀραβίας, καὶ αὐτοῦ σέβονται αὐτόν*, quibus ille ea expressit quae in nostro codice tituli loco scripta sunt.

9) Suidas: *Τοῦτον υἱὸν Διὸς λέγουσι καὶ Μαίας.* Codinus, exceptis quae indicavi, ad verbum consentit.

10) Suid. et Cod. *Μαίας, οἷον τοῦ νοῦ καὶ τῆς φρ.*

11) Joh. Lyd. hucusque sic: *Εἰσὶ δὲ οἵ φασι Διὸς καὶ Μαίας τὸν Ἑρμῆν εἶναι ἀλληγορικῶς υἱόν, νοῦν μὲν εἶναι τὸν Δία, Μαῖαν δὲ τὴν φρόνησιν, παῖδα δὲ ἐξ ἀμφοῖν Ἑρμῆν λόγιον αἰνιττόμενοι.*

12) Consentiunt ad verbum Suid. et Codinus; Joh. Lyd. sic: *ἔτι μὴν ὠκύτατον πεποίηνται τοῦτον*

Digitized by Google

πτερὸν ἢ ἐνόημα[1]). *πάντων δὲ νεώτατον αὐτὸν ἐργάζονται διὰ τὸ μὴ γηράσκειν τὸν λόγον*[2]). *ἀλλὰ καὶ τετράγωνον αὐτὸν ποιοῦσι διὰ τὴν στερρότητα τοῦ ἀληθοῦς λόγου*[3]).

Caput vicesimum secundum est: *περὶ ἀγάλματος εὐγνωμοσύνης τῇ δεξιᾷ σκῆπτρον κατεχούσης, τῇ δὲ ἀριστερᾷ βιβλίον*. Eadem sed passim mutata Codinus habet, cf. ed. Lambec. p. 15. *Ἄγαλμα* (Cod. *Τὸ ἄγ.*) *τῆς εὐγνωμοσύνης τῇ δεξιᾷ* (Cod. addit *χειρὶ*) *σκῆπτρον κατέχει, ὡς ἰσχυούσης* (Cod. *ὡς ἀγχίνου οὔσης*) *τῆς εὐγνωμοσύνης, καὶ τῇ* (Cod. *τῇ δὲ*) *ἀριστερᾷ βιβλίον διὰ τὸ τὸν εὐγνώμονα δέεσθαι ἀναμνήσεως, ἥτις διὰ βιβλίων* (scriptum est *-βλίον*) *γίνεται*.

Vicesimum tertium est: *περὶ ἀγάλματος πριάπου*. Haec similiter et Suid. et Cod. habent. *Τῇ δεξιᾷ σκῆπτρον κατέχοντος τὸ ἄγαλμα τοῦ πριάπου, τοῦ ὥρου παρ'* (codex *παρὸν*) *αἰγυπτίοις κεκλημένου* (codex *-νος*), *ἀνθρωποειδῶς* (Suid. *-δὲς*) *ποιοῦσιν*[4])· *ἐν* (Codin. om.) *τῇ δεξιᾷ σκῆπτρον κατέχον, ὡσανεὶ*[5]) *παρ' αὐτοῦ φανεῖσαν* (Codin. *παρὰ τὸ φανῆναι*) *τὴν ξηρὰν καὶ τὴν θάλασσαν· ἐν δὲ τῇ εὐωνύμῳ κρατοῦν τὸ αἰδοῖον αὐτοῦ ἐντεταμένον, ὅτι* (Suid. *διότι*) *τὰ κεκρυμμένα* (Codin. *κρυπτὰ*) *ἐν τῇ γῇ σπέρματα φανηρὰ καθίστησι· τὰ δὲ πτερὰ τὴν ταχύτητα τῆς κινήσεως, τὸν δὲ κύκλον τοῦ δίσκου τὴν περιφέρειαν*[6]). *εἰς* (codex *εἰ*) *ταυτὸν γάρ ἐστι τῷ* [*ἡλίῳ τοῖς*] *αὐτὸν δοξάζουσιν*[7]). Pergitur ita ut quae iam dicta sunt, breviter et concinne repetantur: *ὡς γὰρ εἴρηται, ἀνθρωπόμορφον ἔχει ἄγαλμα, ἐν τῇ δεξιᾷ σκῆπτρον κατέχον, ἐν δὲ τῇ εὐωνύμῳ αὐτοῦ αἰδοῖον ἐντεταμένον, ἐπὶ δὲ τούτου πτερά· κατὰ μέσον δὲ τῶν πτερῶν δισκοειδὴς κύκλος*. Cf. ad haec quae ex Codino adnotavimus.

B: folia septem membr. in 8°, inferioribus partibus ex madore detritis. Continent synaxarium saeculi fere tertii decimi, sed pauca sine difficultate legi possunt. Omnia fere per compendium scripta sunt.

C: folium unum membr. pulcherrimis litteris saeculi duodecimi atramentoque nigerrimo scriptum. Fragmentum est continui evangeliorum textus, continens Joh. 12, 35—13, 2. *ἵνα μὴ σκοτία ὑμᾶς καταλάβῃ* usque *εἰς τὴν καρδίαν ἰούδα σίμωνος ἰσκαριώτου*. Differt a textu Elzeviriano quod 12, 40. legitur *ἰάσομαι*, v. 43. a prima manu *ὑπὲρ* pro *ἤπερ*, v. 47. *ἀκούῃ τῶν ῥημ. καὶ μὴ πιστεύει*, 13, 1. *ὅτι ἦλθεν αὐτοῦ ἡ ὥρα*.

D: folia duo membr. in 4°, quae videntur ad finem codicis quattuor evangeliorum posita fuisse: inest enim rubro scripta, saeculo ut videtur duodecimo, notitia impensae in

ταρσώσαντες πτεροῖς, τοῦ ὀξύτητα καὶ τάχος λόγου διὰ τῆς τοιᾶσδε τέχνης αἰνιττόμενοι.

1) Suid. et Cod. nil nisi: *καὶ Ὅμηρος ἔπ. πτερ.*; item Joh. Lyd. *ὁ γοῦν ποιητὴς φησιν ἔπ. πτερ.*

2) Eadem apud Suid. et Codinum. Similiter Joh. Lyd. *πάντων δὲ νεώτατον εἰργάσαντο ἅτε δὴ μὴ γηράσκοντος τοῦ λόγου.*

3) Rursus eadem apud Suid. et Cod. leguntur. Joh. Lyd. *εἶτα δὲ τετράγωνον σχήματι Ἕλληνες ἀναπλάττουσι τοῦτον, τεκμήριον μέγιστον παρεχόμενοι λόγον εἶναι τοῦτον καὶ λόγον ἀληθῆ.*

4) Suid, et Cod. *Τὸ ἄγ. τοῦ Πρ. τοῦ Ὥρου παρ' Αἰγ. κεκλημένου* (Cod. *καλουμένου*) *ἀνθρ.* (Cod. *ἀνθρωπόμορφον*) *ποι.*

5) *ὡσανεὶ* e Suida et Cod. scribendum videbatur pro *βαίνει*, quod in codice legitur.

6) *τὰ δὲ* etc.: ita etiam Suidas, post *κινήσεως* addito ex nonnullis codd. *δηλοῖ*. Codin. *ἔχει δὲ καὶ πτερά, κατὰ μέσον δὲ τῶν πτερῶν δισκοειδεῖς κύκλους· τὰ μὲν πτερὰ διὰ τὴν ταχύτητα τῆς κινήσεως, τοὺς δὲ κύκλους διὰ τὴν τοῦ δίσκου περιφέρειαν.*

7) Ita restituenda videbatur corrupta scriptura codicis. Suidas: *ταυτὸν γὰρ τῷ ἡλίῳ δοξάζουσιν.* Codin. *ταυτὸν γὰρ εἶναι τῷ ἡλίῳ αὐτὸν δοξάζουσιν.*

Digitized by Google

codicem eiusmodi factae. Quae notitia satis memorabilis est, nisi quod non satis liquet quem numum significet nota sexies repetita, neque alia prorsus clara sunt. Sed id alios dicturos spes est. Textus sic habet: *ἡ δὲ καταβληθεῖσα ἔξοδος εἰς τὸ τοιοῦτον ἅγιον τετραευάγγελον, ἔχει οὕτως· εἰς χαρτία* - - - [1]) *δεκατρία· εἰς γράψιμον* - - - *δεκαοκτώ· εἰς κεφαλαίωμα καὶ διὰ λαζουρίου ἄνοιγμα τῶν ἐξωμπλίων* - - - . . . . [2]) *εἰς χρύσωμα τῶν κεφαλαίων καὶ τῶν ἐπιγραφῶν τοῦ ἀρχοτελίου, φλωρία δεκαεπτά· ἱστῶντα, ἐξάγια δεκατέσσαρα, κο*^κκῖ^ *ἐξ* [3])· *ἤτοι* - - - *τριακοντατέσσαρα· εἰς μίσθωμα τοῦ χρυσογράφου* - - - *ὀκτώ· εἰς στάχωμα* - - - . . . . [4]). Ceterum quattuor versus facsimili expressimus tab. II. nr. XII. D.

E: folia quattuor chartacea form. 4. cum fragmentis musicis, saeculi fere decimi quinti vel sexti.

B. SYRIACA.

Cod. Tisch. XII. membranaceus foliorum 130 in 4° maiori. Est bilinguis, quavis pagina duabus columnis, altera Syriace, altera Arabice, scriptus. Continebat olim integra quattuor evangelia; etiamnum supersunt Marci et Lucae libri integri, item Matth. 17, 13—22, 3. (fol. 8. exeunte) 22, 24 (fol. 9.) usque finem evangelii; Joh. 1, 1—8, 58. 10, 41—11, 44. Bis erravit bibliopega in foliorum ordine, collocans Luc. 1, 11—5, 8. (fol. 69—78) post 5, 8—8, 52 (fol. 59—68), et Joh. 8, 41—8, 58 (fol. 130) post 10, 41—11, 44 (fol. 128 et seq.). Syrus textus idem est qui nomine Peschittho sive simplicis inclaruit, nec admodum ab edito differt; Arabicus sine dubio ex Syro translatus est: quae res propterea gravis est, quod nondum satis probari poterat fuisse olim inter Arabes qui evangelia ex Syro in linguam vernaculam transferret. Est textus iste Arabicus boni interpretis, Syriacum fideliter sed non cum improba anxietate reddentis, perraro paraphrasi utentis. Ad definiendam eius interpretationis aetatem facit quod in Luca potissimum et Marco Pharisaei dicuntur Mu'tazil; secta vero Mu'tazil dicta exeunte primo hegirae saeculo orta est. Item feria sexta, Graece *παρασκευή*, eo nomine exprimitur quo Muhamedi sectatores diem sacri conventus insignire consueverunt. Antiquitas ipsius codicis insignis est; videtur enim circa annum 1000. scriptus esse. Syra scriptura simillima est codici a Wisemano in Horis Syriacis facsimili expresso, qui quidem annum Christi 980. subscriptum habet; item autographo Eliae Nisibeni, quod a Frid. Aug. Rosen in Catalogo codd. Syriacorum Musei Britannici expressum in finem saeculi decimi incidit. In nostro quidem codice nulla litterarum forma deprehenditur quae sequioris aevi indicium sit, cuiusmodi Wisemanus l. l. p. 181. in suo codice invenisse sibi videbatur. Arabicus vero textus eiusdem cum Syro aetatis habendus est. Atramentum quidem in Arabica columna plerumque

[1]) Ubicumque has tres lineolas posuimus, in codice habetur [symbol] *πρα* (semel *πρά*).

[2]) Hoc loco deest numerus, spatio vacuo relicto.

[3]) Ita prorsus in codice est.

[4]) Hoc loco rursus deest numerus.

Digitized by Google

vividiorem colorem quam in Syriaca habet, sed id non valet ad diversitatem aetatis probandam; passim etiam vix est differentia, ut fol. 25 rect. verss. 9 et 10 ab imo, fol. 52 rect. vers. 12. ab imo, item foll. 34 recto, 39 recto, 45 recto, 58 verso, 59 recto, 62 recto; inprimis rubra interpunctio in utraque eiusdem prorsus coloris est. Arabica quoque scriptura eidem Eliae Nisibeni autographo perquam similis est atque omnino Gothanum Issthachri aliosque duodecimi saeculi codices antiquitate formarum superat.[1]) Utramque scripturam et Syriacam et Arabicam accurate repraesentandam curavimus tab. III. loco secundo. Desumptum est hoc specimen a folio 119. verso. Ceterum hic codex ex eodem monasterio Copto deserti Libyae petitus est, unde uberrima antiquissimorum codicum Syriacorum copia brevi post iter meum orientale Londinum advecta est.

Cod. Tisch. XIII. membranaceus foliorum 12 in 4⁰ maiori. Sunt duo octonarum plagularum fasciculi, sed exteriores utriusque fasciculi plagulae i. e. prima et octava, nona et sedecima, dudum perierunt. Quae vero supersunt folia detrimentum inde ceperunt quod passim cum gypso, quo membrana circumlita est, ipsa scriptura resolvi ac delabi coepit, indeque legendi difficultatem habet. Quaevis pagina triginta tres lineas comprehendere solet, quaevis linea litteras fere triginta quinque habet. Litterae sunt ex earum genere quas Estrangelo vocant, similes inprimis iis quas ex antiquissimo[2]) evangeliorum codice Vaticano XII, dicto apud Assemanum Nitriensi I. (Bibl. Vatic. Catalog. p. I. tom. II. pag. 27 sqq.), Adlerus exscripsit N. T. verss. Syr. tab. I. Ad hoc litterarum genus accedunt alia remotissimae antiquitatis indicia, ut scriptio verborum continua; ut consonarum semivocalium, puncti diacritici, vocalium accentuumque raritas; ut quod ne librorum quidem initio novam lineam librarius orsus esse deprehenditur. Haec omnia coniuncta eiusmodi sunt ut aetatem codicis mille annos excedere haud improbabile sit[3]). Scripturae specimen dedimus tab. III. loco tertio, in quo observandum est, quicquid signorum non plene expressimus sed punctis tantum indicavimus, id vel

[1]) In his maxime secutus sum clarissimum Gildemeister, qui nuper studiose et subtiliter totum codicem examinavit. Qui ante eum examinaverat, parum sibi constitit: quum enim a. 1845. Syram scripturam ad decimum saeculum referendam dixisset, quattuor annis post adnumerari voluit recentissimis libris Estrangelo charactere scriptis. Addito ad hanc codicis descriptionem accurato scripturae specimine viris rei palaeographicae satis gnavis iudicandi utrum probabilius sit copiam fecimus.

[2]) Is codex, ut in subscriptione est, anno Christi 548. Edessae a fratre Mar Eusebio Aramaeo in usum coenobii S. Thomae exaratus est.

[3]) Collega cl. Tuch in commentatione de Lipsiensi codice Pentateuchi Syri manuscripto, programmate auctumnali anni 1849, hanc in rem dicit: „Quod attinet ad definiendam codicis aetatem firmiore quidem caremus fundamento, multis tamen --- movemur ut librum istum saeculo X. haud inferiorem esse existimemus.“ Libellus iste, quem ipsi in describendo codice inprimis secuti sumus, tripartitam disputationem exhibet, sed nondum publicatae sunt nisi priores duae partes; ac prima quidem de scripturae varietate explicatur (p. 3—11), secunda de punctorum diacriticorum et vocalium usu (p. 11—19); tertia vero de accentuum ratione explicatum iri significatum est.

Digitized by Google

rubro vel subrubente atramento a correctore additum esse. Desumptum est a folio 4. verso. Continet autem codex noster librorum Genesis et Exodi partes has: Gen. 50, 7—Exod. 8, 22. 10, 19—18, 9. Inter Genesis et Exodi libros nullo intervallo distinctos interposita haec leguntur: „Absolutus est liber primus legis. Sequitur liber secundus, exodus filiorum Israel e terra Aegypti.“ Item carmen Mariae Exod. 15, 1. inscribitur: „Laudatio pro liberatione eorum.“ Sectiones tam maiores quam minores distinguuntur. Maiores in margine codicis indicantur duplici numero: altero enim libri Exodi, altero totius Pentateuchi sectiones numerantur. Ad Exod. 1, 1. positi sunt numeri XXXV et I, quorum ex priore apparet librum Genesis, ut in Syriacis codicibus fieri solet, sectionibus XXXIV absolutum esse. Exod. 3, 1. inchoatur altera Exodi et trigesima sexta Pentateuchi sectio; Exod. 4, 19. III. et XXXVII; Exod. 6, 10. IV. et XXXVIII; Exod. 8, 8. V. et XXXIX; Exod. 11, 1. VII. et XLI; Exod. 12, 31. VIII. et XLII; Exod. 14, 5. IX. et XLIII; Exod. 15, 22. X. et XLIV; Exod. 17, 1. XI. et XLV. In hac extrema sectione distinguuntur minores sectiones quinque ad 17, 5. 8. 14. 18, 1 et 5. Neque vero quae nunc in codice scripta inveniuntur omnia ab una eademque manu profecta sunt; sed multa maxime in punctis diacriticis inque vocalium et accentuum signis homo sequioris aevi supplevit; passim etiam suum textum antiquiori suprascripsit, ut Gen. 50, 15. Exod. 1, 11. Ipsum textum quum cl. Tuch conferret cum bibliis Polyglottis Londinensibus et emendatiore Leei editione, quae prodiit 1823, adhibitis insuper codicibus Pocockii et Usserii et Ephraemo, invenit inprimis inter nostrum codicem et Leei editionem de lectione convenire, consentiente plerumque ipso Hebraeo textu, ut Gen. 50, 8 et 13; Exod. 1, 12; 2, 11; 3, 17; 4, 5. 9 (bis). 23. Alia sat multa nostro codici peculiaria sunt, iisque passim solis Hebraea bene exprimi videntur, ut 2, 11. loco tertio; 3, 15; 5, 21. Fit etiam ut solus cum nostro codice Ephraemus faciat, ut 15, 15.

Cod. Tisch. XV. bombycinus foliorum 58 in 8^{0}, ante plura certe saecula scriptus. Insunt hymni Nestorianorum litteris quas dicunt Nestorianis sive Chaldaeis exarati. Qui an et quatenus cum editis conveniant, nondum exploratum est. Specimen scripturae exhibuimus tab. III. loco quarto, desumptum a folio 14. recto.

Cod. Tisch. XVI. membranaceus, constans foliis 23, quorum nec forma nec ratio nec aetas eadem est, quinque codicum reliquiis. Fragmenta quae siglis ABC insignivimus antiquitate superant decem folia siglo E notata; omnium vero antiquissimum est folium unum D siglo notatum, quod quin annorum plus mille sit vix dubitari potest.

A: folia quattuor formae maioris, fragmenta commentarii allegorici mystici in canticum canticorum, ad caput quartum spectantia.

B: folia quattuor formae eiusdem, pars historiae hominis ethnici qui Nisibi urbe Mesopotamiae uxore Christiana in matrimonium ducta et ipse ad fidem Christi transibat.

Digitized by Google

C: folia quattuor formae maximae, ex evangeliorum codice qui versionis simplicis textum continebat decerpta. Sunt fragmenta evangelii Marci duo, alterum 6, 56—8, 2; alterum 8, 26—9, 27. Ipsam scripturam repraesentavimus tab. III. loco quinto. Inde apparebit quantam similitudinem habeat codicis evangeliorum Florentini Plut. I. 56. ab Adlero l. l. tab. II. expressi, teste epigraphe, suspectae illa quidem fidei, anno Christi 586. scripti, Adlero iudice certe antiquissimi.

D: folium unum maioris formae quavis pagina duplici columna antiquissimis litteris conscriptum. Scriptura prae ceteris similitudinem habet codicis ab Adlero tab. V. non ita quidem curiose exhibiti, cui annus Christi 752. adscriptus est. Curavimus scripturam facsimili exprimendam tab. III. loco quarto. Fragmentum est operis quo philosophia Aristotelis tradebatur, continens categorias novem, decima (κεῖσθαι) membranae lacuna deperdita. Interpres textum suum Graecum magna fide reddidit, ad eundem fere modum quo id fit in versione Novi Testamenti Charklensi. Ita τὸ πρός τι reddit hoc apud aliquid. Inveniuntur hoc uno folio multa quae ad supplenda lexica faciunt. Siugularem vero gravitatem hoc fragmentum eo habet quod inter viros doctos nondum notum erat philosophiam Aristotelis etiam ad Syros transisse.

E: folia decem formae maximae, aliquot psalmis et precationibus litteris Syrorum vulgaribus saeculo fere tertio decimo conscripta.

Cod. Tisch. XVII., constans 64 foliis bombycinis formae maioris, sex codicum reliquiis. Sunt haec fragmenta omnia exceptis duobus foliis (c) argumenti liturgici, antiquitatis laude non prorsus destituta.

A: folia 11. Precationes liturgicae cum signis musicis.

B: folia 6. Precationes similes.

C: folia 2. Fragmentum homiliae de Iuda proditore habitae.

D: folia 2. Fragmentum canonis liturgici.

E: folia 11. Liturgica varia.

F: folia 32. Formulae liturgicae, precationes et lectiones biblicae diebus festis et sacris quotidianis praescriptae.

C. COPTICA.

Cod. Tisch. XVIII. bombycinus foliorum 155 formae maioris. Est lectionarium integrum Memphiticum Arabicum, scriptum anno martyrum 1166 i. e. anno Christi 1450.

Cod. Tisch. XIX. bombycinus foliorum 220 in 4°. Est psalmodia Memphitica Arabica integra. Textus Coptus insignis est multis formis Basmuricis.

Cod. Tisch. XX. bombycinus foliorum 156 in 12°. Missale quadragesimale Memphiticum Arabicum integrum.

Digitized by Google

Cod. Tisch. XXI. bombycinus foliorum 100 in 4° minori. Est liber piarum meditationum, Memphitice adiecta interpretatione Arabica scriptus. Prima folia et extrema desunt. Sed accedit fragmentum alius libri similis, foliorum 6 eiusdem formae.

Cod. Tisch. XXII. bombycinus foliorum 171 in 4°. Insunt liturgiae Basilii, Gregorii et Cyrilli et Memphitice et Arabice scriptae. Prima et extrema desiderantur.

Cod. Tisch. XXIII. bombycinus foliorum 144 in 8°. Psalmodia Memphitica recentiore aetate scripta.

Codd. Tisch. XXIV—XXIX. Sunt fragmenta membranacea varia, quorum magna pars remotissimae antiquitatis, i. e. sexti septimi octavi saeculi putanda est, collecta a me in monasterio Copto deserti Nitriensis, ubi cum innumeris fragmentis codicum bombycinorum et chartaceorum ad solum abiecta densoque pulvere conspersa tot per saecula iacuerant. Quamvis ex his fragmentis omnibus nihil fere totum restitui possit, tamen eo sunt pretiosiora quo rariores membranaceos codices Copticos esse constat.

Cod. Tisch. XXIV. membr. foliorum 50 formae maioris, ex parte maximae. Insunt fragmenta martyriorum tredecim cum fragmento vitae Mariae. A: martyrii S. Anatolii folia 2; B: martyrii S. Apa-Amun folium unum; C: martyrii S. Apa-Apoli folium unum; D: martyrii SS. Apa-Hor et Apa-Ambrosii folia 2; E: martyrii S. Apa-Krazon folia 2; F: martyrii S. Apa-Pizimi folium unum; G: martyrii S. Apa-Schenuti folia duo; H: martyrii S. Apa-Sergii folia duo; J: martyrii S. Justi folia octo; K: martyrii S. Macarii folia 13; L: martyrii S. Pachomii folia 2; M: martyrii SS. Paësi et Dorotheae folia 3; N: martyrii S. Thomae folia 9. Accedunt denique vitae Mariae folia duo.

Cod. Tisch. XXV. membr. Sunt folia et foliorum partes vel particulae triginta formae maioris, quae eiusdem de quo iam vidimus martyrologii fragmenta esse videntur; sed quorum vitam vel martyrium tradant nondum definire licuit.

Cod. Tisch. XXVI. membr. foliorum 32 in 4° maiori. Sunt fragmenta martyriorum septem. A: martyrii Abba-Macarii folia octo; B: martyrii Abba-Pimen et cuiusdam archiepiscopi folia quattuor; C: martyrii S. Gennii (ita videtur) folium unum; D: martyrii S. Jacobi folia tria; E: martyrii S. Johannis folia duo; F: martyrii S. Mariae coram praeside Macrino folium unum; G: martyrii S. Theodori Anatolii folia tredecim.

Cod. Tisch. XXVII. membr. Sunt folia vel foliorum partes tredecim in 4°, quibus quorum martyria scripta sint nondum liquet.

Cod. Tisch. XXVIII. membr. foliorum 14 forma maiori, quibus fragmenta continentur quinque haec: A: historiae resurrectionis Jesu Christi ex evangelio Marci 15, 45 sqq.; non superest nisi dimidia folii pars. B: 1 Regg. 21, 5 sqq. folium unum. C: historiae Eliae et Elisae ex 2. Regg. 2 folium unum. D: homiliarum Chrysostomi folia tria. E: excerpta ex Chrysostomo, Cyrillo, Gregorio Nazianzeno, Severo patriarcha, Epiphanio, Eusebio. Folia octo.

Digitized by Google

Cod. Tisch. XXIX. membr. foliorum 31 in 4⁰ et in 8⁰. A: folia 14 in 8⁰ cum lectionibus ecclesiasticis et precationibus quae certis anni diebus praescriptae sunt. B: folia 4 in 4⁰, fragmenta psalmodiae. C: folia 2 in 4⁰, fragmenta psalterii. D: folia undecim, fragmenta lectionum ecclesiasticarum.

Cod. Tisch. XXX. membr. foliorum 11 in 8⁰ maiori. Est pars psalterii. Folia singula iusto se ordine excipiunt.

D. ARABICA.

Cod. Tisch. XXXI. constans quattuor foliis membranaceis in 4⁰, quorum bina eiusdem codicis reliquiae sunt. Utrumque fragmentum summa antiquitate insigne est; alterum (A) enim collega clarissimus Fleischer noni fere saeculi esse existimat, alterum (B) an multo posterius sit dubitat. Pertinet illud (A) ad evangeliorum interpretationem lingua vulgi conscriptam necdum inter viros doctos notam. Continetur his duobus foliis Matth. 10, 9—11, 4 et 14, 13—15, 2. Alterum vero foliorum par (B) notas ad evangelia isagogicas continet. 1) legitur posterior pars indicis capitum evangelii secundum Matthaeum. Cap. 22 incipit 21, 33; cap. 23: 22, 15; cap. 24: 23, 1; cap. 25: 24, 1; cap. 26: 26, 1; cap. 27: 26, 30; cap. 28: 26, 57 (?). 2) praeposita inscriptione: De Marco eiusque evangelio, leguntur plura quae traditiones apocryphas redolent. Ita Marcus Levita et quidem ex Aaronis familia ortus fuisse dicitur; postquam autem fidem Christi amplexus esset, dextrum sibi pollicem amputasse, ut ne amplius ad officium templi idoneus esset. Similiter quae de evangelio eius dicuntur apocrypham rationem habent, quemadmodum doctrina quaedam de λόγῳ in eo deprehenditur. Sequitur tertio loco index capitum evangelii Marci. Supersunt capita priora septem: 1. incipit ab 1, 1; 2. ab 1, 29; 3. ab 2, 23; 4. ab 3, 31; 5. ab 5, 21; 6. ab 6, 30; 7. ab 7, 24.*)

Cod. Tisch. XXXII. bombycinus foliorum 204 in 4⁰ maiori, saeculo fere decimo quinto scriptus. Codex integer est, continens historias apostolorum. Ordo singularum historiarum hic est: 1) Petrus; 2) Paulus; 3) vita Andreae; 4) Andreas et Bartholomaeus; 5) martyrium Andreae; 6) Jacobus Zebedaei; 7) apostolatus Johannis Zebedaei; 8) naenia

*) Clarissimus collega Fleischer de his duobus fragmentis exposuit in Zeitschrift der Deutschen morgenländischen Gesellschaft 1854. pag. 585 sq. Ibi de scripturae ratione haec adnotavit. 1) de A: Die Schrift, etwa aus dem 9. Jahrh. nach Chr. ist ein sich erst aus dem Kûfî herausbildendes steifes Neschî, mit der mir sonst noch nirgends vorgekommenen Eigenthümlichkeit, dass, während der Punkt des ف, wie bei den Asiaten und Aegyptern, über dem Buchstaben steht, das ق durch einen Punkt unter dem Buchstaben bezeichnet wird, also die Gestalt des magrebinischen f hat. 2) de B: - - - nach dem neuern Schriftcharakter, einem schon fast ganz ausgebildeten Neschi, jünger als das vorige, wiewohl die äusserst sparsame, zum Theil noch nicht richtig unterscheidende Setzung der diakritischen Punkte zu der neuern Gestalt der Consonantenfiguren gewissermassen ein Gegengewicht bildet. Bei den übrigens ganz asiatischen Schriftzügen ist der durchgängige Gebrauch des magrebinischen ب statt ف, und ف statt ق eine bemerkenswerthe Erscheinung.

Digitized by Google

in Johannem; 9) apostolatus Philippi; 10) martyrium Philippi; 11) apostolatus Bartholomaei eiusque martyrium; 12) apostolatus Thomae eiusque martyrium; 13) apostolatus Matthaei eiusque martyrium; 14) Jacobus Alphaei; 15) Judas; 16) Simon Cleophae; 17) Thaddaeus; 18) vita martyriumque Matthiae; 19) Jacobus qui dicitur frater domini, episcopus Hierosolymae; 20) Marcus; 21) Lucas; 22) vita S. Abanup. Accuratius hic codex nondum examinatus est, nec quaesitum quae ratio his narrationibus intercedat cum actis apostolorum inter Graecos et Latinos vulgatis.

Cod. Tisch. XXXIII. chartaceus foliorum 122 in 4⁰ minori, saeculi fere decimi sexti, continens libellos tres: 1) martyrium S. Isidori cum filio Landaeo, matre Sophia et sorore Euphemia. 2) vitam vesiri Abiah. 3) vitam et mortem S. Antonii, patris omnium monachorum.

Cod. Tisch. XXXIV. bombycinus foliorum 166 in 4⁰, saeculi fere decimi sexti. Continet homilias ex Graeco ut videtur translatas.

Cod. Tisch. XXXV. bombycinus foliorum 128 in 4⁰, continens miracula et martyria. Codex non est integer, videturque eo qui praecedit posterior esse.

Cod. Tisch. XXXVI. tribus partibus constans. Prima est foliorum chartaceorum 8 in 4⁰, continens historiam S. patris Johannis, episcopi et eremitae monasterii S. Sabae, integram. Secunda eundem numerum foliorum habet, forma paullo minori. Est fragmentum breviarii ecclesiae Coptae. Tertia duobus foliis bombycinis formae maioris constat et historici argumenti est.

Cod. Tisch. XXXVII. bombycinus foliorum 17 formae maioris, saeculi fere decimi tertii. Sunt fragmenta codicis biblici duabus*) partibus compositi, quarum prior textum, altera commentarium continebat. Prior, cuius supersunt folia tredecim, comprehendisse videtur epistulas catholicas, actus apostolorum et Paulinas epistulas. Hunc singulorum librorum ordinem fuisse inde concluditur quod inter 1. Johannis et 1. Cor. 14. folia 70 collocata fuere: qui quidem foliorum numerus multo maior est quam quem epistula ad Romanos cum 1. Cor. 1—13. explere potuerit, quamquam ad actus apostolorum addendos vix satis esse videtur. Textus codicis in epistulis Pauli idem est quem Erpenius edidit; non idem vero in catholicis, nisi quod corrector ex libro simillimo ei quem Erpenius adhibuit, plerasque lectiones editas minio, item nonnullas atramento in margine adscripsit. Ibidem glossae aliquot et indicia librorum Veteris Testamenti in textu allatorum inveniuntur. Supersunt autem fragmenta haec: fol. 12—19. 1 Petr. fin. 2 Petr. tota. 1 Joh. 1, 1—4, 18; fol. 21. 1 Joh. 5, 19—fin. 2 Joh. 1—8; fol. 90. 1 Cor. 14, 16—38; fol. 100. 2 Cor. 7, 5—8, 7; fol. 104. 2 Cor. 11, 9—30; fol. 120. Eph. 6, 13—fin.

Quattuor commentarii folia numeris 21 et 22, 29 et 30 distincta sunt. Pertinent ad Rom. 1, 4—5, 14. et ad 2 Cor. 3, 6—Gal. 2, 11. Rationem is commentarius habuit hanc ut

*) Numerus 21. in his 17 foliis bis invenitur; semel enim in textu, semel in commentario positus est.

Digitized by Google

praemissa singulis epistulis commentatione isagogica (superest ad epistulam Galatis datam) locos difficiliores exegeticis notis illustraret, immixtis nullis, id quod in Arabe satis memorabile est, asceticis. Primo fragmento explicantur haec: 1, 4. ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν (dicit interpres Christum primum ita redisse in vitam ut non amplius moreretur; aliter id factum esse in iis quos prophetae primae legis et apostoli domini in vitam restituissent); 1, 7. πᾶσιν τοῖς οὖσιν ἐν Ῥώμῃ (haec coniungenda esse cum Παῦλος etc.); 1, 11. ἵνα τι μεταδῶ χάρισμα etc. (postquam eorum fidem laudasset, dixisse Paulum impertiturum se ipsum iis esse donum eius cui fidem habuissent cognoscendi); 1, 13. ἵνα τινὰ καρπὸν σχῶ etc. (Paulum his respexisse ad fidem qua Romani iam a Petro imbuti fuissent); 1, 14. βαρβάροις (eo nomine significari ceteras gentes praeter Judaeos et Graecos). Hoc loco caput II. notatur; pergitur autem ad 1, 24. παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς etc. quibuscum coniunguntur quae 1, 26. in eundem sensum scripta sunt. Sequitur, notato capite IV, 2, 16. ἐν ἡμέρᾳ ὅτε κρινεῖ etc. 2, 29. περιτομὴ καρδίας etc. (additur cap. V. sed correctum est IV; similiter igitur antea ex IV. videtur III. corrigendum fuisse.) 3, 1. τίς ἡ ὠφέλεια etc. In secundo folio pergitur ad 3, 2. πολὺ κατὰ πάντα τρόπον etc. 3, 3 sq. (πᾶς istud non ubique a scriptoribus sacris de plenitudine atque universitate dici, quemadmodum illa apud prophetam: Circumdederunt me omnes gentes et in nomine dei dispersi eos, non de omnibus gentibus accipienda esse constet); 3, 27. ποῦ οὖν ἡ καύχησις etc. (his verbis Judaeorum obiectionem ipsiusque responsum contineri, etc.) Incipit his altera secundi folii pagina. Commentatio vero isagogica in Pauli ad Galatas epistulam ita fere habet: Numerus capitum huius epistulae Coptice est . . . . . (ipse numerus desideratur), et numerus ῥημάτων 293. Scripsit eam Romae indeque per Titum discipulum suum ad Galatas misit. Caussa scribendi haec erat. Ipse eos ad fidem perduxerat iubens eos mandata Jesu Christi servare, missis factis quae lege Christiana abolita essent, ut sabbati religione, circumcisione etc. Jam vero ex Judaeochristianis prodierant primae legis vindices, iis qui e gentibus fidem amplexi erant mandata Pentateuchi observanda praecipientes. Qui quum ad Galatas venissent, de Paulo detraxerant, et ut fidem ab eo acceptam deponerent operam dederant, dicentes Paulum non ipsum Messiam vidisse nec ex numero discipulorum eius fuisse eumque ipsis invitis a circumcidendo prohibere atque esum carnium victimarum concedere. His similibusque sermonibus multos illi ad se traduxerant, proptereaque iam Paulus hanc scripsit epistulam, qua etc. In iis quae sequuntur commentator inter alia operam dat ut demonstret, Paulum in apostolis quos τοὺς δοκοῦντας εἶναί τι dicat nihil reprehendere: id enim clarum fieri verbis additis: μή πως εἰς κενὸν τρέχω ἢ ἔδραμον. Nec magis reprehensionem Antiochiae Petro a Paulo inflictam agnoscit.

Cod. Tisch. XXXVIII. bombycinus foliorum 8 formae maioris, eiusdem cum cod. XXXVII. aetatis. Sunt fragmenta versionis epistularum Pauli e Copto factae aliunde nondum cognitae. Arabica saepe suprascripta habent Copta, passim etiam ubi nomina propria leguntur Graeca, quae et ipsa e libro Copto, ad quem interpretatio instituta est, exscripta

Digitized by Google

esse videntur. Continent haec octo folia: 1) fol. 39. 2 Cor. 3, 7—4, 16; 2) fol. 59 (?) Eph. 6, 8 usque finem; 3) fol. 63—68. Philipp. 3, 18 usque finem; porro epistulam ad Colossenses totam et 1 Thess. 1, 1—9. Adscribam collationem epistulae ad Colossenses a clarissimo Gildemeister ad editionem meam Novi Testamenti 1849. institutam mihique cum multis aliis quibus in hoc catalogo usus sum benevole communicatam. I, 1. confirmat *Ἰησοῦ Χριστοῦ:* v. 2. accurate exprimit *Κολασσαῖς*, ibidem addit *καὶ κυρ. Ἰησ. Χριστοῦ:* v. 3. habet *πατρί* sine *καί:* v. 4. exprimit *ἣν ἔχετε:* v. 6. omittit *καί* et habet *καὶ αὐξανόμενον:* v. 7. habet *καθώς* sine *καί*, ibidem *ὑμῶν:* v. 10. exprimit *ὑμᾶς* et *εἰς τὴν ἐπίγν.* vel *ἐν τῇ ἐπιγνώσει:* v. 12. habet *τῷ πατρί* et *ἱκανώσαντι:* v. 14. pro *ἔχομεν* habet *accepimus* (vide editionis meae commentarium); omittit *διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ* et habet *καὶ τὴν ἄφεσιν:* v. 20. *δι' αὐτοῦ* secundo loco non habet, confirmat *ἐν τοῖς:* v. 21. confirmat *τῇ διανοίᾳ ὑμῶν* et *ἀποκατήλλαξεν:* v. 22. habet *ἐν τῇ σαρκὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ* et *θανάτου αὐτοῦ:* v. 23. confirmat *διάκονος:* v. 24. pro *νῦν* habet *et ego nunc*; ibidem omittit *μου*: v. 25. omittit *Παῦλος:* v. 27. confirmat *τί τὸ* et *τούτου:* v. 28. omittit *καὶ διδάσκ. πάντα ἄνθρ.*, ibidem habet *Χριστῷ*. II, 1. pro *θέλω γάρ* habet *et volo*, ibidem *καὶ τῶν ἐν Ἱεραπ.* non habet: v. 2. videtur interpres *συμβιβασθέντων* legisse; ibidem addit *πατρὸς τοῦ Χριστοῦ:* v. 4. pro *τοῦτο δέ* habet *et hoc*: v. 6. confirmat *τ. Χριστὸν Ἰησοῦν τὸν κύριον:* v. 7. habet *ἐν αὐτῷ ἐν εὐχαρ.:* v. 9. confirmat *σωματικῶς:* v. 11. *τῶν ἁμαρτιῶν* non habet: v. 13. habet *ὑμᾶς* primo loco, item habet *ὑμᾶς* secundum, tum vero *ἡμῖν* et *ἡμῶν:* v. 16. confirmat *ἢ βρώσει*, item habet *ἢ νουμηνίᾳ ἢ σαββάτοις:* v. 17. confirmat *ἅ:* v. 18. omittit *μή:* v. 19. non addit *Χριστόν*. III, 4. habet *ὑμῶν:* v. 5. addit *ὑμῶν:* v. 6. confirmat *ἅ*, et addit *ἐπὶ τ. υἱοὺς τ. ἀπειθείας:* v. 8. confirmat *τὰ πάντα* vel simile quid; ibidem addit *μὴ ἐκπορευέσθω:* v. 11. *ἄρσεν καὶ θῆλυ* non addit; contra *καί* ex more linguae ubivis habet: v. 12. non exprimit *οὖν*, ibidem *καί* ante *ἠγαπημένοι* omittit: v. 13. confirmat *Χριστός* et *ὑμῖν*, praeterea in fine addit *χαρίζετε:* v. 14. confirmat *τελειότητος:* v. 15. habet *Χριστοῦ* et *ἑνί:* v. 16. habet *θεοῦ* pro *Χριστοῦ*, porro bis addit *καί*, tum confirmat *ταῖς καρδίαις* et *θεῷ:* v. 17. *καί* non omittit; tum habet *κυρίου Ἰησ. Χριστοῦ* et *θεῷ πατρί:* v. 18. addit *ὑμῶν*, item v. 19: v. 20. habet *τῷ κυρίῳ* et v. 22. *κύριον:* v. 23. habet *ac si faciatis domino*; ibidem omittit *καί:* v. 24. *ὑμῶν* non addit, ibidem habet *τῷ κυρ. Χριστῷ:* v. 25. habet *γάρ*, in fine non addit *παρὰ τ. θεῷ*. IV, 2. confirmat *ἐν εὐχαρ.:* v. 8. *γνῷ* et *ὑμῶν:* v. 9. *τ. πιστ. καὶ ἀγαπ.*, ibidem non addit *πραττόμενα:* v. 10. confirmat *δέξασθε:* v. 12. habet *Χριστοῦ Ἰησοῦ:* v. 13. *πόνον* vel *κόπον*, non *ζῆλον:* v. 15. habet *αὐτῶν:* v. 16. *καί* tenet: v. 18. non habet *ἀμήν*. Subscriptum est: *ἐγράφη ἀπὸ Ἀθηνῶν διὰ Τυχικοῦ καὶ Ὀνησίμου καὶ Μάρκου. στίχχ.* 312. *κεφφ.* 6. Epistula ad Ephesios subscriptum habet: *ἐγράφη ἀπὸ Ῥώμης διὰ Τυχικοῦ. στίχχ.* 312. *κεφφ.* 6. Item epistula ad Philippenses: *ἐγράφη ἀπὸ Ῥώμης διὰ Τιμοθέου καὶ Ἐπαφροδίτου.*

Digitized by Google

E. GEORGIANA.

(Cum Armeniacis et Aethiopicis foliis aliquot.)

Cod. Tisch. XXXIX. membranaceus foliorum 55 in 4°, satis vetustus, continens magnam partem martyrologii ecclesiae Georgianae.

Cod. Tisch. XL. membranaceus foliorum septem et duorum dimidiorum formae maximae, singulari antiquitatis laude insignis. Inest historia Georgiana Arethae et sociorum eius.

Cod. Tisch. XLI. membranaceus foliorum duodecim in 4°, Georgianus. Duo folia psalmos continent. De reliquis decem, quae ad tres codices olim pertinebant, nondum liquet.

Cod. Tisch. XLII. membranaceus foliorum 15, quorum (A) 11 in 4° et quattuor (B) formae maximae sunt, Georgianus. A fragmentum liturgiae est, destinatae primae dominicae mensis Martis; B index est ad missale.

Cod. Tisch. XLIII. constans tredecim variis foliis membranaceis antiquissimis. Tria e psalterio Aethiopico decerpta continent psalmos quinque primos. Alia quattuor palimpsesta sunt, bis Armeniace scripta. De reliquis tria uncialem quandam scripturam Georgianam antiquissimam habent, altera tria Armeniacam.

F. CODICES HEBRAEORUM ARABICI.

Hi codices omnes in possessione Karaitarum Cairinensium erant, atque ipsi Karaitici sunt, exceptis coniectaneis talmudicis nr. 48. signatis. Scripti sunt Arabice litteris Hebraeis.*)

Cod. Tisch. XLIV. bombycinus foliorum 36 forma 8. minori, continens Midrasch quem vocant de Mose sive historiam de Mose apocrypham. Cui libello simillimus est quem nuper cl. Jellinek primum edidit Hebraice in altera parte libri cui titulum fecit: Bet ha-Midrasch (בית המדרש) pag. 1—11. Inde quod ab initio scriptum est: Nunc historiam Mosis incipiamus, concludendum videtur hanc historiam ad collectionem similium traditionum pertinuisse; sed videtur etiam ad usum synagogae destinata fuisse. Historiae initium fit a laude dei conscripta versibus quorum clausulae inter se consonant; tum relato Pharaonis somnio narratur Israelitarum ab interitu liberatio, item quae acciderunt Mosi ab infantia usque dum deus ipsi apparebat divinae legationis ad Pharaonem caussa. Praeterea refertur quomodo deus Mosi ostenderit caelos septem, inferos et paradisum; quae piorum et impiorum habitationes uberius describuntur una cum praemiis et poenis. [1])

*) Cf. supra pag. 14; ad eandem enim collectionem hi quoque libri pertinebant, sed sunt a me dono dati bibliothecae univers. Lips.

[1]) Accuratius de hoc libello exposuit Adolph Jellinek l. l. (vide supra p. 14.) pag. 360 sqq. Ibi afferuntur etiam tria narrationum singularum exempla ipso textu Arabico. Prima inscribitur: Moses puer prudens; altera: Baculum miracula edens; tertia: Mosis colloquium cum Metatron.

Digitized by Google

Cod. Tisch. XLV. chartaceus foliorum 86 forma 4. maiori. Est liber ritus Karaitici isque integer, nisi quod periit pars folii in medio libro positi.

Cod. Tisch. XLVI. Constat partibus tribus: Prima est foliorum 10 forma 8. minori, continens quae ad ritus mensis Ab pertinent. Secunda est folium unum cum precibus propheticis. Tertia est calendarium Karaiticum in plures annos (1792—1826) scriptum.

Cod. Tisch. XLVII. chartaceus foliorum 17 forma 4. minori. Fragmentum est operis de historia naturali. Insunt plura accuratiore studio digna.

Cod. Tisch. XLVIII. bombycinus foliorum 16 forma quarta, continens coniectanea talmudica nondum publicata.

G. PAPYRI.

Codices hi papyracei omnes quos numeris XLIX usque LIV. signavimus, a Garofalo natione Graeco in Aegypto superiore ex sepulchris protracti sunt, indeque post subitam Garofali mortem Cairinum advecti. Cairini mihi contigit ut acquirerem. Redux in patriam factus una cum fragmentis Graecis nr. LV. bibliothecae universitatis Lips. dono dedi. Fragmenta vero Graeca nr. LV. insignita maximam partem a Mariette, qui merito nuper Serapeo prope Memphin invento tantam nominis celebritatem nactus est, pro eximia sua erga me benevolentia dono mihi data sunt. Inventa erant prope Sakkaram.

Codd. Tisch. XLIX. L. LI. LII. Sunt fragmenta papyracea Copta. Unum quodque in forma lignea inclusum et vitro munitum est. Primum est versuum 44, secundum versuum 37, tertium versuum 20, quartum versuum 13.

Cod. Tisch. LIII. Fragmentum est codicis papyracei cum scriptura hieroglyphica. Versus supersunt duodecim. In forma lignea inclusum et vitro munitum.

Cod. Tisch. LIV. Codex est papyraceus hieratico textu scriptus. Longitudinem habet cubitorum fere sex. Dolendum est hanc papyrum tanta fragilitate esse ut iam perierint particulae aliquot, ac verendum sit ne etiam plures pereant. Pro universo habitu et ratione magnam similitudinem habet voluminum papyraceorum Herculanensium.

Cod. Tisch. LV. constans variis foliis triginta, maximam partem forma quarta minore. Sunt omnia Graece scripta, sed pleraque altera tantum pagina. Imprimis gravia sunt ratione palaeographica, scripturas enim fere quindecim ante oculos ponunt; ipse textus non magni momenti esse videtur. Inter ea quae legi in vocem incidi *ιματιοπωλιω*, quae quidem nondum notata est in lexicis, quamquam *ιματιοπωλεω* et *ιματιοπωλης* habent.

Huic collectioni Manuscriptorum Tischendorfianorum addam appendicis nomine codices octo alios, quinque Abyssinicos, tres Arabicos Drusianos, qui roganti mihi ad id ipsum dono dati sunt, ut ipse rursus bibliothecis Saxonicis dono darem. Sex (nr. I. II. V. VI. VII. VIII.) liberalitati debemus

Digitized by Google

celeberrimi medici Clot-Bey, reliquos duo (III. IV.) viro docto Monacensi Roth filio, quem constat bis iter in Abyssiniam fecisse. Quinque bibliothecae Regiae Dresdensi, tres bibliothecae universitatis Lipsiensis tradidi.

I. Codex Abyssinicus membranaceus foliorum circa 200 formae quartae maioris, satis antiquus et eleganter scriptus, bibliothecae Regiae Dresdensi a me traditus. Continet vitam sanctae Walattae (i. e. filiae) Petri et quae virtutis exercitia sustinuit, item, quae separatim narrantur, eiusdem virginis miracula. Sequuntur traditiones de sanctis duumviris Cyriaco et Johanne. Denique folia adduntur triginta quattuor utraque parte picturas exhibentia, quibus miracula Walattae Petri repraesentantur. Has picturas quarum una quaeque inscriptione illustratur, accuratius nosse iuvabit artis scientes.

II. Codex Abyssinicus membranaceus foliorum 162 formae quartae minoris, bibliothecae universitatis Lipsiensis a me traditus. Scriptus est ad usum liturgicum. Primum laudes leguntur patriarcharum Abrahami, Isaaci, Jacobi et sancti Georgii. Has excipiunt maioremque libri partem efficiunt laudes sanctae trinitatis, Jesu crucifixi, ecclesiae Christianae, prophetarum, apostolorum, martyrum, iustorum. Denique lectiones in dies festos praescriptae et precationes singulis anni ecclesiastici mensibus destinatae exhibentur. Sed ad finem libri nonnihil deesse videtur.

III. Codex Abyssinicus membranaceus foliorum 80 formae quartae minoris, nunc bibliothecae Regiae Dresdensis. Continet lectiones biblicas Testamenti utriusque, additis laudibus Mariae et Jesu.

IV. Codex Abyssinicus membranaceus foliorum 91, nunc bibliothecae universitatis Lipsiensis. Scriptus est Amharice sive dialecto Abyssiniae vulgari. Continet, qui titulus pagina quinta legitur, Terguame Fidel, i. e. expositionem alphabeti.

V. Est volumen quod proprie dicis, Abyssinicum membraneum, longitudinem habens cubitorum quinque, altitudinem cubiti fere dimidii. Servatur in bibliotheca Regia Dresdensi. Summo loco pictus est angelus, immanem ille quidem in modum, iacentibus ad pedes eius variis figuris diabolicis. Quam picturam preces excipiunt ad Fanuel angelum diabolorum exactorem et Michaelem archangelum factae. Totum volumen quem usum habuerit non est dubium: amuleti enim naturam obtinebat destinati adversus malos spiritus.

VI. VII. Duo codices Arabici Drusiani bombycini foliorum fere centum formae 4°, quorum alter prorsus idem cum altero continet: quapropter alterum bibliothecae Regiae Dresdensi, alterum bibliothecae universitatis Lipsiensis tradidi. Sunt ex iis libris quibus Drusorum religio traditur: quos postquam diu frustra viri docti cognoscere cupivissent, hoc saeculo in Europam identidem pertulit cura investigatorum. Eiusdem libri quem nos et Dresdam et Lipsiam attulimus exemplaria alia asservantur Romae, Leydae, Parisiis; fortasse etiam alibi. Ea quae continet disertis verbis descripsit Silvestre de Sacy in libro cui titulum fecit: Exposé de la réligion des Druzes, tom. I. pag. CCCCLXXI—CCCCLXXXII.

Digitized by Google

Sunt tractatus singuli sex et viginti, quos iudice Silyestre de Sacy maximam partem Hamza scripsit. Inscribitur primus: Epistula quae impii cerebrum diminuit (perfringit). Tertius: Natura divina virtute omni maior. Quartus: Litterae magnae ad feminas. Decimus quintus: Colloquium secretum. Haec verba sunt quae veritatis amans secreto ad creatorem facit.

VIII. Codex Arabicus Drusianus bombycinus formae quartae, duobus iis qui praecedunt maior, nunc bibliothecae Regiae Dresdensis. Huius quoque libri alterum exemplar Silvestre de Sacy possidebat. Exposuit de eo l. l. pag. CCCCLXXX—CCCCXCIV. Distributus est liber in tractatus octo et viginti, quorum plurimi ad Moctanam sive, ut passim nuncupatur, Beda-eddin, qui quarto loco excepit Hamzam summum ministrum, referuntur auctorem. Singulorum tractatuum titulos aliquot adscribamus. Inscribitur primus: Primum de septem mandatis Unitariorum. Alter: Hortatio, reprehensio, objurgationes et institutio ad duos Daï quorum fides vacillabat. Decimus quartus: Fons legum verae pietatis, quibus polytheismi placita exstinguuntur. Decimus quintus: Examen et investigatio, ut plene satisfiat officio nostro exstirpandi religionem Christianorum, impiorum veritatisque inimicorum.

Ceterum eiusdem libri alia exemplaria Oxonii et Parisiis asservari constat.

EXCERPTA EX CODICIBUS

IN VARIIS EUROPAE ET ORIENTIS BIBLIOTHECIS A ME EXCUSSIS.

I. Inter viros doctos constat Clementis Romani quae ferunter Homiliarum duo tantum hucusque codices inventos esse. Alter est Parisinus, ad finem mutilus, desinens in verba Homil. XIX, 14. ἡ ὕλη ὁπότε (cf. ed. Dressel. pag. 383, 12.). Eo solo nitebatur editio Cotelerii et qui totum eius de patribus apostolicis opus emendatius repetiit Clerici, item nupera Schwelgeri editio. Nuperrime autem alter accessit, Ottobonianus Vaticanus, ab Alberto Dressel inventus et anno 1853. ad novam homiliarum editionem adhibitus. Is et integer est nec raro lectionis bonitate Parisino praestat. Nihilominus multum abest ut his duobus codicibus acquiescendum videatur aut editione Dresselii criticis rationibus iam sit satisfactum. Habent enim critica circa textum Homiliarum Clementinarum studia eo plus gravitatis quo magis nostra aetate intellectum est librum illum Clementis apocryphum in historia primaevae ecclesiae indaganda maximi faciendum esse. Quae quum ita sint,

Digitized by Google

magnopere gaudeo codices alios duo a me repertos esse, alterum in Italia, alterum in oriente. Quos quantopere sperandum sit valituros esse cum ad restituendum textum antiquissimum tum ad historiam eius libri illustrandam, satis apparebit ex prioribus primae Homiliae sectionibus locisque aliquot selectis. Dabimus autem ipsum continuum textum quemadmodum et in orientali et in Italico legitur codice, lectiones Homiliarum ex editionibus Cotelerii et Dresselii unaque Epitomes quae plerumque dicitur textum ubi ad comparandum aptus est sub textu notantes.

Titulus libri in orientali codice hunc in modum scriptus est: *Βίος καὶ πολιτεία καὶ μαρτύριον τοῦ ἁγίου καὶ ἐνδόξου ἱερομάρτυρος Κλήμεντος ἀρχιεπισκόπου Ῥώμης μαθητοῦ τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Πέτρου.* Ad haec propius reliquis libris scriptis accedit scriptura quattuor Epitomes codicum, in quibus est, teste Cotelerio: *Βίος τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος* (*μάρτυρος*) *Κλήμ. ἐπισκ. Ῥώμ. μαθ. τ. ἁγ. ἀποστ. Πέτρ.* Satis differunt reliqui tres apud Cotelerium Epitomes codices, quorum unus addita haec habet: *Κλήμεντος τῶν Πέτρου ἐπιδημιῶν κηρυγμάτων ἐπιτομή*, quae quidem sola, quod mireris, titulo loco, praemissis duabus epistulis, Homiliarum codices et Parisinus et Vaticanus habent.

Κλήμης Ἰακώβῳ τῷ κυρίῳ καὶ ἐπισκόπῳ[1]) *καὶ ἐπισκόπων ἐπισκόπῳ, διέποντι δὲ τὴν ἐν*[2]) *Ἱερουσαλὴμ ἁγίαν τῶν Χριστιανῶν*[3]) *ἐκκλησίαν καὶ τὰς πανταχῇ θεοῦ προνοίᾳ ἱδρυθείσας καλῶς Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐκκλησίας*[4]) *σύν τε πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις καὶ τοῖς λοιποῖς* (orient. *λυποῖς*) *ἅπασιν ἀδελφοῖς· εἰρήνη εἴη πάντοτε.*

Γνώριμον ἔστω σοι, κύριέ μου, ὅτι ἐγὼ[5]) *Κλήμης Ῥωμαίων πολίτης ὢν καὶ τὴν πρώτην ἡλικίαν σωφρόνως ζῆσαι δυνηθείς*[6]), *τῆς ἐννοίας μου ἐκ παιδὸς ἀπασχολούσης*[7]) *τὴν ἐν ἐμοὶ ἐπιθυμίαν εἴς τε ἀθυμίας καὶ πόνους· συνῆν γάρ μοι λογισμός, οὐκ οἶδα πόθεν τὴν ἀρχὴν λαβών, περὶ θανάτου πυκνὰς ποιούμενος ὑπομνήσεις, ὅτι ἆρα*[8]) *θανὼν οὐκ εἰμί, καὶ οὐδὲ μνήμην τις ποιήσει μου ποτέ*[9]), *τοῦ ἀπείρου χρόνου πάντων τὰ πάντα εἰς λήθην φέροντος· ἔσομαι δὲ οὐκ ὤν, οὐκ ὄντας εἰδώς, οὐ γινώσκων, οὐ γινωσκόμενος, οὐ γεγονώς, οὐ γινόμενος*[10])· *καὶ ἄρα πότε*[11]) *γέγονεν ὁ κόσμος, καὶ πρὸ τοῦ γενέσθαι τί ἄρα*[12]) *ἦν. εἰ γὰρ ἦν ἀεί,*

[1]) *καὶ ἐπισκόπῳ*: ita etiam Epitome; codd. vero Cot. et Dr. — in inscriptione epistulae Clementis ad Jacobum — omittunt.

[2]) Ita etiam unus cod. Epitomes; textus vero Epit. apud Cot. *τῷ τὴν Ἱερ. ἁγ. τῶν Χρ. ἐκκλ. διέποντι.* Codd. Cot. et Dr. omittunt *ἐν*.

[3]) *τῶν Χριστιανῶν*: ita cum Epitome; cod. vero Cot. *Ἑβραίων* (absque articulo); cod. Dr. plane omittit, quod idem ex Epitomes codice Cotelerius adnotavit.

[4]) *Χριστοῦ* usque *ἐκκλησίας*: haec cum Epitome; in Cot. et Dr. codicibus desunt.

[5]) Haec prorsus conveniunt primis verbis Epitomes; in Homiliis vero initium fit ab *Ἐγὼ Κλήμης*, omissis prioribus.

[6]) Cotel. *δεδύνημαι*; Dress. notat: „Scripserim cum Ottobon. *δεδυνημένος*, sed obstat *καί* copula praecedens.“ Epit. consentit in hac forma *δυνηθείς*, sed singula verba contra Homiliarum cod. sic collocata habet: *δυν. ζῆσαι σωφρόνως.* Ceterum ab his inde verbis Epitome discedit ab Homiliarum textu, pergens *λογισμόν τε δεξάμενος οὐκ οἶδα πόθεν ἐπεισελθόντα μοι καὶ περὶ θανάτου πυκνὰς ποιούμενον ὑπομνήσεις, πόνοις τὸ λοιπὸν καὶ ἀθυμίαις συνέζων* etc.

[7]) Ita uterque codex noster; Cot. et Dr. *ἀποσχολούσης*.

[8]) Sic libri mei; Cot. et Dr. *ἄρα*.

[9]) Hunc libri accentum habent; non *μού ποτε*.

[10]) Ital. om. *οὐ γεγον. οὐ γινόμ.*

[11]) Ita rursus cum libris scripsi; Cot. et Dr. *ἆρά ποτε*.

[12]) Sic uterque noster cum Cotelerio; item Epit. *τί ἆρα καὶ ἦν.* Contra Dress. *τί ἔτος ἦν.*

Digitized by Google

καὶ ἔσται· εἰ δὲ γέγονεν, καὶ μετὰ (orient. addit *τὴν*) *λύσιν τί ἄρα ἔσται πάλιν, εἰ μὴ τάχα σιγὴ καὶ λήθη· ἢ καὶ*[1]) *τάχα ἔσται τι ὃ νῦν* (Ital. *τί οὖν*) *νοῆσαι οὐ δυνατόν.* II. *Ταῦτά τε καὶ τὰ τούτοις ὅμοια οὐκ οἶδα πόθεν ἀπαύστως ἐνθυμούμενος*[2]) *ὀδυνηρὰν εἶχον λύπην τοσοῦτον*[3]) *ὡς ὠχριακότα* (Ital. *ὠχριοκ.*) *με τήκεσθαι· καὶ τὸ δεινότατον, εἴ ποτε ἀπώσασθαι τὴν φροντίδα ὡς ἀνωφελῆ ἐβουλευσάμην*[4]), *ἀκμαιότερόν μοι μᾶλλον τὸ πάθος ἐγίνετο. καὶ ἠχθόμην ἐπὶ τούτῳ, οὐκ εἰδὼς σύνοικον καλὴν ἔχων ἔννοιαν*[5]), *ἀθανασίας ἀγαθῆς*[6]) *αἰτίαν μοι γινομένην*[7]), *ὡς ὕστερον τῇ πείρᾳ ἐπέγνων καὶ θεῷ τῷ πάντων δεσπότῃ ηὐχαρίστησα: ὑπὸ γὰρ τῆς κατ' ἀρχὰς θλιβούσης με ἐννοίας εἰς τὴν τῶν πραγμάτων ζήτησιν καὶ εὕρεσιν ἠναγκάσθην ἐλθεῖν, καὶ τότε ἐταλάνιζον οὓς τὴν ἀρχὴν δι' ἄγνοιαν μακαρίζειν ἐκινδύνευον.*[8]) III. *Ἐκ παιδὸς οὖν ἡλικίας ὢν ἐν τοῖς*[9]) *τοιούτοις λογισμοῖς, χάριν τοῦ μαθεῖν τι βέβαιον εἰς τὰς τῶν φιλοσόφων ἐφοίτων διατριβάς· καὶ οὐθὲν ἕτερον ἑώρων ἢ δογμάτων ἀνασκευὰς καὶ κατασκευὰς καὶ ἔρεις καὶ φιλονεικίας καὶ συλλογισμῶν τέχνας καὶ λημμάτων ἐπινοίας*[10]). *καὶ ποτὲ μὲν*[11]) *ἐπεκράτει, φέρε λέγειν, ὅτι ἀθάνατος* (orient. addit *ἦν*) *ἡ ψυχή, ποτὲ δὲ ὅτι θνητή. καὶ ὁπότε γοῦν* (Ital. *οὖν*)[12]) *ἐπεκράτει λόγος ὅτι ἀθάνατος ἡ ψυχή*[13]), *ἔχαιρον· ὁπότε δὲ ὅτι θνητή, ἐλυπούμην· πλεῖον δὲ ἠθύμουν*[14]) *ὅτι οὐδ' ὁποτέρων* (ita Ital., orient. *-τερον*) *τις τὸν ἐμὸν βεβαιῶσαι νοῦν ἠδύνατο*[15]). *πλὴν ἓν ἐνόουν*[16]), *ὅτι αἱ δόξαι τῶν ὑποθέσεων παρὰ τοὺς ἐκδικοῦντας ψευδεῖς ἢ ἀληθεῖς ὑπολαμβάνονται, καὶ οὐχ ὡς ἔχουσιν ἀληθείας φαίνονται*[17]). *ἐπιστήσας οὖν ἤδη ποτὲ ὅτι οὐ παρὰ τὰς ἐκδικουμένας ὑποθέσεις ἡ κατάληψις γίνεται, ἀλλὰ παρὰ τοὺς ἐκδικοῦντας αἱ δόξαι ἀποφαίνονται*[18]), *ἔτι μᾶλλον ἰλιγγίων* (Ital. *ἠλιγγ.*) *ἐν τοῖς πράγμασιν. διὸ ἐκ τοῦ τῆς*

1) *ἢ καί*: sic rectissime uterque noster. Cot. om. *ἤ*; cod. Ottob. *καὶ ἤ*.

2) Ita omnes Homiliarum codices, contra Epitome, per cetera satis consonans, *διενθυμούμενος*.

3) Ita rursus omnes Homil. codd., contra Epit. *ἄπαυστον εἶχον ἀεὶ τὴν λύπην, καὶ τοσοῦτον*.

4) Consentiunt Homil. codices; contra Epit. *τὴν περὶ τούτων φροντίδα ὡς ματαίαν ἐλογισάμην*.

5) *ἀκμαιότερον — ἔννοιαν*: in his prorsus conveniunt Homil. et Epit.

6) *ἀγαθῆς*: ita mei cum Cotelerio; Ottob. *ἀγαθήν*. Epit. omittit.

7) *γινομένην*: ita orientalis; Italicus cum Cot. *γενομένην*; Dress. *γενησομένην*.

8) Cum his, in quibus consentiunt Homil. codices, conferre iuvat textum Epitomes qui sic habet: *ὡς ὕστερον ἔγνων ἀπὸ τοῦ τέλους, καὶ θεῷ τῷ πάντων ηὐχαρίστησα ποιητῇ· ὑπὸ γὰρ τῆς κατ' ἀρχάς με πιεζούσης ἐννοίας ἠναγκάσθην εἰς τὴν τῶν πραγμάτων 'ελθεῖν ζήτησιν· καὶ οὓς τὴν ἀρχὴν δι' ἄγνοιαν μακαρίζειν ἐκινδύνευον, ὕστερον ταλανίζειν οὐκ ἐπαυσάμην.*

9) *τοῖς*: ita uterque meus; Cot. et Dr. omittunt, item Epitome.

10) *καὶ οὐθὲν — ἐπινοίας*: rursus in his plena codicum Homil. consensio; Epit. vero sic: *ἀλλὰ καὶ οὕτως οὐδὲν ἕτερον παρ' αὐτοῖς τὸ σπουδαζόμενον ἑώρων ἢ δογμ. ἀνασκ. κ. κατασκ. ἐριδάς τε κ. συλλ. τέχν. καὶ δὴ καὶ λημμ. ἐπιν.*

11) *ποτὲ μὲν — ποτὲ δέ*: ita rectissime uterque meus cum Epitome; Cot. *ὅτε μὲν* et *ὅτε δέ*, Ottob. *ὁτὲ μὲν* et *ὁτὲ δέ*.

12) Haec praestare videntur lectioni vulgatae: *εἴ ποτε οὖν*, item lectioni Epitomes *καὶ ὅτι μέν* (pergit *λόγος ἐπικρατῶν ἦν*).

13) Ita nostri codd. cum Epitome; Cot. et Dr. omittunt *ἡ ψυχή*.

14) In cod. Cotelerii desunt *ὅτι θνητή* usque *ἠθύμουν*. Nostri vero cum Ottobon. consentiunt, quorum ad scripturam prope accedit Epitome.

15) Etiam haec, quibuscum Epit. consentit, omnino praestant lectioni Cot. et Dr. quae sic habet: *ὅτι οὐδ' ὁπότερον εἰς τὸν ἐμὸν βεβ. νοῦν ἠδυνάμην*.

16) *ἓν ἐνόουν*: ita adhibita Ruffini versione *(sed hoc tantum intelligebam)* scripsi pro eo quod in meis codd. pariterque a Cot. in Epitome editum est, *ἐνενόουν*. In Homil. Cot. et Dr. ediderunt *συνενόουν*.

17) Haec Epitomator sic mutavit ut pro *ὑπολαμβ.* scriberet *ἀποφαίνονται*, ac pergeret *καὶ οὐχ ὡς ἔχ. αὐταὶ ἐφ' ἑαυτῶν ἀληθείας καταλαμβάνονται*, reliqua vero quae in Homiliis sequuntur: *ἐπιστήσας* usque *ἀποφαίνονται* omitteret. Quem ad locum cf. Ruffini versio.

18) Ita nostri, in eundemque modum legendum esse censuit Cotelerius; codd. vero Paris. et Vatic. *ἀποφέρονται*.

Digitized by Google

ψυχῆς βάθους ἐστέναζον· οὔτε γάρ τι βεβαιῶσαι οἷός τε[1]) ἤμην, οὔτε τὴν τῶν τοιούτων φροντίδα ἀποσείσασθαι ἐδυνάμην[2]), καίπερ βουλόμενος, ὡς[3]) φθάσας εἶπον· ὅτι ἐμαυτῷ πυκνότερον ἡσυχάζειν ἐπιτάσσοντι[4]) οὐκ οἶδ' ὅπως[5]) λανθανόντως μεθ' ἡδονῆς ὁ τῶν τοιούτων μοι[6]) εἰσήρχετο λογισμός. IV. Καὶ πάλιν ἀπορούμενος ἔλεγον ἐμαυτῷ Τί ματαιοπονῶ, σαφοῦς ὄντος τοῦ πράγματος, ὅτι εἰ μὲν θανὼν οὐκ εἰμί, νῦν ὄντα με λυπεῖσθαι οὐ προσῆκεν.[7]) διὸ τηρήσω τὸ λυπεῖσθαι εἰς τὴν τότε[8]), ὅτε οὐκ ὢν οὐ (orient. praetermittit) λυπηθήσομαι. εἰ δ' ἄρα (orient. ἆρα) εἰμί, τί νῦν ἐκ περισσοῦ μοι πρόσεστι τὸ λυπεῖσθαι; καὶ εὐθέως μετὰ τοῦτο ἕτερός με εἰσῄει (orient. εἰσήιει) λογισμός[9]). ἔλεγον γάρ Μή τι γε[10]) τοῦ νῦν με λυποῦντος ἐκεῖ χεῖρον παθεῖν ἔχω, μὴ βεβιωκὼς εὐσεβῶς, καὶ παραδοθήσομαι[11]) κατ' ἐνίων φιλοσόφων λόγους Πυριφλεγέθοντι καὶ Ταρτάρῳ, ὡς Σίσυφος ἢ Τιτύος[12]) ἢ Ἰξίων ἢ Τάνταλος, καὶ ἔσομαι ἐν ᾅδου τὸν αἰῶνα κολαζόμενος; πάλιν τε[13]) ἀνθυπέφερον λέγων Ἢ ἀδήλου ὄντος τοῦ πράγματος[14]), ἀκινδυνώτερόν[15]) ἐστιν μᾶλλον εὐσεβῶς βιῶσαί με. καὶ πάλιν[16]) Πῶς δυνήσομαι τοῦ δικαίου χάριν εἰς ἄδηλον ἐλπίδα ἀφορῶν τῶν τοῦ σώματος κρατεῖν ἡδονῶν; ἀλλ' οὐδ' ὅτι[17]) ποτέ ἐστι δίκαιον καὶ[18]) ἀρέσκον θεῷ πεπληροφόρημαι, οὔτε εἰ ἡ ψυχὴ ἀθάνατος ἢ θνητὴ γινώσκω· οὔτε τις λόγος βέβαιος εὑρίσκεται, οὔτε τῶν τοιούτων λογισμῶν ἡσυχάζειν δύναμαι. V. Τί οὖν χρὴ ποιεῖν ἢ τοῦτο[19])· εἰς Αἴγυπτον πορεύσομαι, καὶ τοῖς τῶν ἀδύτων ἱεροφάνταις τε[20]) καὶ προφήταις φιλιωθήσομαι, καὶ μάγον ζητήσας καὶ εὑρὼν χρήμασι πολλοῖς πείσω ὅπως ψυχῆς ἀναπομπὴν τὴν λεγομένην νεκυομαντίαν[21]) ποιήσῃ, ἐμοῦ ὡς περὶ πράγματός τινος πυνθανομένου[22])· ἡ δὲ πεῦσις ἔσται περὶ τοῦ μαθεῖν εἰ ἀθάνατος ἡ ψυχή. ἡ δὲ τῆς ψυχῆς ἀπόκρισις, ὅτι ἀθάνατός ἐστιν, οὐκ ἐκ τοῦ λαλῆσαι ἢ καὶ ἀκοῦσαι ἔσται[23]) μοι γνῶναι, ἀλλ' ἐκ τοῦ ὀφθῆναι μόνον, ἵνα αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδὼν αὐτὴν αὐτάρκη καὶ ἱκανὴν ἀπόφασιν ἔχω ἐκ τοῦ μόνον φανῆναι ὅτι ἔστιν· καὶ οὐκέτι δυνήσεται τὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἴδια τὰ τῆς ἀκοῆς ἀνατρέψαι ἄδηλα ῥήματα[24]). ὅμως καὶ αὐτὴν ταύτην

[1]) τε: ita mei cum Parisino; Ottobon. τ'; idem οὐδὲ τὴν pro οὔτε τήν.

[2]) In his et iis quae sequuntur ab Homiliarum textu satis differt Epitome.

[3]) ὡς: ita nostri cum Parisino; Ottobon. omittit.

[4]) Sic uterque noster; Cot. et Dr. ἐπιτάσσοντος. Vide infra ad μοι.

[5]) Ita nostri et Ottob.; Cot. οἶδά πως.

[6]) μοι: ita nostri et Parisinus; Ottob. με.

[7]) Ita omnes Homil. codices; Epitome προσήκει.

[8]) Ita rursus omnes; Epitome vero τηνικαῦτα pro εἰς τ. τ.

[9]) Hanc Homiliarum lectionem mutavit Epitomator hunc in modum: ἕτερος ἐπεισῄει μοι λογισμός.

[10]) Μή τι γε: ita nostri cum Ottoboniano, assentiente Epitome; Cot. vero Εἰ μή.

[11]) Ab hoc inde loco Italicum tantum textum exscripsi.

[12]) Mirum in modum accentus huius nominis fluctuat. Secuti sumus Italicum codicem nostrum; Cot. vero edidit Τίτυος, Dress, Τιτυός.

[13]) Ita cum Cotelerio; Ottob. codex καὶ πάλιν τε.

[14]) Ita fere cum Epitome, nisi quod ὡς pro ἢ habet. Cot. vero et Dr. sic: λέγων Ἀλλ' οὐκ ἔστι ταῦτα. καὶ πάλιν ἔλεγον Εἰ δὲ ἔστιν; ἀδήλου (Cot. οὐ δήλου) οὖν ὄντος τοῦ πράγμ. ἔλεγον Ἀκινδ.

[15]) Ita codex ut passim libri scripti. Cot. et Dr. ἀκινδυνότερον.

[16]) Cot. et Dr. omittunt πάλιν. Epit. omittit omnia inter βιῶσαι (Epit. βιῶναί) με, καί et τῶν τοῦ σώματος.

[17]) Cot. et Dr. οὐδέ τί.

[18]) Ita cum Parisino; Ottob. om. καί.

[19]) Ita omnino ex auctoritate codicum scribendum est ut non distinguatur post ποιεῖν. Aliter Cot.

[20]) τε Ital. cum Ottob. addit; Par. om.

[21]) Ita cum Ottoboniano et codice Epitomes. Parisinus vero cum plerisque codd. Epitomes νεκρομαντείαν.

[22]) Haec Epitomator sic reddidit: -- πείσω πολλοῖς ψυχῆς ἀναπομπὴν -- ἐργάσασθαι, ἐμοῦ δῆθεν ὡς περὶ πρ. τιν. πυνθάνεσθαι βουλομένου.

[23]) Ita cum Parisino; Ottobon. ἔστι cum Epitomes codd.

[24]) Haec Epitome sic habet: τοῦτο δὲ πάντως οὐκ ἐκ τοῦ ἀποκρίνασθαι ὅτι ἀθ. ἐστιν, ἔστι μοι γν. ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ὀφθῆναι μόνον ὅτι ἐστίν· ἰδὼν γὰρ αὐτὴν αὐτοῖς ὄμμασιν ἱκανὴν ἕξω πληροφορίαν, καὶ οὐκέτι πιστότερα ὀφθαλμῶν ὦτα ποιήσομαι.

Digitized by Google

τὴν σκέψιν ἀντέβαλλόν[1]) *τινι συνήθει φιλοσόφῳ, ὃς συνεβούλευέν μοι τοῦτο μὴ τολμῆσαι*[2]) *κατὰ πολλοὺς τρόπους*[3]). *εἴτε γὰρ οὐκ εἰσακούσεται*[4]) *ἡ ψυχὴ τῷ μάγῳ, σὺ τοῖς ταῦτα ποιεῖν ἀπαγορεύουσιν νόμοις ὡς ἀντιπράξας δυσσυνειδήτως βιώσεις· εἰ δὲ ἐπακούσεται, μετὰ τοῦ δυσσυνειδήτως σε βιοῦν οἶμαι τὰ τῆς εὐσεβείας σοι μηκέτι προχωρεῖν, οὗ εἵνεκεν καὶ ἐτόλμησας.*[5]) *ἐχθραίνειν γὰρ τὸ θεῖον λέγουσιν ἐπὶ τοῖς τῇ λύσει θανόντων σωμάτων σκύλλουσι τὰς ψυχάς*[6]). *ἐγὼ δὲ ταῦτα ἀκούσας ὀκνηρότερος μὲν πρὸς τὸ τοιοῦτον ἐγχειρῆσαι ἐγενόμην, τῆς δὲ ἀπ᾽ ἀρχῆς μου οὐκ ἐπαυσάμην βουλῆς, ἀλλ᾽ ὡς ἐμποδισθεὶς τῆς ὁρμῆς ἠθύμουν*[7]).
VI. *Καὶ ἵνα μή σοι τὰ τοιαῦτα μακρῷ διηγήσωμαι*[8]) *λόγῳ, ἐν τοσούτοις λογισμοῖς καὶ πράγμασιν ὄντος μου, φήμη τις ἠρέμα ἐπὶ τῆς Τιβερίου Καίσαρος βασιλείας, ἐξ ἐαρινῆς τροπῆς τὴν ἀρχὴν λαμβάνουσα ηὔξανεν ἑκάστοτε*[9]), *καὶ ὡς ἀληθῶς ἀγαθὴ* (orient. *ἀγαθὴ ἀληθῶς*) *θεοῦ* (orient. omittit) *ἄγγελος διέτρεχεν*[10]) *τὸν κόσμον, τὸ τοῦ θεοῦ βούλημα σιγᾶν* [*ἢ*] *στέγειν*[11]) *μὴ δυναμένη. ἑκάστοτε οὖν πλείων καὶ μείζων ἐγίνετο*[12]), *λέγουσα ὥς τίς ποτε ἐν Ἰουδαίᾳ ἐξ ἐαρινῆς τροπῆς λαβὼν τὴν ἀρχὴν Ἰουδαίοις*[13]) *τὴν τοῦ ἀϊδίου θεοῦ εὐαγγελίζεται βασιλείαν, ἧς ἀπολαύειν λέγει ἐάν τις αὐτῶν προκατορθώσει*[14]) *τὴν πολιτείαν· τοῦ δὲ*[15]) *πιστεύεσθαι αὐτὸν χάριν, ὅτι θεότητος*[16]) *γέμων ταῦτα πνέει*[17]), *πολλὰ θαυμάσια σημεῖά τε καὶ τέρατα διαπράττεται κελεύσει μόνῃ, ὡς ἔχων ἐξουσίαν*[18])· *κωφοὺς*[19]) *ποιεῖ ἀκούειν, τυφλοὺς ἀναβλέπειν*[20]), *κυλλοὺς ποιεῖ περιπατεῖν*[21]), *χωλοὺς ἀνορθοῖ*[22]), *πᾶσαν νόσον ἀπελαύνει, πάντα δαίμονα φυγαδεύει· ἀλλὰ καὶ λεπροὶ*[23]) *ἐκ διαστήματος μόνον ἐνορῶντες αὐτῷ ἰώμενοι ἀπαλλάσσονται, νεκροὶ δὲ προσφερόμενοι ἐγείρονται, καὶ οὐδέν ἐστιν ὃ ἀδυνατεῖ ποιεῖν.*

His addam e variis locis excerpta haec.

I, 8. (pag. 31. apud Dress.) in cod. meo orient. haec scripta sunt: *Ταῦτα ἐγὼ λέγων περὶ ἄλλων καὶ ἐμαυτῷ ὁμίλησα* (Cot. et Dr. *ὡμίλησα*) *λέγων Τί ἄλλους μέμφομαι, ἐν τῷ αὐτῷ τῆς ἀμελείας*

1) Ita cum Parisino; Ottobon. *ἀντέβαλον.*

2) Cot. et Dr. *τολμᾶν.*

3) Epitomator haec ita expressit: *ὅμως φιλοσόφῳ τινὶ τῶν συνήθων καὶ ταύτην ἐκοινούμην τὴν γνώμην· ὁ δέ συνεβούλευέ μοι μὴ λυσιτελὲς εἶναι τοῦτο τολμῆσαι δυοῖν ἕνεκα.*

4) Cot. et Dr. addunt *φησίν*, item Epit. *ἔφη* post *γάρ.*

5) Ita cum Cot. et Dr., sed Epitome: *οὗ ἕνεκεν τὰ τοιαῦτα ἐτόλμας.*

6) Epit. sic: *ἐπὶ τοῖς σκ. τὰς ψυχ. μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ σώματος ἐκείνων διάλυσιν.*

7) Haec Epitomator mutavit sic: -- *ὀκνηρ. μὲν ἐπὶ τὸ ἐγχείρημα ἐγενόμην· ἀλλὰ τῆς προτέρας ἐννοίας ἐκείνης παντάπασιν ἀποστῆναι οὐκ ἠδυνάμην.*

8) *διηγήσωμαι*: ita cum Italico etiam orientalis meus; Cot. et Dr. *διηγήσομαι.* Epitome: -- *μακρὸν ἀποτείνω λόγον.*

9) Epitome: -- *ἠρέμα, Τιβερίου Καίσαρος τὰ Ῥωμαϊκὰ διέποντος σκῆπτρα, ἔαρος ἤδη ἀρχομένου ηὔξανεν ὁπόσαι ἡμέραι.*

10) Ita et Ital. et orient. cum Ottoboniano; Parisinus *διήρχετο.* Epitome *διῄει.*

11) *σιγᾶν στέγειν*: ita (et Ital. et orient.) cum Parisino. Videtur *ἢ* post *σιγᾶν* excidisse. Ottobon. cum Epit. *σιγῇ στέγειν.*

12) Ita Ital. et orient. cum Ottoboniano; Paris. *ἐγένετο.* Hunc locum Epit. sic expressit: *μᾶλλον δὲ καὶ πλείων ἑκάστης ἡμέρας καὶ μείζων ἐγίνετο.*

13) Haec: *Ἰουδαίοις* usque *ποιεῖν* ex orientali codice sunt.

14) Similiter Cot. *προσκατορθώσει*, Ottob. *προκατορθώσῃ.* Epitome: *ἧς ἀπολ. μέλλει* (alii *λέγει*), *ἐάν τις αὐτῷ ἀρίστην διὰ πάντων ἐπιδείξηται πολ.*

15) *δέ*: Ottobon. omittit.

16) Ita cum Epitome; Cot. et Dr. *θειότητος.*

17) *πνέει*: Epitome *διδάσκει.*

18) Cot. et Dr. *ὡς παρὰ θεοῦ εἰληφὼς τὴν ἐξουσίαν.* Epitome sic: *πολλ. θαυμ. τέρ. τε καὶ σημ. ἐργάζεται, ῥήματι μόνῳ κωφοὺς ἀκούειν ποιῶν.*

19) Cot. et Dr. addunt *γάρ.*

20) *τυφλ. ἀναβλ.* in textu omissa supplentur in margine.

21) Ita cum Parisino; Ottob. om. *ποιεῖ περιπ.*

22) Ottobon. *ὀρθοῖ.*

23) Cot. et Dr. *λεπροὶ ψωροί.* Etiam Epitome om. *ψωροί.*

Digitized by Google

ὑπάρχων ἐγκλήματι[1]); *ἀλλ' εἰς Ἰουδαίαν ὁρμήσω, πρότερον τὸν ἐμὸν διαθεὶς βίον*[2]). *καὶ δὴ οὕτως*[3]) *βουλευσαμένου μου πολὺς ὁ τῆς παρολκῆς ἐγένετο*[4]) *χρόνος, τῶν βιωτικῶν πραγμάτων δυσεκλύτων ὄντων. πέρας γοῦν συννοήσας ὠδίποτε*[5]) *τὴν τοῦ βίου φύσιν, ὅτι ἐλπίδι ἐμπλοκῶν*[6]) *τοὺς σπεύδοντας ἐνεδρεύει, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὅν ποτε εἰσεκλάπην χρόνον ἐλπίσι δονούμενος, καὶ ὅτι οὕτως ἀσχολούμενοι οἱ ἄνθρωποι ἀποθνήσκομεν, τὰ πάντα μου ὡς ἔτυχεν ἀφεὶς εἰς Πόρτον*[7]) *ὅρμησα.*[8])

Homil. I, 10. fin. (cf. ed. Dress. p. 34.) *εὔκαιρον τοῖς τὸν*[9]) *ὅλων ἀγνοοῦσι θεόν. Ταῦτα αὐτοῦ λέγοντος, ἐκ*[10]) *συμφωνίας ἄτακτον ἠφίεσαν γέλωτα, κατασιωπᾶν καὶ ἀπορεῖν αὐτὸν πειρώμενοι ὡς βάρβαρόν τινα δαιμονῶντα. ἐγὼ δὲ ταῦτα ὁρῶν, ζήλῳ οὐκ οἶδ' ὅπως ληφθείς, εὐσεβεῖ θυμῷ τοῦ λοιποῦ σιγᾶν οὐκ ἐκαρτέρουν, ἀλλὰ μετὰ παρρησίας ἐβόων λέγων Εὐλόγως ὁ θεὸς ὑμῖν*[11]) *ἀκατάληπτον τὴν αὐτοῦ βούλησιν ἔθετο, ἀναξίους προϊδών, ἐξ ὧν*[12]) *νῦν τοὺς κριτικὸν νοῦν ἔχοντας πληροφορῶν φαίνεται. ἐπεὶ γὰρ νῦν τῆς αὐτοῦ βουλήσεως κήρυκες ἐξαπεστάλησαν, οὐ γραμματικὴν ἐπαγγελλόμενοι τέχνην, ἀλλὰ*[13]) *ἁπλοῖς καὶ ἀπανούργοις λόγοις*[14]) *τὴν αὐτοῦ βούλησιν ἐκφαίνοντες, ὡς πάντα*[15]) *νοεῖν τὰ λεγόμενα, καὶ οὐ μετὰ ἕξεώς τινος φθονερᾶς, παρέχειν πᾶσιν ἑαυτὴν μὴ βουλομένης*[16])· *πάρεστε ὑμεῖς πρὸς τὸ*[17]) *μὴ νοεῖν τὸ ὑμῖν συμφέρον ἐπὶ τῇ ὑμετέρᾳ βλάβῃ γελᾶν τὴν εἰς τὴν* etc.

Homil. I, 12. fin. (cf. ed. Dress. pag. 36.) *ἄδικοι καὶ θεοστυγεῖς καὶ τὸν σώζοντα λογισμὸν εἰς ἀπιστείαν*[18]) *ἀπασχολοῦντες*[19]). *πῶς συγγνώμης τυχεῖν δυνήσεσθε, τὸν τὴν θειότητα*[20]) *τοῦ θεοῦ ἐπαγγελλόμενον ὑμῖν εἰπεῖν ὑβρίζοντες, καὶ ταῦτα ἄνθρωπον* [*ὃν*][21]) *ἐχρῆν, εἰ καὶ μηδὲν ἀληθὲς λέγοντα*[22]), [*διὰ*] *τὴν ἀγαθὴν αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς*[23]) *ἀποδέξασθαι προαίρεσιν.*[24])

Homil. I, 14. (cf. ed. Dress. pag. 37) *τάχα δὲ καὶ συνοικήσω ὑμῖν τὸν πάντα μου τῆς ζωῆς*

1) Epitome sic: *ἐν ἴσῳ τῆς ἀμελείας ὢν ἐκείνοις ἐγκλήματι.*

2) Pro his Epitome: *καὶ οὐ πρότερον τὸν ἐμὸν διαθεὶς βίον, εἰς Ἰουδαίαν ἀφικνοῦμαι, μάρτυς τῶν τοιούτων αὐτὸς γενησόμενος.*

3) Ita cum Parisino; Ottob. *οὕτω.*

4) Cot. et Dr. *ἐγενήθη.*

5) In ipso codice est *ὠδήποτε.* Codd. Parisinus et Ottob. *ὁ δήποτε.* Jam Davisius coniecit *ὧδέ ποτε* legendum esse.

6) Parisinus *ἐκπλέκων* (Cotelerius coniecit *ἐμπλέκων*), Ottobon. *ἐκπλοκῶν.*

7) *Πόρτον* cum Ottoboniano; Coteler. *πόντον.* Etiam Epitome *πόντον* habet, sed ad eum locum iam Clericus *Πόρτον* coniecerat.

8) Cot. et Dr. *ὥρμησα.*

9) *τόν*: ita codex noster pro *τῶν* in codd. Par. et Ottob. Inter variantes lectiones ad geminum Epitomes locum est *τὸν τῶν.*

10) *ἐκ*: ita cum Epitome; Cot. vero et Dr. *ὡς ἐκ.*

11) *ὑμῖν*: ita cum Parisino et Epitome; Ottob. *ἡμῖν.*

12) *ἐξ ὧν*, ita cum Epitome, quae in iis quae paullo ante leguntur magnopere ab Homiliis discedit (*καθάπερ βάρβαρόν τινα καὶ μαινόμενον. ἐγὼ δ. τ. ο. διαθερμαίνομαι τὴν ψυχήν, καὶ ζήλῳ -- ληφθείς, σιγᾶν οὐχ ὑπέμενον* etc.); Paris. vero *ὡς ἐξ ὧν*, item ut videtur Ottob.

13) Cot. et Dr. *ἀλλ'.*

14) *λόγοις*: ita cum Ottoboniano; apud Cotel. omissum est.

15) Cot. *πάντα ὁντιναοῦν τὸν ἀκούσαντα*, Dr. *πάνθ' ὁντιναοῦν ἀκούσαντα*, item Epit. *πάντα ὁντιναοῦν τὸν ἀκούσαντα.*

16) Ita cum Par. et Ottob. cuius in margine est *βουλόμενοι.*

17) *πρὸς τό* cum Cotelerio; Dr. cum Epit. *πρὸς τῷ.*

18) Cot. et Dr. *ἀπιστίαν.*

19) Ita ut supra; Cot. vero et Dr. rursus *ἀποσχολοῦντες.*

20) Ita cum Ottoboniano; Cotel. *θεότητα.*

21) *ὄν* in nostro cod. omissum est.

22) Ita cum Ottoboniano; Cotel. *ἀληθεύοντα.* Illud *διά* quod sequitur, nec in nostro nec in reliquis codd. legitur.

23) Cotel. et Dr. *πρὸς ὑμᾶς.*

24) Haec omnia longe aliter Epitome habet: Extrema sic: *ὢ μεγάλης ἀδικίας, ὅτι μέχρι φθόνου (φόνου) κινδυνεύουσιν οἱ τοῦ θεοῦ κήρυκες, καὶ ταῦτα ὑπὸ τῶν εἰς σωτηρίαν καλουμένων ἀνδρῶν.*

Digitized by Google

χρόνον[1])· αὐτὸς[2]) ταῦτα ἀκούσας ἀπεκρίνατο Σὺ εἰ μὲν ἱστορῆσαι τὰ ἡμέτερα καὶ μαθεῖν τὸ συμφέρον θέλεις, ἐξαυτῆς μοι (cod. με) σύμπλευσον· εἰ δὲ οὐ[3]) βούλει[4]), ἐλθὼν ἐπιστῆς ἡμῖν; ἐγὼ γὰρ αὔριον πορεύσωμαι[5]) ἐπὶ τὰ ἐμαυτοῦ. καὶ δὴ ἀδυσώπητον ἰδὼν συνῆλθον αὐτῷ μέχρι τοῦ λιμένος etc.

Homil. I, 17. (cf. ed. Dress. pag. 40.) καὶ εἰ, τί ποτέ ἐστιν δίκαιον καὶ ἀρέσκον[6]) θεῷ· καὶ εἰ γέγονεν ὁ κόσμος[7]), καὶ διὰ τί γέγονε· καὶ εἰ οὐ λυθήσεται, καὶ εἰ λυθήσεται· καὶ εἰ κρείττων ἔσται, ἢ οὐδὲ ἔσται· καὶ ἵνα μὴ τὸ κατ' εἶδος λέγω, ταῦτά τε[8]) καὶ τὰ τούτοις ἑπόμενα μαθεῖν ἤθελον[9]). ὁ δὲ Πέτρος[10]) πρὸς ταῦτα ἀπεκρίνατο Συντόμως σοι, ὦ Κλήμη[11]), τὴν τῶν ὄντων γνῶσιν παρέξομαι· καὶ τὰ νῦν ἐξαυτῆς ἄκουσον. XVIII. Ἡ τοῦ θεοῦ βουλὴ ἐν ἀδήλῳ γέγονε κατὰ πολλοὺς τρόπους τοῖς ἀνθρώποις[12]). τὰ μὲν πρῶτα διὰ τὸ κρατηθῆναι αὐτοὺς[13]) εἰσαγωγῇ κακῇ, συντροφίᾳ πονηρᾷ, συνηθείᾳ δεινῇ, ὁμιλίᾳ οὐ καλῇ, προλήψει οὐκ ὀρθῇ· καὶ[14]) διὰ ταῦτα πλάνη, ἔπειτα[15]) ἀφοβία, ἀπιστία, πορνεία, φιλαργυρία, κενοδοξία, καὶ ἄλλα τοιαῦτα κακὰ μυρία[16]).

Homil. II, 1. (cf. ed. Dress. pag. 45.) καὶ μαθὼν τὸν Πέτρον ἐγρηγορότα καὶ τοῖς συνοῦσι περὶ θεολογίας[17]) διαλεγόμενον, οἳ ἦσαν δέκα καὶ ἕξ[18]), ὧν καὶ τὰ ὀνόματα[19]) ἐκθῆναι ἐβουλευσάμην[20]) - - καὶ Λάζαρος ὁ ἱερεύς, ὃν ἀνέστησεν ἐκ νεκρῶν τεταρταῖον ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστός[21]).

Homil. II, 21 sq. (cf. ed. Dress. p. 57.) οἱ δὲ τὸν θεὸν μαρτυράμενοι μηδὲν ψεύσασθαι ἐξετίθεντο. ὧν[22]) πρῶτος ὁ Ἀκύλας ἤρξατο λέγειν οὕτως.

Homil. II, 27. (cf. Dress. pag. 62.) Ταῦτα τοῦ Ἀκύλα εἰπόντος ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Νικήτης ἔφη Ἀναγκαῖόν ἐστιν, ἀδελφὲ ἡμῶν Κλήμη[23]), τὰ παραλειφθέντα τῷ Ἀκύλᾳ ἐμὲ ὑπομνῆσαι[24]).

1) Sic codex nostro, addita nota in margine: γρ. βίον. Cot. et Dr. βίον, sed ex Epit. χρόνον assumendum esse iam Davisius monuerat.

2) Cot. et Dr. ὁ δέ pro αὐτός.

3) Cot. et Dr. μή. Item Epitome XIII.

4) A βούλει priore ad βούλει alterum librarius transilivisse videtur, si videmus textum Cotelerii et Dresselii. Ibi enim sequitur: τὰ ἄλλα σημεῖα τῆς οἰκήσεώς μου καὶ ὧν θέλεις ἐγώ σοι σήμερον ἐρῶ, ἵνα ὅτε βούλει.

5) ω supra scriptum habet ο. Cot. et Dr. πορεύσομαι.

6) καὶ ἀρέσκον (hoc accentu ipse codex): Cot. et Dr. ἢ ἀρέσκον (Dr. ἄρεσκ.)

7) Cot. et Dr. γέγονε κόσμος.

8) Ita cum Ottoboniano; Paris. om. τε.

9) Ita cum Epitome; Cot. et Dr. μαθεῖν εἶπον θέλειν.

10) Nomen Πέτρος apud Cot. et Dr. deest. Cf. variantes lectiones ad Epit. 16. notatas.

11) Ita cum Epitome; Cot. et Dr. ὦ Κλήμης.

12) τοῖς ἀνθρώποις: ita cum Epitome; Cot. et Dr. omittunt.

13) Ita rursus cum Epitome, nisi quod πρῶτα μέν pro τὰ μ. πρ. habet. Cot. vero et Dr. omittunt διά τὸ κρ. αὐτ. Atque ille quidem pergit εἰσαγωγὴ κακή usque πρόληψις οὐκ ὀρθή; in cod. vero Ottoboniano pergitur εἰσαγωγῇ κακῇ συντροφίας πονηρᾶς, συνηθείᾳ δεινῇ, ὁμ. οὐ καλῇ, προλήψει οὐκ ὀρθῇ.

14) καί cum Epitome; Cot. et Dr. omittunt.

15) ἔπειτα cum Epitome; Cot. et Dr. omittunt.

16) Cot. et Dr. μυρ. κακά. Epitome vero, postquam pro nominativis πλάνη ἀφοβία etc. dativos habuit πλάνῃ ἀφοβίᾳ etc. pergit: καὶ ἄλλοις τοιαύτοις, ἃ δὴ παθάπερ.

17) Ita cum Ottoboniano; Paris θεοσεβείας, quod in nostri codicis margine in hunc modum adscribitur: γρ. καὶ θεοσεβείας. Etiam Epit. 20. θεοσεβείας tuetur.

18) Cot. et Dr. omittunt καί. Epit. ἑκκαίδεκα τὸν ἀριθμόν.

19) Cot. et Dr. addunt ὡς ἕκαστον (Ottob. ἑκάστου) ἑξῆς χρόνου μαθών. Tum iidem ἐκθεῖναι.

20) Pro his Epitome: ὧν καὶ τὰ ὀν. εἰσι ταῦτα· Ζακχαῖος etc.

21) Haec admodum conveniunt cum Epitome 20, nisi quod ὁ ante Χριστός omittit; Cot. vero et Dr. ad Λάζαρος nihil addunt praeter οἱ ἱερεῖς.

22) ὧν: Cot. et Dr. ὡς. Ceterum ab his Epitome satis differt, habet enim οἱ δὲ τ. θ. μ. μηδὲν παρεκκλῖναι τῆς ἀληθείας, οὕτω τὰ κατ' αὐτὸν ἐξετίθεντο. καὶ πρῶτος etc.

23) Codex Κλήμη. Cot. et Dr. Κλήμης.

24) Cf. ad haec Epit. 28.

Digitized by Google

Hom. III, 40. (cf. ed. Dress. pag. 100.) *εἰ δὲ ὑφ' ἑτέρας δυνάμεως, ζητητέον καὶ παντὶ σθένει ἐξεταστέον* (ipse cod. *ἐξετασθαῖον*, sed *καὶ π. σθ. ἐξ.* secunda manu addita sunt), *μή τις αὐτὸν μόνον ἀγαθὸν ὄντα ἐπὶ πᾶσι τοῖς κακοῖς ὑπέλαβεν*[1]). XLI. *Καὶ ὁ Σίμων Πρόδηλος εἶ φεύγων ἀπὸ τ. γρ.* - - *καὶ ὁ Πέτρος Αὐτός μοι φαίνει*[2]) *τοῦτο ποιῶν· ὁ γὰρ τάξιν ζητήσεως φεύγων ἐξέτασιν ἀληθῆ γενέσθαι οὐ βούλεται. ὅθεν ἐγὼ* - - (XLII.) *Καὶ ὁ Πέτρος Πῶς καὶ τὸν νοῦν τυφλὸς εἶναι ἐδύνατο*[3]) *ὁ πρὸ τοῦ γεύσασθαι τοῦ φυτοῦ συμφώνως τῷ κτίσαντι αὐτὸν* etc.

Hom. IV, 21. (cf. ed. Dress. pag. 131.) *ὥσπερ γὰρ ὁ λυσσῶν κύων τούτους ἀναιρεῖ ὧνπερ ἂν ψαύσῃ, τῆς ἀφανεστάτης λύσσης μεταδιδούς, οὕτως*[4]) *καὶ τῆς μοιχείας τὸ κρύφιον κακόν*[5]). XXII. *Ἐκεῖνο δὲ πάντες*[6]) *ἴσμεν, ὡς ἐπίπαν ἐπὶ τούτῳ τοὺς ἄνδρας ἀνεπισχέτως δυσχεραίνοντας, πολέμους τε*[7]) *ἐπὶ τούτων*[8]) *ἐγηγερμένους, καὶ οἴκων γενομένας ἀνατροπάς, καὶ πόλεων ἁλώσεις, καὶ ἄλλα μυρία.*[9])

Hom. VII, 1. (cf. ed. Dress. pag. 174.) *Τῇ δὲ ἐπαύριον*[10]) *προεληλυθότι τῷ Πέτρῳ ἀπήντων πλησιόχωροί τε οὐκ ὀλίγοι καὶ αὐτῆς Τύρου πάμπολλοι*[11]), *καὶ ἐπεφώνουν λέγοντες Ὁ θεός, διὰ σοῦ ἡμᾶς ἐλεάτω*[12]), *διὰ σοῦ θεραπευέτω. ὁ δὲ Πέτρος ἔστη ἐπὶ λίθου τινὸς ὑψηλοῦ πρὸς τὸ δύνασθαι πᾶσιν ὁρᾶσθαι, καὶ προσαγορεύσας θεοσεβεῖ νόμῳ οὕτως ἤρξατο*[13]).

Hom. VII, 12. *κατορθώσας*[14]) *καὶ βαπτίσας, ἀπὸ τῶν ἑπομένων αὐτῷ πρεσβυτέρων ἕνα ἐπίσκοπον αὐτοῖς καταστήσας, εἰς τὴν Βύβλον*[15]) *ἐξῄει. καὶ γενόμενος ἐκεῖ, καὶ μαθὼν ὅτι Σίμων εἰς Τρίπολιν ὥρμησεν*[16]), *δι' ὀλίγων ἡμερῶν αὐτοῖς* (ipse codex *ἀσσοις*) *ἐπιμείνας*[17]) *καὶ θεραπεύσας πολλοὺς καὶ ταῖς βίβλοις αὐτοὺς ἐνασκήσας, κατ' ἴχνος τοῦ Σίμωνος εἰς τὴν Τρίπολιν ἐπορεύετο.*

Hom. VIII, 8. (cf. ed. Dress. pag. 186.) *τοῦ δὲ*[18]) *Μαροώνου εἰς τὴν ὕπαιθρον κεκηπευμένον τόπον*[19]) *προάγοντος*[20]) *εἵποντο οἱ ὄχλοι. ὁ δὲ Πέτρος ἐπί τινος βάσεως ἀνδριάντος οὐ πάνυ ὑψηλῆς*[21]) *ἐπιστάς, ἅμα τῷ* (cod. *τὸ*) *τὸν ὄχλον θεοσεβεῖ ἔθει προσαγορεῦσαι* etc.

Hom. IX, 19. (cf. ed. Dress. pag. 209 sq.) *καὶ*[22]) *τῷ δεδωκότι εὐχαριστήσετε*[23]), *εἰς ἀεὶ τῶν*

[1]) Ita cum Epit. 38 fin. Cot. et Dr. ediderunt *ὑπέβαλεν.*

[2]) Ita codex; Cot. et Dr. *φαίνῃ.*

[3]) Ita omnes Homiliarum codices; Epitome vero *ἠδύνατο.*

[4]) *οὕτως* cum Parisino; Ottob. *οὕτω.*

[5]) Apud Cot. et Dr. post *κακόν* additur: *κἂν ἀγνοῆται, τῆς διαδοχῆς τὴν ἐκκοπὴν ἐξεργάζεται.* XXII. *Ἀλλὰ τοῦτο μὲν νῦν ἡμῖν παραλελείφθω.*

[6]) *πάντες* cum Ottoboniano, Paris. *ἅπαντες.*

[7]) *τε* cum Ottoboniano, Paris. omittit.

[8]) Ita cum Parisino; Ottobon. *ἐπὶ τούτῳ.*

[9]) Haec omnia cnm antecedentibus et sequentibus pluribus in Epitome praetermissa sunt. Cf. Epit. 51.

[10]) Ita cum Epit. 53; Cot. et Dr. sic: *Τῇ* (Cot. om.) *τετάρτῃ δὲ ἡμέρᾳ τῆς ἐν Τύρῳ ἡμῶν ἐπιδημίας, ὑπὸ τὴν* (Ottob. *τὸν*) *ὄρθρον.*

[11]) Pro his Epitome: *καὶ αὐτῆς δὲ τῆς Τύρου πολλοί.*

[12]) Cot. et Dr. *ἐλεείτω*, item Epitome.

[13]) Ab his sic discedit Epitome: *στὰς οὖν ὁ Πέτρος* - - *πᾶσι καταφανὴς εἶναι, καὶ προσαγ.* etc.

[14]) Paris. *συνεθίσας*, Ottob. *συνεσθίσας*. Epit. 58. *καταρτίσας.*

[15]) Sic cum Epitome; Cot. et Dr. *Βίβλον.*

[16]) Ita rursus cum Epitome. Cot. et Dr. *ὅτι Σιμ. οὐδὲ μιᾶς ἡμέρας αὐτοῖς προσέμεινεν, ἀλλ' εὐθέως εἰς Τρίπ. ὥρμ.*

[17]) *δι'*: Paris. et Ottob. omittunt. Epitome sic: *αὐτὸς βραχὺ παραμείνας αὐτοῖς*, et pergit *καὶ θερ. τῶν ἐν Βύβλῳ πολλοὺς καὶ τὴν εὐσέβειαν αὐτοὺς ἐκδιδάξας.*

[18]) *δὲ* cum Paris. et Epit. 62; Ottob. omittit. *Μαροώνου* eodem modo in Epitome editum est; apud Cot. et Dr. *Μαροόνου.*

[19]) Ita codex noster. Paris. et Ottob. *εἰς τὸν* (ex Epit. corrigi voluerunt *τόπον*) *ὕπαιθρον κεκηπευμένον*; Epit. vero *εἰς κεκηπευμένον τόπον καὶ ὕπαιθρον.*

[20]) *προάγοντος*: ita cum Ottoboniano; Paris. addit *αὐτόν*, quod Epit. praemittit.

[21]) Omnino sic; Epitome *μετεώρου* et *στάς.*

[22]) *καί* cum Epitome; Cot. et Dr. *ἀλλά.*

[23]) Ita cum Epitome; Cot. et Dr. *εὐχαριστήσατε*, additis *μετὰ τοῦ τῆς εἰρήνης βασιλέως.*

Digitized by Google

ἀπορρήτων ἀπολαύοντες[1]) *ἀγαθῶν, ἀπολουσάμενοι*[2]) *ἐπὶ τῇ τρισμακαρίᾳ ἐπονομασίᾳ*[3])· *καὶ*[4]) *οὐ μόνον τὰ ἐνδομυχοῦντα ὑμῖν πνεύματα ἀπελάσαι δυνήσεσθε, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλων δαιμόνια χαλεπὰ*[5]) *σὺν τοῖς δεινοῖς πάθεσιν ἀπελάσετε.*

Hom. XI, 25. (cf. ed. Dress. pag. 246.) *ἐλπίδος τυχεῖν δυνήσῃ ποτέ. ταύτῃ γὰρ μᾶλλον πλείονα ὑφέξεις τὴν*[6]) *κόλασιν, ὅτι καλὰ ἔργα οὐκ ἐποίησας καλῶς. καλὴ γὰρ ἡ*[7]) *εὐποιία ὁπότ' ἂν ὡς ὁ θεὸς ἐκέλευσεν γίνηται· σὺ δὲ εἰ οὐ θέλεις ὡς ἐκείνῳ ἔδοξεν βαπτισθῆναι, τῷ σῷ θελήματι ὑπηρετῶν ἐχθραίνεις τῇ ἐκείνου βουλῇ*[8]).

Hom. XI, 26. (apud Dress. pag. 247.) *ἀμὴν λέγω ὑμῖν*[9]), *ἐὰν μὴ ἀναγεννηθῆτε δι' ὕδατος καὶ πνεύματος*[10]), *εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος*[11]), *οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. διὸ πρόσελθε τῷ ὕδατι*[12]).

Hom. XI, 29. (cf. apud Dress. p. 249.) *ὅτι καθαρίζετε τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος τὸ ἔξωθεν, ἔσωθεν δὲ γέμει ῥύπου*[13]). *Φαρισαῖε τυφλέ, καθάρισον πρῶτον τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος τὸ ἔσωθεν, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἔξωθεν αὐτοῦ καθαρόν*[14]).

Hom. XII, 7. (cf. ed. Dress. pag. 259). *Ἐγὼ δὲ ἀκούσας σύντρομος ἐγενόμην καὶ ἐπίδακρυς· οἷον λόγον εἶπεν ἀνήρ, οὗ πάντες οἱ τῆς νῦν γενεᾶς ἄνθρωποι τῷ τῆς γνώσεως καὶ εὐσεβείας λόγῳ* (cod. *λόγοι*) *ἥττονες*[15]) *τυγχάνουσιν. ὁ δὲ ἰδών με σύνδακρυν, τῶν δακρύων ἐπύθετο τὴν αἰτίαν. κἀγὼ ἔφην Τί τοιοῦτον ἥμαρτον ἵνα*[16]) *τοιοῦτον εἴπῃς λόγον*[17]).

II. Excerptis illis ex Clementis Homiliis, unde simul adiutum iri puto quaerentes quae inter Homilias et Epitomen ratio sit, adiungam fragmentum ipsius Epitomes e codice Parisiensi (nr. 6.) petitum, a textu quem Cotelerius edidit diversissimum. Locis omnibus iis ubi Epitome gemina cum Homiliis habet, tanta fragmenti et Homiliarum similitudo est ut non ad Epitomen sed ad ipsas Homilias pertinere dixeris. Ubi vero Epitomator non

[1]) Ita cum Epitome; Parisin. *βασιλευοῦντες*, Ottobon. et coniectura Cot. *βασιλεύοντες*.

[2]) Cot. et Dr. praemittunt: *ἐν δὲ τῷ παρόντι, ἀεννάῳ ποταμῷ ἢ πηγῇ ἐπεί γε κἂν θαλάσσῃ*. Horum nihil cum nostro codice Epitome.

[3]) Ita noster cum reliquis. Sed Epitome sic: *τῇ μακαρίᾳ τῆς τριάδος ἐπικλήσει πρότερον, εἴ τις κηλίς, εἴ τις σπῖλος ταῖς ὑμετέραις ἐπιπολάζει ψυχαῖς.*

[4]) *καί*: Cot. et Dr. omittunt; Epit. *οὕτω γάρ.*

[5]) Cot. et Dr. *ἀλλ' αὐτοὶ μηκέτι ἁμαρτάνοντες καὶ θεῷ ἀνενδοιάστως πιστεύοντες τὰ ἄλλων κακὰ πνεύματα καὶ δαιμ. χαλεπά*, Epitome: *ἀλλὰ καὶ τὰ ἑτέροις ἐνοχλοῦντα δαιμόνια.*

[6]) Cot. et Dr. omittunt. Habet vero cum nostro codice Epitome, in qua totus locus sic legitur: *ἐλπ. ἀγαθῆς τυχεῖν – – πλείονα μᾶλλον. ὑφ. τ. κόλ. ὅτι καλοῖς ἔργοις οὐκ ἐχρήσω καλῶς. οὐδὲ γὰρ καλὸν τὸ καλόν, ὅ φασιν, ὅταν μη καλῶς γίνηται* (sed in var. lect. afferuntur pro *καλοῖς ἔργοις* nostris propiora.) Cf. Epit. 18.

[7]) Cot. et Dr. omittunt, item var. lect. Epitomes.

[8]) Epit. *σὺ δὲ – – ὡς τῷ θεῷ δοκοῦν βαπτ. τῷ σῷ μᾶλλον ὑπηρετῶν θελήματι, ἐχθρ. πάντως τῇ ἐκ. β.*

[9]) Ita cum Epitome; Cot. et Dr. *ὑμῖν λέγω.*

[10]) *δι' ὕδ. κ. πνεύματος*: ita cum Epitome; Cot. et Dr. *ὕδατι ζῶντι.*

[11]) Cot. et Dr. sic: *εἰς ὄνομα πατρός, υἱοῦ, ἁγίου πνεύματος*, quae verba omnia Epitome omittit, cf. 18. sub finem.

[12]) Cot. et Dr. *διὸ προσέλθετε* absque *τῷ ὕδατι.* Epit. *διὸ πρόσελθε τῷ βαπτίσματι.*

[13]) Ita cum Ottobon. et Epit. 68; Parisinus *ῥύπους.*

[14]) Ita fere etiam Epit. 68, nisi quod *τὸ ἔξω* pro *τὸ ἔξωθεν* habet. Cot. vero et Dr. extrema sic ediderunt: *ἵνα γένηται καὶ τὰ ἔξω αὐτῶν* (Ottobon. *αὐτοῦ*) *καθαρά.*

[15]) *ἥττονες*: ita cum cod. Epitomes; Paris. *ἧττον*; Ottobon. et Epit. ed. *ἥττους.*

[16]) Cot. et Dr. addunt *μοι.*

[17]) Epitome extrema ita habet: *σύνδακρυν, ἐπυνθάνετο τὴν αἰτίαν. κἀγὼ πρὸς αὐτόν Καὶ τί τοιοῦτον ἥμαρτον, φημί, ἵνα καὶ τοιοῦτον ἀκοῦσαί με λόγον.*

Digitized by Google

tam ex his quam e Recognitionibus sua hausit, ibi fragmentum propius quam textus Cotelerii ad Latinam Ruffini interpretationem accedere videtur. Quae eiusmodi sunt ut luculenter probent, etiam Epitomen quae dicitur novis laboribus criticis esse dignissimam, nec posse de Clementinis quae dicuntur eorumque historia satis recte existimari nisi variae rationes cognoscantur quibus Christiani illa homines in rem suam converterint. Quemadmodum autem iam ab eo Epitomes textu quem Cotelerius edidit nonnihil subsidii petitum est ad restituendum Homiliarum textum, ita multo plus petendum erit ubi ipse diligentius e libris scriptis erutus fuerit. Fragmentum vero nostrum eo plus momenti habet quod plura complectitur ex iis quae a Dresselio e solo codice Ottoboniano edita criticam manum prae ceteris flagitant. Ceterum ex re esse visum est varietatem textus tum ex Homiliis tum ex Epitome adscribere.

Scriptura fragmenti prae plerisque codicibus proprium hoc habet quod iota adscripto utitur. Quod ubi est, etiam in editione exprimendum curabimus.

1. *Μικρῷ τάχιον διέλω* (sic) *τὸν λόγον, πᾶσι τὰ κτήματα ἁμαρτήματα. ἡ τούτων δὲ ὁπωσδήποτε στέρησις, ἁμαρτιῶν ἐστὶν ἀφαίρεσις. καὶ ὁ γέρων ἔφη Ἀκολούθως· καὶ ὁ Πέτρος Δικαιότατα.* 2. *ἐπεὶ γὰρ τῶν σωζομένων ἐστίν, ὡς ἔφην, τοῦ μηδενὶ μηδὲν ὑπάρχειν· ὑπάρχει δὲ πολλὰ πολλοῖς κτήματα, τούτου χάριν ἐξ ὑπερβαλλούσης θεοῦ φιλανθρωπίας, ἐπάγονται παιδεῖαι τοῖς μὴ εἰλικρινῶς πολιτευομένοις, ἵνα διὰ τὸ ποσῶς φιλόθεον, διὰ προσκαίρων τιμωριῶν, αἰωνίων σωθῶσι κολάσεων.* 3. *καὶ ὁ πατὴρ Οὐ πολλοὺς ἀσεβεῖς ὁρῶμεν πένητας; παρὰ τοῦτο καὶ οὗτοι τῶν σωζομένων εἰσί; καὶ ὁ Πέτρος Οὐ πάντως· οὐ γὰρ ἀποδεκτὴ ἡ τοῦ πένητος πενία, ἐὰν ὀρέγηται ὧν οὐ χρή· ὥστε τινὲς τῇ προαιρέσει πλουτοῦσι χρήμασι, καὶ ὡς πλεονεκτεῖν ἐπιθυμοῦντες τιμωροῦνται.* 4. *ἀλλ' οὐδὲ ἐν τῷ πένητα εἶναί τινα, πάντως δίκαιός ἐστι. δύναται γὰρ πτωχὸς μὲν τοῖς χρήμασιν εἶναι, ἐπιθυμεῖν δὲ ἢ καὶ πράττειν ὃ προηγουμένως οὐ χρή. ἢ γὰρ εἴδωλα σέβειν ἢ βλασφημεῖν ἢ πορνεύειν, ἢ ἀδιαφόρως ζῇ, ἢ ἐπιορκῶν, ἢ ψευδόμενος, ἢ ἀπίστως βιούς.* 5. *πλὴν ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος ἔφη „Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.“* 6. *καὶ ὁ πατὴρ Ἀληθῶς πάνυ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν ὀρθῶς ἔχειν*

1. Hom. XV, 9. (ὡς) *μικρῷ τάχιον διεῖλον τὸν λόγον. πᾶσι τὰ κτ. ἁμ.* (haec Ottob. ad modum Epitomes habet). *ἡ τούτων ὅπως ποτὲ στέρ. ἁμ. ἐ. ἀφ. καὶ ὁ πατὴρ ἔ. Ἀκ. ἔχει.* Sequuntur alia plura. *καὶ ὁ Πέ. Δικ.* Epit. CXXVII. (ὡς) *μικρῷ πρόσθεν ὑμῖν εἴρηκα. εἰ γὰρ ἐν πᾶσι τὰ κτήματα προξενεῖν οἶδεν ἔχουσιν ἁμαρτήματα, ἡ τούτων* (al. add. *δὲ*) *ὅπως ποτὲ στέρ. ἁμ. ἐ. ἀφ. καὶ ὁ πατὴρ ἔφη Ἀκ. ἔχει. καὶ ὁ Πέ. Καὶ δικαιότατα.*

2. Hom. XV, 9. *ἐπεὶ γὰρ ὁ τῶν σωζ. ὅρος ἐστ. ὡς ἔφ. τοῦ* (ita cod. uterque; Davis. voluit *τοῦ*) -- *ὑπάρχει* (Par. *-ρχῃ*) -- *κτήματα καὶ ἄλλως ἁμαρτήματα, τούτου -- ἐπάγεται τὰ πάθη τοῖς -- φιλόθ. προσκαίροις τιμωρίαις αἱ. σωθ. κολ.* Epit. CXXVII. *ἐπεὶ -- τὸ μηδὲν ἔχειν, ὑπάρχει δὲ πολλοῖς κτ., τούτου -- τοῖς μὴ κατὰ τὸ δοκοῦν θεῷ* (al. *εἰλικρινῶς*) *πολ. -- φιλ. προσκαίρους ὑπομένοντες τιμωρίας αἱ. ἀπαλλαγῶσι κολ.*

3. Hom. XV, 10. -- *τί δὲ* (Par. *δή*)*; οὐ -- εἶτα* (Par. om.) *παρὰ -- ἡ τοῦ πέν.* (Ott. om. *τ. π.*) -- *ἐὰν ὀρέγεται ὧν οὐ χρὴ* (Ott. *ὧν μὴ προσῆκεν ὀρεγομένη*) -- *πλουτοῦσι* (Ott. add. *πενόμενοι*) --. Epit. l. l. -- *τί δαί* (*δέ*)*; οὐ -- εἶτα παρὰ τοῦτο καὶ αὐτοὺς τῆς τῶν σωζ. εἶναι μερίδος φήσομεν* (*παρ. τ. οὖν καὶ οὗτοι τ. σωζ. εἰσ.*) -- *ἀποδ. ἡ πενία ὧν μὴ προσῆκεν ὀρεγομένη.* Reliqua omittit.

4. Hom. XV, 10. per omnia consentit, nisi quod *σέβει ἢ βλασφημεῖ ἢ πορνεύει* habet. Epit. vero totum locum praetermittit.

5. Epit. *εἶτα* (al. *πλὴν*) *ὁ κύριος -- τοῦ ζῶντος θεοῦ, μακαρίζων τοὺς πτωχούς* (haec al. om.) *Μακάριοι οἱ πτ. ἔφη τῷ πν.* -- Hom. XV, 10. *πλὴν ὁ διδάσκαλος ἡμῶν πιστοὺς πένητας ἐμακάρισεν, καὶ αὐτοὺς οὐχ ὡς* etc. quae omnino differunt.

6. Hom. l. l. ad verbum consentit; item Epit. nisi quod *προαιρέσεως ἔχω* (sed al. *ἐγενόμην*) habet.

Digitized by Google

τὰ πράγματα φαίνεται· διὸ καὶ προαιρέσεως ἐγενόμην τῇ τάξει παντὸς ἐπακοῦσαι τοῦ λόγου. 7. *καὶ ὁ Πέτρος Οὐκοῦν τοῦ λοιποῦ σπεύδοντί σοι τὰ κατὰ τὴν ἡμετέραν πίστιν μαθεῖν ὀφείλοντι τῇ τάξει τὸν λόγον ὀφθήσομαι* (sic), *ἀπ' αὐτοῦ ἀρχόμενος τοῦ θεοῦ, καὶ δεικνὺς ὅτι αὐτὸν μόνον δεῖ λέγειν θεόν, ἑτέρους δὲ μήτε λέγειν μήτε νομίζειν, καὶ ὅτι ὁ παρὰ τοῦτο ποιῶν αἰωνίως ἔχει κολασθῆναι, ὡς εἰς αὐτὸν τὸν τῶν ὅλων δεσπότην ἀσεβήσας τὰ μέγιστα.* 8. *καὶ τοῦτο εἰπὼν καὶ τοῖς ὑπὸ παθῶν ὀχλουμένοις καὶ νοσοῦσι καὶ δαιμονῶσι τὰς χεῖρας ἐπιθεὶς καὶ εὐξάμενος καὶ ἰασάμενος ἀπέλυσε τοὺς ὄχλους· καὶ εἶθ' οὕτως εἰσιών, τῶν συνήθων ἁλῶν μεταλαβὼν ὕπνωσεν.* 9. *ὄρθρου δὲ ἐξιὼν ὁ Πέτρος καὶ ἐπιστὰς ἐπὶ τὸν συνήθη τοῦ διαλέγεσθαι τόπον, ὄχλον πολὺν συνεστῶτα εἶδε· καὶ ἅμα τῷ μέλλειν διαλέγεσθαι αὐτὸν εἰσῄει τις τῶν αὐτοῦ διακόνων λέγων Σίμων ἀπὸ Ἀντιοχείας εἰσεληλυθὼς ἀπ' αὐτῆς ἑσπέρας, μαθὼν ὑποσχόμενόν σε τὸν περὶ μοναρχίας ποιεῖσθαι λόγον, ἕτοιμός ἐστι μετὰ Ἀθηνοδώρου τοῦ Ἐπικουρείου διαλεγομένου* (sic) *σοι ἐπελθεῖν, πρὸς τὸ ἀντιλέγειν δημοσίᾳ πᾶσι τοῖς ὑπὸ σοῦ ὑπὲρ μοναρχίας λεγομένοις λόγοις.* 10. *ταῦτα τοῦ διακόνου λέγοντος, ἰδοὺ αὐτὸς εἰσῄει Σίμων μετὰ Ἀθηνοδώρου καὶ ἄλλων τινῶν ἑτέρων* (corrige *ἑταίρων*)*· καὶ πρὸ τοῦ τι τὸν Πέτρον φθέγξασθαι αὐτὸς προλαβὼν ἔφη* 11. *Ἔμαθον ὡς ὑπέσχου χθὲς τῷ Φαύστωι εἰς τὴν σήμερον δεῖξαι τῆι τάξει τὸν λόγον ποιούμενος, καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἀρχόμενος τοῦ τῶν ὅλων δεσπότου, ὅτι αὐτὸν δεῖ μόνον λέγειν θεόν, ἄλλους δὲ μήτε λέγειν μήτε νομίζειν, ὅτι ὁ παρὰ τοῦτο ποιῶν αἰωνίως κολασθῆναι ἔχει.* 12. *πρὸ πάντων δὴ ἀληθῶς καταπέπληγμαί σου τὴν ἀπόνοιαν, ὅτι ἤλπισας εἰς τὴν σὴν βούλησιν μεταπεῖσαι ἄνδρα σοφὸν καὶ ταῦτα πρεσβύτην. ἀλλ' οὐκ ἐπιτεύξῃ τῶν σῶν βουλευμάτων, ταύτῃ μᾶλλον, παρόντος ἐμοῦ καὶ τοὺς ψευδεῖς σου διελέγχοντος λόγους· ἴσως γὰρ ἐμοῦ μὴ παρόντος ἠπατήθη ἂν ὁ σοφὸς γέρων, ἰδιώτης ὢν τῶν παρὰ Ἰουδαίοις δημοσίᾳ πεπιστευμένων βίβλων.* 13. *καὶ τὸ νῦν τοὺς πολλοὺς ὑπερθήσομαι λόγους, ἵνα τῆς ὑποσχέσεώς σου τάχιον τὸν ἔλεγχον ποιήσωμαι. διὸ ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν τῶν τὰς γραφὰς εἰδότων,*

7. Hom. XV, 11. – – *ἡμετέραν θρησκείαν μαθεῖν, ὀφείλω τῇ – – ἐκθεῖναι, ἀπ' αὐτοῦ* etc. in quibus nullum verbum differt. Epit. CXXVIII. – – *ἡμετ. πίστιν μαθεῖν προϊόντι* (al. *μαθ. ὀφείλοντι τῇ τάξει*) *τὸν λόγ. ἐκθήσομαι* (ita etiam pro *ὀφθήσομαι* corrigendum videtur), *ἀπ' αὐτ. πρῶτον* (al. om.) *ἀρχ.* – – *αὐτὸν* (al. *ὅτι αὐτὸν*) *μ. δεῖν.* (al. *δεῖ*) – – *καὶ ὅτι παρὰ* – – *αἰώνια κολασθήσεται, ὡς εἰς αὐτ. τῶν ὅλων ἀσεβ. θεόν.*

8. *καὶ τοῦτο* (Hom. *ταῦτα*) – – *ἐπιθείς*: consentiunt cum his et Hom. et Epitome. *καὶ εὐξάμενος* – – *ὄχλους*: consentit Hom., item var. lect. Epitomes, sed editum est: *καὶ τούτους εὐχῇ θεραπεύσας τὴν ἐκκλησίαν διέλυσεν.* Hom. *καὶ εἶθ'* – – *συνηθεστέρων* (sed Ottob. *συνήθων*) – –; Epit. *εἶθ'* (al. *καὶ εἶθ'*) *οὕτ. εἰσελθὼν* (al. *εἰσιὼν*) *καὶ* (al. om.) *τῶν* etc.

9. Hom. XVI, 1. paucissimis differt: *ὄρθρου* – – *εἶδεν* (Par. *ἴδεν*) – – *ἐληλυθὼς ἀπ'* (Dav. corrigi volebat *ἐπ'*) – – *λόγον* (Ottob. *λέγων*) – – *μετὰ* (Par. add. *γε*) – – *διαλεγομένῳ* (sed Par. cum nostro male *-μένου*) – – *ὑπὸ σοῦ ὁπώσποτε ὑπὲρ* etc. Epit. *Ὄρθρ. δὲ πάλιν* (al. om.) *ὁ Πέ. ἐξ. καὶ* (al. add. *ἐπιστάς*) *ἐπὶ τ. συν. διαλ. τόπ. στάς* (al. om.), *ἅτε καὶ πολλῶν συνδεδραμηκότων ὄχλων* (al. cum nostro), *ἅμα* – – *μετά γε τοῦ Ἐπικ. Ἀθην. διαλεγομένῳ σ. ἐ. ὡς ἂν πᾶσι τοῖς ὑ. σ. περὶ μον. ὑπαγορευομένοις δημοσίᾳ παρὼν αὐτὸς ἀντιλέγοι* (al. propius ad nostrum acced.).

10. Hom. – – *τινῶν τῶν ἑταίρων* (Ott. om. *τ. ἑτ.*) etc. Epit. CXXX. – – *ἰδοὺ καὶ ὁ Σίμ. σὺν Ἀθ. καί τισιν ἄλλοις ἑταίροις εἰσῄει* – – – *τ. Πέ. ὅλως εἰπεῖν, αὐτὸς πρ. Ἔμαθον, φησίν.*

11. Hom. XVI, 2. – – *ἐχθὲς* (Ott. *χθὲς*) *μόνον δεῖ λ. θεόν* (ita Ottob., Par. om.) – – *ἔχει.* Epit. pergit: *ὅτι χθὲς ὑπέσχου τῷ Φ. κατὰ τὴν* – – *ἀπ' αὐτοῦ πρῶτον* – – *δεῖ μόνον* (al. *μόν. δεῖ*) – – *καὶ ὅτι* – – *αἰωνίαν ὑφέξει τὴν τιμωρίαν.*

12. Hom. l. l. *πρὸ π. δὲ* – – *ἀπόνοιαν* (ita Ott., Par. *πρόνοιαν*) – – *πεπιστευμένων* (Ott. *πεπιστωμένων*) *βίβλ.* Epit. l. l. *πρὸ π. οὖν* – – *ὑπόνοιαν, ὅτι ἤλπ. μεταπεῖσαι ἀ. σ. οὕτω* – – *τῶν ἐλπίδων καὶ τοῦ θελήματος, ἅτε παρόντος* – – *ἴσως γὰρ ἂν καὶ ἠπάτητο μὴ παρ. ἐμοῦ, ἰδιώτης* – – *πεπιστωμένων βίβλ.*

13. Hom. l. l. *καὶ τὸ* (Ott. *τὰ*) – – *τῶν* (male a Dress. omissum) *τὰς* – – *ψεύδη* (ita Ott., Par. *ψευδής*) etc. Epit. l. l. *τά νῦν δὲ* – – *ἵνα θᾶττόν σου τὴν ὑπόσχεσιν ἀσθενῶς ἔχουσαν διελέγξω. λέγε τοιγαροῦν ὃ ὑπέσχου* – – *ἐθέλοις παραλιπεῖν* – – *οὕτως ἀπόδειξις ὅτι ψευδῆ τὰ ὑπεσχημένα* etc.

Digitized by Google

ὃ ὑπέσχου λέγειν, ἄρξαι. εἰ δὲ τὸν ἔλεγχον αἰδούμενος ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν τὴν ὑπόσχεσιν παραλιπεῖν θέλεις, αὐτάρκης καὶ οὕτως ἡ ἀπόδειξις ὅτι ψευδής, καθ' ὅτι ἐπὶ τῶν τὰς γραφὰς εἰδότων εἰπεῖν οὐκ ἐτόλμησας. 14. καὶ νῦν δὲ τί σε ἀναμένω λέγειν, μέγιστον ἔχων μάρτυρα τῆς ὑποσχέσεώς σου τὸν παρεστῶτα γέροντα; καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐμβλέψας τῶι πατρὶ ἔφη Εἰπέ μοι, ἀνδρῶν ἁπάντων τιμιώτατε, οὐχὶ οὗτος ὁ ἀνὴρ ὑπέσχετό σοι δεῖξαι σήμερον ὅτι εἷς ἐστὶ θεὸς καὶ οὐ χρὴ ἕτερόν τινα λέγειν ἢ νομίζειν θεόν, ὁ δὲ παρὰ ταῦτα ποιῶν αἰωνίως κολασθῆναι ἔχει; 15. καὶ ὁ πατὴρ ἔφη Καλῶς ἂν τὴν μαρτυρίαν παρ' ἐμοῦ ἀπῄτεις, Σίμων, εἰ πρότερον ἠρνεῖτο Πέτρος· νῦν δὲ οὐκ αἰδεσθήσομαι λέγειν ἃ δεῖ λέγειν. οἶμαί σε ὀργῇ πεπρησμένον διαλεχθῆναι θέλειν, ὅπερ ἀνοίκειον σοί τε τοῦτο ποιεῖν καὶ ἡμῖν τοιοῦτον ἐπακούειν, ὅτι μάχην ἐστὶν ἱστορῆσαι, καὶ οὐ πρὸς ἀλήθειαν ὠφελεῖσθαι. 16. καὶ νῦν ἐξ Ἑλληνικῆς παιδείας ὡς χρὴ τοὺς ζητοῦντας ποιεῖν εἰδὼς ὑπομνήσω. ἑκάτερος ὑμῶν τὸ ἑαυτοῦ δόγμα ἐκθέσθω, καὶ εἰς ἕτερον οἱ λόγοι γενέσθωσαν· ἐὰν δὲ μόνος Πέτρος ἐκθῆται τὸ ἑαυτοῦ φρόνημα, σὺ δὲ τὸ σὸν σιωπᾷς, ἐκδέχεταί τινα λόγον ὑπὸ σοῦ ῥηθέντα θλίβειν τὸ αὐτοῦ καὶ τὸ σὸν φρόνημα, καὶ ἀμφοτέρους ὑμᾶς (cod. ἡμᾶς) ὑπὸ τοῦ λόγου ἡττηθέντας μὴ φαίνεσθαι ἡττημένους, ἀλλὰ τὸν ἐκθέμενον τὸ φρόνημα, τὸν δὲ μὴ ἐκθέμενον ὁμοίως ἡττημένον μὴ πρόδηλον εἶναι, ἀλλὰ καὶ νενικηκέναι νομίζεσθαι. καὶ ὁ Σίμων ἀπεκρίνατο Ποιήσω ὡς λέγεις· ἀθυμῶ δὲ μή πως ἤδη προειλημμένος αὐτοῦ τοῖς λόγοις οὐ φιλαλήθης ἔσῃ κριτής. 17. καὶ ὁ πατὴρ ἀπεκρίνατο Μή με βιάζου ἀκρίτως συνθέσθαι σοι, ἵνα δείξω φιλαλήθης εἶναι κριτής· εἰ δὲ τἀληθῆ ἀκοῦσαι θέλεις, τῶι σῶι φρονήματι μᾶλλον προείλημμαι. καὶ ὁ Σίμων Πῶς προείληψαι, οὐκ εἰδὼς ὃ φρονῶν (sic); καὶ ὁ πατὴρ Τοῦτο ῥᾴδιόν ἐστιν εἰδέναι, καὶ πῶς, ἄκουσον· ἐλέγξειν ὑπέσχου Πέτρον ἕνα θεὸν λέγοντα εἶναι, ὅτι ψεύδεται· ὁ δὲ ἕνα λέγοντα ἐλέγξαι ἐπαγγελλόμενος, ὡς ἀληθεύων τὸ αὐτὸ οὐ λέγει. εἰ γὰρ τῶι καταψευδομένωι τὸ αὐτὸ λέγει, καὶ αὐτὸς ψεύδεται· εἰ δὲ τὰ ἐναντία λέγων ἀποδείκνυσι, τότε ἀληθεύει. 18. οὐ καλῶς οὖν τὸν ἕνα θεὸν εἶναι ψεύστην λέγεις, εἰ μή τι ἂν ὅτι πολλοὺς δοξάζεις θεούς. θεοὺς δὲ πολλοὺς εἶναι καὶ ἐγὼ λέγω· τὸ αὐτὸ οὖν

14. Hom. l. l. -- ἀνδρ. πάντων -- π. τ. ποιῶν, ὡς τὰ μέγιστα ἁμαρτάνων αἰ. κ. ἔχει; ἢ γὰρ οὐκ ἀποκρίνῃ μοι; Epit. l. l. -- τί περιμένω σε λέγειν -- τὸν γέρ. τουτονί; ταῦτα εἰπὼν καὶ τῷ πατρὶ προβλέψας φησίν -- ὁ τιμιώτατος, οὐχὶ οὗτος ὑπέσχετο -- ποιῶν ἀθάνατον εἰσπραχθήσεται τιμωρίαν;

15. Hom. XVI, 3. -- ὁ (Ott. om.) Πέτρος -- πεπρησμένον (Par. πεπρισμ.) -- σοι (sed Ott. σοί τε) -- τοιοῦτον (Ott. τοιούτων) ἐπακ. (Par. ὑπακ.) etc. Epit. CXXXI. -- ὦ Σίμων -- ὀργῆς πεπλησμένον διαλ. βούλεσθαι· τοῦτο δὲ οὔτε σοι προσήκει ποιεῖν οὔθ' ἡμῖν οὕτως ἔχοντα ὑπακούειν etc.

16. Hom. l. l. -- καὶ εἰς ἕτ. οἱ λ. γ. (Ott. καὶ ὑφ' ἑτέρῳ κρίνοντι τοὺς λόγους δοτέον) -- Πέ. μόνος -- ἐνδέχεται -- τὸ αὐτοῦ (Ott. ἑαυτοῦ) -- ὁμ. ἡττημένον (Ott. ἡττομένον) etc. Epit. l. l. ἀλλ' ἑκάτερος (priora omnia omittit) -- ἐκθέσθω καὶ ὑφ' ἑτέρῳ κρίνοντι τοὺς λόγους δοτέον· καὶ οὕτω πάντως ἀναμφίλογον τἀληθὲς εὑρεθήσεται. ἤρεσε τῷ Σίμωνι τὸ λεχθέν, καὶ ποιήσειν ὑπέσχετο κατὰ ταῦτα. πλὴν ἀλλὰ δέδοικα, τῷ Φαύστῳ ἔφη, μή πως ἤδη προκατειλ. τοῖς Πέτρου λόγοις οὐ φ. γένῃ κρ.

17. Hom. XVI, 4. et Epit. CXXXII. -- ἵνα (Epit. ὡς ἂν) δόξω -- εἰ δὲ (Ott. et Epit. γὰρ) τ. ἀκ. θέλῃς (Ott. et Epit. βούλει μαθεῖν) -- μᾶλλ. πρ. (Epit. πρ. μᾶλλ.) -- φρονῶ -- Πέτρον (Epit. τὸν Πέ.) -- ὁ δὲ τὸν (Par. om.) ἕνα λέγ. ψεύσματος (Ott. et Epit. om.) πάντες εὔδηλον ὡς ἐκεῖνος ἀληθεύων, οὐ τὸ αὐτὸ (sed Par. plane cum nostro cod. facit) -- καὶ αὐτὸς (Epit. ed. addit ἄρα) -- τότε (Epit. ἄντικρυς) ἀληθεύει.

18. οὐ καλῶς: Hom. et Epitom. rectius οὐκ ἄλλως. Tum Epit. εἰ μὴ (sed al. μή τι) ἂν ὅτι πολλ. αὐτὸς δοξάζεις (Hom. cod. Ott. -ζῃς). Hom. et Epit. -- κἀγὼ (Epit. καὶ ἐγὼ) λέγω (Ottob. et Epit. φημί)· τὸ αὐτὸ (Epit. τῷ αὐτῷ) -- λέγω (ita etiam Par., rectius Ott. λέγων; Epit. λόγῳ) σοὶ μᾶλλ. (pro his Epit. κἀγὼ) προειλ. (Epit. προκατειλ.) In sqq. καὶ κατὰ usque φρονῶ plane consentiunt cum nostro Hom. codices, contra Epit. sic: καὶ κατὰ τοῦτο περὶ ἐμοῦ σὲ τὸ παράπαν οὐ δεδοικέναι χρὴ ἀλλὰ Πέτρον· τυγχάνω γὰρ αὐτῷ καὶ ἔτι τὰ ἐν. φρονῶν . . . ὅπερ μετά cum Par., Ott. ὥσπερ μετά; Epit. μετὰ δέ . . . Epit. πᾶσαν ἀποδυσ. πρόλ. . . . in ceteris omnes prorsus conveniunt.

Digitized by Google

σοι πρὸ τῆς ζητήσεως λέγω, σοὶ μᾶλλον προείλημμαι. καὶ κατὰ τοῦτο ἀγωνιᾶν περὶ ἐμοῦ οὐκ ὀφείλεις, ἀλλὰ Πέτρος, ὅτι ἀκμὴν αὐτῷ τὰ ἐναντία φρονῶ· ὅπερ μετὰ τὴν ὑμετέραν ζήτησιν ἐλπίζω φιλαλήθης ὢν κριτής, πρόληψιν ἀποδυσάμενος, τῷ ἐπικρατοῦντι συνθέσθαι λόγωι. ταῦτα τοῦ πατρὸς εἰπόντος ἠρέμα βοή τις ἐπαίνου ἐκ τῶν ὄχλων ἐγένετο ἐπὶ τῷ οὕτως τὸν πατέρα διαλεχθῆναι. 19. Καὶ ὅμως ὁ Πέτρος τὸ ἑαυτοῦ περὶ θεοῦ ἐξέθετο φρόνημα· καὶ πολλὰ περὶ μοναρχίας διαλεχθεὶς μετὰ δακρύων, τῇ χειρὶ προσεκαλεῖτο τοὺς ὄχλους· οἷς προσελθοῦσι τὰς χεῖρας ἐπιτιθεὶς (καὶ) εὐχόμενος παρεκάλει πάντας, καὶ εὐλογήσαμεν ἅπαντες τὸν θεόν. 20. Ὑπεισέδραμε δέ τις λέγων πρὸς Σίμωνα Ἀππίων ὁ Πλειστονίκης σὺν Ἀννουβίωνι ἥκεν ἀρτίως ἀπὸ Ἀντιοχείας. καὶ ταῦτα ἀκούσας Σίμων εὐθέως ἐξῆλθε τοῦ ὑποδέξασθαι αὐτούς. ὁ δὲ πατὴρ ἀκούσας καὶ χαρεὶς ἔφη τῷ Πέτρωι Εἴ μοι ἐπιτρέπεις, πορεύομαι κἀγὼ προσαγορεύσων Ἀππίωνα καὶ Ἀννουβίωνα, ἐκ πρώτης ἡλικίας φίλους μοι γεγενημένους· τυχὸν (cod. -χὼν) γὰρ Ἀννουβίωνα πείσω Κλήμεντι διαλεχθῆναι περὶ γενέσεως. 21. καὶ ὁ Πέτρος Ἐπιτρέπω, ἔφη, καὶ ἐπαινῶ τὰ φίλων σε πληροῦντα μέρη· πλὴν ἐννόει μοι ὡς κατὰ πρόνοιαν θεοῦ πανταχόθεν συντρέχει τὰ πρὸς τὴν σὴν πληροφορίαν, οἰκείαν ἀποτελοῦντα τὴν ἁρμονίαν. τοῦτο δὲ εἶπον διὰ τὴν Ἀννουβίωνος χρησίμως σοι γενομένην ἐπιδημίαν. καὶ ὁ πατὴρ ἔφη Ἀληθῶς συνορῶ τοῦτο οὕτως ἔχον. καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐπορεύθη πρὸς Σίμωνα. 22. καὶ εὑρὼν Ἀππίωνα καὶ Ἀννουβίωνα, προσαγορεύσας αὐτοὺς ἐκαθέσθη. ὁ δὲ Σίμων ἀκούσας ἐπιδημήσαντάς τινας ἐκ προσταγῆς βασιλικῆς ἐπιζητοῦντας αὐτόν, καὶ φάσκοντας καθότι Καῖσαρ πολλοὺς μάγους ἀνελὼν καὶ τὰ κατὰ τὸν Σίμωνα μαθὼν εἰς ἐπιζήτησιν αὐτοῦ ἔπεμψεν, ὅπως καὶ αὐτὸν ὡς καὶ τοὺς πρὸ αὐτοῦ μάγους κολάσῃ, πρὸς Ἀππίωνα καὶ Ἀννουβίωνα ἔφη Φαύστου πρὸς ἡμᾶς ἐλθόντος, ἁλῶν αὐτὸν συμμετασχεῖν ἡμῖν ποιήσατε· ἐγὼ δὲ μῦρόν (sic) τι σκευάσω, ἵνα δειπνήσας καὶ ἀναλαβὼν τὸ ἴδιον χρίσας πρόσωπον τὴν ἐμὴν πᾶσιν ἔχειν δόξῃ μορφήν. 23. καὶ τοῦ Σίμωνος ταῦτα εἰπόντος Ἀππίων καὶ Ἀννουβίων ἔφη Τί οὖν σοι ἐκ τῆς μηχανῆς ταύτης ἔσται κέρδος; καὶ ὁ Σίμων ἔφη Πρῶτον μὲν συλλαβόντες αὐτὸν οἱ ἐμὲ ζητοῦντες

19. *Καὶ ὅμως* -- *ἐπιτ. καὶ* (hoc in cod. post additum est) *εὐχ.* -- *τὸν θεόν*: ab his discedit Hom. textus (cf. XVI, 5.), sed consentit Epitome, nisi quod *μετὰ δακρ.* et *τ. χεῖρ. τε ἐπετίθει καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ηὔχετο· καὶ ὁμοῦ πάντ. εὐλ. τ. θ.* habet.

20. Epit. -- *ἀκούσ. ὁ Σίμ. ἔξεισιν εὐθέως ὡς τοὺς εἰρημένους ὑποδεξόμενος.* Hom. XX, 11. consentit in verbis *ὑπεισέδραμέ τις* usque *ἀπὸ Ἀντ.*, ad quae addit *καὶ ξενίζεται παρὰ Σίμωνι.* Tum vero rursus Hom. magis quam Epit. cum nostro consentit: -- *ἀκούσ. κ. χαρεὶς* (pro his Epit. ed. *προσελθὼν*) *ἔφη* (Epit. om.) -- *ἐπιτρέπ.* (Epit. add. *ἔφη, κύριέ μου*) *πορ. κἀγὼ* (Hom. om., Epit. *κἀγ. σὺν αὐτῷ*) *Ἀππ.* (Epit. add. *τε*) -- *μοι* (Epit. ed. *μου*) *γεγενημ.* (Epit. *γενομένους*) -- *γὰρ* (Epit. add. *καί*) -- *π. γεν.*

21. Hom. et Epit. -- *φίλων σε* (ex errore ut videtur Dress. *τε*) -- *ἐπιδημίαν* (Epit. cod. *ἐπιτυχίαν*). *καὶ ὁ πατ. ἔφη* (Epit. post *Ἀληθ.* ponit, Hom. om.) *συνορῶ* (Epit. *κἀγὼ συνορ.*) *τ. οὕτως* (Epit. *οὑτωσί*, Hom. om.) -- *πρ. Σίμ.* (his exit Hom. XX, 11.)

22. Epit. -- *Ἀππ. τε καὶ Ἀνν. καὶ προσαγ.* -- *ἐπιδημήσειν τινὰς* -- *ἀνελών, εἶτα καὶ τὰ κατὰ Σίμ. πυθόμενος* (al. *μαθὼν*) -- *πέμψειεν, ὅπ. κ. α. ὁμοίως* (al. cum nostro) *κολάσῃ, πρ. Ἀννουβ. κ. Ἀππ. ἔφη Φαῦστον π. ἡ. ἐλθόντα μετασχεῖν ἁλῶν ποιήσατε σὺν ἡμῖν* -- *κατασκευάσω* (al. *σκευάσω*) *ἵνα δ. κ. ἀλειψάμενος* (al. cum nostro) -- *πᾶσι δόξ. ἔχ. μορφ.* In Hom. cf. XX, 16. *ἀκηκοὼς ἐπιδημήσειν ποθὲν τινας ἐνταῦθα τῇ Λαοδικείᾳ ἐκ προσταγῆς βασιλικῆς ζητοῦντας αὐτόν*, item XX, 13. *καὶ ζητεῖν αὐτὸν φάσκοντος καθότι Καῖσαρ πολλοὺς μάγους ἀνελὼν καὶ τὰ κατ' αὐτὸν μαθὼν ἐμὲ ἐπὶ τὴν αὐτοῦ ζήτησιν ἔπεμψεν, ὅπως* etc. ad verbum consentit usque *κολάσῃ.* Rursus cf. XX, 16. *Φαύστῳ δὲ εἰσιόντι τὸν ἴδιον θυμὸν [ἐπέστρεφε] φήσας οὕτως πρὸς ἡμᾶς Ἁλῶν αὐτὸν ἐλθόντα συμμετασχεῖν ὑμῖν ποιήσατε· ἐγὼ δὲ μύρον τι σκευάσω, ἵνα δ. κ. ἄν τι* (omnino ex nostro corrige *τὸ*) *ἴδ. χρ. πρ.* etc. ad verbum consentit usque *δόξει* (ita ipse codex) *μορφήν.*

23. Epit. -- *φασὶ πρὸς αὐτόν Καὶ τί ἄρα σοι κέρδος ἀπὸ τῆς μηχ. ἔσται ταύτης;* -- *καταλιπ. Πέτρῳ προσπεφοιτήκασιν* (al. cum nostro). In Hom. cf. XX, 17. *ἐκείνου δὲ ταῦτα προλέγοντος ἔφην Τί νῦν* (corrige ex nostro *οὖν*) *σοι ἐκ τῆς τοιαύτ. μηχ. ἐστὶ* (corrige ex nostro *ἔσται*) *κέρδος;* Etiam reliqua plane conveniunt; extrema: *προσφυγόντ[ες τῷ Πέτρῳ] συνεργ.* ex nostro confirmantur.

παύσονται τῆς κατ' ἐμοῦ ζητήσεως· εἰ δὲ καὶ ὑπὸ βασιλικῆς χειρὸς ἀναιρεθείη, μέγιστον πένθος ἕξουσιν οἱ τούτου παῖδες, οἵτινες ἐμὲ καταλιπόντες προσφυγόντες τῷ Πέτρωι συνεργοῦσιν. 24. Ἀννουβίων δὲ καὶ Ἀππίων κατ' ἰδίαν τὸν Φαῦστον εὑρόντες τὴν ἐπιβουλὴν ἐξέφηναν. ὁ δὲ Φαῦστος οὐκ ἐπίστευσεν ἀληθῆ εἶναι τὰ λεγόμενα. συνδειπνήσας δὲ ὁ πατὴρ μετὰ Σίμωνος καὶ Ἀππίωνος καὶ Ἀννουβίωνος, ἔλαβεν ἐκ χειρὸς τοῦ Σίμωνος τὸ μῦρον, καὶ τὸ ἴδιον χρίσας πρόσωπον τὴν τοῦ Σίμωνος προσελάβετο μορφήν· πλὴν ἐν μέσῃ γε νυκτὶ ἀναστὰς ὁ Σίμων τὴν ἐπὶ Ἰουδαίαν ἐποιεῖτο φυγήν. 25. ἡμεῖς δὲ οἱ συνόντες τῷ Πέτρωι, δι' ὅλης νυκτὸς ἐπαλλήλως πυνθανόμενοι ὑπό τε ἡδονῆς καὶ χαρᾶς τῶν λεγομένων νήφοντες ἐνυκτερεύσαμεν. ἤδη δέ πως νυκτὸς ὑπαυγαζομένης Πέτρος ἐμβλέψας ἐμοί τε καὶ τοῖς ἀδελφοῖς μου ἔφη Διαπορῶ τί ἔδοξε τῶι ὑμετέρωι πατρί. καὶ λέγοντος τοῦτο ἧκεν ὁ πατὴρ αὐτόθι, τὸν Πέτρον ἡμῖν περὶ αὐτοῦ διαλεγόμενον καταλαβών· καὶ ἀθυμοῦντα ἰδὼν προσαγορεύσας ἀπελογίσατο, τὸ δι' ἣν αἰτίαν ἔξω κεκοίμηται. ἡμεῖς δὲ ἐμβλέποντες αὐτῷ ἐξειστήκειμεν, τὸ εἶδος Σίμωνος ὁρῶντες, φωνῆς δὲ τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἀκούοντες Φαύστου. καὶ δὴ φευγόντων ἡμῶν αὐτὸν ἐξεπέπληκτο ὁ πατὴρ ἐπὶ τὸ οὕτως ἀπηνῶς καὶ ἐχθρωδῶς αὐτῷ χρῆσθαι. 26. μόνος δὲ Πέτρος τὴν κατὰ φύσιν αὐτοῦ ὁρῶν μορφὴν πρὸς ἡμᾶς ἔφη Τίνος ἕνεκα βδελυσσόμενοι ἀπωθεῖσθε τὸν ὑμέτερον πατέρα; ἡμεῖς δὲ καὶ ἡ μήτηρ ἔφαμεν Σίμων ἡμῖν οὗτος φαίνεται, φωνὴν ἔχων τοῦ ἡμετέρου πατρός. καὶ ὁ Πέτρος ἔφη Ὑμῖν μὲν ἡ ἀμάγευτος αὐτοῦ φωνὴ μόνη γνώριμός ἐστιν, ἐμοῦ δὲ τοῖς ἀμαγεύτοις ὀφθαλμοῖς καὶ τὸ εἶδος αὐτοῦ ὡς ἔστιν ὁρᾶται, ὅτι μὴ ἔστι (sic) Σίμων ἀλλὰ Φαῦστος ὁ ὑμέτερος πατήρ. τότε δὴ προσεμβλέψας καὶ τῶι πατρὶ ἔφη Τὸ γνήσιόν σου εἶδος αὐτοῖς οὐ φαίνεται, ἀλλὰ Σίμωνος τοῦ ἀσεβεστάτου καὶ ἡμῖν ἐχθίστου. 27. ταῦτα τοῦ Πέτρου διαλεγομένου ἐπεισῄει τις τῶν προ-

24. Epit. Ἀππ. δὲ κ. Ἀνν. κ. λ. πάντα τῷ Φαύστῳ διασαφοῦσι καὶ τὴν ἐπ. φράζουσι. καὶ ὁ Φ. οὐκ ἀληθεῖς εἶναι τοὺς λόγους νομίσας, συνδειπν. τῷ Σίμ. μετά γε τῶν ἑταίρων Ἀππ. τε κ. Ἀνν. ἐκ χειρ. τοῦ Σίμ. λαμβάνει τὸ μῦρον, κ. τ. ἴ. ἀλειψάμενος πρ. -- εὐθὺς ὑπέδυ μορφ. -- γε τῇ ν. διαναστὰς -- ἐπὶ τῆς Ἰουδαίας φυγὴν ἐπ. In Hom. cf. XX, 14. Ἀνν. [γάρ οἰκεῖός] μού με φιλῶν μυστ. τὴν ἐπιβ. ἐξέφηνεν. καὶ οὐκ ἐπίστευσα. Item extrema πλὴν ἐν etc. ad verbum leguntur XX, 17.

25. Hom. XX, 12. Epit. CXXXVI. ἡμεῖς δὲ οἱ σ. τ. Π. (Ep. ἡ. δ. γε οἱ τ. Π. συν.) -- ἐπαλλ. πυνθ. (Ep. ἀλλήλοις διομιλοῦντες, sed al. cum nostro) -- ἐνυκτερ. (Ep. διενυκτ.) -- νυκτὸς (Ep. τῆς νυκτ.) ὑπ. Πέ. (Ep. ὁ Πέ.) -- τε (Ep. om.) -- μου (Ep. om.) -- τί ἔδ. τῷ ὑμ. πα. (Ep. τί ἄρα γε τῷ ὑμ. πα. γέγονε [al. ἔδοξε] -- τοῦτο (Ep. ταῦτα) ἧκ. ὁ π. α. (Ep. ἰδοὺ καὶ ὁ πα. ἧκ.) -- καταλ. (Ep. ἤδη κατ.) καὶ ἀθ. ἰδ. πρ. (Ep. ἀθυμ. τε ἰδ. καὶ πρ.) ἀπελογήσατο (sequens τὸ uterque textus om.) -- ἐξειστήκειμεν -- αὐτὸν (ipse cod. Hom. αὐτῶν) καὶ στυγούντων (Ep. haec om.) ἐξεπ. ὁ πα. (Ep. ὁ πα. ἐξεπ. (ἐπὶ τῷ ο. ἀ. κ. ἐχθρῶς α. χρ. (Ep. ed. haec omnia om., sed. al. habet ἐπὶ τὸ οὕτ. ἀ. κ. ἐχθρωδ. α. χρ.)

26. Hom. l. l. et Epit. l. l. -- ὁρῶν μορφὴν (Ep. μο. ἐνορῶν) -- ἕνεκα βδελ. ἀπ. τ. ὑμ. πα. (Ep. ἕνεκεν τὸν ὑμ. ἀπωθ. πα. καὶ ἀποστρέφεσθε) ἡμ. δὲ κ. ἡ μ. ἔφ. (Ep. ἡμ. δὲ πρὸς αὐτὸν καὶ ἡ μήτηρ absque ἔφ.) Σίμ. (Ep. ὅτι Σί.) -- ἔφη (Ep. Οὔ, φησίν) -- μόνη γν. ἐστ. (Ep. γν. ἐ. μ.) -- εἶδ. αὐτοῦ ὡς ἔστ. ὁρατόν (Ep. εἶδ. ὁποῖόν ἐστι καθορᾶται), ὅτι (Ep. ἐπεὶ) μή ἐστ. Σίμ. (Ep. μὴ Σί. ἐστ. οὗτος) -- πατήρ (Ep. ὄντως πα.) -- ἔφη (Ep. λέγει) [ἴδι]ον (Ep. τὸ γνήσιον, atque sic etiam in Hom. omnino scribendum est) -- ἐχθίστου (haec vox in Hom. codice periit).

27. Hom. XX, 13. Epit. CXXXVII. -- ἐληλυθὼς (Hom. ex coniectura Dresselii ὑποσταφείς, sed repone potius ἐληλυθ.) λέ. Πέτρ. (Ep. om.) -- κύρ. μου (Ep. add. Πέτρε) -- ὅτε ὑπῆρχε (hac duae voces male in Hom. desunt) -- ποιῶν οὐδὲν ἄλλο σπουδάζων ἦν ἢ σὲ μισητὸν αὐτοῖς καταστῆσαι· (haec omnia inde ab οὐδέν in Hom. desunt; sed videntur ibi eadem quae in nostro codice leguntur male excidisse, librario a ποιῶν priore ad posterius transiliente) μάγον τε (pro τε quod in ipso cod. invenerat Dress. σε reposuit; sed omnino τε retinendum est restitutis iis quae exciderunt) -- κ. μιαιφ. (Hom. κ. μι. om.)· καὶ (Ep. ἐφ' ᾧ καὶ) πρὸς (Ep. om.) τοσ. αὐτ. μῖσ. παρ. (Ep. pro μῖσ. παρ. habet ἠρέθισε κατὰ σοῦ) ὡς γλ. πά. ἀνθρ. τῶν (ita Dress. pro τήν edidit, sed omnino scribendum est cum nostro τόν) ἐκεῖ (Ep. ὡς γλ. τοὺς ἐκεῖ πάντας) ἐπιδημησάντων σαρκῶν (haec vitiose edita a Dr. possunt ex nostro textu corrigi; Ep. omisso ἐπιδημ. pergit cum nostro τῶν σ. αὐτ., tum addit θηριωδῶς) ἀπ. σ.

Digitized by Google

ὁδῶν ἀπὸ τῆς Ἀντιοχείας ἐληλυθὼς λέγων Πέτρωι Εἰδέναι σε θέλω, κύριέ μου, ὅτι Σίμων ἐν τῆι Ἀντιοχείαι, ὅτε ὑπῆρχε δημοσίᾳ πολλὰ τεράστια ποιῶν, οὐδὲν ἄλλο προσδιελέγετο ἢ σὲ πρὸς αὐτοὺς πρὸς μῖσος ποιῶν, μάγον τε ὀνομάζων καὶ γόητα καὶ μιαιφόνον· καὶ πρὸς τοσοῦτον αὐτοὺς μῖσος παρεσκεύασεν, ὡς γλίχεσθαι πάντα ἄνθρωπον τὸν ἐκεῖ ἐπιδημήσαντα (cod. additum habet *σε*) *τῶν σαρκῶν αὐτῶν ἀπογεύσασθαί σου.* 28. *ἡμεῖς δὲ πολὺ κατὰ σοῦ βρύχουσαν τὴν πόλιν ἑωρακότες, ἤλθομεν τοῦ ἀπαγγεῖλαί σοι· ἀλλὰ καὶ ὑπὸ Καίσαρος πεμφθεὶς βασιλικὸς πρὸς τὸν τῆς ἐπαρχίας ἡγούμενον εἰς ἀναζήτησιν Σίμωνος, μαθὼν ὅτι φυγὰς εἰς Ἰουδαίαν ἐπορεύθη, καὶ αὐτὸς εἰς ἀναζήτησιν αὐτοῦ ἀπῆλθεν, ἵνα κατὰ τὴν πρόσταξιν Καίσαρος τιμωρήσηται αὐτόν.* 29. *ταῦτα ἀκούσας ὁ Πέτρος ἔφη πρὸς τὸν πατέρα Αὐτὸς ἰδίοις ὠσὶν ἀκήκοας τῶν προόδων ἀπὸ Ἀντιοχείας ἐληλυθότων καὶ εἰπόντων ὡς ἐκεῖ γεγονὼς Σίμων ἰσχυρῶς τοὺς ὄχλους κατ' ἐμοῦ παρώξυνε, μάγον καὶ μιαιφόνον πλάνον τε καὶ γόητα ἀποκαλῶν. ποίησον οὖν ὡς ἐγώ σοι λέγω, καταλιπὼν Κλήμεντα παρ' ἐμοί, καὶ προλαβὼν ἡμᾶς εἰς τὴν Ἀντιόχειαν μετὰ τῆς συμβίου σου, ἔτι δὲ καὶ Φαυστίνου καὶ Φαυστινιανοῦ τῶν υἱῶν σου· συνέσονται δέ σοι καὶ ἄλλοι τινὲς οὓς ἐγὼ κρίνω δυνατοὺς ὑπουργῆσαι τῶι ἐμῶι θελήματι. μετὰ τούτων ἐν Ἀντιοχείᾳ γενόμενος ἐν ὅσῳ ὁ Σίμων φαίνῃ* (cod. *φαίνηται*), *δημοσίᾳ κήρυξον τὴν σεαυτοῦ μετάνοιαν.* 30. *ταῦτα τοῦ Πέτρου εἰπόντος Οἶδα, ἔφη ὁ πατήρ, ὅ τι* (ita codex) *βούλει· διὸ μὴ κάμνε· ἐμοὶ γὰρ οὐχ ἧττον μελήσει ἐκεῖσε ἐλθόντι διαλεχθῆναι ἃ χρὴ περὶ σοῦ διαλέγεσθαι.* 31. *καὶ δὴ τοῦ πατρὸς ὑπὸ νύκτα μεθ' ὧν ἐκέλευσε Πέτρος σὺν τῶι Ἀννουβίωνι ὁρμήσαντος ἐπὶ τὴν πλησίον Ἀντιόχειαν ἦλθε. καὶ στὰς ἐν μέσωι τῆς ἀγορᾶς εἶπεν πρὸς τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ* 32. *Ἐγὼ Σίμων*

28. Epit. -- *πεμφθ. τις βασ.* -- *εἰς Ἰουδ. ᾤχετο, κ. α. κατὰ ζήτησιν* -- *αὐτόν.* Ex his pauca tantum cum Hom. conveniunt. Cf. XX, 13. post *ἀπογεύσ. σου*, ubi pergitur: *ὅθεν ἡμεῖς οἱ πρόοδοι*, rursus post alia *πολὺ κατὰ σοῦ βρύχουσαν τὴν πόλιν ἑωρακότες, κρύφα εἰς τὸ* et post alia *Κορνήλιος ἑκατόνταρχος ὑπὸ Καίσαρος πεμφθεὶς πρὸς τὸν τῆς ἐπαρχ. ἡγούμενον, ὃν ἐν* etc.

29. Epit. CXXXIII. et Hom. XX, 18. *ταῦτα ἀκ. φησὶ πρ. τ. πατ. ὁ Πέ.* (pro his Hom. *τοῦ δὲ πατρὸς εἰπόντος Πᾶν* etc. *ὁ Πέ. ἀνεκρίνατο*) *Αὐτὸς ἰδίοις* (Epit. ed. *ἰδίαις*) -- *προόδ.* (Hom. add. *μου*) -- *ἐληλυθ.* (Epit. *εἰσεληλ.*, sed al. *ἐληλ.* al. *συνεληλ.*) -- *ὁ Σίμ.* -- *κατ' ἐμ. παρ.* (Ep. *πα. κ. ἐ.*) *μάγ.* (Ep. *πλάνον τε*) *κ. μι. πλ. τε κ. γό. ἀποκ.* (Ep. *κ. μι. πρὸς δὲ καὶ μάγ. κ. γό. καὶ τὰ τοιαῦτα καλῶν.* Hom. vero his addit: *ἐπὶ τοσοῦτον ὡς γλίχεσθαι πάντας τοὺς ἐκεῖ τῶν ἐμῶν ἀπογεύσασθαι σαρκῶν*). *ποιήσεις οὖν ὡς ἐγὼ λέγω* (pro his Epit. *νῦν οὖν ἐξαυτῆς ποίησον ὃ ἐγώ σοι ἐντέλλομαι*), *καταλ.* (Ep. *καὶ κατ.*) *καὶ* (Epit. om.) *προλαβὼν* (Hom. *προαγαγὼν*) *ἡμᾶς* (Ep. *αὐτὸς*) *ε. τὴν* (Hom. om.) *Ἀντιόχειαν* (Ep. male *-χέων*) *μετὰ* (Ep. male *κατὰ*) *τ. συμβ. σ.* (Ep. *τῆς γυναικὸς Ματθιδίας*), *ἔτι δὲ Φ.* -- *σου* (Ep. om.) -- *οὓς ἐγὼ* -- *θελήμ.* (pro his Epit. *οἵτινες δυνατοὶ ἔσονται ὑπουργ. μου τῷ βουλήματι*) -- *ἐν τῇ Ἀντ. γενόμ.* (haec vox in Hom. cod. excidit) -- *ὁ* (Hom. *ὡς*) *Σίμ. φαίνῃ* (Ep. *ἐν ὅσῳ τὴν μορφὴν ἔτι Σίμωνος περιφέρεις*) -- *μετα* [*μέλειαν*] (omnino cum nostro cod. et Epit. Cotelerii scribendum est *μετάνοιαν*).

30. Hom. XX, 20. *ταῦτα τ. Π. ὑποτιθεμένου* usque *διαλέγεσθαι* prorsus consentit. Aliter Epit. CXXXIX. *ταῦτα τ. Π. εἰπόντος, ὀξὺς ἂν εἰς τὸ νοῆσαι Φαῦστος Οἶδα, ἔφη, κύριέ μου, τί βούλεται τὰ ῥήματα ταῦτα. διὸ μὴ κάμνε· μελήσει γάρ μοι ἐκεῖσε γενομένῳ διατελέσαι τὸ προσταττόμενον.*

31. Hom. XX, 21. ad verbum consentit usque *Ἀντιόχειαν*, tum alia sequuntur. Multo minus consentit Epit. l. l. *καὶ δὴ τὰ* (al. *δῆτα*) *ὑπὸ νύκτα ὁ πατὴρ μεθ' ὧν ἐκ. Π. τῆς πόλεως ἐξορμήσας ἐπὶ τὴν* etc. Post verba *καὶ στὰς* -- *εἶπ.* (Epit. *εἴρηκε*) *πρ. τ. πλ.* (Epit. om. *τοῦ λαοῦ*) rursus consentit Hom. XX, 19. multo magis quam Epitome, et ipse Hom. textus ex nostro cod. corrigendus est.

32. Hom. l. l. Epit. l. l. *Ἐγὼ Σί.* (Epit. repetit h. l. *ἐγὼ*) *ὁμολογῶ* (ita etiam in Hom. reponendum est pro *ὁμολογῶν*, Epit. *καὶ ὁμολογῶ*) *ἀδ. καταψεύ* [*σασθαι τὰ τοῦ Πέ. οὐ γάρ*] *ἐστι* (potius in his cum nostro cod. et Epit. ed. omitte *τὰ* et repone *οὐκ* pro *οὐ γάρ*) -- *ἔλεγον* (Hom. *λέγων ἔφθανον ὑπὸ θυμοῦ ἐλαυνόμενος*) -- *αὐτὸς ἐγὼ* (Epit. *ἐγὼ αὐτ.*) -- *τοῦ γὰρ* -- *ἐστ. οὗτος ἀπόστ.* (pro his Hom. sic: *τοῦ γὰρ ὑπὸ θεοῦ πρ. σωτ. κόσμ. ἀπεσταλμένου ἀληθοῦς προφήτου ἀληθὴς ἐστ. ἀπόστ.* -- *αὐτὸς* (Epit. add. *ἐγὼ*) *συμβ.* -- *κηρύσσω* (omnino e nostro corrige *-σσει*) -- *ἀπολεῖται* (pro his, in quibus tantopere noster cod. et Hom. consentiunt, Epit. sic: *σύμβουλος ὑμῖν τά γε πρὸς σωτηρίαν τὴν ὑμετέραν καθίσταμαι, καὶ παραινῶ πείθεσθαι τούτῳ καὶ πιστεύειν τῷ ὑπ' αὐτοῦ κηρυσσομένῳ θεῷ, ἐπεὶ πᾶσα* etc.)

Digitized by Google

ταῦτα ὑμῖν κηρύσσω· ὁμολογῶ ἀδίκως καταψεύσασθαι Πέτρου· οὐκ ἔστι πλάνος, οὐ μιαιφόνος, οὐ γόης, οὐδὲ ὅσα ποτὲ φαῦλα περὶ αὐτοῦ ἔλεγον· δέομαι ὑμῶν, αὐτὸς ἐγὼ ὁ τοῦ πρὸς ὑμᾶς μίσους αἴτιος αὐτῷ γεγονώς, παύσασθε μισοῦντες αὐτόν· τοῦ γὰρ πρὸς σωτηρίαν κόσμου ἐπιφανέντος υἱοῦ τοῦ θεοῦ ἀψευδής ἐστιν ἀπόστολος. διὸ καὶ αὐτὸς συμβουλεύω αὐτῷ ὑμᾶς πείθεσθαι περὶ ὧν κηρύσσει, ἐπεὶ πᾶσα ὑμῶν ἡ πόλις ἄρδην ἀπολεῖται. 33. δι' ἣν δὲ αἰτίαν ὑμῖν ταῦτα ὡμολόγησα, εἰδέναι ὑμᾶς θέλω. ταύτῃ τῆι νυκτὶ ἄγγελοί με τοῦ θεοῦ τὸν ἀσεβῆ, ὡς ἐχθρὸν ὄντα τῶι τῆς ἀληθείας κήρυκι, δεινῶς ἐμαστίγουν. παρακαλῶ οὖν μηδ' ἂν αὐτὸς ἐγὼ ἄλλοτε ἐλθὼν κατὰ Πέτρου ἐπιχειρῶ λέγειν ἀποδέξησθέ με· ἐξομολογοῦμαι γὰρ ὑμῖν, ἐγὼ μάγος, ἐγὼ πλάνος, ἐγὼ γόης. ἀλλὰ μετανοῶ· ἔξεστι γὰρ ἴσως μετανοίαι ἀπολοῦσαι τὰ πεπραγμένα μοι ἁμαρτήματα. 34. ταῦτα εἰπὼν ὁ πατὴρ δημοσίᾳ, ὡς ἐκ προσώπου Σίμωνος καὶ Πέτρου (cod. -τρου) εὐλογήσας, τὴν πᾶσαν Ἀντιοχέων πόλιν εἰς πόθον μετέθηκε, καὶ ἐκ τούτου πάντες ἐπιθυμεῖν ἰδεῖν αὐτὸν ἐπήγγελλον. ἐνίους καὶ χαλεπαίνοντας αὐτῷ ὡς Σίμωνι, δι' ἣν πρὸς Πέτρον εἶχον ὑπερβάλλουσαν στοργήν, καὶ χεῖρας θέλειν ἐπιβαλεῖν τῷ Φαύστωι ὡς Σίμωνι. διὸ μήπως ἀναιρεθῇ δεδοικώς, ἐξ αὐτῆς ἐλθεῖν πέμψας ἠξίου τὸν Πέτρον, ὅπως αὐτὸν ζῶντα ἐπικαταλάβῃ, καὶ τῆι πόλει ἀκμαζούσῃ πόθῳ τῶι πρὸς αὐτὸν εὐκαίρως ἐπιφανῇ. 35. Πέτρος δὲ ταῦτα ἀκούσας πρὸς τὸ ἐκκλησιάζειν πλείστους συναγαγὼν καὶ ἐπίσκοπον καταστήσας, βαπτίσας τε καὶ ἰασάμενος, ἡμερῶν ἐπιμείνας τριῶν τῆι Λαοδικείαι, ἐπὶ τὴν πλησίον ὁρμήσειν Ἀντιόχειαν ἔσπευσε. 36. καὶ δὴ τὴν πόλιν καταλαβών, ἅπαν τὸ πλῆθος προσδραμὸν μετὰ χαρᾶς ὑπεδέξατο αὐτόν, ὡς ὄντα τῆς ἀληθείας κήρυκα καὶ ἀπόστολον. προσευξάμενος δὲ καὶ ἐπιθεὶς αὐτοῖς τὰς χεῖρας πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας ἐθεράπευσε, καὶ ἕνα θεὸν ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν εὐαγγελισάμενος καὶ πολλὰ διδάξας αὐτοὺς περὶ μοναρχίας, πρὸς τὴν ξενίαν ἀπήειμεν. γνοὺς δὲ ὁ πατὴρ ἡμῶν τὴν παρουσίαν τοῦ ἀποστόλου, προσδραμὼν κατεφίλησε τὰ ἴχνη αὐτοῦ, παρακαλῶν αὐτὸν λαβεῖν τὸ ἅγιον βάπτισμα, ὅπως τὸ ἀρχαῖον κάλλος τῆς ψυχῆς καὶ τὴν μορφὴν τοῦ σώματος ὁμοῦ διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσμα-

33. Haec rursus multo magis cum Hom. quam cum Epit. conveniunt et eiusmodi sunt unde corrigas Homiliarum textum. Hom. l. l. Epit. l. l. δι' ἣν δὲ -- θέλω (Epit. pro his: ὅτου δὲ χάριν εἴρηκα ταῦτα, καὶ τοῦτο ὑμᾶς εἰδέναι βούλομαι). ταύτης τῆς νυκτὸς (Ep. ταύτῃ γὰρ τ. ν.) -- τοῦ (Epit. om.) θεοῦ -- ἐπελθὼν (Ep. ἐλθ.) -- ἐπιχειρῶν λέγω (multo rectius Ep. cum nostro), μὴ (Ep. om.) -- ἐγὼ (Epit. ὡς ἐγὼ) μάγος -- ἀλλὰ μετανοῶ (haec Hom. male om.; omnino inserenda sunt)· ἔξεστι -- ἀπολῦσαι (potius cum nostro scribe ἀπολοῦσαι) τὰ προπεπραγμ. (ita melius nostro) μοι ἁμ. (extrema Epit. sic: ἔξ. γ. ἴ. μετ. μοι τὰ κακῶς πεπραγμ. μοι συγχωρηθῆναι).

34. Epit. CXL. ταῦτα εἰπ. -- ἢ ὡς -- εἰς τὸν ἐκείνου πόθ. μετ. Cf. ad haec Hom. XX, 23. πῶς ὁ πατὴρ δημο[σίᾳ] αὐτοῦ μορφῆς κατηγορῶν Πέτρον εὐλογῶν τὴν πᾶσ. Ἀντ. π. εἰς πόθ. μετ. Verba καὶ ἐκ usque ἐπήγγ. (in Epit. κ. πάντ. ἐπιθυμεῖν αὐτοῦ δεινῶς ἔλεγον) respondent his in Hom. XX, 23: καὶ ἐκ τ. πάντας ἐπιθυμεῖν αὐτ. ἰδ. ἀπήγγελλεν (ita ed. Dress. sed ipse codex -γελλο). Sequentia: ἐνίους usque Σίμωνι plane cum Hom. conveniunt; Epit. vero ἔνιοι δὲ καὶ χαλεπαίνοντες αὐτῷ ἦσαν δῆθεν, οἷά περ αὐτῷ ἐκείνῳ Σίμωνι ὄντι. Pergit Hom. διὰ τὴν πρ. Πέ. ὑπερβ. στοργ. κ. χεῖρας usque Σίμωνι; Epit. vero διὰ τὸ ὑπερβάλλον τῆς περὶ τὸν Πέ. στοργῆς, καὶ χεῖρ. ἐπιβ. ἐπεχείρουν. Inde a διὸ μήπως usque ἐπιφανῇ ad verbum convenit Hom. nisi quod δεδοικότα et πέμψαντα ἀξιοῦν habet. Vario modo differt Epit. καὶ ὃς μὴ παρ' αὐτῶν ἀναιρ. δεδοικώς -- ἐπικαταλ. ζῶντα, καὶ ἀκμαζ. τῷ πρ. αὐτ. πόθ. τῇ πόλ. εὐκ. ἐπιφ.

35. Hom. l. l. Epit. l. l. Πέ. δὲ ταῦτα (Ep. τούτων) -- συναγαγ. (Ep. ed. ἀγαγ.) κ. ἐπ. (Ep. ἐπ. τε) καταστ. (Hom. ἐκ τῶν ἀκολούθων κατ.) βαπτ. καὶ ἰασ. (Ep. καὶ ἰασάμ. πολλοὺς καὶ βαπτ.) ἡμερῶν (Ep. -ρας) ἐπ. τριῶν (Ep. τρεῖς) -- ἔσπευσε. (Hac voce terminatur editio Dresselii, sed nonnihil deesse ex iis quae in Epit. et in Recogn. sequuntur credibile fit.)

36. Epit. CXLI. --- ὑπολαβόντα, τὸ πλ. συνδραμ. ἅπαν μ. χαρ. ὑπ. ὡς τῆς -- καὶ χεῖρας αὐτ. ἐπιθ. -- ἐθεράπ., ἕνα τε θεὸν -- μοναρχίας. εἶτα πρὸς τ. ξ. ἀπ. γν. δὲ ὁ γέρων ὅτι Πέ. παρῆν, προσδραμ. ἑαυτόν τε τῇ γῇ προσκαταλαβὼν τὰ ἐκείνου κατησπάζετο ἴχνη, ἀξιῶν τῷ θείῳ τελειωθῆναι βαπτίσματι, ὥστε τὸ ἀρχ. τε τῆς ψ. κάλλ. -- σώματος ἀπολαβεῖν διὰ τοῦ βαπτ. καὶ κοινωνὸς τ. ἀχρ. γενέσθαι τοῦ Χρ. μυστ.

Digitized by Google

τος ἀπολαβὼν κοινωνὸς τῶν ἀχράντων καί ζωοποιῶν τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων γένηται. 37. καὶ ὁ Πέτρος πρὸς αὐτὸν ἔφη Ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ εἶπεν Ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται, καί Κατὰ τὴν πίστιν σου γενηθήτω σοι ὡς θέλεις. πολλὰ δὲ καὶ ἕτερα ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν τοῦτον κατήχησεν. ἑσπέρας δὲ γενομένης μεταλαβόντες τροφῆς ὑπνώσαμεν, αἰνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες τὸν θεόν. 38. τῆι δὲ ἐπιούσηι ἡμέραι ἀναστὰς ὁ Πέτρος ὀρθριώτερον καὶ προσευξάμενος μετεκαλέσατο τὸν πατέρα ἡμῶν, ἅμα δὲ καὶ ἡμᾶς, λέγων Σήμερον, ὦ ἀδελφοί, μεγάλη χαρὰ γίνεται ἐν τῶι οὐρανῶι ἐπὶ τῆι θεοδωρήτωι ἀναγεννήσει τοῦ καλοῦ γέροντος Φαύστου. καὶ παραλαβὼν ἡμᾶς ἐξήειμεν κατὰ ἀνατολὰς τῆς πόλεως, ἔνθα ὑπάρχουσιν ὕδατα πολλὰ καὶ καθαρά, καὶ μόνον τὸν πατέρα ἡμῶν λαβὼν ἰδίᾳ, κατηχήσας τε πολλὰ καὶ διδάξας αὐτὸν τὰ περὶ τοῦ θεοῦ καὶ τῆς διὰ σαρκὸς αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς ἐπιδημίας, ἐβάπτισεν αὐτὸν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· καὶ λαβὼν ἄρτον, εὐχαριστήσας καὶ εὐλογήσας μετέδωκεν αὐτῷ τῶν ἁγίων καὶ ἀχράντων καὶ ζωοποιῶν τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων. 39. καὶ ἦμεν ὁμοῦ οἱ πάντες ἀγαλλιώμενοι ἐν κυρίῳ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐπὶ τῇ τοῦ πατρὸς ἡμῶν διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἀναγεννήσει, ἔτι τε καὶ τὸν θεῖον λόγον παρὰ Πέτρου ἀκροώμενοι. καὶ ποιησάντων ἡμῶν χρόνον ἐπὶ τοαυτό (sic) τινα πᾶσι κατάδηλα γέγονε τὰ καθ' ἡμᾶς, καὶ ἐν τοῖς ἁπάντων ἦμεν στόμασι διαπαντός (sic), καὶ ἐθαύμαζον πάντες ἐπὶ πᾶσι τοῖς συμβεβηκόσιν ἡμῖν, καὶ τὴν τοῦ θεοῦ εἰς ἡμᾶς βοήθειαν ἐπὶ τῶι ἀναγνωρισμῷ ἡμῶν, τοὺς μακρῷ χρόνῳ ἀπ' ἀλλήλων χωρισθέντας καὶ τεθνᾶναι (sic) νομισθέντας [ἐμεγάλυνον]. 40. καὶ τούτου βοωμένου κατὰ πᾶσαν τὴν πόλιν, μαθὼν τὰ καθ' ἡμᾶς ὁ τῆς Ἀντιοχέων ἡγεμών, κατὰ πάντα τὰ συμβεβηκότα τῷ τε πατρὶ ἡμῶν καὶ τῇ μητρί, καὶ ὅτι βασιλικοῦ γένους ὑπάρχουσιν, ἀνήγαγε ταῦτα πάντα ἀκριβῶς τῶι βασιλεῖ Τιβερίῳ. ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς οἷα συνέβη Φαύστῳ τῶι ἰδίωι αὐτοῦ συγγενεῖ, ἐκέλευσε τῷ ἡγεμόνι τῆς Ἀντιοχείας τὸ τάχος ἀποστεῖλαι αὐτὸν ἅμα καὶ τῆς μητρὸς ἡμῶν. δεξάμενος δὲ ὁ ἡγεμὼν τὴν τοῦ βασιλέως κέλευσιν, προσκαλεσάμενος τὸν πατέρα ἡμῶν καὶ τὴν μητέρα μετὰ πολλῆς τιμῆς καὶ δόξης . . . .

III.

In codice bibliothecae montis Sinaitici, saeculi fere decimi tertii, plura leguntur quae ad Constitutiones Apostolicas pertinent. Descripsi inde libri VIII. caput 32 et quae sequuntur. Scripturam codicis ita afferam ut quae a textu Cotelerii quemadmodum recognovit doctissimus Ueltzenius differant, verbis latius impressis distinguam.

37. Epit. l. l. καὶ ὁ Πέ. κατηχήσας αὐτὸν εἰρηκώς τε πολλὰ περὶ σωτηρίας, ἐπὶ τέλει δὲ καὶ τοῦτο εἰπών, ὡς ὁ κύρ. -- θεοῦ τοῖς μαθηταῖς ἐντελλόμενος Ὁ πιστεύσας, ἔφη, κ. βαπτ. σωθήσεται, καί Κατὰ -- θέλεις. ἐπεί περ ὁ καιρὸς πρὸς ἑσπέραν ἦν, τροφῆς μεταλαβόντας (al. -ντες) μετὰ τὴν συνήθη εὐχὴν ὁ ὕπνος (al. add. ἡμᾶς) ἐλάμβανε.

38. Epit. CXLII. τῇ δὲ ἐπ. (om. ἡμέρ.) ὀρθρ. πάλιν ἀν. ὁ Πέ. κ. πρ. μετακαλεῖται σὺν ἡμῖν τὸν πατ., καὶ Σήμερ. ὦ ἀδ. λέγει, μεγάλη -- ἔνθα ἦν ὕδ. π. τε καὶ -- πατέρα λαβὼν -- περὶ θεοῦ -- εὐχαριστ. τε καὶ εὐλ. τῶν ἱερῶν αὐτῷ κοινωνεῖ μυστ.

39. Epit. l. l. -- ὁμοῦ πάντες -- νύκτα τε καὶ μεθ' ἡμέραν ἐπί τε τῇ τ. πατρ. διὰ τ. θείου πνεύματος ἀναγ. καὶ τῇ ἀκροάσει τῶν Πέτρου λογίων. χρόνον οὖν τινὰ ἐπὶ τὸ αὐτὸ διαγαγόντων ἡμῶν πᾶσι δῆλα κατέστη -- στόμασι, καὶ πά. ἐθαύμ. -- ἐπὶ τῷ ἀν. ἡμῶν ἐμεγάλυνον (τοὺς μακρῷ usque νομισθ. om.)

40. Epit. CXLIII. τῆς φήμης οὖν πανταχόσε διαθεούσης, ὁ τῆς Ἀντ. ἡγ. πά. τὰ συμβ. ἐπί τε τῷ πατρὶ καὶ μητρὶ γνοὺς, καὶ ὅτι Καίσαρι κατὰ γένος προσήκουσιν, ἀναφέρει ταῦτα τῷ Τιβ. καὶ ὁ βασ. ἀκούσας κελεύει τὸ τάχ. ἀναπεμφθῆναι αὐτοὺς εἰς Ῥώμην. ὃ καὶ γέγονε, καὶ μετὰ πολλ. τιμῆς καὶ δωροφορίας ὁ ἡγεμὼν ἐξ Ἀντιοχείας πρὸς τὸν Καίσαρα Τιβέριον αὐτοὺς ἀποστέλλει.

Digitized by Google

ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΓΙΩΤΑΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΚΑΝΟΝΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ.

Οἱ (plura praecedunt apud Cot. et Ue.) *πρώτως προσιόντες τῷ μυστηρίῳ τῆς εὐσεβείας διὰ τῶν διακόνων προσαγέσθωσαν τῷ ἐπισκόπῳ ἢ τοῖς πρεσβυτέροις, καὶ τὰς αἰτίας ἐξεταζέσθωσαν οὗ χάριν προσῆλθον τῷ κυριακῷ λόγῳ. οἱ δὲ προσενέγκαντες μαρτυρείτωσαν* (Cot. add. *αὐτοῖς*) *ἀκριβώσαντες τὰ κατ' αὐτούς. ἐξεταζέσθω δὲ ἀκριβῶς ὁ τρόπος καὶ ὁ βίος, καὶ εἰ δοῦλοί εἰσιν ἢ ἐλεύθεροι.* 2. *Καὶ ἐὰν ᾖ τις δοῦλος, ἐρωτάσθω ὁ δεσπότης αὐτοῦ εἰ μαρτυρεῖ αὐτῷ· εἰ δὲ μή, ἀποβαλέσθω, ἕως ἂν ἄξιον ἑαυτὸν ἐπιδείξῃ τῷ δεσπότῃ· εἰ δὲ μαρτυρεῖ αὐτῷ, προσδεχέσθω. ἐθνικοῦ οἰκέτης διδασκέσθω εὐαρεστεῖν τῷ δεσπότῃ, ἵνα μὴ βλασφημεῖται ὁ λόγος.* 3. *Εἰ μὲν οὖν ἔχει γυναῖκα ἢ ἡ γυνὴ ἄνδρα, διδασκέσθωσαν ἀρκεῖσθαι ἑαυτοῖς· εἰ δὲ ἄγαμοί εἰσι, μανθανέτωσαν μὴ πορνεύειν ἀλλὰ γαμεῖν ἐν νόμῳ. εἰ δὲ ὁ δεσπότης αὐτοῦ πιστὸς ὢν καὶ εἰδὼς ὅτι πορνεύει, οὐ δίδωσιν αὐτῷ γυναῖκα ἢ τῇ γυναικὶ ἄνδρα, ἀφοριζέσθωσαν.* 4. *Ἐάν* (Cot. add. *δέ*) *τις δαίμονα ἔχῃ, διδασκέσθω μὲν τὴν εὐσέβειαν, μὴ προσδεχέσθω δὲ εἰς κοινωνίαν πρὶν ἂν καθαρισθῇ· εἰ δὲ θάνατος κατεπείγει, προσδεχέσθω.* 5. *Εἴ τις πορνοβοσκός, ἢ παυσάσθω* (Cot. add. *τοῦ*) *μαστροπεύειν ἢ ἀποβαλέσθω* (sequuntur plura apud Cot.). *τῶν ἐπὶ σκηνῆς ἐάν τις προσείη* (sic) *ἀνὴρ ἢ γυνὴ ἢ ἡνίοχος ἢ μονομάχος ἢ σταδιοδρόμος ἢ λουδεμπιστὴς* (codex *-στῆς*) *ἢ ὀλυμπικὸς ἢ χοραύλης ἢ κιθαριστὴς* (seq. alia apud Cot.) *ἢ αὔλησιν ἐπιδεικνύμενος, ἢ παυσάσθωσαν ἢ ἀποβαλέσθωσαν.* 6. *Στρατιώτης προσιὼν διδασκέσθω μὴ ἀδικεῖν, μὴ συκοφαντεῖν, ἀρκεῖσθαι δὲ τοῖς διδομένοις ὀψωνίοις· πειθόμενος προσδεχέσθω, ἀντιλέγων δὲ ἀποβαλέσθω. ἀρρητοποιός, κίναιδος, βλάξ, μάγος, ὀχλαγωγός, ἐπαοιδός, λῶταξ, περιάμματα ποιῶν, οἰωνιστής, συμβολοδείκτης, παλμῶν ἑρμηνεύς, φυλαττόμενος ἐν συναντήσει λωβὰς* (sic) *ὄψεων ἢ ποδῶν ἢ ὀρνίθων ἢ γαλῶν ἢ ἐπιφωνήσεων ἢ παρακροαμάτων συμβολικῶν, χρόνῳ δοκιμαζέσθωσαν· δυσέκνιπτος - - ἀποβαλέσθωσαν.* 7. *Παλλακὴ - - ἀποβαλέσθω - - εἰ μὲν δούλη ἐστίν - - εἰ δὲ ἐλευθέρα, γαμείτω - - ὁ* (pro *εἰ*) *δὲ μή, ἀποβαλέσθω.* 8. *Ἑλληνικοῖς - - μετατιθέσθω ἢ ἀποβαλέσθω - - ἱπποδρομικοῖς ἀγῶσιν - - ἀποβαλέσθω.* 9. *Ὁ μέλλων - - εὔνοιαν* (codex *ἄνοιαν*) *ἔχῃ* (Cot. add. *περὶ τὸ πρᾶγμα*) - - 10. - - *λαϊκὸς εἴη.* 11. *Πᾶς πιστὸς - - πρὸ τοῦ τὸ ἔργον χεῖρον ἐπιτελέσαι - - εἰ δέ τις λόγος κατηχήσεως γίνεται, προτιμησάτωσαν - - εὐσεβείας.* 12. *Πιστὸς ἢ πιστὴ - - ἐπιστολαῖς διετάξαμεν.*

Inscriptum est *Πέτρου καὶ Παύλου τῶν ἁγίων ἀποστόλων διάταξις.*[1])

XXXIII, 1. *Ἐγὼ Πέτρος καὶ* (Cot. add. *ἐγὼ*) *Παῦλ. διατάσσομεν ἐργάζεσθαι τοὺς λαοὺς πέντε ἡμέρας, σάββ. δὲ κ. κυρ. σχολαζέτωσαν* (Cot. add. *ἐν*) *τῇ ἐκκλησίᾳ - - δημιουργ. τρόπον ἔχειν - -* 2. *Τὴν - - ὁ συγχωρήσας* (Cot. add. *ἢ*) *καὶ ἀναστήσας - - πνεύματος τὴν δοθεῖσαν - - ἐν αὐτῇ* (Cot. add. *τὴν*) *ἀπροσδόκητον χάριν τοῖς ἀνθρώποις δεδόσθαι - - λόγον* (Cot. add. *Ἰησοῦν Χριστὸν*) *ἐκ - - τὴν τῶν ἁγίων θεοφανίων ἑορτὴν - -* 3. *Τὰς ἡμέρας - - ἠξίωσαν ἁγίου.*

XXXIV, 1.[2]) *Εὐχὰς ἐπιτ. ὄρθρως πρώτῃ ὥρᾳ τρίτῃ τε καὶ ἕκτῃ κ. ἐνν. καὶ ἑσπέρας καὶ ἀλεκτοροφωνίας. ὄρθρου μὲν* (Cot. add. *εὐχαριστοῦντες*) *ὅτι ἐφ. ἡμᾶς* (Cot. *ὑμῖν*, non Ue.) - - *νύκταν - - ὅτι ἐν αὐτῇ ἀπόφασιν ἀπὸ Πιλάτου ἔλαβεν ὁ κύριος - - ἐσταυρώθη ὁ Χριστός· ἐννάτῃ* (Cot. add.

[1]) Proximus titulus in tabula (*πίναξ*) est: *περὶ τοῦ φυλάττειν ἕκαστον τάξιν καὶ λειτουργίαν.*

[2]) Nulla textui inscriptio praeposita est.

Digitized by Google

δέ) ὅτι πάντα ἐκεκίνητο - - ἐφ᾽ ἑσπέρας δὲ εὐχ. ὅτι ἡμῖν (Cot. ὑμῖν, Ue. om.) ἔδωκεν ἀνάπαυσιν (Cot. add. τῶν) καθημερινῶν - - τῆς παρουσίας - - 2. Εἰ μὴ - - προσιέναι - - φευκτέος - - οὕτως καὶ οἱ ἐναγεῖς μιαίνουσιν. 3. Εἰ δὲ μήτε ἐν οἴκῳ ἅμα μήτε ἐν ἐκκλ. (Cot. add. συναθροισθῆναι) δυνατόν, ἕκαστος (Cot. add. παρ᾽) ἑαυτῷ ψαλλέτω - - ἐὰν ὦσι (ita recte etiam Ue. contra Cot. εἰσί) φησὶν ὁ κύριος (item Ue., Cot. om.) - - 4. - - κατ᾽ οἶκ. προσευχέσθω (ab hoc προσευχ. scriba transiluit ad alterum) - - 5. - - δούλοις (ita recte Ue., Cot. δοῦλοι) - - ἀποβαλέσθωσαν. Jam sequitur caput XLII. nullo titulo aut nota interposita. Ἐπιτελείσθω (Cot. add. δὲ) τρίτα - - ἐν ψαλμ. (Cot. add. καὶ ἀναγνώσεσι) καὶ προσευχαῖς - - καὶ τριακοστὰ - - ὑπ. μνείας αὐτῶν διδόσθω ἐκ τ. ὑπ. αὐτοῖς εἰς ἀν. αὐτῶν.

XLIII. XLIV. 1. Ἐν δὲ ταῖς μνήμαις - - πρεσβύτεροι γὰρ - - λέγει γὰρ - - οἶνον (Cot. add. δὲ) μὴ - - οὐ (Cot. add. μὴ) δύνωνται - - μετὰ τὸν θεὸν - - οὐχ ἵνα μὴ πίωσιν· ὅλως γὰρ οὐκ (ita etiam Ue., Cot. καί) - - μὴ πίνειν οἶνον εἰς - - τοῦ μεθύσου. 2. - - τὸ ὄνομα κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν Ἰησ. Χρ. - - εἴρηκε Τίνι - - οὐ τῶν χρονιζ. ἐν οἴνῳ καὶ κατασκοπούντων π. π. γίν. XLV. - - προσίενται - - ἐφ᾽ ἑαυτοῖς - - XLVI., 1. Τοῦτο δὲ κοινῇ πᾶσι - - τῇ αὐτῷ δοθείσῃ τάξει - - ὁ ἀκούων γὰρ ὑμῶν, φησὶν ὁ κύριος, ἐμοῦ - - καὶ ὁ ἐμὲ ἀθετῶν etc.

IV.

Apud Fabricium Harlessiumque Bibliothecae Graecae tomo XII. legitur „Leonis Allatii diatriba de Georgiis, hinc inde contracta, cum notis Fabricii et G. C. Harless." Ibi pag. 30. de Georgio monacho nomine Hamartoli claro haec scripta sunt: „Chronicon et ipse scripsit ab exordio mundi ad Michaelem Theophili filium (imperio praefuit ab a. C. 841. ad 867.), quando ipse vitam agebat, ex variis et diversis chronographis et interpretibus sacris contextum; historia quidem non admodum opulentum, sed ad firmanda fidei capita dissertationibus et sanctorum patrum auctoritatibus longiusculum. Pleraque sunt in eo quae in Cedreno, Theophane, Glyca aliisque iisdem pene verbis ac sententiis, paucissimis tamen exceptis descripta: ex hoc autem illos veluti e fonte suo, cum posteriores sint, hausisse nemo ambiget. Historiam ad aliorum scriptorum loca obscura et ardua explananda apprime necessariam nos e Graeca lingua multis abhinc annis vertimus in Latinam. Quae utinam aliquando bono reipublicae litterariae lucem videat!" (Nota editorum ad haec sic habet: „Nec dum, quod dolendum, lucem vidit, neque Allatio neque alio editore, licet manu exarata in variis bibliothecis ut Caesarea, apud Lambec. VIII. p. 462.")

Haec quo jure dicta et adnotata sint, apparebit ex aliquot eius chronici exemplis, desumptis ex codice Coisl. 305. saeculi fere decimi (ipse chronici auctor vixit nono saeculo), collato passim cod. Reg. sive Imper. 1706. aliquot saeculis recentiore. Primo loco quae dabimus, eo gratiora theologis fore spes est quum maximam partem ex Clementinis hausta esse appareat. Conferenda autem sunt cum iis quae Cedrenus utpote a Georgio Hamartolo mutuata habet editionis Parisinae pag. (205.) 206 sqq. (edit. Bonn. pag. 360 sqq.)

Digitized by Google

Μετὰ δὲ Κλαύδιον ἐβασίλευσε Νέρων (1706. add. *ὁ*) *υἱὸς αὐτοῦ ἔτη ιδ'·* (1706. addita habet: *ὃς πονηρότατος καὶ λάγνος ὢν τὴν μητέρα καὶ τὴν μνηστὴν ἀνελὼν εὐνοῦχον ἔγημεν· οὗτος ἀνεῖλε τοὺς ἀποστόλους Πέτρον καὶ Παῦλον* etc.) *ἐφ' οὗ Σίμων ὁ μάγος ἐλθὼν ἐν Ῥώμῃ καὶ πολλὰ σημεῖα διὰ γοητείας καὶ φαντασίας τινὰς ἐπιτελῶν* (1706. *ἐκτελῶν*) *καὶ ἑαυτὸν θεὸν ὀνομάζων. καὶ τοῦ μεγάλου Πέτρου τὴν Ῥώμην τότε καταλαβόντος καὶ πρὸς τὸν μάγον ἀπελθόντος εὗρε κύνα παμμεγέθη δεδεμένον ἁλύσεσιν ἐν τῷ πυλῶνι· ὃν ὁ Σίμων δεσμήσας ἐκώλυσεν* (1706. *ἐκώλυεν*) *πάντας οὓς οὐκ ἤθελε πρὸς αὐτὸν εἰσιέναι. καὶ τοῦτο ἦν πρῶτον θαῦμα τῷ* (1706. add. *Πέτρῳ τῷ*) *μέλλοντι πρὸς Σίμωνα εἰσέρχεσθαι. ὁ δὲ Πέτρος ἰδὼν τὸν κύνα οὕτω μέγαν καὶ ἀπηγριωμένον, καὶ μαθὼν ὅτι πολλοὺς ἀνεῖλεν ἐπιχειρήσαντας εἰσελθεῖν πρὸ τῆς ἐπιτροπῆς Σίμωνος, κρατήσας ἔλυσεν αὐτὸν λέγων Εἴσελθε πρὸς Σίμωνα καὶ εἰπὲ αὐτῷ ἀνθρωπίνῃ φωνῇ Πέτρος ὁ δοῦλος Χριστοῦ εἰσελθεῖν σε θέλει. καὶ τοῦ κυνὸς εὐθὺς δρομαίου εἰσελθόντος καὶ οὕτω λαλήσαντος κατεπλάγησαν οἱ μετὰ Σίμωνος λέγοντες Τίς ἐστι Πέτρος, καὶ τίς ἡ τοσαύτη δύναμις αὐτοῦ; πρὸς οὓς φησὶν ὁ Σίμων Τοῦτο ὑμᾶς μὴ ξενιζέτω· ὅπερ κἀγὼ ποιήσω· καὶ προσκαλεσάμενος τὸν κύνα καὶ ὡσαύτως προστάξας εἰπεῖν ἀνθρωπίνῃ φωνῇ τῷ Πέτρῳ εἰσελθεῖν. καὶ τοῦτο ποιήσας πάλιν ὁ κύων, εἰσῆλθε Πέτρος πρὸς Σίμωνα· καὶ συμβαλὼν μετ' αὐτοῦ Σίμων εἰς θαυματουργίας, ἐνίκησε Πέτρος ἰάσεις ποιῶν, καὶ πολλοὶ πιστεύσαντες ἐβαπτίσθησαν. καὶ ἦν ἐν τῇ Ῥώμῃ ταραχὴ πολλὴ* (1706. *μεγάλη*) *καὶ σύγχυσις ἕνεκεν Πέτρου καὶ Σίμωνος, ὅτι κατέναντι ἀλλήλων ἐποίουν* (1706. add. *τὰ*) *θαύματα. ἅπερ μαθὼν Ἀγρίππας ὁ ἔπαρχος ἀνήγαγε τῷ βασιλεῖ Νέρωνι λέγων Δύο τινές εἰσιν ἄνδρες ἐν τῇ πόλει θαύματα ποιοῦντες ἀπέναντι ἀλλήλων· ὁ μὲν λέγει ἑαυτὸν εἶναι τὸν Χριστόν· ὁ δὲ ἄλλον εἶναι τὸν καὶ* (1706. om.) *ἐσταυρωμένον Ἰησοῦν, οὗ* (1706. om.) *καὶ μαθητὴν ἑαυτὸν εἶναι διισχυρίζεται. οὓς κελεύσας ὁ Νέρων ἀχθῆναι κατενώπιον αὐτοῦ λέγει πρὸς Σίμωνα Σὺ εἶ ὃν λέγουσι Χριστόν; ὁ δὲ φησίν Ἐγώ εἰμι. ὁμοίως δὲ καὶ τὸν Πέτρον ἐπερωτήσας εἰ ἀληθῶς οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός, Οὐκ ἔστιν οὗτος, ἔφη Πέτρος, μὴ γένοιτο· ἐγὼ γὰρ ἐκείνου μαθητής εἰμι τοῦ σταυρωθέντος καὶ ἀναστάντος καὶ εἰς οὐρανὸν ἀναληφθέντος. ὁ δὲ Νέρων ὡς τερατολόγους ἀμφοτέρους εὐθὺς ἀτίμως ἐκ προσώπου αὐτοῦ θᾶττον ἐξήλασεν. οἱ δὲ διάγοντες ἐν Ῥώμῃ ἐποίουν ἔτι θαύματα κατέναντι ἀλλήλων. καὶ ὁ μὲν Σίμων προστάξας καὶ ἀχθέντος μεγάλου ταύρου εἶπεν λόγον εἰς τὸ ὠτίον αὐτοῦ,* (1706. *μιᾷ οὖν τῶν ἡμερῶν προστάξαντος τοῦ Σίμωνος ἀχθῆναι αὐτῷ ταῦρον παμμεγέθη, ἐλάλησεν εἰς τὸ οὖς αὐτοῦ*) *καὶ παραχρῆμα* (1706. *παρευθὺς*) *τέθνηκεν ὁ ταῦρος. ὁ δὲ Πέτρος εὐξάμενος καὶ ἀναστήσας αὐτόν, πάντες μᾶλλον ἐθαύμαζον λέγοντες Τὸ ζωογονῆσαι ὑπὲρ τοῦ θανατῶσαι μεῖζόν ἐστι* (1706. add. *τὸ*) *θαῦμα. καὶ μέντοι καὶ ἄλλα σημεῖα πολλὰ ἐποίησαν, καὶ λόγους δογματικοὺς ἐλάλησαν ἀπέναντι ἀλλήλων, οὐ μόνον ἐν Ῥώμῃ ἀλλὰ καὶ ἐν Συρίᾳ πρότερον, ἅτινα Κλήμης ὁ Ῥωμαῖος καὶ πάνσοφός τε καὶ μαθητὴς Πέτρου* (1706. *καὶ πάνσ. μαθ. Πέτρου*) *καὶ συνέκδημος ἐπεξεργαστικώτερον* (1706. *ἐπεργαστικ.*) *διηγησάμενος* (1706. *διηγούμενος*) *οὕτως ἔφη.*

Τοῦ γὰρ Πέτρου[1]) *ποτὲ διδάσκοντος ἐπὶ λαοῦ περὶ τοῦ μόνου θεοῦ, ὁ Σίμων* (1706. *Τοῦ μακαρίου Πέ. τοῦ ἀποστόλου διδάσκοντος τὸν λαὸν σέβεσθαι καὶ προσκυνεῖν τὸν ἐπὶ πάντων μόνον ἀληθινὸν θεόν, ὁ Σίμ.*) *ἔξω τοῦ ὄχλου βοῇ μεγάλῃ χρησάμενος πρὸς τὸν Πέτρον εἶπεν* (1706. *ἔξω τ. ὄχλ. ἑστὼς ἐβόησε Τί*) *Τί ψευδόμενος ἀπατᾶν θέλεις τὸν παρεστῶτά σοι ἰδιώτην ὄχλον, πείθων αὐτὸν θεοὺς μήτε νομίζειν μήτε εἶναι, καίπερ τῶν παρ' Ἑβραίοις βίβλων λεγουσῶν πολλοὺς θεοὺς εἶναι; πλὴν οὖν περὶ οὗ ἔφης θεοῦ, δείξας*

[1]) Cf. ad haec Homil. III, 38.

ἐγὼ μὴ αὐτὸν εἶναι τὸν ἀνώτατον καὶ παντοδύναμον θεόν, καθὸ ἀπρόγνωστός ἐστι καὶ ἀτελὴς καὶ ἐνδεὴς καὶ οὐκ ἀγαθὸς καὶ πολλοῖς ὑποκείμενος πάθεσι κατὰ τὴν ὑμετέραν γραφήν, ἕτερος πάντως περιλείπεται προγνωστικός, τέλειος, ἀνενδεής, ἀγαθός, καὶ παντὸς πάθους ἀπηλλαγμένος. ὃν δὲ σὺ φῂς δημιουργὸν καὶ ὑπέρθεον, τοῖς ἐναντίοις ἀντικείμενος ὑπάρχει.

Αὐτίκα γοῦν ὁ καθ' ὁμοίωσιν [1]) - - θανάτῳ καταδικάζεται - - ἐπεὶ μὴ πανταχοῦ βλέπει ἐπὶ τῇ τῶν Σοδόμων καταστροφῇ, λέγει Καταβὰς ὄψομαι εἰ κατὰ - - καὶ τὸ εἰπεῖν περὶ τοῦ Ἀδάμ - - μήπως - - καὶ φαγὼν ζήσεται εἰς τ. αἰῶνα, ἀγνοοῦντος κ. φθ. ἐστι σύμβολον. ὥσπερ καὶ τὸ Ἐνεθυμήθη - - καὶ τὸ Ὀσφράνθη - - καὶ τὸ τέλος τῆς ὑπομ. μὴ προειδότος.

Ὁ δὲ Πέτρος ἔφη πρὸς αὐτόν (1706. πρ. τὸν Σίμωνα) Εἰ τυφλὸς - - πῶς ἐντελλόμενος ὁ θεὸς ἐδείκνυεν αὐτῷ λέγων Ἀπὸ δὲ τοῦ [2]) - - καὶ ὁ Πέτρος Πῶς - - εἶχον ἀνεῳγότας - - δῆλον ἐντεῦθεν· εἶδεν (1706. δῆλον· ἰδοῦσα) - - καὶ (1706. om.) ὡραῖόν ἐστι τοῦ κατανοεῖσθαι (1706. -νοῆσαι) - - καὶ ἔδωκε (1706. add. καὶ) τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς μετ' αὐτῆς (1706. om. μετ' αὐτ.). εἰ οὖν - - γνῶσιν εἶχον καλοῦ τε καὶ κακοῦ, ὄψιν δὲ (1706. καὶ ὅτι ὄψιν) ἕκαστον (1706. -στα) - - γνῶσιν ἀδιάφθορον παρέσχεν - - τυφλοῦ δίκην (1706. δίκ. τυφλ.) - - καὶ τὸ (1706. τὸν) πάνυ γνώριμον - - οὕτως οὖν καὶ ὁ Ἀδὰμ - - διεγέρθησαν (1706. διηγ.)· τὸ γὰρ Διηνοίχθ. αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ - - ἐγγενομένην (1706. ἐγγινομ.) - - παρευθὺς γὰρ - - πλήττεται.

Καὶ ὁ Σίμων φησίν Εἰ πρόγνωσιν εἶχεν [3]) - - καὶ ὁ Πέτρος (1706. add. εἶπεν) - - φησὶ πρὸς τὸν (1706. φησὶ τῷ) Ἀβρ. Γινώσκων γίνωσκε - - δουλώσουσιν αὐτῷ (ita etiam 1706.) ἔτη γ' (1706. τγ') - - ἀποστραφήσονται ὧδε. [4]) οὔπω γὰρ ἀναπεπλήρωνται αἱ ἁμαρτίαι τῶν Ἀμορραίων ἕως τοῦ νῦν. οὕτω δὴ καὶ πρὸς Μωυσέα φησίν Ἰδοὺ σὺ κοιμᾶσαι μετὰ τῶν πατέρων σου, καὶ ἀναστὰς ὁ λαὸς οὗτος ἐκπορνεύσει ὀπίσω θεῶν ἀλλοτρίων τῆς γῆς εἰς ἣν εἰσπορεύεται ἐκεῖ, καὶ ἐγκαταλείψουσί με καὶ διασκεδάσουσιν τὴν διαθήκην μου ἣν διεθέμην αὐτοῖς. καὶ ὀργισθήσομαι θυμῷ καὶ καταλείψω αὐτοὺς καὶ ἀποστρέψω τὸ πρόσωπόν μου ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἔσται κατάβρωμα, καὶ εὑρήσουσιν αὐτὸν κακὰ πολλά. οἶδα γὰρ τὴν πονηρίαν αὐτῶν, ὅσα ποιοῦσιν ὧδε σήμερον πρὸ τοῦ εἰσαγαγεῖν με αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν ἣν ὤμοσα τοῖς πατράσιν αὐτῶν δοῦναι, γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι. καὶ φαγόντες καὶ ἐμπλησθέντες ἐγκαταλείψουσί με. Τί δέ; οὐχὶ καὶ Μωυσῆς (1706. Μωσ.) - - εἰς τὰ ἔθνη πάντα διασπορὰν - - ὁ δὲ Μωυσῆς καὶ οἱ (1706. om.) ἄλλοι - - προῄδεισαν (1706. προεγίνωσκον)· πῶς - - τὰ ἐσόμενα (1706. τὰ μέλλοντα) - - καὶ μέν (1706. μέντοι) γε καὶ τὸ Ἐπείραζε τ. Ἀβρ. καὶ τὸ Ὀσφράνθη (** et 1706. ὠσφρ.) καὶ ὅσα τοιαῦτα, συγκαταβατικῶς (1706. σωματικῶς) διὰ - - Μὴ φάγομαι - - πίομαι; ὅθεν ὁ ἐξ αὐτοῦ (1706. ἐξ αὐτ. ὁ) πρὸ τῶν - - ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐρ. ὅτι χρ. τούτ. πάντων (1706. ἁπάντ.) πρὶν αὐτὸν αἰτήσησθε (1706. -σασθαι). καὶ τοῖς (1706. add. μὴ) νομίζουσιν ὅτι μὴ (1706. om.) πάντα - - ἀποδώσει (1706. add. ὑμῖν) ἐν - - διηγόρευεν (1706. -ρευσεν) ὁ θεός Ἔλεος (1706. -ον) θέλει (1706. θέλων) καὶ οὐ θυσίας (1706. -ίαν ut

[1]) Incipit h. l. Homil. III, 39. Convenit autem haec textus pars tantopere cum Cedreni libro ut ea tantum exscribere praestet quae aliquo modo differant vel ad corrigendum Homiliarum textum valere videantur.

[2]) Cf. ad haec Homil. III, 42.

[3]) Cf. ad haec Hom. III, 42.

[4]) Sequentia usque dum est Τί δέ; in Cedreno non leguntur; desunt etiam in cod. Imp. 1706. Prima: οὔπω–τοῦ νῦν cum Homil. l. l. conveniunt. Cetera cf. cum Deuter. 31, 16—21.

Digitized by Google

videtur) - - οἰκτίρμονες ὡς ὁ πατὴρ ὑμῶν (nec 1706. add. ὁ) οὐράνιος. διὰ δὲ τοὺς ἀπατ. (1706. add. καὶ ὑπολαμβάνοντας) πολλοὺς - - ἵνα γινώσκωσι (1706. -σκουσι) σὲ - - πρὸς τὸν ἐπερωτήσαντα (1706. ἐρωτ.) Ποία ἐστὶ πρὸ (corrige πρώτη?) πάντων (1706. ἐστ. πρώτη, omisso πάντων) ἐντολή, ἀπεκρίθη (1706. ἔφη) Πρώτη πάντων ἐντολή ἐστιν Ἄκουε Ἰσραήλ, κύριος - -.

Ὁ δὲ Σίμ. συν. ὅτι Πέτρος αὐτὸν (1706. ἑαυτὸν) συνάγει (1706. add. ἐν) ταῖς γραφαῖς εἰς - - οὕτως ἦν ἐξησκημένος ἐν ταῖς μαγείαις καὶ μεθοδείαις τοῦ σατανᾶ, ὡς (1706. ἐν ταῖς διαβολικαῖς ἐνεργείαις καὶ μαγ. κ. μεθ. ὡς) - - σχεδὸν ἐπὶ ταῖς - - ἵπτατο καὶ ἐκ - - δράκων ἐγίνετο καὶ εἰς ἕτερα ζῶα μετεμορφοῦτο· διπρόσωπος ἐγίνετο καὶ εἰς (1706. om. ἕτερα ζῶα usque κ. εἰς) χρ. μετεβάλλετο· θύρας - - ἤνοιγε καὶ σιδηρᾶ (1706. σιδήρων) δεσμά - - εἰδεῶν (1706. ἰδεῶν) παριστῶν (1706. παρίστα) - - φερόμενα (1706. φέρεσθαι) πρ. ὑπ. ἐποίει βλέπεσθαι (1706. om.) - - τῶν τεθνηκότων - - πολλοὺς δὲ γόητα - - πειρωμένους διαλλάξας - - διαφόροις καὶ δυσιάτοις - - πλεῖστα (1706. add. εἰργάσατο) καθυπουργ. αὐτῷ (1706. αὐτῶν) τῶν δαιμ. εἰργάζετο (1706. om.)· κἀντεῦθεν οὐ μόνον ἑαυτὸν εἰς ἑτέρας μορφὰς ἀνθρώπων τε καὶ ἀλόγων, ὡς ἔφην, μετεσχημάτιζεν, ἀλλὰ καὶ οὓς ἤθελεν οὕτως ἐποίει. καὶ γοῦν - - περιθεὶς τῷ μαθητῇ Πέτρου Φαύστῳ (1706. Φαύστ. τῷ μαθ. Πέ.) - - πρὸς Πέτρον ἐνώπιον ἡμῶν ἔχων τὴν μορφὴν Σίμωνος, καὶ (1706. pro ἐνώπιον usque καί habet ἐδιώκετο) ὑπὸ πάντων ἀποσειόμενος καὶ μισούμενος (1706. om. ἀποσ. κ. μισ.) διὰ τ. ἀν. εἰδέαν τοῦ Σίμωνος (1706. ἰδέαν ἣν περιέκειτο) ἐμβλέψας (1706. add. δὲ) ὁ Πέ. - - ἰδὼν (1706. add. τοῦτον) λυπούμενον καὶ δάκρυσι συνεχόμενον ἔφη - - παραλλαγὴ (1706. ὑπαλλαγὴ) - - γέγονε διὰ κακομηχανίας καὶ σατανικῆς ἐπινοίας τοῦ γόητος (1706. om. διὰ usque γόητος)· ὑπὸ γὰρ Καίσαρος ζητούμενος - - ἵνα (1706. add. τοῦ) συσχ. κ. ἀναιρ. σου (1706. om.) λύπην - - λαοπλάνου (1706. add. καὶ ἐχθροῦ τῆς ἀληθείας) Σίμωνος - - ἰδίαν σου (1706. om.) παρέξει (1706. add. σοι) τάχιον· ὅπερ δὴ καὶ (1706. add. σὺν τῷ λόγῳ) γέγονεν (1706. add. πάντων ἡμῶν θεωρούντων). καὶ ταῦτα μέντοι - - γεγράφηκεν, ὡς ἔφην, Κλήμης ἐν Συρίᾳ (1706. om. ἐ. Συρ.) λεχθῆναι καὶ διαπραχθῆναι (1706. add. ἐν Συρ.).

Ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ μετὰ τὸ - - ὡς εἴρηται - - Σὺ ἔφης - - καὶ ἰδὼν αὐτὸν Πέτρος - - ἀπέθανεν. τοῦ δὲ μιαροῦ αὐτοῦ σώματος τεθέντος ἔνθα καὶ πέπτωκεν, ἐκλήθη ὁ τόπος ἔκτοτε Σιμώνιον (1706. ὁ δὲ τόπος ἔκτοτε ὁ δεξάμενος αὐτοῦ τὸ βέβηλον καὶ παμμίαρον σῶμα ἐκλήθη Σιμώνιον). περὶ οὗ καὶ ἐν ταῖς ἀποστολικαῖς διατάξεσιν[1]) ὁ αὐτὸς (1706. ὁ μέγας ἀπόστολος) Πέτρος - - ἐσκύλευσε - - ἐμπειρίας καὶ ἐνεργείας - - διαστρέφειν τὸν λόγον (1706. λαὸν) τ. θε. συμπαρ. (1706. add. μοι) - - Ζακχαίου τοῦ ποτὲ τελώνου κ. Βαρν. (1706. add. καὶ Νικήτα) καὶ Ἀκύλα ἀδελφῶν Κλήμεντος τ. Ῥωμ. (1706. add. ἐπισκόπου τε καὶ πολίτου) - - διαλεχθεὶς αὐτῷ εἰς τὸν περὶ τοῦ εὐαγγελίου λόγον καὶ τῶν προφ. καὶ - - ἡττήσας (1706. ἥττησα) αὐτ. δυν. τοῦ κυρίου (1706. add. ἡμῶν Ἰησ. Χρ.) καὶ εἰς ἀφ. καταβαλὼν φυγ. κατέστησα, εἰς τὴν Ἰταλίαν - - πολλοὺς ἀνατρέπων - - τά τε ἔθνη ἐκστάνων (1706. ἐξιστάνων) - - ἐνεργείᾳ (1706. -γείαις)· ὡς (1706. om.) καί ποτε - - πάντων δὲ θαυμαζόντων - - ὑπὸ δαιμόνων (1706. -νίων) εἰς τοὺς (1706. om.) οὐρανοὺς - - ἐπιχορηγήσειν (1706. -γεῖν)· τῶν δὲ δήμων ἐπευφ. αὐτὸν (1706. om.) - - ἱκέτευον (1706. -τευσα) - - καταρράξαι (1706. καταράξ.) τὸν λυμαιῶνα (1706. λυμεῶνα) καὶ τὴν ἰσχὺν τῶν δαιμόνων περικόψαι. καὶ (1706. om.) ἀτενίσας (1706. add. οὖν) τῷ Σίμ. εἶπον Εἰ - - μετὰ ἦχου - - καὶ (1706. om.) τοῦ ὄχλου - - ὃν (1706. add. ὁ Πέτρος) - - ἀπέσβη (1706. ἀπεσβέσθη) - - ἡμέραν ἐκείνην τοῦ - - οἱ Ῥωμαῖοι.

[1]) Cf. Constit. Apost. VI, 7, 8, 9.

Quae iam sequuntur in chronico Georgii Hamartoli, ea apud Cedrenum non leguntur. *Σάββατον γὰρ ἦν ἐν ᾧ καὶ προσευχὴ καὶ νηστεία τοῖς πιστοῖς. ἔθος γὰρ ἦν τὸ προσεύχεσθαι τὴν ἐκκλησίαν ὑπὲρ τῶν διδασκάλων ἀγωνιζομένων ἢ θλιβομένων, ὡς ἐν ταῖς πράξεσι τῶν ἀποστόλων γέγραπται ὅτι προσευχὴ ἦν ἐκτενὴς γενομένη* (1706. *γινομ.*) *ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας ὑπὲρ τοῦ Πέτρου. ὡς οὖν ἐν* (1706. om.) *ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου γενομένης τῆς Χριστοῦ νίκης καὶ τῆς πτώσεως τοῦ ἀντιχρίστου* (codex Coisl. *ἀντιχρήστου*) *Σίμωνος, ἐπιφανερῶς* (ita 1706; Coisl. *-ροῖς*) *σάββασι τὸ μνημόσυνον ἐκτελοῦντες Ῥωμαῖοι νηστεύουσι καὶ συνάξεις φαιδρὰς ποιοῦσι, μέχρι νῦν τὴν παράδοσιν ἐκείνην φυλάττοντες. καὶ γὰρ καὶ ἄλλαι τινὲς ἐκκλησίαι διάφορα παραφυλάττουσιν ἔθη, καθὼς οἱ τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἱστορίας* [*γραψάμενοι?*] *ἀνεγράψαντο. παρὰ Σκύθαις μὲν γάρ, φησίν, αἱ πόλεις πᾶσαι ἐπίσκοπον ἔχουσιν ἕνα καὶ μόνον. παρὰ δὲ Κυπρίοις καὶ Ἄραψιν καὶ ἐν ταῖς κώμαις εἰσὶν ἐπίσκοποι. ὥσπερ οὖν καὶ παρὰ τοῖς ἐν Φρυγίᾳ Ναυατιανοῖς καὶ Μοντανισταῖς καὶ παρὰ μὲν τῇ ἐκκλησίᾳ Ῥώμης ἑπτὰ μόνον διάκονοι γίνονται· παρὰ δὲ πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἀδιάφορος ὁ τούτων ἀριθμός ἐστι. καὶ ἐν Ῥώμῃ πάλιν ἅπαξ μὲν* (1706. om.) *τοῦ ἐνιαυτοῦ λέγεται τὸ ἀλληλούϊα, ἐν τῇ πρώτῃ τοῦ πάσχα ἡμέρᾳ, καὶ οὐδεὶς ἐπ' ἐκκλησίας διδάσκει ποτέ, οὐδ' αὐτὸς ὁ ἐπίσκοπος. ἐν δὲ Ἀλεξανδρείᾳ διδάσκει μὲν ὁ ἐπίσκοπος ἐπ' ἐκκλησίας, τῶν δὲ εὐαγγελίων ἀναγινωσκομένων οὐκ ἀνίσταται τοῦ θρόνου. καὶ τὴν τεσσαρακοστὴν τῶν νηστειῶν οἱ μὲν ἑβδομάδας ϛ' νηστεύουσιν, ὡς οἱ* (1706. om.) *ἐν τῷ Ἰλλυρικῷ καὶ Λιβύῃ καὶ Αἰγύπτῳ καὶ πάσῃ τῇ δύσει καὶ Παλαιστίνῃ· ἐν δὲ* (1706. add. *τῇ*) *Κωνσταντινουπόλει καὶ πέριξ ἄχρι Φοινίκης ἑβδομάδας ζ' νηστεύουσιν· ἄλλοι δὲ τρεῖς μόνας ἡμέρας ἐν ταῖς ἓξ ἢ ἑπτὰ σποράδην νηστεύουσιν, ἕτεροι δὲ τρεῖς ἑβδομάδας ἐφεξῆς πρὸ τοῦ πάσχα συνάπτουσιν·* (1706. addit *ἄλλοι δὲ δύο, ὡς οἱ τὰ Μοντανοῦ φρονοῦντες*) *ἔν τισι δὲ πόλεσι τῆς Αἰγύπτου πρὸς ἑσπέραν ἠριστηκότες τῶν μυστηρίων μεταλαμβάνουσι. καὶ ταῦτα μὲν ὁ Σωκράτης*[1]) *ἱστόρησεν ὡς εἰκὸς τότε φυλαττόμενα πάντα· νῦν δὲ πλείστη καὶ κατὰ μέρος ἐναλλαγὴ γέγονεν ἐν* (1706. om.) *τοῖς εἰρημένοις* (1706. om.) *ἔθεσιν.*

Ista excipiunt ea quae apud Cedrenum statim post *ἐπίσημον ἄγουσι Ῥωμαῖοι* posita sunt, ad historiam de Simone mago et Petro pertinentia. *Ὁ μέντοι Νέρων ἀκούσας ὅτι πεφόνευται Σίμων ὑπὸ Πέτρου καὶ ἀγανακτήσας ἐκέλευσεν αὐτὸν σταυρωθῆναι. ὁ δὲ Πέτρος, παρακαλέσας τὸν ἔπαρχον ἵνα μὴ ὄρθιος σταυρωθῇ ὡς ὁ κύριος, κατὰ κεφαλῆς ἐσταυρώθη, καθὼς ἠξίωσεν ἐκ πολλῆς μετριοφροσύνης. μετὰ δέ γε τὴν Πέτρου τελευτὴν ἐν τῷ δευτέρῳ ἔτει* (1706. om. *ἐν τ. δ. ἔ.*) *καθώς φησιν Εὐσέβιος, Παῦλος ὁ ἀπόστολος κατὰ μὲν τὴν πρώτην ἀπολογίαν ἐλθὼν ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας δέσμιος καὶ ἀπολογησάμενος Νέρωνι ἐπὶ τὴν διακονίαν τοῦ κηρύγματος ἐστάλη* (1706. *ἀπεστάλη*). *κἀντεῦθεν ὡς ἔοικεν τὰς τῶν ἀποστόλων πράξεις ἐπ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον Λουκᾶς περιέγραψε, μέχρις ὅτε* (1706. *ὅτου*) *συνῆν τῷ Παύλῳ· καθ' ὃν δὲ καιρὸν ἐμαρτύρησεν, οὐ συμπαρῆν αὐτῷ, τοῦ ἀποστόλου σαφῶς καὶ τοῦτο* (1706. *κ. τ. σαφ.*) *λέγοντος ὅτι οὐδείς μοι ἐν τῇ πρώτῃ μου ἀπολογίᾳ συμπαρεγένετο, ἀλλὰ πάντες με ἐγκατέλειπον* (1706. *-λιπον*)*· μὴ αὐτοῖς λογισθείη. ἣν* (corrigendum videtur ut apud Cedrenum editum est *τήν*, aut alio modo locus sanandus est) *δὴ πρὸς Τιμόθεον δευτέραν ἐπιστολὴν δεσμοῖς κατεχόμενος ἔγραψεν, ὁμοῦ σημαίνων τήν τε προτέραν αὐτῷ γενομένην ἀπολογίαν πρὸς Νέρωνα, ὃν καὶ λέοντα διὰ τὸ ἀπάνθρωπον καὶ θηριῶδες*

[1]) Nonnulla quae huc spectant vide apud Socrat. hist. eccl. V, XXII. Sed non ex uno certo Socratis loco haec omnia exscripta sunt.

Digitized by Google

τοῦ τρόπου καλῶς ὠνόμασε· καὶ τὴν παρὰ πόδας τελείωσιν ἐπάγει φάσκων Ἐρρύσθην ἐκ στόματος λέοντος. ἀλλὰ καὶ ῥύσεταί με κύριος ἀπὸ παντὸς ἔργου πονηροῦ καὶ σώσει εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τὴν ἐπουράνιον, ὑπεμφαίνων τὸ παραυτίκα μαρτύριον, ὃ καὶ σαφέστερον ἐν τῇ αὐτῇ προσαγορεύει γραφῇ λέγων Ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφέστηκεν. ἀπολογησάμενος τοίνυν τὴν πρώτην ἀπολογίαν καὶ αὖθις ἐπὶ τὴν τοῦ κηρύγματος διακονίαν στειλάμενος, εἶτα πάλιν τὸ δεύτερον ἐπιβὰς τῇ Ῥώμῃ δέσμιος, καὶ ὡσαύτως Νέρωνι παραδοθεὶς τὸν διὰ ξίφους τοῦ μαρτυρίου στέφανον ἀνεδήσατο μηνὶ Ἰουνίῳ κθ'. καθ' ἣν ἡμέραν καὶ Πέτρος ἐσταυρώθη, καθάπερ καὶ Μάρκος καὶ Λουκᾶς οἱ εὐαγγελισταὶ καὶ Ἰάκωβος ὁ ἀδελφόθεος. ὁ οὖν Λουκᾶς ἐπὶ ἐλαίας καρποφόρου σταυρωθείς, μὴ εὑρισκομένου ξύλου ξηροῦ πρὸς τὸ γενέσθαι σταυρὸν ἐν τῷ τόπῳ, λαβών τις τὸ σῶμα καὶ μεταξὺ πολλῶν μνημείων θάψας ἄδηλον ἐποίησε τὸν τάφον. τῶν δὲ μαθητῶν ἀναζητούντων μετέπειτα καὶ μὴ εὑρισκόντων αὐτοῦ τὸν τάφον διὰ τὸ πλῆθος τῶν μνημάτων, καὶ προσευξαμένων αὐτῶν (Coisl. προσευξάμενοι) τῇ νυκτὶ (1706. add. ἐκείνῃ) κουλούρια (1706. κουλλοὺρ.) βρέξας (1706. ἔβρεξεν) ὁ θεὸς ἰατρικὰ ἐπάνω τοῦ τάφου, σύμβολα τῆς ἐπιστήμης αὐτοῦ, δῆλον ἐποίησε τὸν τάφον (1706. pro δῆλον etc. καὶ ἐκ τούτου τοῦ σημείου γέγονε γνώριμος ὁ τάφος.) οὗ τὸ λείψανον Κωνστάντιος υἱὸς Κωνσταντίνου ἀνακομίσας ἐν Κωνσταντινουπόλει κατέθηκεν ἐν τῷ ναῷ τῶν ἀποστόλων, ὅν περ ᾠκοδόμησεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ μέγας Κωνσταντίνος (hoc accentu). Incidunt haec extrema in ed. Cedreni Paris. pag. 212; in editionis Bonnensis pag. 373. Quae vero in codice de Iacobo iusto sequuntur, ea Cedrenus paullo ante (cf. ed. Paris. pag. 205. C; ed. Bonn. pag. 360.) in rem suam convertit, scriptura saepe mutata, omnibusque omissis quae ex Iobi libro aliisque afferuntur. Scripta vero sunt in chronico hunc in modum:

Ὁ δέ γε (1706. μέγας) Ἰάκωβος ἁγνὸς ὑπάρχων ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ, οἶνον μὲν καὶ σίκερα οὐκ ἔπιεν οὐδὲ ἔμψυχον ἔφαγεν, οὐδὲ βαλανείῳ ἐχρήσατο· τὰ δὲ γόνατα αὐτοῦ ἀπεσκληκότα δίκην καμήλου γεγόνασιν ἐκ τοῦ ἀεὶ κάμπτειν ἐπὶ γόνυ καὶ τῷ θεῷ προσκυνεῖν. ὅθεν διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ καὶ θαυμαστῆς πολιτείας ἐκαλεῖτο δίκαιος καὶ ὀβλίας (ita Coisl., ὀβλ. 1706.), ὅ ἐστι περιοχὴ τοῦ λαοῦ καὶ δικαιοσύνη. ὅς (ab hac inde voce cod. 1706. omnia omittit usque verba ἐπεὶ οὖν αἰδέσιμος καὶ σεβάσμιος) γε μεγάλων καὶ θείων ὁράσεων ἀξιούμενος ἑώρακέν ποτε προφανῶς τὸν διάβολον τὴν κατ' αὐτοῦ γενησομένην μανίαν καὶ μιαιφονίαν τῶν Ἰουδαίων ἀπειλοῦντα (cod. -λῶν) ἐν ἐξαισίῳ καὶ φοβερωτάτῳ σχήματι, περὶ οὗ φησὶν πρὸς τὸν Ἰὼβ[1]) ὁ θεός „Ἰδοὺ δὴ ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ ἐπ' ὀσφύϊ· ἡ δὲ δύναμις αὐτοῦ ἐπ' ὀμφαλοῦ γαστρός. ἔστησεν οὐρὰν ὡς κυπάρισσον, τὰ δὲ νεῦρα συμπέπλεκται· αἱ πλευραὶ αὐτοῦ χάλκειαι, ἡ δὲ ῥαχὶς αὐτοῦ σιδηρόχυτος. τοῦτό ἐστιν ἀρχὴ πλάσματος κυρίου, πεποιημένον ἐγκαταπαίζεσθαι ὑπὸ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ. πέποιθεν δὲ ὅτι προσκρούσει Ἰορδάνης εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ, ἐν δὲ τῷ ὀφθαλμῷ αὐτοῦ δέξεται αὐτόν. πᾶν δὲ πλωτὸν συνελθὸν οὐ μὴ ἐνέγκωσι βύρσαν μίαν οὐρᾶς αὐτοῦ, καὶ ἐμ (sic codex) πλοίοις ἁλιέων κεφαλὴν αὐτοῦ. τίς ἀποκαλύψει πρόσωπον ἐνδύσεως αὐτοῦ; εἰς δὲ πτύξιν θώρακος αὐτοῦ τίς ἂν εἰσέλθοι; πύλας δὲ προσώπου αὐτοῦ τίς ἀνοίξει; κύκλῳ ὀδόντων αὐτοῦ φόβος. τὰ δὲ ἔγκατα αὐτοῦ ἀσπίδες χαλκαῖ· ἐν πταρμῷ αὐτοῦ ἐπιφαύσκεται (descripsi ἐπιφάσκ.) φέγγος· οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ εἶδος ἑωσφόρου, ἐκ στόματος αὐτοῦ ἐκπορεύονται λαμπάδες καιόμεναι, καὶ διαρριπτοῦνται ἐσχάραι πυρός. ἐκ μυκτήρων αὐτοῦ ἐκπορεύεται καπνὸς καμίνου καιομένης, καὶ πυρὶ ἀνθράκων ἡ ψυχὴ (cod. -χὶ)

[1]) Cf. Iob. cap. XL et XLI. Textus chronici plura habet digna notatione critica.

Digitized by Google

αὐτοῦ·[1]) *φλὸξ δὲ ἐκ στόματος αὐτοῦ ἐξέρχεται. ἐν δὲ τῷ τραχήλῳ αὐλίζεται δύναμις· ἔμπροσθεν αὐτοῦ τρέχει ἀπώλεια. ἕστηκε δὲ ὥσπερ ἄκμων ἀνήλατος. ἐὰν συναντήσωσιν αὐτῷ λόγχαι, οὐθὲν οὐ μὴ ποιήσωσιν· ἥγηται μὲν γὰρ σίδηρον ἄχυρον, χαλκὸν δὲ ὥσπερ ξύλον σαθρόν. καὶ οὐ μὴ τρώσει αὐτὸν τόξον χάλκειον· ἥγηται μὲν πετροβόλον χόρτον. ὡς καλάμη δὲ λογισθείησαν σφυραί· καταγελᾷ μὲν σεισμοῦ πυρφόρου. ἡ δὲ στρωμνὴ αὐτοῦ ὀβελίσκοι ὀξεῖς. ἥγηται μὲν τὴν θάλασσαν ὥσπερ ἐξάλειπτρον, τὸν δὲ τάρταρον τῆς ἀβύσσου ὥσπερ αἰχμάλωτον. οὐκ ἔστιν ἐπὶ τῆς γῆς ὅμοιον αὐτῷ. οἱ γὰρ δοῦλοι τοῦ θεοῦ ἄγγελοι πολλάκις ὀνομάζονται ὑπὸ τῆς θείας γραφῆς διὰ τὸ ἀκούειν αὐτοὺς λόγους παρὰ θεοῦ καὶ ἀναγγέλλειν τοῖς λοιποῖς ἀνθρώποις. φησὶ γὰρ Ἔσδρας Ἀπέστειλεν ὁ θεὸς πρὸς αὐτοὺς τοὺς δούλους αὐτοῦ τοὺς προφήτας· αὐτοὶ δὲ ἐξεμυκτήριζον τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ. ὡσαύτως καὶ περὶ τοῦ προδρόμου λέγει κύριος Οὗτός ἐστιν περὶ οὗ γέγραπται Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου. καὶ οὐ μόνον ἄγγελοι λέγονται οἱ δίκαιοι, ἀλλὰ καὶ θεοί, κατὰ τὸν λέγοντα Ἐγὼ εἶπα Θεοί ἐστε καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες. ἐπεὶ οὖν*[2]) *αἰδέσιμος καὶ σεβάσμιος καὶ σφόδρα περιβόητος ὑπῆρχεν ὁ ἰσάγγελος Ἰάκωβος, ἑορτῆς γενομένης τοῦ πάσχα καὶ πολλῶν μυριάδων συνελθόντων ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἰουδαίων, καὶ τοῦτον ἀνενέγκαντες οἱ ἱερεῖς* (in margine *γραμματεῖς*) *ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ διασκεδάσαι βουλόμενοι τὸ κήρυγμα Χριστοῦ, εἶπον μεγάλῃ τῇ φωνῇ Ἀξιοῦμέν σε, δίκαιε, εἰπεῖν τῷ λαῷ ἵνα μὴ πλανῶνται ὀπίσω τοῦ λεγομένου Χριστοῦ· σοὶ γὰρ πάντες πειθόμεθα, γινώσκοντές σε δίκαιον ὄντα καὶ ἀπροσωπόληπτον. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς ἔφη Τί με ἐπερωτᾶτε περὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ αὐτὸς καθέζεται ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ. οἱ δὲ παράνομοι ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαῖοι ἔκραξαν Ὦ ὦ* (hoc accentu)· *καὶ ὁ δίκαιος ἐπλανήθη. καὶ εἶπαν πρὸς ἀλλήλους Κακῶς ἐποιήσαμεν τοιαύτην μαρτυρίαν καθ' ἑαυτῶν ὑπὲρ τοῦ Ἰησοῦ παρασχόντες. καὶ πολλοὶ ἐκ τοῦ λαοῦ ἀκούσαντες ἐπίστευσαν. καὶ δὴ μανέντες οἱ ἐξάγιστοι καὶ τοῦτον κατακρημνίσαντες, κλίνας τὰ γόνατα ὑπὲρ αὐτῶν προσηύχετο. καὶ προσεγγίσας τις τῶν υἱῶν Ῥιχὰβ καὶ ἀκούσας αὐτοῦ λέγει αὐτοῖς Τί ποιεῖτε; ὁ δίκαιος μᾶλλον ὑπὲρ ὑμῶν* (1706. *ἡμῶν*) *εὔχεται. καὶ δραμών τις κναφεὺς ἔδωκεν εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ μετὰ τοῦ ξύλου ἐν ᾧ τὰ ἱμάτια ἐκπιέζει* (1706. *-ζειν εἴωθε*), *καὶ παραχρῆμα ἐτελεύτησεν ὁ δίκαιος. θάψαντες δὲ αὐτὸν παρὰ τῷ ναῷ ἀνήγειραν αὐτοῦ τὴν στήλην· μετὰ δὲ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ παρὰ πόδας Ἱερουσαλὴμ πολιορκεῖται. φησὶ γὰρ Ἰώσηππος Ταῦτα δὲ συμβέβηκεν Ἰουδαίοις κατ' ἐκδίκησιν Ἰακώβου τοῦ δικαίου, ὃς ἦν ἀδελφὸς Ἰησοῦ τοῦ λεγομένου Χριστοῦ· ἐπειδήπερ δικαιότατον αὐτὸν ὄντα Ἰουδαῖοι ἀπέκτειναν. Οἱ*[3]) *τοίνυν Ἰουδαῖοι μετὰ τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἀνάληψιν ἀπολέμητοι ἔτη μ' διέμειναν, τοῦ Χριστοῦ μακροθυμοῦντος ἐπὶ τῇ παρανομίᾳ καὶ θεομαχίᾳ αὐτῶν, ὅπως γνωσιμαχήσαντες ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ πλημμελείᾳ ἰσχυρὰν ποιήσωνται τὴν μετάνοιαν. ὅθεν αὐτοῖς φοβερὰ σημεῖα ἐπεδείκνυε τὴν μέλλουσαν καταλαμβάνειν αὐτοὺς ἅλωσιν προμηνύοντα. ἐν γὰρ τῇ τῶν ἀζύμων ἑορτῇ περὶ ὥραν ἐνάτην τῆς νυκτὸς τοσοῦτον φῶς τὸν ναὸν καὶ τὸν βωμὸν περιέλαμψεν ἐπὶ ὥραν μίαν ὡς δοκεῖν ἡμέραν γενέσθαι. μετὰ δὲ τοῦτο ἐφάνη ἄστρον ὑπὲρ τὴν πόλιν ῥομφαίᾳ παραπλήσιον.*

[1]) Ita codex habet sed ut clarum est vitiose. In textu Vaticano legitur: *καιομένης πυρὶ ἀνθράκων. ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἄνθρακες.*

[2]) Ab his inde rursus cum Coislin. 305. Imper. 1706. facit; item Cedrenus textus rursus conferendus est, cf. ed. Paris. pag. 205. D.

[3]) Quae ab hoc inde loco sequuntur, apud Cedrenum excipiunt eam quam supra vidimus de Luca historiam, desinentem verbis *ὁ πατὴρ αὐτοῦ μέγας Κωνσταντῖνος.*

Digitized by Google

Quae apud veteres de epistulis Abgari regis Edesseni et Christi circumferebantur, ea a Cedreno relata sunt historia Christi exposita, cf. ed. Paris. pag. 175; ed. Bonn. pag. 308. A quibus quum satis differat textus chronici, etiam hunc adscribere placet, praemissis iis quae eadem Cedrenus alio nexu (cf. ed. Paris. pag. 191. D; ed. Bonn. pag. 336.) et scriptura passim differente de Tiberii circa Christi honorem studio narrat. *Διὼ καὶ Πιλᾶτος* (hoc accentu ipse codex) *εἰδὼς αὐτοῦ τὸ φιλάληθες καὶ φιλοδίκαιον τὰ τεράστια Χριστοῦ πάντα καὶ τὰ τῆς εὐσεβείας αὐτοῦ δόγματα δι' ἐπιτομῆς ἀνεκοινώσατο αὐτῷ, καθὼς ἱστορεῖ Τερτυλιανὸς ὁ τῶν Ῥωμαϊκῶν νόμων ἐπιστήμων ἐν τῇ ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν ἀπολογίᾳ, διεξιὼν καὶ ὅτι μετὰ θάνατον ἀνεβίωσε καὶ ἤδη παρὰ πᾶσι θεὸς εἶναι πιστεύεται, καὶ ὅτι Τιβέριος καταπλαγεὶς ἀνήγγειλε πάντα ἐπὶ τὴν σύγκλητον. ἡ δὲ οὐ προσήκατο πειθαρχεῖν, νόμῳ παλαιῷ λέγουσα μὴ πρότερον θεοποιεῖσθαί τινα εἰ μὴ ψήφῳ καὶ δόγματι παρ' αὐτῆς ἐγκριθείη. ὁ δὲ τὸν μὲν νόμον τοῦτον ἐδέξατο, ἐκέλευσε δὲ μηδένα ἔμποδον γίνεσθαι τοῦ Χριστοῦ τῷ κηρύγματι, καὶ μέν γε καὶ θάνατον προσηπείλησε τοῖς κατηγορεῖν τολμῶσι τοῦ κηρύγματος. οὕτω γοῦν τῇ θείᾳ Χριστοῦ δυνάμει ἀθρόως ἡ σύμπασα οἰκουμένη τῆς ἱερᾶς* (sic) *τοῦ κηρύγματος διὰ τῆς τῶν ἀποστόλων διδασκαλίας πεπλήρωται. ἐξ ὧν Θαδδαίου ἐν Ἐδέσσῃ τῇ πόλει κηρύσσοντος τὸν λόγον,*[1]) *καὶ ὁ ἐκεῖσε τοπάρχης, Ἄβγαρος τοὔνομα, δεινῷ πάθει κατεχόμενος καὶ φθειρόμενος, ἀκούσας τὸ ὄνομα Χριστοῦ καὶ τὰς δυνάμεις συμφώνως ὑπὸ πάντων μαρτυρουμένας, ἱκέτης Χριστοῦ διὰ γραμματηφόρου γίνεται, ἀξιῶν τῆς νόσου τυχεῖν ἀπαλλαγήν, γράψας διά τινος Ἀνανίου ταχυδρόμου εἰς Ἱερουσαλὴμ τάδε. „Ἄβγαρος τοπάρχης Ἰησοῦ σωτῆρι ἀγαθῷ ἀναφανέντι ἐν Ἱερουσαλὴμ χαίρειν. Ἤκουσταί μοι περὶ σοῦ καὶ τῶν σῶν ἰαμάτων ὡς ἄνευ φαρμάκων καὶ βοτάνων ὑπὸ σοῦ γινομένων. ὡς γὰρ λόγος, τυφλοὺς ἀναβλέπειν ποιεῖς καὶ χωλοὺς περιπατεῖν, καὶ λεπροὺς καθαρίζεις καὶ ἀκάθαρτα πνεύματα ἐκβάλλεις, καὶ τοὺς ἐν μακρονοσίᾳ βασανιζομένους θεραπεύεις καὶ νεκροὺς ἐγείρεις. ἅπερ ἀκούσας κατὰ νοῦν ἐθέμην τῶν δύο τὸ ἕτερον· ἢ ὅτι σὺ εἶ ὁ θεὸς ἀπ' οὐρανοῦ καταβάς, ἢ υἱὸς ὑπάρχεις τοῦ θεοῦ ποιῶν ταῦτα. διὰ τοῦτο οὖν γράψας ἀξιῶ ἐλθεῖν σε πρός με* (ita codex) *καὶ τὸ συνέχον με πάθος θεραπεῦσαι. καὶ γὰρ ἤκουσα ὅτι καταγογγύζουσίν* [σου?] *Ἰουδαῖοι καὶ βούλονταί σε κακῶσαι· πόλις δέ μοι μικροτάτη ἐστίν, ἥτις ἐξαρκέσει ἀμφοτέροις.“ Ὁ δὲ κύριος ἀναγνοὺς ταῦτα ἀντιγράφει πρὸς αὐτὸν οὕτω. „Μακάριος ὁ πιστεύσας ἐν ἐμοὶ κἂν μὴ ἑωρακώς με. περὶ δὲ οὗ ἔγραψας ἐλθεῖν με πρὸς σέ* (ita), *δέον ἐστὶ πληρῶσαι πάντα δι' ἃ ἀπεστάλην ἐνταῦθα καὶ ἀναληφθῆναι πρὸς τὸν ἀποστείλαντά με. καὶ οὕτως ἀποστελῶ σοι τινὰ* (sic) *τῶν μαθητῶν μου, καὶ ἰάσεταί σου τὸ πάθος, καὶ ζωήν σοὶ καὶ τοῖς σὺν σοὶ παρέξει.“ Ταύταις οὖν ταῖς ἐπιστολαῖς ἔτι καὶ ταῦτα συνῆπτο τῇ τῶν Σύρων φωνῇ Θαδδαίου πράξαντος μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ κυρίου. Ὁ τοίνυν Ἄβγαρος ἀκούσας τὴν ἐπιστολὴν κυρίου μᾶλλον εἰς πόθον καὶ πίστιν ἐξήφθη μείζονα, καὶ κἂν ἐν εἰκόνι τὸν Χριστὸν μόνον θεάσασθαι λίαν ἐφιέμενος ἀποστέλλει ζωγράφον ὥστε τὸ θεῖον εἶδος ἐκείνου διαχαράξαντα πρὸς αὐτὸν κομίζειν ὡς τάχιστα. τοῦ δὲ διαμαρτῶντος* (sic) *τοῦ σκόπου διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν τοῦ προσώπου χάριν τε καὶ λαμπρότητα, αὐτὸς τῷ οἰκείῳ προσώπῳ ὀθόνην ἐπιθεὶς ἐναπομάττει τὸ ἑαυτοῦ ὁμοίωμα καὶ ἐκπέμπει τῷ ἐρῶντι τὸ ποθούμενον. Καὶ μέντοι καὶ πρὸ τούτου πάλιν ἱστόρηται ὡσαύτως, ὅτι περ τοῦ κυρίου τεχθέντος ἐν Βηθλεὲμ ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς εὐφυῆ τινὰ ζωγράφον ἐξέπεμψεν, ὃς τήν τε τοῦ*

[1]) Haec rerum coniunctio vulgatae veterum traditioni parum convenit. Ipsum enim Thaddaeum Christus ad Abgarum legasse dicitur.

τεχθέντος καὶ τῆς τεκούσης εἰκόνα διαγράψας πρὸς αὐτὸν ἤγαγεν. εἰ δὲ οὐ πάντα κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν ἱστορίαν ἀναγέγραπται, οὐ πάντως παρὰ τοῦτο καὶ ἄπιστα. οὐδὲ γὰρ τἆλλα σημεῖα ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἀθετητέον, πολλά γε ὄντα ὡς μηδὲ χωρεῖν τὸν κόσμον καθ' ἓν γραφόμενα.

V.

BREVIS DE LIBRIS PROPHETARUM COMMENTATIO

EX CELEBRI CODICE VENETO UNCIALIBUS LITTERIS OCTAVI VEL NONI SAECULO SCRIPTO.

ΕΝ ΤΩ ΑΜΩΣ.

Α. Ἡ μετὰ πάσας παιδείας ἐγκατάλειψις τοῦ Ἰσραὴλ εἰς τὸ ἐναντιοῦσθαι θεῷ, τοῦτ' ἔστιν Χριστῷ, μετὰ λιμὸν καὶ σπανομβρίαν καὶ νόσους καὶ καμποβρωσίαν καὶ φθορὰν καὶ Σοδομιτικὴν ἀνατροπήν, ἐφ' οἷς οὐκ ἐπεστράφησαν. ἑπομένη δὲ τῇ ἐναντιώσει πτῶσις ἀνεπανόρθωτος καὶ ὀλίγων ὑπόλειψις, ἀπὸ τοῦ Ἀπαγγείλατε ὅτι ταῦτα ἠγάπησαν οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ, λέγει κύριος, ἕως τοῦ Ὑπολειφθήσονται δέκα τῷ οἴκῳ Ἰσραήλ.

Β. Πρόῤῥησις ἐπικλυσμοῦ γῆς· ὃ καὶ ἑξῆς ἐπαναλαμβάνει πρὸ τοῦ τετάρτου κεφαλαίου, ἀπὸ τοῦ Καὶ ἐπὶ τούτοις οὐ ταραχθήσεται ἡ γῆ, ἕως τοῦ Ὡς τῷ ποταμῷ Αἰγύπτου.

Γ. Σκοτασμὸς ἐν μεσημβρίᾳ καὶ μεταβολὴ ἑορτῶν εἰς πένθος καὶ ἀφαίρεσις λόγου θεοῦ, ἃ γίνεται διὰ Χριστόν, ἀπὸ τοῦ Καὶ ἔσται ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, λέγει κύριος ὁ θεός, δύσεται ὁ ἥλιος .....[1]) μεσημβρίας, ἕως τοῦ Περιδραμοῦνται ζητοῦντες τὸν λόγον κυρίου καὶ οὐ μὴ εὕρωσιν.

Δ. Ἔξαρσις πονηρῶν βασιλέων καὶ ὑπόλειψις τοῦ οἴκου Ἰσραὴλ μετὰ σκεδασμὸν παγκόσμιον, ἀπὸ τοῦ Ἰδοὺ οἱ ὀφθαλμοὶ κυρίου τοῦ θεοῦ ἐπὶ τὴν βασιλείαν τῶν ἁμαρτωλῶν, ἕως τοῦ Οὐδὲ μὴ ἐπέλθῃ ἐφ' ἡμᾶς τὰ κακά.

Ε. Ἀνάστασις σκηνῆς Δαυὶδ τῆς πεσούσης καὶ κατάσχεσις γῆς ἐθνῶν ὑπὸ τοῦ Ἰσραήλ, ἀπὸ τοῦ Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀναστήσω τὴν σκηνὴν Δαυίδ, ἕως τοῦ Λέγει κύριος ὁ ποιῶν ταῦτα.

Ϛ. Τέλος διπλῇ καρποφορία γῆς καὶ κατοικισμὸς τοῦ Ἰσραὴλ ἐν τῇ γῇ αὐτῶν ἀμετακίνητος καὶ τῶν ἠφανισμένων πόλεων ἀνοικοδόμησις· ἃ ἔσται διὰ Χριστοῦ ὕστερον, νῦν δὲ πνευματικῶς· ἀπὸ τοῦ Ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει κύριος, καὶ καταλήψεται ὁ ἀροτριῶν τὸν θερίζοντα, ἕως τοῦ τέλους.

ΕΝ ΤΩ ΙΩΗΛ.

Α. Ἐν μέσῳ τῶν περὶ κάμπης καὶ ἀκρίδος καὶ βρούχου καὶ ἐρισύβης λέγεσθαι δοκούντων κεῖται τό Μὴ δῷς τὴν κληρονομίαν σου εἰς ὄνειδος τοῦ κατάρξαι αὐτῶν ἔθνη, καὶ τό Ἐζήλωσε κύριος τὴν γῆν αὐτοῦ· ἐν οἷς δείκνυται περὶ ἐχθρῶν ὁ λόγος ὤν, καθ' ὧν καὶ ζηλοῦν λέγεται ὁ θεὸς ὑπὲρ τοῦ ἰδίου λαοῦ. καὶ μετ' ὀλίγα Τὸν ἀπὸ βοῤῥᾶ ἐκδιώξω ἀφ' ὑμῶν, καὶ ἑξῆς Θάρσει γῆ, χαῖρε καὶ εὐφραίνου, ὅτι ἐμεγάλυνεν κύριος τοῦ ποιῆσαι ὡσπερεὶ θαυμασίου καὶ ἐνδόξου σωτηρίας, καὶ τὸ μεῖζον Τὰ τέκνα Σιών, χαίρετε καὶ εὐφραίνεσθε ἐπὶ τῷ θεῷ ὑμῶν, ὅτι ἔδωκεν ὑμῖν τὸν ὑποδεικνύοντα δικαιοσύνην, ὃς ἐπιφέρει τὴν ἐξ ἀκαρπίας καρποφορίαν, καὶ πνευματικῶς εὐεργετῶν κατὰ τὴν εἰς δικαιοσύνην ὁδηγίαν τὴν δι' Ἡλείου (sic) καὶ

[1]) Hoc loco tres fere litterae erasae sunt.

Digitized by Google

σωματικῶς κατὰ τὸ θαυμάσιον τῶν καρπῶν. καὶ ἐπὶ τούτοις πάλιν Αἰνέσατε τὸ ὄνομα κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν, ὃς ἐποίησεν μεθ' ὑμῶν θαυμάσια, καὶ οὐ μὴ καταισχυνθῇ ὁ λαός μου εἰς τὸν αἰῶνα· ὃ τοῦ ἐσχάτου ἐστὶ καιροῦ καὶ εἰς τὸ λεῖμμα τὸ πιστεῦον, ἀπὸ τοῦ Σαλπίσατε σάλπιγγι ἐν Σίων, ἕως τοῦ Καὶ οὐ μὴ καταισχυνθῇ ἔτι ὁ λαός μου εἰς τὸν αἰῶνα.

Β. Ἐφ' οἷς ἡ τοῦ πνεύματος καθ' ὅλου δωρεά, ἀρξαμένη μὲν ἀπὸ τῆς πρώτης παρουσίας, τελεουμένη δὲ ἐν τῇ δευτέρᾳ, Καὶ πᾶς μὲν ὃς ἂν ἐπικαλέσηται τὸ ὄνομα κυρίου σωθήσεται, διὰ τὰ ἔθνη λέγεται· περὶ δὲ τοῦ Ἰσραὴλ ἐπάγεται ὅτι ἐν τῷ ὄρει Σιὼν καὶ ἐν Ἱερουσαλὴμ ἔσται ἀνασωζόμενος, καὶ ἐν τοῖς ὑπολειφθεῖσιν οὓς κύριος καλέσει.

Γ. Καὶ μετὰ τὴν ἐπάνοδον Ἰσραὴλ ἐθνῶν ἐφόδου πρόρρησις καὶ ἰσχύος Ἰσραὴλ κατὰ ἐθνῶν, ὥστε αἰχμαλωτίζειν καὶ δούλους ποιεῖν· εἶτα ἐπιφανοῦς ἐνεργίας θεοῦ κατὰ τῶν ἐπελευσομένων, μεθ' ἣν λέγει Καὶ ἔσται Ἱερουσαλὴμ ἁγία, καὶ ἀλλογενεῖς οὐ διελεύσονται ἔτι δι' αὐτῆς οὐκέτι. ὅπερ μετὰ τὴν ἐξ αἰχμαλωσίας Βαβυλωνιακῆς ἐπάνοδον οὐ γέγονεν, ὡς ὁ προφήτης προεῖπεν Ὅταν ἐπιστρέψω τὴν αἰχμαλωσίαν Ἰούδα καὶ Ἱερουσαλήμ· ἀλλὰ Χριστῷ πεφύλακται τῷ ἐπισυνάγοντι τοὺς ἐγγενεῖς τῆς Ἱερουσαλὴμ πνεύματι καὶ σώματι.

Δ. Καὶ ἐπάγει καρποφορίαν παράδοξον καὶ τῶν ἀκάρπων βουνῶν καὶ ὀρῶν, καὶ πηγὴν ἐξ οἴκου κυρίου προχεομένην, ἐρημίαν δὲ χωρῶν τῶν πολεμίων, τῆς δὲ Ἰουδαίας κατοικισμὸν αἰώνιον καὶ κυρίου κατασκήνωσιν εἰς Σιών, ἀπὸ τοῦ Καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀποστάξει τὰ ὄρη γλυκασμόν, ἕως τοῦ τέλους.

ΕΝ ΤΩ ΑΒΔΙΟΥ.

Α. Ἡ κατὰ πάντων ἐθνῶν ἀπειλὴ κατ' ἀρχήν, ἐν οἷς καὶ ἡ κατὰ Ἰδουμαίας, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἕως τοῦ Ἐκεῖθεν κατάξω σε, λέγει κύριος. καὶ ἐν τέλει ἡ αὐτή· σωτηρία δὲ ἐν τῷ ὄρει Σιὼν καὶ κατάσχεσις τῶν ἐθνῶν ὑπὸ Ἰσραὴλ καὶ ἀνάλωσις τῶν ἐχθρῶν καὶ εἰς θεὸν ἡ βασιλεία πάντων, ἃ πληροῦται ἐν Χριστῷ· ἀπὸ τοῦ Διότι ἐγγὺς ἡμέρα κυρίου, ἕως τοῦ τέλους.

ΕΝ ΤΩ ΙΩΝΑ.

Α. Ὁ τύπος τοῦ κυρίου ἐν κοιλίᾳ κήτους ζῶν καὶ σῶος ἀπὸ κήτους προϊὼν καὶ κηρύσσων ἀδίκοις ὄλεθρον εἰς ἐπιστροφήν.

ΕΝ ΤΩ ΜΙΧΑΙΑ.

Α. Περὶ τοῦ λειψάνου τοῦ Ἰσραὴλ καὶ περὶ τοῦ κληρονόμου προφητεία ἐν τῷ λέγεσθαι πόρθησιν αὐτῶν καὶ αἰχμαλωσίαν, λαμβάνοντος ἐξ αὐτῶν θεοῦ στάσιν αὐτοῦ, ὡς ὁ Ἡσαΐας τὴν στάσιν τῆς Ἱερουσαλὴμ ἁγίαν φησὶν ....[1]· ἀπὸ τοῦ Λήψεται ἐξ ὑμῶν στάσιν αὐτοῦ, μέχρι τοῦ Ἕως τὸν κληρονόμον ἀγάγω σοι.

Β. Ὁ ἐν τῇ ἐπανόδῳ καθηγούμενος τοῦ Ἰσραὴλ βασιλεύς, καθ' ὃ λέγει ὁ προφήτης Πρὸ προσώπου αὐτῶν διέκοψαν πύλην, καὶ ἐξῆλθεν ὁ βασιλεὺς αὐτῶν πρὸ προσώπου αὐτῶν· ἀπὸ τοῦ Καὶ ἔσται ἐκ τῆς σταγόνος τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, ἕως τοῦ Ὁ δὲ κύριος ἡγήσεται αὐτῶν.

[1]) In codice scriptum est *πρόθησης*, quod corruptum esse apparet. Videtur *πορθηθήσεσθαι* vel simile quid corrigendum esse.

Digitized by Google

Γ. Ἡ τοῦ ὄρους δόξα καὶ συνδρομὴ πάντων ἐθνῶν ἐπ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τὴν τῶν νόμων τῶν ἐκεῖθεν ἐξιόντων μάθησιν. ᾧ ἀκολουθεῖ πρόρρησις εἰρήνης, ἀναιρουμένου πολέμου καὶ ὅπλων εἰς ὄργανα γεωργικὰ μεταβαλλομένων, καὶ ἀναπαύσεως πάσης ἐσομένης, καὶ φόβου παντὸς παυομένου, ὅτε λέγεται ἐπισυνάγεσθαι ἡ συντετριμμένη καὶ εἰσδεχθήσεσθαι ἡ ἀπωσμένη καὶ ἔσεσθαι εἰς ἔθνος ἰσχυρόν, καὶ βασιλεύσει[ν][1] *κύριος ἐπ' αὐτοὺς ἐν ὄρει Σιών, καὶ ἡ βασιλεία ἡ πρώτη ἔρχεσθαι ἐπὶ τὴν Σιὼν τὴν νῦν οὖσαν ὡς πύργον αὐχμώδη. ταῦτα δὲ οὔπω* (sic). *ἀπὸ τοῦ Καὶ ἔσται ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν, ἕως τοῦ Ἡ ἀρχὴ ἡ πρώτη βασιλεία τῇ θυγατρὶ Ἱερουσαλήμ.*

Δ. Ὁ ἐκ Βηθλεὲμ ἐξερχόμενος ἄρχων τοῦ Ἰσραὴλ αἰώνιος ὤν, ἐκδιδοὺς τὸν Ἰσραὴλ ἕως ἡ καινὴ ἐκκλησία τέκῃ τὸν ἑαυτῆς λαόν. καὶ τότε ἐπιστραφήσεσθαι λέγει τοὺς λοιποὺς τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν ἐπὶ τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ καὶ ποιμανεῖν αὐτοὺς κύριον καὶ δόξαν αὐτοῖς περιθήσειν ἐν τῇ τοῦ πατρὸς ὀνόματι. ἀπὸ τοῦ Καὶ σὺ Βηθλεὲμ οἶκος τοῦ Ἐφραθά, ἕως τοῦ Μεγαλυνθήσονται ἕως ἄκρων τῆς γῆς.

Ε. Τότε ἔσεσθαι τοὺς ὑπολοίπους (cod. *-λύπους*) *τοῦ Ἰσραὴλ ὡς δρόσον ἐπὶ τὰ ἔθνη, καὶ ὡς λέοντα καὶ σκύμνον ὀλεθρεύοντα τοὺς θλίψαντας αὐτόν· ὃ οὔτε γέγονεν οὔτε ἔσται, ἀλλ' ἢ πνευματικῶς γίνεται. ἀπὸ τοῦ Καὶ ἔσται τὸ ὑπόλειμμα τοῦ Ἰακὼβ ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ἕως τοῦ Καὶ πάντες οἱ ἐχθροί σου ἐξολοθρευθήσονται.*[2]

Ϛ. Πρόρρησις παυομένης τῆς ὀργῆς τῆς ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ μετὰ τὴν νῦν παίδευσιν καὶ αἰσχυνθησομένων τῶν ἀλλοφύλων τῶν λεγόντων Ποῦ ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραήλ; καὶ ταπεινωθησομένων ὑπὸ ἐχθροῖς, καὶ ποιμανθησομένου τοῦ Ἰσραὴλ ἐν τῇ ἰδίᾳ γῇ εἰς αἰῶνα καὶ θαυμάσιον ἕξοντος ἐπάνοδον ὥσπερ τὴν ἐξ Αἰγύπτου ἔξοδον, ἐφ' ᾧ θαυμάσειν λέγει τὰ ἔθνη καὶ ἐκπλαγήσεσθαι· αὕτη δὲ χάρις Χριστοῦ. ἀπὸ τοῦ Μὴ ἐπίχαιρέ μοι ἡ ἐχθρά μου ὅτι πέπτωκα καὶ ἀναστήσομαι, ἕως τοῦ τέλους.

ΕΝ ΤΩ ΝΑΟΥΜ.

Ἡ τελευταία ἐπάνοδος τοῦ Ἰσραήλ, ἔνθα λέγεται Τὸ οὖς παρήσεται ἐκ τοῦ στόματός σου. ἔτι ὅπου καὶ τὸ Ἑόρταζε Ἰούδα τὰς ἑορτάς σου, διότι οὐ μὴ προσθῶσιν τοῦ διελθεῖν εἰς παλαίωσιν. ἀπὸ τοῦ Καὶ νῦν συντρίψω τὴν ῥάβδον αὐτοῦ, μέχρι τοῦ Καθὼς ὕβριν τοῦ Ἰσραήλ. καὶ μετ' ὀλίγα περὶ Αἰγυπτίων προφητεία, ὧν ὁ Ἀντίχριστος κρατήσει, σημαινομένης τῆς Ἀλεξανδρείας, ἧς ἡ εὐπορία θάλασσα, Ὕδωρ κύκλῳ αὐτῆς, καὶ Αἰθιοπία ἰσχὺς αὐτῆς καὶ Αἴγυπτος, Φοὺτ καὶ Λίβυες ἐγένοντο βοηθοί σου· καὶ αὕτη (sic) *εἰς αἰχμαλωσίαν πορεύσεται, καὶ τὰ ἑξῆς. μέλλει ταῦτα. ἀπὸ τοῦ Ἰδοὺ ἐγὼ ἐπὶ σέ, λέγει κύριος, ἕως τοῦ Καὶ πάντες οἱ μεγιστᾶνες αὐτῆς δεθήσονται χειροπέδαις.*

ΕΝ ΤΩ ΑΜΒΑΚΟΥΜ.

Ἡ ᾠδὴ τοῦ Ἀμβακοὺμ λέγεται τῆς κριτικῆς παρουσίας τοῦ κυρίου, προαισθανομένου τοῦ προφήτου, ὡς φοβερά, καὶ ὡς πρῶτον μὲν τὴν ἀνάστασιν ἐργάσεται, τὸ ἔργον τὸ ἴδιον ἐν τῷ καιρῷ τοῦ κόσμου ἀναζωοποιῶν ἔτι ἐν καιρῷ τῆς παρούσης ὀργῆς· εἶτα ἀποκαλυφθήσεται ἐξ οὐρανοῦ καὶ τὴν δόξαν αὐτοῦ φοβερὰν καταστήσει, ἣν ἀπέκρυψεν ἐν τῇ προτέρᾳ παρουσίᾳ τῇ τῶν χειρῶν ἐκτάσει τὰ μέγιστα ἰσχύσας. ἀπὸ τοῦ Κύριε εἰσακήκοα τὴν ἀκοήν σου, ἕως τοῦ Καὶ ἔθετο ἀγάπησιν κραταιὰν ἰσχύος αὐτοῦ.

[1] In codice est *βασιλεύσει.*
[2] Utraque igitur forma in codice est, et *ἐξολεθρεύειν* et *ἐξολοθρεύειν.*

Digitized by Google

B. Ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ παρουσίᾳ τὴν δόξαν ἐπιδείξει καὶ τὴν κρίσιν ἐπιτελέσει πρὸς σωτηρίαν δικαίων, πρὸς κατάκρισιν ἀσεβῶν. τὰ ἑξῆς ἕως τοῦ τέλους.

ΕΝ ΤΩ ΣΟΦΟΝΙΑ.

A. Προφητεία τοῦ κατασχεθήσεσθαι τὴν ἀλλόφυλον γῆν[1]) *ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐν τῷ ἐπιστραφῆναι τὴν αἰχμαλωσίαν αὐτῶν, ὅπου λέγεται τὸ Ἔσται τὸ σχοίνισμα*[2]) *τῆς θαλάσσης τοῖς καταλοίποις οἴκου Ἰούδα, καὶ τὰ ἑξῆς, καὶ τὸ Μωὰβ ὡς Σόδομα ἔσται καὶ υἱοὶ Ἀμμὼν ὡς Γόμορρα, καὶ τὸ Οἱ κατάλοιποι τοῦ λαοῦ μου διαρπῶνται αὐτούς, καὶ οἱ κατάλοιποι ἔθνους μου κληρονομήσουσιν αὐτούς, διότι ὠνείδισαν καὶ ἐμεγαλύνθησαν ἐπὶ τὸν λαὸν κυρίου παντοκράτορος· ἐπιφανήσεται κύριος ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἐξολοθρεύσει πάντας τοὺς θεοὺς τῆς γῆς, καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ ἕκαστος ἐκ τοῦ τόπου πᾶσαι αἱ νῆσοι τῶν ἐθνῶν. ταῦτα δὲ οὖν* (supra lineam additum *νῦν*, sed id ad emendandum locum non satis videtur) *ἀπὸ τοῦ Ζητήσατε τὸν κύριον πάντες ταπεινοὶ γῆς, ἕως τοῦ Πᾶσαι αἱ νῆσοι τῶν ἐθνῶν.*

B. Προφητεία παγκοσμίου θεοσεβείας, ὅπου τὸ Ἐπιστρέψω ἐπὶ λαοὺς γλῶσσαν εἰς γενεὰς αὐτῶν τοῦ ἐπικαλεῖσθαι πάντας τὸ ὄνομα κυρίου τοῦ δουλεύειν αὐτῷ ὑπὸ ζυγὸν ἕνα· καὶ μετὰ βραχὺ περὶ τοῦ Ἰσραὴλ Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ οὐ μὴ καταισχυνθῇς ἐκ πάντων τῶν ἐπιτηδευμάτων σου ὧν ἠσέβησας εἰς ἐμέ. καὶ πρόρρησις τοῦ ἔσεσθαι ὑπολελειμμένον λαὸν ἐν Ἱερουσαλὴμ πρᾶον καὶ ταπεινόν, καὶ εὐλαβηθήσεσθαι ἀπὸ τοῦ ὀνόματος κυρίου τοὺς καταλοίπους τοῦ Ἰσραήλ, καὶ μὴ ποιήσειν ἀδικίαν καὶ μὴ λαλήσειν μάταια, καὶ μὴ εὑρεθήσεσθαι ἐν τῷ στόματι αὐτῶν γλῶσσαν δολίαν. ἅπερ οὐκ ἔστι τοῦ[3]) *παρόντος αἰῶνος, ὥσπερ καὶ μετ' ὀλίγον τὸ Χαῖρε θυγάτηρ Σιὼν σφόδρα, καὶ τὰ ἑξῆς μέλλοντα εἶναι ἐν μεταβολῇ τῶν Ἰσραηλιτικῶν κακῶν Λελύτρωται γάρ σε κύριος ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν* (sic) *σου· ἐν μέσῳ σου βασιλεύσει κύριος, οὐκ ὄψῃ κακὰ οὐκέτι. ἀπὸ τοῦ Διὰ τοῦτο ὑπόμεινόν με, λέγει κύριος, εἰς ἡμέραν ἀναστάσεώς μου αἰωνίας, ἕως τοῦ τέλους.*

ΕΝ ΤΩ ΑΓΓΑΙΩ.

A. Ἡ ἐπαγγελία τῆς κινήσεως[4]) *τοῦ κόσμου καὶ τῆς μετὰ ταῦτα εἰς Ἱερουσαλὴμ ἀθροίσεως τοῦ κατὰ τὸν κόσμον πλούτου καὶ δόξης τοῦ ναοῦ μείζονος ὑπὲρ τὴν προτέραν· μεθ' ἣν ἐπαγγελίαν, ἀπλήρωτον οὖσαν ἔτι καὶ νῦν, καὶ εἰρήνην τοῖς κτίζουσι τότε τὸν ναὸν ἐπαγγέλλεται. ἀπὸ τοῦ Ἔτι ἅπαξ ἐγὼ σείω τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ἕως τοῦ Τῷ κτίζοντι τοῦ ἀναστῆσαι τὸν ναὸν τοῦτον.*

B. Ἡ ἐπανάληψις τῆς αὐτῆς ἐπαγγελίας, ἔνθα καὶ δηλοῦται τίς ἡ κίνησις τοῦ κόσμου ὡς βασιλειῶν καθαιρουμένων καὶ δυνάμεως ἐθνῶν καταβαλλομένης πολεμούντων πρὸς ἄλληλα. λέγεται δὲ καὶ Ζοροβάβελ τότε τὴν μεγίστην ἕξειν παρὰ θεῷ τιμήν, ὡς αὐτὸς ὢν ὁ εὐδόκητος θεῷ. ὅπερ τύπος εἰς Χριστόν, περὶ οὗ λέγει φωνὴ οὐράνιος Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα. ἀπὸ τοῦ Ἔτι ἅπαξ ἐγὼ σείω τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ἕως τοῦ τέλους.

[1]) In codice *τὴν* pro *γῆν* scriptum est; *ἀλλόφυλον* emendatione (*τῶν ἀλλοφύλων*) non videbatur opus habere.

[2]) In codice est *σχύνησμα*.

[3]) *τοῦ* scripsimus pro *τοῦτο* quod in codice est. Item postea *ὥσπερ* pro *ὥστε*.

[4]) In codice scriptum est *σκήνησεως*.

Digitized by Google

ΕΝ ΤΩ ΖΑΧΑΡΙΑ.

Α. Τέσσαρα κέρατα δηλοῦνται διασκορπίζοντα τὸν Ἰούδαν καὶ τὸν Ἰσραήλ· ταῦτα δέ ἐστιν αἱ τέσσαρες βασιλεῖαι, ἐν αἷς καὶ ἡ Ῥωμαϊκή. θεωροῦνται καὶ τέσσαρες τέκτονες περικόπτοντες τὰ τέσσαρα κέρατα, ἃ λέγει ἔθνη ἐπαίροντα κέρας ἐπὶ τὴν γῆν κυρίου τοῦ διασκορπίσαι αὐτήν. ἀπόκειται ἄρα καὶ τῆς τετάρτης βασιλείας περιαίρεσις διὰ τὴν ἀδικίαν τὴν κατὰ Ἰσραήλ, ὥστε οὔπω Ἰσραὴλ εἰς ἀνεπίστροφον ἀποβολὴν ἀποβέβληται, ὑπὲρ οὗ τιμωρία προώρισται. ἀπὸ τοῦ Καὶ ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ τέσσαρα κέρατα, ἕως τοῦ Τὸ ἐπαιρόμενον κέρας ἐπὶ τὴν γῆν κυρίου τοῦ διασκορπίσαι αὐτήν.

Β. Ἀτειχίστως κατοικισθήσεσθαι Ἱερουσαλὴμ ὁ ἄγγελος προλέγει, τεῖχος δὲ ἕξειν τὸν θεόν, καὶ εἰς δόξαν ὄντα ἐν μέσῳ αὐτῆς. οὔτε δὲ τὸ ἀτείχιστον γέγονεν· τετείχισται γάρ· οὔτε ἡ θεοῦ κατοίκησις ἐν αὐτοῖς, οἳ ἔμελλον χριστοκτονεῖν, καὶ εὐθὺς δὲ ἐξ ἀρχῆς ἠμέλουν (cod. *ἠμέλλουν*) *τῶν νόμων καὶ δεινὰ ἔπρασσον. ἀπὸ τοῦ Καὶ ἰδοὺ ἄγγελος ὁ λαλῶν ἐν ἐμοὶ ἱστήκει, ἕως τοῦ Καὶ εἰς δόξαν ἔσομαι εἰς μέσον αὐτῶν.*

Γ. Ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων τοῦ οὐρανοῦ φησὶν συνάξειν αὐτοὺς εἰς Σιών, κελεύων ἀνασώζεσθαι τοὺς κατοικοῦντας Βαβυλῶνα. οὔτε δὲ οἱ ἐν Βαβυλῶνι πάντες ἐπανῆλθον, οὔτε ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων. ἀπὸ τοῦ Ὦ ὢ φεύγετε ἀπὸ τῆς βορρᾶ, ἕως τοῦ Οἱ κατοικοῦντες θυγατέρα Βαβυλῶνος.

Δ. Μετὰ τὴν δόξαν, φησίν, ὁ ἄγγελος ἀπέσταλκέν με ἐπὶ τὰ ἔθνη τὰ σκυλεύσαντα ὑμᾶς, καὶ ἐπάγει ὅτι ἔσονται σκῦλα τοῖς δουλεύσασιν αὐτοῖς. ζητεῖτε (potius *ζητεῖται?*) *οὖν τὰ κατὰ τῶν ἐθνῶν· οὐ γὰρ πεπλήρωται μετὰ τὴν γενομένην ὀλίγην δόξαν τοῦ Ἰσραήλ. ἀπὸ τοῦ Διότι τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ Ὀπίσω δόξης ἀπέσταλκέν με ἐπὶ τὰ ἔθνη, ἕως τοῦ Καὶ γνώσεσθε ὅτι κύριος παντοκράτωρ ἀπέσταλκέν με.*

Ε. Ἰδοὺ ἐγώ, φησίν, ἔρχομαι καὶ κατασκηνώσω ἐν μέσῳ σου, λέγει κύριος, καὶ καταφεύξονται ἔθνη πολλὰ ἐπὶ τὸν κύριον ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. ἔτι καὶ ταῦτα ἀπλήρωτα. ἐπολέμησεν γὰρ τοῖς Ἰσραηλίταις μετὰ τὴν ἐπάνοδον τὰ ἔθνη, καὶ οὐ προσέφυγεν αὐτοῖς· οὐδὲ θεὸς ἐν μέσῳ αὐτῶν προεγνωκὼς ἣν ἔμελλον ἐργάσασθαι μεγίστην ἀσέβειαν. ἀπὸ τοῦ Τέρπου καὶ εὐφραίνου θύγατερ Σιών, ἕως τοῦ Διότι ἐξεγήγερται ἐκ νεφελῶν ἁγίων αὐτοῦ.

Ϛ. Λίθον ἀλληγορήσας τὸν κύριον ὀφθαλμοῖς ἑπτὰ κεκοσμημένον, ἄφεσιν ἔσεσθαι τῶν ἁμαρτιῶν τῆς γῆς ἐκείνης ἐπ' αὐτοὺς προαγορεύει, ἥτις ἐν τῷ πάθει γέγονεν, καὶ ἀνάπαυσιν τοῦ Ἰσραὴλ ὑποκάτω ἀμπέλου καὶ ὑποκάτω συκῆς αὐτοῦ. τὰ ἐναντία δὲ νῦν ἀποβέβηκεν· αἰχμάλωτοι γάρ εἰσιν μετὰ τὸ πάθος, ὥστε εἰς ἐλπίδα τοῦτο ἀπόκειται. ἀπὸ τοῦ Ἄκουε δὴ Ἰησοῦ ἱερεὺς ὁ μέγας, ἕως τοῦ Ὑποκάτω ἀμπέλου καὶ ὑποκάτω συκῆς.

Ζ. Περὶ τῆς πανταχόθεν ἐπανόδου τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ἀληθοῦς πρὸς θεὸν οἰκειώσεως, ὃ νῦν οὐκ ἔστιν οὐδὲ γέγονεν· ὅπου τὸ Ἰδοὺ ἐγὼ σώζω τὸν λαόν μου ἀπὸ γῆς ἀνατολῶν καὶ ἀπὸ γῆς δυσμῶν, καὶ εἰσάξω αὐτοὺς καὶ κατασκηνώσω ἐν μέσῳ Ἱερουσαλήμ, καὶ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς θεόν, καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μοι εἰς λαὸν ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἐν δικαιοσύνῃ. ἀπὸ τοῦ Τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ Ἰδοὺ ἐγὼ σώζω τὸν λαόν μου ἀπὸ γῆς ἀνατολῶν, ἕως τοῦ Ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἐν δικαιοσύνῃ.

Η. Προφητεία συνδρομῆς ἐθνῶν εἰς Ἱερουσαλὴμ ἐπὶ λατρείᾳ θεοῦ καὶ δέκα ἀνδρῶν ἑνὸς ἀντιλαμβανομένων Ἰσραηλίτου πρὸς ἀκολούθησιν καὶ στηριγμὸν (cod. *στηριγμοῦ*) *τοῦ οἴκου καὶ ἀνεπιβάτου γῆς καὶ τοῦ λαοῦ μηκέτι ἐξιλασθησομένου. ἀπὸ τοῦ Τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ Ἔτι ἥξουσιν λαοὶ πολλοί, ἕως τοῦ Διότι νῦν ἑόρακα τοῖς ὀφθαλμοῖς μου.*

Digitized by Google

Θ. Προφητεία περὶ Χριστοῦ ταπεινῷ σχήματι μέλλοντος εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ εἰσιέναι (cod. *εἰσειεῖναι*) *ἐπὶ πῶλον καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ λαλήσοντος εἰρήνην τοῖς ἔθνεσιν, καὶ μετὰ ταῦτα λυτρουμένου. τὸ λείψανον τοῦ Ἰσραήλ, καὶ δυνάμεως διδομένης αὐτοῖς κατὰ τῶν Ἑλλήνων, ἐν πολέμῳ οὐδενὸς αὐτῶν ἐν αἰχμαλωσίᾳ καταλειπομένου, θαλάσσης διαιρουμένης αὐτοῖς* (cod. *αὐτῆς*) *καὶ ποταμῶν ξηραινομένων. προσδοκᾶν δὲ δεῖ ταῦτα. ἀπὸ τοῦ Χαῖρε σφόδρα θυγάτηρ Σιών, ἕως τοῦ Καὶ ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ καυχήσονται, λέγει κύριος.*

Ι. Προφητεία διαλυομένης τῆς πρὸς τὰ ἔθνη διαθήκης καὶ ἐπεγειρομένων ἀλλήλοις τῶν ἀπιστησάντων ἐθνῶν, διαλυομένης δὲ μετὰ ταῦτα καὶ τῆς πρὸς τὸν Ἰσραὴλ καὶ ἐπεγειρομένου τοῦ Ἀντιχρίστου, ὅπου τῶν δύο ῥάβδων ὁ τύπος. ἀπὸ τοῦ Διὰ τοῦτο οὐ φείσομαι οὐκέτι ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας τὴν γῆν, ἕως τοῦ Καὶ ὁ ὀφθαλμὸς αὐτοῦ ὁ δεξιὸς ἐκτυφλούμενος ἐκτυφλωθήσεται.

ΙΑ. Πρόῤῥησις πεσουμένης τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ ὑπὸ ἐθνῶν καὶ τῶν πολεμίων ταπεινωθησομένων καὶ λειψάνου ἰσχυροῦ μενοῦντος ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ κατακαύσοντος τὰ ἔθνη καὶ βοηθείας θεοῦ καὶ δόξης τευξομένου καὶ χάριτος δοθησομένης τοῖς πιστεύουσι, κοπετοῦ δὲ ἥξοντος ἐν ἐπιφανίᾳ Χριστοῦ τοῖς ἀπιστήσασι καὶ τῇ χριστοκτονίᾳ συντρέχουσι. καὶ πρόῤῥησις καθάρσεως ἐν ὕδατι διδομένης ἕπεται τούτοις, καὶ πρόῤῥησις ἀναιρουμένης εἰδωλολατρείας καὶ εἰδώλων καὶ ψευδοπροφητείας πάσης. ἀπὸ τοῦ Λῆμμα λόγου κυρίου ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ, λέγει κύριος, ἐκτείνων οὐρανόν, ἕως τοῦ Καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον ἐξαρῶ ἀπὸ τῆς γῆς.

ΙΒ. Πρόῤῥησις πάθους Χριστοῦ καὶ κλήσεως ἐθνῶν καὶ δοκιμασίας τῶν σωζομένων. ἀπὸ τοῦ Ῥομφαία ἐξεγέρθητι ἐπὶ τὸν ποιμένα μου, ἕως τοῦ Καὶ αὐτὸς ἐρεῖ Κύριος ὁ θεός μου.

ΙΓ. Πρόῤῥησις πορθήσεως τῆς Ἱερουσαλήμ, λειψάνου δὲ μενοῦντος καὶ μετὰ ταῦτα πολέμου θείου κατὰ τῶν ἐθνῶν τῶν πολεμησάντων καὶ διαιρέσεως τοῦ αἰῶνος ὑπὸ τοῖς ποσὶ τοῦ κυρίου εἰς τέσσαρα μέρη καὶ ἀναπληρώσεως εἰς συνάφειαν τῶν μερισθέντων· καὶ προφητεία παρουσίας Χριστοῦ μετὰ τῶν ἁγίων ἀγγέλων καὶ σκοτώσεως τοῦ κόσμου πρὸς μίαν ἡμέραν, ὕδατος ἐξιόντος ἐξ Ἱερουσαλὴμ καὶ ἄρδοντος διά τε χειμῶνος καὶ θέρους πάντα τὰ μέρη τὰ δυτικὰ καὶ ἀνατολικά. ἑξῆς πρόῤῥησις σεβάσματος θεοῦ τὰ πάντα καθέξοντος καὶ Ἱερουσαλὴμ ἐπὶ τῶν ὁρίων αὐτῆς στησομένης καὶ μηκέτι ἀνάθεμα γενησομένης. ἀπὸ τοῦ Ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται τοῦ κυρίου καὶ διαμερισθήσεται τὰ σκῦλά σου ἐν σοί, ἕως τοῦ Καὶ κατοικήσει Ἱερουσαλὴμ πεποιθότως.

ΙΔ. Ἑξῆς ἀπειλὴ αἰφνιδίου καὶ παραδόξου διαφθορᾶς τῶν πολεμησάντων· καὶ πρόῤῥησις συναγωγῆς πλούτου παντὸς εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ ἀναβάσεως ἐθνῶν εἰς ἑορτασμὸν τῆς σκηνοπηγίας, καὶ τιμωρίας (cod. *τιμωρία*) *τῶν μὴ ἀνιόντων, καὶ παντὸς χαλκοῦ παραλείψεως εἰς λεβήτων κατασκευὴν τῶν ἐπὶ τὰς θυσίας εὐτρεπιζομένων. ἀπὸ τοῦ Καὶ αὕτη ἔσται ἡ πτῶσις ἣν κόψει κύριος πάντας τοὺς λαούς, ἕως τοῦ τέλους.*

ΕΝ ΤΩ ΜΑΛΑΧΙΗΛ.

Α. Τὸν Ἰακὼβ ἠγάπησα, τὸν δὲ Ἡσαῦ ἐμίσησα, καὶ μετὰ ταῦτα Ἐπικληθήσεται αὐτοῖς ὅρια ἀνομίας, καὶ λαὸς ἐφ' ὃν παρατέτακται κύριος ἕως αἰῶνος, καὶ ἐφεξῆς τὸ περὶ τῶν ἐθνῶν ἐν οἷς φησὶν εἶναι θυσίαν αὐτῷ καθαρὰν καὶ μέγα τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν αὐτοῖς, ἐν δὲ Ἰσραηλίταις μὴ εἶναι θέλημα αὐτοῦ, προεισαγαγὼν τύπον τὸν Ἡσαῦ καὶ τοὺς Ἰδουμαίους, ἐπήγαγεν τὴν τοῦ Ἰσραὴλ ἐκβολήν, ὥστε εἶναι τύπον αὐτοῦ τὸν Ἡσαῦ καθὰ καὶ παρὰ τῷ Παύλῳ. ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἕως τοῦ Ὑμεῖς δὲ ἐβεβηλοῦτε αὐτό.

Digitized by Google

Β. Περὶ τοῦ προδρόμου, ὅπου Ἐγὼ ἀποστελῶ τὸν ἄγγελόν μου, καὶ ἑξῆς περὶ τοῦ κυρίου, Καὶ ἐξαίφνης (cod. *ἐξέφνης*) *ἥξει εἰς τὸν ναὸν αὐτοῦ κύριος, καὶ τὰ ἑξῆς. ἀπὸ τοῦ Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστελῶ* (cod. h. l. *ἀποστέλω*) *τὸν ἄγγελόν μου, ἕως τοῦ Καὶ καθὼς τὰ ἔτη τὰ ἔμπροσθεν.*

Γ. Τὴν τοῦ προδρόμου ἀποστολὴν ἐν τῷ τέλει λέγει καὶ τὴν ἀνάμνησιν τοῦ νόμου τοῦ Μωυσέως καὶ ταῦτα πλησίον τῆς κρίσεως, ἐν ᾗ διαστέλλεται τὰ τῶν πονηρῶν καὶ τῶν ἀγαθῶν. ἀπὸ τοῦ Ἐβαρύνατε ἐπ' ἐμὲ τοὺς λόγους ὑμῶν, ἕως τοῦ τέλους.

ΕΝ ΤΩ ΔΑΝΙΗΛ.

Α. Ἐν τῷ ἐνυπνίῳ τοῦ Ναβουχοδονόσορ δείκνυται ἡ βασιλεία ἡ αἰώνιος, ἐπὶ γῆς ἀναστησομένη μετὰ τὰς πρὸ αὐτῆς κατασχούσας τέσσαρας, τὴν Βαβυλωνίαν, τὴν Περσικήν, τὴν Μακεδονικήν, τὴν Ῥωμαίαν· καὶ βεβαιοῦται ταῦτα προφητικῶς ὑπὸ τοῦ Δανιὴλ λέγοντος Ἀληθινὸν τὸ ἐνύπνιον καὶ πιστὴ ἡ σύγκρισις αὐτοῦ. ἀπὸ τοῦ Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν βασιλέων ἐκείνων ἀναστήσει ὁ θεὸς τοῦ οὐρανοῦ βασιλείαν ἥτις εἰς τοὺς αἰῶνας οὐ διαφθαρήσεται, ἕως τοῦ Ἀληθινὸν τὸ ἐνύπνιον καὶ πιστὴ ἡ σύγκρισις αὐτοῦ.

Β. Καταρίθμησις τῶν τεσσάρων βασιλειῶν τῶν καθολικῶν, καὶ πρόρησις (sic h. l.) *μετὰ ταύτας ἀναστησομένης τῆς Χριστοῦ βασιλείας τῆς δοθησομένης τοῖς ἁγίοις καὶ καθεξούσης ἅπαντα τὰ ἔθνη, ὥστε καθεστῶτος ἔτι τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἐθνῶν μενόντων ὁ σωτὴρ πάρεσται καὶ τὴν βασιλείαν καταστήσεται. ἀπὸ τοῦ Ἔφριξεν τὸ πνεῦμά μου ἐν τῇ ἕξει μου, ἐγὼ Δανιήλ, ἕως τοῦ Ἕως ὧδε τὸ πέρας τοῦ λόγου.*

Γ. ϒϤ *ἔτη προλέγει ὁ προφήτης, φάσκων μετὰ ἔτη* ΓΠΓ, *ἐν τοῖς τελευταίοις ἑπτὰ ἔτεσιν ἀπολεῖσθαι τὸν Ψευδόχριστον, ᾧ οὐκ ἔστιν ἡ βασιλεία, ἀπολεῖσθαι δὲ μετὰ τρία ἥμισυ ἔτη τῆς ἀνανεώσεως τοῦ Ἰσραήλ. ἐπεισελθόντα τῷ ἀνοικοδομουμένῳ ναῷ καὶ ἀνελόντα τὰς θυσίας καὶ στήσαντα βδέλυγμα ἐρημώσεως ἐν τῷ ναῷ· ὧν ἑξῆς ἐστὶν ἡ προειρημένη ἀναίρεσις τῆς τε πόλεως καὶ τοῦ ναοῦ καὶ παντελὴς ἐρήμωσις· ἅτινα γενέσθαι δεῖ Χριστοῦ παραγινομένου καὶ κατακρίναντος τὴν ἀποστασίαν καὶ καταργοῦντος τῇ ἐπιφανίᾳ τῆς παρουσίας αὐτοῦ τὸν Ἀντίχριστον καὶ ἀναιροῦντος αὐτὸν* (cod. *αὐτῷ*) *τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ, καθά φησιν ὁ ἀπόστολος.*

Δ. Τὰ περὶ τοῦ Ἀντιχρίστου προδηλουμένου, ὡς ἐν τύπῳ Ἀντιόχῳ τῷ Μακεδόνι, ἔχοντος μέν τινα τύπον ἐν Ἀντιόχῳ, κατὰ πολλὰ δὲ διαλλάττοντος, ἐπαναστησομένου πᾶσι σεβάσμασι καὶ ὑποτρέχοντες σχήματι τὴν τοῦ θεοῦ διαθήκην καὶ παραβαίνοντος, καὶ πολεμοῦντος πολέμους πολλούς, κρατοῦντος τριῶν βασιλειῶν, Αἰγύπτου, Λιβύης, Αἰθιοπίας, πίπτοντος ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ· μεθ' ὃν καὶ ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν προαγορεύεται, τῶν μὲν ἐπ' αἰσχύνῃ, τῶν δὲ ἐπὶ δόξῃ. ἀπὸ τοῦ Καὶ ἀναστήσεται ἐκ τῆς ῥίζης αὐτοῦ φυτὸν βασιλείας, ἕως τοῦ Καὶ ἀπὸ τῶν δικαίων τῶν πολλῶν ὡς οἱ ἀστέρες εἰς τοὺς αἰῶνας ἔτι. ταῦτα δὲ καὶ ὁ σωτὴρ πρὸ τῆς μελλούσης ἑαυτοῦ παρουσίας ἐσόμενα προαγορεύει, καὶ τὴν λύτρωσιν τοῖς ἁγίοις. τότε καὶ τὸ μακάριον τέλος ἐπαγγέλλεται. περὶ τοῦ κολοβωθήσεσθαι τὰς ἡμέρας τῆς τοῦ Ἀντιχρίστου βασιλείας, ὡς ὁ σωτὴρ λέγει, δηλοῖ καὶ ὁ Δανιήλ, ἐξαριθμῶν τὰς ἡμέρας τῶν τριῶν καὶ ἡμίσεως ἐτῶν ΛϹϤ, *καὶ ἐπὶ ταύταις ἄλλας* ΜЄ. *ἀπὸ τοῦ Καὶ ἀπὸ καιροῦ παραλλάξεως τοῦ ἐνδελεχισμοῦ, ἕως τοῦ Καὶ ἀναστήσει εἰς τὸν καιρόν σου εἰς συντέλειαν ἡμερῶν.*

Digitized by Google

VI.

Qui inter **Epiphanii** opera eaque suspectae non modo fidei sed etiam originis a Petavio editus est **libellus de prophetarum vitis**, is in duobus codicibus Coislinianis, utroque **decimi** fere saeculi, inventus est. Alter numero CXX, alter numero CCXXIV. a Montefalconio signatur. Qui quum et inter se scriptura valde discrepent et ab editione Petavii longe discedant, non abs re esse visum est utriusque textum plene edere. Edemus autem ita ut codicum scripturam quamvis vitiosam maxime in nominibus propriis lectoribus ante oculos ponamus.

ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ Ι͞Ϛ ΠΡΟΦΗΤΩΝ· ΠΟΘΕΝ ΗΣΑΝ ΚΑΙ ΠΟΥ ΕΤΕΛΕΙΩΘΗΣΑΝ.[1])

(*Ἐνταῦθα ἀναγράφονται τὰ ὀνόματα καὶ αἱ προσηγορίαι τῶν ἁγίων καὶ ἐνδόξων προφητῶν, καὶ ὁποίας χώρας ἕκαστος αὐτῶν ὑπάρχει καὶ ὅπου ἐτελειώθη, καὶ ἔνθα κατετέθη τὰ τίμια αὐτῶν λείψανα.*)

Α. Ὠσιὲ υἱὸς Βεϊρὶ ἦν ἐκ Βελεμώθ, φυλῆς Ἰσαχάρ, καὶ θανὼν ἐτάφη ἐν τῇ γῇ αὐτοῦ ἐν εἰρήνῃ. καὶ ἔδωκεν τέρας ἥξειν (cod. *ἦξαι*) *τὸν κύριον ἐπὶ τῆς γῆς, ἐάν, φησίν, ἡ δρῦς ἡ ἐν Σιλὼμ μερισθῇ εἰς ιβ ἀφ' ἑαυτῆς καὶ γένωνται δρύες ι͞β.*

(*Ε.*[2]) *Ὠσηέ· οὗτος ἦν ἐκ Βαλεμώθ, τῆς φυλῆς Ἰσάχαρ, ὃς πολλὰ προεφήτευσε κατὰ τοῦ Ἰσραήλ, καὶ ἀπέθανε καὶ ἐτάφη ἐν τῇ γῇ αὐτοῦ ἐν εἰρήνῃ. καὶ ἔδωκε τέρας ἥξειν τὸν κύριον ἐπὶ γῆς ἀνθρώποις συναναστρεφόμενον. ὅτε δὲ δύῃ ὁ ἥλιος ἐν Σηλὼμ καὶ μερισθῇ ἡ δρῦς ἡ ἐν Σιλωὰμ ἀφ' ἑαυτῆς εἰς δώδεκα μέρη, γενηθήσονται δώδεκα δρύες.*)

Β. Ἀμῶς (sic) *ἦν ἐκ Θεκουέ, καὶ ἀνῃρέθη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ Ἀμασίου, πλήξας αὐτὸν ἐν ῥομφαίᾳ κατὰ τὸν κρόταφον. καὶ ἔτι ἐμπνέων ἦλθεν εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ, καὶ μεθ' ἡμέρας γ͞ τελευτήσας ἐτάφη ἐκεῖ.*

(*Ϛ. Ἀμὼς ἦν ἐκ Θεκουέ, καὶ Ἀμεσίου αὐτὸν συχνῶς τυμπανίσαντος, τέλος ἀνεῖλεν αὐτὸν Ἀμὼς ὁ υἱὸς αὐτοῦ ῥοπάλῳ, πλήξας αὐτοῦ τὸν κρόταφον. καὶ ἔτι ἐμπνέων ἦλθεν εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ, καὶ μεθ' ἡμέρας δύο ἀπέθανε, καὶ ἐτάφη ἐκεῖ.*)

Γ. Μιχαίας υἱὸς Ἰεραμῶς ὁ Μωραθίτης γέγονεν ἐκ φυλῆς Ἐφραίμ, καὶ πολλὰ ποιήσας τῷ Ἀχαάβ, ὑπὸ Ἰωρὰμ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἀνῃρέθη κρημνῷ, ὅτι ἤλεγχεν αὐτὸν ἐπὶ ταῖς ἀσεβείαις τῶν πατέρων αὐτοῦ· καὶ ἐτάφη ἐν τῇ γῇ αὐτοῦ.

(*Ι. Μιχαίας ἦν ἀπὸ Μοραθὶ ἐκ φυλῆς Ἐφραίμ. οὗτος πολλὰ ποιήσας τῷ Ἀχαάβ, ὑπὸ Ἰωρὰμ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἀνῃρέθη κρημνῷ ῥιφείς, ὅτι ἤλεγχεν αὐτὸν ἐπ' ἀσεβείαις πατέρων αὐτοῦ· καὶ ἐτάφη ἐν τῇ γῇ αὐτοῦ μόνος, σύνεγγυς τοῦ πολυανδρίου Ἐνμαχείμ* (corr. est *-χίμ*).)

Δ. Ἰωὴλ υἱὸς Βαθουὴλ ἦν ἐκ φυλῆς Ῥουβὶμ ἐξ ἀγροῦ Θεβορῶν· καὶ θανὼν ἐν εἰρήνῃ ἐτάφη ἐκεῖ.

(*Ζ. Ἰωὴλ ἦν ἐκ φυλῆς τοῦ Ῥουβὶμ ἀγροῦ τοῦ Βεθωρῶν· καὶ ἀπέθανεν ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐτάφη ἐκεῖ.*)

Ϛ. Ἀβδιοῦ ἦν ἐκ γῆς Συχέμ, ὁ καὶ τρίτος πεντηκόνταρχος οὗ ἐφείσατο Ἠλίας· καὶ κατέβη πρὸς

[1]) Hic titulus in cod. CXX. habetur, nisi quod pro *Ἐπιφανίου*, quod iam praecessit, *τοῦ αὐτοῦ* positum est. Textum codicis CCXXIV. ubiqne lunulis inclusum apponemus.

[2]) In codice CCXXIV. singulorum prophetarum ordo hic est: *Α. Ἡσαΐας, Β. Ἱερεμίας, Γ. Ἰεζεκιήλ, Δ. Δανιήλ, Ε. Ὠσηέ* etc.

Ὀχοζίαν· μετὰ δὲ ταῦτα ἀπολείπων τὴν λειτουργίαν τοῦ βασιλέως προεφήτευσεν· καὶ θανὼν ἐτάφη μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ.

(*H.* Ἀβδιοῦ ἦν ἐκ γῆς Συχέμ, ἀγροῦ Βηθαρχαάμ. οὗτος ἦν μαθητὴς Ἠλία, καὶ πολλὰ ὑπομείνας δι' αὐτὸν περισώζεται. οὗτος ἦν ὁ τρίτος πεντηκόνταρχος, οὗ ἐφείσατο Ἠλίας· καὶ κατέβη πρὸς Ὀχοζίαν· καὶ μετὰ ταῦτα ἀπολιπὼν τὴν λειτουργίαν τοῦ βασιλέως προεφήτευσε· καὶ ἀπέθανε, καὶ ἐτάφη μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ.)

E. Ἰωνᾶς υἱὸς Ἀμαθὴ ἦν ἐκ γῆς Καριαθιαρὶμ πλησίον Ἀζώτου πόλεως κατὰ θάλασσαν· καὶ ἐκβρασθεὶς ἐκ τοῦ κήτους καὶ ἀπελθὼν εἰς Νηνευὶ καὶ ἀνακάμψας οὐκ ἔμεινεν εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ, ἀλλὰ παραλαβὼν τὴν μητέρα αὐτοῦ παρῴκησεν τὴν Σοὺρ χώραν τῶν ἀλλοφύλων. ἔλεγεν γὰρ ὅτι οὕτως ἀφελῶ ὄνειδός μου, ὅτι ἐψευσάμην προφητεύσας κατὰ Νηνευὶ τῆς πόλεως. ἦν δὲ τότε ἐλέγχων Ἠλίας τὸν Ἀχαάβ, καὶ καλέσας λιμὸν ἐπὶ τὴν γῆν ἔφυγεν. καὶ ἐλθὼν εὗρεν τὴν χήραν μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς· οὐ γὰρ ἠδύνατο μένειν μετὰ ἀπεριτμήτων. καὶ εὐλόγησεν αὐτήν, καὶ θανόντα τὸν υἱὸν αὐτῆς Ἰωνᾶν πάλιν ἐκ νεκρῶν ὁ θεὸς διὰ τοῦ Ἠλία ἀνέστησεν· ἠθέλησεν γὰρ δεῖξαι αὐτῷ ὅτι οὐ δύναται ἀποδρᾶσαι (sic, alter cod. -ά-) θεόν. καὶ μετὰ τὸν λιμὸν ἐλθὼν ἐν τῇ γῇ Ἰούδα ἐν Σαὰρ καὶ θανὼν ἐτάφη ἐκεῖ. καὶ ἔδωκεν τέρας ἐπὶ Ἱερουσαλὴμ λέγων Ὅτε ἴδωσιν λίθον βοῶντα οἰκτρῶς, ἐγγίζει τὸ τέλος· ὅτε δὲ ἴδωσιν ἐν Ἱερουσαλὴμ πάντα τὰ ἔθνη, τότε ἡ πόλις ἐδαφισθήσεται.

(*Θ.* Ἰωνᾶς ἦν ἐκ γῆς Καριαθιαρὶμ πλησίον Ἀζώτου πόλεως Ἑλλήνων κατὰ θάλασσαν· καὶ ἐκβρασθεὶς ἐκ τοῦ κήτους καὶ ἀπελθὼν εἰς Νινευὴ καὶ ἀνακάμψας εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ οὐκ ἔμεινεν, ἀλλὰ παραλαβὼν τὴν μητέρα αὐτοῦ παρῴκησε τὴν Ἰὼρ χώραν ἀλλοφύλων ἐθνῶν. ἔλεγεν γὰρ ὅτι οὕτως ἀφελῶ τὸ ὄνειδός μου, ὅτι ἐψευσάμην προφητεύσας κατὰ Νινευὴ τῆς πόλεως τῆς μεγάλης. ἦν δὲ τὸ τηνικαῦτα Ἠλίας ἐλέγχων τὸν οἶκον Ἀχαάβ, καὶ καλέσας λιμὸν ἐπὶ τὴν γῆν ἔφυγεν. καὶ ἀπελθὼν εὗρε τὴν χήραν μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς, καὶ ἔμεινε παρ' αὐτοῖς· οὐ γὰρ ἠδύνατο μένειν μετὰ ἀπεριτμήτων. καὶ εὐλόγησεν αὐτὴν διὰ τὴν ξενοδοχίαν αὐτῆς· ἦν γὰρ γινώσκων αὐτὴν ἐκ πολλοῦ. θανόντα δὲ τὸν υἱὸν αὐτῆς Ἰωνᾶν πάλιν ἤγειρεν ὁ θεὸς διὰ τοῦ Ἠλίου, δεικνὺς αὐτῷ ὅτι οὐδὲ θανὼν δύναται ἀποδράσαι θεόν. καὶ ἀναστὰς Ἰωνᾶς μετὰ τὸν λιμὸν ἦλθεν εἰς γῆν Ἰούδα· θανοῦσαν δὲ τὴν μητέρα αὐτοῦ ἔθαψε κατὰ τὴν ὁδὸν ἐχόμενα τῆς βαλάνου Δεβώρρας. καὶ κατοικήσας ἐν γῇ Σαὰρ ἀπέθανε, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ σπηλαίῳ Καινεζιοῦ κριτοῦ γενομένου μιᾶς φυλῆς ἐν ἡμέραις τῆς ἀναρχίας. καὶ ἔδωκε τέρας ἐπὶ Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐφ' ὅλην τὴν γῆν· ὅταν ἴδωσι λίθον βοῶντα οἰκτρῶς, ἐγγίζειν τὸ τέλος· καὶ ὅτε ἴδωσιν Ἱερουσαλὴμ πάντα τὰ ἔθνη, ὅτι ἡ πόλις ἠφανίσθη ὅλη ἕως ἐδάφους, καὶ μετατεθήσονται οἱ λίθοι αὐτῆς κατὰ δυσμὰς ἡλίου, ἐκεῖ ἔσται ἡ προσκύνησις τοῦ εἰλημμένου.)

Z. Ναοὺμ υἱὸς Ἐλκεσαίου ἦν ἀπὸ Ἰεσβῆ φυλῆς Συμεών, καὶ μετὰ τὸν Ἰωνᾶν τῇ Νηνευὶ τέρας ἔδωκεν, ὅτι ὑπὸ ὑδάτων καὶ πυρὸς ὑπογείου ἀπολεῖται. ὅπερ καὶ γέγονεν· ἡ γὰρ περιέχουσα αὐτὴν λίμνη κατέλυσεν (sic, rectius alter) ἐν σεισμῷ, καὶ πῦρ ἐκ τῆς ἐρήμου ἐξῆλθεν καὶ τὸ ὑψηλότερον αὐτῆς ἐνεπύρησεν μέρος. καὶ θανὼν ἐτάφη ἐν τῇ γῇ αὐτοῦ.

(*IA.* Ναοὺμ ἦν ἀπὸ Ἐλκεσὲμ πέραν τοῦ Βηταβαρὴμ φυλῆς Συμεών. οὗτος μετὰ Ἰωνᾶν τῇ Νινευὴ τέρας ἔδωκεν, ὅτι ὑπὸ ὑδάτων γλυκέων καὶ πυρὸς ὑπογείου ἀπολεῖται. ὃ καὶ γέγονεν· ἡ γὰρ περιέχουσα αὐτὴν λίμνη κατέκλυσεν αὐτὴν ἐν σεισμῷ, καὶ πῦρ ἐπελθὸν ἐκ τῆς ἐρήμου τὸ ὑψηλότερον αὐτῆς μέρος ἐνέπρησεν. ἀπέθανε δὲ ἐν εἰρήνῃ, καὶ ἐτάφη ἐν τῇ γῇ αὐτοῦ.)

Digitized by Google

Η. Ἀμβακοὺμ ἦν ἐξ ἀγροῦ Βιδζουχάρ, φυλῆς Συμεών. καὶ ἴδεν πρὸ τῆς αἰχμαλωσίας περὶ τῆς ἁλώσεως Ἱερουσαλήμ, καὶ ἐπένθησεν σφόδρα· καὶ ὅτε ἦλθεν Ναβουχοδονόσορ ἐν Ἱερουσαλήμ, ἔφυγεν εἰς ὀστρακίνην, καὶ ἦν πάροικος ἐν γῇ Ἰσμαήλ. ὡς δὲ ἐπέστρεψαν οἱ Χαλδαῖοι καὶ οἱ κατάλοιποι οἱ ὄντες ἐν Ἱερουσαλὴμ κατέβησαν εἰς Αἴγυπτον, ἦν οὗτος (cod. *οὕτως*) *παροικῶν τὴν γῆν αὐτοῦ καὶ λειτουργῶν θερισταῖς τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. ὡς δὲ ἔλαβεν τὸ ἔδεσμα ἀπενέγκαι τοῖς ἐργάταις, προεφήτευσεν τοῖς ἰδίοις εἰπών Πορεύομαι εἰς γῆν μακράν, καὶ ταχέως ἐλεύσομαι. ἐὰν δὲ βραδύνω, ἀπενέγκατε τοῖς θερισταῖς τὸ ἄριστον αὐτῶν. καὶ γενόμενος ἐν Βαβυλῶνι καὶ δοὺς τὸ ἄριστον τῷ Δανιήλ, ἐπέστη τοῖς θερισταῖς ἐσθίουσι, καὶ οὐδενὶ εἶπεν τὸ γεγονός· συνῆκεν δὲ ἐκ τούτου ὅτι τάχειον ἐπιστρέψει ὁ λαὸς ἐκ Βαβυλῶνος. καὶ πρὸ δύο ἐτῶν τῆς ἐπιστροφῆς θανὼν ἐτάφη ἐκεῖ ἐν ἀγρῷ. ἔδωκεν δὲ τέρας τοῖς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, ὅτι ὄψονται ἐν τῷ ναῷ φῶς καὶ οὕτως ἴδωσιν τὴν δόξαν τοῦ ναοῦ. καὶ περὶ τῆς συντελείας τοῦ ναοῦ προεῖπεν ὅτι ὑπὸ ἔθνους δυτικοῦ γενήσεται, καὶ τότε τὸ ἅπλωμα, φησίν, τοῦ Διαβὴρ* (sic) *εἰς μικρὰ διαρραγήσεται, καὶ τὰ ἐπίκρανα τῶν δύο στύλων ἀφαιρεθήσεται, καὶ οὐδεὶς γνώσεται ποῦ ἔσονται· ταῦτα δὲ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἀπενεχθήσονται ὑπὸ ἀγγέλου, ὅπου ἐν ἀρχῇ ἐπάγη ἡ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου, καὶ τοῖς ἐπὶ τέλει γνωσθήσεται κύριος.*

(*ΙΒ. Ἀμβακοὺμ ἐκ φυλῆς ἦν Συμεὼν ἐξ ἀγροῦ Βηθωαχάρ. οὗτος εἶδεν πρὸ τῆς αἰχμαλωσίας περὶ τῆς ἁλώσεως τῆς Ἱερ. καὶ τοῦ ναοῦ, καὶ ἐπένθησε σφόδρα. καὶ ὅτε ἦλθεν ὁ Ναβουχοδονόσορ εἰς Ἱερ., ἔφυγεν - - - Ἰσμαήλ. ὡς δὲ ὑπέστρεψαν οἱ Χαλδαῖοι καὶ οἱ κατάλοιποι οἱ ὄντες ἐν Ἱερ. κατέβησαν εἰς Αἴγυπτον, ἦν παροικῶν τὴν γῆν αὐτοῦ, καὶ ἐλειτούργει τοῖς θερισταῖς τοῦ ἀγροῦ αὐτοῦ. ὡς δὲ ἔλαβε τὸ ἔδεσμα, προεφήτευσε τοῖς ἰδίοις αὐτοῦ εἰπών --- ἀπενέγκατε τὸ ἄριστον τοῖς θερισταῖς. καὶ γενόμενος --- δοὺς τὸν* (sic) *ἄριστον τῷ Δανιήλ, ἐπέστη τοῖς θερισταῖς ἐσθίουσι, καὶ οὐδενὶ εἶπεν τὸ γενόμενον· συνῆκε δὲ ὅτι τάχιον ἐπιστρέψει ὁ λαὸς ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας τῆς εἰς Βαβυλῶνα. καὶ πρὸ β' ἐτῶν τῆς ἐπιστροφῆς ἀποθνήσκει, καὶ ἐτάφη ἐν ἀγρῷ ἰδίῳ μόνος. ἔδωκε δὲ τέρας - - - φῶς, καὶ οὕτως ὄψονται τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ· καὶ περὶ συντελείας τοῦ ναοῦ προεῖπεν ὅτι ὑπὸ ἔθνους δυτικοῦ ῥαγήσεται. τότε καὶ τὸ ἅπλωμα τοῦ Δαβήρ, φησίν, εἰς μικρὰ ῥήγματα ῥαγήσεται, καὶ τὰ ἐπίκρανα τῶν δύο στύλων ἀφαιρεθήσονται, καὶ οὐδεὶς γνώσεται ποῦ ἔσονται· αὐτὰ δὲ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἀπενεχθήσονται ὑπὸ ἀγγέλων, ὅπου ἐν ἀρχῇ ἦν ἡ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου· ἐν αὐτοῖς γνωσθήσεται ἐπὶ τέλει κύριος, τοῖς διωκομένοις ὑπὸ τοῦ ὄφεως, ὡς ἐξ ἀρχῆς ἦν.*)

Θ. Σοφονίας υἱὸς Χουσῆ ἦν ἐξ ἀγροῦ Σαβαραθά, φυλῆς Συμεών· προεφήτευσεν δὲ περὶ τῆς πόλεως καὶ περὶ τοῦ τέλους τῶν ἐθνῶν καὶ τῆς αἰσχύνης τῶν ἀσεβῶν. καὶ τελευτήσας ἐτάφη ἐν ἀγρῷ αὐτοῦ.

(*ΙΓ. Σοφονίας ἦν ἐκ φυλῆς Συμεὼν ἐξ ἀγροῦ Σαβαραθά. οὗτος προεφήτευσε περὶ τῆς πόλεως καὶ περὶ τέλους ἐθνῶν καὶ αἰσχύνης ἀσεβῶν. καὶ θανὼν ἐτάφη ἐν ἀγρῷ αὐτοῦ.*)

Ι. Ἀγγαῖος νέος ἦλθεν ἐκ Βαβυλῶνος εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ φανερῶς περὶ τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ λαοῦ προεφήτευσεν, καὶ ἴδεν ἐκ μέρους τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ. καὶ θανὼν ἐτάφη ἐνώπιον τοῦ τάφου τῶν ἱερέων ἐνδόξως.

(*ΙΔ. Ἀγγαῖος μικρὸς ἦλθεν ἐκ Βαβυλῶνος - - - προεφήτευσε, καὶ εἶδεν ἐκ μέρους τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ. καὶ θανὼν ἐτάφη πλησίον τοῦ τάφου τῶν ἱερέων ἐνδόξως· ἦν γὰρ καὶ αὐτὸς ἐκ γένους ἀρχιερατικοῦ.*)

ΙΑ. Ζαχαρίας υἱὸς Βαραχίου ἦλθεν ἀπὸ Χαλδαίων εἰς Ἱερουσαλήμ, ἤδη προβεβηκώς, κἀκεῖ τῷ λαῷ πολλὰ προεφήτευσεν καὶ τέρατα ἔδωκεν εἰς ἀπόδειξιν. ὃς καὶ τῷ Ἰωσεδὲκ εἶπεν ὅτι γεννήσεις υἱόν, καὶ

Digitized by Google

ἐν Ἱερουσαλὴμ ἱερατεύσει· καὶ τὸν Σαλαθιὴλ ἐπὶ υἱῷ εὐλόγησεν καὶ τὸ ὄνομα Ζοροβάβελ ἐπέθηκεν· καὶ ἐπὶ Κύρου τέρας ἔδωκεν εἰς νῖκος, καὶ περὶ τῆς λειτουργίας αὐτοῦ προηγόρευσεν ἣν ποιήσει ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ εὐλόγησεν αὐτόν· καὶ περὶ τέλους ἐθνῶν καὶ Ἰσραὴλ καὶ τοῦ ναοῦ καὶ ἀργίας προφητῶν καὶ ἱερέων προεφήτευσεν. ἀπέκτεινεν δὲ αὐτὸν Ἰωὰς βασιλεὺς Ἰούδα μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου, παραινοῦντα αὐτῷ τε καὶ τῷ λαῷ ἀπέχεσθαι τῆς ἀσεβείας καὶ ἐπιστρέφειν πρὸς θεόν· καὶ λαβόντες αὐτὸν οἱ ἱερεῖς ἔθαψαν μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. καὶ ἀπὸ τότε ἐγίνοντο τέρατά τε ἐν τῷ ναῷ πολλὰ φαντασιώδη. καὶ οὐκ ἴσχυον οἱ ἱερεῖς ἰδεῖν ὀπτασίαν ἀγγέλων θεοῦ οὔτε δοῦναι χρησμοὺς ἐκ τοῦ Δαβὴρ οὔτε διὰ τῶν δήλων ἀποκριθῆναι ἐν τῷ λαῷ ὡς τὸ πρίν.

(ΙΕ. Ζαχαρίας ἦλθεν ἐκ γῆς Χαλδαίων, ἤδη προβεβηκώς, κἀκεῖ τῷ λαῷ πολλὰ προεφήτευσε καὶ τέρατα ἔδωκεν εἰς ἀπόδειξιν. οὗτος εἶπεν τῷ Ἰωσεδὲκ ὅτι γεννήσει υἱόν, καὶ ἐν Ἱερ. ἱερατεύσει. οὗτος καὶ τὸν Σαλαθιὴλ ἐπὶ υἱῷ ηὐλόγησε, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ζοροβάβελ ἐπέθηκε· καὶ ἐπὶ Κύρου - - ποιήσει ἐπὶ Ἱερουσαλήμ, καὶ περὶ τέλους ἐθνῶν, καὶ εὐλόγησεν αὐτὸν σφόδρα. τὰ δὲ τῆς προφητείας εἶδεν ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ [περὶ] τοῦ ναοῦ καὶ ἀργίας προφητῶν καὶ ἱερέων καὶ περὶ διπλῆς κρίσεως ἐξέθετο [1]). καὶ ἀπέθανεν ἐν γήρει (corr. est γήρᾳ) μακρῷ ἐκλείπων, καὶ ἐτάφη σύνεγγυς τοῦ Ἀγγαίου.)

ΙΒ. Μαλαχίας μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ λαοῦ τίκτεται ἐν Σωχά, ὃς νέος ὢν βίον εἶχεν καλὸν πάνυ. καὶ ἐπειδὴ πᾶς ὁ λαὸς ἐτίμα αὐτὸν ὡς ἅγιον, ἐκάλεσαν αὐτὸν Μαλαχίαν, ὅ ἐστιν ἄγγελος. ἦν γὰρ καὶ τῷ εἴδει εὐπρεπὴς καὶ τῷ λόγῳ πληρωτής (corrige πληρωθείς?)· ὅσα γὰρ εἶπεν αὐτοῖς ἐν προφητείᾳ, αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ὀφθεὶς ἄγγελος κυρίου ἐβεβαίωσεν. καὶ ἔτι νέος ὢν ἐτελειώθη, καὶ ἐτάφη ἐν ἀγρῷ αὐτοῦ.

(ΙϚ. Μαλαχίας· οὗτος τίκτεται ἐν Γοφᾷ μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ λαοῦ, καὶ ἔτι πάνυ νέος ὢν καλὸν βίον ἔσχηκε. καὶ ἐπειδὴ πᾶς ὁ λαὸς ἐτίμα αὐτὸν ὡς ὅσιον καὶ πρᾶον, ἐκάλεσεν αὐτὸν Μαλαχίαν, ὃ ἑρμηνεύεται ἄγγελος· ἦν γὰρ καὶ τῷ εἴδει εὐπρεπής· ἀλλὰ καὶ ὅσα εἶπεν αὐτὸς ἐν προφητείᾳ, αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ὀφθεὶς ὡς ἄγγελος θεοῦ ἐπεδευτέρωσεν, ὡς ἐγένετο ἐν ἡμέραις τῆς ἀναρχίας, ὡς γέγραπται ἐν σαφὰρ φωτήμ, τουτέστιν ἐν βίβλῳ κριτῶν. καὶ ἔτι νέος ὢν προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ ἐν ἀγρῷ αὐτοῦ.)

ΙΓ. Ἡσαΐας υἱὸς Ἀμὼς ἦν ἀπὸ Ἱερουσαλήμ· ἀναιρεθεὶς δὲ ὑπὸ Μανασσῆ, πρισθεὶς εἰς δύο, ἐτάφη ὑποκάτω δρυὸς Ῥωγήλ, πλησίον τῆς διαβάσεως τῶν ὑδάτων ὧν ἀπόλεσεν (sic) Ἐζεκίας χώσας αὐτά. καὶ ὁ θεὸς τὸ σημεῖον τοῦ Σιλωὰμ διὰ τὸν προφήτην ἐποίησεν, ὅτι πρὸ τοῦ θανεῖν ὀλιγορήσας ηὔξατο πιεῖν ὕδωρ, καὶ εὐθέως ἀπεστάλη αὐτῷ ἐξ αὐτοῦ. καὶ διὰ τοῦτο ἐπεκλήθη Σιλωάμ, ὅ ἐστιν ἀπεσταλμένος. καὶ Ἐζεκίας ἐπὶ τῶν εὐχῶν τούτου ἐποίησεν τοὺς λάκκους καὶ τὰς κολυμβήθρας. μικρὸν γὰρ ἦν ὕδωρ ἐξεληλυθός, ὅτε ἦν ὁ λαὸς ἐν συγκλεισμῷ ἀλλοφύλων· καὶ ἵνα μὴ διαφθαρῇ ἡ πόλις ὡς μὴ ἔχουσα ὕδωρ, ἐποίησεν τοῦτο. καὶ ὅταν οὖν ἤρχοντο οἱ πολέμιοι ἀντλῆσαι, οὐκ ἤρχετο ὕδωρ· ὅταν δὲ Ἰουδαῖοι ἤρχοντο, ἤρχετο καὶ τὸ ὕδωρ. ὅθεν ἕως τοῦ νῦν αἰφνίδιον ἐξέρχεται τὸ ὕδωρ, ἵνα δειχθῇ τὸ μυστήριον τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπειδὴ διὰ τοῦ Ἡσαΐου τοῦτο γέγονεν, μνήμης χάριν καὶ ὁ λαὸς πλησίον αὐτὸν ἔθαψεν ἐνδόξως, ἵνα διὰ τῶν εὐχῶν αὐτοῦ (in marg. additur καὶ μετὰ θάνατον αὐτοῦ) ὡσαύτως ἔχωσιν τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ ὕδατος, ὅτι χρησμὸς ἐδόθη αὐτοῖς περὶ τούτου. ἔστιν δὲ ὁ τάφος ἐχόμενα τοῦ τάφου τῶν βασιλέων ὄπιθεν τοῦ τάφου τῶν ἱερέων ἐπὶ τὸ μέρος τὸ πρὸς νότον. Σολομὼν γὰρ ἐποίησεν τοὺς τάφους τοῦ Δαυὶδ διαγράψαντος κατὰ ἀνατολὰς τῆς Σιών, ἥτις ἔχει εἴσοδον ἀπὸ Γαβαώ (sic), μήκοθεν τῆς πόλεως σταδίους κ'· καὶ ἐποίησεν σκολιὰν σύνθεσιν

[1]) His parum concinne scriptis multo praestat alterius codicis scriptura.

ἀνυπονόητον, καὶ ἔστιν ἕως τοῦ νῦν τοῖς πολλοῖς ἀγνοουμένη. ἐκεῖ εἶχεν ὁ βασιλεὺς τὸ χρυσίον τὸ ἐξ Αἰθιοπίας καὶ τὰ ἀρώματα. καὶ ἐπειδὴ Ἐζεκίας ἔδειξεν τοῖς ἔθνεσι τὸ μυστήριον Δαυὶδ καὶ Σολομῶντος, καὶ ἐμίανεν ὀστᾶ πατέρων αὐτοῦ, διὰ τοῦτο ὁ θεὸς ἐπαράσατο εἰς δουλείαν τὸ σπέρμα αὐτοῦ τοῖς ἐχθροῖς αὐτοῦ, καὶ ἄκαρπον ἐποίησεν ὁ θεὸς ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης.

(*Α. Ἡσαΐας ὁ μέγας προφήτης ἦν ἀπὸ Ἱερουσαλήμ, θνήσκει δὲ πρισθεὶς ὑπὸ Μανασῆ βασιλέως υἱοῦ Ἐζεκίου, καὶ ἐτέθη ὑποκάτω δρυὸς Ῥωγὴλ ἐχόμενα τῆς διαβάσεως τῶν ὑδάτων ὧν ἀπώλεσεν Ἐζεκίας ὁ βασιλεὺς καταχώσας αὐτά. καὶ ὁ θεὸς τὸ σημεῖον τοῦ Σιλωὰμ ἐποίησε διὰ τὸν προφήτην, ὅτι πρὸ τοῦ ἀποθανεῖν ὀλιγωρήσας ηὔξατο πιεῖν ὕδωρ, καὶ εὐθέως ἀπεστάλη αὐτῷ ἐξ αὐτοῦ. διὰ τοῦτο ἐκλήθη Σιλωάμ, ὃ ἑρμηνεύεται ἀπεσταλμένος. καὶ ἐπὶ τοῦ Ἐζεκίου δὲ πρὸ τοῦ ποιῆσαι αὐτὸν τοὺς λάκκους καὶ τὰς κολυμβήθρας, ἐπὶ τῇ εὐχῇ τοῦ Ἡσαΐου μικρὸν ὕδωρ ἐξελήλυθεν, ὅτι ἦν ἡ πόλις ἐν συγκλεισμῷ ἀλλοφύλων, καὶ ἵνα μὴ διαφθαρῇ ἡ πόλις ὡς μὴ ἔχουσα ὕδωρ. ἠρώτων γὰρ οἱ πολέμιοι πόθεν πίνουσι· διὸ καὶ ἐχαράκωσαν τὴν πόλιν, καὶ παρεκαθέζοντο τῷ Σιλωάμ. ὅταν οὖν ἤρχοντο σὺν τῷ Ἡσαΐᾳ οἱ Ἰουδαῖοι, ἄφνω ἐξήρχετο τὸ ὕδωρ· ἐπὰν δὲ οἱ ἀλλόφυλοι ἤρχοντο, οὐκ ἐξήρχετο τὸ ὕδωρ. διὸ καὶ ἕως σήμερον αἰφνιδίως ἐξέρχεται, καὶ κατὰ τὴν ὥραν ἣν ἤρχετο Ἡσαΐας τότε σὺν τοῖς Ἰουδαίοις, ἵνα δειχθῇ τὸ μυστήριον. καὶ ἐπειδὴ διὰ τοῦ Ἡσαΐου τοῦτο γέγονε, μνήμης αὐτοῦ χάριν καὶ ὁ λαὸς πλησίον τοῦ Σιλωὰμ ἐπιμελῶς ἔθαψεν αὐτὸν καὶ ἐνδόξως· ὅπως διὰ τῶν εὐχῶν αὐτοῦ καὶ μετὰ θάνατον αὐτοῦ ἔχωσιν ὡς αὐτὸς τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ ὕδατος· ὅτι καὶ χρησμὸς ἐδόθη αὐτοῖς περὶ τοῦ ὕδατος. ἔστι δὲ ὁ τάφος αὐτοῦ ἐχόμενα τοῦ τάφου τῶν βασιλέων ὄπισθεν τοῦ τάφου τῶν ἱερέων ἐπὶ τὸ μέρος τὸ πρὸς νότον. Σολομῶν γὰρ ἐποίησε τοὺς τάφους τοῦ Δαυὶδ διαγράψαντος κατὰ ἀνατολὰς Σιών, ἥτις ἔχει εἴσοδον ἀπὸ Γαβαὼν μήκοθεν τῆς πόλεως σταδίους κʹ· καὶ ἐποίησε σκολιὰν καὶ σύνθετον τὴν εἴσοδον καὶ ἀνυπονόητον τοῖς πολλοῖς. καὶ ἔστιν ἕως τῆς σήμερον τοῖς πολλοῖς ἀγνοουμένη τῶν ἱερέων καὶ ὅλῳ τῷ λαῷ. ἐκεῖ εἶχεν ὁ βασιλεὺς τὸ χρυσίον τὸ ἐξ Αἰθιοπίας καὶ τὰ ἀρώματα. καὶ ἐπειδὴ Ἐζεκίας ὁ βασιλεὺς ἔδειξε τὸ μυστήριον Δαυὶδ καὶ Σολομῶντος τοῖς ἔθνεσι τοῖς Βαβυλωνίοις καὶ ἐμίανε τὰ ὀστᾶ τοῦ τόπου τῶν πατέρων αὐτοῦ, διὰ τοῦτο ὁ θεὸς συνεχώρησεν εἰς δουλείαν ἔσεσθαι τὸ σπέρμα αὐτοῦ, τοῖς ἐχθροῖς αὐτοῦ, καὶ ἄκαρπον αὐτὸν ὁ θεὸς ἐποίησεν ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης.*)

ΙΔ. Ἱερεμίας ἦν ἐξ Ἀναθώθ, καὶ ἐν Τάφναις τῆς Αἰγύπτου λίθοις βληθεὶς ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἀποθνήσκει. κεῖται δὲ πλησίον τῆς οἰκίας Φαραώ, ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι ἐδόξασαν αὐτὸν εὐεργετηθέντες δι' αὐτοῦ· ηὔξατο γάρ, καὶ αἱ ἀσπίδες αὐτοὺς ἔασαν καὶ τῶν ὑδάτων οἱ θῆρες, οὓς καλοῦσιν οἱ Αἰγύπτιοι Μενεφώθ, Ἕλληνες δὲ κροκοδείλους, οἳ (cod. *οἱων*) *ἦσαν αὐτοὺς θανατοῦντες· καὶ εὐξαμένου τοῦ προφήτου ἐκωλύθησαν ἐκ τῆς γῆς ἐκείνης τὸ γένος τῶν ἀσπίδων, καὶ ἐκ τοῦ ποταμοῦ ὡσαύτως τὸ ἔνεδρον τῶν θηρίων. καὶ ὅσοι εἰσὶν πιστοὶ θεοῦ, ἕως τοῦ νῦν εὔχονται ἐν τῷ τόπῳ ὅπου κεῖται, καὶ λαμβάνοντες τοῦ χοὸς τοῦ τόπου δήγματα ἀσπίδων θεραπεύουσιν καὶ τὰ θηρία τοῦ ὕδατος φυγαδεύουσιν. ἡμεῖς δὲ ἠκούσαμεν ἐκ τῶν παίδων Ἀντιγόνου καὶ Πτολεμαίου γηρόντων τινῶν, ὅτι Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν ἐπιστὰς τῷ τάφῳ τοῦ προφήτου καὶ ἐπιγνοὺς τὰ εἰς αὐτὸν μυστήρια, εἰς Ἀλεξάνδρειαν μετέστησεν αὐτοῦ τὰ λείψανα, περιστείλας αὐτὰ ἐνδόξως· καὶ ἐκωλύθη ἐκ τῆς γῆς τὸ γένος τῶν ἀσπίδων, καὶ ἐκ τοῦ ποταμοῦ ὡσαύτως τὰ θηρία.*

Οὗτος ὁ προφήτης σημεῖον δέδωκε τοῖς ἱερεῦσιν Αἰγύπτου, ὅτι δεῖ σεισθῆναι τὰ εἴδωλα αὐτῶν καὶ συμπεσεῖν τὰ χειροποίητα αὐτῶν, ὅταν ἐπιβῇ ἐν Αἰγύπτῳ παρθένος λοχεύουσα βρέφος θεοειδές. διὸ καὶ ἕως νῦν τιμῶσιν παρθένον λοχοῦν (sic) *καὶ βρέφος ἐν φάτνῃ τιθέντες προσκυνοῦσιν. καὶ Πτολεμαίῳ τῷ*

Digitized by Google

βασιλεῖ πυνθανομένῳ τὴν αἰτίαν ἔλεγον ὅτι πατροπαράδοτον ἡμῖν ἐστιν μυστήριον, ὑπὸ ὁσίου προφήτου τοῖς πατράσιν ἡμῶν παραδοθέν, καὶ ἐκδεχόμεθα τὸ πέρας τοῦ μυστηρίου ἡμῶν.

Οὗτος δὲ πρὸ τῆς ἁλώσεως τοῦ ναοῦ ἥρπασεν τὴν κιβωτὸν τοῦ νόμου καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, καὶ ἐποίησεν αὐτὰ καταποθῆναι ἐν πέτρᾳ, λέγων τοῖς παρεστῶσιν Ἀπεδήμησεν κύριος ἐκ Σιὼν εἰς οὐρανόν, καὶ πάλιν ἐλεύσεται ἐν δυνάμει. καὶ σημεῖον ὑμῖν ἔστω τῆς παρουσίας αὐτοῦ, ὅτε ξύλον πάντα τὰ ἔθνη προσκυνήσωσιν. τὴν δὲ κιβωτὸν ταύτην οὐδεὶς ἐκβάλλει εἰ μὴ Ἀαρών· καὶ τὰς ἐν αὐτῇ πλάκας οὐδεὶς ἀναπτύσσει ἱερέων ἢ προφητῶν εἰ μὴ Μωσῆς ὁ ἐκλεκτὸς τοῦ θεοῦ. καὶ ἐν τῇ ἀναστάσει πρῶτον ἡ κιβωτὸς τοῦ θεοῦ ἀναστήσεται, καὶ ἐξελεύσεται ἐκ τῆς πέτρας καὶ τεθήσεται ἐν ὄρει Σινᾶ, καὶ τότε πάντες οἱ ἅγιοι συναχθήσονται ἐκεῖ, ἐκδεχόμενοι τὸν Χριστόν. ἐν δὲ τῇ πέτρᾳ ἐσφράγισεν τῷ δακτύλῳ αὐτοῦ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ, καὶ γέγονεν ὁ τύπος ὡς γλυφὴ σιδήρου, καὶ νεφέλη ἐσκέπασεν τὸ ὄνομα, καὶ οὐδεὶς νοεῖ τὸν τόπον ἕως τῆς συντελείας. καὶ ἔστιν ἡ πέτρα ἐν τῇ ἐρήμῳ ὅπου πρῶτον ἡ κιβωτὸς γέγονεν μεταξὺ τῶν δύο ὀρέων ἐν οἷς κεῖται Μωσῆς καὶ Ἀαρών· καὶ ἐν νυκτὶ νεφέλη ὡς πῦρ γίνεται κατὰ τὸν τύπον τὸν ἀρχαῖον, ὅτι οὐ μὴ παύσηται ἡ δόξα τοῦ θεοῦ ἐκ τοῦ νόμου αὐτοῦ. καὶ ἔδωκεν ὁ θεὸς τῷ Ἱερεμίᾳ χάριν, ἵνα τὸ τέλος τοῦ μυστηρίου αὐτοῦ αὐτὸς ποιήσῃ, ὅπως γένηται κοινωνὸς Μωυσέως.

(B. Ἱερεμίας ἦν ἐξ Ἀναθώθ, καὶ ἐν Τάφναις Αἰγύπτου - - ἀποθνήσκει. κεῖται δὲ ἐν τόπῳ τῆς οἰκήσεως Φαραώ, ὅτι Αἰγύπτιοι - - ηὔξατο γάρ, καὶ αἱ ὀλοθρεύουσαι αὐτοὺς ἀσπίδες ἀπέθανον, καὶ τῶν ὑδάτων οἱ θῆρες, οὓς καλοῦσι μὲν Αἰγύπτιοι Νεφώθ, Ἕλληνες δὲ κροκοδείλους. καὶ ὅσοι εἰσὶ πιστοὶ θεοῦ, ἕως σήμερον εὔχονται ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ, καὶ λαμβάνοντες τοῦ χοὸς τοῦ τόπου δήγματα ἀσπίδων θεραπεύουσιν. ἡμεῖς δὲ ἠκούσαμεν ἐκ τῶν παίδων Ἀντ. καὶ Πτολ. ἀνδρῶν γεγηρακότων, ὅτι Ἀλέξανδρος - - τὰ λείψανα, περιθεὶς αὐτὰ ἐνδόξως κύκλῳ· καὶ οὕτως ἐξωλοθρεύθησαν ἐκ τῆς γῆς ἐκείνης τὸ γένος τῶν ἀσπίδων, καὶ ἐκ τοῦ ποταμοῦ ὡσαύτως. καὶ τότε ἐνέβαλε τοὺς ὄφεις τοὺς λεγομένους ἀργολαίους, ὅ ἐστιν ὀφιομάχους, οὓς ἤνεγκαν ἐκ τοῦ Ἄργους τοῦ Πελασγικοῦ, ὅθεν καὶ ἀργολαῖοι καλοῦνται, τουτέστιν Ἄργους ἀριστεροί· λαιὸν γὰρ λέγουσι πᾶν εὐώνυμον.

Οὗτος ὁ Ἱερεμίας σημεῖον δέδωκε τοῖς ἱερεῦσιν Αἰγύπτου, ὅτι δεῖ σεισθῆναι τὰ εἴδωλα αὐτῶν καὶ πεσεῖν διὰ σωτῆρος παιδίου ἐκ παρθένου γεννωμένου ἐν φάτνῃ, καὶ διὰ τοῦτο ἕως νῦν θεοποιοῦσι παρθένον λοχόν (sic), καὶ βρέφος ἐν φάτνῃ τιθέντες προσκυνοῦσι. καὶ Πτολεμαίῳ δὲ τῷ βασιλεῖ πυνθανομένῳ τὴν αἰτίαν ἔλεγον ὅτι πατροπαράδοτόν ἐστι τὸ μυστήριον, ὑπὸ - - παραδοθέν· καὶ ἐκδεχόμεθα, φησί, τὸ πέρας τοῦ μυστηρίου αὐτοῦ.

Οὗτος ὁ προφήτης πρὸ τῆς - - καταποθῆναι ἐν τῇ πέτρᾳ, καὶ εἶπεν τοῖς παρεστῶσιν Ἀπεδήμησε κύριος ἐν Σινᾶ εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ πάλιν ἐλεύσεται νομοθετῆσαι ἐν Σινᾶ ἐν δυνάμει. καὶ σημεῖον - - ὅτ' ἂν ξύλον - - προσκυνήσωσιν. εἶπεν δὲ ὅτι τὴν κιβωτὸν ταύτην οὐδεὶς ἐκβαλεῖ εἰ μὴ Ἀαρὼν μόνος ὁ ἱερεύς, καὶ τὰς - - ἀναπτύξει οὐκέτι, οὐχ ἱερέων οὐ προφητῶν, εἰ μὴ Μωυσῆς - - πρώτη ἡ κιβωτὸς ἀναστήσεται, καὶ ἐξελεύσεται καὶ τεθήσεται ἐν ὄρει Σινᾶ, καὶ πάντες οἱ ἅγιοι πρὸς αὐτὸν συναχθήσονται, ἐκδεχ. κύριον καὶ τὸν ἐχθρὸν φεύγοντες ἀνελεῖν αὐτοὺς ἐθέλοντα. ἐν δὲ τῇ - - καὶ ἐγένετο ὁ τύπος - - καὶ νεφέλη φωτεινὴ ἐσκέπασε - - νοήσει τὸν τόπον, οὐδὲ ἀναγνῶναι αὐτὸ δύναται ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης. ἔστι δὲ ἡ πέτρα ἐν τῇ - - ὀρέων ὅπου κεῖνται Μωσῆς τε καὶ Ἀαρών. καὶ ἐν νυκτὶ ὡς πυρίνη νεφέλη γίνεται ἐπὶ τὸν τόπον κατὰ τὸν τύπον τὸν ἀρχαῖον.

Digitized by Google

ΙΕ. Ἰεζεκιὴλ υἱὸς Βουζῆ ἦν ἐν Σαριρά, ἐκ τῶν ἱερέων· καὶ ἀποκτείνας αὐτὸν ἡγούμενος τοῦ Ἰσραὴλ ἐν τῇ γῇ τῶν Χαλδαίων ἐπὶ τῆς αἰχμαλωσίας, ἐλεγχόμενος ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ εἰδώλων σεβάσμασιν, ἔθαψαν αὐτὸν ἐκεῖ ἐν ἀγρῷ Μαούρ, ἐν τῷ τάφῳ Σὴμ καὶ Ἀρφαξάθ, πολλὰ προφητεύσαντα τοῖς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ. καὶ ἔστιν ὁ τάφος σπήλαιον διπλοῦν, ὅτι καὶ ὁ Ἀβραὰμ εἰς Χεβρὼν πρὸς τὴν ὁμοιότητα αὐτοῦ ἐποίησεν τὸν τάφον Σάρρας. διπλοῦν δὲ λέγεται ὅτι εἰλικιῶδές ἐστιν καὶ ἀπόκρυφον ἐξ ἐπιπέδου ὑπερῷον.

Ἔδωκε δὲ τέρας τῷ λαῷ ὥστε προσέχειν τῷ ποταμῷ Χοβάρ, καὶ ὅτε ἐκλείποι, ἐλπίζειν τὸ δρέπανον τῆς ἐρημώσεως εἰς πέρας τῆς γῆς, καὶ ὅτε πλημμυρήσῃ, τὴν Ἱερουσαλὴμ ἐπάνοδον. καὶ γὰρ ἐκεῖ κατῴκει ὁ ὅσιος, καὶ πολλοὶ πρὸς αὐτὸν συνήρχοντο, ὥστε φοβεῖσθαι τοὺς Χαλδαίους μὴ ἀντάρωσι. διὸ καὶ ἐπῆλθον αὐτοῖς εἰς ἀναίρεσιν· καὶ ἐποίησεν στῆναι τὸ ὕδωρ, ἵνα ἐκφύγωσιν εἰς τὸ πέραν· καὶ οἱ τολμήσαντες τῶν ἐχθρῶν ἐπιδιῶξαι κατεποντίσθησαν. οὗτος διὰ προσευχῆς αὐτομάτως αὐτοῖς δαψιλῆ τροφὴν ἰχθύων παρέσχετο, καὶ πολλοῖς ἐκλιποῦσιν ζωὴν ἐχαρίσατο. οὗτος ἀπολλυμένου τοῦ λαοῦ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν προσῆλθεν τοῖς ἡγουμένοις, καὶ διὰ τεραστίων φοβηθέντες ἐπαύσαντο. τότε ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι διαπεφωνήκαμεν, ἀπώλετο ἡ ἐλπὶς ἡμῶν· καὶ ἐν τέρασι τῶν ὀστέων τῶν νεκρῶν αὐτοὺς ἔπεισεν ὅτι ἔσται ἐλπὶς τῷ Ἰσραήλ, καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐπὶ τοῦ μέλλοντος. οὗτος (cod. *οὕτως*) *ἐκεῖ ὢν ἐδείκνυεν τῷ λαῷ Ἰσραὴλ τὰ ἐν Ἱερουσαλ`μ καὶ ἐν τῷ ναῷ γινόμενα. οὗτος ἡρπάγη ἐκεῖθεν εἰς Ἱερουσαλὴμ εἰς ἔλεγχον τῶν ἀπίστων. οὗτος κατὰ τὸν Μωσῆν ἴδε τὸν τύπον τοῦ ναοῦ, οὗ τὸ τεῖχος καὶ τὸ περίτειχος πλατύ, καθὼς εἶπεν Δανιὴλ ὅτι κτισθήσεται. οὗτος ἔκρινεν ἐν Βαβυλῶνι τὴν φυλὴν τοῦ Γάδ, ὅτι ἠσέβουν εἰς κύριον διώκοντες τοὺς τὸν νόμον φυλάσσοντας, καὶ ἐποίησεν τοὺς ὄφεις ἀναλίσκειν τὰ βρέφη καὶ πάντα τὰ κτήνη αὐτῶν, λέγων ὅτι δι' αὐτοὺς οὐκ ἐπιστρέφει ὁ λαὸς εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ. ἐξ ὧν καὶ ἀνῃρέθη.*

(*Γ. Ἰεζεκιήλ ἐστιν ἐκ γῆς Σαριρά, ἐκ τῶν ἱερέων· καὶ ἀπέθανεν ἐν γῇ Χαλδαίων ἐπὶ τῆς αἰχμαλωσίας, πολλὰ προφητεύσας τοῖς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ. ἀπέκτεινε δὲ αὐτὸν ὁ ἡγούμενος τοῦ λαοῦ Ἰσραὴλ ἐκεῖ, ἐλεγχόμενος ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ εἰδώλων σεβάσμασι· καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ὁ λαὸς ἐν ἀγρῷ Μαοὺρ ἐν τῷ τάφῳ Σὴμ καὶ Ἀρφαξὰδ πατέρων Ἀβραάμ. καὶ ἔστιν ὁ τάφος σπήλαιον διπλοῦν, ὅτι καὶ Ἀβραάμ ἐν Χεβρὼν πρὸς τὴν -- λέγεται ὅτι ἑλικτόν ἐστι καὶ ἀπόκρυφον ἐξ ἐπιπέδου ἐν ὑπερῴῳ· καὶ ἔστιν ἐπὶ γῆς ἐν πέτρᾳ κρεμάμενον.*

Οὗτος ὁ προφήτης τέρας ἔδωκε τῷ λαῷ ὥστε προσέχειν τῷ ποταμῷ Χοβάρ· ὅτε (cod. *ὅτι*) *ἐκλείπει, ἐπελθεῖν τὸ δρέπανον τῆς ἐρημώσεως εἰς πέρας* (cod. *τέρας*) *τῆς γῆς, καὶ ὅτε πλημμυρίσει, τὴν εἰς Ἱερουσαλὴμ ἐπάνοδον. καὶ γὰρ -- πρὸς αὐτὸν συνήγοντο. καί ποτε πλήθους συνόντος αὐτῷ ἔδεισαν οἱ Χαλδαῖοι τοὺς Ἑβραίους μὴ ἀντάρωσι· καὶ ἐποίησεν ὁ προφήτης διαστῆναι τὸ ὕδωρ, ἵνα ἐκφύγωσιν εἰς τὸ πέραν γενόμενοι· οἱ δὲ τολμήσαντες τῶν ἐχθρῶν* (corr. est *τὸν ἐχθρὸν*) *καταδιῶξαι κατεποντίσθησαν. οὗτος διὰ προσευχῆς αὐτομάτως αὐτοῖς δαψιλῆ τροφὴν ἰχθύων παρέσχε, καὶ πολλῶν ἐκλιπόντων ζωὴν ἐλθεῖν ἐκ θεοῦ παρεκάλεσεν. οὗτος ἀπολλυμένου τοῦ λαοῦ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν προσῆλθεν τοῖς ἡγουμένοις, καὶ σημεῖα ποιήσας ἔθραυσε τοὺς πολεμίους, καταπλήξας αὐτοὺς οὐρανόθεν. τότε γὰρ ἔλεγεν ὁ Ἰσραὴλ ὅτι διαπεφωνήκαμεν, ἀπόλωλεν ἡ ἐλπὶς ἡμῶν· καὶ ἐν τέρασι τῶν ὀστέων τῶν νεκρῶν αὐτοὺς ἔπεισεν ὅτι ἔστιν ἐλπὶς τῷ Ἰσραήλ, καὶ ὧδε* [*καὶ*] *ἐπὶ τοῦ μέλλοντος. οὗτος ἐκεῖ ὢν ἐδείκνυεν τῷ λαῷ Ἰσραὴλ τὰ ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν τῷ ναῷ γενόμενα. οὗτος ἡρπάγη ἐκεῖθεν καὶ ἦλθεν εἰς Ἱερουσαλὴμ κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν εἰς ἔλεγχον τῶν ἀπειθούντων θεῷ. οὗτος κατὰ τὸν Μωυσῆν εἶδε τὸν τύπον τοῦ ναοῦ καὶ τὸ τεῖχος καὶ τὸ περίτειχος καὶ τὴν πύλην ἐν ᾗ κύριος εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται, καὶ ἔσται ἡ πύλη κεκλεισμένη. οὗτος ἔκρινεν ἐν Βαβυλῶνι τὴν φυλὴν Δὰν καὶ τοῦ*

Digitized by Google

Γάδ, ὅτι ἠσέβουν εἰς κύριον διώκοντες - - ἐποίησεν αὐτοῖς τέρας μέγα, ὅτι οἱ ὄφεις ἀνήλισκον τὰ βρέφη αὐτῶν διὰ τὴν ἀσέβειαν αὐτῶν. καὶ προείρηκεν ὅτι δι' αὐτοὺς οὐκ ἐπιστρέψει ὁ λαὸς εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ, ἀλλ' ἐν Μηδείᾳ ἔσονται ἕως συντελείας πλάνης αὐτῶν. καὶ ἐξ αὐτῶν ἦν ὁ ἀνελὼν αὐτόν· ἀντέκειτο γὰρ αὐτῷ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ.)

IS. Δανιὴλ[1]) ἦν ἐν (cod. ἐκ) Βεθόρων (sic) τῇ ἀνωτέρᾳ φυλῆς Ἰούδα - - καὶ ὑπὲρ τοῦ Ναβουχοδονόσορ πολλὰ ηὔξατο παρακ. αὐτ. Βαλτ. τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ὅτε γέγονεν - - κτῆνος δὲ ὅτι ὑποζύγιον ἦν τοῦ Βελίαρ. κ. ὑπ. καὶ ὡς μὲν βοῦς ἤσθιεν χόρτον - - φύσεως τροφή - - καὶ νοῶν εὐθέως ἐδάκρυσεν, καὶ παρεκάλει - - οἱ δὲ ὀφθ. αὐτοῦ γεγόνασιν - - ἑπτὰ μῆνας. καὶ τὸ μυστήριον τῶν ἑπτὰ - - ἀνομίας αὐτοῦ· ἀπέδωκεν πάλιν αὐτῷ ὁ θεὸς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ. καὶ οὔτε ἄρτον - - ἐξιλεώσασθαι τὸν θεόν. διὰ τοῦτο ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Βαλτάσαρ - - ἀπεριτμήτων. καὶ τοῖς μετέπειτα δὲ - - μόνος αὐτὸς θεῷ προσηύχετο. τὸ δὲ δεύτερον - - καπνισθήσεται τὸ ἐκ βορρᾶ, τότε ἥξει - - ὅτε δὲ ὡς πυρὶ καίεται, τότε τὸ τέλος πάσης - - ῥεύσωσιν ὕδατα - - γῆν αὐτῶν· ἐὰν δὲ αἷμα ῥεύσωσιν - - τῇ γῇ.

(Δ. Δανιήλ· οὗτος μὲν ἦν ἐκ φυλῆς Ἰούδα τῶν ἐξεχόντων τῆς βασιλικῆς ὑπηρεσίας. ἀλλ' ἔτι νήπιος ὢν ἤχθη ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας εἰς γῆν Χαλδαίων. ἐγεννήθη δὲ ἐν Βεθωρῶν τῇ ἀνωτέρᾳ, καὶ ἦν ἀνὴρ σώφρων, ὥστε θαυμάζειν τοὺς Ἰουδαίους πιστεύοντας εἰς αὐτὸν εἶναι σπάδοντα. οὗτος πολλὰ ἐπένθησεν ἐπὶ τὸν λαὸν καὶ τὴν πόλιν Ἱερουσαλήμ, καὶ ἐν νηστείαις ἤσκησεν· ἀπὸ πάσης βρώσεως ἐπιθυμητῆς, σπέρματα γῆς ἐσθίων· καὶ ἦν ἀνὴρ ξηρὸς μὲν καὶ σπανὸς τὴν εἰδέαν, ἀλλ' ὡραῖος ἐν χάριτι ὑψίστου. οὗτος πολλὰ ηὔξατο ὑπὲρ τοῦ Ναβ. παρακαλοῦντος - - ὅτε ἐγένετο ὡς θηρίον καὶ κτῆνος - - ἐμπρόσθια ὡς βοός, ἔχων τὸ σχῆμα καὶ κεφαλήν, καὶ οἱ πόδες σὺν τοῖς ὀπισθίοις λέοντος. καὶ ἀπεκαλύφθη τῷ ὁσίῳ περὶ αὐτοῦ τὸ μυστήριον τοῦτο, ὅτι κτῆνος γέγονε διὰ τὴν ἄλογον αὐτοῦ φιληδονίαν καὶ σκληροτραχηλίαν· καὶ ὅτι ὡς βοῦς ὑποζύγιον γέγονε τῷ Βελίαρ, λέων δὲ διὰ τὸ ἁρπακτικὸν καὶ τυραννικὸν καὶ θηριῶδες τοῦ τρόπου αὐτοῦ. ταῦτα γὰρ ἔχουσιν οἱ δυνάσται ἐν νεότητι, τουτέστι τὸ κτηνῶδες· ἐν ὑστέρῳ δὲ θῆρες γίνονται, ἁρπάζοντες, ὀλοθρεύοντες, ἀναιροῦντες, τυραννοῦντες, ἀσεβοῦντες, πατάσσοντες· τὰς δὲ τούτων ἀμοιβὰς παρὰ τοῦ δικαίου κριτοῦ θεοῦ ἀπολαμβάνοντες. ἔγνω οὖν διὰ τοῦ θεοῦ ὁ ὅσιος, ὅτι ὡς βοῦς ἤσθιε χόρτον καὶ ἐγένετο αὐτῷ ἀνθρωπίνης (ἀνανθρωπ.?) φύσεως τροφὴ ὁ χόρτος. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ναβ. μετὰ τὴν πέψιν τῆς τροφῆς ἐν καρδίᾳ ἀνθρώπου γενόμενος ἔκλαιε καὶ ἠξίου κύριον νύκτα καὶ ἡμέραν τεσσαρακοντάκις δεόμενος. ὡς δὲ ἐπεγένετο αὐτῷ, καὶ ἐλάνθανεν ὅτι γέγονεν ἄνθρωπος, ἤργει ἡ γλῶσσα αὐτοῦ τοῦ λαλεῖν, καὶ νοῶν εὐθέως ἐδάκρυεν· οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἦσαν ὡς νεκρὸν κρέας ἐκ τοῦ κλαίειν. πολλοὶ γὰρ ἐξιόντες ἐκ τῆς πόλεως ἐθεώρουν αὐτόν· ὁ δὲ Δανιὴλ μόνος οὐκ ἤθελεν αὐτὸν ἰδεῖν, ὅτι πάντα τὸν χρόνον τῆς ἀλλοιώσεως αὐτοῦ ἐν προσευχῇ ἦν ὑπὲρ αὐτοῦ. ἔλεγε γὰρ ὅτι πάλιν ἄνθρωπος γενήσεται, καὶ τότε ὄψομαι αὐτόν· καὶ ἠπίστουν αὐτῷ. ὁ Δανιὴλ οὖν τὰ ἑπτὰ ἔτη, ἃ εἶπεν ἑπτὰ καιρούς, προσευχόμενος πρὸς τὸν ὕψιστον ἐποίησεν ἑπτὰ μῆνας γενέσθαι. καὶ τὸ μυστήριον τῶν ἑπτὰ καιρῶν ἐτελέσθη ἐπ' αὐτῷ, καὶ ἀποκατέστη ἐν ἑπτὰ μησί[2])· τὰ δὲ λοιπὰ ἓξ ἔτη καὶ ε' μῆνας ὑπέπιπτε τῷ θεῷ καὶ ὡμολόγει τὴν ἀσέβειαν αὐτοῦ

[1]) Haec recensio tantopere convenit cum textu eo quem Petavius appendicis loco tom. II. pag. 243. ex Augustano codice edidit, ut ea tantum ex Coisliniano codice exscribam quae ab illo differunt. Differunt autem pleraque sic ut editis praestare clarum sit.

[2]) Ita restituenda est vitiosissima scriptura a Petavio edita: ὅτι ἀποκατέστησεν ἑπτὰ μεσίτης. ἓξ οὖν ἔτη καὶ ἓξ μῆνας etc.

Digitized by Google

καὶ πᾶσαν τὴν ἀνομίαν αὐτοῦ. καὶ μετὰ τὴν ἄφεσιν τῆς ἀνομίας αὐτοῦ ἀπέδωκεν αὐτῷ ὁ θεὸς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ· καὶ οὔτε ἄρτον οὔτε κρέας ἔφαγεν οὔτε οἶνον ἔπιεν, ἐξομολογούμενος τῷ κυρίῳ ὅτι Δαν. προσέτ. ἐν ὀσπρίοις βρεκτοῖς καὶ χλόαις ἐξιλ. κύριον. διὰ τοῦτο - - ἀλλ' ὁ νέος οὐκ ἠθέλησεν, εἰπὼν Ἵλεώς μοι ἀφεῖναι (cod. ἀφῆναι) με κληρονομίαν πατέρων καὶ κολληθῆναί με κληρ. ἀπερ. καὶ τοῖς ἄλλοις δὲ βασιλεῦσι Περσῶν ἐποίησε τεράστια, ὅσα γραφῇ οὐ παρεδόθη. καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖ, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ σπηλαίῳ τῷ βασιλικῷ μόνος ἐνδόξως. καὶ αὐτὸς ἔδωκε τέρας ἐν - - Βαβυλῶνος, ὅτι ὅτε καπνισθήσεται τὸ ἐκ βορρᾶ, τότε ἥξει τὸ τέλος τ. Βαβ.· ὅταν δὲ ὡς πῦρ καίηται, τότε -- ἐν τῷ νότῳ ῥεύσῃ ὕδατα, ἐπιστρέψει ὁ λαὸς - - αἷμα ῥεύσῃ, φόνος ἔσται τοῦ Βελίαρ ἐν πάσῃ τῇ γῇ. καὶ ἐκοιμήθη ἐκεῖ ὁ ὅσιος ἐν εἰρήνῃ.

Α.[1]) Νάθαν προφήτης ἦν τοῦ Δαυὶδ ἐκ Γαβαῶν, καὶ αὐτὸς ἦν ὁ διδάξας αὐτὸν νόμον κυρίου. καὶ εἶδεν ὅτι Δαυὶδ ἐν τῇ Βηρσαβεὲ παραβήσεται, καὶ ἔσπευσε τοῦ ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν καὶ ἀναγγεῖλαι αὐτῷ· ἐνεπόδισε δὲ ὁ Βελίαρ, ὅτι κατὰ τὴν ὁδὸν εὗρε νεκρὸν κείμενον γυμνὸν ἐσφαγμένον, καὶ ἐπέμεινεν ἐκεῖ. καὶ ὅτε ἔγνω ὅτι ἐποίησε τὴν ἁμαρτίαν ὁ Δαυίδ, ὑπέστρεψε πενθῶν· καὶ ὡς ἀνεῖλε τὸν ἄνδρα Βηρσαβεέ, ἔπεμψε κύριος ἐλέγξαι αὐτόν. καὶ αὐτὸς πάνυ γηράσας (cod. πάνη γυρίσας) ἀπέθανε, καὶ ἐτάφη ἐν τῇ γῇ αὐτοῦ.

Β. Ἀχιὰ ἦν ἀπὸ Σηλώμ, ὅπου ἦν ἡ σκηνὴ τὸ παλαιόν, ἐκ πόλεως Ἠλεί. οὗτος εἶπεν περὶ Σολομῶνος ὅτι προσκρούσει τῷ κυρίῳ· καὶ οὗτος ἤλεγξε τὸν Ἱεροβοάμ, ὅτι δόλῳ πορεύσεται μετὰ κυρίου. καὶ εἶδεν ζεῦγος βοῶν πατοῦν τὸν λαὸν καὶ κατὰ τῶν ἱερέων ἐπιτρέχον· προεῖπεν δὲ καὶ τῷ Σολομῶντι ὅτι αἱ γυναῖκες αὐτὸν ἐξαπατήσουσι καὶ πᾶν τὸ γένος αὐτοῦ. καὶ ἀπέθανε, καὶ ἐτάφη σύνεγγυς τῆς δρυὸς Σηλώμ.

Γ. Ἰωὰβ ἦν ἐκ γῆς Σαμαρείας, ὅντινα ἐπάταξεν ὁ λέων καὶ ἀπέθανεν, ὅτε ἤλεγξε τὸν Ἱεροβοὰμ ἐπὶ ταῖς δαμάλεσι· καὶ ἐτάφη ἐν Βεθὴλ σύνεγγυς τοῦ ψευδοπροφήτου τοῦ πλανήσαντος αὐτόν.

Δ. Ἀζαρίας ἦν ἐκ γῆς Συβαθά, ὃς ἀπέστρεψεν εἰς Ἱερουσαλὴμ τὴν αἰχμαλωσίαν Ἰούδα· καὶ θανὼν ἐτάφη ἐν ἀγρῷ αὐτοῦ.

Ε.[2]) Ἠλίας (Ἡλίας δὲ) ὁ Θεσβίτης ἦν ἐκ γῆς Ἀράβων, φυλῆς Ἀαρών, οἰκῶν ἐν Γαλαάδ, ὅτι ἡ Θέσβις δόμα ἦν τοῖς ἱερεῦσι. καὶ (ἱερεῦσιν· ὅτε δὲ ἔμελλ. τίκτεσθαι) ὅτε ἔμελλε τεχθῆναι, Σοβὰχ ὁ πατὴρ αὐτοῦ (ἴδεν Σοχαβὰ ἡ μήτηρ αὐτοῦ) εἶδεν ὅτι ἄνδρες λευκοφανεῖς αὐτὸν προσηγόρευον, καὶ ὅτι ἐν πυρὶ ἐσπαργάνουν αὐτόν (καὶ ἐν τῷ πυρὶ αὐτ. ἐσπαργ.), καὶ φλόγα πυρὸς ἐδίδουν αὐτῷ φαγεῖν. καὶ ἐλθὼν (ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ἀσὼμ) ἀνήγγειλεν ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ χρησμός Μὴ δειλία (ὁ χρ. Θάρσει)· ἔσται γὰρ ἡ οἴκησις αὐτοῦ φῶς, καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ ἀπόφασις, καὶ κρινεῖ τὸν Ἰσραὴλ ἐν ῥομφαίᾳ καὶ πυρί. (Addita habet eadem prorsus cum cod. Augustano Petavii: καὶ γὰρ ζηλωτὴς καὶ φύλαξ -- καὶ χαρισμάτων (sic emendanda est scriptura Aug. cod. χρισμ.) θείων -- ὁ δὲ τούτου φοιτητὸς (cod. φυτ.) Ἐλισσαῖος ἦν ἐξ etc. nulla distinctione facta.)

Ϛ. Ἐλισσαῖος ἦν ἐξ Ἀβελμαούλ (Ἀμελμουήλ), γῆς τοῦ Ῥουβίμ (add. φυλῆς Λευί, υἱὸς Ἰωσαφάτ.) ἐπὶ τούτου γέγονεν τέρας, ὅτι ἡνίκα (καὶ οὗτος δὲ ἡνίκα) ἐτέχθη ἐν Γαλγάλοις, ἡ δάμαλις ἡ χρυσῆ (ἡ χρ.

[1]) Hunc in modum solus pergit cod. Coisl. 224. Alter post Danielem duas tantum vitas habet, Eliae et Elissaei. Vide infra sub *E* et *ς*. Ceterum numeri vitarum in Coisl. 224., ut edidimus, rursus ad *Α. Β.* etc. redeunt.

[2]) Vitas Eliae et Elissaei alter quoque codicum Coislinianorum continet; qui quibus differret, additamentis ipsi textui immixtis significavimus.

Digitized by Google

δάμ.) ὀξὺ ἐβόησεν, ὥστε ἀκουσθῆναι ἐν Ἱερουσαλήμ. καὶ εἶπεν ὁ ἱερεὺς διὰ τῶν δήλων, ὅτι προφήτης ἐτέχθη ἐν Ἰσραήλ, ὃς καθελεῖ τὰ γλυπτὰ αὐτῶν καὶ τὰ χωνευτὰ αὐτῶν. καὶ θανὼν ἐτάφη ἐν Σαμαρείᾳ. (χωνευτά. καὶ γὰρ ἐπαναπαυσάμενον ἐπ' αὐτὸν τὸ πν. διπλοῦν γέγονεν ἐν αὐτῷ διπλᾶ ἐν πνεύματι καὶ τὰ χαρίσματα καὶ τὰ ἐνεργήματα· ὅθεν οὐ μόνον ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ ἐθαυματούργει, ἀλλὰ καὶ θανὼν καὶ ταφεὶς ἐν Σαμαρίᾳ, ἐρρίφη νεκρὸς μονόζωος ἐν τῷ τάφῳ αὐτοῦ, καὶ εὐθὺς ἀνέζησεν ὁ νεκρός.[1])

Ζ. Ζαχαρίας ἦν ἐξ Ἱερουσαλήμ, υἱὸς Ἰωδαὲ τοῦ ἱερέως. ὃν ἀπέκτεινεν Ἰωὰς ὁ βασιλεὺς Ἰούδα ἐχόμενα τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἐξέχεεν τὸ αἷμα αὐτοῦ ὁ οἶκος Δαυὶδ ἀνὰ μέσον τοῦ Ἐλάμ. καὶ λαβόντες αὐτὸν οἱ ἱερεῖς ἔθαψαν αὐτὸν μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. ἔκτοτε ἐγένετο τέρατα φαντασίας ἐν τῷ ναῷ, καὶ οὐκ ἴσχυον οἱ ἱερεῖς ἰδεῖν ὀπτασίαν ἀγγέλων θεοῦ οὔτε δοῦναι χρησμοὺς ἐκ τοῦ Δαβὴρ οὔτε ἐρωτῆσαι ἐν τῷ Ἐφοὺδ οὔτε διὰ δήλων ἀποκριθῆναι τῷ λαῷ ὡς τὸ πρίν.[2])

Η[3]). Ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ ὁ ἐλθὼν ἐκ γῆς Ἰούδα εἰς Ἱερουσαλὴμ πρὸς Ἱεροβοὰμ Ἰαδὼκ ἐκαλεῖτο. οὗτος προεφήτευσε περὶ Ἰωσία τοῦ βασιλέως Ἰούδα, ὅτι τὰ ὀστᾶ τῶν ἱερέων (cod. -ρῶν) τοῦ Βάαλ (cod. βάλ) κατακαύσει ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου, ἔνθα Ἱεροβοὰμ ἔθυεν τῇ Βάαλ. καὶ προφητεύοντος αὐτοῦ ἐξέτεινεν ὁ βασιλεὺς τὴν χεῖρα αὐτοῦ συλλαβεῖν αὐτόν, καὶ ἐξηράνθη ἡ χεὶρ τοῦ βασιλέως παραντίκα.

Θ. Καὶ ἄλλοι δὲ προφῆται ἐγένοντο κρυπτοί, ὧν τὰ ὀνόματα ἐκφέρονται ἐν ταῖς γενεαλογίαις αὐτῶν, ἐπὶ βίβλων ὀνομάτων Ἰσραήλ· ἐγράφοντο γὰρ πᾶν γένος Ἰσραὴλ καὶ τὰ ὀνόματα τῶν προφητῶν καὶ ὁσίων ἀνδρῶν, καὶ ὁ θάνατος αὐτῶν καὶ τὰ ἀξιώματα αὐτῶν, καὶ πότε ἀπέθνησκον· καὶ ἦν εἰς μνημόσυνον τῶν ἱερέων καὶ βασιλέων καὶ προφητῶν καὶ τῶν μεγιστάνων καὶ ὁσίων ἀνδρῶν.

Ι. Σίμων ὁ υἱὸς τοῦ Κλωπᾶ, ὁ ἀνεψιὸς τοῦ κυρίου, συκοφαντηθεὶς ὑπὸ τῶν αἱρέσεων κατηγορήθη ἐπὶ Ἀττικοῦ ὑπατικοῦ. καὶ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας αἰκιζόμενος ἐμαρτύρησεν, ὡς πάντας ὑπερθαυμάσαι καὶ τὸν ὑπατικόν, πῶς ρκ' ἐτῶν τυγχάνων ὑπέμεινε τὰς αἰκίας· καὶ ἐκέλευσεν αὐτὸν σταυρωθῆναι.

Καὶ ταῦτα μὲν μέχρι τούτων. παρακαλῶ δὲ τοὺς ἐντυγχάνοντας τῷδε τῷ πονήματι ἤγουν τῷ ἱστορικῷ διηγήματι, εὐχὰς ἡμῖν ἀντιδοῦναι τοῦ κόπου· νομίζω γὰρ οὐ μικρὰν τυγχάνειν τὴν ἐκ τούτων ὠφέλειαν, τὸ μὴ ἀγνοεῖν τὴν τῶν ἁγίων τούτων πολιτείαν τε καὶ τελείωσιν, ὅτι μνήμη δικαίου μετ' ἐγκωμίων, καὶ διότι ἡ πρὸς τοὺς ἀγαθοὺς τῶν ὁμοδούλων τιμὴ ἀπόδειξιν ἔχει τῆς πρὸς τὸν κοινὸν δεσπότην εὐνοίας.

VII.

Huic suppositicio Epiphanii libello ea adiungam quae in eodem cod. Coislin. nr. 224. fol. 14. leguntur de adamante gemma summi Hebraeorum pontificis: ista sunt enim et ipsa in Epiphanii scriptis iisque genuinis a Petavio edita ad calcem libelli de XII gemmis. Vide tom. II. p. 230 sq. Exscribam autem e cod. Coisl. tantum ea quae ab edito textu aliquo modo differunt.

Ὁ λίθος ὁ ἀδάμας ἐμφερής ἐστιν τῷ ἀέρι. ὃν ἐφόρει ὁ ἀρχιερεὺς ὅτε - - τοῦ πάσχα καὶ τῇ ν· καὶ τῇ σκηνοπηγίᾳ - - τὴν ἐπωμίδα. ἤρχετο δὲ ἡ ἐπωμὶς κατώτερον - - καὶ ἡμίσεως τὸ - - ἐπάνωθεν τῶν μαζῶν ἐν

[1]) His exit libellus in codice Coisl. 120. Quae sequuntur vitae, ex altero solo haustae sunt.

[2]) Cf. haec extrema cum extremis vitae Zachariae pag 113.

[3]) Quae iam sequuntur usque finem, ea in editione Petavii non habentur. Eorum loco ibi leguntur tria alia brevissime concepta: ὁ βίος τοῦ Συμεών, ὁ βίος Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ, ἐπίλογος.

Digitized by Google

ᾧ δύο ἀσπ. συνέρραπτο - - ἀδάμας τὴν φύσιν ἀερίζων. ἐπάνω δὲ τῶν ὤμων οἱ ιβ' λίθοι, ὧν τὰ ὀνόματά εἰσι τάδε. Σάρδιον, τοπάζιον. τὸ δὲ τοπάζιον[1]) ἐρυθρόν ἐστιν τῷ[2]) εἴδει ὑπὲρ τὸν ἄνθρακα καλούμενον, ἐν τόπῳ τῆς Ἰνδίας εὑρισκόμενον, ἐν καρδίᾳ λίθου λατομουμένου τυγχάνον. ἔχει δὲ οὗτος ὁ λίθος δοκιμὴν τοιάνδε· τριβόμενος ἐν ἀκόνῃ ἰατρικῇ οὐκ ἐρυθρὸν ἀποδίδωσι τὸν χυλὸν ἢ τὸν γλυόν, ἀλλὰ γαλακτώδη· πληροῖ δὲ κρατῆρας πολλούς. καὶ ὁ αὐτὸς τῇ περιφερείᾳ καὶ τῷ σταθμῷ ἴσος εὑρίσκεται. χρησιμεύει δὲ τὸ ἐξ αὐτοῦ λειαινόμενον (sic, forma epica) πρὸς ὀφθαλμιῶντας καὶ ὑδρωπιῶντας καὶ πρὸς τοὺς ἀπὸ σταφυλῆς θαλάσσης μαινομένους[3]). σμάραγδος· αἰγύριον[4])· ἀχάτης· ἀμέθυστος· χρυσόλιθος· βηρύλλιον· ὀνύχιον· ἴασπις· ἄνθραξ· σάπφειρος. τρὶς[5]) δὲ ὡς εἴρηται - - πετάλου· εἰ ἐν ἁμαρτίαις εὑρέθησαν, εἰ ἐν ταῖς ἐντολαῖς, καὶ εἰ δεδώκει, φησίν, ἀπόφασιν ὁ θεός, ἐτρέπετο ἡ χρόα τοῦ λίθου καὶ ἐγίνετο μέλας - - ἐγίνετο αἱμάτινος - - τὸν λαὸν τοῦτον καὶ ἐξελθέτωσαν - - καὶ ὅσοι εἰς μάχαιραν - - ὡς χιὼν λαμπρός - - λελύτρωταί σε - - οὐκ ὄψει - - λαμπρὸς ἐγένετο ὁ λίθος - - ὅτε καὶ ἐμβραδύνοντος - - μὴ ἔσται - - καὶ ἐξελθ. αὐτοῦ γνόντες ὅτι - - δεδοξασμ. τὸ πέταλον ἐφάνη.

VIII.

Fragmentum est Irenaei ex libro quinto adversus haereses, quod ut in Catenis aliquot est inventum, ita iam ab Anastasio in Quaestionibus in scripturam sacram exscriptum est. Evulgavit Anastasii textum Gretserus in Quaest. nr. 74. Sed ad eum emendandum egregie facit idem de quo iam vidimus antiquissimus cod. Coisl. 120. cuius folio 186. locus Anastasii vel potius Irenaei hunc in modum legitur.

Ὅτι εἰς τρεῖς τάξεις καὶ καταστάσεις διαιρεθήσονται οἱ σωζόμενοι. Εἰρηναίου ἐκ τοῦ κατὰ αἱρέσεων ε' λόγου.[6])

Φησὶν γὰρ Ἡσαΐας Ὃν τρόπον οὐρανὸς καινὸς καὶ γῆ καινή, ἃ ἐγὼ ποιῶ, μένει ἐνώπιόν μου, λέγει κύριος, οὕτως στήσεται τὸ σπέρμα ὑμῶν[7]) καὶ τὸ ὄνομα ὑμῶν. καὶ Ἰωάννης ἐν τῇ ἀποκαλύψει φησίν Ἴδον οὐρανὸν καινὸν καὶ γῆν καινήν, καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλὴμ καινὴν ἴδον καταβαίνουσαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἡτοιμασμένην ὡς νύμφην κεκοσμημένην τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς. καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης λεγούσης Ἰδοὺ ἡ σκηνὴ τοῦ θεοῦ μετὰ τῶν ἀνθρώπων, καὶ σκηνώσει μετ' αὐτῶν, καὶ ὁ θεὸς μετ' αὐτῶν ἔσται καὶ ἐξαλείψει πᾶν δάκρυον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, καὶ θάνατος οὐκ ἔσται ἔτι, ὅτι τὰ πρῶτα ἀπῆλθεν. καὶ ἴδον τὴν πόλιν Ἱερουσαλὴμ ἔχουσαν τὴν δόξαν ἀπὸ τοῦ θεοῦ· καὶ οἱ θεμέλιοι τοῦ τείχους αὐτῆς λίθῳ τιμίῳ κεκοσμημένοι· καὶ ἡ πλατεῖα χρυσίον καθαρόν, ὡς ὕελος διαυγής· καὶ ναὸν οὐκ ἴδον ἐν αὐτῇ, ὅτι κύριος ναὸς αὐτῆς ἐστίν. καὶ οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὴν πᾶν κοινὸν καὶ πᾶς ποιῶν βδέλυγμα καὶ

[1]) Haec de topazio conferenda sunt cum iis quae de topazio leguntur II, 226. A et B; item II, 233. B et C.

[2]) Codex τῶι. Similiter infra ἐν τόπωι, ἐν καρδίαι, τῶι λαῶι, τῆι περιφερείᾳ et alia.

[3]) Ita etiam II, 233. legitur; contra II, 226. est μαραινομένους.

[4]) Ita ex cod. descripsi. Petavius II, 226. edidit λιγύριον, cum nota: „forte λιγκούριον."

[5]) Ab hoc inde loco pergitur cum textu edito: p. 231. A.

[6]) Cf. Irenaei opp. ab Ad. Stieren ed. tom. I. p. 818 sq. Ceterum quaeritur an quae ex Johanne afferuntur ad Anastasium potius quam ad Irenaeum referenda sint.

[7]) Hoc loco in codice interpungitur.

Digitized by Google

ψεῦδος, εἰ μὴ οἱ γεγραμμένοι ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ζωῆς. καὶ ἡ πόλις οὐ χρείαν ἔχει τοῦ ἡλίου οὐδὲ τῆς σελήνης ἵνα φαίνωσιν αὐτῇ, ὅτι ἡ δόξα τοῦ θεοῦ ἐφώτισεν αὐτήν· καὶ νὺξ οὐκ ἔσται ἐκεῖ ἔτι, ὁ γὰρ κύριος φωτιεῖ ἐπ' αὐτούς· καὶ βασιλεύουσιν εἰς αἰῶνα αἰῶνος. τότε γὰρ οἱ μὲν καταξιωθέντες τῆς ἐν οὐρανῷ διατριβῆς ἐκεῖσε χωρήσουσιν, οἱ δὲ τῆς τοῦ παραδείσου τρυφῆς ἀπολαύσουσιν, οἱ δὲ τὴν ἁγίαν γῆν καὶ τὴν λαμπρότητα τῆς πόλεως καθέξουσιν σὺν (cod. σύμ) πᾶσι τοῖς περὶ αὐτὴν ἀγαθοῖς ἐπιχορηγουμένοις ὑπὸ τοῦ θεοῦ· πανταχοῦ γὰρ ὁ σωτὴρ ὁραθήσεται, καθὼς ἄξιοι ἔσονται οἱ ὁρῶντες αὐτόν. εἶναι δὲ τὴν διαστολὴν ταύτην τῆς οἰκήσεως (cod. οἰκηώσεως) τῶν τὰ ρ' καρποφορούντων καὶ τῶν τὰ ξ' καὶ τῶν τὰ λ'· ὧν οἱ μὲν εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἀναληφθήσονται, οἱ δὲ ἐν τῷ παραδείσῳ διατρίψουσιν, οἱ δὲ τὴν πόλιν κατοικήσουσιν. καὶ διὰ τοῦτο εἰρηκέναι τὸν κύριον ἐν τοῖς τοῦ πατρός μου μονὰς εἶναι πολλάς· τὰ πάντα γὰρ τοῦ θεοῦ, ὃς τοῖς πᾶσιν τὴν ἁρμόζουσαν οἴκησιν παρέχει.

IX.

In papyris Coptis Taurinensibus, unde nuper textum Coptum Actorum Pilati ad editionem meam evangeliorum apocryphorum (cf. Prolegg. p. LXXII.) adhibui, inventa etiam sunt fragmenta sermonis „Theophili archiepiscopi“ (Alexandrini ut videtur), dudum deperditi, et mecum a cel. Peyron communicata. Cuius Theophili scripta (cf. Cave Script. ecclesiast. hist. litterar. pag. 178 et 179.) quum tantum non omnia perierint, ex interpretatione Amadei Peyron adscribam quicquid ab initio eius sermonis legitur, usque dum lacuna unius folii sequitur, item singula plura ex partibus reliquis.

EXEGESIS SANCTI THEOPHILI ARCHIEPISCOPI, QUAM DIXIT DE CRUCE ET LATRONE.

„Sol iustitiae apparuit in oriente, illuminavit eos qui erant in tenebris et umbra mortis. Rex iustitiae tulit diadema regni; inimici eius humiliati sunt sub pedibus eius. Suavis eius odor bene olet super altare salutis; cessavit foetor in odore unguenti eius. Leo robustus surrexit ex silva; ferae omnes absconderunt se in antris suis. Medicus sanctus venit ad nos cum suis medicinis vitae; o vos omnes qui laboratis, accipite medicinam gratis. Laetitia totius mundi effusa est; qui dolent, omnes laetentur cum eo. Quemadmodum enim civitas quam inimicus rex obsidebit et includet eam, tunc qui in ea versantur sunt in magna afflictione afflicti, dolentes et clamantes: quando rex potestatem habens in ea audierit magnam audaciam qua ausus est in ea interficere cives suos, tunc congregat copias suas omnes, curat ut incendant sagittas hostium; postquam vero docuerit copias suas bellum gerere cum hostibus, it ante eos cum gaudio, sciens profligaturum se esse eos magna victoria. Ita dominus noster Jesus Christus quum vidisset verum hostem totius humani generis seu diabolum occupasse universum mundum, afflixisse omnes multis peccatorum speciebus eosque dispersisse in plagis multis, scilicet in servitio idolorum, rapinis, vanitatibus, adulteriis, blasphemiis, homicidiis, detrectationibus, ebrietatibus, comessationibus,

Digitized by Google

rixis, invidiis, odiis, indignationibus, iris, incantationibus, magiis, pollutionibus, astu, fraudibus, superbia, iuramentis falsis, impuritatibus, fornicationibus, astutiis, et his similibus, quae sunt laquei diaboli, quibus insidiatur humano generi ut illud perdat et dispergat: euge eum vidimus qua ratione rex Christus bellum gessit cum eo, donec eripuerit ab eo animas et fecerit liberas. Incipiamus nunc penetrare in magnum thesaurum plenum fructuum vitae, qui est magnum mysterium sanctum ligni crucis, in quod cum amore adscendit deus verus Jesus Christus. Quum descendit in hunc mundum, venit ad populum Israel praedicavitque ei dicens Poenitemini, appropinquavit enim regnum aeternum. Ipsi vero non attenderunt eius consiliis sanctis. Post haec fecit virtutes omnes suae divinitatis in medio eorum innumerabiles, caecos videre fecit, claudos ambulare, surdos audire, leprosos mundavit, mortuos resuscitavit, daemones eiecit, paralyticos reddidit firmos, peccata eis remisit, publicanos ad poenitentiam adduxit, manus siccas extendit, pauperes evangelizavit, adulteris peccata remisit easque purificavit sua divinitate et effecit uti virgines. Nam ut fornicariam illam mulierem dignam reddidit magnae huius gratiae quod manus eius ungerent pedes sui creatoris, statim illa particeps fuit puritatis divinitatis eius, statim vox dei pervenit ad eam Fides tua te salvam fecit, vade in pace. Post haec omnia ab ipso facta in medio eorum non crediderunt ei, sed eum comprehenderunt et tradiderunt ut crucifigeretur. Quum vero introductus fuisset in aulam pontificis, contumelia pro honoribus affecerunt eum. Tunc scriptura impleta est dicens Constituerunt mala mihi pro bonis, et odio prosecuti sunt pro amore meo. Quanta sunt mala quae creatori suo fecit populus homicida: terribilia sunt dictu et creditu; lingua mea tremit, oculus meus lacrimas effundit, spiritus meus gemit, anima mea turbatur in iis dicendis. Deum comprehenderunt, dominum ligaverunt, regem gloriae cruci affixerunt, Jesum Christum ligaverunt, clavis confoderunt manus creatoris sui, percusserunt alapis faciem domini sui, pugnis ceciderunt caput eius, coronam spineam posuerunt super caput eius, induerunt eum clamyde purpurea, dederunt ei bibere acetum et fel. Haec omnia ipsi fecerunt. Cum eo crucifixerunt duos latrones, quorum alter erat indignus manifestatione divinitatis eius; deum allocutus est improperans eum Si tu es Christus, salva te et nos. Alter ipsi respondit obiurgans eum iracunde Non times dominum? Accipimus nos quod dignum est peccatis nostris quae fecimus, hic autem nullum admisit peccatum. Et dixit Jesu Memento mei quando eris in regno tuo. Respondit ei Jesus cum magna laetitia Amen amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso. Porta paradisi clausa a tempore quo Adam peccavit; sed aperiam illam hodie, introducam te in eum, quia agnovisti sublimitatem capitis mei supra crucem. Particeps mecum fuisti doloris crucis, particeps mecum eris cum gaudio regni mei. Glorificasti me in medio hominum carnalium peccatorum: ego etiam te glorificabo in medio angelorum. Fuisti adhaerens mihi supra crucem, adhaerens mihi in tua voluntate cordis: ego etiam te amabo, et pater meus amabit te, et angeli tibi ministrabunt in sancta coena. Fuisti antea homicidarum

Digitized by Google

socius: ecce feci te socium meum, qui sum vita omnium. Antea ambulabas in desertis[1]) eorum cum filiis tenebrarum: ecce te ambulare facio mecum, qui sum lux totius mundi. Consilia antea inibas cum homicidis: ecce feci te socium meum, qui sum creator. Haec vero omnia tibi gratis do, quia confessus es divinitatem meam in medio eorum qui me negābant. Ipsi enim viderunt virtutes omnes quas feci, nec mihi crediderunt, tu vero qui es fur, raptor, homicida, latro, avarus, destructor" - - - - -[2]) „creavit nos propter res huius mundi. Sunt enim nunc quidam negantes deum propter substantias; avaritia enim excaecat oculos eorum qui eam diligunt. Ille etiam accipit partem, nam hic etiam vendidit dominum pro triginta argenteis."

Ab hoc inde loco excerpta tantum eorum afferam quae Coptice scripta in papyris supersunt. Post plura alia, in quibus de Christo pendente de cruce exponitur, pergitur sic: „Videte dilecti mei, observate misericordiam dei mundi. Qui vestit creaturam omnem, nudatus fuit suis vestibus, positus fuit nudus super lignum crucis. Sed sol servus prudens operuit dominum suum tenebris, quae factae sunt donec obtenebravit oculos eorum, ne viderent magnum mysterium iacens in ligno crucis, quia id non merebantur. Qui enim dignus erat ut videret horam illam, vidit complementum mysterii divinitatis eius. Quis vero dignus fuit magna hac gloria in hora illa? Videamus eum. Pater vidit de coelo. Latro etiam positus supra sublimitatem crucis vidit omnia quae contigerunt, et gavisus, laetatus est quia ea vidit. Quis vero eum vidit? Cohors angelorum circumstans crucem hymnis eum celebrabant. Pater vidit de coelo glorificans unigenitum suum; aer omnis exsultabat, quia corpus creatoris sui pendebat. Terra omnis laetatur, quia sanguis regis sui effusus est super eam et mundavit eam. Arbores omnes florent, quia dominus pependit supra lignum crucis, lignum immortalitatis, lignum incorruptibilitatis, lignum remissoris peccatorum, lignum sanatoris, lignum vivificatoris, lignum fructificantis, lignum plenum requiei, lignum plenum laetitiae, lignum plenum gaudii, lignum plenum gratiae, lignum plenum salutis, lignum plenum laudis, lignum plenum omnis gratiae a Christo Jesu, qui pependit in ligno crucis." Per multa continuatur laus crucis, ut „Crux est scala sancta quae elevat homines ad coelum. Crux est vestis sancta quam ferunt Christiani." „Crux est laetitia sacerdotum qui sunt in domo domini." „Crux est pater orphanorum custodiens eos." Postea pergitur: „Vidistis quanta sit magnitudo crucis, eius virtus et magnum auxilium quod fuit omni creaturae. Quando enim homo expandit manus suas ad typum crucis et orat cum fide, angeli turbantur inter se donec concedatur ei ipsius petitio. Zacharias oravit, Gabriel ivit ad eum eique concessit eius petitionem. Johannes - - - - (deest unus versus) „Petrus oravit: angelus eum adiit, vincula ferrea dissolvit, porta ferrea ipsius aperta est." Allatis aliquot exemplis similibus additur „Quare oremus omni tempore sine inter-

[1]) Hoc cum dubii significatione expressit Peyronius.
[2]) Hoc loco excidit folium papyraceum unum, Peyronio teste.

Digitized by Google

ruptione in omni loco et salvabimur in temptatione omni. Dixit enim apostolus Orate sine intermissione. Qui a daemone vexati sunt, oratio eos sanat. Salvator ait Hoc genus eiici nequit nisi in oratione et ieiunio. Quapropter" - - - -. Desunt cetera, sed ut videtur pauca.

X.

Ex eodem Coisl. cod. CCXXIV. unde iam plura allata sunt supra, descripsimus hanc nominum Hebraicorum interpretationem, quae eiusdem generis est cum iis quae tanquam fragmenta lexici Origeniani in operum Hieronymi volumine III. a Vallarsio edita sunt. Hae vero ipsae partes eiusdem ut videtur libri ibi non leguntur; atque ea quae tantum Latine pag. 98 sqq. et pag. 117 sqq. nominum Hebraicorum in Apostolorum Actis et in Apocalypsi scriptorum interpretatio legitur, multis quidem locis ad Graecum hunc textum accedit, sed nec paucis ab eo discedit. Ceterum cum hoc Parisiensi codice conferendus est Vindobonensis a Lambecio tom. III. nr. XXXIV. descriptus, in quo simillima habentur.

Ἑρμηνεία ἑβραϊκῶν ὀνομάτων τῶν ἐν ταῖς πράξεσι τῶν (Vindob. addit *ἁγίων*) *ἀποστόλων ἐμφερομένων κατὰ στοιχεῖον ἡρμηνευμένη* (Vindob. *-μένων*.)

A

Ἀλφαῖος μάθησις
Ἀραβια ὁμαλὴ πεδινή
Ἀνανίας χάρις κυρίου ἢ χάρις αὐτῶν
Ἀμώς κραταιός
Αἰνέας ἀποκρινόμενος
Ἄγαβος ἄγγελος εὐαγγελισμοῦ· ἢ ἄγγελος θλίψεως· ἢ ἄγγελος συνοχῆς
Ἀμφίπολις λαὸν στόματι περιπεπτωκότα
Ἀπολλωνία παιδιὰ[1]) αὐτῶν ἢ εἰσαγωγὴ αὐτῶν
Ἀθῆναι κατάκοποι· ἢ ταπειναί· ἢ καιρῷ διασκεδαζόμεναι
Ἄρειος πάγος περιτρωγομένη[2]) ἑορτή
Ἀχαΐα ἀδελφὴ κοπιῶσα
Ἀντίπατρις χαρισαμένων ἄνεσις
Ἀρίσταρχος ἐξεγείρων στέφανον ταπεινώσεως
Ἀγρίππας συστρέφων ἐξαίφνης
Ἀδραμυττίνῳ αἴροντι μετεώρως· ἢ αἴροντι ὑψηλῶς
Ἀππίου φόρος ἐλευθέρα καρποφορία· ἐπικρατῶν· καρποφορῶν
Ἀκελδαμά χώρα αἵματος
Ἄννας χαρισάμενος
Ἄζωτος πυρὸς ἀδελφιδοῦς
Ἀττάλεια καιρὸς κυρίου
Ἄρτεμις ἐξεγείρουσα νόσον
Ἀδρίας συνοχὴ κακῶν

B

Βαρθολομαῖος υἱὸς κρεμάσας ὕδατος
Βαρνάβας υἱὸς παρακλήσεως

[1]) Corrigendum est *παιδεία*, quemadmodum apud Hieronymum est: „disciplina vel synagoga (?) eorum."

[2]) Videtur in hac voce vitium latere. Apud Hieronymum est: „primitiva solemnitas."

Digitized by Google

Βαρσαββάν	υἱὸν ἐπιστρέψαντα
Βλάστος	ἔχων ἐμπορίαν
Βαριησοῦν	ποιοῦντα κακίαν· ἢ κακῶς ποιοῦντα
Βέροια	υἱὸς αὐτῆς
Βιθυνία	θυγάτηρ ἀνωφελής
Βερνίκη	ἐκλεκτῶς σαλευομένη

Γ

Γαλιλαία	κατακυλιστή
Γαλιλαίων	κατακυλισθέντων τροχῶν
Γαμαλιήλ	ἀμειψαμένου θεοῦ· ἢ ἀποδιδόντος θεοῦ
Γάϊος	κινηθείς

Δ

Δαυίδ	πεποθημένος· ἢ ἱκανὸς χειρί
Δαμασκός	αἵματος ποτισμός
Δέρβη	λαλητή· ἢ λαλιά
Διονύσιος	διακεκριμένος· ἢ διακρινόμενος
Δάμαρις	σιωπῶσα κεφαλή
Δημήτριος	ἱκανῶς ἐκδικῶν
Δερβαῖος	λαλητός
Δρουσίλλη	γένους εἰρηνικοῦ
Διόσκοροι	εὐειδεῖς σκεπάσαι· ἢ Διὸς υἱοί

Ε

Ἐλαμῖται	προβεβλημένοι· ἢ προεβλήθησαν
Ἐλύμας	ἀποστάτης· ἢ ἀποστατῶν
Ἔραστος	ἀδελφός μου βλέπων
Εὐτυχής	ἐξιστάμενος

Η

Ἡρώδης	δέρματος δόξα· ἢ δερμάτινος φύσις
Ἡσαΐας	σωτηρία κυρίου

Θ

Θεόφιλος	ἀναφέρων· ἢ ἐπιστρέφων
Θευδᾶς	αἰχμαλωτίζων
Θεσσαλονικεύς	σπένδων σκιὰν στηρίζειν
Θωμᾶς	δίδυμος· ἢ ἄβυσσος
Θυάτειρα	καταφωτιζομένη

Κ

Καππαδόκαι	λυπούμενοι κυρίῳ
Κρήτη	κλήσεως τελεσμός
Κυρηναίων	κληρονομούντων
Καισάρεια	κτῆσις ἄρχοντος
Κορνήλιος	ἐπιγνοὺς περιτομήν
Κολώνεια	ἀνάκαμψις αὐτῶν· ἢ ὑψηλή· ἢ μεγάλη
Κόρινθος	πολιτεία αὐτοῦ
Κυρήνη	κληρονομοῦσα
Κύπρος	σκυθρωπός
Κιλικία	ἐκκλησία θρήνους
Κανδάκης	ἐνδιηλλαγμένης
Κλαύδιος	ἐλπὶς εὐωδίας
Κρίσπος	γνούς· ἢ ἐπιγνούς

Λ

Λευΐτης	προσκείμενος
Λύδδαν	ὠφέλειαν
Λιβερτίνων	τῶν κτιζόντων· ἢ ἀχυροποιούντων
Λούκιος	αὐτὸς ἀνιστῶν
Λυκαονίαν	τοῦ ἀναστῆσαι
Λυδία	ὠφεληθεῖσα
Λυκία	διακρούουσα
Λύστρας	γεννῆσαι εὐπρεπής
Λυσίας	γεννώμενος

Μ

Μαρία	κυρία· ἢ φωτισθεῖσα· ἢ φωτίζουσα
Ματθαῖος	δεδωρημένος· ἢ δοματισθείς

Digitized by Google

Μῆδοι	ἐκμετροῦντες· ἢ μεμετρημένοι
Μαδιάμ	διάκρισις
Μάρκος	ὑψηλοῦ ἐντολή
Μακεδονία	ἀρχαία
Μίλητος	γέννησις
Μερά (sic)	πικρότης
Μεσοποταμία	σπειρομένη· ἢ σιτίνη
Μολόχ	βασιλέως ὑμῶν [1])
Μυσία	ψηλάφησις
Μιτυλήνη	ἀποκισμός
Μνάσων	παρακαλῶν

N

Ναζαραῖος	καθαρός
Νικόλαος	ἀφροσύνη ἐκκλησίας
Νεάπολις	σαλεύειν θαυμαστή
Νικάνωρ	ἱστὰς λύχνον
Νίγερ	ἀναβαίνων

Π

Παμφυλία	νεύσασα ἀπὸ πτώσεως
Πιλάτος (hoc acc.)	στόμα σφυροκόπων· ἢ στόμα χαλκέων
Πρόχορος	καρπὸν συνάγων
Πάσχα	διάβασις
Πέργη	χάσμα
Πύθων	στόμα ἀβύσσου
Πτολεμαΐς	ἀπενεχθεῖσα εἰς μέτρησιν
Πόρκιος	διαίρων σκληρότητα αὐτῶν
Πάρθοι	διακοπῆς τελείας· ἢ διακόπτοντες τελείως
Πόντιος	κλίνων βουλήν
Παρμενᾶς	διακόπτων πλησμονήν
Πάφος	λύτρωσις πεπτωκότων
Πρίσκιλλα	ἐπιγινώσκουσα
Πάταρα	διαχωρισμός
Πόπλιος	σκηνὴ αὐτοῦ
Ποτιόλους	κλίνοντας

P

Ῥωμαῖοι	ὑψούμενοι· ἢ βροντάζοντες
Ῥαιφφάν (sic)	ποιήσεως ὑμῶν
Ῥώμη	ὑψηλὴ βροντή
Ῥώδη (sic)	ὁρῶσα
Ῥήγιον	νομὴ αὐτῶν
Ῥόδος	ὅρασις

Σ

Σαμάρεια	φυλάσσουσα
Σίμων	θεὶς λύπην· ἢ ἀκούων λύπην
Σολομών	εἰρηνεύων· ἢ ἑρμηνεύων
Σαμουήλ	ὄνομα αὐτοῦ θεοῦ·[2]) ἢ αὐτὸς θεός
Σάπφειρα	διηγουμένη γραμμάτια βίβλινα
Στέφανος	κανὼν ὑμῶν· ἢ εὐθύτης
Συχέμ	ὠμίασις μέτρου [3])
Σαῦλος	πειρασμὸς ἀνανεύσας
Σαρωνᾶς	ᾄδων λύπην· τινὲς δὲ Ἀσσάρωνα φασίν, οὐχὶ Σαρῶνα, ὅπερ κρεῖττον
Σιδώνιος	θήρευμα ἀνωφελές
Σελεύκεια	ἄρασα ἑαυτήν
Σαούλ	αἰτητός· ἢ αἴτημα
Σαλαμίνη	σκιὰ σάλου· ἢ σωτηρία κρίσεως
Σίλας	ἀποσταλείς
Σωσθένης	σώζων αὐτούς
Σεκοῦνδος	ἐπαίρων
Σεβαστῆς	κυκλευούσης
Σύρτις	συνοχή

[1]) In cod. scriptum est ὕμνον. Reposui ὑμῶν, quemadmodum apud Hieronymum est: „rex vester."

[2]) Fortasse corrigendum est θεός, ut apud Hieronymum est: „nomen eius deus."

[3]) Hieronymus simpliciter: „Sichem, humeri."

Digitized by Google

Σαμοθράκη	*ἀκοὴ ἀποκαλύψεως*
Σώπατρος	*διηγούμενος*
Σικάριοι	*μεθύοντες*
Σαμώνη [1]	*ὄνομα οἰκητηρίου*
Συράκουσα	*τείχισμα εὐφροσύνης· ἢ φραγμός*

Τ

Τίμων	*ἀριθμῶν· ἢ πλειότης*
Τύριοι	*συνέχοντες*
Ταβέρναι	*ὁρατῶν αὐτῶν· ἢ ἀγαθῆς ὁράσεως· τινὲς δὲ ταβέρνας τὰ πανδοχεῖα* [2] *φασίν*
Ταβιθά	*δορκάς*
Τέρτυλλος	*εὐδοκῶν*

Φ

Φίλιππος	*στόμα λαμπάδος*
Φαρισαῖοι	*διακεχωρισμένοι*
Φοινίκη	*νεῦσιν· ἢ ἔνευσεν*
Φῆστος	*στόμα πολλῶν*
Φρυγία	*κατεστιγμένον στίφος* (hoc acc.)
Φαραώ	*ἀποπετάσας αὐτόν*
Φῆλιξ	*πτῶσις ποιήματος*

Χ

Χαλδαίων	*ὡς δαιμονίων*
Χαρράν	*ὀρύσσοντι αὐτόν*
Χαναάν	*μετάβολος*

Ἑρμηνεία τῶν προφητικῶν ὀνομάτων.

Ὠσηέ	*σκιάζων*
Ἀμώς	*σκληρός· ὁ δὲ τοῦ Ἡσαΐου πατὴρ ἄλλως ἑρμηνεύεται*
Μιχαίας	*γένους δοῦλος*
Ἰωήλ	*αὐτὸς ἰσχύς*
Ἀβδιοῦ	*δουλεύων· ἢ δοῦλος ἐξομολογούμενος*
Ἰωνᾶς	*περιστερά*
Ναούμ	*πατὴρ ἐγείρων*
Σοφονίας	*ἀνιστῶν προσώποις* [3]
Ἀγγαῖος	*ἑορτή· ἢ ἑορταί*
Ζαχαρίας	*νικητὴς λέων*
Μαλαχίας	*βασιλεύς*
Ἱερεμίας	*παροχὴ ὕδατος*
Ἰεζεκιήλ	*κράτος θεοῦ*
Δανιήλ	*κρίσις ἀπὸ ἰσχυροῦ*
Ἡσαΐας	*σκιασμός*

Ἑρμηνεία ἑβραϊκῶν ὀνομάτων τῶν ἐν τῇ ἀποκαλύψει ἐμφερομένων κατὰ στοιχεῖον.

Ἁρμαγεδών	*ἐξέγερσις τοῦ δώματος· ἢ ἐξέγερσις εἰς τὰ ἔμπροσθεν*
Ἀλληλούϊα	*αἰνεῖτε τὸν θεόν· ἢ ὁ κύριος ἔρχεται, αἰνεῖτε αὐτόν*
Βαλαάμ	*ματαιότης λαοῦ· ἢ μάταιος λαός*
Βαλάκ	*ἀναρρήσσων δύο ὄνους· ἢ ἀνακόπτων δύο ὄνους*
Γάδ	*πειρατήριον· ἢ πειρασμός*
Γώδ (sic)	*δῶμα*
Δημήτριος	*ἱκανῶς ἐκδιώξεται· ἢ ἱκανῶς ῥάβδῳ καταβαλεῖ*

[1]) Sic. Similiter Hieronymus: „Samonem.“ Sed spectatur locus Actor. 27, 7. ubi est *κατὰ Σαλμώνην*.

[2]) Ita codicis scriptura emendanda videbatur. Ibi enim scriptum est *παντδ* (χ supra).

[3]) Apud Hieronymum est „specula domini“, item in Graeco fragmento codicis Vaticani (III, 683.) *σκοπία κυρίου*.

Digitized by Google

Ἔφεσος	*βούλημά μου ἐν αὐτῇ*	*Μαγώγ*	*τὸ δῶμα· ἢ ἡ ἀπώλεια· ἢ ἡ καταστροφή· ἢ ὁ ἀπολλύων*
Εὐφράτης	*καρποφορῶν*		
Θυάτειρα	*τῶν κάτω ἐπικρατοῦσα· ἢ καταφωτίζουσα*	*Νικολαῖται*	*ἐκκλησία ἀρρωστοῦσα· ἢ ἐκκλησίας ἀφροσύνη*
Ἰεζάβελ	*ῥύσις αἵματος· ἢ ῥέουσα αἷμα*	*Νεφθαλείμ*	*συναναστρέφων*
Ἰωσήφ	*προστιθείς*	*Πέργαμος*	*διαιροῦν· ἢ διακόπτον φάραγγα* [1])
Ἰοῦστος	*φειδόμενος· ἢ δίκαιος*		
Ἰωήλ	*ἐναρξάμενος θεῷ· ἢ ὢν θεοῦ*	*Ῥουβείμ*	*ἴδετε υἱόν· ἢ ἴδετε μεταξύ μου*
Ἰάσων	*ποθῶν [·ἢ] ποιήσας τὴν ἐντολήν*	*Σμύρνα*	*μελῳδίας αὐτῶν*
		Σάρδεις	*ἄρχουσαι εὐωδίας*
Λαοδίκεια	*βουλὴ προσφιλὴς κυρίῳ*	*Συμεών*	*ἀκούων λύπης*
Λευΐτης	*προσκείμενος*	*Φιλαδέλφεια*	*σῴζουσα*
Μανασῆς (sic)	*ἐπιλανθανόμενος*		

Ἡ χρόα καὶ ἡ ἰδέα ἑνὸς ἑκάστου λίθου τῶν ἐν τῇ αὐτῇ ἀποκαλύψει.

Α. ἴασπις· μελανίζουσα πράσινος, ἔχουσα φλέβας τετραστοίχους[2]):

Β. χαλκηδών· ὡς πῦρ λύχνος (sic)*· οὗτος δὲ ἐν τῇ τοῦ Ἀαρὼν ἐπωμίδι ἄνθραξ ἐμφέρεται*[3]):

Γ. σμάραγδος· πράσινος χλοΐζων, πόας φύσιν κατὰ χρόαν ὑπερβαίνων:

Δ. σάπφειρος: καλλάϊνος, ὡραίας ἔχων σπιλάδας χρυσίου ὡς ἐν στίγμασιν:

Ε. σαρδόνυξ· δίχροος, ὑπάρχων ὡς αἷμα καὶ ὄνυξ:

Ϛ. σάρδιον· αἱματίζον ὡς αἷμα, ὑπέρυθρον φοινικῶδες:

Ζ. χρυσόλιθος· ἔχων σπιλάδας χρυσίου αὐγαζούσας ὡς ἐν ῥαντίσματι:

Η. βήρυλλος· χλοΐζων, πρασίζων· εὑρίσκεται δὲ ἐν θαλάσσῃ:

Θ. τοπάζιον· ἐρυθρὸν τῷ εἴδει· τὸ δὲ τὸ οὐκ ἔστιν ἄρθρον, ὥς τινές φασιν[4]):

Ι. χρυσόπρασος· πράσινος, ὑποχλωρίζων, ἔχων σπιλάδας χρυσᾶς:

ΙΑ. ὑάκινθος· οὐρανόχροος, οὐρανίζων, ἀερώδης, ὑπομελανίζων, νεφελώδης:

ΙΒ. ἀμεθύστινος· ὥσπερ οἶνος ἤτοι οἰνόχροος, ὑπερυθρίζων οὐ βαθέως· ὁ αὐτὸς δὲ λέγεται καὶ ἀμέθυστος:

Ἑρμηνεία ὀνομάτων τῶν δ' μεγάλων ποταμῶν ἀπὸ τοῦ παραδείσου ἐξερχομένων.

Τίγρις· ἐπίταγμα ὀξύτητος πνεύματος:

Φεισών· διὰ τὸ φείσασθαι τὸν θεὸν τῆς ἀνθρωπότητος:

Εὐφράτης· αὐθέντου φωτίζοντος πνεῦμα:

Γηών· ὅτι ἀπὸ γῆς ἔπλασεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον.

[1]) Apud Hieronymum est *Pergamo, dividenti cornua eorum vel dissecanti vallem.* Videtur igitur post *διαιροῦν* aliquid excidisse.

[2]) *τετραστοίχους*: sic in codice est. Cf. Stephani Thesaur. sub vocibus *τετράστιχος* et *τετράστοιχος*.

[3]) Ita, quamquam per compendium, scriptum videtur; sed scriptura non satis apparet.

[4]) In his nonnihil vitiosum esse videtur.

Digitized by Google

X.

In codice membranaceo bibl. Imper. Paris. nr. 296, non mediocri antiquitatis laude, inveniuntur fol. 68. recto et seq. excerpta quaedam libelli archaeologici, cuius quod sciam nec auctor nec argumentum innotuit. Longe maximam partem in „deliramentis apocryphis“ ponenda esse haud dubium est. Laborant magna scripturae vitiositate; nihilominus insignia sunt vocibus multis alibi nondum inventis iisque ex parte certe haud improbabiliter effictis. Eiusmodi sunt *καῦκος*, quod saepe repetitur, *γοῦρδον*, *στρογγυλογένειος*, *ῥαντοπόλιος*, *λιγνομάγουλος*. Inscripta sunt: *Ἐκ τῶν ΕΛΠΙΟΥ τοῦ Ῥωμαίου ἀρχαιολογουμένων ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας· περὶ χαρακτήρων σωματικῶν.* Primo loco est: *περὶ Ἀδάμ.* Sequitur: *περὶ μορφῆς ἑκάστου τῶν προφητῶν.* Primus est Iesaias. Secundus Ieremias. *Ἱερεμίας γέρων καὶ αὐτὸς μικρὸν ὀξύτερον ἔχων τὸ γένειον ὑπὲρ τὸν Ἡσαΐαν.* Tertius Ezechiel. *Ἰεζεκιὴλ μακροκέφαλος, λιγνοπρόσωπος, καὶ μικρὸν ἐπιμήκες τὸ γένειον ἔχων.* Quartus Daniel: *Δανιήλ· σπάδων εὐειδὴς λίαν.* Quintus Baruch (ibi est inter alia *ἔχων γοῦρδον ἐκν προσθέν:* ita prorsus). Sextus Malachias: *Μαλαχίας· νέος εὐειδής, στρογγυλοπρόσωπος, ὡς μῦ* (ita prorsus, item infra) *τὴν τρίχωσιν ἔχων, πλατυκέφαλος, καῦκος.* Septimus Zacharias: *Ζαχαρίας· νέος καῦκος, εὐειδής, μειδιῶν καὶ χαροπὸν ἔχων τὸ πρόσωπον, παρὰ μικρὸν ἰσόκουρος.* Octavus Sophonias: *Σοφονίας· ὁμοίως* (sic) *τῷ Ἰωάννῃ τῷ θεολόγῳ μικρὸν τὸν πώγωνα στρογγυλίζων.* Nonus Haggaeus: *Ἀγγαῖος· γηρεὸς στρογγυλογένειος, τρίχας* (sic). Decimus Habacuc: *Ἀμβακούμ· στρογγυλογένειος, οὐ τελείως καῦκος, ὡς μῦ* (ut supra) *τὴν τρίχωσιν τοῦ μετώπου ἔχων, ῥαντοπόλιος καὶ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν καὶ ἐπὶ τὴν γενειάδα.* Undecimus Nahum: *Ναούμ· στρογγυλογένειος, ἐπίλιγνος πρὸς τοῖς μαγούλοις, ὡς μῦ* (ut supra) *ὑψηλὴν ἔχων τὴν τρίχωσιν τοῦ μετώπου, μακροκέφαλος* etc. Duodecimus Ionas: *Ἰωνᾶς· φαλακρός, στρογγυλογένειος, σιμογένειος, γέρων.* Tertius decimus Ioel: *Ἰωήλ· πλατυμέτωπος, στρογγυλογένειος, λιγνομάγουλος, μακροκέφαλος, καῦκος.* Quartus decimus Abdias: *Ἀβδιοῦ· μαυροκέφαλος, ὅμοιος τῷ ἀποστόλῳ Ἰακώβῳ.* Quintus decimus Michaeas. Sextus decimus Hoseas.

Prophetas excipiunt haec de Iesu Christo: *Περὶ τοῦ δεσποτικοῦ χαρακτῆρος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅσα περὶ αὐτοῦ οἱ παλαιοὶ ἱστορηταὶ γεγράφασιν. Εὐήλικα, σύνοφρυν, εὐόφθαλμον, ἐπίρρινον, οὐλότριχα, ἐπίκυφον, εὔχρουν, τὴν γενειάδα μέλαιναν ἔχοντα, σιτόχρουν, τῷ εἴδει κατὰ τὴν μητρῴαν ἐμφάνειαν, μακροδάκτυλον, εὔφωνον, ἡδύλογον, πρᾳότατον, ἥσυχον, μακρόθυμον, ἀνεξίκακον καὶ τὰ παραπλήσια τῆς ἀρετῆς πλεονεκτήματα περιφέροντα· ἐν οἷσπερ ἰδιώμασιν ὁ θεανδρικὸς αὐτοῦ χαρακτηρίζεται λόγος, ἵνα μὴ τροπῆς ἀποσκίασμα καὶ παραλλαγῆς ἀλλοίωσις ἐν τῇ θείᾳ τοῦ λόγου ἐνανθρωπήσει φοραθείη κατὰ τοὺς Μανιχαίων λήρους, καὶ ὡς φαντασίας ἴνδαλμα λογισθείη τὸ ἀληθὲς* (cod. *τὸν ἀληθεῖ*) *καὶ ἀναλλοίωτον· τὸ γὰρ ἀληθὲς ἐν τῷ ὁμοιώματι δείκνυτο* (sic) *τὸ ἀρχέτυπον ἐν τῇ εἰκόνι, τὸ ἑκάτερον ἐν ἑκατέρῳ παρὰ τὸ τῆς οὐσίας διάφορον· καὶ διὰ αἰσθητῶν συμβόλων ἐπὶ τὰς ἁπλὰς τῶν νοημάτων ἀναγώμεθα* (sic) *θεωρίας.*

Sequitur: *Πέτρου ἀποστόλου. Ὁ ἅγιος ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ Πέτρος ἦν τῇ εἰδέᾳ διμοιραῖος* (sic), *ἀναφάλας, κονδόθριξ, λευκός, ὕπωχρος, οἰνοπαεὶς* (cod. *οἰνοπαγὴς*) *ἔχων τοὺς ὀφθαλμούς, ὁλοπόλιος*

Digitized by Google

τὴν κάραν καὶ τὸ γένειον, εὐπώγων, μακρόρινος, σύνοφρυς, ἀνακαθήμενος, φρόνιμος, ὀξύχολος, εὐμετάβλητος, δειλός, φθεγγόμενος ὑπὸ πνεύματος ἁγίου.

Item *Παύλου ἀποστόλου.* Ὁ δὲ ἀπόστολος Παῦλος ἦν τῇ εἰδέᾳ κονδοειδής, μικρομεγέθης, ἀναφάλας, ψιλὸς τῇ κεφαλῇ, ἀγγυλαῖος ταῖς κνήμαις, μιξοπόλιος τὴν κάραν καὶ τὸ γένειον, εὐρύς (cod. εὐροῖς), ὑπόγλαυκος, σύνοφρυς, λευκόχρους, ἀνθηροπρόσωπος, εὐπώγων, εὐεκτικός, ὑπογελῶντα ἔχων τὸν χαρακτῆρα, φρόνιμος, ἠθικός, εὐόμιλος, γλυκύς, χάριτος πλήρης, ὑπὸ πνεύματος ἁγίου ἐνθουσιαζόμενος.

Sequuntur *Διονύσιος* (Ἦν ὁ μακάριος Διονύσιος τὸν σωματικὸν τύπον τὸ μέγεθος μέσος, ἰσχνός, λευκός, ὕπωχρος, ὑπόσιμος τὴν ῥῖνα, ταῖς ὀφρύσιν ἀνασπασμένος etc.), τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Ναζιανζοῦ, τοῦ ἁγίου Βασιλείου Καππαδοκίας, Γρηγορίου Νύσσης, Ἀθανασίου Ἀλεξανδρείας, Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, Κυρίλλου Ἱεροσολύμων, Εὐσταθίου Ἀντιοχείας, τοῦ ἁγίου Ταρασίου, τοῦ ἁγίου Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως.

XI.

Codex Actuum Apostolorum, de quo supra relatum est pag. 5 et seq. num. VII.[1]), textu ille quidem praestans cum antiquissimis codicibus nostris mirum in modum conveniente, nuperrime transiit ad thesauros Musei Britannici. Gratum facturi nobis videbamur viris rei Novi Testamenti criticae studiosis adscribendis hoc ipso loco lectionibus eius codicis omnibus quibus in re critica aliquid momenti esset. Scripturae specimen a subscriptione desumptum exhibuimus tabula III. num. VIII.

Elz.	Cod.	Elz.	Cod.
I.		11. εἶπον	εἶπαν
1. ὁ Ἰησοῦς	confirmat	ἐμβλέποντες	βλέποντες
3. τεσσαράκοντα	τεσσεράκοντα	13. ἀνέβ. εἰς τὸ ὑπερ.	εἰς τὸ ὑπερ. ἀνέβ.
4. παρήγγ. αὐτοῖς	confirmat	Ἰάκωβ. καὶ Ἰωάνν.	Ἰωάνν. καὶ Ἰάκωβ.
5. βαπτισθ. ἐν πνεύμ.	ἐν πνεύμ. βαπτισθ.	14. καὶ τῇ δεήσει	omittit
6. ἐπηρώτων	confirmat	Μαρία	Μαριάμ
7. εἶπε δὲ	εἶπεν[2]) δὲ	καὶ σὺν τοῖς	confirmat
8. μοι	confirmat	15. καὶ ἐν	confirmat
καὶ ἐν πάσῃ	καὶ πάσῃ[3])	μαθητῶν	confirmat
10. ἐσθῆτι λευκῇ	ἐσθίσεσιν λευκαῖς[4])	ἦν τε	confirmat

[1]) Ibi in eo erratum est quod versu secundo 6, 17. pro 7, 17. scriptum est. Praeterea, ut iam indicatum est, in exhibenda subscriptione plura correcta dedimus, ut πνευματοκείνητος pro πνευματοκίνητος, ἱερὰ pro ἱερᾷ, αὔτη pro αὕτη, Ἰακὼβ pro Ἰακῶβ, (Ἰωάννου male expressum est pro Ἰω.), διὰ pro δια.

[2]) εἶπεν δέ, non εἶπε δέ, in codice est. Hac de re summatim infra dicetur.

[3]) In codice est πάση, non πάσῃ. Eadem codicis ratio ubique est; iota enim nec subscriptum nec adscriptum habet.

[4]) ἐσθίσεσιν: ita codex. De similibus vitiis infra summatim explicabitur. Nec enim in variis lectionibus locum habebunt nisi quae in verbis propter aliam caussam referendis inveniuntur.

Digitized by Google

Elz.	Cod.
15. εἴκοσιν	εἴκοσι
16. ἔδει	confirmat
γραφὴν ταύτην	om. ταύτην
τὸν Ἰησοῦν	confirmat
17. σὺν	ἐν
18. τοῦ μισθοῦ	μισθοῦ
19. Ἀκελδαμά	Ἀχελδαμάχ
20. αὐτοῦ	αὐτῶν
ἔρημος	ἠρημωμένη
λάβοι	λαβέτω
21. ἐν ᾧ	ᾧ
ἕως	ἄχρι
γενέσθαι σὺν ἡμ.	σὺν ἡμ. γενέσθ.
23. Βαρσαβᾶν	Βαρσαββᾶν (hoc acc.)
24. εἶπον	εἶπαν
ἐκ τούτ. τῶν δύο	ὃν ἐξελ. ἐκ τούτ.
ἕνα ὃν ἐξελέξω	τῶν δύο ἕνα
25. τὸν κλῆρον	confirmat
ἐξ ἧς	ἀφ' ἧς
26. αὐτῶν	αὐτοῖς
II.	
1. ἅπαντες	πάντες
ὁμοθυμαδὸν	ὁμοῦ
2. καθήμενοι	confirmat
3. ἐκάθισεν	καὶ ἐκάθισεν
4. ἅπαντες	πάντες
αὐτοῖς ἀποφθέγγ.	ἀποφθ. αὐτοῖς
6. ἤκουον	ἤκουεν
7. ἐξίστ. δὲ πάντες	confirmat
πρὸς ἀλλήλους	omittit
οὐκ	οὐχ
πάντες	confirmat
οὗτοί εἰσιν	εἰσὶν οὗτοι
8. ἐγεννήθημεν	ἐγενήθημεν
11. μεγαλεῖα	confirmat
12. διηπόρουν	confirmat

Elz.	Cod.
12. θέλοι	θέλει
13. χλευάζοντες	διαχλευάζοντες
14. Πέτρος	ὁ Πέτρος
ἅπαντες	πάντες
16. Ἰωήλ	confirmat
17. καὶ ἔσται	confirmat
20. πρὶν ἢ	πρίν
τὴν ἡμέραν	confirmat
21. ὃς ἂν	confirmat
22. ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἀποδεδειγμ.	ἀποδεδ. ἀ. τοῦ θεοῦ
καθὼς καί	καθὼς
23. ἔκδοτον λαβόντες	ἔκδοτον
χειρῶν	χειρός
ἀνείλετε	ἀνείλατε
24. θανάτου	confirmat
25. προωρώμην	confirmat
26. εὐφράνθη	ηὐφράνθη
ἡ καρδία μου	confirmat
ἐπ'	confirmat
27. ᾅδου	ᾅδην
30. τὸ κατὰ σάρκα ἀναστήσειν τὸν Χριστόν	omittit
τοῦ θρόνου	τὸν θρόνον
31. ὅτι οὐ	ὅτι οὔτε
κατελείφθη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ	ἐγκατελείφθη
εἰς ᾅδου	εἰς ᾅδην
οὐδὲ	οὔτε
33. τοῦ ἁγίου πνεύμ.	τοῦ πν. τοῦ ἁγίου
νῦν ὑμεῖς	ὑμεῖς
ὑμεῖς βλέπετε	confirmat
36. κύριον	καὶ κύριον
Χριστὸν αὐτὸν	confirmat
ὁ θεὸς ἐποίησεν	ἐποίησεν ὁ θεὸς
37. κατενύγησαν	κατηνύγησαν

Digitized by Google

Elz.	Cod.
37. τῇ καρδίᾳ	τὴν καρδίαν
τί ποιήσομεν	τί ποιήσωμεν
38. Πέτρος δὲ ἔφη πρ. αὐτ. Μεταν.	Πέτρ. δὲ πρ. αὐτ. Μετανοήσατέ φησιν
ἐπὶ τῷ	confirmat
ἁμαρτιῶν	τῶν ἁμαρτιῶν ὑμῶν
39. ὅσους	confirmat
40. διεμαρτύρετο	διεμαρτύρατο
41. παρεκάλει	παρεκάλει αὐτούς
ἀσμένως ἀποδεξάμ.	ἀποδεξάμενοι
τῇ ἡμέρᾳ	ἐν τῇ ἡμέρᾳ
42. καὶ τῇ κλάσει	τῇ κλάσει
43. ἐγένετο	confirmat
πολλά τε	πολλά δέ
ἐγίνετο	confirmat
44. πάντες δέ	καὶ πάντες δέ
45. καὶ τὰ κτήματα	omittit τά
46. κλῶντες δέ	omittit δέ
47. τῇ ἐκκλησίᾳ	omittit
III.	
1. ἐπὶ τὸ αὐτὸ δὲ Πέτρος	Πέτρος δὲ
ἐννάτην	confirmat; aliter 10, 3.
2. πρὸς τὴν θύραν	ἐπὶ τὴν θύραν
3. ὃς ἰδὼν Πέτρον κ. Ἰω. μελλόντας εἰσιέναι εἰς τὸ ἱερὸν	** ἰδόν τε τὸν Πέτρ. κ. Ἰωάνν. omissis reliquis; * omnia omittit
λαβεῖν	confirmat
6. εἶπεν δὲ Πέτρος	confirmat
ἔγειραι καὶ περιπάτει	ἔγειρε κ. περιπ.
7. ἤγειρεν	ἤγειρεν αὐτόν
αἱ βάσεις	αἱ βάσεις αὐτοῦ
8. καὶ αἰνῶν	καὶ αἰνόν
9. αὐτὸν πᾶς ὁ λαός	πᾶς ὁ λαὸς αὐτόν
10. τε	δέ
οὗτος	αὐτός
11. τοῦ ἰαθέντος χωλοῦ	αὐτοῦ

Elz.	Cod.
11. Ἰωάννην	τὸν Ἰωάννην
πᾶς ὁ λαὸς πρὸς αὐτ.	πρ. αὐτ. πᾶς ὁ λαός
Σολομῶντος	Σολομῶνος
12. Πέτρος	ὁ Πέτρος
τοῦ περιπατεῖν	τοῦτο περιπατεῖν
13. καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ	confirmat
ὑμεῖς	ὑμεῖς μέν
ἠρνήσασθε αὐτὸν	ἠρνήσασθε
16. ἐπὶ τῇ πίστει	τῇ πίστει
18. προφ. αὐτοῦ παθ. τὸν Χριστὸν	προφ. παθ. τὸν Χριστ. αὐτοῦ
20. προκεκηρυγμένον	προκεχειρισμένον
Ἰησοῦν Χριστόν	confirmat
21. πάντων	τῶν
ἀπ' αἰῶνος	ἀπ' αἰῶνος αὐτοῦ
22. μὲν γὰρ	μέν
πρὸς τοὺς πατέρας	omittit
ἀναστήσει	ἀναστήσῃ
ὁ θεὸς ὑμῶν	confirmat
λαλήσῃ	λαλήσει
23. ἄν	ἐάν
ἐξολοθρευθήσεται	confirmat
24. ὅσοι	confirmat
προκατήγγειλαν	κατήγγειλαν
25. υἱοί	οἱ υἱοί
διέθετο ὁ θεὸς	διέθετω (sic) ὁ θεός
ἡμῶν	ὑμῶν
τῷ σπέρματι	ἐν τῷ σπέρματι
26. ὁ θεὸς ἀναστήσας	confirmat
Ἰησοῦν	omittit
ὑμῶν	confirmat
IV.	
2. τὴν ἐκ	confirmat
3. ἔθεντο	confirmat
4. ὁ ἀριθμός	confirmat
ὡσεὶ χιλιάδες	χιλιάδες

Digitized by Google

Elz.	Cod.
6. καὶ Ἄνναν τὸν ἀρχ.	καὶ Ἄννας ὁ ἀρχιερεὺς
καὶ Καϊάφαν καὶ	καὶ Καϊάφας καὶ
Ἰωάννην κ. Ἀλέξανδρον	Ἰωάννης κ. Ἀλέξανδρος
7. ἐν τῷ μέσῳ	confirmat

Inde ab Ἄρχοντες 4, 8. codex deficit usque ὁ χρόνος τῆς ἐπαγγελίας 7, 17.

VII.

Elz.	Cod.
17. ὤμοσεν	confirmat
18. ἄχρις	confirmat
ἕτερος absque ἐπ' Αἰγ.	confirmat
19. πατέρας ἡμῶν	confirmat
ποιεῖν ἔκθετα τὰ βρέφη αὐτῶν	ποιεῖν τὰ βρέφη αὐτῶν ἔκθετα
20. πατρὸς αὐτοῦ	πατρός
21. ἐκτεθέντα δὲ αὐτὸν	ἐκτεθέντος δὲ αὐτοῦ
ἀνείλετο	ἀνείλατο
22. πάσῃ	confirmat
24. ἰδών τινα	ἰδὼν τινᾶν (sic)
25. ἀδελφοὺς αὐτοῦ	confirmat
αὐτοῖς σωτηρίαν	σωτηρίαν αὐτοῖς
26. τῇ δὲ	τῇ τε
συνήλασεν	συνήλλασεν
ἐστὲ ὑμεῖς	ἐστέ
27. ἡμᾶς	ἡμῶν
28. σύ	omittit
χθὲς	confirmat
30. τεσσαράκοντα	h. l. confirmat
ἄγγελος κυρίου	ἄγγελος
φλογὶ πυρός	confirmat
31. ἐθαύμασε	ἐθαύμαζεν
κυρίου πρὸς αὐτόν	κυρίου
32. καὶ ὁ θεὸς Ἰσαὰκ καὶ ὁ θεὸς Ἰακώβ	καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ
33. ἐν ᾧ	ἐφ' ᾧ
34. εἶδον	confirmat
αὐτῶν	confirmat
34. ἀποστελῶ	ἀποστείλω
35. δικαστήν	δικαστὴν ἐφ' ἡμῶν
ἄρχοντα	καὶ ἄρχοντα
ἀπέστειλεν	ἀπέσταλκεν
ἐν χειρί	σὺν χειρί
36. γῇ Αἰγύπτου	γῇ Αἰγύπτῳ
τεσσαράκοντα	μ̄·
37. εἰπών	εἴπας
αὐτοῦ ἀκούσεσθε	omittit
39. ἡμῶν	ὑμῶν
ἀλλ'	confirmat
ταῖς καρδίαις	confirmat
40. γέγονεν	confirmat
41. εὐφραίνοντο	ἐφραίνοντο
42. τεσσαράκοντα	μ̄·
παρέδ. αὐτούς	παρέδ. αὐτοῖς
43. θεοῦ ὑμῶν	confirmat
Ῥεμφάν	Ῥεμφᾶ
44. ἐν τοῖς	τοῖς
ἑωράκει	confirmat
46. τῷ θεῷ	confirmat
48. χειροποιήτοις ναοῖς	χειροποιήτοις
50. ταῦτα πάντα	confirmat
51. τῇ καρδίᾳ	confirmat
ὡς	confirmat
52. γεγένησθε	ἐγένεσθε
55. εἶδεν	confirmat
56. ἀνεῳγμένους	διηνοιγμένους
58. ἱμάτια αὐτῶν	confirmat
60. τὴν ἁμαρτ. ταύτην	confirmat

VIII.

Elz.	Cod.
2. ἐποιήσαντο	ἐποίησαν
5. δὲ	*τε, **δὲ
εἰς πόλιν τῆς Σαμαρείας	confirmat
6. τε	δὲ

Digitized by Google

Elz.	Cod.
7. πολλῶν	πολλοὶ
μεγάλῃ φωνῇ	φωνῇ μεγάλῃ
ἐξήρχετο	ἐξήρχοντο
8. καὶ ἐγένετο	ἐγένετο δὲ
χαρὰ μεγάλη	πολλὴ χαρὰ
9. ἐξιστῶν	ἐξιστάνων
10. πάντες ἀπὸ	confirmat
ἡ μεγάλη	ἡ καλουμένη μεγάλη
12. τὰ περὶ	περὶ
τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ	Ἰησοῦ Χριστοῦ
13. σημεῖα κ. δυνάμεις	confirmat
μεγάλας γινομένας	confirmat
14. τὸν Πέτρον	Πέτρον
16. οὔπω	οὐδέπω
κυρίου Ἰησοῦ	confirmat
17. ἐπετίθουν	ἐπετίθεσαν
18. θεασάμενος	ἰδὼν
τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον	confirmat
19. ἂν	ἐὰν
21. ἐνώπιον	ἐναντίον
22. θεοῦ	κυρίου
25. διαμαρτυράμενοι	confirmat
ὑπέστρεψαν	ὑπέστρεφον
Ἱερουσαλὴμ	Ἱεροσόλυμα
εὐηγγελίσαντο	εὐηγγελίζοντο
26. ἐπὶ	omittit
αὕτη ἐστὶν ἔρημος	αὕτη ἔρημος
27. τῆς βασιλίσσης	βασιλείσσης
ὃς ἐληλύθει	confirmat
28. καὶ ἀνεγίνωσκε	confirmat
τὸν προφήτην Ἡσαΐαν	confirmat
30. προσδρ. δὲ	προσδρ. τε
τὸν προφήτην Ἡσαΐαν	confirmat
32. κείροντος	corfirmat
33. ἐν τ. ταπειν. αὐτοῦ	confirmat
τὴν δὲ	confirmat
37. εἶπε δὲ ὁ Φιλ. usque	
τὸν Ἰησ. Χρ.	omittit
40. Καισάρειαν	Καισάριαν [1])
IX.	
2. τῆς ὁδοῦ ὄντας	ὄντας τῆς ὁδοῦ
3. καὶ ἐξαίφν.	ἐξαίφν. τε
περιήστραψεν αὐτὸν	αὐτὸν περιήστραψεν
5. ὁ δὲ κύριος εἶπεν	*ὁ δὲ εἶπεν, **ὁ δὲ
5. 6. σκληρόν σοι πρὸς	
κέντρα usque ὁ κύ-	
ριος πρὸς αὐτόν	ἀλλὰ
6. τί	ὅτι
7. ἔννεοι	ἐνεοί
ἀκούοντ. μὲν τ. φ. μ. δὲ	
θεωρ.	ἀκ. δὲ τ. φ. μ. θεωρ.
8. ὁ Σαῦλος	Σαῦλος
ἀνεῳγμένων	ἠνεωγμένων
οὐδένα	confirmat
10. ὁ κύριος ἐν ὁράμ.	confirmat
11. ἀναστὰς	confirmat
12. εἶδεν	ἴδεν
ἐν ὁράματι ἄνδρα	ἄνδρα
ὀνόματι Ἀνανίαν	Ἀνανίαν ὀνόματι
χεῖρα	χεῖρας
13. ὁ Ἀνανίας	Ἀνανίας
ἀκήκοα	ἤκουσα
ἐποίησε τοῖς ἁγ. σου	τοῖς ἁγ. σ. ἐποίησεν
15. μοί ἐστιν	ἔστιν μοι (sic)
ἐθνῶν	ἐθνῶν τε
18. ἀπέπεσον	ἀπέπεσαν
ἀπὸ τῶν ὀφθ. αὐτοῦ	confirmat
ὡσεὶ	ὡς
19. ἐγένετο δὲ ὁ Σαῦλος	ἐγένετο δὲ
20. τὸν Χριστὸν	τὸν Ἰησοῦν
ἐληλύθει	ἐλήλυθεν

[1]) Contra 9, 13. confirmat codex Καισάρειαν.

Elz.	Cod.
24. παρετήρουν	παρετηροῦντο
τε	δὲ καὶ
25. αὐτὸν οἱ μαθηταὶ	οἱ μαθητ. αὐτὸν[1])
καθῆκαν διὰ τοῦ τείχους	διὰ τοῦ τείχους καθῆκαν αὐτὸν
26. παραγενόμενος δὲ ὁ Σαῦλος	παραγενόμ. δὲ
εἰς Ἱερουσαλὴμ	ἐν Ἱερουσαλ.
ἐπειρᾶτο	ἐπείραζεν
27. εἶδεν	confirmat
τοῦ Ἰησοῦ	confirmat
28. ἐν Ἱερουσαλὴμ	εἰς Ἱερουσαλὴμ
καὶ παῤῥησιαζόμενος	παρρησιαζόμενος
τοῦ κυρίου Ἰησοῦ	τοῦ κυρίου
30. ἐξαπέστειλαν αὐτὸν	confirmat
31. αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι	ἡ μὲν οὖν ἐκκλησία
φόβῳ τοῦ κυρίου	φόβ. κυρίου
32. Λύδδαν	confirmat
33. Αἰνέαν ὀνόματι	ὀνόματι Αἰνέαν
ἐπὶ κραββάτῳ	ἐπὶ κραβάττου
34. ὁ Χριστὸς	confirmat
35. εἶδον	confirmat
Λύδδαν	confirmat
Σάρωνα	Σαρωνὰν
36. Ταβιθά	Ταβηθᾶ
ἀγαθῶν ἔργων	confirmat
37. ἐγένετο δὲ	omittit δέ
αὐτὴν ἔθηκαν	ἔθηκαν αὐτὴν
ἐν ὑπερῴῳ	confirmat
38. Λύδδης	Λύδδας
μὴ ὀκνῆσαι	μὴ ὀκνήσῃς
ἕως αὐτῶν	ἕως ἡμῶν
40. ἔξω πάντας	confirmat
θεὶς	καὶ θεὶς
42. τῆς Ἰόππης	confirmat

Elz.	Cod.
πολλοὶ ἐπίστευσαν	ἐπίστευσαν πολλοὶ
δὲ ἡμ. ἱκαν. μεῖν. αὐτ.	δὲ αὐτὸν μεῖν. ἡμ. ἱκαν.
X.	
1. τις ἦν	τις
σπείρης	confirmat
τὸν θεὸν	τὸν κύριον
2. ποιῶν τε	ποιῶν
εἶδεν	confirmat
3. ὡσεὶ	ὡς περὶ
ἐννάτην	ἐνάτην
4. ἐνώπιον	ἔμπροσθεν
καὶ αἱ ἐλεημοσύναι	omittit αἱ
5. εἰς Ἰόππην ἄνδρας	ἄνδρας εἰς Ἰόππην
Σίμωνα	Σίμωνά τινα
ὃς ἐπικαλεῖται Πέτρος	confirmat
6. αὐτὸς λαλήσει σοι τί σε δεῖ ποιεῖν	omittit
7. τῷ Κορνηλίῳ	αὐτῷ
οἰκετῶν αὐτοῦ	οἰκετῶν
8. αὐτοῖς ἅπαντα	ἅπαντα αὐτοῖς
9. ἐκείνων bis	αὐτῶν bis
10. ἐπέπεσεν	ἐγένετο
11. καταβαῖνον ἐπ' αὐτὸν	καταβαῖνον
δεδεμένον καὶ καθιέμενον	confirmat
ἐπὶ τῆς γῆς	ἐπὶ τὴν γῆν
12. τῆς γῆς καὶ τὰ ἑρπ.	κ. ἑρπ. τῆς γῆς
τὰ τετράποδα καὶ τὰ θηρία	τὰ τετράποδα
τὰ πετεινὰ	πετεινὰ
14. κοινὸν ἢ	confirmat
15. ἐκαθάρισεν	ἐκαθέρισεν
16. καὶ πάλιν	καὶ εὐθὺς
17. καὶ ἰδοὺ	ἰδοὺ
ἀπὸ	ὑπὸ

[1]) Sed αὐτον ex αὐτου ipsa prima manu antequam accentus apponeretur correctum est.

Digitized by Google

Elz.	Cod.
Σίμωνος	τοῦ Σίμωνος
19. ἐνθυμουμένου	διενθυμουμένου
εἶπεν αὐτῷ τὸ πν.	εἶπεν τὸ πν. αὐτῷ
ἄνδρες τρεῖς	confirmat
ζητοῦσιν	ζητοῦνταις (sic)
20. ὅτι ἐγώ	omittit ἐγώ
21. Πέτρος	confirmat
τοὺς ἀπεστ. ἀπὸ τ. Κορν. πρ. αὐτόν	omittit
22. εἶπον	εἶπαν
23. ὁ Πέτρος	ἀναστὰς
τῆς Ἰόππης	Ἰώππης (sic)
24. καὶ τῇ	τῇ δὲ
εἰσῆλθον	εἰσῆλθεν
συγγενεῖς αὐτοῦ	συγγενεῖς
25. εἰσελθεῖν	τοῦ εἰσελθεῖν
26. αὐτὸν ἤγειρεν	ἤγειρεν αὐτὸν
κἀγὼ αὐτὸς	καὶ ἐγὼ αὐτὸς
28. καὶ ἐμοὶ	καί μοι
ὁ θεὸς ἔδειξεν	confirmat
29. ἀναντιῤῥήτως	ἀναντιρήτως
30. νηστεύων καὶ	omittit
ἐννάτην ὥραν	ἐνάτην
32. ὃς παραγενόμ. λαλήσει σοι	omittit
33. παραγενόμενος	παραγενάμενος
ὑπὸ τοῦ θεοῦ	ὑπὸ θεοῦ
34. τὸ στόμα	confirmat
36. ὃν ἀπέστειλεν	ἀπέστειλεν
37. ἀρξάμενον	confirmat
38. Ναζαρέτ.	confirmat
39. ἡμεῖς ἐσμεν	ἡμεῖς
ὃν	ὃν καὶ
ἀνεῖλον	ἀνεῖλαν
42. αὐτὸς	confirmat
44. ἐπέπεσεν	confirmat

Elz.	Cod.
45. ὅσοι	confirmat
τοῦ ἁγίου πνεύματος	confirmat
46. ὁ Πέτρος	Πέτρος
47. κωλῦσαι δύναταί τις	δύνατ. κωλ. τις
καθὼς	ὡς
48. τε	δὲ
βαπτισθ. ἐν τῷ ὀνόμ. τοῦ κυρίου	ἐν τῷ ονόμ. τ. κυρ. Ἰησοῦ Χριστοῦ (sed ** om. Ἰησ. Χρ.) βαπτισθ.
XI.	
2. καὶ ὅτε	ὅτε δὲ
Ἱεροσόλυμα	Ἱερουσαλὴμ
3. πρὸς ἄνδρ. ἀκροβ. ἔχοντ. εἰσῆλθες	εἰσῆλθες πρ. ἄνδρ. ἀκροβ. ἔχοντ.
4. ὁ Πέτρος	Πέτρος
5. καταβαῖνον σκεῦός τι	σκεῦός τι καταβαίνων (sic)
ἄχρις	confirmat
7. ἤκουσα δὲ	ἤκουσα δὲ καὶ
8. πᾶν κοινὸν	κυνὸν (item post κύνον, similiterque alibi)
9. ἀπεκρίθη δέ μοι	ἀπεκρίθη δὲ
φωνὴ ἐκ δευτέρου	confirmat
ἐκαθάρισεν	ἐκαθέρισεν
10. πάλιν ἀνεσπάσθη	ἀνεσπάσθη πάλιν
12. μοι τὸ πνεῦμα	τὸ πνεῦμά μοι
αὐτοῖς μηδὲν διακρινόμενον	αὐτοῖς μηδὲν διακρίναντα
13. τε	δὲ
εἰπόντα αὐτῷ	εἰπόντα
Ἰόππην ἄνδρας	Ἰόππην
16. κυρίου	τοῦ κυρίου
17. ἐγὼ δὲ τίς	ἐγὼ (sic)
18. ἐδόξαζον	ἐδόξασαν
ἄρα γε	ἄρα
ἔδωκεν εἰς ζωὴν	εἰς ζωὴν ἔδωκεν
19. ἐπὶ Στεφάνῳ	confirmat

Digitized by Google

Elz.	Cod.
20. εἰσελθόντες	ἐλθόντες
ἐλάλουν	ἐλάλουν καὶ
Ἑλληνιστὰς	confirmat
21. πιστεύσας	ὁ πιστεύσας
22. τῆς ἐν	τῆς οὔσης ἐν
Ἱεροσολύμοις	Ἱερουσαλὴμ
διελθεῖν	omittit
25. εἰς Ταρσὸν ὁ Βαρνάβας	confirmat
εὑρὼν αὐτὸν	εὑρὼν
ἤγαγεν αὐτὸν	ἤγαγεν
26. αὐτοὺς	αὐτοῖς
αὐτοῖς ἐνιαυτὸν	confirmat
28. ἐσήμανεν	confirmat
μέγαν	μεγάλην
ὅστις καὶ ἐγένετο	ἥτις ἐγένετο
Κλαυδίου Καίσαρος	Κλαυδίου
29. ηὐπορεῖτο	confirmat
XII.	
1. Ἡρώδης ὁ βασ.	ὁ βασ. Ἡρώδης
2. μαχαίρᾳ	μαχαίρῃ
3. καὶ ἰδὼν	ἰδὼν δὲ
ἡμέραι	αἱ ἡμέραι
5. ἐκτενὴς	ἐκτενεῖς (sic)
γινομένη	γενομένη
ὑπὲρ	περὶ
6. ἔμελλεν	ἤμελλεν
αὐτὸν προάγειν	προαγαγεῖν αὐτὸν
7. ἐξέπεσον	ἐξέπεσαν
8. τε	confirmat
περίζωσαι	ζῶσαι
οὕτως	οὕτος
9. ἠκολούθει αὐτῷ	ἠκολούθει
γινόμενον	γενόμενον
διὰ τοῦ ἀγγ.	confirmat
10. διελθόντες δὲ	διελθόντες
ἦλθον	confirmat

Elz.	Cod.
ἠνοίχθη	ἠνοίγη
εἰς τὴν πόλιν	ἐπὶ τὴν πόλιν
11. γενόμ. ἐν ἑαυτῷ	ἐν ἑαυτ. γενόμ.
ἐξείλετο	ἐξείλατο
12. συνιδών τε	συνιδὼν δὲ
Μαρίας	τῆς Μαρίας
13. τοῦ Πέτρου	αὐτοῦ
15. εἶπον	εἶπαν
ἔλεγον	confirmat
ὁ ἄγγ. αὐτ. ἐστ.	confirmat
16. εἶδον	confirmat
17. διηγήσατο αὐτοῖς	διηγήσατο
αὐτὸν ἐξήγαγεν	ἐξήγαγεν αὐτὸν
δὲ	τε
19. τὴν Καισάρειαν	Καισάρειαν
21. καὶ καθίσας	καθίσας
23. τὴν δόξαν	confirmat
25. ἐξ Ἱερουσαλὴμ	εἰς Ἱερουσαλὴμ
καὶ Ἰωάννην	confirmat
ἐπικληθέντα	ἐπικαλούμενον
XIII.	
1. ἦσαν δέ τινες	ἦσαν δὲ
2. τόν τε	confirmat
τὸν Σαῦλον	Σαῦλον (librarius scripturus erat τὸν ante Σαῦλον, sed antequam absolvisset delevit.)
4. οὗτοι μὲν οὖν	αὐτοὶ μὲν
τοῦ πνεύμ. τοῦ ἁγ.	τοῦ ἁγίου πνεύματ.
τὴν Σελ. et τὴν Κύπρ.	bis om. τήν
τε	δὲ
5. κατήγγελλον	κατήγγελον
6. τὴν νῆσον	ὅλην τὴν νῆσον
τινά	ἄνδρα τινά
Βαριησοῦς	Βαριησοῦν (hoc acc.)
8. οὕτως	οὗτος

Digitized by Google

Elz.	Cod.
9. καὶ ἀτενίσας	ἀτενίσας
11. τοῦ κυρίου	κυρίου
δὲ	τε
ἐπέπεσεν	ἔπεσεν
13. τὸν Παῦλον	Παῦλον
14. εἰσελθόντες	ἐλθόντες
15. εἰ	εἴ τις
λόγος ἐν ὑμῖν	ἐν ὑμῖν λόγος
17. τούτου Ἰσραήλ	confirmat
Αἰγύπτῳ	Αἰγύπτου
18. ἐτροποφόρησεν	confirmat
19. καὶ καθελὼν	καθελὼν
κατεκληροδότησεν	κατεκληρονόμησεν
αὐτοῖς τὴν γῆν	τὴν γῆν
20. κ. μετὰ ταῦτα ὡς ἔτ. τετρ. κ. πεντ. ἔδωκ.	ὡς ἔτ. τετρ. κ. πεντ. καὶ μετ. ταῦτα ἔδωκεν
τοῦ προφήτου	προφήτου
21. βασιλέα	βασιλέαν
Βενιαμὶν	Βενιαμεῖμ (sic)
τεσσαράκοντα	μ̄
22. αὐτοῖς τὸν Δα.	confirmat
23. ἤγειρε τῷ Ἰσραὴλ	ἤγαγεν
σωτῆρα Ἰησοῦν	confirmat
24. παντὶ τῷ λαῷ Ἰσρ.	confirmat
25. ὁ Ἰωάννης	Ἰωάννης
τίνα με	τί μαι (sic)
26. ἐν ὑμῖν	ἐν ἡμῖν
ὑμῖν ὁ λόγος	ἡμῖν ὁ λόγος
ἀπεστάλη	ἐξαπεστάλη
27. ἐν Ἱερουσαλὴμ	Ἱερουσαλὴμ
29. ἐτέλεσαν	confirmat
ἅπαντα	πάντα
31. οἵτινές εἰσιν	οἵτινες νῦν εἰσὶ
32. αὐτῶν ἡμῖν	confirmat
33. ἐν ψαλμῷ τῷ δευτ. γέγρ.	ἐν ψαλμ. γέγρ. τῷ δευτ.
35. διό	* διότι, ** διό

Elz.	Cod.
37. ὁ θεὸς ἤγειρεν	ἤγειρεν
39. καὶ ἀπὸ	confirmat
τῷ νόμῳ	om. τῷ
41. ἐγὼ ἐργάζομαι	ἐργάζομαι ἐγὼ
ἔργον ᾧ	ἔργον ὃ
42. ἐκ τῆς συναγωγ. τῶν Ἰουδαίων	αὐτῶν
παρεκάλουν τὰ ἔθνη	παρεκάλουν
43. προσλαλοῦντες αὐτοῖς	confirmat
ἔπειθον αὐτοὺς	ἔπειθον αὐτοῖς
ἐπιμένειν	προσμένειν
44. δὲ	confirmat
ἐρχομένῳ	confirmat
τοῦ θεοῦ	τοῦ κυρίου
45. ἰδόντες δὲ	ἰδόντες
λεγομένοις	λαλουμένοις
ἀντιλέγοντες καὶ	omittit
46. δὲ	τε
εἶπον	εἶπαν
ἐπειδὴ δὲ	ἐπεὶ δὲ
47. ἐντέταλται	ἐντέλλεται
48. τοῦ κυρίου	confirmat
50. παρώτρυναν	παρώξυναν
γυναῖκας καὶ τὰς	γυναῖκας τὰς
τὸν Βαρνάβαν	Βαρνάβαν
51. τῶν ποδῶν αὐτῶν	τῶν ποδῶν
52. οἱ δὲ	confirmat
XIV.	
2. ἀπειθοῦντες	ἀπειθήσαντες
3. καὶ διδόντι	καὶ διδόντος
7. ἦσαν εὐαγγελιζ.	εὐαγγελιζ. ἦσαν
8. αὐτοῦ ὑπάρχων	αὐτοῦ
περιεπεπατήκει	περιεπάτησεν
9. ἤκουε	ἤκουσεν
πίστιν ἔχει	ἔχει πίστιν
10. τῇ φωνῇ	φωνῇ

Digitized by Google

Elz.	Cod.
ἀνάστηθι	confirmat
ἥλλετο	ἥλατο
11. δὲ	confirmat
ὁ Παῦλος	confirmat
Λυκαονιστὶ	Λυκαονιστὴ
12. τὸν μὲν	τὸν
Δία	Δίαν
13. ὁ δὲ	τότε ὁ
πρὸ τῆς πόλεως αὐτῶν	πρὸ (scriptum est πρω) τῶν πυλῶν τῆς πόλεως
ἤθελεν	ἤθελον
14. αὐτῶν	confirmat
εἰσεπήδησαν	ἐξεπήδησαν
15. τὸν θεὸν τὸν ζῶντα	θεὸν ζῶντα
17. καίτοιγε	* καίτοι, ** καίτοιγε
ἑαυτὸν	confirmat
ἀγαθοποιῶν	ἀγαθουργῶν
οὐρανόθεν ἡμῖν	οὐρανόθεν (scriptum est οὐνονθεν)
ὑετοὺς διδοὺς	διδοὺς ὑετοὺς
18. 19. αὐτοῖς. ἐπῆλθον δέ	αὐτοῖς, ἀλλὰ πορεύεσθαι ἕκαστον εἰς τὰ ἴδια. διατριβόντων δὲ αὐτῶν καὶ διδασκόντων ἐπῆλθαν
19. καὶ πείσαντες τοὺς ὄχλους	καὶ διαλεγομένων αὐτῶν παρρησίᾳ ἀνέπεισαν τοὺς ὄχλους ἀποστῆναι ἀπ' αὐτῶν, λέγοντες ὅτι οὐδὲν ἀληθὲς λέγουσιν ἀλλ' ἅπαντα ψεύδονται
ἔσυρον	confirmat
νομίσαντες	νομίζοντες
τεθνάναι	τεθνηκέναι
20. αὐτὸν τῶν μαθ.	τῶν μαθ. αὐτὸν
21. εὐαγγελισάμενοι	confirmat
καὶ Ἰκόν. κ. Ἀντιόχ.	κ. εἰς Ἰκόν. κ. εἰς Ἀντ.

Elz.	Cod.
22. ἐμμένειν	ἐνμένην
23. πρεσβυτ. κατ' ἐκκλ.	κατ' ἐκκλ. πρεσβ.
25. ἐν Πέργῃ	εἰς τὴν Πέργην
τὸν λόγον	τὸν λόγον τοῦ κυρίου
27. συναγαγόντες	συνάγοντες
ἀνήγγειλαν	ἀνήγγελον
28. διέτριβον δὲ ἐκεῖ	διέτριβον δὲ
οὐκ ὀλίγον	ὀλίγον
XV.	
1. περιτέμνησθε	περιτμηθῆτε
Μωυσέως	τῷ Μωυσέως
2. γεν. οὖν	γεν. δὲ
καὶ συζητήσεως	καὶ ζητήσεως
3. διήρχ. τὴν	διήρχ. τήν τε
4. Ἱερουσαλὴμ	Ἱεροσόλυμα
ἀπεδέχθησαν	παρεδέχθησαν
ὑπὸ τῆς ἐκκλ.	ἀπὸ τῆς ἐκκλ.
ὁ θεὸς ἐπ. μετ' αὐτ.	ἐπ. μετ' αὐτῶν ὁ θεὸς
6. δὲ	τε
7. δὲ συζητήσεως	τε ζητήσεως
ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν ἐξελ.	ἐν ὑμῖν ἐξελ. ὁ θεὸς
8. δοὺς αὐτοῖς	δοὺς
9. οὐδὲν	confirmat
11. κυρίου	τοῦ κυρίου
Ἰησοῦ Χριστοῦ	Ἰησοῦ
12. ἐξηγουμένων	ἐξηγουμένου
14. ἐπὶ τῷ ὀνόματι	τῷ ὀνόματι
17. ταῦτα πάντα	ταῦτα
18. γνωστὰ ἀπ' αἰῶνός ἐστι τῷ θεῷ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ	γνωστὰ ἀπ' αἰῶνος
20. ἀλλὰ	ἀλλ'
ἀπὸ τῶν	τῶν
καὶ τοῦ πνικτοῦ	καὶ πνικτοῦ
τοῦ αἵματος	αἵματος
22. τῷ Παύλῳ	confirmat

Elz.	Cod.
ἐπικαλούμενον	καλούμενον
Βαρσαβᾶν	Βαρσαββᾶν (hoc acc.)
23. διὰ χειρὸς αὐτῶν τάδε	confirmat
καὶ οἱ ἀδελφοὶ	ἀδελφοὶ
24. λέγοντες περιτέμνεσθ.	
καὶ τηρ. τὸν νόμον	omittit
διεστειλάμεθα	διαστειλάμεθα
25. ἐκλεξαμένους	ἐκλεξαμένοις
28. τῷ ἁγίῳ πνεύμ.	τῷ πνεύμ. τῷ ἁγίῳ
τῶν ἐπάναγκ. τούτων	τούτων τῶν ἐπάναγκ.
29. καὶ πνικτοῦ	καὶ πνικτῶν
30. ἦλθον	κατῆλθον
32. Ἰούδας δὲ	Ἰούδ. τε
ἐπεστήριξαν	confirmat
33. ἀποστόλους	ἀποστείλαντας αὐτούς
36. Παῦλ. πρὸς Βαρν.	πρὸς Βαρν. Παῦλ.
τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν	τοὺς ᾿δελφοὺς
πᾶσαν πόλιν	confirmat
37. ἐβουλεύσατο	ἐβούλετο
τὸν Ἰωάννην	καὶ τὸν Ἰωάννην
καλούμενον	ἐπικαλούμενον
38. συμπαραλαβεῖν	συμπαραλαμβάνειν
39. ἐγένετο οὖν	ἐγένετο δὲ
40. τοῦ θεοῦ	τοῦ κυρίου
XVI.	
1. καὶ Λύστραν	καὶ εἰς Λύστραν
γυναικός τινος	γυναικὸς
3. ἅπαντες	confirmat
τὸν πατέρα αὐτοῦ ὅτι Ἕλλην	ὅτι Ἕλλην ὁ πατὴρ αὐτοῦ
4. παρεδίδουν	παρεδίδοσαν
τῶν πρεσβυτέρων	πρεσβυτέρων
Ἱερουσαλὴμ	Ἱεροσολύμοις
5. αἱ μὲν οὖν ἐκκλ.	αἱ μὲν οὖν αἱ ἐκκλ.
6. διελθόντες	διῆλθον
τὴν Γαλατικὴν	Γαλατικὴν

Elz.	Cod.
7. ἐλθόντες	ἐλθόντες δὲ
κατὰ τὴν	εἰς τὴν
πορεύεσθαι	πορευθῆναι
τὸ πνεῦμα	* τὸ πν. Ἰησοῦ, ** om. Ἰησ.
8. Τρῳάδα	Τρωάδαν
9. διὰ τῆς	confirmat
ὤφθη τῷ Παύλῳ	τ. Παύλ. ὤφθη
ἀνήρ τις ἦν Μακεδὼν	ἀνὴρ Μακ. τις ἦν
παρακαλῶν	καὶ παρακαλῶν
10. εἰς τὴν	εἰς
ὁ κύριος	ὁ θεὸς
11. ἀναχθέντες οὖν	ἀναχθέντες δὲ
ἀπὸ τῆς	ἀπὸ
τῇ τε	τῇ δὲ
12. ἐκεῖθέν τε	κἀκεῖθεν
τῆς Μακεδονίας	Μακεδονίας
κολωνία	κωλώνεια (sed corr. est κολώνεια)
ταύτῃ τῇ	confirmat
13. πόλεως	πύλης
οὗ ἐνομίζετο προσευχὴ	ἐνομίζομεν προσευχὴν (omisso οὗ)
15. μείνατε	μένετε
16. εἰς	εἰς τὴν
πύθωνος	πύθωνα
ἀπαντῆσαι	ὑπαντῆσαι
17. κατακολουθήσασα	παρακολουθήσασα
ἡμῖν ὁδόν	ὑμῖν ὁδόν
18. ὁ Παῦλος	confirmat
παραγγέλλω	παραγγέλω (hoc. acc.)
19. τὸν Σίλαν	confirmat
20. εἶπον	εἶπαν
22. περιῤῥήξαντες	περιρήξαντες
23. τε	δὲ
24. εἰληφὼς	λαβὼν
26. ἀνεῴχθησάν τε	ἠνοίχθησαν δὲ

Digitized by Google

Elz.	Cod.
27. *μάχαιραν*	* *τὴν μάχαιραν*, ** omittit *τήν*
ἔμελλεν	*ἤμελλεν*
28. *σεαυτῷ κακὸν*	*σεαυτὸν κακὸν*
29. *τῷ Σίλᾳ*	confirmat
30. *προαγαγὼν*	*προσαγαγὼν*
31. *εἶπον*	*εἶπαν*
Ἰησοῦν Χριστὸν	*Ἰησοῦν*
32. *σὺν πᾶσιν*	*συμπᾶσι* (sic)
34. *οἶκον αὐτοῦ*	*οἶκον*
ἠγαλλιάσατο	confirmat
36. *ἀπεστάλκασιν*	*ἀπέστειλαν*
37. *ἔφη πρὸς*	*πρὸς*
ἔβαλον	confirmat
38. *ἀνήγγειλαν*	*ἀπήγγειλαν*
καὶ ἐφοβήθησαν	*ἐφοβήθησαν δὲ*
39. *ἐξελθόντες*	*ἀπελθόντες ἀπὸ*
40. *εἰς τὴν*	*πρὸς τὴν*
ἰδόντες τοὺς ἀδελφ. παρεκ.	*ἰδόντες παρεκ. τοὺς ἀδελφούς*
XVII.	
1. *Ἀπολλωνίαν*	*τὴν Ἀπολλωνίαν*
ἡ συναγωγὴ	*συναγωγὴ*
2. *εἰσῆλθεν*	*εἰσῆλθον*
διελέγετο	*διελέξατο*
3. *ὁ Χριστὸς Ἰησοῦς*	*Χριστὸς Ἰησοῦς*
4. *Ἑλλήνων*	*καὶ Ἑλλήνων*
5. *ζηλώσαντες δὲ οἱ ἀπειθοῦντες Ἰουδ. καὶ προσλαβ.*	*ζηλώσαντες δὲ οἱ Ἰουδ. κ. προσλαβ.*
τινὰς ἄνδρας	*ἄνδρας τινὰς*
ἐπιστάντες τε	*καὶ ἐπιστάντες*
ἀγαγεῖν	*προαγαγεῖν*
6. *ἔσυρον*	confirmat
τὸν Ἰάσονα	*Ἰάσονα*
7. *πράττουσιν*	*πράσσουσιν*

Elz.	Cod.
λέγοντ. ἕτερ. εἶναι	*ἕτερ. λέγοντ. εἶναι*
10. *εὐθέως διὰ τῆς νυκτ.*	*εὐθέως*
Βέροιαν	confirmat
τῶν Ἰουδαίων ἀπῄεσαν	confirmat
11. *τὸ καθ'*	*καθ'*
13. *σαλεύοντες*	*σαλεύοντ. καὶ ταράσσοντες*
14. *ὡς*	*ἕως*
ὑπέμενον δὲ	*ὑπέμεινάν τε*
15. *καθιστῶντες*	*ἀποκαθιστάνοντες*
ἤγαγον αὐτὸν	*ἤγαγον*
Τιμόθεον	*τὸν Τιμόθεον*
16. *θεωροῦντι*	*θεωροῦντος*
18. *τινὲς δὲ*	*τινὲς δὲ καὶ*
τῶν Στωϊκῶν	*Στωϊκῶν*
αὐτοῖς εὐηγγ.	*εὐηγγ. αὐτοῖς*
19. *τε*	*δὲ*
λαλουμένη	*λεγομένη*
20. *βουλόμεθα*	*βουλώμεθα*
τί ἂν θέλοι	*τίνα θέλει*
21. *εὐκαίρουν*	*ηὐκαίρουν*
καὶ ἀκούειν καιν.	confirmat
22. *ἐν μέσῳ*	confirmat
23. *ὃν* et *τοῦτον*	*ὃ* et *τοῦτον* (sic)
καταγγέλλω	*καταγγέλω* (sic)
24. *κύριος ὑπάρχων*	*ὑπάρχων κύριος*
25. *ἀνθρώπων*	*ἀνθρωπίνων*
κατὰ πάντα	*καὶ πάντα*
26. *ἐξ ἑνὸς αἵματος*	*ἐξ ἑνὸς*
πᾶν τὸ πρόσωπον	*παντὸς προσώπου*
προτεταγμένους	*προστεταγμένους*
27. *τὸν κύριον*	*τὸν θεὸν*
καὶ εὕροιεν	confirmat
καίτοιγε οὐ	*καίγε οὐ*

Post *ὡς καί τινες* 17, 28. codex deficit usque 23, 9; ubi rursus incipit a verbis *οὐδὲν κακὸν εὑρίσκομεν*.

Digitized by Google

Elz.	Cod.
XXIII.	
9. μὴ θεομαχῶμεν	omittit
10. γενομένης στάσεως	confirmat
εὐλαβηθεὶς	φοβηθεὶς
καταβὰν	confirmat
ἄγειν	confirmat
11. θάρσει Παῦλε	confirmat
οὕτω σε	confirmat
12. τινὲς τῶν Ἰουδαίων συστροφὴν	συστροφὴν οἱ Ἰουδαῖοι
τεσσαράκοντα	μ̄, item v. 21.
13. πεποιηκότες	ποιησάμενοι
14. εἶπον	εἶπαν
μηδενός	confirmat
15. ὅπως αὔριον	ὅπως
αὐτὸν καταγάγῃ	καταγάγῃ αὐτὸν
πρὸς ὑμᾶς	εἰς ὑμᾶς
16. τὴν ἐνέδραν	confirmat
17. ἑκατοντάρχων	confirmat; non -αρχῶν
ἔφη τὸν	εἶπεν τὸν
ἀπάγαγε	ἄπαγε
τὶ ἀπαγγεῖλαι	ἀπαγγεῖλαί τι
18. νεανίαν	νεανίσκον
20. εἰς τὸ συνέδρ. καταγ. τὸν Παῦλον	τὸν Παῦλ. καταγ. εἰς τὸ συνέδρ.
μέλλοντες	μέλλων
21. ἕτοιμοί εἰσιν	εἰσὶν ἕτοιμοι
νεανίαν	confirmat
22. παραγγείλας	παραγγείλας αὐτὸν
23. δύο τινὰς	τινὰς δύο
ἑκατοντάρχων (hoc acc.)	confirmat
δεξιολάβους	confirmat
25. περιέχουσαν	ἔχουσαν
27. ἐξειλόμην αὐτὸν	ἐξειλάμην
28. δὲ	confirmat

Elz.	Cod.
γνῶναι	ἐπιγνῶναι
κατήγαγ. αὐτ. εἰς τὸ συνέδρ. αὐτῶν	omittit
29. μηδὲν δὲ	μηδὲν
ἔγκλημα ἔχοντα	ἔχοντα ἔγκλιμα (sic)
30. μέλλειν ἔσεσθαι	ἔσεσθαι
ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων	ἐξ αὐτῶν
ἐξαυτῆς	omittit
τὰ πρὸς αὐτὸν	confirmat
ἐπὶ σοῦ	omittit
ἔρρωσο	confirmat
31. διὰ τῆς νυκτὸς	διὰ νυκτὸς
32. πορεύεσθαι	ἀπέρχεσθαι
34. ἀναγνοὺς δὲ ὁ ἡγεμὼν	ἀναγνοὺς δὲ
35. ἐκέλευσέ τε	κελεύσας
αὐτὸν ἐν τ. πρ. τοῦ Ἡρ. φυλάσσεσθαι	ἐν τῷ πρ. τοῦ Ἡρ. φυλ. αὐτόν
XXIV.	
1. τῶν πρεσβυτέρων	πρεσβυτ. τινῶν
3. κατορθωμάτων	διορθωμάτων
4. ἐγκόπτω	confirmat
5. στάσιν	στάσεις
6. 7. 8. ἐκρατήσαμεν, κ. κατὰ τὸν ἡμ. νόμον usque ἐρχ. ἐπὶ σέ	ἐκρατήσαμεν, omissis reliquis
8. παρ' οὗ	confirmat
9. συνέθεντο	συνεπέθεντο
10. δὲ	τε
εὐθυμότερον	εὐθύμως
11. γνῶναι	ἐπιγνῶναι
ἢ δεκαδύο	δώδεκα
ἐν Ἱερουσ.	Ἱερουσ.
12. ἐπισύστασιν	ἐποστασίαν (sic)
οὔτε κατὰ τὴν	οὔδε κατα τὴν (his accentibus)
13. οὔτε	οὐδὲ

Digitized by Google

Elz.	Cod.
δύνανται	δύνανταί σοι
νῦν	νυνὶ
14. καὶ ἐν τοῖς	καὶ τοῖς ἐν τοῖς
15. ἔσεσθαι νεκρῶν	ἔσεσθαι
16. δὲ αὐτὸς	καὶ αὐτὸς
ἔχειν	confirmat
πρὸς τὸν	confirmat
17. πλειόν. παρεγ. ἐλεημ.	πλειόν. ἐλεημ.
ποιήσ. ε. τ. ἔθν. μου	ποιήσ. ε. τ. ἔθν. μου παρεγ.
18. ἐν οἷς	ἐν αἷς
τινὲς	τινὲς δὲ
19. δεῖ	ἔδει
με	ἐμὲ
20. εἴ τι	τί
εὗρον ἐν ἐμοὶ	εὗρον
21. ἔκραξα	ἐκέκραξα
ἑστὼς ἐν αὐτοῖς	ἐν αὐτοῖς ἑστῶς (hoc acc.)
ὑφ' ὑμῶν	ἐφ' ὑμῶν
22. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Φῆλιξ ἀνεβάλετο αὐτούς	ἀνεβάλετο δὲ αὐτοῖς (sic) ὁ Φήλιξ
εἰπών	εἴπας (hoc acc.)
23. διαταξάμενός τε	διαταξάμενος
τὸν Παῦλον	αὐτὸν
ὑπηρετεῖν ἢ προσέρχεσθαι	ὑπηρετεῖν
24. τῇ γυναικὶ αὐτοῦ	τῇ ἰδίᾳ γυναικὶ αὐτοῦ
Χριστὸν	Χριστὸν Ἰησοῦν
25. μέλλοντος ἔσεσθαι	μέλλοντος
μεταλαβὼν	λαβὼν
26. ἅμα δὲ καὶ	ἅμα καὶ
ὅπως λύσῃ αὐτὸν	omittit
27. τε	*τε, **δέ
χάριτας	χάριτα
ὁ Φῆλιξ κατέλιπεν	ὁ Φήλιξ κατέλειπεν

Elz.	Cod.
XXV.	
1. τῇ ἐπαρχίᾳ	τὴν ἐπαρχίαν
2. δὲ	τε
ὁ ἀρχιερεὺς	οἱ ἀρχιερεῖς
τῶν Ἰουδαίων	τῆς πόλεως
4. ἐν Καισαρείᾳ	εἰς Καισάρειαν (v. 6. -σάρειαν)
5. δυνατοὶ ἐν ὑμῖν, φησίν	ἐν ὑμῖν, φησίν, δυνατοί
ἐν τῷ ἀνδρὶ τούτῳ	ἐν τῷ ἀνδρὶ ἄτοπον
6. πλείους ἢ δέκα	οὐ πλείους ὀκτὼ ἢ δέκα
7. περιέστησαν	περιέστησαν αὐτῷ
αἰτιάματα	αἰτιώματα
φέροντες	καταφέροντες
8. ἀπολογουμένου αὐτοῦ	τοῦ Παύλου ἀπολογουμένου
9. τοῖς Ἰουδαίοις θέλων	θέλ. τοῖς Ἰουδαίοις
κρίνεσθαι ἐπ' ἐμοῦ	κριθεῖναι (sic) ἐπὶ ἐμοῦ
10. ἠδίκησα, ὡς κ. σὺ	ἠδικηκώς· καὶ σὺ (sic)
11. εἰ μὲν γὰρ	εἰ μὲν οὖν
αὐτοῖς	confirmat
12. συλλαλήσας	συνλαλήσας
13. ἀσπασόμενοι	confirmat
15. δίκην	confirmat
16. εἰς ἀπώλειαν	omittit
17. συνελθόντων οὖν αὐτῶν	confirmat
18. ἐπέφερον	ἔφερον
ὑπενόουν ἐγὼ	ἐγὼ ὑπενόουν πονηρῶν
20. εἰς τὴν περὶ	τὴν περὶ
τούτου	τούτων
εἰς Ἱερουσαλὴμ	εἰς Ἱεροσόλυμα
21. πέμψω	ἀναπέμψω
22. ἔφη	omittit
ὁ δὲ Αὔριον	confirmat
23. τοῖς χιλιάρχοις	χιλιάρχοις
τοῖς κατ' ἐξ. οὖσι	τοῖς κ. ἐξοχήν
καὶ κελεύσαντος	κελεύσαντος

Digitized by Google

Elz.	Cod.
24. πᾶν	ἅπαν
ἐπιβοῶντες	βοῶντες
ζῆν αὐτὸν	αὐτὸν ζῆν
25. καταλαβόμενος	κατελαβόμην
θανάτου αὐτὸν	θανάτου
καὶ αὐτοῦ δὲ	αὐτοῦ δὲ
πέμπειν αὐτὸν	πέμπειν
26. σχῶ	ἔχω
γράψαι	γράψω
XXVI.	
1. ἐπιτρέπεται	ἐπιτέτραπται
ὑπὲρ σεαυτοῦ	περὶ σεαυτοῦ
ἀπελογεῖτο ἐκτ. τὴν χεῖρα	ἐκτ. τὴν χεῖρα ἀπελογεῖτο
2. μέλλων ἀπολογ. ἐπὶ σοῦ σήμερον	ἐπὶ σοῦ μέλλων σήμερ. ἀπολογ.
3. δέομαί σου	δέομαι
4. τὴν ἐκ νεότητος	ἐκ νεότητος
ἐν Ἱεροσολ.	ἔν τε Ἱεροσολ.
πάντες οἱ	πάντες
5. θρησκείας	confirmat
6. πρὸς τοὺς πατέρας	εἰς τοὺς πατέρας ἡμῶν
7. ἐγκαλ. βασιλεῦ Ἀγρίππα ὑπὸ τῶν Ἰουδ.	ἐγκαλ. ὑπὸ Ἰουδαίων, βασιλεῦ
8. τί ἄπιστον (non τί; ἄπιστον)	confirmat
10. καὶ πολλοὺς	καὶ πολλούς τε
φυλακαῖς	ἐν φυλακαῖς
12. καὶ πορευόμενος	πορευόμενος
τῆς παρὰ	τῆς
13. περιλάμψαν	περιλάμψαντα
14. δὲ	τε
ἡμῶν εἰς	ἡμῶν ἐπὶ
φωνὴν λαλοῦσαν πρός με κ. λέγουσαν	φωνὴν λέγουσαν πρός με
15. εἶπον	εἶπα

Elz.	Cod.
ὁ δὲ	ὁ δὲ κύριος
16. εἶδες	confirmat
17. καὶ τῶν	καὶ ἐκ τῶν
εἰς οὓς νῦν	εἰς οὓς ἐγώ
σὲ ἀποστέλλω	ἐξαποστελῶ σε
18. ἐπιστρέψαι	ἀποστρέψαι
τῆς ἐξουσίας	confirmat
20. πρῶτον	πρῶτόν τε
καὶ Ἱεροσολύμοις	confirmat
εἰς πᾶσαν	confirmat
ἀπαγγέλλων	ἀπήγγελλον
21. με οἱ Ἰουδαῖοι	οἱ Ἰουδαῖοί με
ἐν τῷ	ὄντα ἐν τῷ
22. παρὰ τοῦ	ἀπὸ τοῦ
μαρτυρούμενος	μαρτυρόμενος
23. μέλλει καταγγέλλειν	μέλλειν καταγγέλειν (sic)
τῷ	τῷ τε
24. ἔφη· Μαίνῃ	φησίν· Μαίνει (sic)
25. ὁ δὲ	ὁ δὲ Παῦλος
ἀλλ' ἀληθείας	ἀλλὰ ἀληθείας
26. τι τούτων οὐ πείθ. οὐδὲν	τι τούτων οὐδὲν πείθομαι
28. ἔφη	omittit
γενέσθαι	ποιῆσαι
29. ὁ δὲ Παῦλος εἶπεν	ὁ δὲ Παῦλος
εὐξαίμην	εὐξάμην (sic)
ἐν πολλῷ	ἐν μεγάλῳ
30. καὶ ταῦτα εἰπόντος αὐτοῦ ἀνέστη	ἀνέστη τε
31. ἄξιον ἢ δεσμῶν πράσσει	ἢ δεσμῶν ἄξιόν τι πράσσει
32. ἐπεκέκλητο	confirmat
XXVII.	
2. μέλλοντες	μέλλοντι
τοὺς κατὰ	εἰς τοὺς κατὰ
3. τε	δὲ
φίλους	τοὺς φίλους
πορευθέντα	πορευθέντι

Digitized by Google

Elz.	Cod.
5. Μύρα	Μύραν
6. ἑκατόνταρχος	ἑκατοντάρχης
Ἀλεξανδρῖνον	Ἀλεξανδρινόν
ἐνεβίβασεν	confirmat
7. ἐν ἱκαναῖς	ἐν ἐκείναις
8. Λασαία	Λασέα
10. φόρτου	φορτίου
11. ἑκατόνταρχος	ἑκατοντάρχης
ἐπείθετο μᾶλλον	μᾶλλον ἐπείθετο
τοῦ Παύλου	Παύλου
12. πλείους	πλείονες
κἀκεῖθεν	ἐκεῖθεν
13. Ἄσσον	ἄσσον
14. εὐροκλύδων	εὐροκλύδω (sic)
16. Κλαύδην	Κλαῦδα
17. βοηθείαις	βοηθείας
18. δὲ	confirmat
19. ἐῤῥίψαμεν	ἔρριψαν
20. πᾶσα ἐλπὶς	ἐλπὶς πᾶσα
21. δὲ	τε
23. τῇ νυκτὶ ταύτῃ	ταύτῃ τῇ νυκτί
ἄγγελος τοῦ θεοῦ οὗ εἰμί	ἄγγελος κυρίου οὗ εἰμί
27. ἐγένετο	ἐπεγένετο
28. bis ὀργυιὰς	bis ὀργῦας
29. τε	δὲ
μήπως	μή που
εἰς τραχεῖς	κατὰ τραχεῖς
ἐκπέσωσιν	confirmat
ηὔχοντο	confirmat
30. πρώρας	confirmat
μελλ. ἀγκύρας	ἀγκύρ. μελλ.
31. εἶπεν ὁ	εἶπεν δὲ ὁ
32. οἱ στρατιῶται ἀπέκοψαν	ἀπέκοψαν
33. ἔμελλεν ἡμέρα	ἡμ. ἤμελλεν

Elz.	Cod.
μηδὲν	confirmat
προσλαβόμενοι	confirmat
34. προσλαβεῖν	μεταλαβεῖν
ὑμετέρας	confirmat
ἐκ τῆς	ἀπὸ τῆς
πεσεῖται	ἀπολεῖται
35. εἰπὼν	confirmat
εὐχαρίστησεν	ηὐχαρίστησεν
37. ἦμεν	ἤμεθα
ἐν τ. πλ. αἱ πᾶσαι ψυχ.	αἱ πᾶσαι ψυχαὶ ἐν τ. πλ.
διακ. ἑβδ. ἕξ	$\overline{σοζ}$
39. ἐβουλεύσαντο	ἐβούλοντο
δύναιντο	confirmat
40. ἀρτέμονα	ἀρτέμωνα
41. ἐπώκειλαν	ἐπέκιλαν (sic)
ἔμεινεν	confirmat
βίας τῶν κυμάτων	confirmat
42. διαφύγοι	διαφύγῃ
43. ἑκατόνταρχος	ἑκατοντάρχης
τε	δὲ
XXVIII.	
1. ἐπέγνωσαν	ἐπέγνωμεν
2. δὲ	τε
παρεῖχον	confirmat
ἀνάψαντες	ἅψαντες
3. πλῆθος	τι (sed per errorem τὲ scriptum est) πλῆθος
ἐκ τῆς	ἀπὸ τῆς
ἐξελθοῦσα	confirmat
καθῆψεν	confirmat
4. εἶδον	confirmat
κρεμάμ. τὸ θηρίον	τὸ θηρ. κρεμάμ.
ἔλεγ. πρὸς ἀλλήλους	πρ. ἀλλήλ. ἔλεγ.
5. ἀποτινάξας	ἀποτηναξάμενος (sic)
6. μεταβαλλόμενοι	μεταβαλόμενοι
θεὸν αὐτὸν εἶναι	αὐτὸν εἶναι θεόν

Elz.	Cod.
7. Ποπλίῳ	Πουπλίω
8. δυσεντερίᾳ	confirmat
9. τούτου οὖν	τούτου δὲ
ἔχοντες ἀσθεν. ἐν τῇ νήσῳ	ἐν τῇ νήσ. ἔχοντ. ἀσθεν.
10. τὴν χρείαν	confirmat
11. Ἀλεξανδρίνῳ	Ἀλεξανδρεινῶ
14. ἐπ' αὐτοῖς	παρ' αὐτοῖς
εἰς τὴν Ῥώμην ἤλθομ.	ἤλθ. εἰς τ. Ῥώμ.
15. ἐξῆλθον	confirmat
ἡμῖν	ἡμῶν
ἄχρις	ἄχρι
16. ἤλθομεν	εἰσήλθομεν
ὁ ἑκατόνταρχ. usque τ. δ. Παύλ. ἐπετράπ.	ἐπετράπη τῶ Παύλ.
17. τὸν Παῦλον	αὐτὸν
ἔλεγεν	εἶπεν
ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ	ἐγώ, ἄνδρ. ἀδελφ.
ποιήσας	πράξας
18. ἐβούλοντο	confirmat

Elz.	Cod.
κατηγορῆσαι	κατηγορεῖν
21. εἶπον	εἶπαν
οὔτε γρ.	* οὐδὲ γρ., ** οὔτε γρ.
περὶ σοῦ ἐδεξάμ.	confirmat
22. ἐστὶν ἡμῖν	ὑμῖν (sic) ἐστὶν
23. ἧκον	ἦλθον
διαμαρτυρόμενος	διαμαρτυρούμενος
τὰ περὶ	περὶ
25. ἡμῶν	ὑμῶν
26. λέγον	confirmat
εἰπὲ	εἶπον (hoc acc.)
ἀκούσετε	ἀκούσητε
συνῆτε	συνεῖτε
κ. βλέποντες βλέψετε	omittit
27. ἐπιστρέψωσιν	ἐπιστρέψουσιν
ἰάσομαι	ἰάσωμε (sic)
ἔστω ὑμῖν	ὑμῖν ἔστω
ἔμεινεν	ἐνέμεινεν
Subscriptum est:	πράξεις τῶν ἀποστόλων.

Praeterea haec de scriptura codicis adnotanda sunt. ν ἐφελκυστικόν, ut in antiquissimis codicibus fieri solet, plerumque etiam ante consonam scriptum est. Saepissime inter se confunduntur ει, η, ι, quemadmodum est Ἀγρήππας, Χρηστόν (3, 18), Χρηστιανούς, Δέρβην, Σαμοθράκιν, παντί pro πάντη, καταλελημμένος, ἀναβαίνην, ἐκλαλεῖσαι, εἰσφαλίσατο, κριθεῖναι, ἐσθίσεσιν, κατίντησαν: item υ et οι, ut fit in λυμόν, κατάλυποι, αι et ε, ut est μαί pro μέ. Rara sunt eiusmodi ut ἔπεψα, ἐκπεφθέντες, συμβολίον, item πολλύ. 16, 2. est ἐλλύστροις pro ἐν Λύστρ. Accentus plerique ad leges grammaticorum positi sunt; passim vero ab iis discessum est ut in his: πράξαι, σημάναι, κωλύσαι, κηρύξαι, ὑβρῖσαι, κατηγόροι, Ἰσραηλίται, Ἐλαμίται, χρεῖαν, Μακεδόνος, Ἰουδαίοι, θύσον, ψύχος. Item scribitur Φήλιξ, Πιλάτον, Σολομῶν, Κῖς. Confirmat ἔξωσεν, πρώρα, εἶπον pro εἰπόν. Inprimis vero accentus vocibus encliticis impositos adnotavi. Ita scribitur εἴ τι ἐστίν, χαρίζεσθαι τινά, καὶ ἐσμέν, ἕτοιμοι ἐσμέν, μάρτυρες ἐσμέν, οὗτος ἐστίν, ὧ ἔστιν, ἔστιν γὰρ, ἐκλογῆς ἔστιν μοι, αὐτοῦ ἐστίν, ὑμῖν ἐστίν, πρός με, παρα σοῦ, προς σέ, δια σοῦ, ἐπί τινων, ἡμέραν τὲ. 2, 25. 10, 2. est δια παντός; 24, 16. διὰ παντός. 25, 24. est καί φησιν ὁ Φῆστος; 10, 31. καὶ φησὶν· Κορνήλιε. 12, 18. est τί ἆρα; 11, 18. ἆρα γε; 8, 30 et 17, 27. ἀρά γε; 8, 22. εἰ ἆρα. Compendia scripturae quae in codice sunt nihil singulare habent; in lectionibus praeter numeros omnia plene scripsimus.

Digitized by Google

XIII.

LIBER THEONIS SMYRNAEI DE ASTRONOMIA IN CODICE VENETO, ITEM VERSUS ALEXANDRI AETOLI.

Ex paucis demum annis inter viros doctos innotuit textus libri de astronomia a Theone Smyrnaeo Platonico conscriptus. Primum enim ille editorem nactus est Th. H. Martinum, facultatis litterarum in academia Rhedonensi decanum, anno 1849.[1]) Praevenit vir clarissimus libro suo quam ipse iam sex annis ante meditatus eram vel ut rectius dicam praeparaveram editionem. Quod feliciter accidit; nec enim, opinor, is Theonis liber editorem earum quas tractat rerum peritiorem nancisci facile poterat. Tamen ad edendum librum ipse Martino aliqua certe ex parte instructior eram. Inveneram enim et descripseram auctumno anni 1843. Theonis textum in codice Veneto, cuius lectio Parisiensi, quamvis sit simillima, anteponenda est propterea quod ex Veneto Parisiensem fluxisse tantum non certum est. Quod antequam probem, breviter explicandum est de editione Martini, duce ipso Martino. Hausit ille textum suum e Parisiensi codice, antea Tolosano, quem idoneis de caussis non ante saeculum sextum decimum scriptum esse existimat, cf. editionis Martini pag. 30. Nec autem improbabiliter docet (cf. ibidem pag. 31.), Parisiensem codicem transscriptum esse totum ex codice Mediolanensi Ambrosiano, qui quidem primum anno 1644. per Ismaelem Bullialdum, Arithmeticae Theonis editorem, innotuit, cf. ibidem pag. 25 sqq. Praeter hoc codicum par, teste Martino pag. 24, nullus alius inventus est eiusdem Theonis libri codex. Ait l. l. „An sit etiam tertius aliquis, valde dubitamus."

Nihilominus adest tertius, indeque, ut iam supra significatum est, textum edere dudum nobis propositum erat. Est Venetiis in bibliotheca Marciana, numero nisi fallor 307. signatus. Qua sit ratione, qua aetate, in schedis notatum non reperi. Qua vero textus bonitate sit, facile iudicari potest collato textu Parisiensi, quo solo uti licuit Martino editori. Maxima quidem inter utrumque intercedit affinitas, conspicua non in universa tantum textus indole, sed in ipsis scripturae vitiis et lacunis. Rursus vero sunt quae in Parisiensi libro male habeant, recte in Veneto; neque desunt quorum ea ratio sit ut facile intellegas quomodo scriptor Parisiensis codicis in describendo Veneto errare potuerit. Quarum rerum exempla afferam exscribendis e nostro codice per priora capita omnibus iis quae vel a Parisiensi differunt vel ab editore in notis tractata sunt.

Ceterum quod de Parisiensi codice diximus, idem fere in Mediolanensem quadrare videtur. Sed ex hoc nihil exscriptum est praeter Alexandri versus, nec per hos ipsos ubique satis accurate indicata est Mediolanensis libri scriptura.

[1]) Libri titulus est: Theonis Smyrnaei Platonici liber de astronomia cum Sereni fragmento. Textum primus edidit, Latine vertit, descriptionibus geometricis, dissertatione et notis illustravit Th. H. Martin. Accedunt etc. Parisiis e reipublicae typographeo impensis publicis 1849.

Digitized by Google

Pag. 140. Venetus recte habet *καὶ περιπολήσεις*, Parisiensis *κατὰ περιπολήσεις*, Martino restituente *καί*. Ibidem Venetus *μετέωρον*, unde in Paris. est *μετεώρον*. Martinus vero *μετέωρον* restituit. Ibidem nota 4. Paris. *εὑρίσκεται*, corrigente Martino *εὑρίσκετο ἄν*. Hoc ipsum Venetus codex praebet absque *ἄν*. Ibidem uterque codex *τῶν πρὸς τούτων*. Emendavit Mart. *τῶν πρ. τοῦτον*. Pergit vero Ven. *ἀπὸ γῆς*, Par. *ἀπὸ τῆς*, restituente Martino *ἀπὸ τῆς γῆς*. Paullo post in utroque est *ἡ*, omisso *γῇ*. Contra *ἕω* recte est in Veneto, in Par. *ἕως*. In iis quae subsequuntur Ven. sic: *αἱ τῶν αὐτῶν ἄστρων ἐπιτολαί*, in Par. vero teste Martino *αὐτῶν* praetermissum est. Pag. 142. in utroque est *κλήμασι*, item *ἀντιπεριϊσταμένου*, *νοτειοτέροις*, *νοτείων*, *παραπλησίων*. Contra Ven. *προϊοῦσι*, Par. *προίουσι;* Ven. ter *αἰεί*, Par. *ἀεί;* Ven. *τῶν ὄπιθεν*, Par. *τῶν ὄπισθεν;* Ven. *πρότερον*, ut emendavit Martinus, Par. *πρότερα;* Ven. *παντάπασιν ἀφανῆ*, Par. *παντάπασι ἀφανῇ*. Pag. 144. inter utrumque convenit de *πλεῖον*, *ἠρεμίαν**), *δι' ὑποβεβλημένοι*, *γονίας*, *ἑκατέρας*. Pro eo vero quod in Par. est *ἐπὶ τὸ μέσον*, Ven. liber habet *ἐπὶ τοῦ μέσον*. Martinus mavult *ἐπὶ τὸ μέσον*, tamen *ἐπὶ τοῦ μέσου* ferendum censet. Pag. 146. Ven. recte *πλοῖον* habet, Par. *πλεῖον*. Tum vero uterque *ὄψει*, *κἂν τὸ*, *εἰσρρεῖν*, *κυλότερα*, *τῆς* et *ἐπιφανείας*, *ἀνάγομεν*, *ἐπιζεύξομεν*. Versu 14. Par. *οὕτω· πέφυκε*, Ven. *οὕτως· πέφυκε*. Versu 19. Par. *ἐπὶ μὲν τοῦ μέσου*, Ven. *ἐπὶ μὲν τοῦ* [o] *μέσου* [ov]· Pag. 148. Ven. recte habet *τοῦ*, quod pro *τὸ* in codice Parisiensi scripto Martinus edidit. Uterque vero *ἀπόσχῃ*, *τό* (nota 10.), ♭ (nota 11.), *ζμ ῆ* (Par. *ζμ ῆ*) exhibet. In reliquis Ven. recte *πεδίων χθαμαλότητα* (Par. *παιδίων χθαμαλώτητα*), item *ἀνωμαλίας* et *τόν*, non cum Par. *ἀνομαλίας* et *τό*. Pag. 150. Ven. recte *δισχιλίων* et *εὑρηκέναι*, non *δυσχιλ.* et *εὑρικέναι*. Conveniunt in *καί* pro *ιβ* (nota 7.) et *ὑπερμετρούντων*. Versu 8. Ven. habet *κατασκευάσωμεν τἀνταῦθα*, Par. *κατ. ἐνταῦθα;* Ven. *ἔγγιστα δέκα δυσίν*, Par. *ἔγγιστα δὲ κάτισιν*. Versu 12. in Ven. codice non satis liquet utrum *κεγχριαίαις* an *κεγχριαίοις* legendum sit; Par. male *κεγχριαίαις*. In iis quae sequuntur memoratu inprimis dignum est quod pag. 154. v. 5. in Par. codice legitur *μη ϛ'*. Hoc enim vitium inde ortum videtur quod in Veneto codice *λη ϛ'* ita scriptum est ut dubitare possis, prima littera utrum *μ* an *λ* sit. Pag. 158. (nota 8.) Paris. codex *αἰσθητόν* male pro *αἰσθητήν* habet; in Veneto utrumque per errorem scriptum est hunc in modum: *αἰσθητὸν αἰσθητήν*.

Pergam ad celebres versus Alexandri Aetoli de stellis errantibus, quos ex hoc ipso Theonis Smyrnaei opere, codice Mediolanensi ut videtur adhibito, primum edidit Thomas Galeus Anglus in Addendis ad Parthenium pag. 49. Post Galeum repetiit Fabricius; saeculo fere post Schneiderus et Naekius. Horum duumvirorum coniecturis non mediocriter emendatos Augustus Meineke inseruit Analectis Alexandrinis suis. Denique edidit Martinus in libro Theonis, ubi suum illi dudum locum nacti sunt. Ipsi vero ad duos codices, quibus viri docti hucusque solis usi sunt, non tantum tertium addimus Theonis codicem,

*) Quae in spiritu ponendo errata sunt, non amplius adnotabo, nec magis ubi Parisiensis scriptura iota subscriptum male habet, ut in *ἰσοκρατῇ*: scilicet de suo illud scriba exemplaris Parisiensis addidit.

Digitized by Google

de quo iamiam exposuimus, verum etiam quartum, Marcianum et ipsum, sed reliquis tribus omnibus praestantiorem. Comparatus iste ita est ut coniecturas editorum quos nominavi doctorum saepe confirmet, passim etiam novi aliquid idque bonae ut videtur frugis addat, licet plura vitia cum reliquis codd. communia habeat. Adscribam textum eorum versuum totum ut est in cod. Veneto 203, lectionibus reliquorum codicum et emendationibus editorum sub textu appositis.

Ἀλεξάνδρου Αἰτωλοῦ περὶ τῶν πλανητῶν.

Ὑψοῦ δ' ἄλλοθεν ἄλλος ὑπέρτατον 1) ἔλαχε 2) κύκλον·
Ἀγχοτάτη μὲν δῖα Σεληναίη 3) περὶ γαῖαν,
Δεύτερος αὖ Στίλβων χελυοξόου 4) Ἑρμείαο, 5)
Τῷ δ' ἔπι 6) φωσφόρος ἐστὶ φαεινότατος Κυθερείης,
Τέτρατος 7) αὐτὸς 8) ὕπερθεν ἐπ' Ἠέλιος 9) φέρεθ' ἵπποις,
Πέμπτος δ' αὖ πυρόεις φθονίου Θρήϊκος Ἄρης, 10)
Ἕκτος δ' αὖ Φαέθων Διὸς ἀγλαὸς ἵσταται ἀνήρ, 11)
Ἕβδομος [αὖ] Φαίνων 12) Κρόνῳ 13) ἀγχόθι τέλλεται ἀστήρ· 14)
Πάντες δ' ἑπτατόνοιο λύρης φθόγγοισι συνῳδοί 15)
Ἁρμονίην στείχουσι 16) διαστάσει ἄλλος ἐπ' ἄλλῃ. 17)

1) Sic codd. omnes quattuor; sed Martinus monente Meinekio mavult *ὑπέρτερον*.

2) Versus ratio postulat *ἔλλαχε*. Sed codd. omnes *ἔλαχε*.

3) Hanc scripturam codex noster habet, iam a Meinekio post alios de coniectura editam; reliqui codices *Σεληναία*.

4) Ita solus codex noster; reliqui *χελιζώου*. Ad marginem Grotius scripsit *χελυσσόου* idque receperunt Galeus et Schneiderus. Rectius praeeunte Naekio Meinekius et Martinus ediderunt *χελυοσσόου*.

5) Ita dudum de coniectura editum est, sed reliqui codd. omnes *Ἑρμείου* habent.

6) Ita recte iam coniecit Naekius, item Schneiderus omisso *δ'*. Reliqui vero codd. *τῶν ἔπι* tuentur.

7) Sic solus ut videtur codex noster; alter Venetus et Parisiensis *τέταρτος*.

8) Alter Venetus *αὗτος*, item Parisiensis. Hinc Galeus edidit *αὖτος*. Noster *αὐτὸς*.

9) Ita codex ut iam edi consuevit, sed alter Ven. et Paris. *ἐπιέλιος*.

10) Haec est scriptura nostri codicis. In altero Veneto et Parisiensi pro *φθονίου* scriptum est *φ....ου* (apud Grotium *φ....οο*), quattuor fere litterarum spatio relicto. E coniectura praeeunte Galeo plerique ediderunt *φωστήρ*. Pro *Θρήϊκος Ἄρης* reliqui codd. *Θρήϊκος Ἄρηος*, probantibus editoribus.

11) Hac voce noster codex a scriptura reliquorum *ἀστήρ* male discedit.

12) *αὖ* in nostro codice pariter atque in reliquis deest. Rectissime vero habet *Φαίνων*, quod pro *φαίνεται*, ut in reliquis scriptum est, iam reposuerunt editores, nisi quod Schneidero *ψυχρόν* legendum videbatur.

13) Ita noster; ex reliquis editum est *Κρόνου*.

14) *ἀστήρ* in codice scriptum est, ut cum Schneidero Meinekius edidit. Contra alter Venetus et Parisiensis *ἄστρων*, quod mavult Martinus. Cum Grotio Galeus, Fabricius, Naekius *ἄστρον*.

15) Haec scriptura haud spernenda videtur. Reliqui codd. *σύνοδον*, unde editores *συνῳδόν* correxernnt.

16) Ita codex noster; reliqui *στοιχοῦσι*. Quum apud Heraclitum scriptum sit, *προσίχουσι*, Meinekius legendum censet *προχέουσι*, assentiente Martino. Schneiderus vero suspicatus est poetam scripsisse *στείχουσι*, id quod in ipso cod. nostro est.

17) Differt haec scriptura a reliquis codicibus eo quod non *ἐπ' ἄλλην* sed *ἐπ' ἄλλῃ* habet. Pro *διαστάσει* Galeus et Schneiderus ediderunt *διασταδόν*. Meinekius Heraclitum secutus scripsit *διαστὰς ἄλλος ἀπ' ἄλλου*. Martinus sic: „Voces *ἐπ' ἄλλην* pro-

Digitized by Google

Γαῖα μὲν οὖν ὑπάτη τε βαρεῖά τε μεσόθι ναίει·[1])
Ἀπλανέων δὲ σφαῖρα συνημμένης ἔπλετο νήτης·[2])
Μέσην δ' ἠέλιος[3]) πλακτῶν[4]) θέσιν ἔσχεθεν[5]) ἄστρων·
Τοῦ δ' ὕπο[6]) δὴ ψυχρὸς μὲν ἔχει διὰ τέσσαρα[7]) κύκλων[8]).
Κείνου δ' ἡμίτονον Φαίνων ἀνίησι χαλασθείς,
Τοῦ δὲ τόσον[9]) Φαέθων ὅσον[10]) ὄβριμος[11]) Ἄρεος[12]) ἀστήρ,
Ἠέλιος δ' ὑπὸ[12b]) τῇσι[13]) τόνον τερψίμβροτος[14]) ἴσχει,
Αἴγλης δ' ἠελίοιο[15]) τριημίτονον Κυθερείης[16])·
Ἡμίτονον δ' ὑπὸ τῷ[17]) Στίλβων φέρεθ' Ἑρμείαο[18]),
Τόσσον δὲ[19]) χρωσθεῖσα φύσιν πολυκαμπέα[20]) μήνη.
Κέντρου δ' ἠελίοιο[21]) θέσιν δι[ὰ πέντ'] ἔλαχε[22]) χθών,
Αὕτη[23]) πεντάζωνος ἀπ' ἠέρος εἰς φλογόεν πῦρ[24])
Ἁρμοσθεῖσ' ἀκτῖσι[25]) πυρὸς κρυερῇσι[26]) τε πάχναις

cul dubio mutandae sunt; de voce διαστάσει nonnihil dubii superest an servari possit."

[1]) Haec codicis scriptura proxime abest ab emendatione editorum: μεσσόθι ναίει. Alter vero codex Venetus cum Par. et Mediolan. μέσηθιναίη.

[2]) Ita codex noster, reliqui συνημμένη ἔπλ. νότης. Cum Galeo et Schneidero Meinekius edidit συνημμένη ἔπλ. νώτοις, Martinus vero pro νώτοις correxit νήτη.

[3]) Ita recte noster, dummodo μέσσην pro μέσην restituatur. Reliqui μέσην δ' ἥλιος.

[4]) Ita codd. omnes; editores vero πλαγκτῶν.

[5]) Sic noster codex solus; reliqui ὑπέρσχεο, unde editores coniecerunt ἴσχ' ὑπὲρ.

[6]) Pro ὑπό reliqui ἀπό.

[7]) τέσσαρα codex habet, quamquam ρα periit. Alter Venetus τεσσάρω, hinc Par. et Mediol. τεσσάρων. Editores τέσσαρα.

[8]) Pro κύκλων rectius reliqui κύκλος.

[9]) Ita recte solus codex noster; reliqui τῷ δὲ τάσιν.

[10]) Φαέθων ὅσον: ita reliqui codices praeter nostrum, in quo est Φαέθωνος ἦν, ita ut ἦν ad ὄβριμος trahatur.

[11]) ὄβριμος: hanc codicis nostri scripturam de coniectura ediderunt Galeus et Meinekius. Reliqui codd. praebent ἔβριμος.

[12]) Ita in codice nostro scriptum est; in altero Veneto et Parisiensi Ἄρεως.

[12b]) Ita recte iam ediderunt plerique, sed reliqui codd. omittunt δ'.

[13]) Ad reliquos codd. corrigendum erit τοῖσι.

[14]) Haec nostri codicis scriptura est. Eandem confirmat alter Venetus. In Parisiensi vero legitur τερψίνβροτος.

[15]) Ita codex noster; alter Venetus δ' ἠελίοισι, ultima littera non satis distincta. Reliqui codd. δ' ἠελίοις ἤ.

[16]) Κυθερείης in omnibus codd. scriptum est, non Κυθερείη. Hinc postea in nostro τῷ, non τῇ.

[17]) Ita codex noster, ut iam indicavimus; reliqui τῇ.

[18]) Ipse codex Ἑρμείαου. Reliqui libri Ἑρμείας.

[19]) Pro δέ, quod omnes libri scripti tuentur, edi solet τε.

[20]) Ita recte in nostro cod. legitur, in reliquis πολυκαμπτέα.

[21]) Haec rectissime noster; reliqui κέντει δ' ἠελίοις.

[22]) Cod. noster διέλαχε; alter Venetus δία (sic) ἔλαχε, Par. διὰ ἔλαχε. Placuit Naekii coniectura, ε' i. e. πέντ' ante ἔλαχε excidisse statuentis. Alii aliter. Cf. Martini librum pag. 188. nota 5.

[23]) Ita noster codex, item alter Venetus. Parisiensis ut videtur αὐτή.

[24]) ἀπ' ἠέρος εἰς: ita noster codex. Ven. et Par. ἀπηερίης, idque (ἀπ' ἠερίης) servarunt Galeus, Schneiderus, Meinekius, adnotante Schneidero se non intellegere versum. Martinus mavult ὑπ' ἠέρι ἧς.

[25]) Ita cum reliquis scripsimus. In cod. nostro est ἁρμοσθεῖσα κτῆσιν, in altero Veneto ἁρμοσθεῖσα ἀκτῖσι.

[26]) Reliqui libri praebent κρυεροῖσι, idque ab editoribus servatum est.

Digitized by Google

Οὐρανὸν ἑξάτονον [1]) *τόνον ἔσχεθε* [2]) *τὸν διὰ πάντων* [3])
Τοίην [4]) *τοι σειρῆν' ὁ* [5]) *Διὸς παῖς ἥρμοσεν Ἑρμῆς,*
Ἑπτάτονον κίθαριν, θεομήτορος εἰκόνα κόσμου. [6])

Ceterum istum textum Venetum, cuius scriptura tantopere praestat codicibus iam ante excussis, ante multos annos ex longo itinere redux cum Godofredo Hermanno communicavi. Misit Hermannus a se transscriptum ad Meinekium qui ephemeridibus philologicis inseruit. Pauca tamen Hermannus ex schedis meis non satis recte transscripserat, ut *πάλλεται* pro *τέλλεται* versu 8, item *αἴγλο* pro *αἴγλης* versu 18.

XIV.

EVANGELISTARIUM CARPENTORACTENSE.

A viro clarissimo Gustavo Haenel in eo quem 1830. edidit Catalogo librorum manuscriptorum, indeque a Scholzio in Prolegomenis editionis Novi Testamenti 1836. notatum est in bibliotheca Carpentoractensi codicem Graecum Novi Testamenti exstare, litteris uncialibus sexti saeculi scriptum. Quod etsi non accuratissimo ipsius codicis examine niti credebam, tamen eiusmodi erat ut, qui totus essem in requirendis antiquissimis sacri textus monumentis, officio meo defuturus mihi viderer nisi adirem bibliothecam Carpentoractensem et quem insignem litterarum sacrarum thesaurum habere tradebatur in rem Novi Testamenti criticam converterem. Cum igitur ineunte anno 1843. Basilea Massiliam proficiscebar, brevi post iter Romanum suscepturus, nec impensae nec tempori peperci ut ad usum libri Carpentoractensis pervenirem. Mox vero, quantus in cl. Haenelii Catalogo error esset, satis intellexi. Codicem enim illum tanta ab eo laude ornatum nihil aliud quam evangelistarium continere vidi idque saeculi fere noni. Delineavi facsimile quod vocant: vides id lapidi nunc incisum extrema parte tabulae nostrae secundae. Liber signatus est in bibliotheca numero 101, foliis constans 281 formae maximae, quavis pagina duplici columna versuum plerumque 25 scriptus. Scriptura satis est accurata, accentibus et spiritibus haud negligenter positis. Ab initio plura perierunt; incipit enim ab evang. Joh. 16, 28. Textus cum antiquissimis libris scriptis nostris paullo magis convenit quam pleraque quae supersunt evangelistaria uncialibus litteris exarata. Hoc apparebit ex iis

[1]) Ita libri omnes. Martinus edidit *Οὐρανὸς ἑξάτονος*. Quam in rem quae scripsit vide apud ipsum pag. 189. notis 7 et 8.

[2]) Ita uterque Venetus; Parisiensis *ἴσχεσθε*, quod quomodo ex alterius Veneti scriptura fieri potuerit, ipso loco inspecto facile intellegitur.

[3]) Reliqui libri *τῶν διὰ πάντων*. Editores plerique corrigendum censuerunt *τὸν διὰ πασῶν*, Galeus solus *τόνον ἴσχετ' ἐτῶν διὰ πάντων*.

[4]) Ita codicis nostri scriptura confirmat coniecturam Schneideri, Naekii, Meinekii, Martini. Reliqui libri *τοίνυν*.

[5]) Ipsi codices praebent *σειρὴν ὁ*. Schneiderus proposuit *σειρῆν' ὁ*. Meinekius cum Naekio *σειρῆνα*.

[6]) De hoc versu consentiunt codices, nisi quod Parisiensis *κίθαρην* habere dicitur. Pro *θεομήτορος* Meinekius *θεομήστορος* legi voluit.

Digitized by Google

quae excerpsimus lectionis exemplis. Quae antequam exhibeamus, mentio faciunda est subscriptionis ultimo folio positae: quae etsi non eadem qua totus codex manu scripta est, tamen satis antiqua est et ad cognoscendam huius evangelistarii historiam idonea. Habet enim ita: *Προσηνέχθη τὸ παρὸν εὐαγγέλιον ἐν τῆι σεβασμίαι μονῆι τῆς ὑπεραγίας θκου τῆς Ἄμπου τῆς οὕτω ἐπονομαζομένης* (in cod. *ἐσπονομ.* est, nisi fallor), *τοῦ Γερίου· παρὰ Ἐπιφανίου μαγίστρου τοῦ Πασχάλη καὶ κτήτορος τῆς αὐτῆς μονῆς· κατὰ τὸν Ὀκτώβριον μῆνα τῆς διοικούσης πεντεκαιδεκάτης ἰνδ. τοῦ ςχ ἔτους· οἱ ἐντυγχάνοντες τούτῳ* (cod. *τοῦτο*), *εὔχεσθε αὐτῶι διὰ τὸν ----* (cetera desiderantur). Pertinet igitur haec subscriptio ad donationem codicis anno 1092. factam.

Exempla autem lectionis ita delegimus, ut primum ea tantum quae a recepto quem vocant textu differrent adnotaremus, postea vero nonnulla adderemus in quibus evangelistarium cum illo textu consentit.

I.

Mt. V. 21 sqq. semper est *ἐῤῥήθη*, non *ἐῤῥέθη* 5, 28. *ἐπιθυμῆσαι αὐτήν* 5, 44. *καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς* 5, 47. *τοὺς φίλους ὑμῶν μόνον* VII, 14. *τί στενὴ ἡ πύλη* 7, 22. *οὐ τῷ σῷ ὀνόματι ἐπροφητεύσαμεν*. Eodem modo 15, 7. legitur *καλῶς ἐπροφήτευσεν*. Aliter vero est 11, 13. ubi legitur *ἕως Ἰωάννου προεφήτευσαν*. Mt. VIII, 8. *μόνον εἰπὲ λόγῳ* IX, 5. *ἀφέονταί* (ante *ἀφέωνται* [o]) *σου αἱ ἁμαρτίαι, ἢ εἰπεῖν· ἔγειρε καί* 9, 17. *ἀμφότεροι συντηροῦνται* 9, 18. *ἄρχων εἰσελθὼν προσεκύνει* X, 10. *νεκροὺς ἐγείρετε, λεπροὺς καθαρίζετε* 10, 10. *ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ* (absque *ἐστίν*) 10, 12. secunda manu additum: *λέγοντες· εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ* 10, 13. *εἰσελθέτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν* 10, 19. *ὅταν δὲ παραδώσωσιν ὑμᾶς* 10, 28. *καὶ μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτενόντων* XI, 8. *ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλείων εἰσίν* 11, 10. *ἰδοὺ ἐγὼ 'ποστελῶ* 11, 16 sq. *ὁμοία ἐστὶν παιδίοις καθημένοις ἐν ἀγοραῖς καὶ προσφωνοῦσιν τοῖς ἑταίροις αὐτῶν καὶ λέγουσιν· ηὐλήσαμεν ὑμῖν καὶ οὐκ ὠρχήσασθε· ἐθρηνήσαμεν καὶ οὐκ ἐκόψασθε* XIII, 15. *μήποτε εἴδωσιν τ. ὀφθ. καὶ τ. ὠσὶν ἀκούσωσιν κ. τῇ καρδίᾳ συνῶσιν καὶ ἐπιστρέψωσιν καὶ ἰάσομαι αὐτούς* 13, 27. *πόθεν οὖν ἔχει ζιζάνια* 13, 30. *δήσατε αὐτὰ δεσμάς* 13, 44. *καὶ ἐλθὼν εὑρίσκει* XIV, 18. *ἐπὶ τοὺς χόρτους, λαβών* XV, 32. *ἡμέραι τρεῖς προσμένουσίν μοι* XIX, 29. *ἢ ἀγροὺς ἕνεκεν ἐμοῦ, ἑκατονταπλ. λήψεται* XXII, 37. *ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου καὶ ἐν ὅλῃ* (recentius additum est *τῇ*) *ψυχῇ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου* XXIII, 8. *εἷς γάρ ἐστιν ὑμῶν ὁ καθηγητής, ὁ Χριστός*: corrector vero *ε. γ. ἐ. ὑ. ὁ διδάσκαλος, ὁ Χριστός* 23, 30. *ἤμεθα* XXV, 2. *πέντε δὲ ἦσαν ἐξ αὐτῶν φρόνημοι* (sic) *καὶ αἱ πέντε μωραί* 25, 48. *ἐσθίῃ δὲ καὶ πίνῃ*. Marc. V, 3 est *οὐδεὶς ἐδύνατο*. Luc. III, 32. *τοῦ Βοός*, 35. *τοῦ Σερούχ* et *τοῦ Φάλεγ* VII, 4. *ἄξιός ἐστιν ᾧ παρέξῃ τοῦτο* XII, 16. *ηὐφόρησεν ἡ χώρα* et v. 32. *ηὐδόκησεν ὁ πατὴρ ὑμῶν* Ioh. VII, 39. *οὐ ἤμελλον* et *ὅτι Ἰησοῦς οὐδέπω* VII, 52. post *ἐγήγερται* statim pergitur: *Πάλιν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν λέγων* (8, 12.) Praeterea notavi *ἐνενήκοντα, χρεοφειλέται, τὰ δίδραγμα, Σολομών, Σολομῶνος, τί πρὸς σέ.*

II.

Mt. VII, 29. *ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς* VIII, 28. *εἰς τὴν χώραν τῶν Γεργεσηνῶν* XII, 29. *ἐὰν μὴ πρῶτον δήσῃ τὸν ἰσχυρόν, καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει* XIII, 33. *ἐνέκρυψεν εἰς ἀλεύρου* 13, 44. *εὑρίσκει σχολάζοντα σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον*

13, 52. *μαθητευθεὶς εἰς τὴν βασιλείαν* XVI, 3. *καὶ ἔθετο ἐν φυλακῇ διὰ Ἡρωδιάδα.* XIX, 16. *Διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ἀγαθὸν ποιήσω ἵνα ἔχω ζωὴν αἰώνιον* XX, 30. *ἐλέησον ἡμᾶς κύριε υἱὸς δᾱδ.* XXI, 28. *ἄνθρωπος εἶχεν τέκνα δύο* XXII, 32. *οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς θεὸς νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων.* Luc. III, 32. *τοῦ Ὠβήδ* IV, 27. *Νεεμὰν ὁ Σύρος* et 31. *εἰς Καπερναούμ* VIII, 26. *εἰς τὴν χώραν τῶν Γαδαρηνῶν.* Ioh. VII, 52. *προφήτης ἐκ τῆς Γαλιλαίας οὐκ ἐγήγερται.*

XV.

In clarissima bibliotheca ducali quae Guelpherbyti floret ex longo tempore celeberrimus est codex Originum Isidori. Celebritatis autem caussa non in his Isidori Originibus[1]) posita est, sed in iis quae sub Isidori textu scripta latent. Est enim codex rescriptus isque compactus ex variorum antiquissimorum codicum reliquiis, quarum pro summa similium monumentorum raritate nihil magis in laudem pervenit fragmentis Gothicis epistulae Pauli ad Romanos. Eruit haec fragmenta e litura palimpsesta forasque dedit ante annos fere centum vir ad promovendas litteras curiosissimus Franciscus Antonius Knittel.[2]) Quibus Gothicis fragmentis laude proximae sunt reliquiae duorum codicum Graecorum quibus olim quattuor evangeliorum textus continebatur. Etiam ad has eruendas edendasque Knittelii cura pertinebat: nisi quod plures paginas plane non legit, alias multis lacunis relictis, denique permulta quae edidit parum accurate, certe parum feliciter tractavit. Propterea nuper ipsi, quicquid eorum Novi Testamenti codicum et aetate et textu praestantissimorum superest, maximo cum studio pertractavimus: cuius studii eventum habuimus tantum ut nova quam dabimus editio nomine principis nuncupanda videatur. Sed ea de re nunc non explicatius dicendum est; dicemus enim propediem alibi. Pergimus autem ad reliquas eiusdem palimpsesti codicis partes, ad quas nonnihil curae contulimus.

Graece quidem scripta non sunt nisi Galeni fragmenta. Quae quot et quibus foliis inveniantur, iam e libro Knittelii satis disci potest. Longe eorum plurima, si cum aliis comparantur libris palimpsestis vel etiam cum partibus Graecis Novi Testamenti in eodem codice scriptis, non difficillima ad legendum sunt. Scripturae specimen a Knittelio exhibitum quum ab ipso codice nimium discedat, faciundum curavimus aliud et tabulae nostrae quartae praeposito numero VII. inserendum. Exarasse puto Galeni codicem cuius illa fragmenta supersunt, hominem sexti vel septimi saeculi.

Latinae vero scripturae quattuor distinguendae sunt. Prima est qua interpretatio continetur textui Paulino Gothico apposita, folia occupans quattuor. Hanc eadem tabula

[1]) Scripturae specimen exhibuit Mabillon in libro de re diplomatica pag. 351. tab. 4. nr. 1. Litterarum genus Saxonicum vocat; aliis Toletanum dicitur, in Hispania olim celebratissimum.

[2]) Libro suo hunc titulum fecit: Ulphilae versionem Gothicam nonnullorum capitum epist. Pauli ad Romanos. Venerandum antiquitatis monumentum pro amisso omnino atque adeo deperdito per multa saecula ad hunc usque diem habitum. E litura codicis cuiusdam ms. rescripti qui in augusta apud Guelpherbytanos bibliotheca adservatur una cum variis variae litteraturae monimentis huc usque ineditis eruit commentatus est datque foras Franc. Ant. Kn. (1762.)

quarta repraesentavimus numero V. Ipsum textum infra apponemus, quoniam non modo litterarum pallentium plus quam Knittelio assequi sed nonnulla etiam quae ille iam legit paullo rectius legere nobis contigit. Cf. fol. CCLXXVII. vers. v. 14 et 27; fol. CCLVI. vers. v. 8. 9. 10. 13. 14. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 26; eiusdem recti v. 1; fol. CCLV. versi v. 1; recti 1. 10. 12; fol. CCLXXX. recti v. 3. 13. 17.

Duobus locis prima lectio mutata est: fol. 255. versi versu 4, ubi d littera lineae superscripta est, forma quidem paullo minori, eandem tamen nisi fallor aetatem referente. Fol. eiusdem recti versu 10. ex vestrum correctum est nostrum, manu satis antiqua, sed non ipsa prima ut videtur. Knittelius nihil nisi quod ab emendatione est viderat. Praeterea eodem folio versu 12. aesca est ut edidimus, alibi esca. Item, ut iam recte Knittelius ediderat, volumtas, in ira, spernes, eet. Є quod ad finem folii 280. adpinximus plane Graecam habet formam. Videtur ex numeris esse quibus quaterniones codicis numerabantur.

Altera est fragmentorum libri Iob folia octo occupantium, exhibita a nobis eadem tabula numero IV. Textus est Hieronymi interpretis, ab editis non ita diversus. Lectionis specimen infra dabimus, indicantes una quae quovis folio continentur.

Tertia viginti duo folia occupat, in quibus textus legitur libri Iudicum; certe enim quicquid legimus ad istum librum pertinet. Ea vero quae legimus infra addemus. Sunt etiam haec a textu Hieronymi. Scripturam expressimus tabula IV. numero III.

Quarta quae restat, prae reliquis omnibus latet, nec erit facile qui plene legat. Pertinent ad hanc omnia ea folia quae fugerunt aciem Knittelii, tria (211. 216. 276.) dicentis „semisepulta“, alia septem (214. 217. 281. 319. 320. 321. 322.) „sepulta“, alia denique praetereuntis silentio. Aliquot ex his folia chemicis adhibitis clariora reddere nobis licuit; nihilominus magna remanebat difficultas legendi. Inter alia legimus folio 211. verba haec, cum epist. ad Rom. cap. VII. conferenda:

peccatū ei dominabitur· neque sub lege est·
cessat enim circa eum auctoritas legis quia
liberatus est a peccato· quos enim reos te .....
(v. 25.) sed ipsius dī providentiam secuti su
(v. 26.) mus per xpm.
(v. 27.) Nescitis cui exibetis vos servos ad obaud .....

Concludendum ex his videtur, fragmenta ista ad commentarium vel potius ad homiliam in epistulam ad Romanos scriptam pertinere. Scripturae ratio ea est ut Latinis prioribus, quas nescio an quinto et sexto saeculo adscribam, aetate paullulo cedere videantur.

Iam igitur dabimus loco primo (A) fragmenta versionis Latinae textui Gothico appositae, secundo (B) et tertio (C) fragmentorum libri Iob et libri Iudicum specimina.

Digitized by Google

FOLIUM CCLXXVII.

FOLIUM RECTUM.

— — — — —

et scientiae di
quam scrutabilia sunt
iudicia eius
et investigabiles
viae eius
— 7 Quis enim cognobit
7 sensum dni
7 aut quis illi
7 consiliarius fuit
7 aut quis
7 prior dedit illi
7 et reddetur ei
7 quoniam ex illo
7 et per ipsum
7 et in ipso omnia
7 ipsi gloria
in saecula· amen·
— Obsecro itaq· vos fratres
per misericordiam di
ut exhibeatis corpora vestra
hostiam vivam scam
placentem do
rationabile
obsequium vestru
nolite configurari
huic mundo

ROM. XI, 33— XII, 2.

FOLIUM VERSUM.

— — — — —

in novitate
sensus vestri
ut probetis
quae sit volumtas di
quod bonum
et beneplacitum
et perfectum
— Dico enim per gratiam di
quae data est mihi
omnib· qui sunt inter vos
non plus sapere
quam oportet sapere
sed sapere ad prudentia
et unicuique
sicut divisit ds
mensuram fidei
sicut enim
in uno corpore
multa membra
habemus
membra autem omnia
non eundem
actum habent
ita multi unum corpus
sumus in xpo
singuli autem alter

ROM. XII, 2—5.

FOL. CCLVI. INVERSUM.

FOLIUM VERSUM.

coram d̅o̅
sed etiam coram
hominibus
— Si fieri potest
quod ex vobis est
cum omnib· hominib·
pacem habentes
non vos ipsos
defendentes
karissimi
sed date locum irae
— Scribtum est enim
7 mihi vindictam
7 ego retribuam dicit d̅n̅s̅
7 Si esurierit inimicus tuus
7 ciba illum
7 et si sitierit
7 potum da illi
7 hoc enim faciens
7 carbones ignis
7 congeres
7 super caput eius
7 noli vinci a malo
7 sed vince
7 in bono malum
— Omnis anima potestatib·
sublimibus subdita sit

ROM. XII, 17— XIII, 1.

FOLIUM RECTUM.

non est enim potest[as]
nisi a d̅o̅
quae autem sunt
a d̅o̅ ordinatae sunt
itaque qui resistit
potestati
d̅i̅ ordinationi resistit
qui autem resistunt
ipsi sibi
damnationem adqui
nam principes runt
non sunt timori bono
sed malo operi
vis autem
non timere potestate̅
bonum fac
et habebis laudem ex illa
d̅i̅ enim minister est tibi
in bonum
si autem malum feceris ti
non enim sine causa me
gladium portat
d̅i̅ enim minister est
vindex
in ira
ei qui malum agit
ideoq· subditi estote

ROM. XIII, 1—5.

FOLIUM CCLV. INVERSUM

FOLIUM VERSUM.

ut et vi[vorum]
et mortuorum
dominetur
— Tu autem qui^{d} iudicas
fratrem tuum
aut tu quare spernes
fratrem tuum
omnes enim stabimus
ante tribunal $\overline{\text{xpi}}$
— 7 Scribtum est enim
7 vivo ego dicit $\overline{\text{dns}}$
7 quoniam mihi flectet om
7 et confitetur ne genu
7 omnis lingua $\overline{\text{do}}$
— Itaq· unusquisq· nostru$\overline{}$
pro se rationem
reddet $\overline{\text{do}}$
non ergo amplius
invicem iudicemus
sed hoc iudicate magis
ne ponatis
offensionem fratri
aut scandalum
— Scio et confido in $\overline{\text{dno}}$ $\overline{\text{ihu}}$
quia nihil commune
per se ipsum
nisi ei qui existimat

ROM. XIV, 9—14.

FOLIUM RECTUM.

quid commune [esse]
illi commune est
nam si propter escam
frater tuus contrista
tur
iam non secundum cari
noli esca tua tatem ambulas
illum perdere
pro quo $\overline{\text{xps}}$ mortuus est
non ergo blasfemetur
no
bonum vestrum
non est enim regnum $\overline{\text{di}}$
aesca et potus
sed iustitia eet pax
et gaudium
in $\overline{\text{spu}}$ $\overline{\text{sco}}$
qui enim in his
servivit $\overline{\text{xpo}}$
placet $\overline{\text{do}}$
et probatus est
hominibus
— Itaque
quae pacis sunt
sectemur
et q· aedificationis sunt
in invicem custodiamus
noli propter escam
destruere opus $\overline{\text{di}}$

ROM. XIV, 14—20.

FOLIUM CCLXXX.

FOLIUM RECTUM.

— — — — — —

inproperantium
tibi caeciderunt super m[e]
— Quaecumq· enim
praescribta sunt
ad nostram doctrina
scribta sunt
ut per patientiam
et consolationem
scributurarum
spem habeamus
ds autem patientiae
et solacii
det vobis id ipsum sapere
in alterutrum
secundum xpm ihm
ut unianimes in uno ore
honorificetis dm
et patrem dni
ni ihu xpi
propter quod suscipite
invicem
sicut et xps
suscepit vos
in gloriam di
— Dico enim xpm ihm
ministrum fuisse

FOLIUM VERSUM.

— — — — — — —

propter veritatem di
ad confirmandas
promissiones patru
gentes autem
propter misericordia
honorare dm
— Sicut scribtum est
7 propter hoc confitebor
7 in gentibus dne tibi
7 et nomini tuo
7 cantabo
— Et iterum dicit
7 laetamini gentes
7 cum plebe eius
— Et iterum dicit
7 laudate omnes gentes dnm
7 et magnificate eum
7 omnes populi
— Et iterum eseias ait
7 et erit radix iesse
7 qui exsurget
7 regnare gentibus
7 in eo gentes sperabunt
— Ds autem spei
repleat vos
omni gaudio

— e —

Digitized by Google

FOLIUM CCLXXXIV.

FOLIUM RECTUM.

— — ens autem — — — — — —
usque quo loqueris talia et spiritus
multiplex sermone oris tui·
numquid d̄s supplantat iudicium
et omni·p̄s· subvertit quod iustum est·
Etiam si filii tui peccaverunt ei et
dimisit eos in manu iniquitatis
suae· tu tamen si diluculo con
surrexeris ad d̄m· et omnipoten
tem fueris depraecatus·
si mundus et rectus incesseris
statim evigilabit ad te et pacatū
reddet habitaculum iustitiae tuae·
In tantum ut priora tua fuerint
parva et novissima tua multi
plicentur nimis· interroga enī
generationem pristinam et dili
genter investiga patrum memoriā·
Hesterni quippe sumus et ignora
mus quoniam sicut umbra dies
nostri sunt super terram·
Et ipsi docebunt te· loquentur tibi
et de corde suo proferent eloquia·
numquid virere potest scirpus

IOB. VIII, 1—11.

FOLIUM VERSUM.

absque humore· aut crescere carec
tum sine aqua· cum adhuc sit
in flore nec carpatur manu an
te omnes herbas arescit·
sic viae omnium qui obliviscuntur
d̄m et spes ipocritae peribit·
non ei placebit vaecordia sua
et sicut tela aranearum fiducia
eius· innitetur super domum
suam et non stabit· fulciet eam
et non consurget· umectus vi
videtur antequam veniat sol
et in ortu suo germen eius egre
dietur· super acervum petrarū
radices eius densabuntur et in
ter lapides commorabitur·
si absorbuerit eum de loco suo ne
gabit eum et dicet non novi te·
haec est enim laetitia viae eius
ut rursum de terra alii germi
nentur· d̄s non proiciet sim
plicem nec porriget manum ma
lignis donec impleatur risu os
tuum et labia tua iubilo·

IOB. VIII, 11—21.

Quae mira in his — si excipis fol. rect. v. 3. *sermone,* v. 4. *et,* v. 14. *ut priora* — consensio cum editis est, ea satis probat quanta antiquitatis laude excellat textus libri Iob Romae editus. Septem foliis reliquis haec continentur: fol. CCLXXXV. Iob. 3, 6—4, 2; fol. rectum incipit a verbis: *sideat· non computetur in diebus;* extrema sunt: *cessaverunt a tumultu· et ibi requi;* pergit fol. versum: *everunt fessi robore· et quondā,* usque: *sermonem tenere quis possit.* Fol. CCLXXXVII. Iob. 4, 3—5, 1; fol. rectum: *ecce docuisti multos et manus las — visionis nocturnae quando solet;* fol. versum: *sopor occupare homines· pavor — voca ergo si est qui tibi responde || at· et ad aliquem scorum conver || tere.* Fol. CCCXXVI. Iob. 5, 2—5, 24; fol. rectum: *Vere stultum interficit iracundia — eorum quod coeperant;* fol. versum: *qui adpraehendit sapientes in astu — tuum· et bestiae terrae pacifi || cae erunt tibi· et scies quod.* Fol. CCCXXXII. Iob. 5, 24—6, 14; fol. rectum: *pacem habeat tabernaculum tuū — aut mugiet bos· cum ante praese || pe plenum steterit;* fol. versum: *Aut poterit comedi insulsum quod — derelinquet· fratres mei prae || terierunt me sicut torrens qui.* Fol. CCCXXVII. Iob. 6, 15—7, 4; fol. rectum: *raptim transit in convallibus — veritatis cum e vobis nullus || sit qui possit arguere.*[1]) *Fol.* CCCXXXIII. Iob. 7, 4—7, 21; fol. rectum: *vesperam et replebor doloribus — numquid mare sum ego aut cetus || quia circumdedisti me carcere;* fol. versum: *si dixero consolabitur me lectulus — dormiam· et si mane me quae || sieris non subsistam.* Fol. CCLXXXVI. Iob. 8, 22—9, 20; fol. rectum: *qui oderunt te induentur confusi — non videbo· si abierit non intelle || gam eū·* fol. versum: *si repente interroget quis respon — ero· os meum condemnabit me· || si innocentem ostendere*[2])*· pravū*[3]).

[1]) Non additum est *me.*

[2]) Sic, non *ostendero.* Item paullo ante *intellegam eum* ab editis differt ubi *eum* deest.

[3]) Vacuo hoc spatio ita uti placet ut mentionem iniiciam codicis evangeliorum Latini Taurinensis, septimi ut videtur saeculi, cuius indolem mihi olim scire cupienti vir cl. Amad. Peyron plura lectionis exempla misit. Sunt ea ita comparata ut saepe confirment codices versionis Hieronymi praestantissimos Amiatinum et Fuldensem, passim vero ab emendatore nescio quo profecta videantur, quippe quae ab editione Romana pariter atque a plerisque antiquis codicibus discedant. Praeterea singulare hoc est quod passim Marci textui supra lineam adscripta sunt quae locis Matthaei geminis leguntur. Ex capitibus Marci quattuor haec cum lectionibus Amiatinis conveniunt: 1, 2. ecce mitto *absque* ego, *ibidem desunt verba* ante te; v. 2. *est* et egrediebantur ad illum, *item* Iordane flumine; v. 19. in navi conponentes retia; v. 27. quae doctrina haec. 2, 5. peccata *sine* tua; v. 22. vinum novellum; v. 23. cum sabbatis *sine* dominus, *item* coepissent praegredi. 3, 29. non habet remissionem. 4, 1. ut in navem ascendens, v. 4. volucres *sine* caeli, v. 6. non haberet radicem, v. 11. est scire mysterium; v. 29. et cum se produxerit. Alterius generis sunt: 1, 16., ubi ad „Simonem" supra lineam additur: „qui dicitur Petrus;" v. 19. ubi ad „in navi" eodem modo additur „cum zebedeo patre ipsorum;" item 2, 23. ad „spicas": „et manducare," item 2, 26. ante „sacerdotibus": „solis." Tertii generis sunt: 1, 30. ei de ipsa, v. 36. persecutus est, v. 40. domine, si vis, v. 41. extendens 2, 24. faciunt discipuli tui sabbatis 3, 9. ut in navicula sibi deservirent, v. 26. dispertitus erit et non potest stare 4, 10. cum eo erant discipuli parabolas v. 26. si faciat homo sementem, v. 34. sine parabolis autem.

Digitized by Google

FOLIUM CCLXXXIII.

FOLIUM RECTUM.

Noluit
efraim etiam non interfecif
chananeum qui habitabat
in gazer
sed habitabit cum eo zabulon
non delebit habitatores
caetron et naalon
sed habitabit chananeus in
medio eius factusque est ei
tributarius
aser quoque non delevit habi
tatores achacho et sidonis
alabh et achazib et albha
et afech et rohob
habitavitque in medio chana
nei habitatoris illius terrae
nec interfecit eum
neptali non interfecit habitatores

FOLIUM VERSUM.

Bethsemes et bethanath
et habitavit inter chananeū
habitatorem terrae
fueruntque ei bethsemitae
et baethanitae tributarii
artavitque amorreus filios
dan in montem
nec dedit eis locum ut ad pla
niora descenderent
habitavitque in montem
hares quod interpretatur
testaceo
in ahilon et sadalin
et aggravata est manus domus
ioseph factusque est ei
tributarius
fuit autem terminus amorrei
ab ascensu scorpionis petra

Digitized by Google

FOLIUM CCLXXXII.

FOLIUM RECTUM.

Necionem caderet
sisara autem fugiens perve
nit ad tentorium iahel
uxoris aber cinaei
erat enim pax inter iabin
regem asor et domum
aber cinaei
egressa igitur iahel in occur
sum sisarae dixit ad eum
intra ad me domine mi intra
qui ingressus tabernaculum
eius et opertus ab ea pallio
dixit ad eam
da mihi obsecro paululum
aquae quia valde sitio
quae aperuit utrem lactis
et dedit ei bibere et operuit
illum dixitque sisara ad ea̅

IUDICUM IV, 16—20.

FOLIUM VERSUM.

Sta ante ostium tabernaculi
et quum venerit aliquis inter
rogans te et dicens
numquid hic est aliquis
respondebis nullus est
tulit itaque iahel uxor aber
clavum tabernaculi
assumens pariter malleum
et egressa absconse et cum
silentio posuit supra tem
pus capitis eius clavum
percussumque malleo defixit
in cerebrum usque ad terra̅
qui soporem morti socians
defecit et mortuus est
et ecce baraac persequens
sisaram veniebat
egressaque iahel in occursum

IUDICUM IV, 20—22.

Digitized by Google

FOLIUM CCLXXXXIX.

FOLIUM RECTUM.

Dixitque ei gedeon
obsecro $\overline{\text{dne}}$ si nobiscum est
$\overline{\text{dns}}$ quu^{r}m apprehenderunt
nos haec omnia
ubi sunt mirabilia eius quae
narraverunt patres
nostri atque dixerunt
de aegypto eduxit nos $\overline{\text{dns}}$
nunc autem dereliquit nos
et tradidit in manibus
mazian
respexitque ad eum $\overline{\text{dns}}$ et ait
vade in hac fortitudine tua
et liberabis israhel
de manu mazian
scito quod miserim te
qui respondens ait
obsecro $\overline{\text{dne}}$ mi in quo liberabo

FOLIUM VERSUM.

Israhel
Ecce familia mea infirma est
in manasse
et ego minimus in domo
patris mei
dixitque ei $\overline{\text{dns}}$ ego ero tecum
et percuties mazian
quasi unum virum
et ille si inveni inquit gratiam
coram te
da mihi signum quod tu sis
qui loqueris ad me
ne recedas hinc donec re
vertar ad te
portans sacrificium et offe
rens tibi
qui respondit ego praestola
bor adventum tuum

IUDICUM VI, 13—15.

IUDICUM VI, 15—18.

Digitized by Google

XV.

In eadem bibliotheca Guelpherbytana alius est liber palimpsestus antiquissimus, bis Latine scriptus.[1]) Scriptura quae priore deleta membranam occupavit opus continet quod Prosperi Aquitani esse vulgo olim creditum est, quum potius sit Iuliani Pomerii Arelatensis, inscriptum de vita contemplativa. Quam scripturam recte saeculo septimo adscribere solent. Ea vero multo antiquior est prior scriptura, a nobis specimine expressa tabula IV. numero II. Ista quin quinti saeculi sit, haud dubito. Continet fragmenta lectionarii, lectionibus quum e Veteri tum e Novo desumptis Testamento. Singulis lectionibus passim interpositae sunt notae, quibus cantus lectioni interiiciendus indicari videtur. Ita fol. 71. rect. inter Hebr. 13, 21: *ds autem pacis qui eduxit de mortuis pastorem magnum ovium in sanguine testamenti aeterni dnm nostrum ihm aptet vos in omni bono ut faciatis voluntatem eius, faciens in vobis quod placeat coram se per ihm xpum cui gloria in saecula saeculorum*, et Ioh. 10, 9. *In tempore illo ait dns ihs discipulis suis· Ego sum ostium· per me si quis introierit salvabitur*, interposita sunt verba haec: *exaltavi electum de populo meo.* Item fol. 74. verso post verba: *sed haec loquutus sum vobis ut cum venerit hora eorum reminiscamini quae* (si recte vidi) *ego dixi vobis.* Ioh. 16, 2., antequam sequitur: *Lectio isaiae prophetae· haec dicit dns*, interiecta est nota: *iustus maiore.* Rursus aliae notae textui similiter interpositae rationem liturgicam habent aliam, ut fol. 71. verso inter verba: *et nemo potest rapere de manu patris mei· ego et pater unum sumus*, Ioh. 10, 30 et ea quae sequuntur: *Lectio esaiae profetae· haec dicet dns· levate in excelsum oculos vestros*, interposita leguntur verba: *inponit sacerdos memoriale.* Sunt haec, ni fallor, eiusmodi ut adiuvent indagantes quae antiquissima ecclesiae Latinae liturgia fuerit. Quam ad rem codex Guelpherbytanus eo est gravior quum ipsum Gallicanum lectionarium aetate superare proptereaque antiquissimum librorum eius generis exemplum esse videatur. Non dubium est quin totum codicem ea qua in excutiendis libris palimpsestis opus est patientia subtilitateque pertractaturis multo plures inveniendae sint notae liturgicae. Ita ad tres iam relatas accedit quarta folii 73. versi versu 20; item quinta fol. 77. vers. ab initio.

Textus lectionum mirum hoc habet quod, quum plerumque cum Hieronymo interprete consentiat, passim ab eo magna cum licentia discedit. Quam ad rem valuisse videtur lectionariorum natura; in libris enim ecclesiasticis praesertim antiquissimis non tanta quanta in codicibus continui textus anxietas obtinuit integritatis textus conservandae. Tamen pro ea qua lectionarium Guelpherbytanum est cognatione cum quibusdam Italae quam vocant versionis testibus plura quae ab Hieronymi usu diversa habet ab antiquiore recensione pendere videntur. Quae lectionarii ratio quo melius iudicari possit, adscribam aliquot paginas integras, item plures locos et lectiones in quibus memorabile aliquid inest. Pagina folii LXXVII. sic habet:

[1]) Breviter iam de eo et de utraque eius scriptura exposuit Knittelius in Commentarii sui ad Ulphilae textum appendice l. l. pag. 507—509. Codicem dicit LXXVI. Weissenburgensem. De quo quae scripsit, pleraque recte habent.

Digitized by Google

non derelinques animam meam

In tempore illo cum adpraehendissent principes sacer dotum scribae et farisaei dnm ihm ut eum morti tra derent· expuerunt in faciem eius et colaphis eu ceciderunt· alii autem palmas in faciem ei dede runt dicentes prophetiza nobis xpe quis est qui te percussit· petrus vero sedebat foris in atrio et accessit ad eum una ex ancillis et dixit· et tu cum ihu galilaeo eras· ad ille negavit coram omnibus dicens nescio quid dicis neque intellego· exeunte autem illo ianuam vidit eum unus ex servis prin cipis sacerdotum cognatus eius cuius abscidet petrus auriculam· nonne ego te vidi in horto cu illo· et iterum negavit cum iuramento non novi hominem· et post pusillum accesserunt qui ibi stabant et dixerunt petro vere ex illis es tu· nam et loquella tua similis est· tunc coepit de votare et iurare quod non novisset hominem·

Et continuo gallus cantavit· et respexit eum dns ihs et memoratus est petrus verbum ihu quod dixe rat· prius quam gallus cantet ter me negabis·

Et egressus foras amarissime ploravit· mane au tem facto consilium inierunt omnes principes sa cerdotum et seniores populi adversus dnm ihm ut eum morti traderent· et adduxerunt eum ad[1]) caipha in praetorium· erat autem mane·

[1]) Sic in schedis meis.

MATTH. XXVI, 67—70. 71. cum Ioh. 18, 26. 73—XXVII, 1. Ioh. 20, 28.

Digitized by Google

Quemadmodum in hac lectione textus Matthaei ex Iohanne interpolatus atque ex utroque nova quasi narratio contexta est, ita quae lectio fol. 73. et rect. et vers. ex priore ad Timotheum epistula desumpta est, varios eius et alterius epistulae locos in novum ordinem redactos exhibet. Habet enim sic:

ait dns ds

Fidelis sermo et omni acceptione dignus· quia si quis
episcopatum desiderat· bonum opus desiderat·
Oportit[1]) ergo episcopum inreprehensibilem esse
unius uxoris virum· castum· vigilantem· sobrium
pudicum prudentem ornatum hospitalem· doctore
non vinolentum· non percussorem· sed modestu
non litigiosum· non superbum non copidum· non
avarum· suae domui bene propositum· filios
habentem subditos· cum omni castitate· Si quis
autem domui suae praeesse nescit· quomodo ecle[2])
siae di diligentiam habebit·
tu autem sollicite cura te ipsum probabilem exhibere
do operarium inconfusibilem recte tractantem
verbum veritatis· adtende lictioni exhortatio
ni adque doctrinae· noli neclegere gratiam quae
in te est quae dabitur per prophetiam cum inpo
sitione manuum· haec medetare· in his esto ut pro
fectus tuos manifestus sit omnibus· manus cito
nemini inposueris neque communicaveris pecca
tis alienis· adtende tibi et doctrinae· insta in illis
hoc enim faciens et te ipsum salvum facies et qui te
audiunt· Si enim bene ministraveris· bonum gra
dum adquires· et multam fiduciam in fide quae est
in xpo ihu dno nostro·

[1]) Eiusmodi formas iste codex saepe habet. Cf. antea v. 12. *abscidet*, infra *dicet*.
[2]) Ita in codice scriptum est. Item v. 15. *lictioni*, v. 16. *adque* et *neclegere*, v. 18. *medetare*, v. 19. *tuos*.

Cf. haec ad I. Tim. 3, 1—5. II. 2, 15. I. 4, 13—15. 5, 22. 4, 16. 3, 13.

Digitized by Google

Fol. 73. verso Ioh. 21, 15—17. sic legitur:

In tempore illo ait dns ihs petro· Symon iohannis
amas me· dicit illi utique dne· ait illi pasce agnos meos
dicet ei iterum· symon iohannis amas me· ait illi utiq'
dne tu scis quia amo te· dicit ei pasce oves meas
dicit ei tertio· symon iohannis amas me· contris
tatus est petrus quia dixit ei tertio amas me[1])
Et dicit ei dne tu omnia scis· tu nosti quia amo te·

Fol. LXXVII. recto legitur Matth. V, 22 sqq. Ibi v. 22. deest *ignis*, v. 23. est *offeres*, v. 24. *vade prius reconciliari*, v. 27. *moecaberis* posteaque *moecatus*, v. 28. *dico vobis quoniam omnis*, v. 29. *proice:* ita hoc verbum cum similibus semper; v. 30. *expedit tibi.* Versus 31. et 32. praeteriti sunt. Versu 33. est *non iurabis.* De lectione e Iohannis capite 10. sumpta fol. 71. iam supra dixi. Inde notabilia inprimis haec sunt: v. 12. non omittit *autem* invitis Amiatino et Fuldensi codicibus, v. 15. habet *et ego cognosco patrem*, ibidem *meis* non omittit; v. 16. *audiunt*, item *fit unus grex.* Fol. LXXIV. verso legitur Ioh. 15, 17—25. 16, 1—4. Versu 17. est *ut diligatis invicem sicut dilexi vos*, v. 20. *sermones*, item *prosequuti*, v. 22. *loquutus eis fuissem*, v. 25. *ut impleatur*, item *scribtus*, item *me habuerunt.* 16, 2. *se obsequium*, v. 4. *quae ego dixi vobis.* (Antea v. 3. non omittit *vobis.*) Fol. LXXXV. legitur Ioh. 20, 26 sqq. Versu 26. est *pax vobiscum;* v. 28. omittit *Thomas*, v. 29. est *dicit ei dominus Iesus.* Fol. XC. legitur 1. Cor. 7, 29 sqq. Versu 29. est *ut qui habent*, v. 32. *qui sene uxore*, v. 33 sq. *quomodo placeat uxori· et virgo quae innupta est cogitat quae*, item *sancta et corpore;* v. 35. verba: *et quod facultatem — obsecrandi* praetermittuntur. Versu 37. est *potestatem autem habet.* Fol. LXXXIX. legitur 1. Cor. 15, 51—58. Versu 51. est *resurgimus;* v. 52. *canit enim et;* v. 53. *incorruptellam.* Orthographica sunt: *inmortalitatem*, *inmobiles*, *absorta.* Fol. LXXXVIII. est Col. 3, 1 sqq. Ibi legitur v. 1. *consurrexistis Christo* et v. 3. *abscondita est.* Fol. XIX. legi Eph. II, 10—17. Ibi v. 12. est *in mundo*, v. 15. *in semet ipsum.* Cum hoc folio cf. LXXXXII, ubi idem epistulae ad Ephesios locus habetur. Fol. LXXVIII. legitur Hebr. XII, 28—XIII, 10. indeque usque XIII, 17. 21. pergitur folio LXXI. Versu 1. est *maneat* absque *in vobis;* v. 9. *enim est gratia stabiliri*, v. 21. *voluntatem eius*, item *cui gloria.* De orthographicis notabilia haec: *regnum inmobilem*, *emitamini*, *conubium*, *beneficientiae.* Fol. LXXXV. legitur Iacob. I, 2 sqq. Ibi v. 4. est *habeat*, v. 5. *sapientiam*, sed antea invitis Amiat. et Fuld. codd. retinetur *in temptationes varias.* Locum Actorum IV, 9—12. folio LXXIX. scriptum plene addam:

[1]) Inde a *contris* usque *amas me* omnia super rasuram rescripta sunt.

Digitized by Google

redarguimur in benefacto hominis languidi in quo
hic sanatus sit· notum sit omnibus vobis et omni
plebi isrl quia in nomine ihu xpi nazorei quem
vos crucifixistis quem ds suscitavit a mortuis·
in ipsius nomine virtutes operamur et in hoc
iste adstat coram vobis sanus· hic est lapis qui re
probatus est a vobis aedificantibus qui factus
est in capud anguli et non est in alio ullo salus
neque enim est aliut nomen sub caelo datū
hominibus in quo oportit nos salvos fieri

Ceterum eadem textus indoles est locis ex Vetere Testamento allatis. In iis locus Iesai. 40, 26 sqq. folio LXXIV. scriptus multas ob caussas memorabilis est.

Levate in excelso oculos vestros et videte eum qui e
ducit in numero milia hominum et omnes ex nomi
ne vocat· quare dices iacob et loqueris isrl
abscondita est via mea a dno· et a do meo iudiciū meū
transibit· numquid nescis aut non audisti· ds sem
piternus dns qui creavit terminos terrae non defi
ciet neque laborabit· nec est investigatio sapientiae
eius· qui dat lassis virtutem et his qui non sunt for
titudinem et rubur multiplicat· deficient pueri
et laborabunt· et iuvenes in infirmitate cadent·
qui autem sperant in dnm mutabunt fortitudinē
adsument pinnas sicut aquilae· current et non la
borabunt· ambulabunt et non deficient· taceant
ad me insulae et gentes mutent fortitudinem·
adcedant et tunc loquantur· simul ad iudicium
propinquemus· et vos servi mei quos eleli[1]) ne ti
meatis quia vobiscum ego sum et ne declinetis

[1]) Sic, vitio scribentis, pro *elegi*.

Digitized by Google

quia ego ds vester confortavi vos et auxiliatus
sum vestri et suscepi vos de terra· ecce confun
dentur et erubescent omnes qui pugnant adver
sum vos· et erunt quasi non sunt et peribunt
viri qui contradicunt vobis· quaerites eos et non
invenietis viros rebellantes vobis· erunt quasi
non sint· et velut consumptio homines bellan
tes adversum vos· quia ego dns ds adpraehen
dens manum vestram· posui vos quasi plaus
trum triturans novum habens rostra serran
tia· vos ergo ne timeatis neque paveatis quia ego
custodivi vos

XVI.

DE EVANGELIORUM CODICE GRAECO GUELPHERBYTANO XVI, 16.

Esse in bibliotheca Guelpherbytana etiam Graecum evangeliorum codicem, dudum inter viros doctos notum est. In codicum indicem receperunt et Griesbachius et Scholzius numero 126. insignitum, saeculo adscriptum undecimo, quod non improbo; addidit quoque Scholzius ex Alexandrino eum genere esse: sed lectiones codicis paucissimae tantum Knittelio auctore inter viros criticos hucusque innotuerunt. Propterea nuper nactus otii aliquid operam dedi ut qua esset indole, quo pretio, cognoscerem accuratius. Nec reperi indignum cura critica: eiusmodi enim est ut multa contineat ex antiquissimis fontibus derivata. Tamen non omnia quae a plerisque testibus differunt antiquitatem magis quam negligentiam produnt, atque insuper recentiorum temporum ratio locis multis cum antiquiore mixta est. Inprimis notabilia sunt quae cum paucis tantum testibus iisque antiquis communia habet, cuiusmodi est Matth. 28, 7. *καθὼς εἶπεν ὑμῖν*, qua in lectione duos modo Latinos codices, Graecum nullum assentientes habet. Adscribere autem placet textus specimina quae excerpsimus omnia. Quibus lectionibus longe plerisque manu quadam satis recenti lectio recepta quam vocant in margine adscripta est.

Matth. I, 18. confirmat *γέννησις* II, 6. habet *ἐξ οὗ γὰρ* 8. *προσκυνήσω αὐτόν* 11. habet *εἶδον* 12. om. *δι' ἄλλης ὁδοῦ* III, 3. habet *τὴν ὁδὸν τοῦ κυρίου* 4. *αὐτὸς δὲ Ἰωάννης* III, 8. *καρπὸν ἄξιον* IV, 4. *γέγραπται ὅτι οὐκ*, ibidem confirmat *ἄνθρωπος* absque articulo 18. om. *ὁ Ἰησοῦς* 22. habet *ἀφέντες τὰ δίκτυα* V, 23. *καὶ ἐκεῖ* 27. om. *τοῖς ἀρχαίοις* 31. habet *ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσαι* 44. *τοῖς μισοῦσιν* 47. *τοὺς φίλους* et *τὸ αὐτό* VI, 18. om. *ἐν τῷ φανερῷ* VII, 14. habet *τί στενή* VIII, 15.

διηκόνει αὐτῷ 25. προσελθόντες οἱ μαθηταί IX, 14. οἱ δὲ σοὶ μαθηταί 27. om. αὐτῷ 36. habet ἐρριμμένοι X, 4. ὁ (sic) καὶ παρέδωκεν 8. om. νεκροὺς ἐγείρετε 10. habet ῥάβδους 25. ἐπεκάλεσαν et οἰκειακούς 28. ἀποκτενόντων 39. ὁ εὑρ. τ. ψ. αὐτ. σῶσαι 42. ψυχροῦν a prima manu XI, 15. παιδίοις ἐν ἀγοραῖς καθημένοις et τοῖς ἑτέροις 21. χωραζίν et βηθσαϊδᾶ (hoc. acc.) XII, 3. ἐπείνασεν absque αὐτός 6. μεῖζον 8. ἐστιν τοῦ absque καί 13. confirmat ἀποκατεστάθη 21. τῷ σῷ ὀνόματι 29. διαρπάσῃ 32. ἐν τῷ νῦν αἰῶνι 35. om. τῆς καρδίας et τά ante ἀγαθά 44. καὶ ἐλθών 45. καὶ τότε πορ. κ. λαμβάνει 47. om. versum XIII, 1. ἐλθών 14. αὐτοῖς, item ἡ προφητεία absque Ἡσαΐου 33. ἐλάλησεν αὐτοῖς λέγων 35. ἀποκεκρυμμένα 40. καίεται XIV, 26. ἐπὶ τῆς θαλάσσης 28. om. πρὸς σέ XV, 5. τὴν μητέρα absque αὐτοῦ 25. προσελθοῦσα προσεκύνησεν 32. ἡμέραι XVI, 28. τῶν ὧδε ἑστώτων XVII, 2. ἐγένοντο XVIII, 6. εἰς τὸν τράχηλον 11. ζητῆσαι καὶ σῶσαι 29. καὶ ἀποδώσω σοι 31. ἑαυτῶν XIX, 9. μὴ ἐπί absque εἰ 19. τὸν πατέρα absque σου, tum ὡς ἑαυτόν 26. om. τοῦτο, item om. ἐστίν 28. ἐπὶ δώδ. θρόνων XX, 2. καὶ συμφωνήσας et ἐργατῶν αὐτοῦ 3. om. τήν et ἐν τῇ ἀγορᾷ 9. ἀπελθόντες 23. ἡτοίμ. παρὰ τοῦ 25. om. καὶ οἱ μεγ. κατεξουσ. αὐτῶν XXI, 8. τὰ ἱμάτια αὐτῶν 21. ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως 26. om. οὖν 36. ἐποίησαν ὡσαύτως absque αὐτοῖς XXII, 10. πάντας οὓς 16. τὴν ὁδὸν τοῦ κυρίου 23. om. οἱ XXIII, 30. bis ἤμεθα XXIV, 2. ὃς οὐ καταλυθ. 9. πάντων τῶν ἐθνῶν 15. confirmat ἑστώς 17. τὰ ἐκ τῆς 20. μηδὲ σαββάτῳ 24. om. μεγάλα 30. om. τοῦ υἱοῦ 32. ἐκφύῃ 36. καὶ ὥρας 45. ὃν κατ. ὁ κύρ. αὐτόν 49. ἐσθίει δ. κ. πίνει 51. ὑπηρετῶν pro ὑποκριτῶν XXV, 1. τοῦ νυμφῶνος 3. λαμπάδ. αὐτῶν 7. om. ἐκεῖναι 9. μή ποτε οὐκ ἀρκέσει 44. om. αὐτῷ XXVI, 33. Εἰ πάντες et ἐγὼ δὲ 35. οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, omisso εἶπον 36. γεσσημανεῖ 48. Ὃν ἐὰν 50. ἐφ' ὃ 52. ἐν μαχαίρ. ἀποθανοῦνται 63. εἰ σὺ omisso εἰ 74. καταθεματίζειν XXVII, 30. ἔτυπτον τὴν 33. γολγοθᾶ (hoc acc.) ὅ ἐστιν 35. om. ἵνα πληρωθῇ usque κλῆρον 46. ἠλί, ἠλί, λιμὰ σαβαχθανεί 64. νυκτὸς κλέψουσιν XXVIII, 7. καθὼς εἶπεν ὑμῖν pro ἰδοὺ εἶπον ὑμῖν 10. καὶ ἐκεῖ 19. om. οὖν. Subscripta habet haec: συνεγράφει τὸ κατὰ ματθαῖον ἅγιον εὐαγγέλιον μετὰ ὀκτὼ χρόνους τῆς χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἀναλήψεως· ἐξεδόθη εἰς ἱλημ φωνῇ τῇ ἑβραΐδι· στίχοι, βχ·

Multo pauciora lectionis exempla ex evangeliis reliquis excerpsimus. Marci evangelium inscriptum habet: ἀρχὴ τοῦ κατὰ μάρκον ἁγίου εὐαγγελίου. I, 5. est ἐξεπορεύοντο, ibidem om. πάντες 13. om. ἐν τῇ ἐρήμῳ 14. om. ὁ ante Ἰησοῦς 15. habet λέγων absque καί 28. μετὰ δὲ Ἰακώβου II, 7. οὕτως, non οὕτω 14. λευί III, 5. τὴν χεῖρα absque σου, item ἀπεκατεστάθη 20. συνέρχονται 29. βλασφημήσει IV, 4. om. τοῦ οὐρανοῦ 7. εἰς τὴν γῆν καλήν 8. ter ἐν 9. om. αὐτοῖς 13. καὶ πῶς γνώσεσθε τὰς παραβολάς 15. om. δέ 18. om. οὗτοί εἰσιν 30. παραβάλλομεν 33. ἐδύναντο V, 3. ἐδύνατο 4. αὐτ. ἴσχυσε 6. προσεκύνει αὐτῷ 11. πρὸς τῷ ὄρει 16. οἱ ἰδότες 40. εἰσπορεύονται et in fine κατακείμενον VI, 11. om. ὑμᾶς 17. ἐν φυλακῇ 18. ἔχειν γυναῖκα VII, 35. ἀνεώχθησαν VIII, 24. ἀνθρώπ. ὅτι ὡς 25. confirmat ἀποκατεστάθη et ἅπαντας 26. εἰς οἶκον αὐτοῦ IX, 50. ἀρτύσεται X, 27. παρὰ θεῷ et δυν. ἐστ. παρὰ τῷ πιστεύοντι θεῷ 28. ἤρξ. δὲ ὁ Πέτρ. λέγειν XI, 18. ἀπολέσωσιν 31. διὰ τί absque οὖν XII, 1. ἐν παραβ. λέγων 14. om. ἀνθρώπων.

Luc. I, 2. om. γενόμενοι II, 28. ἐδέξατο αὐτόν III, 23. ὡς ἐτῶν, ibidem ἠλεί 24. μελχεί 25. ἐσλεί, ναγγέ 26. σεμεεί 27. 28. 31. ῥησά, ἤρ, μελεά: his accentibus 28. μελχεί 29. λευεί 31. δαείμ (sic)

Digitized by Google

32. *νaασών* 33. *ἀμιναδάμ*, item *τ. ἀρὰμ τ. ἰωράμ* 35. *σερούχ*, item *φαλέγ* IV, 9. *Εἰ υἱός* 18. *εὐαγγελίσασθαι* et *εἵνεκεν* 38. *πενθερὰ δέ* V, 13. *εὐθ. ἐκαθαρίσθη ἡ λέπρ. ἀπ᾽ αὐτ.* 25. *ἐφ᾽ ὅ* 36. *τὸ ἀπό* VII, 9. *οὔτε* 37. *ἐν τῇ πόλ. τις ἦν* VIII, 8. *καρπ. ἑπταπλασίονα* IX, 58. *κλίναι* XI, 26. *ἐλθόντα* XVIII, 2. *ἐν τῇ πόλει* XXII, 12. *ἀνάγαιον* XXIII, 35. *ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐκλεκτός*.

Ioh. I, 10. om. *καὶ ὁ κόσμ. δ. α. ἐγέν.* 29. om. *ὁ Ἰωάνν.* 38. om. *δέ* 49. om. *ὁ* ante *Ἰησοῦς* II, 16. *μὴ ποιῆτε* 17. *καταφάγεται* 18. om. *οὖν οἱ* III, 12. *πιστεύσητε* 15. *ἔχει* IV, 3. om. *πάλιν* 25. *μεσίας* 28. om. *αὐτῆς* 35. om. *ἔτι*, ibidem habet *τετράμηνος* 40. *ἔμειναν* 47. *ἔμελλεν* V, 19. om. *ἄν* 34. habet *παρὰ ἀνθρώπων* 35. *ἀγαλλιαθῆναι* VI, 10. *ἀνέπεσαν*, ibidem om. *οὖν* 39. *ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχ. ἡμ.* 42. om. *Ἰησοῦς* 45. *διδακτοὶ θεοῦ* et *ἀκούων* 70. om. *ὁ Ἰησοῦς* 71. *ἔμελλεν* VII, 12. *ἄλλοι ἔλεγον* 39. *ὅ* pro *οὗ* 40. *τῶν λόγων* VIII, 6. *ἔγραψεν* 7. *πρῶτον ἐπ᾽ αὐτ. λίθ. βαλ.* 8. *ἔγραψεν* 9. *ἐν μέσῳ οὖσα* 10. om. *ἡ γυνή* 11. *κρινῶ* hoc accentu.

XVII.

In pluribus itineribus meis ad pervestigandos bibliothecarum libros mss. susceptis operam etiam dedi excutiendis Philonis Iudaei codicibus. Feci id potissimum auctore et suasore Christ. Gottl. Leber. Grossmanno, quo nemo est qui plus studii aut amoris, plus diligentiae aut sagacitatis posuerit in tractandis Philonis operibus. Quam Grossmannus longissimo ex tempore novam operum scriptoris istius gravissimi editionem praeparat, ea ex collationibus meis codicum fere triginta ubique terrarum dispersorum non modo apparatum habebit locupletissimum et textum prioribus editionibus multo correctiorem [1]), verum etiam aucta erit ineditis nonnullis quae in Italia reperire mihi contigit. Quae inedita spes est iam propediem lucem visura esse Grossmanno viro S. Ven. et editore et interprete. Nunc ipsum vero nobis visum est edere quae nuper Cairini in bibliotheca patriarchae Alexandrini excerpsimus ex codice saeculi decimi sententias antiquorum scriptorum collectas continente. Sunt enim haec eiusmodi ut haud raro nec sine probabilitatis specie ab editis differant. Quod quo facilius iudicari possit, adponemus plerumque editionis Mangeianae lectiones. In iis quibus nullum editionis locum adscripsimus, nescio an sit quod lucem nondum viderit; plura unde decerpta sint, qui Philonis opera penitus nota habent facile dicent.

1. *Αἱ ἐκ χρημάτων καὶ κτημάτων ἐπιθυμίαι τοὺς χρόνους ἀναλίσκουσι· χρόνου δὲ φείδεσθαι καλόν.* Cf. Phil. opp. ed. Mang. II. pag. 474. Ibi vero est: *Αἱ γὰρ χρημ. κ. κτημ. ἐπιμέλειαι* etc.

2. *Τὰ καλὰ κἂν φθόνῳ πρὸς ὀλίγον ἐπισκιασθῇ χρόνον, ἐπὶ καιρῷ λυθέντα αὖθις ἀναλάμπει.* Cf. l. l. II. pag. 672. Ser. XCIX. Ibi est: *Τὰ καὶ ἂν φθόνῳ πρ. ὀλ. ἐπισκιασθέντα χρόν.* etc.

3. *Μεῖζον ἀνθρώπῳ κακὸν ἀφροσύνης οὐδέν ἐστιν, τὸ ἴδιον τοῦ λογιστικοῦ γένους τὸν νοῦν ζημιωθέντι.* Cf. l. l. II. pag. 648. P. 363. A. Ibi est - - *ἐστι, τοῦ ἰδίου τοῦ λογισμοῦ γένους τὸν νοῦν ζημ.*

[1]) Ad rem criticam in operibus Philonis recte factitandam perquam grave est quod inveni codicem unde princeps editio fluxit. Qui quum ex recentissimis sit, apparet Mangeium textum a Turnebo editum male fecisse tanti ut non facile nisi ex plurium auctoritate testium mutandum censeret. Ceterum, ut id obiter addam, non debebat Mangeius Francofurtensem editionem sequi pro principe: ab hac enim illa saepe ita discedit ut auctoritatem plane nullam habeat.

Digitized by Google

4. *Ἐγχρονίζον ἔθος φύσεως κραταιότερόν ἐστιν· καὶ* (ed. addit *τὰ*) *μικρὰ μὴ κωλυόμενα ἁμαρτήματα* (ed. omittit *ἁμαρτ.*) *φύεται καὶ ἐπιδίδοται πρὸς μέγεθος συναυξάνοντα* (ed. *αὐξάνοντα*). Cf. l. l. II. pag. 674. *Περὶ συνηθείας* etc.

5. *Οὐχ ὡς τὸ ἑκουσίως ἁμαρτάνειν ἐστὶν ἄδικον, οὕτως τὸ ἀκουσίως καὶ κατὰ ἄγνοιαν εὐθὺς δικαιόν· ἀλλὰ τάχα που μεθόριον ἀμφοῖν δικαίου καὶ ἀδίκου, τὸ ὑπό τινων καλούμενον ἀδιάφορον. ἁμάρτημα γὰρ οὐδὲν ἔργον δικαιοσύνης.* Cf. l. l. II. pag. 651. P. 526. B.

6. *Οἱ ἑαυτῶν μόνον ἕνεκα πάντα πράττοντες φιλαυτίας* (ed. *φιλαυτίαν*) *μέγιστον κακὸν ἐπιτηδεύουσιν.* Cf. l. l. II. pag. 662. ab initio.

7. *Τοῦ φαύλου ἕτερα μὲν τὰ ἐνθύμα, ἕτερα δὲ τὰ ῥήματα, ἄλλαι δὲ αἱ πράξεις, διάφορα δὲ πάντα καὶ μαχόμενα.* Cf. l. l. pag. 663. extr. Ibi pro *ἄλλαι* editum est *πολλαί*, et extrema sic habent: *διάφ. δὲ καὶ μαχόμ. πάντα πᾶσιν.*

8. *Φρόνησις τῶν ἄλλων ἀρετῶν ἄρχει· μόνος ὁ σοφὸς ἐλεύθερός τε καὶ ἄρχων, κἂν μυρίους τοῦ σώματος ἔχῃ δεσπότας.* Cf. l. l. I. pag. 252. § 41. exeunte - - - *ὅτι ὁ σοφὸς μόνον ἐλεύθερός τε κ. ἄρχ. καὶ ἂν μυρίους* etc.

9. *Φίλον ἡγητέον τὸν βοηθεῖν καὶ ἀντωφελεῖν ἐθέλοντα, κἂν μὴ δύνηται.* Cf. l. l. II. pag. 659. P. 788. *Φίλους .... ἐθέλοντας, καὶ ἂν μὴ δύνωνται.*

10. *Τοιοῦτος γίνου περὶ τοὺς σοὺς οἰκέτας οἷον εὔχῃ σοὶ τὸν θεὸν γενέσθαι· ὡς γὰρ ἀκούομεν ἀκουσθησόμεθα ὑπὸ τοῦ θεοῦ* (ed. om. *ὑπὸ τ. θ.*), *καὶ ὡς ὁρῶμεν ὁρασθησόμεθα ὑπ' αὐτοῦ* (ed. *ὑπὸ αὐτοῦ*)*· προσενέγνωμεν* (rectius editum est *προσενέγκ.*) *οὖν τοῦ ἐλέου τὸν ἔλεον, ἵνα τῷ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον ἀντιλάβωμεν.* Cf. l. l. pag. 672. Ser. LVII.

11. *Οὐδὲν οὕτως εὐάγωγον εἰς εὔνοιαν ὡς ἡ τῶν* (ed. om. *τῶν*) *εὐεργημάτων εὐφημία.* Cf. l. l. II. pag. 671. Ser. XLIII.

12. *Ἀποστρέφου τῶν κολάκων τοὺς ἀπατηλοὺς λόγους· ἐξαμβλύνοντες γὰρ τοὺς τῆς ψυχῆς* (ed. om. *τ. ψυχ.*) *λογισμοὺς οὐ συγχωροῦσιν τῶν πραγμάτων τὴν ἀλήθειαν· ἣ γὰρ* etc. Extrema usque *κρείττονα* ab editis non differunt. Cf. l. l. II. pag. 671. Ser. LII.

13. *Πλούτου κάλλος* (ed. *πλ. γὰρ τὸ κάλλ.*) *οὐκ ἐν βαλαντίοις, ἀλλ' ἐν τῇ τῶν χρῃζόντων ἐπικουρίᾳ.* Cf. l. l. II. pag. 61. lin. 42.

14. *Ὁ σπουδαῖος ὀλιγοδεής, ἀθανάτου καὶ θνητῆς φύσεως μεθόριον* (rectius ineditis *μεθόριος*), *τὸ μὲν ἐπιδεὲς ἔχων διὰ σῶμα θνητόν, τὸ δὲ μὴ πολυδεὲς* (ed. *πολυτελές*) *διὰ ψυχὴν ἐφιεμένην ἀθανασίας.* Cf. l. l. II. pag. 377. lin. 12.

15. *Ἀμήχανον τὰ μεγάλα πρὸ τῶν μικρῶν παιδευθῆναι.* Cf. l. l. II. pag. 90. lin. 38. ubi est *τελεσθῆναι* pro *παιδευθ.* Quaerenti utrum praestet adhibenda sunt quae proxime praecedunt.

16. *Ἀξίως οὐδεὶς* (ed. *οὐδὲ εἷς*) *τὸν θεὸν τιμᾷ, ἀλλὰ δικαίως μόνον· ὁπότε οὐδὲ τοῖς γονεῦσιν* usque *οἷόν τε τούτους.* Cf. l. l. I. pag. 89. lin. 20 sq.

17. *Οἱ γονεῖς μεταξὺ θείας καὶ ἀνθρωπίνης φύσεως* (*φύσεως* in ed. ex coniectura adpositum est) *εἰσὶ* (hoc accentu codex) *μετέχοντες ἀμφοῖν· ἀνθρωπίνης μέν, ὡς ἔστι δῆλον, ὅτι καὶ γεγόνασι καὶ φθαρήσονται· θείας δ' ὅτι* (ed. *δὲ ὅτι*) *γεγεννήκασι καὶ τὰ μὴ ὄντα εἰς τὸ εἶναι παρήγαγον. καὶ ὅπερ* (ed.

Digitized by Google

ὅπερ γὰρ) *οἶμαι θεὸς πρὸς κόσμον, τοῦτο* (ed. *οὕτως*) *πρὸς τέκνα γονεῖς· ἐπειδὴ ὡς ἐκεῖνος τῷ μὴ ὑπάρχοντι ὕπαρξιν κατειργάσατο, καὶ οὗτοι μιμούμενοι καθ' ὅσον οἴονται* (corrigendum cum ed. *οἷόν τε*, sed etiam in cod. Barocc. 143. scriptum est *οἴονται*, vide II, 199. notam d.) *τὴν ἐκείνου δύναμιν τὸ γένος ἀθανατίζουσιν*. Cf. de parentibus colendis apud Mai. 9. et 10.

18. *Τὸν ὀμνύντα μάτην ἐπ' ἀδίκῳ* (ed. *ἐπὶ ἀδίκῳ*) *θεὸς* (Mai. ed. *θεὸν*) *ὁ τὴν φύσιν ἵλεος* (ita codex; ed. *ἵλεως*) *οὔποτε τῆς αἰτίας ἀπαλλάξει δυσκάθαρτον καὶ μιαρὸν ὄντα, κἂν* (ed. *καὶ ἂν*) *διαφύγῃ* (ed. *διαφύγοι* et *διαφεύγῃ*) *τὰς ἀπ'* (ed. *ἀπὸ*) *ἀνθρώπων* (Mai. ed. *ἀνθρώπου*) *τιμωρίας· διαδιδράσκεται δ' οὐδέποτε* (Mai. *διαδράσεται δ' οὐδ.*). Cf. de parent. colend. ap. Mai. 28 et 29; item ap. Mang. II. p. 672. Ser. LXXXVII.[1])

19. *Τίνα ἕτερον εὖ ποιήσουσιν οἱ τῶν συγγενεστάτων καὶ τὰς μεγίστας παρασχομένων* (ed. *παρεσχημένων*) *δωρεὰς ὀλιγωροῦντες, ὧν ἔνιαι δι' ὑπερβολὴν οὐδ' ἀμοιβὰς ἐνδέχονται. πῶς γὰρ* (ed. rectius add. *ἂν*) *ὁ γεννηθεὶς ἀντιγεννῆσαι δύναιτο* usque *οὐ δυνάμενον*. Cf. l. l. II. pag. 199. lin. 32 sqq.

20. *Τῷ μὲν ἀγνοίᾳ τοῦ κρείττονος διαμαρτάνοντι συγγνώμη παρεισέρχεται* (ed. *δίδοται*, sed cum nostro facit cod. Barocc. 402.)· *ὁ δὲ ἐξεπίτηδες* (item cod. Barocc. 402; sed. ed. *ἐξ ἐπιστήμης*) *ἀδικῶν ἀπολογίαν οὐκ ἔχει*. Cf. l. l. II. pag. 518. lin. 29.

21. *Φοβηθῶμεν οὐχὶ νόσον τὴν ἔξωθεν ἀλλ'* (ed. *ἀλλὰ*) *ἁμαρτήματα δι' ἃ* (ed. *διὰ ἃ*) *ἡ νόσος, καὶ* (ed. om.) *νόσον ψυχῆς, οὐχὶ σώματος*. Cf. l. l. II. pag. 674. *Περὶ ἁμαρτίας*.

22. *Εἰκότως μελέτην μὲν θανάτου, σκιὰν δὲ καὶ ὑπόγραμμον τῆς αὖθις ἐσομένης* (ed. *ἑπομένης*) *ἀναβιώσεως τὸν ὕπνον οἱ τὰ ἀληθῆ πεφρονηκότες ἀπεφήναντο* usque *ἐξ ὁλοκλήρου*. Cf. l. l. II. pag. 667. *Περὶ ὕπνου*.

23. *Ὁ μὲν τὸν πόνον φεύγων φεύγει* (ed. add. *καί*) *τὰ ἀγαθά· ὁ δὲ* (ed. *δ' αὖ*) *τλητικῶς καὶ ἀνδρείως ὑπομένων τὰ δυσκαρτέρητα σπεύδει πρὸς μακαριότητα*. Cf. l. l. II. pag. 162 sq.

24. *Ἀναιδὲς βλέμμα καὶ μετέωρος αὐχὴν καὶ συνεχὴς κίνησις ὀφρύων* (ed. *ὀφθαλμῶν*) *καὶ βάδισμα σεσοβημένον καὶ τὸ ἐπὶ μηδενὶ τῶν φαύλων ἐρυθριᾶν σημεῖα ψυχῆς ἐστὶν* (ed. *ἐστι ψυχῆς*) *αἰσχίστης, τοὺς ἀφανεῖς τῶν οἰκείων ὀνειδῶν τύπους* (ed. *τόποις*, quod corruptum esse apparet) *ἐγγραφούσης τῷ φανερῷ σώματι*. Cf. l. l. II. pag. 652. P. 658.

25. *Οὐκ ἔστιν παρὰ θεοῦ* (ed. *ἔστι παρὰ θεῷ*) *οὔτε πονηρὸν ὄντα ἀπολέσαι τὸν ἀγαθὸν μισθὸν περὶ ἑνὸς ἀγαθοῦ μετὰ πλειόνων κακῶν πεπραγμένου, οὔτε πάλιν ἀγαθὸν ὄντα ἀπολέσαι τὴν κόλασιν καὶ μὴ λαβεῖν αὐτὴν ἢ μετὰ πλειόνων ἀγαθῶν, ἐάν τι* (ed. *λαβ. αὐτ. εἰ μετὰ πλ. ἀγ. ἔν τινι*) *γένηται πονηρόν* (ed. *πονηρεύων*)· *ἀνάγκη γὰρ* usque *τὸν θεόν*. Cf. II. pag. 649. P. 349. A. Hoc quidem loco editus textus nostro anteferendus videtur.

[1]) Hac occasione data in textu eiusdem de parentibus colendis libri ab Ang. Maio primum edito locum cum aliis multis ab ipso vitiose ex codice descriptum corrigam. Edidit enim ille §. 9. *Ἀλλ' οὐχ οὕτως ἐστί τις ἀνόητος ὡς ἕνεκα τῶν ἐλαττόνων κτείνων τοὺς αἰτίους, ἐπὶ τοῖς μείζοσιν — ἐὰν μεῖζον δὲ ἀσέβημα τοῦ πρὸς γονεῖς κατηγορουμένου καὶ ὑβριζομένου τὸ περὶ τὴν ἱερὰν πρόσρησιν θεοῦ γενόμενον ἐκ ψευδορκίας — [ἐπιεικείᾳ χρήσεται]*. Quem in modum quae male legendo corruperat, frustra studuit coniectura sanare. Scribendum enimvero ita: *Ἀλλ' οὐχ οὕτως ἐστί τις ἀνόητος ὡς ἕνεκα τῶν ἐλαττόνων κτείνων τοὺς αἰτίους ἐπὶ τοῖς μείζοσιν ἐᾶν. μεῖζον δὲ ἀσέβημα τοῦ πρὸς γονεῖς κατηγορουμένου καὶ ὑβριζομένου τὸ περὶ τὴν ἱερὰν πρόσρησιν θεοῦ γενόμενον ἐκ ψευδορκίας.*

Digitized by Google

26. *Οἱ ἄνθρωποι πέρας τιμωριῶν εἶναι νομίζουσιν τὸν* (ed. om.) *θάνατον· ἐν δὲ τῷ θείῳ δικαστηρίῳ μόγις οὗτός* (cod. *οὕτως*) *ἐστιν* (ed. *ἐστ. οὗτ.*) *ἀρχή.* Cf. l. l. II. pag. 419. lin. 25.

27. *Τῆς Φίλωνος γυναικός. Ἡ Φίλωνος γυνὴ ἐρωτηθεῖσα ὑπό τινος* (ed. om. *ὑ. τ.*) *ἐν συνόδῳ πλειόνων γυναικῶν, διὰ τί μόνη τῶν ἄλλων οὐ φορεῖ χρυσοῦν κόσμον* (ed. *κόσμ. χρ.*), *ἔφη Αὐτάρκης κόσμος ἔστι* (hoc acc.) *γυναικὶ ἡ τοῦ* (ed. om. *τοῦ*) *ἀνδρὸς ἀρετή.* Cf. l. l. II. pag. 673. Ser. CXXIII.

Ab editis nihil differunt quattuor haec: 28. *Τῶν πολιτικῶν ἐὰν* usque *οὐκ ἔχοντα* II, 661. 29. *Ἀναισχυντία μὲν ἴδιον φαύλου* usque *καὶ ἀσυγκαταθέτως* II, 672. Ser. LXXIX. 30. *Ἀνάγκη ἀπειρίᾳ καὶ* (nisi quod ed. *καὶ ἀπειρ. καὶ* habet; nescio an *καί* prius rectius desit) usque *διασώζεσθαι* I, 85. 31. *Συγγνώμην αἰτούμενος ἁμαρτημάτων* usque *γίνεται ἀπαλλαγή* II, 670. Ser. VIII.

Reliqua sunt: 32. *Ἄτοπον γὰρ ἁμαρτήμασιν ἐνόχους εἶναι τοὺς τοῖς ἄλλοις τὰ δίκαια βραβεύειν ἀξιοῦντας. καὶ τὸ μὲν δωροδοκεῖν ἐπ' ἀδίκοις παμπονήρων ἐστὶν ἀνθρώπων ἔργον, τὸ δ' ἐπὶ δικαίοις ἐφ' ἡμισείᾳ πονηρευομένων.* 33. *Δοκεῖ γάρ μοι μηδὲν οὕτως ὁ θεὸς ἐμφανὲς ἀπεργάσασθαι μίμημα ὡς ὄψιν λογισμοῦ.* 34. *Ἐγκρατείας μὲν ἴδιον ὑγίεια καὶ ἰσχύς· ἀκρασίας δὲ ἀσθένεια καὶ νόσος γειτνιῶσα θανάτῳ.* 35. *Κακίας ἔξοδος ἀρετῆς εἴσοδον ἐργάζεται, ὡς καὶ τοὐναντίον ὑπεκστάντος ἀγαθοῦ τὸ ἐφεδρεῦον κακὸν εἰσέρχεται.* 36. *Ὁ ἀληθείᾳ πρεσβύτερος οὐκ ἐν μήκει χρόνου ἀλλ' ἐπαινετῷ καὶ τελείῳ βίῳ θεωρεῖται.* 37. *Ὁ μὲν θεὸς οὐδενὸς δεῖται· ὁ βασιλεὺς δὲ μόνου θεοῦ. μιμοῦ τοίνυν τὸν οὐδενὸς δεόμενον καὶ δαψιλεύου τοῖς αἰτοῦσι τὸν ἔλεον, μὴ ἀκριβολογούμενος περὶ τοὺς σοὺς ἱκέτας ἀλλὰ πᾶσι παρέχων τὰς πρὸς τὸ ζῆν αἰτήσεις. πολὺ γὰρ κρεῖττόν ἐστι διὰ τοὺς ἀξίους ἐλεεῖν καὶ τοὺς ἀναξίους, καὶ μὴ τοὺς ἀξίους ἀποστερεῖν διὰ τοὺς ἀναξίους.* 38. *Πέφυκεν ὁ ἄφρων ἐπὶ μηδενὸς ἑστάναι πράγματος, καὶ ἔστιν αὐτῷ ζωὴ πᾶσα κρεμαμένη, βάσιν ἀκράδαντον οὐκ ἔχουσα.* 39. *Πέφυκεν ὁ ἄφρων ἀεὶ ἐπὶ τὸν ὄρθον λόγον κινούμενος ἠρεμίᾳ καὶ ἀναπαύσει δυσμενὴς εἶναι.* 40. *Πλέον ἀγάπα βασιλεῦ τοὺς λαμβάνειν παρὰ σοῦ χάριτας ἱκετεύοντας ἤπερ τοὺς σπουδάζοντας δωρεάς σοι προσφέρειν. τοῖς μὲν γὰρ ὀφειλέτης ἀμοιβῆς καθίστασαι· οἱ δὲ σοὶ τὸν ὀφειλέτην ποιήσουσιν τὸν οἰκειούμενον τὰ εἰς αὐτοὺς γινόμενα καὶ ἀμειβόμενον* (ita corrigendum duxi pro *-μενα*) *ἀγαθαῖς ἀντιδόσεσιν τὸν φιλάνθρωπόν σου σκοπόν.* 41. *Χαίρειν ἐπὶ ταῖς ἑτέρων ἀτυχίαις εἰ καὶ δίκαιόν ποτε, ἀλλ' οὐκ ἀνθρώπινον.*

XVIII.

In antiquis libris scriptis a viro clarae memoriae Zachar. Conr. de Uffenbach olim congestis iisque post ex legato Ioh. Christoph. Wolfii in bibliothecam publicam civitatis Hamburgensis translatis insignem locum obtinere fragmenta uncialibus litteris scripta epistulae ad Hebraeos, inter viros doctos dudum constat. Iam enim Bengelius, Wetstenius, Griesbacchius in codicum Novi Testamenti catalogum receperunt (vide apud Griesb. codd. epist. Paul. nr. 53.) ac passim in rem criticam converterunt, atque anno 1800. singulari libello tractavit Henr. Phil. Conr. Henke[1]). Nuper contulit etiam vir cl. Sam. Prid. Tregelles, suaque mecum communicavit. Equidem fragmentis istis in prioribus editionibus

[1]) Est libellus academicus Ant. Aug. Henr. Lichtenstein Theol. doctorem renunciandi caussa Helmstadii 1800. scriptus, cuius in titulo legitur: *Inest codicis Uffenbachiani, qui epistulae ad Hebraeos fragmenta continet, recensus et specimen aere exsculptum.*

Digitized by Google

meis Novi Testamenti nondum eum quo digna sunt locum adsignavi nec magis singularem curam adhibui. Quam iniquitatem quo plenius corrigerem, anno superiore ipse profectus sum Hamburgum ut cum ad codicem evangeliorum H, qui criticis dici solet, tum ad Uffenbachiana epistulae ad Hebraeos fragmenta novum studium conferrem. Ac de illo quidem evangeliorum codice, qui multo saepius lectionis bonitate excellit quam ex imperfecta Wolfii collatione disci potuit, nunc non attinet dicere; dicam in nova quae sub prelo est editione mea Novi Testamenti critica. Uffenbachiana vero fragmenta, olim insignita inter Uffenbachianos codices nr. 2, nunc nr. 50. inter Hamburgenses, haud indigna videbantur quae tota transscriberentur pleneque ederentur. Quam editionem ex schedis meis ante menses aliquot paranti contigit ut Londini viderem fragmenta utriusque ad Corinthios epistulae, adnexa Harleiano codici 5613 (Plut. XXXIV. H), de quibus iam Griesbachius in editione sua Novi Testamenti secunda pag. XXV. sub cod. 64. adnotavit haec: „Comparans quae de hoc fragmento abhinc annis 37 inschedis meis notavi cum elegantissima fragmenti Uffenbachiani (supra nr. 53) descriptione Henkiana, summam utrarumque membranarum similitudinem non mirari non possum. Utraque fragmenta ad eundem codicem deperditum pertinuisse, saltem ab eodem librario scripta esse videntur. Certe pares omnino sunt et aetate et praestantia.“ Qua de re Griesbachium non errasse intellexi. Quamquam enim inter utraque fragmenta hoc interest quod Hamburgensia versibus 45, Londinensia versibus 38 quavis pagina scripta sunt, tamen reliqua omnia tantopere conveniunt ut dubitari nequeat ab eodem ea homine et eadem aetate et ad idem exemplum exarata esse. Utraque enim textum habent duabus columnis versibusque eiusdem longitudinis distinctum, totum rubro non atramento scriptum, scripturam nulla re diversam, compendia scripturae eadem, eandem accentuum spirituumque rationem, iota semel adscriptum[1]) alibi vero omissum, eandem interpunctionem cum iisdem quos vocant arabescis[2]), atque idem etiam textus ingenium. Accedit idque maxime singulare ac grave est, quod Londinensia folia idem in inscriptione alterius epistulae ad Corinthios dictum habent quod in Hamburgensibus praepositum legitur ad Hebraeos epistulae: *ἐκτεθεῖσα ὡς ἐν πίνακι.* Quae quum ita sint, utraque fragmenta eiusdem plane corporis membra videntur esse, quamvis differat versuum numerus: passim enim in antiquis libris similis invenitur versuum varietas, quemadmodum in codice Ephraemi Syri rescripto paginis plerisque versus unus et quadraginta vel quadraginta vel quadraginta duo scripti sunt, in epist. vero Petri priore quadraginta sex.

Ceterum quod attinet illud *ἐκτεθεῖσα ὡς ἐν πίνακι*, quod et epistula ad Hebraeos et altera ad Corinthios in titulo expressum habent, non equidem Henkio assentior de charactere scripturae quasi codicillari intellegenti[3]). Potius ita existimo, fuisse olim continuo epistulae

[1]) In Hamburg. foliis est *ὧι ἡ δόξα* XIII, 21; in Londin. *τῆι ἐκκλησία* 2 Cor. 1, 1.

[2]) Vide inprimis signa *7 7 7* et: —

[3]) Vide l. l. p. VI. *ὁ πίναξ* enim - - - in re scriptoria de codicillis usitari, codicillos vero imperatorum et orientalium quidem praecipue, puniceis purpureisque atque deauratis literis vel signari vel

textui praepositam epitomen quam argumentum dicere solent. Quod quamquam postea maluerunt omittere, tamen inscriptio mansit.

Breviter autem dicam quae ratio sit inter ipsas membranas veteres et editionem nostram. Singulas voces parvo intervallo seiunximus: id cum ad maiorem facilitatem legendi tum ad codicis similitudinem factum est, quamquam ibi intervalla modo magis modo minus apparent, saepe etiam nulla sunt. Unumquemque versum ut in codice scriptus est reddidimus: hinc singulae textus scripti columnae duas in editione paginas efficiunt. Compendia vocum ea quae linea transversa insigniuntur, ut *θυ*, *πρα*, *χυ*, *πνσ*, *σριασ; ουνοι*, *ανου*, *ημι*, *χειρω*, diligenter retinuimus; quae vero passim syllabae, exeunte maxime versu, compendio scribuntur absque linea transversa, ut *τω*, *των* (cf. tab. nostr. column. 2. vers. 3.), *προς*, *ου*, *ος* (in *αδελφος*), *ης* (in *διαθηκης*). *ους* (in *αγγελους* et *λειτουργους*)[1]), *και*, eas plene edidimus. Accentuum et spirituum signa quantopere ad similitudinem codicis a nobis conformata sint, observato etiam loco quo sunt posita, quamquam ea in re scriptura non constat sibi, collato facsimili nostro perspicuum erit. Curiose etiam providimus ne accentus aut spiritus poneretur ubi in ipso codice deest. Nec raro enim desunt; quod cum a scribentis negligentia tum a lege certa vel consuetudine profectum est, quemadmodum praepositiones et coniunctiones aliquot plerumque vacant signo. Iis tantum locis foliorum Londinensium (cf. 2 Cor. 10, 16 sqq. 11, 8 sqq., 20 sqq.) ubi dubitari nequit quin signum a librario positum post evanuerit, restituendum curavimus. In interpunctione exprimenda omnis opera data est ut recte distinguerentur puncta pro loco quo collocata sunt diversa: modo enim ad caput litterae praecedentis positum est, modo ad medium modo ad pedem, quorum quod sit discrimen constat. In Londinensibus fragmentis ubi spatium vacuum reliquimus, scriptura periit prorsus; nisi quod aliquot locis propterea cerni nequit quod membrana non satis pellucida obtegitur. Nihil eiusmodi in Hamburgensibus accidit; istis enim multo plus detrimenti Londinensia passa sunt, agglutinata illa quidem tanquam per se inutilia codici chartaceo recentiori in fronte et ad finem.

Ceterum codicem cuius haec ad nos fragmenta pervenerunt saeculo nono scriptum puto. Scriptura aliquam similitudinem habet rationis Graecae Copticae. Quam in rem confer facsimile quod dedimus tab. IV. loco I. cum tabulae nostrae I. nr. IX. vel potius cum tab. III. nr. IV. in Monum. sacr. ined. Nov. Coll. vol. I. Cf. etiam quae l. l. in Prolegg. pag. XXXIV sq. de ea scriptura diximus.

perscribi etiam solitos esse docemur: ut itaque librarius noster, dum epistolam ad Hebraeos a capite ad calcem non summa tantum cura et arte, verum etiam cinnabari vel minio, quod plane insolitum erat in huius generis et omnino privatis libris, describendum sumebat ac titulos praeterea, quod pellucidum adhuc est, aureo liquore obducebat, quasi honoris caussa hoc a se factum, totumque librum *ὡς ἐν πίναξι*, tamquam *γράμμα βασίλειον*, sive ad rescripti sacri instar, exhibitum esse, significasse videatur."

[1]) Etiam Hebr. 1, 4. in *αυτους*, quo loco falsus est Henkius, cui pro *αυτους* videbatur *αυτοις* scriptum esse. Rara sunt vitia, ut *ἀφλάργυρος* 186, 35.

+ ἐγράφη ἀπὸ ἰταλίας διὰ τιμοθέου: —

+ ἡ πρὸς ἑβραίους ἐπιστολὴ

ἐκτεθεῖσα ὡς ἐν πίνακι: —

ᾱ Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πά
λαι ὁ θς̄ λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν
τοῖς προφήταις. ἐπ' ἐσχάτου τῶν
ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖ¯
ἐν υἱῷ· ὃν ἔθηκε κληρονόμον πάν
των· δι' οὗ καὶ ἐποίησε τοὺς αἰῶνας
β Ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης καὶ χα
ρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ· φέ
ρων τε τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυ
νάμεως· δι' ἑαυτοῦ καθαρισμὸν
τῶν ἁμαρτιῶν ποιησάμενος· ἐκά
θισεν ἐν δεξιᾷ τῆς μεγαλωσύνης
ἐν ὑψηλοῖς· τοσούτῳ κρεῖττον γε
νόμενος τῶν ἀγγέλων. ὅσῳ διαφο
ρώτερον παρ αὐτοὺς κεκληρονόμη
κεν ὄνομα· τίνι γὰρ εἶπεν ποτὲ
7 τῶν ἀγγέλων· υἱός μου εἶ σύ· ἐγὼ
7 σήμερον γεγέννηκά σε· καὶ πάλιν
7 ἐγὼ ἔσομαι αὐτῷ εἰς πρα̅. καὶ αὐτὸς
7 ἔσται μοι εἰς υἱόν .:. ὅταν δὲ πάλιν

HEBR. I, 1—6.

CODEX EPISTULARUM PAULINARUM M
FRAGMENTA HAMBURGENSIA.

Digitized by Google

Γ ΕΙϹΑΓΑΓΗ ΤΟΝ ΠΡΩΤΟΤΟΚΟΝ ΕΙϹ ΤΗΝ
ΟΙΚΟΥΜΕΝΗΝ· ΛΕΓΕΙ· ΚΑΙ ΠΡΟϹΚΥ
ΝΗϹΑΤΩϹΑΝ ΑΥΤΩ. ΠΑΝΤΕϹ ΑΓΓΕ
ΛΟΙ ΘΥ· ΚΑΙ ΠΡΟϹ ΜΕΝ ΤΟΥϹ ΑΓΓΕΛΟΥϹ
ΛΕΓΕΙ· Ο ΠΟΙΩΝ ΤΟΥϹ ΑΓΓΕΛΟΥϹ ΑΥ
ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΑ. ΚΑΙ ΤΟΥϹ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥϹ
ΑΥΤΟΥ ΠΥΡΟϹ ΦΛΟΓΑ· ΠΡΟϹ ΔΕ ΤΟΝ
ΥΙΟΝ· Ο ΘΡΟΝΟϹ ϹΟΥ Ο ΘϹ ΕΙϹ ΤΟΝ ΑΙΩ
ΝΑ ΤΟΥ ΑΙΩΝΟϹ· ΚΑΙ Η ΡΑΒΔΟϹ ΤΗϹ ΕΥ
ΘΥΤΗΤΟϹ ΡΑΒΔΟϹ ΤΗϹ ΒΑϹΙΛΕΙΑϹ ϹΟΥ·
ΗΓΑΠΗϹΑϹ ΔΙΚΑΙΟϹΥΝΗΝ ΚΑΙ ΕΜΙϹΗ
ϹΑϹ ΑΝΟΜΙΑΝ· ΔΙΑ ΤΟΥΤΟ ΕΧΡΙϹΕΝ ϹΕ Ο
ΘϹ Ο ΘϹ ϹΟΥ· ΕΛΑΙΟΝ ΑΓΑΛΛΙΑϹΕΩϹ ΠΑ
ΡΑ ΤΟΥϹ ΜΕΤΟΧΟΥϹ ϹΟΥ· ΚΑΙ ϹΥ ΚΑΤ ΑΡ
ΧΑϹ ΚΕ ΤΗΝ ΓΗΝ ΕΘΕΜΕΛΙΩϹΑϹ· ΚΑΙ
ΕΡΓΑ ΤΩΝ ΧΕΙΡΩΝ ϹΟΥ ΕΙϹΙΝ ΟΙ ΟΥΝΟΙ
ΑΥΤΟΙ ΑΠΟΛΟΥΝΤΑΙ ϹΥ ΔΕ ΔΙΑΜΕ
ΝΕΙϹ· ΚΑΙ ΠΑΝΤΕϹ ΩϹ ΙΜΑΤΙΟΝ ΠΑ
ΛΑΙΩΘΗϹΟΝΤΑΙ· ΚΑΙ ΩϹΕΙ ΠΕΡΙΒΟ
ΛΑΙΟΝ ΕΛΙΞΕΙϹ ΑΥΤΟΥϹ ΚΑΙ ΑΛΛΑΓΗ
ϹΟΝΤΑΙ· ϹΥ ΔΕ Ο ΑΥΤΟϹ ΕΙ ΚΑΙ ΤΑ ΕΤΗ
ϹΟΥ ΟΥΚ ΕΚΛΕΙΨΟΥϹΙΝ· ΠΡΟϹ ΤΙΝΑ

HEBR. 1, 6—13.

CODEX EPISTULARUM PAULINARUM M
FRAGMENTA HAMBURGENSIA.

Digitized by Google

7 δὲ τῶν ἀγγέλων εἴρηκεν ποτέ
7 κάθου ἐκ δεξιῶν μου. ἕως ἂν θῶ
7 τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν
7 ποδῶν σου· οὐχὶ πάντες εἰσὶ λει
τουργικὰ πνεύματα εἰς διακονί
αν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλ
λοντας κληρονομεῖν σ̄ρ̄ί̄ᾱν̄· εἰ
γὰρ ὁ δι ἀγγέλων λαληθεὶς λόγος
ἐγένετο βέβαιος· καὶ πᾶσα παράβασις
καὶ παρακοὴ ἔλαβεν ἔνδικον μι
σθαποδοσίαν· πῶς ἡμεῖς ἐκφευξό
μεθα τηλικαύτης ἀμελήσαντες σ̄ρ̄ῑ
ας· ἥτις ἀρχὴν λαβοῦσα λαλεῖσθαι
διὰ τοῦ κ̄ῡ· ὑπὸ τῶν ἀκουσάντων
εἰς ἡμᾶς ἐβεβαιώθη· συνεπιμαρτυ
ροῦντος τοῦ θ̄ῡ σημείοις καὶ τέρασι
καὶ ποικίλαις δυνάμεσι καὶ π̄ν̄ς̄
ἁγίου μερισμοῖς κατὰ τὴν αὐτοῦ θέ
λησιν· οὐ γὰρ ἀγγέλοις ὑπέταξε τὴν
Δ Οἰκουμένην τὴν μέλλουσαν πε
ρὶ ἧς λαλοῦμεν· διεμαρτύρατο δέ
7 πού τις λέγων· τί ἐστιν ἄ̄ν̄ο̄ς̄ ὅτι μι

HEBR. I, 13— II, 6.

CODEX EPISTULARUM PAULINARUM M
FRAGMENTA HAMBURGENSIA.

Digitized by Google

› ΜΝΉCΚΗ ἈΥΤΟ͂Υ· Ἢ ΥἹῸC Α̅Ν̅ΟΥ ὍΤΙ ἘΠΙ
› CΚΈΠΤΗ ἈΥΤΌΝ· ἨΛΆΤΤΩCΑC ἈΥΤῸΝ
› ΒΡΑΧΎ ΤΙ ΠΑΡ ἈΓΓΈΛΟΥC· ΔΌΞΗ ΚΑῚ ΤΙ
› ΜῊ ἘCΤΕΦΆΝΩCΑC ἈΥΤῸΝ. ΚΑῚ ΚΑΤΈ
› CΤΗCΑC ἈΥΤῸΝ ἘΠῚ ΤᾺ ἜΡΓΑ ΤΩ͂Ν ΧΕΙΡΩ͂̅
› CΟΥ· ΠΆΝΤΑ ὙΠΈΤΑΞΑC ὙΠΟΚΆΤΩ
ΤΩ͂Ν ΠΟΔΩ͂Ν ἈΥΤΟ͂Υ· ἘΝ ΤΩ͂ ΓᾺΡ Ὑ
ΠΟΤΆΞΑΙ ἈΥΤΩ͂ ΤᾺ ΠΆΝΤΑ. ὈΥΔΕΝ ἈΦΗ
ΚΕΝ ἈΥΤΩ͂ ἈΝΥΠΌΤΑΚΤΟΝ· ΝΥ͂Ν ΔῈ
ὌΥΠΩ ὉΡΩ͂ΜΕΝ ἈΥΤΩ͂ ΤᾺ ΠΆΝΤΑ ὙΠΟ
ΤΕΤΑΓΜΈΝΑ· ΤῸΝ ΔῈ ΒΡΑΧΎ ΤΙ ΠΑΡ ἈΓ
ΓΈΛΟΥC ἨΛΑΤΤΩΜΈΝΟΝ· ΒΛΈΠΟΜΕΝ
Ι̅Ν̅ ΔΙΑ ΤῸ ΠΆΘΗΜΑ ΤΟ͂Υ ΘΑΝΆΤΟΥ ΔΌΞΗ
ΚΑῚ ΤΙΜῊ ἘCΤΕΦΑΝΩΜΈΝΟΝ. ὍΠΩC ΧΩ
ΡῚC Θ̅Υ̅ ὙΠῈΡ ΠΑΝΤῸC ΓΕΎCΗΤΑΙ ΘΑΝΆ
ΤΟΥ· ἜΠΡΕΠΕ ΓᾺΡ ἈΥΤΩ͂ ΔΙ' ὋΝ ΤᾺ ΠΆΝ
ΤΑ. ΚΑῚ Δ[Ι'ΟΥ͂] ΤᾺ ΠΆΝΤΑ· ΠΟΛΛΟῪC
ΥἹΟῪC ΕἺC ΔΌΞΑΝ ἈΓΑΓΌΝΤΑ· ΤῸΝ ἈΡ
ΧΗΓῸΝ ΤΗ͂C CΡΙ͂ΑC ἈΥΤΩ͂Ν ΔΙΑ ΠΑΘΗ
ΜΆΤΩΝ ΤΕΛΕΙΩ͂CΑΙ· ὍΤΕ ΓΑΡ ἈΓΙΆΖΩΝ
ΚΑῚ ΟἹ ἉΓΙΑΖΌΜΕΝΟΙ. ἘΞ ἘΝῸC ΠΑΝΤΕC·
ΔΙ' ἩΝ ἈΙΤΊΑΝ ὈΥΚ ἘΠΑΙCΧΎΝΕΤΑΙ
ἈΥΤΟῪC ἈΔΕΛΦΟῪC ΚΑΛΕΙΝ· ΛΈΓΩΝ·

HEBR. II, 6—12.

CODEX EPISTULARUM PAULINARUM M
FRAGMENTA HAMBURGENSIA.

Digitized by Google

ἀπαγγελῶ τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελ
φοῖς μου· ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ὑ
μνήσω σε· καὶ πάλιν ἐγὼ ἔσομαι πε
ποιθὼς ἐπ αὐτῷ· καὶ πάλιν· ἰδοὺ
ἐγὼ καὶ τὰ παιδία ἅ μοι ἔδωκεν ὁ
θ̄ς̄· ἐπεὶ οὖν τὰ παιδία κεκοινώ
νηκεν αἵματος καὶ σαρκὸς. καὶ αὐτὸς
παραπλησίως μετέσχε τῶν αὐτῶν·
ἵνα διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τὸν
τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου· τοῦ
τέστιν τὸν διάβολον· καὶ ἀπαλλάξῃ
τούτους ὅσοι φόβῳ θανάτου· διὰ
παντὸς τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δου
λείας· οὐ γὰρ δήπου ἀγγέ
ε̄ λων ἐπιλαμβάνεται· ἀλλὰ σπέρμα
τος ἀβραὰμ ἐπιλαμβάνεται· ὅθεν
ὤφειλε κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς
ὁμοιωθῆναι· ἵνα ἐλεήμων γένηται
καὶ πιστὸς ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν θ̄ν̄
εἰς τὸ ἱλάσκεσθαι τὰς ἁμαρτίας τοῦ
λαοῦ· ἐν ᾧ γὰρ πέπονθεν αὐτὸς πει
ρασθεὶς. δύναται τοῖς πειραζομένοις
βοηθῆσαι· ὅθεν ἀδελφοὶ ἅγιοι κλή

HEBR. II, 12— III, 1.

CODEX EPISTULARUM PAULINARUM M
FRAGMENTA HAMBURGENSIA.

Digitized by Google

ϹΕΩϹ ἘΠΟΥΝΙΟΥ ΜΈΤΟΧΟΙ· ΚΑΤΑΝΟΉ
ϹΑΤΕ ΤῸΝ ἈΠΌϹΤΟΛΟΝ ΚΑῚ ἈΡΧΙΕΡΈΑ ΤΗ͂Ϲ
ὉΜΟΛΟΓΊΑϹ ἩΜΩ͂Ν ΙΝ̅· ΠΙϹΤῸΝ ὌΝΤΑ
ΤΩ͂ ΠΟΙΉϹΑΝΤΙ ἈΥΤΌΝ· ὩϹ ΚΑῚ ΜΩϹΗ͂Ϲ
ἘΝ ὍΛΩ ΤΩ͂ ΟἼΚΩ ἈΥΤΟΥ͂· ΠΛΕΊΟΝΟϹ ΓᾺΡ
ΔΌΞΗϹ ΟὟΤΟϹ ΠΑΡᾺ ΜΩϹΗ͂Ν ἨΞΊΩΤΑΙ·
ΚΑΘΌϹΟΝ ΠΛΕΊΟΝΑ ΤΙΜῊΝ ἜΧΕΙ ΤΟΥ͂ ΟἼ
ΚΟΥ Ὁ ΚΑΤΑϹΚΕΥΆϹΑϹ ἈΥΤΌΝ· ΠΑ͂Ϲ ΓᾺΡ
ΟἾΚΟϹ ΚΑΤΑϹΚΕΥΆΖΕΤΑΙ ὙΠΌ ΤΙΝΟϹ·
Ὁ ΔῈ ΠΆΝΤΑ ΚΑΤΑϹΚΕΥΆϹΑϹ ΘϹ̅· ΚΑῚ ΜΩ
ϹΗ͂Ϲ ΜῈΝ ΠΙϹΤῸϹ ἘΝ ὍΛΩ ΤΩ͂ ΟἼΚΩ ἈΥ
ΤΟΥ͂ ὩϹ ΘΕΡΆΠΩΝ ΕἸϹ ΜΑΡΤΎΡΙΟΝ ΤΩ͂Ν
ΛΑΛΗΘΗϹΟΜΈΝΩΝ· ΧϹ̅ ΔῈ ὩϹ ΥἹῸϹ
ἘΠῚ ΤῸΝ ΟἾΚΟΝ ἈΥΤΟΥ͂· ὋϹ ΟἾΚΟϹ ἘϹΜῈΝ
ἩΜΕΙ͂Ϲ ἘᾺΝ ΤΗΝ ΠΑΡΡΗϹΊΑΝ ΚΑῚ ΤῸ
ΚΑΎΧΗΜΑ ΤΗ͂Ϲ ἘΛΠΊΔΟϹ ΜΈΧΡΙ ΤΈΛΟΥϹ
ΒΕΒΑΊΑΝ ΚΑΤΆϹΧΩΜΕΝ· ΔΙῸ ΚΑ
ς̅ ΘΩϹ ΛΈΓΕΙ ΤῸ ΠΝΕΥ͂ΜΑ ΤῸ ἍΓΙΟΝ· ϹΉΜΕ
› ΡΟΝ ἘᾺΝ ΤΗ͂Ϲ ΦΩΝΗ͂Ϲ ἈΥΤΟΥ͂ ἈΚΟΎϹΗ
› ΤΕ· ΜῊ ϹΚΛΗΡΎΝΗΤΕ ΤᾺϹ ΚΑΡΔΊΑϹ Ὑ
› ΜΩ͂Ν ὩϹ ἘΝ ΤΩ͂ ΠΑΡΑΠΙΚΡΑϹΜΩ͂
› ΚΑΤᾺ ΤῊΝ ἩΜΈΡΑΝ ΤΟΥ͂ ΠΕΙΡΑϹΜΟΥ ἘΝ

HEBR. III, 1—8.

CODEX EPISTULARUM PAULINARUM M
FRAGMENTA HAMBURGENSIA.

Digitized by Google

› ΤΗ ΕΡΗΜΩ· ΟΥ ΕΠΕΙΡΑϹΑΝ ΜΕ ΟΙ ΠΡΕϹ
› ΥΜΩΝ ΕΝ ΔΟΚΙΜΑϹΙΑ· ΚΑΙ ΕΙΔΟΝ
› ΤΑ ΕΡΓΑ ΜΟΥ ΤΕϹϹΑΡΑΚΟΝΤΑ ΕΤΗ· ΔΙΟ
› ΠΡΟϹΩΧΘΙϹΑ ΤΗ ΓΕΝΕΑ ΤΑΥΤΗ· ΚΑΙ ΕΙ
› ΠΟΝ ΑΕΙ ΠΛΑΝΩΝΤΑΙ ΤΗ ΚΑΡΔΙΑ ΑΥ
› ΤΟΙ ΔΕ ΟΥΚ ΕΓΝΩϹΑΝ ΤΑϹ ΟΔΟΥϹ ΜΟΥ.
› ΩϹ ΩΜΟϹΑ ΕΝ ΤΗ ΟΡΓΗ ΜΟΥ ΕΙ ΕΙϹΕΛΕΥ
› ϹΟΝΤΑΙ ΕΙϹ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΑΥϹΙΝ ΜΟΥ·
ΒΛΕΠΕΤΕ ΑΔΕΛΦΟΙ ΜΗΠΟΤΕ ΕϹΤΑΙ ΕΝ
ΤΙΝΙ ΥΜΩΝ· ΚΑΡΔΙΑ ΠΟΝΗΡΑ ΑΠΙ
ϹΤΙΑϹ ΕΝ ΤΩ ΑΠΟϹΤΗΝΑΙ ΑΠΟ ΘΥ
ΖΩΝΤΟϹ· ΑΛΛΑ ΠΑΡΑΚΑΛΕΙΤΕ ΕΑΥ
ΤΟΥϹ ΚΑΘ ΕΚΑϹΤΗΝ ΗΜΕΡΑΝ. ΑΧΡΙ
ΟΥ ΤΟ ϹΗΜΕΡΟΝ ΚΑΛΕΙΤΑΙ· ΙΝΑ ΜΗ
ϹΚΛΗΡΥΝΘΗ ΤΙϹ ΕΞ ΥΜΩΝ ΑΠΑΤΗ
ΤΗϹ ΑΜΑΡΤΙΑϹ· ΜΕΤΟΧΟΙ ΓΑΡ ΤΟΥ ΧΥ
ΓΕΓΟΝΑΜΕΝ ΕΑΝ ΠΕΡ ΤΗΝ ΑΡΧΗΝ ΤΗϹ
ΥΠΟϹΤΑϹΕΩϹ ΜΕΧΡΙ ΤΕΛΟΥϹ ΒΕΒΑΙ
ΑΝ ΚΑΤΑϹΧΩΜΕΝ· ΕΝ ΤΩ ΛΕΓΕϹΘΑΙ ϹΗ
ΜΕΡΟΝ ΕΑΝ ΤΗϹ ΦΩΝΗϹ ΑΥΤΟΥ ΑΚΟΥ
› ϹΗΤΕ. ΜΗ ϹΚΛΗΡΥΝΗΤΕ ΤΑϹ ΚΑΡΔΙ
› ΑϹ ΥΜΩΝ ΕΝ ΤΩ ΠΑΡΑΠΙΚΡΑϹΜΩ·

HEBR. III, 8—15.

CODEX EPISTULARUM PAULINARUM M
FRAGMENTA HAMBURGENSIA.

Digitized by Google

τινὲς γὰρ ἀκούσαντες παρεπίκρανάν· ἀλλ' οὐ πάντες οἱ ἐξελθόντες ἐξ αἰγύπτου δια μωσέως· τίσι δὲ προσώχθισε τεσσαράκοντα ἔτη· οὐχὶ τοῖς ἁμαρτήσασιν· ὧν τὰ κῶλα ἔπεσεν ἐν τῇ ἐρήμῳ; τίσι δὲ ὤμοσεν μὴ εἰσελεύσεσθαι εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ· εἰ μὴ τοῖς ἀπειθήσασι· καὶ βλέπομεν ὅτι οὐκ ἠδυνήθησαν εἰσελθεῖν δι' ἀπιστίαν· φοβηθῶμεν οὖν μήποτε καταλειπομένης ἐπαγγελίας εἰσελθεῖν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ· δοκεῖ τις ἐξ ὑμῶν ὑστερηκέναι· καὶ γὰρ ἐσμὲν εὐηγγελισμένοι. καθάπερ κἀκεῖνοι· ἀλλ' οὐκ ὠφέλησεν ὁ λόγος τῆς ἀκοῆς ἐκείνους μὴ συγκεκερασμένους τῇ πίστει τοῖς ἀκούσασιν· εἰσερχόμεθα οὖν εἰς τὴν κατάπαυσιν· οἱ πιστεύσαντες καθὼς εἴρηκεν ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν

HEBR. III, 16— IV, 3.

CODEX EPISTULARUM PAULINARUM M
FRAGMENTA HAMBURGENSIA.

Digitized by Google

ΒΟΛΗΘΉCΕΤΑΙ· ΚΑῚ ΟὝΤΩC ΦΟΒΕΡΟΝ Η͂Ν
ΤῸ ΦΑΝΤΑΖΌΜΕΝΟΝ· ΜΩCΗ͂C ΕἾΠΕΝ ἘΝ
ΦΟΒΌC ΕἸΜΙ ΚΑῚ ἜΝΤΡΟΜΟC· ἈΛΛᾺ ΠΡΟCΕ
ΛΗΛΎΘΑΤΕ CΙῺΝ ὌΡΕΙ· ΚΑῚ ΠΌΛΕΙ ΘΥ ΖΩ͂
ΤΟC ΙΛΗΜ ἘΠΟΥΝΙΩ· ΚΑῚ ΜΥΡΙΆCΙΝ ἈΓΓΕ
ΛΩΝ ΠΑΝΗΓΎΡΕΙ· ΚΑῚ ἘΚΚΛΗCΊΑ ΠΡΩ
ΤΟΤΌΚΩΝ ἈΠΟΓΕΓΡΑΜΜΈΝΩΝ ἘΝ ΟΥΝΟΙC·
ΚΑῚ ΚΡΙΤΗ͂ ΘΩ ΠΆΝΤΩΝ· ΚΑῚ ΠΝΕΎΜΑ
CΙ ΔΙΚΑΊΩΝ ΤΕΤΕΛΕΙΩΜΈΝΩΝ· ΚΑῚ ΔΙ
ΑΘΉΚΗC ΝΈΑC ΜΕCΊΤΗ ΙΥ· ΚΑῚ ΑἼΜΑΤΙ ῬΑΝ
ΤΙCΜΟΥ͂. ΚΡΕΙ͂ΤΤΟΝ ΛΑΛΟΥ͂ΝΤΙ ΠΑΡᾺ ΤῸΝ
ἌΒΕΛ· ΒΛΈΠΕΤΕ ΜΗ ΠΑΡΑΙΤΉCΗCΘΕ ΤῸΝ
ΛΑΛΟΥ͂ΝΤΑ. ΕἸ ΓᾺΡ ἘΚΕΙ͂ΝΟΙ ΟΥ̓Κ ἜΦΥΓΟΝ
ἘΠῚ ΓΗ͂C ΠΑΡΑΙΤΗCΆΜΕΝΟΙ ΤῸΝ ΧΡΗΜΑΤΊ
ΖΟΝΤΑ. ΠΟΛΛΩ͂ ΜΑ͂ΛΛΟΝ ἩΜΕΙ͂C ΟἹ ΤῸΝ Ἀ
Π' ΟΥΝΟΥ ἈΠΟCΤΡΕΦΌΜΕΝΟΙ· ΟὙ ΦΩΝῊ ΤῊΝ
ΓΗ͂Ν ἘCΆΛΕΥCΕ ΠΟΤΕ· ΝΥ͂Ν ΔῈ ἘΠΉΓΓΕΛ
ΤΑΙ ΛΈΓΩΝ ὍΤΙ ἜΤΙ ἍΠΑΞ ἘΓῺ CΕΊCΩ ΟΥ̓
ΜΌΝΟΝ ΤῊΝ ΓΗ͂Ν. ἈΛΛᾺ ΚΑῚ ΤῸΝ ΟΥΝΟΝ
ΤῸ ΔῈ ἜΤΙ ἍΠΑΞ ΔΗΛΟΙ͂ ΤΩ͂Ν CΑΛΕΥΟΜΈ
ΝΩΝ ΜΕΤΆΘΕCΙΝ ὩC ΠΕΠΟΙΗΜΈΝΩΝ.
ἽΝΑ ΜΕΊΝΗ ΤᾺ ΜῊ CΑΛΕΥΌΜΕΝΑ
ΚΓ ΔΙῸ ΒΑCΙΛΕΊΑΝ ἈCΆΛΕΥΤΟΝ ΠΑΡΑΛΑΜ

HEBR. XII, 20—28.

CODEX EPISTULARUM PAULINARUM M
FRAGMENTA HAMBURGENSIA.

Digitized by Google

ΒΑΝΟΝΤΕϹ. ΕΧΩΜΕΝ ΧΑΡΙΝ ΔΙ ΗϹ ΛΑΤΡΕΥ
ΟΜΕΝ ΕΥΑΡΕϹΤΩϹ ΤΩ ΘΩ ΜΕΤΑ ΕΥΛΑΒΕΙ
ΑϹ· ΚΑΙ ΑΙΔΟΥϹ· ΚΑΙ ΓΑΡ Ο ΘϹ ΗΜΩΝ ΠΥΡ
ΚΑΤΑΝΑΛΙϹΚΟΝ· Η ΦΙΛΑΔΕΛΦΙΑ ΜΕΝΕ
ΤΩ· ΤΗϹ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑϹ ΜΗ ΕΠΙΛΑΝΘΑΝΕ
ϹΘΕ. ΔΙΑ ΤΑΥΤΗϹ ΓΑΡ ΕΛΑΘΟΝ ΤΙΝΕϹ ΞΕ
ΝΙϹΑΝΤΕϹ ΑΓΓΕΛΟΥϹ· ΜΙΜΝΗϹΚΕϹΘΕ
ΤΩΝ ΔΕϹΜΙΩΝ ΩϹ ϹΥΝΔΕΔΕΜΕΝΟΙ. ΤΩ
ΚΑΚΟΧΟΥΜΕΝΩΝ. ΩϹ ΚΑΙ ΑΥΤΟΙ ΟΝΤΕϹ
ΕΝ ϹΩΜΑΤΙ· ΤΙΜΙΟϹ Ο ΓΑΜΟϹ ΕΝ ΠΑϹΙ ΚΑΙ
Η ΚΟΙΤΗ ΑΜΙΑΝΤΟϹ· ΠΟΡΝΟΥϹ ΓΑΡ ΚΑΙ
ΜΟΙΧΟΥϹ ΚΡΙΝΕΙ Ο ΘϹ· ΑΦΛΑΡΓΥΡΟϹ Ο ΤΡΟ
ΠΟϹ ΑΡΚΟΥΜΕΝΟϹ ΤΟΙϹ ΠΑΡΟΥϹΙΝ· ΑΥ
ΤΟϹ ΓΑΡ ΕΙΡΗΚΕΝ ΟΥ ΜΗ ϹΕ ΑΝΩ ΟΥΔ ΟΥ
ΜΗ ϹΕ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΠΩ· ΩϹΤΕ ΘΑΡΡΟΥΝ
ΤΑϹ ΛΕΓΕΙΝ· ΚϹ ΕΜΟΙ ΒΟΗΘΟϹ ΚΑΙ ΟΥ ΦΟ
ΒΗΘΗϹΟΜΑΙ ΤΙ ΠΟΙΗϹΕΙ ΜΟΙ ΑΝΟϹ· ΜΝΗ
ΜΟΝΕΥΕΤΕ ΤΩΝ ΗΓΟΥΜΕΝΩΝ ΥΜΩΝ
ΟΙΤΙΝΕϹ ΕΛΑΛΗϹΑΝ ΥΜΙΝ ΤΟΝ ΛΟΓΟΝ
ΤΟΥ ΘΥ· ΩΝ ΑΝΑΘΕΩΡΟΥΝΤΕϹ ΤΗΝ ΕΚ
ΒΑϹΙΝ ΤΗϹ ΑΝΑϹΤΡΟΦΗϹ ΜΙΜΕΙϹΘΕ ΤΗΝ
ΠΙϹΤΙΝ· ΙϹ ΧϹ ΧΘΕϹ ΚΑΙ ϹΗΜΕΡΟΝ Ο ΑΥ

HEBR. XII, 28— XIII, 8.

CODEX EPISTULARUM PAULINARUM M
FRAGMENTA HAMBURGENSIA.

Digitized by Google

τὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας· διδαχαῖς
ποικίλαις καὶ ξέναις μη παραφέρε
σθε· καλον γὰρ χάριτι βεβαιοῦσθαι
τὴν καρδίαν· οὐ βρώμασιν ἐν οἱς οὐ
κ ὠφελήθησαν οἱ περιπατήσαντες· ἔ
χομεν θυσιαστήριον· ἐξ οὗ φαγεῖν οὐ
κ ἔχουσιν οἱ τῆ σκηνῆ λατρέυοντες
ὧν γὰρ εἰσφέρετε ζώων τὸ αἷμα περὶ
ἁμαρτίας εἰς τὰ ἅγια δια τοῦ ἀρχιερέ
ως. τούτων τὰ σώματα κατακαίεται
ἔξω τῆς παρεμβολῆς· διὸ καὶ ι̅ς̅ ἵνα
ἁγιάση δια τοῦ ἰδίου αἵματος τὸν λα
ὸν. ἔξω τῆς πύλης ἔπαθεν· τοίνυν
ἐξερχώμεθα προς αὐτὸν ἔξω τῆς
παρεμβολῆς τὸν ὀνειδισμὸν αὐτοῦ
φέροντες· οὐ γὰρ ἔχομεν ὧδε μένου
σαν πόλιν. ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐ
πιζητοῦμεν· δι᾽ αὐτοῦ οὖν ἀνα
φέρωμεν θυσίαν αἰνέσεως δια πα̅
τὸς τῶ θ̅ω̅ τοῦτέστι καρπὸν χειλέ
ων ὁμολογόυντων τῶ ὀνόματι αὐ
τοῦ· τῆς δὲ εὐποιΐας καὶ κοινωνί

HEBR. XIII, 8—16.

CODEX EPISTULARUM PAULINARUM M
FRAGMENTA HAMBURGENSIA.

ΑϹ ΜῊ ἘΠΙΛΑΝΘΆΝΕϹΘΕ· ΤΟΙΑΎΤΑΙ ΓᾺΡ
ΘΥϹΊΑΙ ἘΥΕΡΓΕΤΕῖΤΑΙ Ὁ Θ̅Ϲ̅:
ΚΔ ΠΕΙΘΕϹΘΕ ΤΟῖϹ ἩΓΟΥΜΈΝΟΙϹ ὙΜΩΝ ΚΑῚ
ΚΑῚ ὙΠΕΙΚΕΤΕ· ἈΥΤΟΙ ΓᾺΡ ἈΓΡΥΠΝΟΥ
ϹΙΝ ὙΠΕΡ ΤΩ͂Ν ΨΥΧΩ͂Ν ὙΜΩ͂Ν ὩϹ ΛΟΓΟ̅
ἈΠΟΔΏϹΟΝΤΕϹ· ἽΝΑ ΜΕΤΑ ΧΑΡΑ͂Ϲ ΤΟΥ͂ΤΟ
ΠΟΙΩ͂ϹΙ ΚΑῚ ΜΗ ϹΤΕΝΆΖΟΝΤΕϹ ἈΛΥϹΙΤΕ
ΛΕϹ ΓᾺΡ ὙΜΙ͂Ν ΤΟΥ͂ΤΟ· ΠΡΟϹΕΎΧΕϹΘΕ
ΠΕΡΙ ἩΜΩ͂Ν ΠΕΙΘΌΜΕΘΑ ΓΑΡ ὍΤΙ ΚΑ
ΛῊΝ ϹΥΝΕΊΔΗϹΙΝ ἜΧΟΜΕΝ. ἘΝ ΠΑ͂ϹΙ
ΚΑΛΩ͂Ϲ ΘΕΛΟΝΤΕϹ ἈΝΑϹΤΡΈΦΕϹΘΑΙ· ΠΕ
ΡΙϹϹΟΤΈΡΩϹ ΔῈ ΠΑΡΑΚΑΛΩ͂ ΤΟΥ͂ΤΟ ΠΟΙ
Η͂ϹΑΙ. ἽΝΑ ΤΆΧΙΟΝ ἈΠΟΚΑΤΑϹΤΑΘΩ͂ Ὑ
ΜΙ͂Ν· Ὁ ΔΕ Θ̅Ϲ̅ ΤΗ͂Ϲ ΕἸΡΉΝΗϹ Ὁ ἈΝΑΓΑΓῺ̅
ἘΚ ΝΕΚΡΩ͂Ν ΤῸΝ ΠΟΙΜΈΝΑ ΤΩ͂Ν ΠΡΟΒΆ
ΤΩΝ ΤῸΝ ΜΈΓΑΝ· ἘΝ ΑἽΜΑΤΙ ΔΙΑΘΉΚΗϹ
ΑἸΩΝΊΟΥ ΤῸΝ Κ̅Ν̅ ἩΜΩ͂Ν Ι̅Ν̅· ΚΑΤΑΡΤΊϹΑΙ
ὙΜΑ͂Ϲ ἘΝ ΠΑΝΤῚ ἜΡΓΩ ἈΓΑΘΩ͂ ΕἸϹ ΤῸ
ΠΟΙΗ͂ϹΑΙ ΤῸ ΘΈΛΗΜΑ ΑΥ̓ΤΟΥ͂ ΠΟΙΩ͂Ν
ἘΝ ἩΜΙ͂Ν ΤῸ ἘΥΆΡΕϹΤΟΝ ἘΝΏΠΙΟΝ
ἈΥΤΟΥ͂ ΔΙΑ Ι̅Υ̅ Χ̅Υ̅· ὯΙ Ἡ ΔΌΞΑ ΕἸϹ ΤΟΥϹ
ΑἸΩΝΑϹ ΤΩ͂Ν ΑἸΏΝΩΝ ἈΜΉΝ· ΠΑ
ΡΑΚΑΛΩ͂ ΔῈ ὙΜΑ͂Ϲ ἈΔΕΛΦΟῚ ἈΝΈΧΕϹΘΕ

HEBR. XIII, 16—22.

CODEX EPISTULARUM PAULINARUM M
FRAGMENTA HAMBURGENSIA.

Digitized by Google

ΤΟΥ͂ ΛΌΓΟΥ ΤΗ͂Ϲ ΠΑΡΑΚΛΉϹΕΩϹ· ΚΑῚ
ΓᾺΡ ΔΙΑ ΒΡΑΧΈΩΝ ἘΠΕϹΤΕΙΛΑ ὙΜΙ͂Ν·
ΓΙΝΏϹΚΕΤΕ ΤῸΝ ἈΔΕΛΦῸΝ ἩΜΩ͂Ν
ΤΙΜΌΘΕΟΝ ἈΠΟΛΕΛΥΜΈΝΟΝ· ΜΕ
Θ ΟὙ ἘᾺΝ ΤΆΧΙΟΝ
ἜΡΧΗΤΑΙ ὌΨΟΜΑΙ
ὙΜΑ͂Ϲ. ἈϹΠΆϹΑ
ϹΘΕ ΠΆΝΤΑϹ ΤΟῪϹ
ἩΓΟΥΜΈΝΟΥϹ
ὙΜΩ͂Ν ΚΑῚ
ΠΑΝΤΑϹ
ΤΟῪϹ ΑΓΊΟΥϹ· ἈϹΠΆ
ΖΟΝΤΑΙ ὙΜΑ͂Ϲ ΟἹ ἈΠῸ
ΤΗ͂Ϲ ἸΤΑΛΊΑϹ· Ἡ ΧΆΡΙϹ ΜΕΤΑ
ΠΆΝΤΩΝ ὙΜΩ͂Ν ἈΜΉΝ·
> > > > >

HEBR. XIII, 22—25.

CODEX EPISTULARUM PAULINARUM M
FRAGMENTA HAMBURGENSIA.

Digitized by Google

ϹΑΛΠΙϹΕΙ ΓΑΡ· ΚΑΙ ΟΙ ΝΕΓΡΟΙ ΕΓΕΡΘΗϹΟ̅
ΤΑΙ ΑΦΘΑΡΤΟΙ. ΚΑΙ ΗΜΕΙϹ ΑΛΛΑΓΗϹΟ
ΜΕΘΑ· ΔΕΙ ΓΑΡ ΤΟ ΦΘΑΡΤΟΝ ΤΟΥΤΟ ΕΝ
ΔΥϹΑϹΘΑΙ ΑΦΘΑΡϹΙΑΝ· ΚΑΙ ΤΟ ΘΝΗΤΟΝ
ΤΟΥΤΟ ΕΝΔΥϹΑϹΘΑΙ ΑΘΑΝΑϹΙΑΝ· Ο
Τ'ΑΝ ΔΕ ΤΟ ΘΝΗΤΟΝ ΤΟΥΤΟ ΕΝΔΥϹΗΤΑΙ
ΑΘΑΝΑϹΙΑΝ· ΤΟΤΕ ΓΕΝΗϹΕΤΑΙ Ο ΛΟΓΟϹ
Ο ΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟϹ· ΚΑΤΕΠΟΘΗ Ο ΘΑΝΑΤΟϹ
ΕΙϹ ΝΙΚΟϹ· ΠΟΥ ϹΟΥ ΘΑΝΑΤΕ ΤΟ ΝΙΚΟϹ·
ΠΟΥ ϹΟΥ ΑΔΗ ΤΟ ΚΕΝΤΡΟΝ· ΤΟ ΔΕ ΚΕΝ
ΤΡΟΝ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ Η ΑΜΑΡΤΙΑ· Η ΔΕ
ΔΥΝΑΜΙϹ ΤΗϹ ΑΜΑΡΤΙΑϹ Ο ΝΟΜΟϹ·
ΤΩ ΔΕ Θ̅Ω̅ ΧΑΡΙϹ ΤΩ ΔΙΔΟΝΤΙ ΗΜΙΝ
ΤΟ ΝΙΚΟϹ ΔΙΑ Ι̅Υ̅ Χ̅Υ̅ ΤΟΥ Κ̅Υ̅ ΗΜΩΝ·
ΩϹΤΕ ΑΔΕΛΦΟΙ ΜΟΥ ΑΓΑΠΗΤΟΙ· ΕΔΡΑΙ
ΟΙ ΓΙΝΕϹΘΕ· ΑΜΕΤΑΚΙΝΗΤΟΙ· ΠΕΡΙϹ
ϹΕΥΟΝΤΕϹ ΕΝ ΤΩ ΕΡΓΩ ΤΟΥ Κ̅Υ̅ ΠΑΝ
ΤΟΤΕ· ΕΙΔΟΤΕϹ ΟΤΙ Ο ΚΟΠΟϹ ΥΜΩΝ
ΟΥΚ ΕϹΤΙ ΚΕΝΟϹ ΕΝ Κ̅Ω̅:

I. COR. XV, 52—58.

CODEX EPISTULARUM PAULINARUM H
FRAGMENTA LONDINENSIA.

Digitized by Google

Περὶ δὲ τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους
ὥσπερ διέταξα ταῖς ἐκκλησίαις τῆς
γαλατίας· οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιή
σατε κατὰ μίαν σαββάτων· ἕ
καστος ὑμῶν παρ' ἑαυτῷ τιθέτω
θησαυρίζων ὅτι ἐὰν εὐοδωθῆ·
ἵνα μὴ ὅτ' ἂν ἔλθω τότε λογίαι
γίνωνται· ὅτ' ἂν δὲ παραγένω
μαι. οὓς ἐὰν δοκιμάσητε. δι επι
στολῶν τούτους πέμψω ἀπε
νεγκεῖν τὴν χάριν ὑμῶν εἰς
ἰερουσαλήμ· ἐὰν δὲ ἄξιον ἦ
τοῦ κἀμὲ πορεύεσθαι. σὺν ἐμοὶ
πορεύσονται· ἐλεύσομαι δὲ
πρὸς ὑμᾶς. ὅτ' ἂν μακεδονί
αν διέλθω· μακεδονίαν γὰρ
διέρχομαι. πρὸς ὑμᾶς δὲ τυ
χὸν καταμενῶ ἢ παραχειμά
σω ἵνα ὑμεῖς με προπέμψητε

I. COR. XVI, 1—6.

CODEX EPISTULARUM PAULINARUM M
FRAGMENTA LONDINENSIA.

Digitized by Google

ΟΥ̓ ἘᾺΝ ΠΟΡΕΎΟΜΑΙ· ΟΥ̓ ΘΈΛΩ ΓΑΡ Ὑ
ΜᾶΣ ἌΡΤΙ ἘΝ ΠΑΡΌΔΩ ἸΔΕῖΝ· ἘΛ
ΠΊΖΩ ΓΑΡ ΧΡΌΝΟΝ ΤΙΝᾺ ἘΠΙΜΕῖ
ΝΑΙ ΠΡῸΣ ὙΜᾶΣ ἘᾺΝ Ὁ Κ̅Σ̅ ἘΠΙΤΡΈΨΗ·
ἘΠΙΜΕΝῶ ΔῈ ἘΝ ἘΦΈΣΩ ἝΩΣ ΤῆΣ
ΠΕΝΤΗΚΟΣΤῆΣ· ΘΎΡΑ ΓΆΡ ΜΟΙ ἈΝΈ
ΩΓΕ ΜΕΓΆΛΗ ΚΑῚ ἘΝΕΡΓΉΣ. ΚΑῚ ἈΝ
ΤΙΚΕΊΜΕΝΟΙ ΠΟΛΛΟΊ· ἘᾺΝ ΔῈ ἘΛ
ΘΗ ΤΙΜΌΘΕΟΣ· ΒΛΈΠΕΤΕ ἽΝΑ ἈΦΌΒΩΣ
ΓΈΝΗΤΑΙ ΠΡῸΣ ὙΜᾶΣ· ΤῸ ΓᾺΡ ἜΡΓΟΝ
Κ̅Υ̅ ἘΡΓΆΖΕΤΑΙ ὩΣ ἘΓΏ· ΜΉ ΤΙΣ
ΟΥ̓͂Ν ΑΥ̓ΤῸΝ ἘΞΟΥΘΕΝΉΣΗ· ΠΡΟΠΈΜ
ΨΑΤΕ ΟΥ̓͂Ν ΑΥ̓ΤῸΝ ἘΝ ΕἸΡΉΝΗ. ἽΝΑ ἜΛ
ΘΗ ΠΡΌΣ ΜΕ· ἘΚΔΈΧΟΜΑΙ ΓᾺΡ ΑΥ̓ΤῸ̅
ΜΕΤᾺ ΤῶΝ ἈΔΕΛΦῶΝ· ΠΕΡῚ ΔῈ
ἈΠΟΛΛῶ ΤΟΥ͂ ἈΔΕΛΦΟΥ͂· ΠΟΛΛᾺ
ΠΑΡΕΚΆΛΕΣΑ ΑΥ̓ΤῸΝ ἽΝΑ ἜΛΘΗ ΠΡΟΣ
ὙΜᾶΣ ΜΕΤᾺ ΤῶΝ ἈΔΕΛΦῶΝ·
ΚΑῚ ΠΆΝΤΩΣ ΟΥ̓Κ ἮΝ ΘΈΛΗΜΑ ἽΝΑ

I. COR. XVI, 6—12.

CODEX EPISTULARUM PAULINARUM M
FRAGMENTA LONDINENSIA.

Digitized by Google

ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς· ἐλεύσεται δὲ
ὅταν εὐκαι — — — — — —
— — — — — — — — — —
κραταιοῦσθε· πάντα ὑμῶν ἐν ἀ
γάπῃ γινέσθω· παρακαλῶ δὲ
ὑμᾶς ἀδελφοί· οἴδατε τὴν οἰ
κίαν στεφανᾶ ὅτι ἔστιν ἀπαρ
χὴ τῆς ἀχαΐας· καὶ εἰς διακονί
αν τοῖς ἁγίοις ἔταξαν ἑαυτούς·
ἵνα ὑμεῖς ὑποτάσσησθε τοῖς τοιού
τοις καὶ παντὶ τῷ συνεργοῦντι
καὶ κοπιῶντι· χαίρω δὲ ἐπὶ
τῇ παρουσίᾳ στεφανᾶ· καὶ φουρ
τουνάτου καὶ ἀχαϊκοῦ· ὅτι τὸ
ὑμέτερον ὑστέρημα αὐτοὶ ἀνε
πλήρωσαν· ἀνέπαυσαν γὰρ τὸ
ἐμὸν π̅ν̅α̅ καὶ τὸ ὑμῶν· ἐπιγι
νώσκετε οὖν τοὺς τοιούτους·
ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησί

I COR. XVI, 12—19.

CODEX EPISTULARUM PAULINARUM M
FRAGMENTA LONDINENSIA.

ΑΙ ΤΗ͂Ϲ ἈϹΊΑϹ· ἈϹΠΆΖΟΝΤΑΙ ὙΜΑ͂Ϲ ΠΟΛ
ΛᾺ ἘΝ Κ̅Ω̅ ἈΚΎΛΑϹ ΚΑῚ ΠΡΊϹΚΑ ϹῪΝ
ΤΗ͂ ΚΑΤ ΟἾΚΟΝ ἈΥΤΩ͂Ν ἘΚΚΛΗϹΊΑ·
ἈϹΠΆΖΟΝΤΑΙ ὙΜΑ͂Ϲ ΟἹ ἈΔΕΛΦΟῚ
ΠΆΝΤΕϹ· ἈϹΠΆϹΑϹΘΕ ἈΛΛΉΛΟΥϹ
ἘΝ ΦΙΛΉΜΑΤΙ ἉΓΊΩ· Ὁ ἈϹΠΑϹΜῸϹ
ΤΗ͂ ἘΜῊ ΧΕΙΡῚ ΠΑΎΛΟΥ· ΕἼ ΤΙϹ ΟΥ̓
ΦΙΛΕΙ͂ ΤῸΝ Κ̅Ν̅ ἬΤΩ ἈΝΆΘΕΜΑ·
ΜΑΡΑΝΑΘΆ· Ἡ ΧΆΡΙϹ ΤΟΥ͂ Κ̅Υ̅ Ι̅Υ̅
Χ̅Υ̅ ΜΕΘ ὙΜΩ͂Ν· Ἡ ἈΓΆΠΗ ΜΟΥ ΜΕ
ΤᾺ ΠΆΝΤΩΝ ὙΜΩ͂Ν ἘΝ Χ̅Ω̅ Ι̅Υ̅:—
> > > > > > > > > >
Ἡ ΠΡῸϹ ΚΟΡΙΝΘΊΟΥϹ Α̅ ἘΠΙϹΤΟΛῊ
ἘΚΤΕΘΕΙ͂ϹΑ ὩϹ ἘΝ ΠΊΝΑΚΙ:—
ΠΑΥ͂ΛΟϹ ἈΠΌϹΤΟΛΟϹ Χ̅Υ̅ Ι̅Υ̅ ΔΙᾺ ΘΕΛΉ
ΜΑΤΟϹ Θ̅Υ̅· ΚΑῚ ΤΙΜΌΘΕΟϹ Ὁ ἈΔΕΛΦῸϹ
ΤΗ͂Ι ἘΚΚΛΗϹΊΑ ΤΟΥ͂ Θ̅Υ̅ ΤΗ͂ ΟΥ̓͂ϹΗ ἘΝ ΚΟ
ΡΊΝΘΩ ϹῪΝ ΤΟΙ͂Ϲ ἉΓΊΟΙϹ ΠΑ͂ϹΙ ΤΟΙ͂Ϲ
ΟΥ̓͂ϹΙΝ ἘΝ ὍΛΗ ΤΗ͂ ἈΧΑΐΑ· ΧΆΡΙϹ Υ̓

I. COR. XVI, 19— II. COR. I, 2.

CODEX EPISTULARUM PAULINARUM M
FRAGMENTA LONDINENSIA.

Digitized by Google

ΜΙ͂Ν ΚΑῚ ΕἸΡΉΝΗ ἈΠῸ ΘΥ ΠΡϹ ἩΜΩ͂Ν
ΚΑῚ ΚΥ ΙΥ ΧΥ — — — — — — ΚΑῚ
— — — — — — — — — — — —
ΤΩ͂Ν ΟἸΚΤΙΡΜΩ͂Ν ΚΑῚ ΘϹ ΠΆϹΗϹ
ΠΑΡΑΚΛΉϹΕΩϹ· Ὁ ΠΑΡΑΚΑΛΩΝ
ἩΜΑ͂Ϲ ἘΠῚ ΠΆϹΗ ΤΗ͂Ι ΘΛΊΨΕΙ· ΕἸϹ ΤῸ
ΔΎΝΑϹΘΑΙ ἩΜΑ͂Ϲ ΠΑΡΑΚΑΛΕΙ͂Ν
ΤΟῪϹ ἘΝ ΠΆϹΗ ΘΛΊΨΕΙ ΔΙᾺ ΤΗ͂Ϲ ΠΑ
ΡΑΚΛΉϹΕΩϹ ἯϹ ΠΑΡΕΚΑΛΟΎΜΕ
ΘΑ ΑὐΤΟῚ ὙΠῸ ΤΟΥ͂ ΘΥ· ὍΤΙ ΚΑΘῺϹ
ΠΕΡΙϹϹΕΎΕΙ ΤᾺ ΠΑΘΉΜΑΤΑ ΤΟΥ͂ ΧΥ
ΕἸϹ ἩΜΑ͂Ϲ. ΟὝΤΩϹ ΔΙᾺ ΤΟΥ͂ ΧΥ ΠΕ
ΡΙϹϹΕΎΕΙ ΚΑῚ Ἡ ΠΑΡΆΚΛΗϹΙϹ ἩΜΩ͂Ν
ΕἼΤΕ ΔῈ ΘΛΙΒΌΜΕΘΑ ὙΠῈΡ ΤΗ͂Ϲ Ὑ
ΜΩ͂Ν ΠΑΡΑΚΛΉϹΕΩϹ ΚΑῚ ϹΡΙΑϹ·
ΕἼΤΕ ΠΑΡΑΚΑΛΟΎΜΕΘΑ. ὙΠῈΡ ΤΗ͂Ϲ
ὙΜΩ͂Ν ΠΑΡΑΚΛΉϹΕΩϹ ΤΗ͂Ϲ ἘΝΕΡ
ΓΟΥΜΈΝΗϹ ἘΝ ὙΠΟΜΟΝΗ͂ ΤΩ͂Ν ΑὐΤΩΝ
ΠΑΘΗΜΆΤΩΝ Ὧ͂Ν ΚΑῚ ἩΜΕΙ͂Ϲ ΠΆϹΧΟ

II. COR. I, 2—6.

CODEX EPISTULARUM PAULINARUM M
FRAGMENTA LONDINENSIA.

Digitized by Google

ΜΕΝ ΚΑΙ Η ΕΛΠΙϹ ΗΜΩΝ ΒΕΒΑΙΑ Υ
ΠΕΡ ΥΜΩΝ· ΕΙΔΟΤΕϹ ΟΤΙ ΩϹ ΚΟΙΝΩ
ΝΟΙ ΕϹΤΕ ΤΩΝ ΠΑΘΗΜΑΤΩΝ. ΟΥΤΩϹ
ΚΑΙ ΤΗϹ ΠΑΡΑΚΛΗϹΕΩϹ· ΟΥ ΓΑΡ ΘΕ
ΛΟΜΕΝ ΥΜΑϹ ΑΓΝΟΕΙΝ ΑΔΕΛΦΟΙ
ΥΠΕΡ ΤΗϹ ΘΛΙΨΕΩϹ ΗΜΩΝ ΤΗϹ ΓΕ
ΝΟΜΕΝΗϹ ΕΝ ΤΗ ΑϹΙΑ ΟΤΙ ΚΑΘ Υ
ΠΕΡΒΟΛΗΝ ΥΠΕΡ ΔΥΝΑΜΙΝ ΕΒΑ
ΡΗΘΗΜΕΝ· ΩϹΤΕ ΕΞΑΠΟΡΗΘΗΝΑΙ
ΗΜΑϹ ΚΑΙ ΤΟΥ ΖΗΝ· ΑΛΛ' ΑΥΤΟΙ ΕΝ Ε
ΑΥΤΟΙϹ ΤΟ ΑΠΟΚΡΙΜΑ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ
ΕϹΧΗΚΑΜΕΝ. ΙΝΑ ΜΗ ΠΕΠΟΙΘΟΤΕϹ
ΩΜΕΝ ΕΦ ΕΑΥΤΟΙϹ ΑΛΛ' ΕΠΙ ΤΩ
Θ̅Ω̅ ΤΩ ΕΓΕΙΡΟΝΤΙ ΤΟΥϹ ΝΕΚΡΟΥϹ
ΟϹ ΕΚ ΤΗΛΙΚΟΥΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ ΕΡΡΥ
ϹΑΤΟ ΗΜΑϹ ΚΑΙ ΡΥΕΤΕ ΕΙϹ ΟΝ ΗΛΠΙΚΑ
ΜΕΝ· ΚΑΙ ΕΤΙ ΡΥϹΕΤΕ ϹΥΝΥΠΟΥΡΓΟΥΝ
ΤΩΝ ΚΑΙ ΥΜΩΝ ΥΠΕΡ ΗΜΩΝ ΤΗ
ΔΕΗϹΕΙ· ΙΝΑ ΕΝ ΠΟΛΛΩ ΠΡΟϹΩΠΩ

II. COR. I, 6—11.

CODEX EPISTULARUM PAULINARUM M
FRAGMENTA LONDINENSIA.

Digitized by Google

ΤΟ ΕΙC ΗΜΑC ΧΑΡΙCΜΑ ΔΙΑ ΠΟΛΛΩ̄
ΕΥΧΑΡΙCΤΗΘΗ ΥΠΕΡ ΗΜΩΝ·
Η ΓΑΡ ΚΑΥΧΗCΙC ΗΜΩΝ ΑΥΤΗ — —
ΤΟ ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ ΤΗC CΥΝΕΙΔΗCΕΩC
ΗΜΩΝ ΟΤΙ ΕΝ ΑΓΙΟΤΗΤΙ ΚΑΙ ΕΙΛΙ
ΚΡΙΝΕΙΑ ΤΟΥ ΘΥ· ΚΑΙ ΟΥΚ ΕΝ CΟΦΙΑ
CΑΡΚΙΚΗ· ΑΛΛ' ΕΝ ΧΑΡΙΤΙ ΘΥ ΑΝΕ
CΤΡΑΦΗΜΕΝ ΕΝ ΤΩ ΚΟCΜΩ· ΠΕ
ΡΙCCΟΤΕΡΩC ΔΕ ΠΡΟC ΥΜΑC· ΟΥ
ΓΑΡ ΑΛΛΑ ΓΡΑΦΟΜΕΝ ΥΜΙΝ· ΑΛΛ'
Η Α ΑΝΑΓΙΝΩCΚΕΤΕ. Η ΚΑΙ ΕΠΙΓΙ
ΝΩCΚΕΤΕ· ΕΛΠΙΖΩ ΔΕ ΟΤΙ ΚΑΙ
ΕΩC ΤΕΛΟΥC ΕΠΙΓΝΩCΕCΘΕ· ΚΑ
ΘΩC ΚΑΙ ΕΠΕΓΝΩΤΕ ΗΜΑC ΑΠΟ ΜΕ
ΡΟΥC ΟΤΙ ΚΑΥΧΗΜΑ ΥΜΩΝ ΕCΜΕΝ
ΚΑΘΑΠΕΡ ΚΑΙ ΥΜΕΙC ΗΜΩΝ ΕΝ ΤΗ
ΗΜΕΡΑ ΤΟΥ ΚΥ ΗΜΩΝ ΙΥ ΧΥ· ΚΑΙ
ΤΑΥΤΗ ΤΗ ΠΕΠΟΙΘΗCΕΙ ΕΒΟΥΛΟΜΗ̄
ΠΡΟΤΕΡΟΝ ΠΡΟC ΥΜΑC ΕΛΘΕΙΝ ΙΝΑ

II. COR. I, 11—15.

CODEX EPISTULARUM PAULINARUM M
FRAGMENTA LONDINENSIA.

Digitized by Google

ϹΌΜΕΘΑ. ἈΛΛᾺ ΚΑΤᾺ ΤῸ ΜΈΤΡΟΝ
ΤΟΥ͂ ΚΑΝΌΝΟϹ ὍϹΟΥ ἘΜΈΤΡΗϹΕΝ ἩΜΙ͂
Ὁ ΘϹ̄ ΜΈΤΡΟΥ ἘΦΙΚΈϹΘΑΙ ἌΧΡΙ ΚΑῚ
ὙΜΩ͂Ν· ΟΥ̓ ΓᾺΡ ὩϹ ΜῊ ἘΦΙΚΝΟΎΜΕ
ΝΟΙ ΕἸϹ ὙΜΑ͂Ϲ ὙΠΕΡΕΚΤΕΊΝΟΜΕΝ Ἐ
ΑΥΤΟΎϹ· ἌΧΡΙ ΓᾺΡ ΚΑῚ ὙΜΩ͂Ν Ἐ
ΦΘΆϹΑΜΕΝ ἘΝ ΤΩ͂ ΕΥ̓ΑΓΓΕΛΊΩ
ΤΟΥ͂ ΧΥ̅. ΟΥ̓Κ ΕἸϹ ΤᾺ ἌΜΕΤΡΑ ΚΑΥΧΏ
ΜΕΝΟΙ ἘΝ ἈΛΛΟΤΡΊΟΙϹ ΚΌΠΟΙϹ· ἘΛ
ΠΊΔΑ ἜΧΟΝΤΕϹ· ΑΥ̓ΞΑΝΟΜΈΝΗϹ ΤΗ͂Ϲ
ΠΊϹΤΕΩϹ ὙΜΩ͂Ν ἘΝ ὙΜΙ͂Ν ΜΕΓΑ
ΛΥΝΘΗ͂ΝΑΙ ΚΑΤᾺ ΤῸΝ ΚΑΝΌΝΑ Ἡ
ΜΩ͂Ν ΕἸϹ ΠΕΡΙϹϹΕΊΑΝ ΕἸϹ ΤᾺ ὙΠῈΡ Ἐ
ΚΕΙ͂ΝΑ ὙΜΩ͂Ν ΕΥ̓ΑΓΓΕΛΊϹΑϹΘΑΙ·
ΟΥ̓Κ ἘΝ ἈΛΛΟΤΡΊΩ ΚΑΝΌΝΙ ΕἸϹ ΤᾺ
ἝΤΟΙΜΑ ΚΑΥΧΉϹΑϹΘΑΙ· Ὁ ΔῈ ΚΑΥ
ΧΏΜΕΝΟϹ. ἘΝ ΚΩ̅ ΚΑΥΧΆϹΘΩ· ΟΥ̓ ΓᾺΡ
Ὁ ἙΑΥΤῸΝ ϹΥΝΙϹΤΆΝΩΝ ἘΚΕΙ͂ΝΟϹ Ἐ
ϹΤῚ ΔΌΚΙΜΟϹ. Ἀ[ΛΛᾺ] ὋΝ Ὁ ΚϹ̄ ϹΥΝΊϹΤΗϹΙ

Digitized by Google

Ὄφελον ἀνείχεσθέ μου μικρόν τι
— — — ἀλλὰ καὶ ἀνέχεσθε
— — — — — — — — — — —
— — — γὰρ ὑμᾶς ἑνὶ ἀνδρὶ παρ—
νον ἁγνὴν παραστῆσαι τῷ ΧΩ·
φοβοῦμαι δὲ μή πως ὡς ὁ ὄφις
ἐξηπάτησεν εὔαν ἐν τῇ πανουρ
γία αὐτοῦ. οὕτως φθαρῇ τὰ νο
ήματα ὑμῶν ἀπὸ τῆς ἁπλότη
τος τῆς εἰς ΧΝ· εἰ μὲν γὰρ ὁ ἐρχό
μενος ἄλλον ΙΝ κηρύσσει ὃν οὐ
κ ἐκηρύξαμεν. ἢ ΠΝΑ ἕτερον
λαμβάνετε ὃ οὐκ ἐλάβετε. ἢ
εὐαγγέλιον ἕτερον ὃ οὐκ ἐδέξα
σθαι καλῶς ἀνείχεσθε· λογί
ζομαι γὰρ μηδὲν ὑστερηκέ
ναι τῶν ὑπὲρ λίαν ἀποστόλων·
εἰ δὲ καὶ ἰδιώτης τῷ λόγω
ἀλλ' οὐ τῇ γνώσει. ἀλλ' ἐν παν

II. COR. XI, 1—6.

CODEX EPISTULARUM PAULINARUM M
FRAGMENTA LONDINENSIA.

ΤΙ ΦΑΝΕΡΩϹΑΝΤΕϹ ΕΑΥΤΟΥϹ ΕΝ
ΠΑϹΙΝ ΥΜΑϹ· Η ΑΜΑΡΤΙΑΝ ΕΠΟΙ
ΗϹΑ ΕΜΑΥΤΟΝ ΤΑΠΕΙΝΩΝ. ΙΝΑ
ΥΜΕΙϹ ΥΨΩΘΗΤΕ· ΟΤΙ ΔΩΡΕΑΝ
ΤΟ ΤΟΥ Θ̅Υ̅ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΕΥΗΓΓΕ
ΛΙϹΑΜΗΝ ΥΜΙΝ· ΑΛΛΑϹ ΕΚΚΛΗ
ϹΙΑϹ ΕϹΥΛΗϹΑ· ΛΑΒΩΝ ΟΨΩΝΙΟ̅
ΠΡΟϹ ΤΗΝ ΥΜΩΝ ΔΙΑΚΟΝΙΑΝ·
ΚΑΙ ΠΑΡΩΝ ΠΡΟϹ ΥΜΑϹ ΚΑΙ ΥϹΤΕ
ΡΗΘΕΙϹ ΟΥ ΚΑΤΕΝΑΡΚΗϹΑ ΟΥΘΕ
ΝΟϹ· ΤΟ ΓΑΡ ΥϹΤΕΡΗΜΑ ΜΟΥ ΠΡΟϹ
ΑΝΕΠΛΗΡΩϹΑΝ ΟΙ ΑΔΕΛΦΟΙ ΕΛ
ΘΟΝΤΕϹ ΑΠΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑϹ. ΚΑΙ ΕΝ
ΠΑΝΤΙ ΑΒΑΡΗ ΕΜΑΥΤΟΝ ΥΜΙΝ
ΕΤΗΡΗϹΑ ΚΑΙ ΤΗΡΗϹΩ· ΕϹΤΙΝ Α
ΛΗΘΕΙΑ Χ̅Υ̅ ΕΝ ΕΜΟΙ· ΟΤΙ Η ΚΑΥΧΗ
ϹΙϹ ΑΥΤΗ ΟΥ ΦΡΑΓΗϹΕΤΑΙ ΕΙϹ ΕΜΕ
ΕΝ ΤΟΙϹ ΚΛΙΜΑϹΙ ΤΗϹ ΑΧΑΙΑϹ·
— — — ΟΤΙ ΟΥΚ — — — —

II. COR. XI, 6—11.

CODEX EPISTULARUM PAULINARUM M
FRAGMENTA LONDINENSIA.

Digitized by Google

— — — Ν· ὁ δὲ — — — —
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — οἱ γὰρ
τοιοῦτοι ψευδαπόστολοι· ἐρ
γάται δόλιοι· μετασχηματι
ζόμενοι εἰς ἀποστόλους χυ̅·
καὶ οὐ θαυμαστόν· αὐτὸς γὰρ
ὁ σατανᾶς μετασχηματίζε
ται εἰς ἄγγελον φωτός· οὐ μέ
γα οὖν εἰ καὶ οἱ διάκονοι αὐτοῦ
μετασχηματίζονται ὡς διά
κονοι δικαιοσύνης· ὧν τὸ τέ
λος ἔσται κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶ̅·
πάλιν λέγω μή τίς με δόξη
ἄφρονα εἶναι· εἰ δὲ μήγε
κἂν ὡς ἄφρονα δέξασθέ με·
ἵνα κἀγὼ μικρόν τι καυχή

II. COR. XI, 12—16.

CODEX EPISTULARUM PAULINARUM M
FRAGMENTA LONDINENSIA.

ϹΩΜΑΙ· Ὃ ΛΑΛΩ͂. ΟΥ̓ ΛΑΛΩ͂ ΚΑΤᾺ
ΚΝ̅. Ἀ - - ὩϹ ἘΝ ἈΦΡΟϹΎΝΗ. ἘΝ ΤΑΎ
ΤΗ ΤΗ͂ ῩΠΟϹΤΆϹΕΙ ΤΗ͂Ϲ ΚΑΥΧΉϹΕΩϹ·
ἘΠΕῚ ΠΟΛΛΟῚ ΚΑΥΧΩ͂ΝΤΑΙ ΚΑΤᾺ ΤἨ̅
ϹΆΡΚΑ. ΚἈΓῺ ΚΑΥΧΉϹΟΜΑΙ· ἩΔΈ
ΩϹ ΓᾺΡ ἈΝΈΧΕϹΘΕ ΤΩ͂Ν ἈΦΡΌΝΩ̅
ΦΡΌΝΙΜΟΙ ὌΝΤΕϹ· ἈΝΈΧΕϹΘΕ ΓᾺΡ
ΕἼ ΤΙϹ ῩΜΑ͂Ϲ ΚΑΤΑΔΟΥΛΟΙ͂· ΕἼ ΤΙϹ
ΚΑ — — — ΤΙϹ ΛΑΜΒΆΝΕΙ. ΕἼ ΤΙϹ
ἘΠΑΊΡΕΤΑΙ· ΕἼ ΤΙϹ ῩΜΑ͂Ϲ ΕἸϹ ΠΡΌ
ϹΩΠΟΝ ΔΈΡΕΙ· ΚΑΤᾺ ἈΤΙΜΊΑΝ ΛΈΓΩ
ὩϹ ὍΤΙ ἩΜΕΙ͂Ϲ ἨϹΘΕΝΉϹΑΜΕΝ· ἘΝ Ὧ
Δ᾽ ἊΝ ΤΙϹ ΤΟΛΜΑ͂· ἘΝ ἈΦΡΟϹΎΝΗ ΛΈ
ΓΩ· ΤΟΛΜΩ͂ ΚἈΓῺ· ἙΒΡΑΙ͂ΟΙ ΕἸϹΙ̅
ΚἈΓῺ· ἸϹΡΑΗΛΊΤΑΙ ΕἸϹΙ. ΚἈΓῺ·
ϹΠΈΡΜΑ ἈΒΡΑΆΜ ΕἸϹΙ. ΚἈΓῺ· ΔΙ
ΆΚΟΝΟΙ ΧΥ̅ ΕἸϹΙ. ΠΑΡΑΦΡΟΝΩ͂Ν ΛΑ
ΛΩ͂. ῩΠῈΡ ἘΓῺ· ἘΝ ΚΌΠΟΙϹ ΠΕΡΙϹ
ϹΟΤΈΡΩϹ. ἘΝ ΠΛΗΓΑΙ͂Ϲ ῩΠΕΡΒΑΛ

II. COR. XI, 16—23.

CODEX EPISTULARUM PAULINARUM M
FRAGMENTA LONDINENSIA.

Digitized by Google

ΛΟΝΤΩϹ· ΕΝ ΦΥΛΑΚΑΙϹ ΠΕΡΙϹϹΟ
ΤΕΡΩϹ· ΕΝ ΘΑΝΑΤΟΙϹ ΠΟΛΛΑΚΙϹ·
— — — — — — — — — — — —
— — ΚΟΝΤΑ ΠΑΡΑ ΜΙΑΝ ΕΛΑ
ΒΟΝ· ΤΡΙϹ ΕΡΡΑΒΔΙϹΘΗΝ· ΑΠΑΞ
ΕΛΙΘΑϹΘΗΝ· ΤΡΙϹ ΕΝΑΥΑΓΗϹΑ·
ΝΥΧΘΗΜΕΡΟΝ ΕΝ ΤΩ ΒΥΘΩ
ΠΕΠΟΙΗΚΑ· ΟΔΟΙΠΟΡΙΑΙϹ ΠΟΛ
ΛΑΚΙϹ· ΚΙΝΔΥΝΟΙϹ ΠΟΤΑ
ΜΩΝ· ΚΙΝΔΥΝΟΙϹ ΛΗϹΤΩΝ·
ΚΙΝΔΥΝΟΙϹ ΕΚ ΓΕΝΟΥϹ·
ΚΙΝΔΥΝΟΙϹ ΕΞ ΕΘΝΩΝ· ΚΙΝ
ΔΥΝΟΙϹ ΕΝ ΠΟΛΕΙ· ΚΙΝΔΥΝΟΙϹ
ΕΝ ΕΡΗΜΙΑ. ΚΙΝΔΥΝΟΙϹ ΕΝ
ΘΑΛΑϹϹΗ· ΚΙΝΔΥΝΟΙϹ ΕΝ
ΨΕΥΔΑΔΕΛΦΟΙϹ· ΕΝ ΚΟΠΩ
ΚΑΙ ΜΟΧΘΩ· ΕΝ ΑΓΡΥΠΝΙΑΙϹ
ΠΟΛΛΑΚΙϹ· ΕΝ ΛΙΜΩ ΚΑΙ ΔΙ
ΨΕΙ· ΕΝ ΝΗϹΤΕΙΑΙϹ ΠΟΛΛΑΚΙϹ·

ἘΝ ΨΎΧΕΙ ΚΑῚ ΓΥΜΝΌΤΗΤΙ·
ΧΩΡΊC ΤΩ͂Ν ΠΑΡΕΚΤΌC· Ἡ ἘΠΙ
CΎCΤΑCΊC ΜΟΥ Ἡ ΚΑΘ ΗΜΈΡΑΝ·
Ἡ ΜΈΡΙΜΝΑ ΠΑCΩ͂Ν ΤΩ͂Ν ἘΚ
ΚΛΗCΙΩ͂Ν· ΤΊC ἈCΘΕΝΕΙ͂ ΚΑῚ
ΟΥ̓Κ ἈCΘΕΝΩ͂· ΤΊC CΚΑΝΔΑΛΊ
ΖΕΤΑΙ. ΚΑῚ ΟΥ̓Κ ἘΓῺ ΠΥΡΟΥ͂
ΜΑΙ· ΕἸ ΚΑΥΧΑ͂CΘΑΙ ΔΕΙ͂, ΤᾺ
ΤΗ͂C ἈCΘΕΝΕΊΑC ΜΟΥ ΚΑΥΧΉ
CΟΜΑΙ· Ὁ Θ̅C̅ ΚΑῚ Π̅Η̅Ρ̅ ΤΟΥ͂ Κ̅Υ̅
ἩΜΩ͂Ν Ι̅Υ̅ Χ̅Υ̅ ΟἾΔΕΝ. Ὁ ὨΝ ΕΥ
ΛΟΓΗΤῸC ΕἸC ΤΟῪC ΑἸΩ͂ΝΑC,
ὍΤΙ ΟΥ̓ ΨΕΎΔΟΜΑΙ· ἘΝ ΔΑ
ΜΑCΚΩ͂ Ὁ ἘΘΝΆΡΧΗC ἉΡΈΤΑ
ΤΟΥ͂ ΒΑCΙΛΈΩC. ἘΦΡΟΎΡΕΙ
ΤῊΝ ΔΑΜΑCΚΗΝΩ͂Ν ΠΌΛΙΝ
ΠΙΆCΑΙ ΜΕ ΘΈΛΩΝ· ΚΑῚ ΔΙᾺ
ΘΥΡΊΔΟC ἘΝ CΑΡΓΆΝῌ ἘΧΑ
ΛΆCΘΗΝ ΔΙᾺ ΤΟΥ͂ ΤΕΊΧΟΥC

II. COR. XI, 27—33.

CODEX EPISTULARUM PAULINARUM M
FRAGMENTA LONDINENSIA.

Digitized by Google

ΚΑΙ ΕΞΕΦΥΓΟΝ ΤΑΣ ΧΕΙΡΑΣ ΑΥΤΟΥ·
ΚΑΥΧΑΣΘΑΙ ΔΗ ΟΥ ΣΥΜΦ — — —
— — — — — — — — — — — —
ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ ΚΥ· ΟΙ — — —
ΕΝ ΧΩ ΠΡΟ ΕΤΩΝ ΔΕΚΑΤΕΣΣΑ
ΡΩΝ. ΕΙΤΕ ΕΝ ΣΩΜΑΤΙ ΟΥΚ ΟΙ
ΔΑ· ΕΙΤΕ ΕΚΤΟΣ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΟΥ
Κ ΟΙΔΑ· Ο ΘΣ ΟΙΔΕΝ ΑΡΠΑΓΕΝΤΑ
ΤΟΝ ΤΟΙΟΥΤΟΝ ΕΩΣ ΤΡΙΤΟΥ ΟΥ
ΡΑΝΟΥ· ΚΑΙ ΟΙΔΑ ΤΟΝ ΤΟΙΟΥΤΟΝ
ΑΝΘΡΩΠΟΝ· ΕΙΤΕ ΕΝ ΣΩΜΑ
ΤΙ· ΕΙΤΕ ΕΚΤΟΣ ΤΟΥ ΣΩΜΑ
ΤΟΣ ΟΥΚ ΟΙΔΑ. Ο ΘΣ ΟΙΔΕΝ ΟΤΙ
ΗΡΠΑΓΗ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΝ
ΚΑΙ ΗΚΟΥΣΕΝ ΑΡΡΗΤΑ ΡΗΜΑΤΑ Α
ΟΥΚ ΕΞΟΝ ΑΝΩ ΛΑΛΗΣΑΙ· ΥΠΕΡ
ΤΟΙΟΥΤΟΥ ΚΑΥΧΗΣΟΜΑΙ· ΥΠΕΡ
ΔΕ ΕΜΑΥΤΟΥ ΟΥ ΚΑΥΧΗΣΟΜΑΙ
ΕΙ ΜΗ ΕΝ ΤΑΙΣ ΑΣΘΕΝΕΙΑΙΣ ΜΟΥ

II. COR. XI, 33 — XII, 5.

CODEX EPISTULARUM PAULINARUM M
FRAGMENTA LONDINENSIA.

Digitized by Google

XIX.

In codice Guelpherbytano Latino saeculi octavi vel noni Pompeji grammaticam continente duo ad finem folia Graecis litteris uncialibus eiusdem saeculi scripta sunt. Continentur iis quattuor hymni sacri, quorum duo priores vitiosissime scripti sunt. Alter his incipit: *υπο την σιν: ευσπλαχνια: καταφευγομεν: θεωτοκαι: τας ημον: ηκαισιας* (i. e. *ἱκεσίας*) *μι παριδις*. Alter paullo longior priore hoc initium habet: *δοξα εν υψιστοις: θεω· και επι γης· ειρινι ἐν ανθροποις: ευδοκια* [·] *ενουμεν σε· ευλογουμεν σε: προσκυνουμεν σε* [:] *δοξολογουμεν σε: ευχαριστουμεν συ,* et hunc finem: *ω καθιμενος εν δεξια του πατρος ελεισον ημας· ωτη* (i. e. *ὅτι*) *συ ει μονος αγιως· συ ει μονος κυριως ισ χσ· εις δοξαν θεου πατρος αμεν*. Uterque ab usu liturgico satisque inde notus est. Videtur eos monachus Graecus non ad exemplum scriptum descripsisse, sed memoriter litteris mandasse: hinc pleraque ad pronuntiandi consuetudinem, non ad grammaticas leges composuit. Alteri duo ab hac vitiositate scripturae alieni sunt et sine dubio ex antiquiore fonte fluxerunt. Alter est Mariae hymnus ex Lucae evangelio 1, 46—55. desumptus, alter Zachariae Luc. 1, 68—79. Unde quum nonnihil frugis redundet ad rem textus sacri criticam[1]), utrumque hymnum ut in codice est h. l. adponemus. Ceterum utrumque, addito insuper tertio, qui inscribitur *προσευχὴ συμεῶν τοῦ πρεσβύτου*, ex Luc. 2, 29—32, invenimus nuper Oxonii in psalterio bibliothecae Bodlejanae signato D. 4. 1. (120. Bodl.) Mixtae sunt in eo codice scripturae minuscula et uncialis; hymni vero nostri toti uncialibus litteris exarati sunt, nisi quod scholia textui interposita sunt minusculis formis. Vir clarissimus Coxe, qui edendis nuper librorum scriptorum Oxoniensium catalogis egregie meruit de bonis litteris, rectissime psalterium istud ad nonum saeculum retulit. Leguntur hymni foliis 313 et 314. Duo priores hos titulos habent: *ᾠδὴ μαρίας τῆς θεοτόκου. ἐκ τοῦ κατὰ λουκᾶν εὐαγγελίου*, et *προσευχὴ ζαχαρία τοῦ πρς τοῦ προδρόμου*. Textum, si pauca excipis, cum Guelpherbytano codice communem habet. 1, 48. scriptum est *μεγαλεῖα ὁ δυνατός. καὶ* etc. 1, 50. *εἰς γενεὰν καὶ γενεάν* 1, 53. *ἐξαπ. καινούς* 1, 55. *ἀβραάμ* et *ἕως αἰῶνος* 1, 69. *ἐν τῷ οἴκῳ* 1, 70. *τῶν ἁγίων τῶν ἀπ᾽ αἰῶνος* 1, 73. *ὤμωσεν* 1, 74. *ἐκ χειρ. τῶν ἐχθρ. ἡμῶν* 1, 75. *ἡμέρ. τῆς ζωῆς ἡμῶν* 1, 76. *καὶ σὺ παιδίον* 1, 77. *ἐν ἀφέσει ἁμαρτιῶν ἡμῶν* 2, 30. *εἶδον*. Scholiorum exempla haec sunt. Ad verba *μνησθῆναι διαθήκης ἁγίας αὐτοῦ* notatur: *ἡσυχίου· αὕτη γὰρ ἦν ἡ διαθήκη ἣν διέθετο πρὸς αὐτοὺς ὁ κύριος περὶ τῆς παρουσίας αὐτοῦ*. Item ad verba *διὰ σπλάγχνα ἐλέους θεοῦ ἡμῶν: ἡσυχίου· τὴν σωτηρίαν πᾶσιν ἐφανέρωσεν ἰωάννης εἰπῶν* (sic)· *ἴδε ὁ ἄμνος τοῦ θεοῦ· ἄφεσιν δὲ ἁμαρτιῶν ἐκήρυξεν λέγων· μετανοεῖτε.*

Reliquum est ut textum adscribamus Guelpherbytani codicis[2]).

[1]) Cf. 1, 49. 50. 51. 55. Praeterea a Graeco homine alienae videntur formae *ιστραελ* et *αβεραam*. Item cf. 1, 69. (74. *αφοβως* negligentia scribentis excidisse videtur; certe enim in nullo alio cod. deest) 75. 77.

[2]) Cumulatas interpunctiones in priore tantum hymno plene edidimus.

ΜΕΓΑΛΥΝΕΙ· Η ΨΥΧΗ ΜΟΥ: ΤΟΝ
ΚΝ̅· ΚΑΙ ΗΓΑΛΛΙΑϹΕΝ: ΤΟ ΠΝΕΥ
ΜΑ ΜΟΥ: ΕΠΙ ΤΟ ΘΩ̅· ΤΩ ϹΩΤΗ
ΡΙ ΜΟΥ: ΟΤΙ ΕΠΕΒΛΕΨΕΝ: ΕΠΙ
ΤΗΝ ΤΑΠΙΝΩϹΙΝ ΤΗϹ ΔΟΥΛΗϹ·
ΑΥΤΟΥ: ΙΔΟΥ ΓΑΡ. ΑΠΟ ΤΟΥ ΝΥΝ·
ΜΑΚΑΡΙΟΥϹΙΝ ΜΕ ΠΑϹΑΙ ΑΙ ΓΕΝΕ
ΑΙ: ΟΤΙ ΕΠΟΙΗϹΕΝ ΜΟΙ: ΜΕΓΑΛΙΑ:
Ο ΔΥΝΑΤΟϹ ΚΑΙ ΑΓΙΟΝ ΤΟ ΟΝΟΜΑ
ΑΥΤΟΥ: ΚΑΙ ΤΟ ΕΛΕΟϹ· ΑΥΤΟΥ
ΕΙϹ ΓΕΝΕΑΝ· ΚΑΙ ΓΕΝΕΑΝ· ΤΟΙϹ ΦΟΒΟΥ
ΜΕΝΟΙϹ ΑΥΤΟΝ: ΕΠΟΙΗϹΕΝ ΚΡΑΤΟϹ
ΕΝ ΒΡΑΧΙΟΝΙ ΑΥΤΟΥ: ΔΙΕϹΚΟΡΠΙϹΕΝ
ΥΠΕΡΙΦΑΝΟΥϹ· ΔΙΑΝΟΙΑϹ ΚΑΡΔΙΑϹ
ΑΥΤΩΝ: ΚΑΘΕΙΛΕΝ ΔΥΝΑϹΤΑϹ·
ΑΠΟ ΘΡΟΝΩΝ· ΚΑΙ ΥΨΩϹΕΝ· ΤΑ
ΠΙΝΟΥϹ: ΠΙΝΩΝΤΑϹ ΕΝΕΠΛΗϹΕΝ
ΑΓΑΘΩΝ· ΚΑΙ ΠΛΟΥΤΟΥΝΤΑϹ. ΕΞΑ
ΠΕϹΤΕΙΛΕΝ ΚΑΙΝΟΥϹ: ΑΝΤΕΛΑ
ΒΕΤΟ ΙϹΤΡΑΕΛ· ΠΕΔΟϹ ΑΥΤΟΥ
ΜΝΗϹΘΗΝΑΙ· ΕΛΕΟΥϹ· ΚΑΘΩϹ ΕΛΑ
ΛΗϹΕΝ ΠΡΟϹ ΤΟΥϹ ΠΑΤΕΡΑϹ ΗΜΩΝ·
ΤΩ ΑΒΕΡΑΑΜ· ΚΑΙ ΤΩ ϹΠΕΡΜΑΤΗ
ΑΥΤΟΥ ΕΩϹ ΤΟΥ ΑΙΩΝΟϹ †

Digitized by Google

ΕΥΛΟΓΗΤΟϹ ΚϹ Ο ΘϹ ΤΟΥ ΙΗΛ· ΟΤΙ Ε
ΠΕϹΚΕΨΑΤΟ ΚΑΙ ΕΠΟΙΗϹΕΝ ΛΥ
ΤΡΩϹΙΝ ΤΩ ΛΑΩ ΑΥΤΟΥ: ΚΑΙ ΗΓΕΙ
ΡΕΝ ΚΕΡΑϹ ϹΩΤΗΡΙΑϹ ΗΜΙΝ ΕΝ ΟΙ
ΚΩ ΔΑΔ ΤΟΥ ΠΑΙΔΟϹ ΑΥΤΟΥ: ΚΑΘΩϹ
ΕΛΑΛΗϹΕΝ ΔΙΑ ϹΤΟΜΑΤΟϹ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ
ΤΩΝ ΑΠ ΑΙΩΝΟϹ ΠΡΟΦΗΤΩΝ ΑΥΤΟΥ:
ϹΩΤΗΡΙΑΝ ΕΞ ΕΧΘΡΩΝ ΗΜΩΝ: ΚΑΙ
ΕΚ ΧΕΙΡΟϹ ΠΑΝΤΩΝ ΤΩΝ ΜΙϹΟΥΝΤΩΝ
ΗΜΑϹ: ΠΟΙΗϹΑΙ ΕΛΕΟϹ ΜΕΤΑ ΤΩΝ ΠΡΩΝ
ΗΜΩΝ ΚΑΙ ΜΝΗϹΘΗΝΑΙ ΔΙΑΘΗΚΗϹ ΑΓΙ
ΑϹ ΑΥΤΟΥ: ΟΡΚΟΝ ΟΝ ΩΜΟϹΕΝ ΠΡΟϹ ΑΒ
ΡΑΑΜ ΤΟΝ ΠΡΑ ΗΜΩΝ ΤΟΥ ΔΟΥΝΑΙ ΗΜΙΝ
ΕΚ ΧΕΙΡΟϹ ΤΩΝ ΕΧΘΡΩΝ ΗΜΩΝ ΡΥϹ
ΘΕΝΤΑϹ: ΛΑΤΡΕΥΕΙΝ ΑΥΤΩ ΕΝ ΟϹΙΟ
ΤΗΤΙ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟϹΥΝΗ ΕΝΩΠΙΟΝ ΑΥΤΟΥ
ΠΑϹΑϹ ΤΑϹ ΗΜΕΡΑϹ ΗΜΩΝ: ΚΑΙ ϹΥ ΠΑΙ
ΔΙΟΝ ΠΡΟΦΗΤΗϹ ΥΨΙϹΤΟΥ ΚΛΗΘΗϹΗ
ΠΡΟΠΟΡΕΥϹΗ ΓΑΡ ΠΡΟ ΠΡΟϹΩΠΟΥ ΚΥ
ΕΤΟΙΜΑϹΑΙ ΟΔΟΥϹ ΑΥΤΟΥ: ΤΟΥ ΔΟΥΝΑΙ
ΓΝΩϹΙΝ ϹΩΤΗΡΙΑϹ ΤΩ ΛΑΩ ΑΥΤΟΥ
ΕΝ ΑΦΕϹΕΙ ΑΜΑΡΤΙΩΝ ΗΜΩΝ ΔΙΑ ϹΠΛΑ
ΧΝΑ ΕΛΕΟΥϹ ΘΥ ΗΜΩΝ:
ΕΝ ΟΙϹ ΕΠΕϹΚΕΨΑΤΟ ΗΜΑϹ ΑΝΑΤΟΛΗ Ε
ΞΥΨΟΥϹ· ΕΠΙΦΑΝΑΙ ΤΟΙϹ ΕΝ ϹΚΟΤΙ ΚΑΙ
ϹΚΙΑ ΘΑΝΑΤΟΥ ΚΑΘΗΜΕΝΟΙϹ
ΤΟΥ ΚΑΤΕΥΘΥΝΑΙ ΤΟΥϹ ΠΟΔΑϹ ΗΜΩΝ
ΕΙϹ ΟΔΟΝ ΕΙΡΗΝΗϹ †

Digitized by Google

XXI.

DE CODICE EPISTULARUM PAULINARUM AUGIENSI.

Inter antiquissimos epistularum Paulinarum codices Graecos locum non ultimum is tenet qui a monasterio Augiae Maioris in Helvetia Augiensis nuncupari litteraque F apud viros criticos insigniri consuevit. Qui postquam ex longo iam tempore privatorum hominum factus erat, in manus pervenit celeberrimi Richardi Bentleji; a quo quum ad fratris filium et ipsum nomine avunculi Richardi dictum transisset, anno 1786 collegio Sanctae Trinitatis Cantabrigiensi legatus est. Hinc ex Augiensi codice dudum Cantabrigiensis factus est.

Hoc de codice qui olim exposuerunt, Wetstenius, Semlerus, Michaelis, Herb. Marsh, Hugius aliique, ii omnes magnum in modum errarunt. Nimirum ipsum codicem nemo nisi Wetstenius viderat isque praeter morem negligentissime tractaverat. Hinc qui post eum scripserunt, non poterant non cum eo errare. Negligentia enim Wetstenii inprimis in excerpendis lectionibus codicis variantibus conspicua erat. Quam collationem quum iuvenis annorum quattuor et viginti anno 1717 Heidelbergae suscipiebat, nondum a Bentlejo didicerat quanta ea in re diligentia, quanta religione opus esset. Pendebat autem iudicium de codice a collatione Wetstenii tanto magis, quum quae ratio esset quae affinitas inter Augiensem et Boernerianum Dresdensem, quae quidem quaestio viros criticos diu et maxime exercuit, sciri non posset nisi accurate collato utriusque textu.

Quae quum ita se haberent, anno huius saeculi 42. adii Cantabrigiam ut accuratum codicis Augiensis examen instituerem. Institui autem in celebri S. Trinitatis collegio eximia cum liberalitate exceptus. Cuius liberalitatis memoria egregie nuper renovata est: quod enim ante menses aliquot secundum iter Cantabrigiense feci, id ex magna sociorum eiusdem collegii benevolentia singulare ornamentum suavitatemque habuit. Examen autem codicis fieri non potuit nisi cum constanti recordatione Richardi Bentleji. Ille enim, quem constat codicum Novi Testamenti et conquirendorum et excutiendorum studiosissimum fuisse, insignem hunc epistularum Paulinarum codicem non tantum a familia Wetstenia, ad quam brevi ante a Ludovico Christiano Miegio Heidelbergensi transierat, anno 1718 emit atque maximi fecit, sed etiam totum cum exemplari Novi Testamenti anno 1675 Oxonii impresso magna cum diligentia contulit. Hinc codicem perlustrans una perlustravi collationem Bentleji, qua quum imperfectissima Wetstenii collatio[1]) dudum magnopere emendari posset, tamen nondum quisquam ante nos usus erat.

Quam autem labore meo supellectilem criticam nactus sum, eam quantum ex re erat iam adhibui ad editionem meam Novi Testamenti Lipsiae anno 1849 publicatam, illustrata insuper in prolegomenis affinitate Augiensis et Boerneriani codicis. Quod utrum-

[1]) Exempla vitiorum Wetstenii infra non dabimus. Esse vero innumera conferenti nostra cum notationibus Wetstenii facile apparebit. Ceterum Latina ille vix attigit.

Digitized by Google

que hoc loco supplere in animo est, atque ita quidem ut primum accuratius dicam quanta inter utrumque lectionis vel, quod etiam plus est, scripturae consensio sit. Est ea vero tanta ut dubitari nequeat quin Graecus utriusque codicis textus ex eodem exemplari fluxerit. Neque enim in iis tantum plerisque conveniunt unde sensus scripturae pendet et grammatica scriptoris ratio[1]), quamvis saepe discedant a reliquis testibus antiquis omnibus, verum etiam eiusmodi communia habent quae a legibus Graeca scribendi abhorrent vel etiam singulari aliquo vitio laborant nec aliter quam a socordia aut ignorantia describentium explicari possunt. Prioris generis exempla non afferam, horum enim largissimam copiam commentarius eius editionis nostrae quam supra diximus continet. Alterius vero haec sunt:

Rom. 3, 21. *Νυν· ιδε·* (pro *νυνι δε*) 3, 29. *ουχε και εθνων* 4, 14. *καικαινωται η πιστις* 4, 16. *βαιβαιαν την επαγγελειαν παντει* 5, 6. *ασθενων αιτει* (pro *ετι*) *κατα*, item v. 8. *ει αιτει* 5, 17. *λαμβοντες* (pro *λαμβανοντες*) 6, 5. *συνφυγοι* (pro *συμφυτοι*) et *αμα και* (pro *αλλα και*) 6, 21. *εστειν* 7, 1. *γεινωσκοσιν* 8, 2. *ελευθερωσεν σαι* 8, 17. *ει δε τεκνα και κληρονομοι·* ------ *δε χρυ*. Hunc in modum in Augiensi codice scriptum est, spatio vacuo litterarum fere quindecim ante *δε* relicto, quod expletum est in Latino textu exadversum posito. In Boerneriano vero locus sic habet: *ει δε τεκνα και · κληρονομοι δε χρυ*[2]). 10, 15. *πως δε εκηρυσσουσιν* 15, 1. *αρεσκον* (pro -*σκειν*) 1. Cor. 7, 30. bis *κλεθοντες* (pro *κλαιοντες*) 13, 13. *μινει δε* 14, 10. *ει τυχον* (pro -*χοι*) 15, 15. *εγιγεν* (pro *εγειρεν*) 15, 37. *ειτυχοις · ειτου* (pro *ει τυχοι σιτου*) 2. Cor. 1, 8. *εξαπορεθηναι* 1, 14. *καθαπερι* (pro *καθαπερ*) 5, 19. *αστιζομενος* (pro *λογιζομενος*[3]) 5, 21. *ενωμîα* (pro *γενωμεθα*) 6, 9. *ως· αποθνησκομυντεςνοι· και ετει* (pro *ως αποθνησκοντες και ετι*) 8, 4. *δυμομενοι* (pro *δεομενοι*) 9, 4. *ευρουσιν* 10, 3. *περιπατουντας* (pro -*τουντες*) 11, 32. *πισαι* (pro *πιασαι*) 12, 1. *εις τα* (pro *τας*) 12, 7. *των αποκαλυψ* (pro -*λυψεων*). In B exeunte versu positum est; hinc videtur ipsam versuum rationem hoc certe loco ex vetustiore exemplari accurate repetisse. 12, 12. *αλλε* (pro *αλλα*) Gal. 4, 8. *τοις μη φυσειν ουσειν θεοις* 4, 24. *εντες* (pro *οντες*) Eph. 1, 7. *κατα του πλουτος* 2, 12. *αθυ* (pro *αθεοι*) 5, 19. *αλλωυντες* in Augiensi, *αλλουντες* in Boerneriano (pro *λαλουντες*) 5, 31. *αντιτιτου* (pro *αντι του*) Philipp. 1, 12. *Εινωσκειν* (pro *Γινωσκειν*) 3, 1. *αδελφοι μοι* 3, 11. *των εκ νεκρων* 3, 16. *εφθασμεν* (pro *εφθασαμεν*) 4, 13. *εν τω ενδυν. με χριστου* Col. 2, 18. *καταβραβευτω* 4, 2. *Η προσευχη* (pro *Τη προσευχη*) 1. Thess. 3, 3. *ασιενεσθαι* 4, 9. *θω διδακτοι* 1. Tim. 3, 4. *προσισταμενον* 5, 16. *επαρικεισθω* (pro *επαρκεισθω*) 2. Tim. 2, 11. *συνζωεομεν* (pro *συνζησομεν*) 2, 25. *συν πριχοτητι* (pro *πραοτητι*) 2, 26. *εκ το* (pro *εις το*) 3, 9. *εκδημος* (pro *εκδηλος*).

[1]) Huc pertinent etiam insolentiores formae hae, in utroque magna cum constantia positae: *προλημψις*, *λημψονται*, *ενλογειται*, (tamen Philem. 18. *ελλογα* praebent), *συνμαρτυρει*, *συνστεναζει*, *σαλπινξ*, *ενκεντρισαι*, *εχθροι*, *αποκτεννει*, *γυμνιτευομεν*. Postremam hanc formam etiam Bentlejus in exemplari suo diligenter notavit, nec igitur ab itacismo explicuit, quippe quem ex codice non excerperet.

[2]) Etiam scripturae compendia in utroque codice conveniunt, in quibus a more plerisque recepto recedunt *ιηυ* et *χρυ* cum similibus.

[3]) Confusae sunt litterae antiqua scriptura simillimae ΛΟΓΙ et ΛΣΤΙ.

Haec quam ad probandam communem originem vim habent, eam non amittunt locis iis quibus scribendi vitia in altero sunt, in altero plane non vel certe non prorsus eadem sunt. Huiusmodi enim locis auctores codicum proprio Marte errasse existimandi sunt. Huc haec exempla pertinent: Rom. 4, 8. Augiensis vitiose habet ου αυτους, Boernerianus recte ου ουτος 4, 18. A γενασθαι B γενεσθαι 5, 2. A καυχωμετα B καυχωμεθα 5, 15. ουτος και το B ουτως και το 5, 16. A καταχρημα B κατακριμα 5, 17. A εν εινει B εν ενι 5, 18. A παραπτομα et ουτος και B παραπτωμα et ουτως και 6, 1. A ερευμεν B ερουμεν 6, 2. A οτινες et ειτει B οιτινες et ετει 6, 4. A νεκων B νεκρων 6, 5. A ανασθασεως B αναστασεως 6, 6. A παλλαιος B παλαιος 6, 16. A υπακοηη B υπακοην 7, 7. A ερευομεν B ερουμεν [1]) 7, 2 et 3. A αναρος ter et αναρι, B ανδρος et ανδρι. Alter igitur litteras α et δ confudit, non item alter: nisi mavis statuere ab altero vitiosam scripturam quam invenisset correctam, ab altero servatam esse. 8, 15. A δουλεγιας B δουλεῖας 1 Cor. 5, 19. A αρασσομενος B δρασσομενος: ut Rom. 7, 2. sq. Item 6, 6. A. κρινατε B κρειναιτε (debebat esse κρινεται) 10, 15 et 11, 27. A κονοις et κονο B κοποις et κοπω 16, 2. A επιστολον B επιστολων 2. Cor. 5, 6. A επιδημουντες B επιληµουντες Gal. 5, 25. deest in A Ει, in B positum est locumque suum ineunte versu obtinet. 6, 1. A πειρασθη̄ B πειρασθη (vulgata lectio est πειρασθης) 6, 13. A περιτεμνημοι B περιτεμνημενοι Eph. 4, 14. A εν τητι κυβια B εν τη κυβια 6, 6. A ανδρω̄· παρεσκοι B ανθρω, παρεσκοι 1. Tim. 2, 1. A ταπακαλει B παρακαλει. Qua in re non praetereundum est quod quibus locis vitiosa codicis Augiensis scriptura emendationem superscriptam habet, iis in Boerneriano emendata tantum scriptura invenitur. Ita Rom. 4, 1. A εξ εργον (ω superscr.) B εξ εργων 4, 8. A πεπιτομην (ρ superscr.) B περιτομην 4, 17. A καθος (ω superscr.) B καθως 4, 19. A σομα (ω superscr.) B σωμα 5, 1. 2. 19. A εσχεκαμεν, δοξες, ουτος (η, η, ω superscr.) B εχηκαμεν, δοξης, ουτως. 8, 36. A στενχωρια (in margine στεναχωρια) B στεναχωρια.

Inprimis vero notabiles sunt lectiones maioris momenti quibus alter ab altero differt. Sunt eae ni fallor eiusmodi ut uter antiquiorem scripturam expresserit plerumque dubitari possit. Ad Rom. 3, 21. A δικαιοσυνη του θεου B δικαιοσυνη θεου 4, 1. A αλλα ου B αλλ ου 5, 16. A και ουκ ως B και ουχ ως 6, 16. A παρειστανεται B παρειστανvεται 6, 20. A* δουλευητε,** δουλοιητε [2]) B δουλοιητε 7, 18. A ουκ ευρισκω B ουχ ευρισκω 8, 15. A κραξομεν B κραζομεν 9, 3. A ειναι ανθεμα B αναθεμα ειναι 9, 4. A και επαγγελια B και ηπαγγελεια 9, 17. A ενδειξομαι B ενδειξωμαι 9, 19. A μενφεται B μεμφεται 9, 31. A εις νομον ÷ δικαιοσυνης ουκ εφθοχεν [3]) B εις νομον ουκ εφθοχεν 12, 4. A πραξειν ʹεχει [4]) B εχει πραξειν 14, 10. A τι κρινεις B τι γαρ κρινεις 15, 5. A ιησουν χριστον B χριστον ιησουν 15, 7. A καθως και χριστος B καθως και ο χριστος 15, 24. A ενπλησθω (μ superscr.) B εμπλησθω 16, 8. A τον αγαπητον B τον αγαπητον μου I. ad Corinth. 1, 10. A ιησου χριστου κυριου B ιησου χριστου του κυριου 2, 6. A ου αιωνος B ου του αιωνος 2, 15. et 16. A ανακριναι et συνβιβασαι B ανακρινει et συνβιβασει 4, 6. A. μετασχηματισα B μετασχηματισα 4, 19. A αυτων των πεφυσειωμενον

[1]) In antiquiore exemplari unde uterque descriptus est videtur scriptum fuisse: ερευμεν suprascripto ο syllabae ευ. Hinc alter recte legit ερουμεν, alter litteram ο post ευ inseruit.

[2]) Corrigendo ex Є non tam O quam Θ per incuriam effectum est.

[3]) Sic, ut in Boerneriano. Bentlejus legerat εφθαχεν.

[4]) Indicatur signis appositis verba transponenda esse.

B αυτων των πεφυσειωμενων 7, 6. A κατα συγγνωμον B κατα συγγνωμην 10, 15. A κρινετε B κρινεται 11, 12. A ουτως και ανηρ B ουτως και ο ανηρ 11, 31. A εαυτον B εαυτους 13, 3. A οιδα B ουδα 14, 4. A ο λαλει B ο λαλει t λαλων 14, 23. A εαν συνελθη B εαν συν ελθη 14, 25. A αναγγελλων B απαγγελλων 15, 3. A αμαρτιων ·η· υμων B αμαρτιων ημων 15, 21. A δια bis, B priore loco δια, altero δι 15, 24. A θεω και πνευματι B θεω και πατρι[1]) 15, 39. A* αλλα[2]) αλλη B αλλ αλλη 15, 51. A κοιμηθησωμεθα B κοιμηθησομεθα 16, 5. A δε διερχομαι B γαρ διερχομαι 16, 19. A παρ ους B παρ οις II. ad Corinth. 3, 3. A πλαξειν καρδιας B πλαξειν καρδιαις 7, 2. 4. 5. 6. A υμας, θλιψει υμων, υμων, υμας B ημας, θλιψ. ημων, ημων, ημας 7, 12. A υμων την υπερ υμων B ημων την υπερ ημων 7, 14. A η καυχησις υμων B η καυχησις ημων 8, 22. A αδελφον υμων B αδελφον ημων 10, 6. A η υπακοη ημων B η υπακοη υμων 11, 12. A και υμις B και ημις Subscriptum est in A ετελεσθη προς κορινθιους ·β· αρχεται προς γαλατας, in B vero omissus est ·β· numerus. Ad Eph. 1, 20. A ενηργησεν εν τω B ενηργησ} εν τω 2, 3. A σαρκος υμων B σαρκος ημων 2, 5. A* οντας B οντας ημας 2, 15. A εν αυτω εινα κοινον B εν εαυτω εις εναι κοινον 2, 22. A θεου B του θεου 5, 29. A καθως και χριστος B καθως και ο χριστος 6, 20. A παρρησιασομαι ex-σωμαι factum videtur; in B est παρρησιασομαι. Ad Philipp. 1, 8. A σπλαγχνοις ιησου χριστου B σπλαγχνοις χριστου ιησου 2, 16, A εις ημερας B εις ημεραν 3, 7. A αλλιτινα B ατινα 4, 18. A εναρεστην B εναρεστον. Ad Coloss. 1, 16. A επι γης B επι της γης 2, 15. A εν αυτω B εν εαυτω 3, 13. A εαυτους B εαυτοις. 3, 19. A *Ο* ανδρες (debebat esse *Οι*) B *Ω* ανδρες. Videntur librarii iam in communi exemplo suo *Ο* pro *Οι* invenisse, ita ut A immutatum repetierit, B ω correxerit. I. ad Thess. 2, 4. A απο του θεου B υπο του θε. 2, 10. A προς αγιος B π·ως οσιως. Vide infra. 3, 6. A προς υμας B προς ημας (Latine est ṽnos) 4, 3. A υμας απο ·πασι· της πορνιας B υμας απο: πασι: της πορνιας 4, 13. A *Μυ* (sic[3]) θελομεν B *Ου* θελομεν 5, 8. A νηφομεν B νηφωμεν 5, 24. A *Ο* πιστος et ποιησαι B πιστος et ποιησει. II. ad Thess. 2, 2. A μηδε δια πνα̅ μητε δια λογου μηδε B μητε δια πνς̅ μητε δια λογου μητε 2, 4. A ινα θν̅ καθεισαι B ως ινα θν̅ καθεσαι 2, 8. A του σωματος B του στοματος 2, 11. A ψευδει B τω ψευδει 2, 13. A απω χω̅ B υπο χω̅ 3, 4. A παραγγελλωμεν B παραγγελλομεν. I. ad Tim. 3, 12. A τεκνων καλων B τεκνων καλως 5, 21. A του θεου και ιησου χριστου B του θεου και χριστου ιησου II. ad Tim. 3, 8. A και αυτοι B και ουτοι 3, 16. A παιδιαν εν B παιδιαν την εν. Ad Tit. 2, 2. A νηφαλειους B νηφαλαιους 2, 9. A δουλους B δουλους δε 3, 5. A των δικαιοσυνη B των εν δικαιοσυνη.

Iam alibi notavi lacunas quattuor Graeci textus in utroque codice easdem esse, duas alteras in priore ad Corinthios epistula, alteras in epistula ad Colossenses et in epistula ad Philemonem, quemadmodum etiam in utroque epistula ad Hebraeos Graece deest. Accedit lacuna inter versum 4 et 5 capitis secundi alterius ad Timotheum epistulae, nisi quod ibi multo plus spatii in Augiensi quam in Boerneriano relictum est. Contra vero post Rom. 14, 23. in Boerneriano vacuum spatium est, non item in Augensi; nec magis

[1]) Confusa igitur sunt ΠΝΙ et ΠΡΙ.

[2]) Alterum α erasum est, ut iam lectio codicis A cum B conveniat.

[3]) Non recte igitur Wetstenius retutit μὴ pro οὐ.

Digitized by Google

Augiensis codex post epistulam ad Philemonem titulum epistulae ad Laodicenses cum Boerneriano cummunem habet. Etiam notas in margine scriptas Boernerianus codex proprias habet. Contra singulare in Augiensi codice hoc est, quod saepe maiores litterae ineunte nova sectione adhibendae non positae sunt, spatium vero quod artifex earum litterarum occupare debebat, vacuum relictum est. Cf. Rom. 5, 4. [E]ι γαρ 5, 18. [A]ρα ουν 5, 20. [N]ομος δε. Passim etiam accidit ut recentiore manu littera quae a prima deerat suppleretur, neque tamen maiore sed vulgari forma. Hoc factum est Rom. 6 19. [α]νθρωπειον 7, 1. [η] αγνοειτε.

Atque haec quidem omnia de Graeco codicis Augiensis textu, cui exadversum Latinus appositus est. De quo antequam dicamus, redeundum est paucis ad Bentleji collationem. Haec ubique ipsius Bentleji manu margini editionis Oxoniensis 1675. adscripta est, nec nomine tanti viri critici indigna est. Pauca enim Bentleji aciem fugerunt, quemadmodum Rom. 9, 15. non animadvertit μωυσει pro μωυση, nec 10, 15. quod των ante ευαγγελιζομενων deest, nec 13, 12. αποβαλωμεθα pro αποθωμεθα, nec 15, 16. quod deest ευπροσδεκτος, nec 15, 22. ενεκοπην pro ενεκοπτομην, nec 15, 33. ητω additum, nec 16, 8. quod deest μου. Item I. Cor. 10, 7. praetermisit πειν pro πιειν; 15, 28. non vidit post τοτε deesse και, nec Gal. 4, 19. τεκνα pro τεκνια notavit. Per errorem vero Rom. 9, 31. εφθαχεν notavit pro εφθοχεν, I. Cor. 11, 22. πιειν pro πειν, II. Cor. 1, 10. και ετι ρυεται pro και οτι ρυεται. Passim vero etiam notas adscripsit ut ad υπερει ημων Rom. 8, 34: videtur ortum ex duplici lectione περεὶ ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμων. Ad Rom. 14, 15 et 20. ἀπολλύειν — καταλύειν. Nota: in Latino est noli perdere, noli destruere. Item ad versum 21: ἢ σκανδ. ἢ ἀσθεν. in quibusdam deest. Nota ergo v. 13. ἢ σκάνδαλον. Ad lacunam inter 1. Cor. 3, 8 et 16. Vide pag. 39. Defuit folium in Autographo: nam utrobique et hic et 39. et 94. [1]) par est spatium. Nec vero Exscriptus est ex Cod. Claramontano: quia et iste et Germanensis utroque loco integer est. R. B. Similiter post εν χρω, quibus verbis Philem. 20. codex exit, adnotavit: Folium ultimum deerat in Autographo. Ad Philipp. 3, 6. N. B. ζῆλος sic Clemens Romanus utitur. Ad 1. Thess. 2, 10. ubi scriptum est ο θεος προς αγιος και δικαιως, haec notavit: προς. forte erat πρ[2]) ὡς. Ad quas de lectionibus codicis notas accedunt duae aliae de ipso codice pariter editioni Oxoniensi illatae. Prior habetur ante initium prioris ad Corinthios epistulae. Epae Pauli collâtae ad vetustissimum Ms. Codicem, Nostrum. R. B. Altera primo editionis folio legitur in hunc modum: Deinde[3]) hic liber collatus est cum Vetusto Codice Paulinarum Epp. Literis Capitalibus, sine accentibus, plus 800 annorum, descripto vero ex Codice egregio, qualis nullus hodie

[1]) Hunc numerum supra lineam post adscripsit. Spectat ad Col. 2, 1—8.

[2]) Sed ΠΑΤΗΡ nusquam ΠΡ, sed ubique ΠΗΡ per compendium scribitur.

[3]) Nimirum praecedit nota de collatione eiusdem editionis cum „vetusto Lectionario 800 annorum in Bibl. Regiae Societatis Londini Literis Capitalibus scripto (num. 31. in catalogo).“

Digitized by Google

exstat: Porro is codex nunc (1718) est Richardi Bentleji. Praeterea duas notas manu Bentleji scriptas ipse codex habet: Altera ad finem posita est: Monasterium Augiae in Belgis, ubi institutus est Goddeschalcus. Altera in fronte codicis posita duas antiquiores excipit, manu scriptas eorum qui ante Bentlejum codicem possederant. Prima est: Georgii Michaelis Wepferi, Schaphusiani. Secunda: Ludovici Christiani Miegii. Iam sequitur Bentleji haec: Emptus hic codex Richardo Bentlejo A. Dei MDCCXVIII.[1]) Hanc rursus excipit notitia codicis anno 1839. adscripta. Duarum vero notarum antiquiorum, quae supersunt ad calcem libri, alteram accurate iam retulit Wetstenius N. T. II. p. 8. „Hic liber est“ etc. Altera ab ipso codicis auctore scripta videtur, hunc in modum comparata: In domine universorum qui nullam habes indigentiam.

Denique nonnihil de Latino[2]) utriusque codicis textu dicendum est. Is in Boerneriano inter lineas scriptus est, in Augiensi alteram cuiusvis paginae columnam efficit. Multo vero gravius in ipso textu discrimen est, quamquam id non satis recte olim indicavi, in Augiensi non aeque ac in Boerneriano italam sed veterem vulgatam inesse dicens. Nimirum multo quidem plura in Augiensi codice cum interpretatione Hieronymi, quemadmodum ex antiquis codicibus prodit, conveniunt quam in Borneriano; sed alia haud pauca ab Hieronymo discedunt, eaque vel cum Boernerianis lectionibus, maxime iis quibus signum t praefixum est conspirant, vel certe prope ad easdem accedunt, vel denique soli Augiensi codici propria esse videntur, quippe quae nondum aliunde innotuerint. Ita, ut aliquid exemplorum afferamus, legitur Rom. 3, 22. omnes qui credunt 3, 23. egent gloria 3, 25. propitiationem 3, 30, iustificavit 4, 4. ei autem qui non operatur 4, 5. in eum qui iustificat impium 4, 6. cui deus reputat ad iustitiam 4, 9. in circumcisione, *item* in praeputio 4, 11. signaculum iustitiae, *ibidem* ut fieret pater, *item* ad iustitiam 4, 14. et exinanita 4, 17. qui vivificat, *item* et vocat, *item* tanquam essentialia, *item* ut fieret pater 4, 18. dictum est ei 4, 23. propter eum quia 4, 24. qui suscitavit Iesum dominum nostrum 5, 2. accessum habemus 5, 5. sanctum qui datus est nobis 5, 7. quis et audeat (*scriptum est* audiat) 5, 8. Christus pro impiis mortuus est 5, 9. salvabimur 5, 14. etiam in non peccantes 6, 9. mors illi non dominabitur 7, 7. concupiscentiam non cognovi nisi 7, 8. sine lege enim peccatum non erat 7, 11. occidit me 7, 19. quod odio malum illud ago 8, 11. si autem spiritus eius, *ibidem* per inhabitantem 8, 18. quod non sint condignae 8, 20. Vanitati autem, *ibidem* sed propter eum qui subiecit in spe 9, 1. testimonium reddente mihi 9, 11. aut egissent aliquid boni aut mali 9, 23. et ostendere divicias 9, 29. quasi Sodoma, *item* quasi Gomorra 10, 15. quomodo autem predicabunt 10, 20. inventus sum in me non quaerentibus, in manifesto factus sum 11, 2. quomodo postulabat deum 11, 5. et nunc in hoc tempore 11, 7. quod

[1]) Latinis scriptorem adsuetiorem quam Graecis fuisse, concluseris etiam inde quod passim Graecis Latinas immiscuit litteras, ut Rom. 9, 15. scriptum est ECAY et IACOB.

[2]) Cf. de hac re litteras R. Bentleji ad Jo. Jac. Wetstenium datas in Prolegomenis Novi Testamenti Wetsteniani pag. 153.

Digitized by Google

quaerebat Israhel non invenit 11, 16. delibatio sancta, et massa (*absque* est) 11, 22. in eos quidem qui cadunt 11, 36. in saecula saeculorum (in Boerner. codice voci saecula adpositum est Graece *των αιωνων*) 13, 6. tribula penditis 14, 2. alius quidem credit manducare omnia 14, 10. aut tu quare spernis fratrem tuum in manducando 14, 14. ei qui aestimat 14, 16. blasphemetur bonum vestrum 14, 22. tu fidem tenes 14, 23. si manducavit 15, 14. pleni estis caritate, *ibidem* ut invicem possitis.

A qua ratione satis singulari illa quidem, si affinitatem excipis qua Augiensis codex per Latinum quoque textum cum Boerneriano sine dubio coniunctus est, nec epistula ad Hebraeos[1]) aliena est. Ita ibi legitur 2, 1. supereffluamus 2, 3. in nobis confirmata 2, 5.

[1]) Praemissum est huic epistulae argumentum, quod egregie cum eo textu convenit quem e codice Amiatino edidi in Novo Testamento Amiatino (1850 rursusque 1854) pag. 353. Inscriptum est: Incipit (Scriv. -pi) argumentum in epistolam ad hebreos. Subscriptum: Explicit argumentum. Incipit ipsa epistola ad hebreos. Convenit Augiensis textus cum Amiatino etiam in his: in hac epistola (Am. epistula) scribendo. Differunt tantummodo haec: Aug. simili modo etiam, Am. simili modo iam; Aug. Hanc epistolam ergo fertur apostolum, Am. Hanc ergo epistulam fertur apostolus; Aug. post discensum be. apost. pauli, Am. post excessum be. apost.; Aug. composuit, Am. conscripsit.

Praeterea ad eandem ad Hebraeos epistulam appendix addita est eaque duos commentatores nacta est. Prior cum Orig. hom. 2. in Levit. composuit, alter haec notavit: „imo potius conveniunt iis quae Cumianus habet in*) l. de Paenitentiarum mensura, qui auctor vixit anno 640, et iis quae extant Bibl. Patr. XII. p. 42. Mentio huius appendicis iam a Wetstenio Nov. Test. tom. II. pag. 9. facta est. Quem vero textum attulit, eum miro modo tacitus contraxit. Legitur enim in codice uno fere post Cumiani mortem saeculo scripto hunc in modum:

Post illam generalem baptismi gratiam et illud pretiosissimum martyrii donum, quod sanguinis ablutione conquiritur, multi sunt penitentiae fructus per quos ad expiationem criminum pervenitur. Non enim tantum simplici illo penitentiae nomine salus aeterna repromittitur, de qua beatus apostolus Petrus: „Penitemini igitur et convertimini, ut deleantur vestra peccata", et Iohannes baptista vel ipse dominus: „Penitentiam agite, appropinquabit enim regnum caelorum", sed etiam per caritatis affectum peccatorum moles obruitur; „caritas enim operit multitudinem peccatorum". Similiter etiam per elemosinarum fructum vulneribus nostris medela praestatur, quia „sicut aqua extinguit ignem, sic elemosina extinguit peccatum". Ita et per lacrimarum profusionem conquiritur ablutio delictorum: „Lavabo enim per singulas noctes lectum meum, lacrimis meis stratum meum rigabo". Denique subiungit ostendens non inaniter eas fuisse profusas: „Discedite a me omnes qui operamini iniquitatem, quum exaudivit dominus vocem fletus mei". Nec non per criminum confessionem eorum abolitio conceditur: „Dixi enim, pronuntiabo adversus me iniustitiam meam domino, et tu remisisti impietatem cordis mei". Et iterum: „Narra tu iniquitates tuas primus, ut iustificeris". Per afflictionem quoque cordis et corporis admissorum scelerum remissio similiter obtinetur; nam „Vide", inquit „humilitatem meam et laborem meum et dimitte omnia peccata mea". Praecipueque per emendationem morum. „Auferte", inquit, „malum cogitationum vestrarum ab oculis meis, quiescite agere perverse, discite bene facere, quaerite iudicium, subvenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam, et venite et arguite me, dicit dominus: et si fuerint peccata vestra ut coccinum, velut nix dealbabuntur; si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana erunt". Interdum etiam intercessione sanctorum impetratur venia delictorum. „Qui enim scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petit *(sic)*, et dabit ei vitam deus peccanti non ad mortem". Et iterum: „Infirmatur quis ex vobis, inducat presbyteros ecclesiae et orent super eum, unguentes eum oleo in nomine domini: et oratio fidei salvabit infirmum, et

*) Anno 1842. (anno enim 1855. retractandi consilium, quo Cantabrigiam veneram, exsequi nequibam, quum codex Falmuthum missus esset) ista manu recenti eaque Angli cuiusdam scripta male legeram: Cumianus Rabani. Tregelles in libro: An introduction to the textual criticism etc. 1856. p. 198. auctoritate J. A. Hortii correxit: Cumianus Fota (sive Fata) in. Nuperrime vero F. H. Scrivener in Codicis Augiensis editione (1859.) p. XXV. scriptum esse docuit: Cumianus habet in.

Digitized by Google

quidam dicens 2, 9. mortis eius 2, 10. per passiones 2, 17. propitiaret, *item* est ipse temptatus 3, 2. domo illius 3, 5. dicenda sunt 3, 9. probaverunt opera mea 3, 12. cor malignum 3, 13. cognominetur 3, 14. fermam retineatis 3, 18. non intrare 4, 2. sermo auditus non ammixtis fidei eorum ex his quae 4, 3. qui credimus 4, 4. quievit 4, 15. pro similitudine carnis.

Quae exempla attulimus, iis qui cum lectionibus Boerneriani codicis codicumque Hieronymi nec non cum apparatu critico Sabatarii conferre voluerint, satis erunt ad significandam universam Latini textus rationem.

Atque haec quidem iam anno 1855. scripta sunt. Quam autem tum futuram esse speravi et Graeci et Latini textus editionem, eam Frid. Henr. Scrivener vir clariss. dudum scite accurateque absolvit atque anno 1859. Cantabrigiae foras dedit*). Praetereaque iam anno 1857. paranti mihi editionem Novi Testamenti septimam, qua est erga me benevolentia, plagularum libri sui copiam fecerat, quo factum est ut plena lectio eius codicis, prout institutum meum ferebat, in apparatum reciperetur.

allevabit eum dominus; et si in peccatis sit, dimittentur ei. Nonnumquam misericordiae ac fidei merito labes excoquitur vitiorum ---" Extrema sunt: atque obliviscens ea quae posteriora sunt, id est carnalia vitia, ad ea quae in ante sunt extendetur, hoc est spiritalia dona atque virtutes.

*) Quo in libro quum clarissimus editor passim respiceret in Anecdotis meis de eodem codice dicta, quî tandem quod de Latino textu minus recte in Prolegg. ed. Ni Ti 1849. propositum erat repeti poterat p. XXVIII., rectioribus quae eadem de re in Anecdotis p. 214. scripseram neglectis?

In appendice eiusdem libri cl. Scrivener exhibuit „a full collection of fifty Mss." etc., in quibus quum sit etiam qui nuper a me ad Mus. Brit. transiit (hinc est apud nos lo[ti] i. e. ex Tischendorfiano Londinensis) Actorum codex, nonnullis locis scripturam eius a me non animadversam didici: 2, 37. *εἶπ. δὲ* 9, 11. **ταρσέαν* 9, 13. om. *σου* (13, 5. *τὲ* pro *δὲ*, item *δὲ* pro *τε* 17, 4. 17, 10.* 23, 10.) 24, 12. ***ἀποστασίαν* 26, 21. om. *οἱ* 27, 37. *σος* (pro *σοζ*). Praeterea ille 3, 11. *σολομῶντος* et 16, 17. *ἡμῖν ὁδόν*, ego *σολομῶνος* et *ὑμ. ὁδόν*: rursus 9, 26. et 26, 12. equidem *ἐν* pro *εἰς* et *πορευομ.* pro *καὶ πορ.*, non item ille. Reliquis vero locis quibus Scriveneri collatio ab Anecd. p. 130 sqq. differt, iis omnibus iam in ed. Ni Ti septima ex mea ipsius collatione verum hausi, quum in Anecdotis vel minus accurate scriptum esset (scribendum erat 2, 3. 12. 46. Elz. *ἐκάθισέν τε*, *ἂν θέλοι*, *κλῶντ. τε* 3, 2. cod. *ἐπὶ τὸ αὐτό. πέ. δὲ* 3, 11. Elz. *πρ. αὐτ.* etc. cod. *πᾶς ὁ* etc. 3, 21. Elz. *πάντ.* sec. 10, 48. ***Ἰ. Χρ.* omisso *τ. κυρ.* 16, 39. bis *ἐξελθεῖν* 16, 40. Elz. *ἐ. τ. ἀ. π. αὐτ.* 24, 11. cod. *εἰς ἱερ.* 25, 7. Elz. *φέρ. κα. τ. πα.* 26, 4. ed. 1849. *ἐκ* et *ἐν τε*, Elz. et cod. *τὴν ἐκ* et *ἐν* 28, 7 et 8. cod. *πουπλ.*), vel non notata consensio codicis et ed. meae Ni Ti 1849., ad quam instituta collatio (4, 5. *τοὺς πρ. κ. τοὺς γρ.* 7, 22. om. *ἐν* sec. et add. *αὐτοῦ* 7, 37. om. *κυρ.* et *ὑμ.* 8, 1. *π. δὲ* pro *π. τε* 9, 8. *ἐκ* pro *ἀπό* 9, 18. om. *παραχρ.* 9, 29. *ἀνελ. αὐτ.* 9, 31. *οἰκοδομουμένη* etc. 12, 20. om. *ὁ ἡρώδ.* 15, 34. om. vers. 16, 18. om. *τῷ* 16, 24. *ἠσφ. αὐτ.* 27, 16. *ἰσχ. μόλ.* 28, 30. om. *ὁ παῦλ.*), vel denique neglecta collationis transscriptio (3, 12. *τοῦτο* pro *τούτῳ* 3, 21. etc. *μωϋσῆς* 9, 42. *ἠμ. ἱκαν. μεῖν.* 11, 3. *εἰσῆλθεν* et *συνέφαγεν* 15, 4. *ὑπὸ* 16, 18. om. *τῷ* 26, 26. *οὐθὲν* 27, 37. om. *αἱ*). Accentuum quidem rationem Scr. neglexit aliquoties ubi aliquid momenti habet, ut 17, 23. 23, 17. 24, 12. 26, 28. Recte vero videtur vidisse (cf. p. LXIX.) annum subscriptum non tam esse 6562 (— $\overline{\nu\iota\beta}$) = 1054, quam 6552 (— $\overline{\nu\beta}$) = 1044, praesertim quum huic anno, non item illi, indictio 12. simul adscripta conveniat.

XXII.

Quo ex codice saeculi decimi Cahirensi supra pag. 171. sqq. plures Philonis Judaei locos exscripsimus, in eodem amplissima sententiarum collectio ad modum Stobaei est instituta. Tituli sive capita scribuntur 71, quorum primum est: *περὶ βίου ἀρετῆς καὶ κακίας*, alterum *περὶ φρονήσεως καὶ βουλῆς*, ultimum *περὶ ὅτι οὐκ ἀεὶ τὸ πλεῖον ἄριστον*. Quum homo Christianus instituerit, ne ea quidem neglecta sunt quae e scripturis sacris (*τοῦ εὐαγγελίου, τοῦ ἀποστόλου, σολομῶντος, σιράχ* etc.) aut a scriptoribus ecclesiasticis ad singula capita afferri possent. Nihilominus non modo celeberrimi scriptores antiqui, quorum opera aetatem tulerunt, magno cum studio excerpta sunt, sed etiam rariora nomina quae Stobaei florilegium similesque alias collectiones exornant plurima per totum librum comparent. Cuius generis obiter perlustrando fere centum adnotavimus, in quibus sunt: *ἀγάθωνος, ἀγαπητοῦ, αἰσώπου, ἀναχάρσιδος, ἀνταγόρου* (sic), *ἀντισθένους, ἀντιφάνους, ἀντιφῶντος, ἀρκεσιλάου, ἀριστωνύμου, ἀριστείδου, βαβρίου, βίαντος, βίωνος, γαΐου, γλαύκωνος, γοργίου, διφίλου, δημάδου, δημώνακτος, διογένους, δημοκρίτου, εὐήνου, εὐκλείδου, ἐπιχάρμου, ζήνωνος, ζαλεύκου, θεόγνιδος, θεάγους, θαλοῦ, ἱπποθόωντος, κάτωνος, κλεάνθους, κλειτάρχου, κλεοβούλου, κριτίου, κυρίσκου, κυψέλου, μενάνδρου, μετέλλου, μενεδήμου, μητροδώρου, μοσχίωνος, μουσωνίου, ναυκράτους, νικοκλέους, νικοστράτου, ξανθίππου, πύρρου, πειρίθου, πυθαγόρου, πιττάκου, ῥηγίνου, σεκούνδου, στρατονίκου, σωτίωνος, σωστράτου, σιμωνίδου, τίμωνος, τροφίλου, ὑπερίδου, φαβωρίνου, φιλήμονος, φιλοξένου, φιλωνίδου, φιλιππίδου, φωκίωνος, φιλιστίωνος, χάρητος, χαρικλείας, χείλωνος, χρυσίππου, χωρικίου*. Adponamus vero etiam nonnihil exemplorum ex iis quas exscripsimus sententiis, quamvis non sit otium accuratius de singulis videndi.*)

A. *Μενάνδρου.*

1. *Ἅπαντα δοῦλα τοῦ φρονεῖν καθίσταται.* Cf. Stob. 3, 11.
2. *Ὕβρις καὶ οἶνος ἀποκαλύπτειν εἰώθασιν*
   φίλοις τὰ ἤθη τῶν φίλων. Cf. Fragm. 354. Meinek. (Ant. Meliss. 68, p. 116.)
3. *Ὁ πολὺς ἄκρατος ὀλίγ' ἀναγκάζει φρονεῖν.*
   οὐ γὰρ τὸ πλῆθος, ἂν σκοπῇ τις, τοῦ ποτοῦ
   ποιεῖ παροινεῖν, τοῦ πιόντος δ' ἡ φύσις. Cf. Stob. 18, 4 et 5.
4. *Χαλεπὸν ὅτ' ἄν τις ὢν πίνει πλέον λαλῇ,*
   μηδὲν κατειδώς, ἀλλὰ προσποιούμενος. Cf. Stob. 18, 19.
5. *Ὦ τρισάθλιοι* etc. (*μεγάλα* pro *μέγα*). Cf. Stob. 22, 11.[1])
6. *Κρεῖττον ἑλέσθαι ψεῦδος ἢ ἀληθὲς κακόν.* Cf. Stob. 12, 5.
7. *Τρισάθλιόν γε* etc. Cf. Stob. 98, 53.

*) Videbit, ut spero, Conr. Bursian, collega clariss., qui schedas nostras perlustravit ac passim libri Stobaeani et reliquorum locos adscripsit.

[1]) Ubi nihil dubiae lectionis in ed. Lips. a. 1823. adnotatum est, textum Cahirensem noluimus plene repetere.

Digitized by Google

8. *Εἰρήνη γεωργὸν κἂν πέτραις τρέφῃ* (sic) *καλῶς,*
πόλεμος δὲ εἰ κὰν (sic: *εἰ κὰν*) *πεδίῳ κακὸς ἔφυ.* Cf. Stob. 55, 9.
9. *Οὐκ ἔστιν ἀνοίας οὐδὲν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ,* *τολμηρότερον.* Cf. Stob. 4, 35.
10. *Ὅτ' ἂν φύσει τὸ κάλλος* etc. (*ἐπικοσμεῖ*). Cf. Stob. 65, 2.
11. *Κατὰ πόλλ' ἂν ἔστιν οὐ καλὸν εἰρημένον*
τὸ γνῶθι σεαυτόν (sic)· *χρησιμώτερον γὰρ ἦν*
τὸ γνῶθι τοὺς ἄλλους. Cf. Stob. 21, 5.
12. *Σὺ μὲν παραινεῖς ταῦτα ὅσα σοι πρέπει·*
ἐμὲ δὲ ποιεῖν καθῆκον οὐχ ὁ σὸς λόγος,
εὖ ἴσθ' ἀκριβῶς, ὁ δ' ἴδιος πείθει τρόπος. Cf. Stob. 37, 5.
13. *Οὐθεὶς πονηρὸν πρᾶγμα χρηστὸς ὢν ποιεῖ.* Cf. Stob. 37, 1.
14. *Τοὺς τὸν ἴδιον δαπανῶντας ἀλογίστως βίον*
*τὸ καλῶς ἀκούειν ταχὺ ποιεῖ πᾶσιν κακῶς.**) Cf. Stob. 15, 1.
15. *Ἀμήχανον* *μακρὰν συνήθειαν ἐν βραχεῖ λῦσαι χρόνῳ.* Cf. Stob. 43, 31.
16. *Τὸ γὰρ σύνηθες οὐδαμῶς παροπτέον.* Cf. Stob. 44, 5.
17. *Χρηστοῦ πρὸς ἀνδρὸς μηδὲν ὑπονόει κακόν.*
δίκαιος ἀδικεῖν οὐκ ἐπίσταται τρόπος. Cf. Stob. 9, 9.
18. *Μισῶ πονηρόν, χρηστὸν ὅταν εἴπῃ λόγον.* Cf. Sent. sing. v. 352. Meinek.
19. *Τὰ ὦτά σου μὴ πᾶσιν ὕπεχε* [*τοῖς?*] *λόγοις·*
λόγος κακὸς κακῶν γὰρ[1]) *ἔργων ἡγεμών.*
20. *Πλεονεξία μέγιστον ἀνθρώποις κακόν* etc. Cf. Stob. 10, 3.
21. *Εὐήθειά*[2]) *μοι φαίνεται δηλουμένη*
τὸ νοεῖν μὲν ὅσα δεῖ, φυλάττεσθαι δ' ἃ δεῖ. Cf. Stob. 4, 28.
22. *Ψυχὴν ἔχειν δεῖ πλουσίαν* etc. Cf. Stob. 93, 1.
23. *Μακάριος ὅστις οὐσίαν — καλῶς.* Cf. Stob. 94, 7.
24. *Ὅστις ὑπέχει χρυσίῳ τὴν χεῖρα, κἂν μὴ φῇ* (sic), *πονηρὰ βουλεύεται.* Cf. Stob. 10, 20.
25. *Οὐ πώποτ' ἐζήλωσα* etc. Cf. Stob. 16, 7.
26. *Ἰσχὺς νοῦν οὐκ ἔχουσα τάφῳ τοὺς ἐμπίπτοντας παραδίδωσιν.* Sic.
27. *Χρυσὸς μὲν οἶδεν δοκιμάζεσθαι πυρί·*
ἡ δὲ πρὸς φίλους εὔνοια καιρῷ κρίνεται. Cf. Men. fr. inc. 143 (662) Mein.
28. *Ὁ καιρῷ εὐτυχοῦντα κολακεύων φίλον* *καιροῦ φίλος πέφυκεν, οὐχὶ τοῦ φίλου.* Cf. Men. fr. inc. 145 (664) Mein.
28[b].[3]) *Ἄφροσι μὴ χρῶ φίλοις, ἐπεὶ κληθήσῃ καὶ σὺ παντελῶς ἄφρων.*

*) Istos Menandri versus excipiunt haec: *Πλούσιον δὲ ἄσωτον θεασάμενος ἐλαίας ἐσθίοντα καὶ ὕδωρ πίνοντα ἔφη· εἰ οὕτως ἠρίστας, οὐκ ἂν οὕτως ἐδείπνεις.*

[1]) In codice scriptum est: *λόγος γὰρ κακ. κακ. ἔργ. ἡγ.* [2]) *Εὐήθεια*: ita codex. [3]) Quae hoc numero comprehendimus, quum subiuncta sint sententiae quae praecessit Menandri nomine signatae, et ipsa pro Menandri sententiis venditari videntur. At vix recte.

Digitized by Google

Φίλος ἀληθὴς ὁ κοινωνῶν καὶ ταῖς συμφοραῖς τοῖς φίλοις.

Ὄνου χρείαν ἐλέγχει τραχύτης ὁδοῦ· καὶ φίλον εὔνουν αἱ συμφοραὶ διακρίνουσιν.

Μυστήριόν σου μὴ κατείπῃς τῷ φίλῳ, καὶ οὐ φοβηθήσῃ αὐτὸν ἐχθρὸν γινόμενον.

29. *Ὅταν ἕτερός σοι μηδὲ ἓν πλέον διδῷ* etc. Cf. Stob. 3, 23.

30. *Πλοῦτος ἀλόγιστος προσλαβὼν ἐξουσίαν*
καὶ τοὺς φρονεῖν δοκοῦντας ἀνοήτους ποιεῖ. Cf. Stob. 92, 8.

31. *Οὐδὲν διαβολῆς ἐστιν ἐπιπονώτερον·*
τὴν ἑτέρῳ γὰρ κειμένην ἁμαρτίαν
ἀεὶ μέμψιν ἰδίαν αὐτὸν ἐπάναγκες λαβεῖν. Sic. Cf. Stob. 42, 4.

32. *Ὅστις δὲ διαβολαῖσι πείθεται, ταχὺ* etc. Cf. Stob. 42, 6.

33. *Οὐδεὶς ἐπ' αὐτοῦ τὸ κακὸν συνορᾷ, πάμφιλε,*
σαφῶς· ἑτέρου δ' ἀσχημονοῦντος ὄψεται. Cf. Stob. 23, 3.

B. *Εὐριπίδου.*

1. *ἐξ ἀνδρομάχης. Οὔ τοι λείψανα* etc. Cf. Stob. 1, 2.

2. *Ἐχρῆν γὰρ ἡμᾶς σύλλογον ποιουμένους*
τὸν φύντα θρηνεῖν εἰς ὅσ' ἔρχεται κακά·
τὸν δ' αὖ θανόντα καὶ πόνων πεπαυμένον
χαίροντας εὐφημοῦντας ἐκπέμπειν δόμων. Cf. Stob. 120, 22. (Fragm. 452. N.)

3. *Σοφὸν γὰρ εὐβούλευμα* (sic) *τὰς πολλὰς χέρας*
νικᾷ· σὺν ὄχλῳ δ' ἀμαθία πλέον κακόν. Cf. Stob. 54, 5. (Fragm. 220. N.)

4. *Θράσει μὲν οὐδεὶς οὐδέπω, πόνῳ δὲ καὶ*
γενναιότητι καὶ ἐπιεικείᾳ ἀρετὴν ἐπεκτήσατο. Sic.

5. *Ὦ γῆρας, οἵαν ἐλπίδα ἡδονῆς ἔχεις·*
καὶ πᾶς τις εἰς σὲ βούλεται ἀνθρώπων μολεῖν·
λαβὼν δὲ πεῖραν μεταμέλειαν λαμβάνει,
ὡς οὐδέν ἐστιν (sic) *χεῖρον ἐν θνητῷ γένει.* Cf. Stob. 116, 6. (Fragm. 1065. N.)

6. *Οὐδὲν ἡ εὐγένεια πρὸς τὰ χρήματα·*
τὸν γὰρ κάκιστον πλοῦτος εἰς πρώτους ἄγει. Cf. Stob. 92, 1.

7. *Τὸ γὰρ λέγειν εὖ δεινόν ἐστιν, εἰ φέροι   τινὰ βλάβην.* Sic.

8. *Ἅπαντές ἐσμεν εἰς τὸ νουθετεῖν σοφοί·*
αὐτοὶ δ' ὅταν ποιῶμεν οὐ γινώσκομεν. Cf. Stob. 23, 5.

9. *Ἐν τοῖς κακοῖς δεῖ τοὺς φίλους εὐεργετεῖν·*
ὅταν γὰρ ἡ τύχη καλῶς διδῷ τί χρὴ φίλον;
ἀρκεῖ γὰρ ὁ θεὸς αὐτὸς ὠφελεῖν θέλων. Sic.

10. *Αἰδὼς γὰρ ὀργῆς πλεῖον ὠφελεῖ βροτοῖς.* Cf. Stob. 31, 1.

11. *Ὥσπερ δὲ θνητὸν καὶ τὸ σῶμ' ἡμῶν ἔφυ,*

οὕτω προσήκει μηδὲ τὴν ὀργὴν ἔχειν
ἀθάνατον, ὥς (sic) *τις σωφρονεῖν ἐπίσταται.* Cf. Stob. 20, 17.

12. *Ὅστις γὰρ ἐπὶ τὸ πλεῖον ἔχειν πέφυκ' ἀνήρ,*
οὐδὲν φρονεῖ δίκαιον οὐδὲ βούλεται·
φίλοις ἄμικτός ἐστι καὶ πάσῃ πόλει. Cf. Stob. 10, 7.

13. *Εὐριπίδου ἀντιόπῃ. Εἰ δ' εὐτυχῶν τις καὶ βίον κεκτημένος,*
μηδὲν δ' ὅμωσι (sic) *τῶν καλῶν πειράσεται,*
ἐγὼ μὲν αὐτὸν οὔποτ' ὄλβιον καλῶ,
φύλακα δὲ μᾶλλον χρημάτων εὐδαίμονα. Cf. Stob. 16, 4.

14. *Ὅστις δὲ τοὺς τεκόντας ἐν βίῳ σέβει,*
ὁ δ' ἐστὶ καὶ ζῶν καὶ θανὼν θεοῦ (sic) *φίλος.* Cf. Stob. 79, 2.

15. *Οὐκ ἔστι παισὶ τούτου κάλλιον γέρας,*
ἢ πατρὸς ἐσθλοῦ κἀγαθοῦ πεφυκέναι,
καὶ τοῖς τεκοῦσιν ἀξίαν τιμὴν νέμειν. Cf. Stob. 79, 3.

16. *Ἀσύνετος ὅστις ἐν φόβῳ μὲν ἀσθενής,*
λαβὼν δὲ μικρὸν τῆς ψυχῆς φρονεῖ μέγα. Cf. Stob. 4, 10.

17. *Οὐκ ἔστιν εὑρεῖν βίον, ἄλυπον οὐδενί.* Sic.

18. *Ὦ χρυσέ, δεξίωμα κάλλιστον βροτοῖς,*
ὡς οὐδὲ μήτηρ ἡδονὰς τοιάσδ' ἔχει,
οὐ παῖδες ἀνθρώποισιν, οὐδὲ φίλος πατήρ·
οὐδ' ἡ Κύπρις τοιοῦτον ὀφθαλμοῖς ὁρᾶν,[1])
οὐθ' ἔρωτας μυρίους αὐτῇ τρέφει.[2]) Cf. Stob. 91, 4.

19. *Εὐριπίδου ἀντιόπῃ. Τὸ δ' ἀσθενές μου καὶ τὸ θῆλυ σώματος*
κακῶς ἐμέμφθης· εἰ γὰρ εὖ φρονεῖν ἔχω,
κρεῖσσον τόδ' ἐστὶ καρτεροῦ βραχίονος. Cf. Stob. 3, 12.

20. *Ἐπίσταμαι δὲ καὶ πεπείραμαι* etc. Cf. Stob. 91, 7.

21. *Ὅταν δὲ κρηπὶς μὴ καταβληθῇ γένους*
ὀρθῶς, ἀνάγκη δυστυχεῖν τοὺς ἐγγόνους. Cf. Stob. 90, 4.

22. *Φεῦ, φεῦ, παλαιὸς* etc. Cf. Stob. 90, 5.

23. *Βέβαιον οὐδέν ἐστιν* etc. Cf. Stob. 105, 47. ubi *Διφίλου* dicitur.

C. *Σωτίωνος ἐκ τοῦ περὶ ὀργῆς.*

Τοῖς σοφοῖς ἀντὶ ὀργῆς usque *ἐπῄει.* Item *Ὥσπερ πλοῖα γενναῖα, οὐχ ὅσα* usque *ἀνδρεῖοι.* Cf. Stob. 20, 53. 54. *Οἱ δελφῖνες μέχρι τοῦ κλύδωνος — οὐκ ἐξοκείλουσιν — παραμένουσιν, καὶ τοὺς φίλους εἰς — ἀπίασιν.* Cf. Stob. 14, 10.

[1]) *οὐδ' ἡ* et *ὁρᾶν*: ita codex.
[2]) Rursus dedimus scripturam codicis: *οὐθ' ἔρωτ.* et *αὐτῇ τρέφει.*

Digitized by Google

D. *Ὑπερίδου* (altero loco -ρείδου).

Δεῖ τὸν ἀγαθὸν ἐπιδείκνυσθαι, ἐν μὲν τοῖς λόγοις ἃ φρονεῖ, ἐν δὲ τοῖς ἔργοις ἃ ποιεῖ. (Cf. Meinek. Stob. IV. p. 288.) *Διὰ δύο προφάσεις τῶν ἀδικημάτων ἄνθρωποι ἀπέχονται, ἢ διὰ φόβον ἢ δι' αἰσχύνην.*

E. *Ἀριστοφάνους.*

Εἰρήνη βαθύπλουτε καὶ ζευγάριον βοεικόν·
εἰ γὰρ ἐμοὶ παυσαμένῳ τοῦ πολέμου γένοιτο
σκάψαι τ' ἀποκλάσαι (cod. -ᾶ-) *καὶ λουσαμένῳ διελκύσαι*
τῆς τρυγὸς ἄρτον λιπαρὸν καὶ ῥάφανον φέροντι. Cf. Stob. 55, 2. (Fragm. 163. Bergk. 106.)

F. *Αἰσχύλου.*

Κάτοπτρον εἴδους etc. Cf. Stob. 18, 13.

G. *Σοφοκλέους.*

Φεῦ, τοῦ θανόντος etc. Cf. Stob. 126, 3.
Κλέπτων δ' ὅτ' ἄν τις ἐμφανῶς ἐφευρεθῇ,
σιγᾶν ἀνάγκη, κἂν καλὸν φέρῃ στόμα.
αἰδὼς γὰρ ἐν κακοῖσιν etc. Cf. Stob. 24, 4 et 13, 9.
Ὦ πλοῦτε καὶ τυραννὶς καὶ τέχνη τέχνης
ὑπερφέρουσα τῷ πολυζήλῳ βίῳ,
ὅσος παρ' ὑμῖν ὁ φθόνος φυλάσσεται. Cf. Stob. 49, 10.
Ζῆν αἰσχρῶς αἰσχρὸν τοῖς etc. Cf. Stob. 17, 1.
Ἐκ τῶνδε μέντοι τῶν τρόπων usque *πορεύεται.* (Cf. Ajax 1246—1254.) His adnectitur versus qui Chaeremonis dicitur Stob. 3, 17:
Ὁ γὰρ φρονῶν εὖ πάντα συλλαβὼν ἔχει.

H. *Ἰαμβλίχου ἐκ τῆς ἐπιστ. τῆς περὶ σωφρ. Πᾶσα μὲν γὰρ ἀρετὴ τὸ θνητ. πᾶν ἀτιμάζει, τὸ δὲ ἀθάν. ἀσπάζεται· πολὺ δὲ διαφερόντως* etc. Cf. Stob. 5, 61.

I. *Ἡροδότου.*

Ἀγάθυρσοι ἁβρότατοι — οἰκήϊοι — ἔχθει χρ. ἐς ἀλλήλους. Cf. Stob. 44, 43.

K. *Βαβρίου.*

Δέον τὰ τέλη τῶν πραγμάτων ἡμᾶς προορᾶν, καὶ οὕτως τὴν τούτων ἐγχείρησιν ποιεῖσθαι.

L. *Κλήμεντος ῥώμης.*

Ὃ γὰρ μισεῖ τις διὰ τὴν ἐπιοῦσαν τῇ ἡλικίᾳ σύνεσιν, τοῦτο διὰ τὴν πολυχρόνιον τῶν κακῶν συνήθειαν πράττειν συναναγκάζεται, δεινὴν σύνοικον τὴν ἁμαρτίαν παρειληφώς. Ista in epistulis Clementis, quemadmodum editae sunt, non reperiuntur.

M. *Ἰγνατίου.*

Τέλειοι ὄντες τέλεια φρονεῖτε. θέλουσι γὰρ ὑμῖν εὖ πράττειν θεὸς ἕτοιμος εἰς τὸ παρέχειν.

Digitized by Google

N. τοῦ ἁγίου Εἰρηναίου ἐκ τῆς πρὸς Βίκτορα ἐπιστολῆς.

Ἐν ᾧ ἄν τις δύναιτο εὖ ποιεῖν τοὺς πλησίον, ἣν μὴ ποιῇ, ἀλλότριος τῆς ἀγάπης τοῦ κυρίου νομισθήσεται. Cf. Iren. Opp. ed. Stieren I. p. 827. ubi editum est τοῖς (sed cod. Monac. τοὺς) πλησίον, item καὶ οὐ (cod. Monac. καὶ μὴ) ποιεῖ.

O. Κλήμεντος.

Ὅσα περὶ ὕπνου λέγουσι, τὰ αὐτὰ χρὴ καὶ περὶ θανάτου ἐξακούειν· ἑκάτερος γὰρ δηλοῖ τὴν ἀποστασίαν τῆς ψυχῆς etc. Cf. Strom. IV. ed. Pott. p. 628. ubi editum est ἀπόστασιν pro ἀποστασίαν. — Πᾶς γὰρ οἰνωθεὶς ἀνὴρ κατὰ τὴν τραγῳδίαν usque εἶπεν κακῶς. Cf. Paedag. II. ed. Pott. p. 181.

XXIII.

In nuperrimo itinere meo orientali nullam bibliothecam excussi quin libros palimpsestos omni cum studio anquirerem. Itaque factum est ut non modo duodecim eiusmodi libros vel librorum fragmenta Petropolin adferrem, de quibus breviter iam alibi [1]) expositum est, sed plures etiam alios cognoscerem hominum doctorum curis haud indignos. Inter hos est codex monasterii S. Sabae ad mare mortuum siti, multis ille quidem nominibus insignis. Commentarium enim in prophetas continet, duodecimo saeculo scriptum [2]), quem ad conficiendum sex codicum antiquiorum reliquiae sunt adhibitae. Horum duo primum uncialem scripturam octavi fere saeculi habuerant, et alter quidem duobus saeculis post super uncialem iam acceperat minusculam; reliqui quattuor vel saeculo nono exeunte vel decimo primum scripti erant; unus vero eorum iam duplici scriptura insignis erat, antequam ad eam quae est de prophetis scripturam adhiberetur. Folia bis rescripta per totum codicem numeravi undecim, quorum quinque ter minusculis formis, sex primum uncialibus scripta sunt.

Maxima autem foliorum pars ex eorum est numero, quae sub textu prophetico unam tantum scripturam eamque uncialem octavi saeculi praebent. Huiusmodi plus 120 sunt. Quorum priorem scripturam argumenti patristici fuisse ea probant quae passim erui, ut η του πλουτου της χρηστοτητος αυτου ... εστιν εις θυσιαν τω $\overline{\theta\omega}$ ... τους γαρ πτωχους εξελεξατο ο $\overline{\theta\varsigma}$ ... ελθων δε ο $\overline{\pi\eta\rho}$ αυτου ... ιωαννης (ad quaternionem κβ' pertinent) — των αδελφων εκαστον τα εκ της οικιας εργασιας επιφερομενον ... προσευχης μεταποιουσι (quatern. ιγ') — απεστηλεν μοι την

[1]) Cf. librum quem sic inscripsimus: Notitia editionis codicis bibliorum Sinaitici auspiciis imperatoris Alexandri II. susceptae. Accedit catalogus codicum nuper ex oriente Petropolin perlatorum. Item Origenis scholia in Proverbia Salomonis partim nunc primum partim secundum atque emendatius edita. Lips. 1860. De libris palimpsestis ibi relatum est pag. 48 sq. Quae ibi p. 49. ineunte fragmenta sexti saeculi tractavi, pluribus scripturae exemplis additis, ad Sap. Salom. et Sententias Siracidis pertinent, ut primus vidit Ewaldus, vir S. Ven.

[2]) Iste commentarius, quantum memini, integer est, nisi quod quaternio $\overline{\gamma}$ (octo foliorum) desideratur.

Digitized by Google

τροφην· λεγει αυτω ο φαρμουθ*) (quatern. ις′) — ητουμεθα το παραγγελμα ... το πνα το αγιον παρικαζει πως εν τη καταμονας (ια′).

Ad haec aetate proxime accedunt folia sex, primum uncialibus formis eiusdem saeculi octavi (Ορισωμεθα ουν των ... quat. κγ′), tum minusculis scripta.

Tertio loco ea ponamus folia, quae philosophici fuisse videntur argumenti; inveni enim locum ubi τὸ ὄν, τὸ οὐκ ὄν et tertium aliquid sibi invicem opponuntur. Iste locus in iis est foliis quae triplicem scripturam minusculam prae se ferunt. Alibi scriptum vidi λεῖψις λέγεται, qua de voce vide Handwörterb. der Gr. Spr. von Jacobitz u. Seiler. II. p. 1786.

Accedunt quarto loco reliquiae alius scripturae minusculae, unde τοις πρεσβυτεροις et ως δε επ[επεσεν] το πνα επ αυτοις notavi.

Quinto loco commemoranda sunt folia triginta (quat. β′ 2, quat. δ′ 2, quat. ε′ 2, quat. ς′ 2, quat. ζ′ 1, quat. η′ 1, quat. θ′ 2, quat. ι′ 2, quat. ιβ′ 2, quat. ιγ′ 4, quat. ιε′ 3, quat. ιζ′ 3, quat. ιη′ 2, quat. ιθ′ 2) litteris elegantibus decimi saeculi scripta, in quibus fragmenta operum Gregorii Nazianzeni supersunt. Quat. ε′ legi: ὅσα ἐνδιάθηκα· δι' ἐπῶν ἡρωϊκῶν. Θείοις ἐν λογίοισιν ἀεὶ γλώσσῃ τε νόῳ τε etc. Item quat. ς′ titulum: κατὰ τῆς σαρκός.

Prae illis vero omnibus accuratius notanda sunt fragmenta sexti codicis, cuius supersunt folia quindecim, continentis tragoedias Euripidis. Ac trium quidem, Orestis, Phoenissarum, Andromachae, aliquot locos exscripsimus. Nec aliunde reliqua fragmenta certe pleraque derivata esse apparebit, si quis notas meas accuratius cum editis comparare voluerit. Quae a nobis Hierosolymis, quam in urbem codicem pertulimus, notata sunt, observato singulorum foliorum ordine indicabimus.

Fol. 1. — οὗτος τί πάσχεις (v. 1.) — πρὸς θεῶν σε λίσσομαι (v. 2.).

Fol. 2. rect. χρῆν γὰρ θανεῖν [ν]ιν ἐξ ἐμοῦ· πέμπει δέ με μαστὸν ποθοῦντα· θηρσὶν ἄθλιον βοράν etc. Phoeniss. 1618 sqq.

Eodem verso: νεκρῶν δὲ τῶνδε· τὸν μὲν εἰς δόμους (το) χρεὼν ἤδη κομίζειν· τὸν δὲ δ' ὃς περσῶν πόλιν πατρίδα etc. Phoeniss. 1643 sqq.

Fol. 3. καλῶς θανόντες ἢ καλῶς σεσωσμένοι.

Fol. 4. — — — ἐξήγγειλέ μοι (v. 1.) οὐχ ἡ πρόσοψις ἀλλὰ τἄργα (v. 2.) —

Fol. 5. rect. σοὶ μὲν οὖν ἔγωγ' ἀμύνειν· ἀξιώτερος γὰρ εἶ. Orest. 1526.

Eodem verso: τὸν ἑλένης φόνον διώκων etc. Ibidem 1549.

Fol. 6. rect. πέλοπος ἐπὶ προπάτορος ἕδραν. Orest. 1441.

Eodem verso: οἱ δὲ πρὸς θρόνους ἔσω μολόντες. Ibidem 1407.

Fol. 7. τλάμονα· ἀμφὶ λέκτρων (v. 1.) — — διδύμων (v. 2.) — — γνῶθι (v. 3.) — —

Fol. 8. πένθος γὰρ (v. 1.) — — δρασ (v. 2.) — — δ (v. 3.) — — μοχθ (v. 4.) — —

*) Editum est in Actis SS. Jul. tom. II. p. 698 sqq. martyrium Patermuthii, Copretis et Alexandri, ut ex Fabricii Bibl. Gr. X. p. 305. hausimus.

Digitized by Google

Fol. 9. γέρων γὰρ πηλεὺς (v. 1.) — — σοὶ δ' ἦν τις (v. 2.) — —

Fol. 10. θησεὺς τίν' ἡμάρτηκεν εἴς σ' ἁμαρτίαν· μὴ δρῶσ' ἔγωγε κεῖνον ὀφθείην κακῶς.

Fol. 11. χωρήσεταί τις πυθικὴν πρὸς ἑστίαν. Androm. 1069.

Fol. 12. ἃς πρῶτα μὲν δεῖ χρημάτων (v. 1.) — ποσὶν (v. 2.) — λαβεῖν (v. 3.) — κἂν (v. 4.) — ἢ χρηστὸν (v. 5.) — γυναιξὶν (v. 6.) —

Fol. 13. εἰ γὰρ γυναῖκες εἰς τόδ' ἥξουσιν θράσους. Orest. 559.

Fol. 14. rect. ἔτι μὲν ἐμπνέει etc. verso πότνια πότνια νὺξ etc. Orest. 155 sqq. 174 sqq. Scholiorum textui adiectorum exemplum hoc est: οἰκειούμενος ὁ χορὸς τὰς συμφορὰς καὶ συναχθόμενος γεγονότερον (sic) ἐξεβόησε τὸ ὦ τάλας. διὸ φησὶν ὀλεῖς εἰ βλέφαρα κινήσεις.

Fol. 15. δυσδαίμων δ' ἔρις ἄλλα. Phoeniss. 825. κἀκεῖ γὰρ ἦν τις πόλεμος Εὐμόλπου δορός. Ibidem 868.

Ceterum istum librum palimpsestum iam ante nos viderat H. O. Coxe, clariss. bibl. Bodl. custos. In libro suo: Report to Her Majesty's government on the Greek Manuscripts yet remaining in libraries of the Levant, Lond. 1858. p. 55. Nr. 22. his verbis mentionem eius fecit: „Codex palimpsestus et rescriptus trium scripturam librariorum exhibens; quorum prior et antiquior sec. forsitan VII. literis uncialibus usus est, hodie tamen vix enucleandis; secundus Euripidis Orestem et Phoenissas tragoedias, nec non Gregorii Theologi poemata aliquot, sec. XI. ineunte exaravit; tertius, ut supra diximus, commentarium super prophetas."

XXIV.

In eiusdem monasterii libris perlustrandis in codicem incidimus, cuius ligatura agglutinatas habet epistulas duas encyclicas patriarcharum manu scriptas. Alteram scripsit Γερμανὸς ἐλέῳ θεοῦ πατριάρχης τῆς ἁγίας πόλεως ἱεροσολύμων, alteram Σωφρόνιος -- πατριάρχης τῆς ἁγίας πόλεως καὶ παλαιστίνης. Prioris initium est: Οἱ ἁπανταχοῦ ὄντες πανιερώτατοι μητροπολῖται καὶ ὑπέρτιμοι καὶ θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι οἱ ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοὶ τῆς ἡμῶν μετριότητος· καὶ ἐντιμώτατοι καὶ εὐλαβέστατοι κληρικοί τε καὶ ἱερεῖς καὶ ὅσοι τοῦ ἱεροῦ καταλόγου ὄντες, item alterius: Ὅσοι τε τοῦ ἱεροῦ καταλόγου. Inventum indicavi fratribus duobus, suadens ut pretiosa αὐτόγραφα ex ligatura curiose solverent.

XXV.

Plures libros palimpsestos vel Graecos vel Ibericos deteximus in monasterio S. Crucis prope Hierosolyma.*) In codice Graeco liturgico form. quat. med. duorum antiquiorum librorum fragmenta latent, quorum alter litteris uncialibus saeculi VII. scriptus erat, alter minusculis saeculi X. De priore erui: της κατα προλημψιν, de altera: λη περὶ τοῦ ποῦ.

*) Huius collegii novem tantum codices indicavit clar. Coxe in eo quem modo vidimus libro p. 53 sqq. Multo plures nobis examinare contigit. In iis quos Coxius praeteriit etiam est codex membr. form. quat. omnium Novi Testamenti librorum, item, de quo iam dixi in nuperrima editione V. T. iuxta LXX p. LVIII, psalterium uncialibus litteris saeculi IX. scriptum.

Digitized by Google

In alio codice sub recentiore scriptura Graecae litterae unciales saeculi VIII. apparent. Cuius scripturae antiquioris exempla duo haec sunt: *πολλακις τις ινα μη εις οφθαλμον λαβη την πληγην, τιμιον μελος, δεχεται δερμα υπερ: — η κοπρια η παντος θρονου βασιλειχου σεμνοτερα· απο μεν γαρ του θρονο .... βασιλειχου ουδεν — — κερδος αλλα προσκαιρος τερψις.*

XXVI.

In libris patriarchae Alexandrini codex est chartaceus saeculi XIV. Sophoclis tragoedias Ajacem et Electram cum scholiis continens. Textui tragoediarum praemissa est poetae vita (*βίος σοφοκλέους*), cuius scriptura inprimis convenit cum codice Jenensi, quem ad editionem vitarum scriptorum Graecorum minorum A. Westermann, collega clarissimus, adhibuit. Quod ut doceam, indicabo quibus locis codex bibl. patriarchalis a textu Westermanni differt. Initium vitae facit verbis *Καλλιπίδου ὑποκριτοῦ ἀπὸ ἐργασίας ἐξ ὀπούντος ἥκοντος*, quae ipsa cum codice Jenensi conveniunt; vide apud Westermannum pag. 130. ineunte. Versu 62. cod. patr. habet *περὶ τοὺς* cum codd. Jen. et Paris. pro *παρὰ τοὺς*, v. 63. *πέμψαντος* (cum cod. Jen.) *σοφοκλεῖ σταφυλήν, λαβόντα αὐτὸν*, ibidem cum Jen. et Par. *ῥάγα* (sic) *εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ ἔτι ὀμφακ.*, v. 66. *ἀναγινώσκοντα*, ibidem confirmat *νοήματι*, v. 67. cum Jen. *ἢ ὑποστιγμ.*, ibidem invitis reliquis omnibus *τοῦ λόγου οὐκ ἔχοντος πρ. ἀνάπαυσιν*, v. 68. *ἄγαν ἀποτεῖναι* cum Jen., ibidem cum eodem *καὶ τὴν ψυχ. σὺν τ. φωνῇ*, v. 69. *οἱ δὲ*, ibidem cum Jen. omittit *τοῦ δράματος*, v. 72. *τοίχου* cum Jen. pro *τείχους*, ibidem *φασὶ δὲ ὅτι*, v. 74. confirmat *χῶρον* codicis Jen., ibidem cum Jen. et Paris. habet *τετειχικότων*, ibidem *κατὰ* pro *κατ'*, v. 75. omittit cum Jen. *κατ' ὄναρ*. Ad finem p. 132. habet v. 5. *θηρὸς* cum Jen. et *ἐπεκαθέζετο*, ibidem *ἄλλοι* cum vulg., v. 6. omittit cum Jen. *τὸ στόμα*, ibidem *δὲ καὶ* cum Jen. et alio Paris., v. 7. *ἀθήνηθεν* confirmat invito Jen., sed *φρύγιον* cum eodem tenet.

Argumentum Electrae sic scriptum est. *Ὑπόκειται ὧδε ὁ τροφεύς, δεικνὺς τῷ ὀρέστῃ τὰ ἐν ἄργει. μικρὸν γὰρ ὄντα αὐτὸν κλέψασα ἡ ἠλέκτρα, ἡνίκα ὁ πατὴρ αὐτῆς ἐσφάζετο, δίδωσι τῷ τροφεῖ, φοβουμένη μὴ καὶ αὐτὸν ἀποκτείνωσι σὺν τῷ πατρί. ὁ τροφεὺς δὲ ἐστιν ὁ προλογίζων, πρεσβύτης ὤν, καὶ ὑπεκθέμενος τὸν ὀρέστην εἰς τὴν φωκίδα πρὸς τὸν στρόφιον. εἴκοσι δὲ ἐτῶν γενόμενος ἀφίκετο μετὰ τοῦ παιδαγωγοῦ εἰς τὸ ἄργος, ἐν ᾧ καιρῷ ὑπεδείκνυ αὐτῷ τὰ ἐν ἄργει. — Ἀπειρόκαλον δέ ἐστι τὸ λέγειν ὅτι ὃν τρόπον κατὰ μέρος τὰ τῆς ἰθάκης ἡ ἀθηνᾶ ἔδειξε τῷ ὀδυσσεῖ, οὕτως ἔδει καὶ τὸν παιδαγωγὸν τῷ ὀρέστῃ δεῖξαι· τῷ μὲν γὰρ ἀγνοοῦντι δείκνυσιν ὁ παιδαγωγὸς, τῷ δὲ ἀπιστοῦντι ἡ ἀθηνᾶ.*

In textu Electr. 162. codex habet *δέξετ'* (pro *δέξεται*) *εὐπατρίδων*, v. 168. *ὁ δ' ἐλάθετο* pro *ὁ δὲ λάθεται*, v. 170. *ἔρχετ' ἀγγελίας* pro *ἔρχεται ἀγγ.*, v. 171. *αἰεὶ* pro *ἀεὶ*. Item Aj. v. 119. ad *εὐρώδη Τροίαν* addit (quod ex scholio fluxisse videtur) *ἠνεμόεσσαν*, et v. 118. habet *ἐπάγων ἄταν* pro *ἄτ. ἐπ.* Quae in editis ad finem argumenti Ajacis leguntur, *τρωτὸν ἔμεινε*, pro iis codex praebet *ἄτρωτον οὐ διέμεινεν*. Ibidem antea pro *ἧκοιεν ἐπὶ τὰ τοι. νοσήμ.* habet *ἐμπίπτουσιν ἐπὶ* etc.

Scholiorum exempla sunt: *Μαθεῖν ὅτου: οἱ ἀττικοὶ ἀντὶ τοῦ ὑποτακτικοῦ ἄρθρου τῆς γενικῆς τῶν γενικῶν τοῦ οὗ καὶ τῆς δοτικῆς τοῦ ᾧ τὸ ὅτου λέγουσιν καὶ τὸ ὅτῳ, προστιθέντες τὸ τοῦ καὶ*

Digitized by Google

τὸ τῷ. τούτοις δὲ ἀκολουθοῦντες οἱ ποιηταὶ καὶ ἐπὶ τῶν πλειόνων ἐνίοτε τοῦτο ποιοῦσιν, οἷον ὅτων ἀντὶ τοῦ ὧντινων, καὶ ὁτέοις ἀντὶ τοῦ οἷστισιν. ἐπὶ δὲ τῶν αἰτιατικῶν οὐδέποτε τοῦτο ποιοῦσιν, οὔτε οἱ ποιηταὶ οὔτε οἱ ῥήτορες. — Πεῖράν τιν' ἐχθρῶν: ἐκ τοῦ πειρῶμαι γίνεται. φαμὲν δὲ πειρῶμαί σε καλεῖν ἀντὶ τοῦ διὰ πείρας καταλαμβάνω σε καλεῖν· καὶ πειρῶμαι τῆς σῆς γνώμης ἀντὶ τοῦ θέλω διὰ πείρας ταύτην καταλαβεῖν· καὶ πειρῶμαι βλάπτειν σε ἀντὶ τοῦ ἐπιχειρῶ. ἀφ' ὧν πεῖρα, ἣν δίδωσί τις τινὶ ἢ λαμβάνει, καὶ ἡ ἐπιχείρησις, ὡς ἐνταῦθα. — Ἀνδρὶ δυσμενεῖ: διττῶς τοῦτο· ἢ γὰρ ὅτι ἀνθίστατο αἴας ὀδυσσεῖ καὶ ἐφιλονείκει ζητῶν τὰ τοῦ ἀχιλλέως ὅπλα λαβεῖν, καλεῖ αὐτὸν δυσμενῆ· ἢ ὅτι τῷ ἀποτυχεῖν αὐτὸν τῶν ὅπλων μανεὶς ἐζήτει αὐτόν τε καὶ τοὺς ἀτρείδας ἀποκτεῖναι, ὡς οὗτος φησὶν (hoc accentu) ὁ ποιητής. — Ἔχει περάνας: ἀντὶ τοῦ ἐπέρανεν ὁ αἴας ἀπροσδόκητον πρᾶγμα κατὰ τὸν καιρὸν τῆς νυκτὸς ταύτης· ὃ οὐδεὶς ἀπὸ τῶν ἑλλήνων προσεδόκησεν ἄν. ἔστι δὲ ἀττικὴ ἡ σύνταξις.

XXVII.

In codice Patmio saeculi X. plura leguntur excerpta commentariorum Hippolyti Romani. Quorum ut pauciora iam in Fabricianam operum Hippolyti editionem recepta sunt, ita plura nondum innotuerunt nisi ex ultimo volumine novae patrum bibliothecae Maianae, quod Romae anno 1854. prodiit. Quae ex cod. Patm. hausimus, hoc loco plene describemus, non modo ad confirmandam editorum fidem, quod ipsum in fragmentis eiusmodi grave est, sed etiam quoniam scriptura ab editis satis differt, nec raro ita ut ad restituendum supplendumque ipsius Hippolyti textum valeat. Ceterum ad primum scholion etiam codicem Coisl. 120. (de quo iam supra pag. 110. dictum est) et (ex comm. bibl. Vind. Lambecc. ut edidit Kollar. tom. VIII. p. 829.) cod. Vind. adhibuimus.

Nr. 1.

Ἱππολύτου ἐκ τῶν (Fa. et Coisl. τοῦ) εἰς τὰ ᾄσματα (ita etiam Vind., Fabr. et Coisl. τὸ ᾆσμα) τῶν ᾀσμάτων.

Καὶ ποῦ πᾶσα ἡ πλουσία αὕτη γνῶσις; ποῦ δὲ τὰ μυστήρια ταῦτα καὶ (ita etiam Coisl. et Vind.; Fa. om.) ποῦ αἱ βίβλοι; ἀναφέρονται γὰρ (ita Fa. Coisl. Vind., solus Patm. om.) μόναι αἱ παροιμίαι καὶ ἡ σοφία καὶ ὁ ἐκκλησιαστὴς καὶ τὸ ᾆσμα τῶν (ita Fa. Coisl. Vind., sed Patm. om.) ᾀσμάτων. τί οὖν; ψεύδεται ἡ γραφή; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ πολλὴ μέν τις ὕλη γεγένηται (ita Coisl. et Vind., item Patm. -έννηται, Fa. γέγονε) τῶν γραμμάτων, ὡς δηλοῖ τὸ λέγειν ᾆσμα (Fa. add. τῶν, non item Coisl. et Vind.) ᾀσμάτων. σημαίνει γὰρ ὅτι ὅσα (ita Patm. et Vind., Fa. ὅ, Coisl. plane om.) περιεῖχον αἱ πεντακισχίλιαι ᾠδαὶ (Coisl.** add. ὅ) ἐν τῷ ἑνὶ διηγήσατο. ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις Ἐζεκίου τὰ μὲν τῶν βίβλων (Fa. et Coisl. βιβλίων) ἐξελέγησαν, τὰ δὲ (Coisl. add. καὶ) περιώφθησαν· ὅθεν φησὶν ἡ γραφή, αὗται αἱ παροιμίαι Σολομῶντος αἱ ἀδιάκριτοι, ἃς ἐξεγράψαντο (item Coisl. et Vind., Fa. ἐγράψαντο) οἱ φίλοι Ἐζεκίου (solus cod. Patm. -κία) τοῦ βασιλέως. πόθεν δὲ ἐξελέξαντο ἀλλ' ἢ ἐκ τῶν βιβλίων (Vind. βίβλων) τῶν ἐγκειμένων ἐν αἷς λέγει (Fa. add. ταῖς) τρισχιλίαις (Coisl. ἐν ταῖς — sed

Digitized by Google

ταῖς ex *αἷς* effectum manu emendatrice — *τρισχιλίαις* etc.) *παραβολαῖς καὶ πεντακισχιλίαις ᾠδαῖς*[1]); *ἐξ αὐτῶν οὖν τούτων οἱ φίλοι Ἐζεκίου σοφοὶ ὑπάρχοντες ἐξελέξαντο τὰ* (Vind. om.) *πρὸς οἰκοδομὴν* (Fa. add. *τῆς*, non item Coisl. et Vind.) *ἐκκλησίας*.

Nr. 2.

Post haec cdd. Patm. et Coisl. novam inscriptionem habent: *Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου ἐκ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἱστορίας*, qua praetermissa Fabr. (ex Anastasio) et cod. Vind. ea quae sequuntur ad Hippolyti locum qui praecedit trahunt. Sunt autem haec: *Τὰς δὲ βίβλους τοῦ Σολομῶντος τὰς περὶ τῶν παραβολῶν καὶ ᾠδῶν, ἐν* (cod. Patm. *αἷν*) *αἷς περὶ φυτῶν καὶ παντοίων ζώων φυσιολογίας, χερσαίων πετεινῶν τε καὶ νηκτῶν, καὶ ἰαμάτων πάθους παντὸς* (Fa. et Vind. *πάντως*), *γραφείσας αὐτῷ ἀφανεῖς ἐποίησεν Ἐζεκίας διὰ τὸ τὰς θεραπείας τῶν νοσημάτων ἔνθεν κομίζεσθαι τὸν λαὸν καὶ περιορᾶν* (Coisl. *περ. καὶ παρορᾶν*) *αἰτεῖν* (pro *αἰτεῖν* Fa. et Vind. *αὐτῶν*) *παρὰ θεῷ τὰς ἰάσεις*.

Nr. 3.

Quem Eusebii locum excipit titulus: *Τί ἐστιν ἡ σοφία οἰκοδομήσασα ἑαυτῇ οἶκον*[1]) addita nota nominis Hippolyti. Legitur autem ipsum scholium hunc in modum: *Χριστὸς ἡ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς σοφία καὶ δύναμις τὴν ἑαυτοῦ σάρκα· ὁ λόγος γὰρ σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν*[2]). — *καὶ ὑπήρεισεν στύλους ἑπτά· τὴν τοῦ ἁγίου*[3]) *πνεύματος ἑβδομάδα*[4])· *ὥς φησιν Ἡσαΐας, καὶ ἀναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν ἑπτὰ πνεύματα τοῦ θεοῦ*[5]). — *ἔσφαξεν δὲ τὰ ἑαυτῆς θύματα τοὺς προφήτας κατὰ καιρὸν ἀναιρουμένους παρὰ τῶν ἀπίστων*[6]) *ὑπὲρ τῆς ἀληθείας καὶ βοῶντας, ἕνεκά σου θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν, ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς*. — *ἐκέρασεν*[7]) *εἰς κρατῆρα τὸν ἑαυτῆς οἶνον· εἰς τὴν παρθένον· τὴν ἑαυτοῦ θεότητα ἑνώσας τῇ σαρκὶ ὡς οἶνον ἄκρατον, ὁ σωτὴρ ἐγεννήθη ἐξ αὐτῆς ἀσυγχύτως θεὸς καὶ ἄνθρωπος. καὶ ἡτοιμάσατο τὴν ἑαυτῆς*[8]) *τράπεζαν· τὴν ἐπίγνωσιν τῆς*[9]) *τριάδος καταγγελλομένην*. — *ἀπέστειλεν τοὺς ἑαυτῆς δούλους· συγκαλοῦσα μετὰ ὑψηλοῦ κηρύγματος, ὅς ἐστιν*

1) In cod. Patm. et Vind. est *τρισχιλίας παραβολὰς κ. πεντακισχιλίας ᾠδάς*.

1) Fabr. *τοῦ ἁγίου Ἱππολύτου πάπα Ῥώμης εἰς τὸ· Σοφία ᾠκοδόμησεν ἑαυτῇ οἶκον*.

2) Haec multo auctiora (e cod. Taur.) Fabr. et (a Sim. de Magistr. in act. mart.) Lagardius sic: *ἡ σοφία ᾠκοδόμησεν ἑαυτῇ οἶκον καὶ ὑπήρεισε στύλους ἑπτά, τὴν νέαν Ἱερουσαλὴμ καὶ ἁγίαν σάρκα. στύλους ἑπτὰ τὴν ἑβδομάδα τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐπ' αὐτὴν* (Mai. *ἐπ' αὐτῇ*) *ἀναπαυομένου ἐσήμανε*. (Haec omnia solus Lag. praemittit. Exscripsit vero eadem e catenis A. Maius Nov. pp. bibl. II. p. 73., ubi additur: *καθὼς Ἡσαΐας μαρτυρεῖ λέγων· ἔσφαξε τὰ ἑαυτῆς θύματα*.) *Χριστὸς γάρ* (Fa. om.) *φησίν, ἡ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς σοφ. κ. δύν. ᾠκοδόμησεν ἑαυτῇ οἶκον, τὴν ἐκ παρθένου σάρκωσιν, καθὼς προείρηκεν, ὁ λογ. σά. ἐγέν. κ. ἐσκ. ἐ. ἡμῖν, ὡς μαρτυρεῖ καὶ ὁ σοφὸς προφήτης· ἡ πρὸ τοῦ αἰῶνος, φησί, καὶ παρεκτικὴ ζωῆς, ἡ ἄπειρος σοφία τοῦ θεοῦ ᾠκοδόμησε τὸν οἶκον ἑαυτῇ ἐξ ἀπειράνδρου μητρός, ναὸν γοῦν* (Sim. de Mag. *γῆν*) *σωματικῶς περιθέμενος*.

3) Fa. et Lag. *παναγίου*. 4) Iidem *εὐωδίαν*.

5) Ad haec addunt (aliena ab Hipp.) Fa. et Lag. *ἄλλοι δὲ λέγουσιν εἶναι στύλους ἑπτὰ τὰ ἑπτὰ θεῖα τάγματα τὰ διὰ τῆς ἱερᾶς αὐτοῦ καὶ θεοπνεύστου διδασκαλίας τὴν κτίσιν βαστάζοντα, ἤγουν τοὺς προφήτας, τοὺς ἀποστόλους, τοὺς μάρτυρας, τοὺς ἱεράρχας, τοὺς ἀσκητάς, τοὺς ὁσίους καὶ τοὺς δικαίους*. 6) Haec illi sic exaggerata: *τὸ δὲ ἔσφ. τὰ ἑ. θύμ., τοὺς προφ. φησὶ καὶ μάρτυρας τοὺς κατὰ πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν καθ' ἑκάστην ὑπὸ τ. ἀπίστ. ὥσπερ ἄρνας ἀναιρ. ὑπὲρ* etc. 7) Fa. et Lag. *καὶ ἐκέρ*. 8) Lag. (ex errore) *ἑαυτοῦ*. 9) Fa. et Lag. *τ. ἁγίας τρ. κατεπαγγ.* praetereaque addunt: *καὶ τὸ τίμιον καὶ ἄχραντον αὐτοῦ σῶμα καὶ αἷμα, ἅπερ ἐν τῇ μυστικῇ καὶ θείᾳ τραπέζῃ καθ' ἑκάστην ἐπιτελοῦνται θυόμενα εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἀειμνήστου καὶ πρώτης ἐκείνης τραπέζης τοῦ μυστικοῦ θείου δείπνου*.

Digitized by Google

ἄφρων, ἐγκλινάτω πρός με, τοὺς ἀποστόλους εἰς τὸν σύμπαντα κόσμον προσκαλουμένους πάντα τὰ ἔθνη εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θεοῦ[10]. — *καὶ*[11]) *τοῖς ἐνδεέσιν φρενῶν εἶπεν τοῖς μήπω κεκτημένοις τὴν δύναμιν τοῦ ἁγίου πνεύματος*[12]), *ἔλθετε φάγετε τῶν ἐμῶν ἄρτων*[13]), *καὶ πίετε οἶνον ὃν ἐκέρασα*[14]) *ὑμῖν· τὴν θείαν αὐτοῦ σάρκα καὶ τὸ ἅγιον*[15]) *αὐτοῦ αἷμα δέδωκεν ἡμῖν ἐσθίειν καὶ πίνειν εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.*

Nr. 4.*)

Τῇ βδέλλῃ τρεῖς θυγατέρες ἦσαν ἀγαπήσει ἀγαπώμεναι, τῇ ἁμαρτίᾳ[1]), *ἡ πορνεία, φθόνος*[2]), *εἰδωλολατρεία, καὶ αὗται*[3]) *αἱ τρεῖς οὐκ ἐνεπίπλασαν*[4]) *αὐτήν· οὐ γὰρ ἐμπιπλᾶται*[5]) *ἀεὶ διὰ τῶν πράξεων τούτων νεκροῦσα ἡ ἁμαρτία τὸν ἄνθρωπον*[6]). *ἡ δὲ τετάρτη*[7]) *οὐκ ἠρκέσθη εἰπεῖν Ἱκανόν, ἡ κατὰ πάντων*[8]) *πονηρὰ ἐπιθυμία*[9]). *ὥσπερ γὰρ ἓν μέν ἐστιν τὸ σῶμα, ἔχει δὲ μέλη πολλά*[10]), *οὕτως*[11]) *καὶ ἡ ἁμαρτία μία οὖσα πολλὰς καὶ ποικίλας ἐπιθυμίας ἔχει*[12]). *ὅθεν τοῦτο διδάξαι βουλόμενος διὰ παραδειγμάτων ἐπάγει λέγων*[13]) *Ἅιδης καὶ ἔρως γυναικὸς καὶ τάρταρος καὶ γῆ μὴ*[14]) *ἐμπιπλαμένη ὕδατος· καὶ ὕδωρ καὶ πῦρ οὐ μὴ εἴπωσιν Ἀρκεῖ. ὃν γὰρ τρόπον ὁ ᾅδης οὐ διαλείπει δεχόμενος ψυχὰς ἀνθρώπων, οὐδὲ ὁ ἔρως τῆς ἁμαρτίας παύσεται ἐκπορνεύων καὶ τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων διαφθείρων*[15])· *τῆς*[16]) *δὲ αὐτῆς ἐννοίας ἔχονται ὅ τε τάρταρος καὶ τὰ λοιπά.*

Ὀφθαλμὸν καταγελῶντα[1]) *πατρὸς καὶ ἀτιμάζοντα γῆρας μητρός, βλασφημοῦντα τὸν θεὸν καὶ πατέρα, καὶ ἐξουθενοῦντα Χριστὸν τὴν*[2]) *τοῦ θεοῦ σοφίαν· ἐκκόψαισαν*[3]) *αὐτὸν κόρακες ἐκ τῶν φαράγγων, τὰ ἀκάθαρτα καὶ πονηρὰ πνεύματα, τὸ διορατικὸν τῆς ἀφροσύνης ὄμμα· καὶ καταφάγοισαν*[4]) *αὐτὸν νεοσσοὶ ἀετῶν, καταπάτημα*[5]) *ἔσονται τοῖς ποσὶν τῶν ἁγίων.*

Τρία ἐστὶν ἀδύνατά μοι νοῆσαι καὶ τὸ δ΄ οὐκ ἐπιγινώσκω[6])· *ἴχνη ἀετοῦ πετομένου, τοῦ Χριστοῦ τὴν ἀνάληψιν· καὶ ὁδοὺς ὄφεως ἐπὶ πέτρας, ὁ διάβολος οὐχ εὗρεν ἴχνος ἁμαρτίας ἐν τῷ σώματι τοῦ Χριστοῦ· καὶ τρίβους νηὸς ποντοπορούσης, τῆς ἐκκλησίας ὡς ἐν πελάγει τῷ βίῳ τούτῳ τῇ εἰς Χριστὸν*

[10]) Fa. et Lag. sic: *τὸ δὲ ἀπέστ. τ. ἑ. δούλ. ἡ σοφία, ὁ χριστὸς δηλονότι, συγκαλ. με. ὑψ. κηρ. ὅς ἐ. ἀ. ἐκκλ. πρ. με φάσκουσα, τοὺς ἱεροὺς ἀποστ. πρόδηλον τοὺς εἰς τ. σύμπ. κό. διαδραμόντας καὶ προσκαλέσαντας τὰ ἔ. εἰς τ. ἐκείνου ἐπίγν. ἀληθῶς τῷ ὑψηλῷ καὶ θείῳ τούτων κηρύγματι.* [11]) Fa. et Lag. *τὸ δὲ καί.* [12]) Fa. et Lag. *τὴν τοῦ ἁγ. πν. δύν. δηλονότι.* [13]) Fa. et Leg. *τὸν ἐμὸν ἄρτον.* [14]) Cod. *ἐκέρακα.* Fa. et Lag. *κέκρακα.* [15]) Fa. et Lag. *τίμιον.* Iidem post *ἡμῖν* addunt *φησίν.*

*) Quae sequuntur omnia inde a *τῇ βδέλλῃ* usque *τὸν λόγον τῆς ἀληθείας*, in Fabricii et Lagardii libris desiderantur. Protulit nuper, ut iam indicatum est, e catenis Vaticanis Ang. Maius. Quorum nihil animadvertit P. A. de Lagarde, quum „Hippolyti Romani quae feruntur omnia Graece“ a. 1858. editurum se in libri titulo professus esset. Quantopere vero scriptura Romana ex codice Patmio emendanda sit, facile patebit.

[1]) Mai. *τῇ ἁμαρτ. ἀγαπώμ. ἀγαπήσει.* [2]) Mai. *ὁ φθόν.* (sed ipse editor correxit *φόν.*) *καὶ εἰδ.* [3]) Mai. om. *καὶ αὐτ.* [4]) In codice est *ἐνεμπίπλ.* ut etiam cod. Alex. habet; Mai. *οὐ ἐνεπίπλησαν.* [5]) Hoc acc. ipse codex. Mai. *ἐμπίπλ.* [6]) Mai. addit: *μηδέποτε ἠλλοιωμένη ἀλλὰ πάντοτε ἐπαύξουσα.* [7]) Mai. *ἡ γὰρ τετ. φησίν.* [8]) Mai. *κατὰ πάντα.* [9]) Mai. add. *τετάρτην λέγων τὴν μετὰ πάντων ἐπιθυμίαν ἐσήμανεν.* [10]) Mai. *μέλ. δ. πο. ἔχ.* [11]) Mai. *οὕτω.* [12]) Mai. *ἐν ἑαυτῇ ἔχ. δι' ὧν ἐπίβουλος τῶν ἀνθρώπων γίνεται.* [13]) Mai. *διὰ παρ. δή φησιν.* [14]) Mai. *οὐ.* [15]) Mai. *οὐδένα γὰρ τρόπ. ὁ ᾅδ. οὐ δι. δεχ. ψ. ἀνόμων ἀνθρ. οὐδὲ ὁ ἔρ. τ. ἁμ. ὡς γυναικὸς παύεται ἐκπ., προδότης τῆς αὐτοῦ ψυχῆς ὅστις γενόμενος.* [16]) Mai. *ὡς τάρταρος δὲ ἀεὶ ἐν* etc. quibus nihil in textu Patm. respondet.

[1]) Mai. negligentissime: *ὀφθαλμὸς καταγελῶν τὰ τοῦ πα.* (pergens *κ. ἀτιμάζοντα*). [2]) Mai. corrupte: *βλ. τ. θε. καὶ μητέρα ἐξουθ. Χριστοῦ τήν.* [3]) Mai. ex errore *ἐκκόψασαν.* [4]) Mai. *καταφάγοιεν.* [5]) Mai. *καὶ καταπατημένα.* [6]) Mai. *τέταρτον* pro *δ΄.*

Digitized by Google

ἐλπίδι διὰ τοῦ σταυροῦ κυβερνωμένης· καὶ ὁδοὺς ἀνδρὸς ἐν νεότητι, τοῦ ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ τῆς παρθένου γεγεννημένου· ἰδοὺ γάρ φησιν ἀνήρ, ἀνατολὴ ὄνομα αὐτῷ[7]).

Τοιαύτη ὁδὸς μοιχαλίδος, ἣ ὅταν πράξῃ, ἀπονιψαμένη οὐδέν φησιν πεπραχέναι[8]) *ἄτοπον· τοιαύτη ἐστὶν ἡ ἀναστροφὴ τῆς ἐκκλησίας πιστευούσης Χριστῷ, ἣ μετὰ τὸ πορνεῦσαι ἐν*[9]) *τοῖς εἰδώλοις ἀποταξαμένη τούτοις καὶ τῷ διαβόλῳ καὶ ἀπολουσαμένη τὰς ἁμαρτίας καὶ λαβοῦσα ἄφεσιν οὐδέν φησιν πεπραχέναι ἄτοπον.*

Διὰ τριῶν σείεται ἡ γῆ, διὰ πατρὸς καὶ[10]) *υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος· καὶ τὸ δ' οὐ δύναται φέρειν τὴν ἐσχάτην ἐπιφάνειαν τοῦ σωτῆρος*[11]). — *Ἐὰν οἰκέτις*[12]) *βασιλεύσῃ. Ὁ Ἰσραὴλ ἐν Αἰγύπτῳ δοῦλος γενόμενος καὶ ἐν τῇ γῇ τῆς ἐπαγγελίας*[13]) *βασιλεύσας. καὶ ἄφρων πλησθῇ*[14]) *σιτίων· τὴν γῆν ἐξ ἑτοίμου λαβὼν καὶ φαγὼν καὶ ἐμπλησθεὶς ἀπελάκτισεν. καὶ παιδίσκη ἐὰν ἐκβάλῃ*[15]) *τὴν ἑαυτῆς κυρίαν· ἡ κυριοκτόνος συναγωγὴ σταυρώσασα τὴν σάρκα τοῦ Χριστοῦ ἔξω τῆς πύλης*[16]). *καὶ γυνὴ μισητὴ ἐὰν τύχῃ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ· ἡ ἐξ ἐθνῶν ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ*[17]).

Τέσσαρά ἐστιν ἐλάχιστα ἐπὶ τῆς γῆς, ταῦτα δέ ἐστιν σοφώτερα τῶν σοφῶν· οἱ μύρμηκες, οἷς οὐκ ἔστιν ἰσχύς, ἑτοιμάζονται θέρους τὴν τροφήν· τὰ[18]) *ἔθνη διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ἑτοιμάζουσιν ἑαυτοῖς τὴν αἰώνιον ζωὴν δι' ἔργων ἀγαθῶν. καὶ οἱ χοιρογρύλλιοι ἔθνος οὐκ ἰσχυρὸν ἐποίησαν ἐν πέτραις τοὺς ἑαυτῶν οἴκους· τὰ ἔθνη ἐπὶ τῇ πνευματικῇ πέτρᾳ Χριστῷ ᾠκοδόμηνται, ἥτις ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας. ἀσκαλαβώτης χερσὶν ἐρειδόμενος καὶ εὐάλωτος ὤν, οὗτος οἰκεῖ ἐν ὀχυρώμασιν βασιλέων· ὁ λῃστὴς ἐν τῇ ἐκτάσει τῶν χειρῶν τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ ἐπερειδόμενος οἰκεῖ ἐν τῷ παραδείσῳ, τῷ ὀχυρώματι τῶν δύο*[19]) *βασιλέων, πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος.*

Ἀβασίλευτον ἡ ἀκρίς, καὶ ἐκστρατεύει ἀφ' ἑνὸς κελεύσματος εὐτάκτως. ἀβασίλευτα ἦσαν τὰ ἔθνη, ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας γὰρ ἐβασιλεύοντο· νῦν δὲ πιστεύσαντα[20]) *τῷ θεῷ στρατεύονται τὴν ἐπουράνιον στρατείαν.*

Τρία ἐστὶν ἃ εὐόδως πορεύεται, καὶ τὸ δ' ὃ καλῶς διαβαίνει· ἄγγελοι ἐν οὐρανοῖς, ἅγιοι ἐπὶ τῆς γῆς, ψυχαὶ δικαίων ὑπὸ γῆν· καὶ τὸ δ', ὁ θεὸς λόγος σαρκωθεὶς διέβη καλῶς μήτραν παρθένου, ἀνάπλασιν τοῦ Ἀδὰμ ποιούμενος· διέβη[21]) *ἐν κόσμῳ, κῆρυξ ἀληθείας γενόμενος· διέβη ἐν ᾅδῃ, τὰς ψυχὰς τῶν πεπεδημένων λῦσαι τοῦ δέσμου βουλευόμενος· διέβη πύλας οὐρανῶν, ἀπαρχὴ ἀναστάσεως καὶ ἀναλήψεως πᾶσιν γενόμενος.*

Σκύμνος λέοντος ἰσχυρότερος κτηνῶν· Χριστὸς ὑπὸ Ἰακὼβ ἐν τῷ Ἰούδᾳ[22]) *προφητευόμενος. Ἀλέκτωρ περιπατῶν ἐν θηλείαις εὔψυχος*[23]). *Παῦλος ἐν ταῖς ἐκκλησίαις προθύμως κηρύσσων τὸν λόγον τοῦ θεοῦ*[24]). *Τράγος ἡγούμενος αἰπολίου· ὁ ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ κόσμου σφαγιασθείς*[25]). *Καὶ βασι-*

7) Huius loci textus prorsus idem est apud Maium. 8) Mai. negligenter: *οὐδ. φήσει πεπραχθῆναι.* 9) Mai. omittit. 10) Mai. om., postea plene scriptum habet *τὸ τέταρτον.* Item infra. 11) Mai. *τοῦ Χριστοῦ.* 12) Mai. *οἰκέτης.* 13) codex *ἐπαγγελείας.* 14) Mai. *πλησθείς.* 15) Mai. *ἐκβάλλῃ.* 16) Mai. om. male verba *ἔξω τ. πύλης.* 17) Ista omnia: *καὶ γυνὴ — τ. Χρ.* apud Mai. desiderantur. 18) Mai. male *καὶ τὰ.* 19) Sic cod. Patm., rectius ut videtur Mai. *τριῶν.* 20) Mai. *πιστεύσαντες.* 21) Ab hoc altero *διέβη* ad quartum transilit catena apud Maium, ita ut verba *διέβη ἐν κόσμῳ* usque *βουλευόμενος* apud eum desint. 22) Mai. *ἐν τ. Ἰ. ὑ. Ἰακ.* 23) Mai. *εὐψύχως.* 24) Mai. *Χριστοῦ τοῦ θεοῦ.* 25) Mai. *ἁγιασθείς.*

Digitized by Google

λεὺς δημηγορῶν ἐν ἔθνει· Χριστὸς βασιλεύσας ἐπὶ τὰ ἔθνη δημηγορεῖ διὰ προφητῶν καὶ ἀποστόλων τὸν λόγον τῆς ἀληθείας.

Nr. 5.

Sequitur in codice: πῶς νοητέον τὸ Οὐκ ἔστιν ἀγαθὸν ἐν ἀνθρώπῳ, ὃς (sic, ut cod. Alex.) φάγεται καὶ πίεται καὶ δείξει τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ἀγαθὸν ἐν μόχθῳ αὐτοῦ. (Eccl. 2, 24.) Hunc titulum quae verba excipiunt (praeposito numero ιη′), ea et ipsa Hippolyto (nec contra videtur esse codex Patmius) adscribuntur apud Anastasium Sinaitam quaest. XL. et in Mss. Bodl. apud Sim. de Magistr. p. 273., unde ad editionem Lagardii transierunt, cf. pag. 200. nr. 136. Οὐ σαρκικῶς ἐσθίειν καὶ πίνειν προστάσσει ὁ ἐκκλησιαστὴς ἀλλὰ πνευματικῶς etc. Convenit autem scriptura codicis Patmii cum editis, nisi quod pro ἀπατᾶσθε habet ἀπατᾶσθαι, item πορευθῆναι pro πορεύεσθαι.

XXVIII.

Quo codice Coisliniano supra (pag. 110.) usi sumus ad edendum Pseud-Epiphanii libellum de prophetis, ex eodem Montefalconius in Bibliotheca Coisliniana pag. 193. exeunte aliquot versus de canone bibliorum sacrorum exscripsit. Qua in re varie erravit. Non enim in codice est: ἰωάννου τοῦ εὐαγγελιστοῦ ἐκ τῶν ἐπῶν. Ὄφρα δὲ etc.; sed index librorum Novi Testamenti exit verbis: παύλου ιδ. ἀποκάλυψις ἰωάννου τοῦ εὐαγγελιστοῦ. Iam sequitur: τοῦ θεολόγου. ἐκ τῶν ἐπῶν. Ὄφρα δὲ etc. Quae quidem ad Gregorium Nazianzenum, quem Theologi nomine veteres insignire solent, spectare in promtu est. Altero vero versu non scriptum est κακοῆθες sed κακοητες, quod corrigendum est κακότητες (non κακότητος, quemadmodum editio operum Gregorii Coloniensis 1690. habet). Neque quarto versu ἱστορικαὶ μὲν ἔασι βίβλοι δυοκαίδεκα πᾶσαι scriptura absolvitur, sed additur quintus: τῆς ἀρχαιοτέρης ἑβραϊκῆς σοφίης, ad quem ipsum illud πᾶσαι exeunte versu 4. positum sensu pertinere interpunctione significatur. Quos versus excipit index librorum Veteris Testamenti ex ratione eiusdem Gregorii: cf. Opp. II. p. 98. Quamvis scriptura codicis Coisl. bonitate non excellat, tamen haec notari possunt. Versu 14. βασιλειῶν (vix recte) pro βασιλήων, v. 17. σολομόντιαι*) pro -ώντειαι, v. 23. ἀμβακούμ pro ἀββακούμ, v. 30. ἀρίθμει (rectissime) pro ἄριθμοι, v. 32. (editum est male δι᾽ ἰταλίῃ pro δ᾽ ἰταλίῃ) ἀχαιϊάδι pro ἀχαϊάδι. Finito carmine sequitur: περὶ τῶν ξ βιβλίων καὶ ὅσα τούτων ἐκτός. Rursus post sexaginta illos hic titulus ponitur: καὶ ὅσα ἔξω τῶν ξ. Qui libri hunc in modum notantur: α′ σοφία σολομῶντος· β′ σοφία σιράχ· γ′ μακκαβαίων· δ′ μακκαβαίων· ε′ μακκαβαίων· ς′ μακκαβαίων· ζ′ ἐσθήρ· η′ ἰουδήθ· θ′ τωβίτ. Hos denique excipiunt: καὶ ὅσα ἀπόκρυφα. α′ ἀδάμ· β′ ἐνώχ· γ′ λάμεχ usque κε′ εὐαγγέλιον κατὰ ματθίαν. Quae recte exscripsit Montefalconius, nisi forte retinere poterat ἡλιοῦ pro ἡλίου, et numero ιη′ potius βαρνάβα ἐπιστολή quam -λαί pro ratione compendii edendum erat. Praeterea sub ιθ′ in codice scriptum est: παύλου πράξις.

*) Etiam in codice Patmio saeculi decimi scribitur: ὁ σολομόντιος ναός.

Digitized by Google

XXIX.

In codice Sangallensi nr. 912. sub recentiore scriptura cum multis psalterii fragmentis etiam aliquot Jeremiae fragmenta ex veteri versione Latina latent. Legimus non sine magna difficultate paginas 303 et 304. 309 et 310. 25 et 26. 31 et 32., quibus quattuor paginae libri antiquioris i. e. saeculi fere quinti ad rescribendum adhibiti repraesentantur, quavis pagina recentioris dimidiam antiquioris efficiente. Duabus alteris continebatur Jeremiae 47, 12—18., alteris 17, 10—16. Prioris loci versio Itala nondum innotuit; nec magis alterius, nisi quod ex Augustini, Ambrosii aliorumque scriptis plura fragmenta colligi possunt iamque a Blanchino collecta sunt. Itaque ad utrumque locum comparandum Vulgatae textum additis ad posteriorem patrum fragmentis ex opere Blanchini adscribemus.

I. Pag. 304.

Lex bibendi calicem biberunt
et tu dum mundata videris
non mundaberis· per me
enim iuravi dicit dms· quia
nemo pertransiet in op
probrio et in maledictione
eris in parte tua· et omnes
civitates tuae erunt deser

II. Pag. 309.

tae in aeternum· auditu
audivi a dmo et nuntios
ad gentes misit dicens con
gregate vos et venite adver
sum eam exsurgite in pug
nam· pupillum dedi te inter
gentes dignae (sic) contemptu

III. Pag. 303.

Inter homines lusus tuus
adquisivit hoc tibi stulti
tiam (sic) cordis tui habitavit
in cavernis petrarum
conprehendit munitio
nem collis excelsi et quia
exaltasti sicut aquila nidū
tuum inde detraham te

IIII. Pag. 310.

eritq· idumea sine vesti
gio· omnis qui transiet
per eam sibilabit sicut sub
versa est sodoma· et gomo[r]
ra et vicinae eius civitates
sic subvertam te dicit dms
omnipotens· non sedebi[t]

Cf. ad I. usque IIII. Jerem. 47, 12. Quia haec dicit dominus: Ecce quibus non erat (I.) iudicium ut biberent calicem, bibentes bibent. Et tu quasi innocens relinqueris? non eris innocens, sed bibens bibes. 47, 13. Quia per me ipsum iuravi, dicit dominus, quod in solitudinem et in opprobrium et in desertum et in maledictionem erit Bosra, et omnes civitates eius erunt [II.] in solitudines sempiternas. 47, 14. Auditum audivi a domino, et legatus ad gentes missus est: Congregamini et venite contra eam, et consurgamus in praelium. 47, 15. Ecce enim parvulum dedi te in gentibus, contemptibilem [III.] inter homines. 47, 16. Arrogantia tua decepit te et superbia cordis tui, qui habitas in cavernis petrae et apprehendere niteris altitudinem collis: cum exaltaveris quasi aquila nidum tuum, inde detraham te, dicit dominus. 47, 17. [IIII.] Et erit Idumaea deserta: omnis qui transibit per eam, stupebit et sibilabit super omnes plagas eius. 47, 18. Sicut subversa est Sodoma et Gomorrha et vicinae eius, ait dominus: non habitabit ibi vir etc.

Digitized by Google

V. Pag. 25.

——— [se]cundum vias eius
[et secu]ndum fructum co
[gitatio] num — — — —
— — — s· clamavit perdix
[congr]egavit ————
———— multos rapiat sibi
———— adquirens divitias
——— [no]n cum iudicio in

VI. Pag. 32.

[dimidi]o dierum eius dere
[linque]nt eum et usq· in no
[vissim]o suo erit stultus·
[thron]us autem virtute
[exaltat]us est· et erit — —
— — o nostra patientia
— — rael·

VII. Pag. 26.

Dm̄e omnes qui te [dereli]
querunt confun[dantur]
qui discesserunt [a te]
scribantur in libr[o mortis]
quia derelinquer[unt fon]
tem vitae dm̄i· cu[ra me dn̄e]
et salvus ero· tu es [secu?]
ritas mea· ecce hii [dicunt]

VIII. Pag. 31.

mihi ubi est verb[um dn̄i]
veni ego autem n[on labo]
ravi subsequens [te et die]
hominis non de[sideravi]
tu scis quae proced[ebant de]
labiis meis in co[nspectu]
tuo sunt omnia· — —

Cf. ad V—VIII. Jerem. 17, 10. — — qui do unicuique [V.] iuxta viam suam et iuxta fructum adinventionum suarum (Aug. ut dem un. secundum vias eius et secundum fructum studiorum eius). 17, 11. Perdix fovit quae non peperit, fecit divitias et non in iudicio (Aug. Clamavit perd., congregavit quae non peperit [Auct. op. imp. in Mt. filios quos non genuit], faciens divitias suas non cum iudicio) in (VI.) dimidio dierum suorum (Aug. eius) derelinquet (Aug. -quent) eas (Aug. eum) et in novissimo suo (Aug. -ssimis suis) erit insipiens (Auct. op. imp. stultus). 17, 12. Solium gloriae altitudinis a principio locus sanctificationis nostrae (Aug. sedes autem glor. exaltata est [Amb. thronus virtutis ex. est], sanctificatio nostra.) 17, 13. Exspectatio Israel (Aug. Patientia Isr.) (VII.) domine: omnes (Aug. universi) qui te derelinquunt, confundentur (Aug. -dantur); recedentes (Aug. qui recesserunt) a te, in terra scribentur (Aug. super terram scribantur; Auct. l. contr. Fulg. scribentur in libro mortis), quoniam dereliquerunt (cod. S. Gall. -linq-) venam aquarum viventium (Aug. fontem vitae) dominum (cod. ut edidimus: domini). 17, 14. Sana me domine, et sanabor (Hier. salvus ero), quoniam (Aug. quia, Hier. omittit) laus (Aug. gloria) mea tu es (Hier. tu es gl. mea). 17, 15. Ecce ipsi dicunt (VIII.) ad me (deest itala): Ubi est verbum domini? Veniat. 17, 16. Et ego non sum turbatus (Aug. etc. Non laboravi) te pastorem sequens (Aug. post te), et diem hominis non desideravi (Aug. concupivi), tu scis. Quod egressum est de labiis meis, rectum (Hier. om.) in conspectu tuo fuit (Hier. ante faciem tuam est).

Digitized by Google

XXX.

Eadem bibliotheca Sangallensis pluribus gaudet codicibus veteribus Latini bibliorum textus. In quibus excelluut duo libri palimpsesti, alter evangeliorum, alter epistularum Pauli. Prioris fragmenta maiorem omnium quattuor evangeliorum partem comprehendunt [1]), in altero supersunt fragmenta epistularum ad Philippenses, ad Colossenses, ad Ephesios, prioris ad Thessalonicenses et prioris ad Timotheum. Textum continent Hieronymi, sed antiquissimis eius testibus adnumerandi sunt; neuter enim saeculo sexto inferior haberi potest. Utroque nuper usi sumus in adornanda VII. Novi Testamenti editione nostra critica (cf. Prolegg. CCL. et CCLI.), sed nondum ita excussi sunt ut decet. Ceterum iam anno 1830. eorum est mentio facta in Gustavi Haenel collegae clarissimi Catalogis librorum manuscriptorum pag. 729. adhibitis schedis Ildefonsi ab Arx. Qui quum excelleret tractandis antiquis scripturis, tamen in excerpendis illis evangeliorum fragmentis duobus locis graviter falsus est. Quae enim ad Matth. 23, 13. adnotata sunt, ex iis „Lucinii exemplar“ effecit, quod ad Haenelium quoque transiit [2]); at pro „lucinii“ legere debebat „latino“, quod ne cui post me codicem inspicienti dubium sit, chemicis infusis clarissimum reddidi. Scriptum enim ita est: *„In latino exemplari post hunc capitulum, ubi increpantur hyppocritae* (sic, non *hypocritae), qui cludunt* (sic, non *clodunt) regnum caelorum, sequitur hoc capitulum: Vae vobis scribae et pharisaei hyppocritae, qui comeditis domos viduarum oratione longa orantes: propter hoc amplius accipietis iudicium. Hoc* (ita videtur, etsi secunda littera potius u quam o esse videatur) *vero non habet hoc capitulum, unde arbitror apud latinos aliqua superflua inveniri.* Simili modo ad Joh. 1, 35. adnotatum est: *In altero exemplari iohanna repperitur pro iona, sed mihi magis videtur hoc rectum, cum etiam in alio loco manifestissime fili iona id est bariona dicatur.* Alter vero locus, quo in eruendo Ildef. ab Arx vehementer erravit, Mc. 1, 2 sq. est. Significavit enim sic ibi adnotatum esse: *Hoc in greco minime reperitur.* Quod si verum esset, gravissimum esset. Quum enim viris acutissimis dubium visum sit, an ipse Marcus evangelii sui initium illis Veteris Testamenti testimoniis exornaverit, tamen in veteribus textus sacri documentis nihil unquam inventum est quod dubitantes confirmaret. At nec in codice Sangallensi tale quid invenitur; scriptum enim ibi est: *in eseia minime repperitur.*

Ceterum „Graecum exemplar“, cuius cum Ildefonso ab Arx Haenelius meminit, revera aliquoties conlatum est cum Latinis. Ita ad Marc. 14, 3. adnotatur, et uncialibus quidem litteris pulcherrimis: *συντριψασα το* (sic; corrige notam in N. T. meo ad h. l.) *αλαβαστρον.* Ibidem ad v. 6.: *κοπους παρεχετε.* Ad Joh. 8, 25: *την αρχην in graeco accusatium* (sic) *sonat, non nominatium.*

[1]) Sangallensibus foliis etiam aliquot Turicensia accedunt, eiusdem corporis disiecta membra.
[2]) „Scriptor tria exemplaria ad manus habebat, duo Latina, quorum unum erat Lucinii, et tertium Graecum“.

Digitized by Google

Sed nunc quidem servatis in aliud tempus reliquis propositum est exemplum edere scripturae psalterii Latini, cuius eadem bibliotheca non exigua fragmenta continet. Textum illa praebent Italum, septimo fere saeculo scriptum, conferendum cum variis eiusdem rationis libris, quos ad suam bibliorum editionem Blanchinus adhibuit.

LXXXIII. in fine pro turcularibus·
filiis coreph· psalmus david·
Quam amabilia sunt tabernacu
la tua dne[1]) virtutum· Concu
piscit et defecit[2]) anima mea
in atria dni· cor meu et caro
mea exultaverunt in dm vivum·
eteni passer invenit sibi domum
et turtur nidu sibi ubi reponat
pullos suos· altaria tua dne[3])
virtutu rex meus et ds meus·
Beati omnes qui habitant in domo
tua in sclm scli laudabunt te·
Beatus vir cuius est auxilium aput
te dne ascensus in corde eius·
Disposuit in convallem lacrima
ru in locu que disposuisti ei·
Eteni benedictionem dabit qui le
ge dedit ambulabunt de virtute
in virtutem videbitur ds deoru
in sion· Dne ds virtutum exaudi
praecem mea aurib: percipe ds iacob:

super omnia tabernacula iacob·
gloriosa dicta sunt de te civitas di·
Memor ero raab et babilonis scien
tib: me· ecce alienigine[4]) et tyrus
et populus aethiopum hi fuerunt
in ea· mater sion dicit homo et
homo factus est in ea et ipse funda
vit ea altissimus· Dns narravit
scripturis populorum suorum
et principum eoru qui fuerunt
in ea· sicut laetantium omnium
nostroru habitantio est in te::

LXXXVII. psalmus cantici david·
Dne ds salutis meae in die clama
vi et nocte cora te· Intret
oratio mea in conspecto tuo
......[5]) inclina aurem tua ad pre
ce mea dne· Quia repleta est ma
lis anima mea et vita mea in infer
no adpropriavit·[6]) aestimatus su
cu discendentib: in lacum factus
su sicut homo sine adjutoriu inter
mortuos liber.

[1]) Secunda manu repositum est deus. [2]) Concupiscit et defecit: ita etiam psalt. Corb. [3]) Secunda manus addidit deus. [4]) Sic codex. [5]) Quod h. l. scriptum erat plane erasum est. [6]) Ita pro appropiavit.

Digitized by Google

sicut vulnerati dormientis[1]) pro
iecti in monumentis quorū non
est memor[2]) amplius et quidē ipsi de
manu tua expulsi sunt· posuerunt
me in loco inferiori in tenebris et
in ūbra mortis· In me confirma
ta est ira tua et omnes elationis[3])
tuas super me induxisti· Longe
fecisti notus meus[4]) a me posuerunt
me in abominatione[5]) sibi· tradi
tus sū et non egrediebar oculi mei
infirmati sunt pre inopia· clama
vi ad te dn̄e tota die expandi ma
nus meas ad te· numquid mor
tuis facies mirabilia aut medici
resuscitabunt et confitebuntur
tibi· numquid enarravit ali
quis in sepulchrū misericordi
am tuam aut veritatē tuā in perdi
tionē· Nū quid cognuscentur
in tenebris mirabilia tua· et ius
titia tua in terra oblibionis·

[Ps. 100.]

Misericordiā et iudicium can
tabo tibi dn̄e psallam et intel
ligā in viā inmaculatā quan
do venies ad me· perambu
labā in innocentia cordis mei
in medio domus tuae· non proponebā
ante oculus meus[6]) rem malā facien
tes prevaricationes odivi· non ad
hesit mihi cor pravū declinantes a me
malignus[7]) non agnoscebam· detra
hentem adversū proximum suū ocul
te[7]) eū persequebar· supervo oculo et
insatiabile corde cū hoc simul non ede
bam· oculi mei super fidelis[8]) terrae ut
sedeant hii mecum· Ambulans in via
inmaculata hic mihi ministrabat·
non habitabit in medio domus meae
qui faciunt supervia[7]) que[9]) loquitur ini
qua non dixit[10]) in conspectu oculorū
meorū· In matutinis interficiebā
omnes peccatores terrae ut disperdā
de civitate dn̄i omnes qui operantur
iniquitatem::

XXXI.

Ad aliud psalterium pergimus, cuius fragmenta in thesauris eiusdem S. Galli bibliothecae locum habent*). Textum continet tum Graecum tum Latinum, sed illum et ipsum Latinis litteris scriptum. Ad similitudinem igitur accedit psalterii Veronensis, quod Blanchinus anno 1740. Vindiciis suis canonicarum scripturarum addidit. Cf. Vet. Test. nostr.

[1]) Correctum est dormientes. [2]) Secunda manu memoria. [3]) Correctum elationes. [4]) Correctum notos meos. [5]) Correctum abominationē. [6]) Correctum est oculos meos. [7]) Hoc loco nil correctum est. Intacta etiam manserunt oculte, insatiabile, faciunt supervia. [8]) Correctum fideles. [9]) Correctum qui. [10]) Erasum est t, sed emendatio (direxit) ut videtur non est absoluta.

*) Cum illis fragmentis etiam aliud psalterium Graecum et Latinum bibliothecae Sangallensis commemoravi: Deutsche Zeitschrift für christliche Wissenschaft und christliches Leben, 1857, Nr. 8, ubi est: Neue Arbeiten über theologische besonders biblische Schriftdenkmale zu München, St. Gallen und Zürich. Simile istud est pro scriptura et aetate codici evangeliorum Sangallensi a Rettigio a. 1836 edito. Cum huius codicis tum eorum, de quibus in textu agimus, fragmentorum mentio faciunda erat in nuperrima editione nostra Veteris Testamenti sec. LXX. pag. LVIII.

ed. III. Prolegg. pag. LVIII sq. Quorum utrumque grave est de pronuntiatione litterarum Graecarum testimonium; vehementer autem eo inter se differunt quod liber Veronensis, quinti vel sexti saeculi, ab itacismo posterioris aevi multo magis quam Sangallensis abhorret, qui quidem nono demum saeculo scriptus videtur. Quae differentia quo melius appareat, sub Sangallensi textu ubique adnotandam curavimus Veronensem scripturam. Latinam vero columnam quam vocant non adposuimus, quoniam tota a vulgato textu pendet.

[E]ulogitos[1] kyrrios·[2] oti etha[umas]tosen
to eleos autu· en póli periochîs[3]
[E]go de ipa· ecstasi[4] mu· aperimme[5]
apo prosopu· ton ofthalmon[6] su·
[D]ia tuto isacusas· ke·[7] tis fonis tis deiseos[8] mu·
en to cecragene me prosse·
[A]gapisate[9] ton kyrrion[10] pantes· iosii[11] autu·
oti alíthias·[12] ecziti[13] kyrrios·[14] ce antapodidosin·
tis perrissos· piusin[15] iperifanían·[16]
[A]ndrizeste·[17] ce crateústho icardía imon·[18]
pantes· hi[19] elpizontes· epi kyrrion·[20]

[M]acharii·[1] on aféthisan·[2] e anomie·
· ce on epecalipthisan·[3] e amartie·
[M]acharios[4] anir·[5] o umi[6] logisete kyrrios·[7]
amartian· unde[8] estin en to stomati autu· dolos·
[O]ti esigisa·[9] epaleothi[10] ta osta mu·
apo tu crazin me· olin· tin iméran·[11]
[O]ti iméras·[12] ce nictos·[13] ebarinthi[14] epe me·
icheir[15] su· estrafin[16] istaleporían mu·[17]
ento empagíne[18] mi[19] acantha·[20]
[T]in anomian[21] mu· egnorisa

[1]) eulogetos [2]) quirios [3]) perioches [4]) en te ecstasi [5]) aperrimme [6]) ophthalmon [7]) isecusas quirie [8]) tes phones tes deeseos [9]) agapesate [10]) quirion [11]) y osiy [12]) alethias [13]) eczeti [14]) quirios [15]) tys perissos pyusin [16]) yperephanian [17]) andrizesthe [18]) e cardia ymon [19]) y [20]) quirion.

[1]) macariy [2]) aphethesan [3]) apecalyphthesan [4]) macarios [5]) aner [6]) *u (u u?) me, **o (o u?) me pro o u mi [7]) quirios [8]) ude [9]) esigesa [10]) epaleothe [11]) olen ten emeran [12]) emeras [13]) nyctos [14]) ebarynthe [15]) e chir [16]) estraphen [17]) deest mu [18]) enpagene [19]) my [20]) acanthan addito diapsalma [21]) ten amartian.

Digitized by Google

ce tin [a]martian[1]) mu· uc ecalipsa·[2])
[I]pa· exagoreuso· catemu· tin[3]) anomian mu·
to k̄o·[4]) ce ypsi·[5]) afícas·[6]) tin[7]) asebían tis[8]) amartias mu·[9])
[Y]per tautis[10]) proseuxete· prosse· pas· ósios·
en cero eutheto·
[P]lin· en cataclismo[11]) ídaton[12]) pollon·
pros auton· uc eggiusin·[13])
[S]ý mu i catafigí[14]) apothlipseos· tis
periechsusis[15]) me· to agallioma[16]) mu·
litrose[17]) me· apoton ciclosanton[18]) me·[19])
[S]ynetiose· ce cimbiose·[20]) en odo tauti
i poreusi·[21]) epistirio[22]) epise· tus ofthalmus[23]) mu·
[M]i[24]) ginesthe·[25]) os ippos· ce imionos·[26])
is[27]) uc estin sinesis·[28])
[E]ncimo ce chalino·[29]) tas· siagónas· auton·
anxis·[30]) ton· mi[31]) egigizonton[32]) prosse
[P]olle· e mastiges· tu amartolu·
ton de elpízonta epi k̄n·[33]) eleos ciclose·[34])
[E]ufranthite[35]) epi k̄n·[36]) ce agalliasthe dicei·[37])
ce cauchasthe pantes hieuthis ti cardía·[38])

XXXII.

In catalogo codd. mss. bibl. Reg. Bav. ab Ignatio Hardt plures indicati sunt libri palimpsesti, in quibus non ultimo loco ponendum esse codicem Gr. 252. accuratiore nuper examine instituto intellexi. Compositus enim est ex quattuor libris antiquioribus Graecis, quorum tres litteris uncialibus octavi et noni saeculi scripti erant. Ex his unus argumenti erat patristici (*απετειν· δια τι γαρ ουκ εβαλλε — το το αργυριον μου εις τρα — πεζιτας καγω ελθων … και εν τοις κοσμικοις πραγ — μασιν· διατηθησιν την εαυτου οικονομιαν … της μετανοιας· την θαν — μαστην εκεινην ρααβ· — ην εσωσα δια μετανοιας*); alter lectiones biblicas in usum ecclesiae ex-

1) ten anomian 2) ecalypsa 3) ten 4) quirio 5) sy pro ypsi (?) 6) aphecas 7) ten 8) tes 9) cardias mu. Diapsalma 10) tautes 11) plen en cataclysmo 12) ydaton 13) addit Diapsalma 14) i (sic) cataphyge 15) tes periechuses (vitiose cod. Sang. -chsusis) 16) agalliama 17) lytrose 18) cyclosanton 19) addit Diapsalma 20) synbibo se 21) taute e poreuse 22) episterio 23) ophthalmus 24) Me 25) Haec vox non satis apparet in cod. Sang. 26) emionos 27) ys 28) synesis 29) en chalino ce cemo 30) agxes 31) me 32) eggizonton 33) quirion 34) cyclosi 35) euphranthete 36) quirion 37) dicey 38) y euthis te cardia.

Digitized by Google

cerptas, tertius vitas sanctorum continebat. Quem secundo loco diximus, eius totam paginam (fol. 97.) eruere contigit, in qua scriptum est Jesai. 93, 7—9. et Zach. 14, 4. 8. hunc in modum:

Κς κριτης αγαθος τω οικω ιηλ
επαγει ημιν κατα το ελεος
αυτου· και κατα το πληθος
της δικαιοσυνης αυτου·
και ειπεν· ουχι λαος μου εστι
τεκνα˙ ου μη αθετησουσιν˙
και εγενετο αυτοις εις σωτη
ριαν· εκ πασης θλιψεως αυ
των + ου πρεσβυς· ουδε αγ
γελος· αλλ αυτος ο κς εσωσεν
αυτους δια το αγαπαν αυ
τους· και φειδεσθαι αυτων +
Αυτος ελυτρωσατο αυτους·
και ανελαβεν αυτους· και
υψωσεν αυτους πασας τας
ημερας του αιωνος:
αναγνωσις [εκ] του [αγ.] ζαχαριου·
Ταδε λεγει ο κς + ιδου ημερα
ερχεται κυ· και στησον
τε οι ποδες αυτου· εν τη
ημερα εκεινη· επι το ορος
των ελαιων· το κατεναν
τι ιημ· εξ ανατολων ηλιου +
και εν τη ημερα εκεινη·
εξελευσεται υδωρ ζων εν
ιλημ + το ημισυ αυτου .

Inprimis vero notabiles sunt tertii codicis reliquiae, in quibus, ut praeteream alia, inveni textum extremi capitis actuum Thomae, qualis nondum innotuit, nisi quod priore parte multo magis quam Graeca a. 1851. ex codice Parisiensi a me edita in Actis app. apocryphis p. 241 sq. cum Latinis Abdiae historiis (Fabric. Cod. Apocr. II. p. 735 sq.) convenit. Legitur enim ibi sic:

σιν αυτοις εποιητω˙
Συνεβη δε ου μετα
πολυν χρονον ενα
των παιδων μισ
δαιου πληγειναι υ
πο δαιμονος· και
ουδεις ηδυνηθη
θεραπευσαι αυτον·
πανοι γαρ ην χαλαι
πως ο δαιμων:
ενεθυμηθη δε μισ
δεως ο βασιλευς
ανοιξαι τον ταφον:
και αρας των οστε
ων — — του α

ποστολου θωμα
. . . .
τραχειλον του υυ
μου και θεραπευ
θησεται· απειει
ουν ποιησαι ο ενεθυ
μηθη ο μισδεος ο
βασιλευς· ο δε απο
στολος θωμας επι
φανις αυτω ειπεν:
Εις ζωντας ουκ επισ
τευσας· και εις νε
κρους πιστευεις;
πλην μη φοβου·
επει σπλαγχνηζεται

εις σε και ελεησει σε
ο κς ις χς δια την
αυτου χριστοτη
τα· απελθων δε
και ανοιξας ουχ ευ
ρεν οστεα εκει˙
εις γαρ των αδελ
φων κλεψας το λει
ψανον του μακα
ριου απηνεγκεν
εις την μεσοποτ[α]
μιαν· απο δε του
τοπου του μνημι
ου. ενθα τα οστα
εκειτο. χουν λα

Digitized by Google

βων περιεθηκεν
τω ν̅ω̅ αυτου και
ειπεν· πιστευω [εις]
σε χ̅ε̅ νυν οτε (?) κα
[τελιπεν με εκει]
νος ο ταρασσον τους
ανθροπους και
αντικειμενος αυ
τοις ϊνα μη ιδω
σιν σε· και κρεμα
σαντος αυτου τω
παιδι, ϋγιεις ο παις
εγενετο: συνει
θρυζετο δε και μισ
δεος ο βασιλευς με
τα των αδελφων
και υπεκληνεν
•

την κεφαλην αυτου,
υπο τας χειρας σιφο
ρου: ελεγεν δε τοις
αδελφοις ο σιφορ·
Ευχαισθαι υπερ
του μισδαιου του
βασιλεως· ινα πα
ρα ι̅υ̅ χ̅υ̅ ευσπλαγ
χνιαν δεξηται
και αμνησικα
κεισι αυτω· πα̅
τες δε εν συμφο
νια χαιρονταις
υπερ αυτου προσ
ευχην εποιουν
τω· ο δε φιλαν̅ο̅ς̅
δεσποτης, ο βασι

λευς των βασιλευ
οντων και κ̅ς̅
των κυριευ . . .
. . . .
μισδεω την εις
αυτον ελπιδα·
υπηγετω ουν
μετα του πληθους
των πιστευον
των· δοξαζων
π̅ρ̅α̅ και υ̅ν̅ και
αγιον π̅ν̅α̅· ω κρα
τος και μεγαλο
πρεπεια· νυν και
αει και εις τους
αιωνας των αι
ωνων·
α· μ· η· ν·

XXXIII.

In codice Patmio litteris uncialibus noni saeculi scripto martyria duo inedita inveni, alterum Petri, alterum Pauli, quemadmodum iam in Actis apocryphis meis pag. XX sq. significavi. Quum nuper secundum visebam Patmi insulam, cum variis aliis, in quibus eminent scholia Origenis in Proverbia Salomonis, Notitiae editionis cod. bibl. Sinaitici etc. adiecta, etiam illas de apostolis fabulas transscripsi. Unde hoc loco nonnihil exscribere placet, non quidem earum quae narrantur rerum caussa, sed ut intelligatur quousque illo tempore depravatio scripturae Graecae progressa sit: nec enim multa absque vitio in eo codice scripta sunt, ita ut passim difficile sit primo obtutu verum perspicere. Quae res, observata illa quidem in pluribus octavi et noni saeculi codicibus, quamquam nullus aequiparat Patmium nostrum, eo magis mira videri potest, quum vix aliis quam monachis Graecis debeatur. Videntur autem illi non modo ab interiore litterarum cognitione alieni fuisse, sed etiam potius dictata calamo excepisse quam ante oculos posita descripsisse; ita enim factum est ut quicquid similiter sonabat incuriose confunderent. Ceterum inter rei criticae sacrae peritos satis constat codices utriusque Testamenti antiquissimos Graecos*) inprimis conspicuos esse scripturae vitiositate, quae quidem ipsos

*) Ut cod. Vat., Alex., Ephraemi Syri palimps., Octateuchi Origeniani fragmenta Leidensia, psalterium papyraceum Londinense. Excellunt inter hos prae omnibus Psalmi quos diximus, ipso quarto illi saeculo ut videtur priores, editi in vol. I. Monumentorum Sacror. ined. novae collectionis a. 1855. Neque vero eodem numero eximendus est codex bibliorum Sinaiticus.

iam Origenem et Hieronymum exercuit. Cuius rei gravissima caussa in eo posita videtur, quod celeberrimi calligraphi Alexandrini, a quibus illos codices scriptos esse perquam probabile est, parum Graece sciebant. Quod quamvis molestum sit, tamen id habet commodi, quod certum est tales scriptores abstinuisse ab improba illa emendandi audacia (Origeni *τόλμῃ μοχθηρᾷ τῆς διορθώσεως* dicta), quae ipsis primis p. Chr. saeculis plurimum valuit ad depravandas sacras scripturas.

Sed ad codicem Patmium redeo, unde quae hausi, missis plerumque accentibus et spiritibus, qui quidem et ipsi saepissime perperam positi sunt, ut paucis exemplis docebitur, adscribam.

Πετρος ο αποστολος ϊν εν τη ρωμη αγαλλιωμενος μετα των αδελφων επι το κ̅ω̅ νυκτος και ημερας επι το ωχλω το καθειμερινω το προσαγομενω το ωνυματι το αγιω τη του χ̅υ̅ ι̅υ̅ χ̅υ̅ χαριτη. συνιγοντο δε και ε παλλακηδες του επαρχου αγριππα προς τον πετρον, τεσσαρες ουσαι, αγρϊππηνα και νικαρηα και ευφημια και δωρης· ακουουσαι τον της αγνηας λογον και παντα τα του χ̅υ̅ λῶγηα επληγησαν τας ψοῖχας, και συνθεμαινε αλληλαις αγναι της αγριππα κυτης δηαμϊνε ϊνοχλουντο υπ αυτου .... ταυτα δε ακουσας ο καισσαρ εκαιλευσεν παντας τους δεδεμενους πυρι κατακαιηνε, των δε παυλων τραχιλοκοπϊθεῖνε το νυμο των ρωμεων. ο δε παυλος ϊν μι σηοπων τον λογων, αλλα κοινουμενος το πρεφεκτο λογγῶ και κιιστο τυ καιτυρϊονϊ .... κακινου θαυμαζωντος και δηαπορουντος, ωραν εννατην εστοτων πολλων μετα του καισσαρος φιλοσωφον και του καιντυριονος, ϊλθεν ο παυλος ενπροσθεν παντων και ηπεν· καισσαρ ηδου παυλος ο του θ̅υ̅ στρατηοτης ουκ απεθανον, αλλα ζω· συ δε πολλα εστε κακα, ανθ ον δικαιον εμα εξεχεας ου μετα πολλας ημερας ταυτας. ο δε ταρακθης εκαιλευσεν λυθεινε τους δεσμηους, τονδε πατροκλον και τους περι τον βαρσαβαν. και ος εταξατο παυλος, ορθρου πορευθεντες ο λογγος και ο καιτυριων κεστος μετα φυβου προσϊρχωντο το ταφο παυλου. επηστανταις δε ιδον δυο ανδρας προσευχομενους και μεσον παυλον, οστε αυτους εκπλαγινε, τον δε τϊτον και λουκαν φοβω συσσχεθεντα ανθροπινο ης φυγην τραπινε· τον δε διοκοντων λεγοντων· ου διοκομεν οιμας ης θανατον αλλ ης ζωην, ινα ημιν δοτε ος παυλος ενετιλατο, ο μεθ υμων προ μηκρου μεσος προσευχομενος etc.

Emendationes vide supra in notis ad indicem libri.

TABULARUM INDEX.

TABULA I.

SPECIMINA SCRIPTURARUM TREDECIM CONTINET EX UNDECIM HAUSTA CODICIBUS A NOBIS IN ORIENTE REPERTIS INDEQUE IN EUROPAM ALLATIS.

Duo numero I. insignita codicis Graeci libri Numerorum palimpsesti sunt, descripti pag. 1—2. Prior scriptura sexti, altera noni videtur saeculi.

Numero II. scripturae specimen signatur ex Graeco codice fragmentorum Novi Testamenti palimpsesto saeculi fere quinti petitum. Describitur pag. 2 et 3.

Numero III. repraesentatur codex Graecus evangeliorum Lucae et Iohannis octavo fere saeculo scriptus. Describitur pag. 4 et 5. Nuper ad bibliothecam Bodleianam transiit.

Numero IV. repraesentatur codex Graecus evangeliorum saeculi noni. Describitur pag. 5 et 6.

Numero V. repraesentatur codex Graecus libri Genesis, qui octavi saeculi esse videtur. Describitur pag. 6 et 7. Cum eo qui praecedit nuper Bodleianus factus.

Numero VI. repraesentatur codex Graecus libros Iudicum et Ruth integros cum extrema parte libri Iosuae continens. Ex meis nuper Musei Britannici factus. Describitur pag. 7.

Numero XV. repraesentatur codex evangeliorum Syriacus palimpsestus, scriptura quam putant Hierosolymitana insignis, haud dubie antiquissimus. Specimen nostrum non invito quidem codice sed ex incuria tamen inversum est. Describitur pag. 13.

Numero VIII. fragmenta Graeca repraesentantur libri prophetae Iesaiae septimi fere saeculi. Describuntur pag. 8 et 9.

Numero IX. fragmenta Graeca ex libris Regum repraesentantur saeculi eiusdem vel insequentis. Altera scriptura marginis est, altera textus. Describuntur pag. 9.

Numero XII. versus exhibetur ex fragmentis Graecis laudationis cuiusdam patristicae in codice palimpsesto saeculi fere quinti repertis. Describuntur pag. 10.

Numero XIV, 2. repraesentatur fragmentum psalterii Graeci, quod quintum saeculum antecedere videtur. Prior versus rubro scriptus est.

TABULA II.

DECEM SCRIPTURARUM GRAECARUM SPECIMINA CONTINET, QUORUM NOVEM EX CODICIBUS TISCHENDORFIANIS BIBLIOTHECAE UNIVERSITATIS LIPSIENSIS PETITA SUNT, DECIMUM EX CODICE CARPENTORACTENSI.

Numero V. insignitur specimen evangelistarii palimpsesti nono fere saeculo scripti. Descripsimus pag. 29. et seqq.

Scriptura numero VI. litteraque F. insignita ex fragmento lectionarii desumpta est nono vel decimo saeculo scripti, de quo exponitur pag. 37 et 38.

Eodem numero littera C. exhibetur scriptura fragmentorum codicis patristici saeculo ut videtur septimo adscribendi. Cf. pag. 35 et 36.

Rursus eodem numero littera B. fragmentum repraesentatur orationis Gregorii Nazianzeni nono ut videtur saeculo scriptae. De quo fragmento cf. pag. 34 et 35.

Duae scripturae numero II. coniunctae codicis palimpsesti sunt in quo praeter aliquot Octateuchi partes etiam fragmenta grammatica reperiuntur. Ex istis utraque scriptura desumpta est, altera textus, altera marginis, saeculi fere septimi. Cf. pag. 17 et 18.

Numero III. fragmenta palimpsesta repraesentantur codicis patristici saeculi noni, de quibus explicatur pag. 19 et seq.

Digitized by Google

Numero XII. littera D. initium exhibetur notitiae impensae in evangeliorum codicem factae, de qua diximus pag. 64 et seq. Scriptura videtur saeculi duodecimi.

Eodem numero littera A. scriptura saeculi decimi repraesentatur, ut est in Iohannis Lydi quae videntur excerptis, de quibus cf. pag. 58 seqq.

Ultimo loco tabulae II. scripturam evangelistarii Carpentoractensis expressimus saeculi fere noni, de quo diximus pag. 151 et seqq.

TABULA III.

OCTO CODICUM, QUATTUOR LATINORUM, QUATTUOR GRAECORUM, SPECIMINA CONTINET. QUINQUE SUNT GUELPHERBYTANI, UNUS HAMBURGENSIS, UNUS ANTEA EX MEIS NUNC MUSEI BRITANNICI, UNUS ETIAMNUM MEUS.

Loco I. specimen datur codicis Hamburgensis, antea Uffenbachiani, cum fragmentis epistulae ad Hebraeos. Saeculi noni. Cf. pag. 174 seqq.

Loco II. scriptura lectionarii Guelpherbytani palimpsesti repraesentatur, quae prodit saeculum quintum. Cf. pag. 164 seqq.

Locis III. IV. V. specimina scripturae ex celebri codice Guelpherbytano palimpsesto qui Ulphilae dici solet proferuntur. Numero III. expressa est scriptura fragmentorum libri Iudicum (cf. pag. 154), numero IV. scriptura fragmentorum libri Iob (cf. pag. 154), numero V. Latinus textus fragmentorum Gothicorum (cf. pag. 153 seq.). Ad quintum fere saeculum scripturae omnes tres pertinere videntur.

Loco VI. specimen scripturae est ex fragmentis Novi Testamenti palimpsestis, de quibus expositum est pag. 2 et seq. In horum fragmentorum editione nostra (vide Fragm. sacr. palimps. pag. XIV.), diximus scripturam septimam eamque sexti saeculi: cuius specimen quum ibi nondum datum esset, hoc loco addendum curavimus.

Loco VII. repraesentavimus scripturam fragmentorum Galeni quae in eodem de quo iam diximus celebri libro palimpsesto Guelpherbytano habentur. Videtur sexti saeculi esse. Cf. supra pag. 153.

Loco VIII. adnexuimus subscriptionem codicis Actuum Apostolorum, de quo uberius dictum est 7 et 8, rursusque pag. 130 et seqq. Subscriptione ista annus Christi notatur 1054.

TABULA IV.

SPECIMINA SCRIPTURARUM SEPTEM CONTINET, QUINQUE SYRIACARUM, UNIUS GRAECAE, UNIUS ARABICAE. EA OMNIA EX CODICIBUS TISCHENDORFIANIS BIBLIOTHECAE UNIVERSITATIS LIPSIENSIS PETITA SUNT.

Primum est, ut inscripsimus, codicis Tischendorfiani IV. quo Graece continentur quattuor evangelia, decimo saeculo scripta. Descripsimus pag. 20 et seqq.

Duplex scriptura quae sequitur ex codice Tischendorfiano XIII. petita est, in quo habentur evangelia quattuor Syriace et Arabice decimo fere saeculo scripta. Cf. pag. 65 et 66. (Ibi male impressum est XII. pro XIII.)

Sequitur specimen codicis Tischendorfiani XIV. in quo Syriace leguntur Genesis et Exodi fragmenta, illustrata pag. 66 et 67. (Ibi male pro XIV. impressum est XIII.)

Quinta scriptura est codicis Tischendorfiani XVI. D. in quo superest fragmentum categoriarum Aristotelis Syriace redditarum. Cf. pag. 68.

Sexta scriptura codicis Tischendorfiani XV. est, quo continentur Nestorianorum hymni. De iis diximus pag. 67.

Septimo loco expressa est scriptura fragmentorum evangelii Marci quae codicis Tischendorfiani XV I. partem tertiam (C.) efficiunt. Cf. pag. 68.

Ceterum in promtu est scripturas quartam quintam et septimam magna antiquitatis laude insignes esse, multo minori sextam.

Digitized by Google

TISCHENDORFIANA.

I. REISE IN DEN ORIENT. 2 Bände. 1845. 1846. (3½ Thlr.) (TRAVELS IN THE EAST. Translated from the German by W. E. Shuckard. London, Longman & Co. 1847. 6 sh. Vergriffen.)

In Anschluss daran: DE ISRAELITARUM PER MARE RUBRUM TRANSITU. Cum tabula. 1847. (8 Ngr.)

II. BIBLIOTHECA MONUMENTORUM SACRORUM CRITICA. In dieser christlichen Urkundenbibliothek sollen die kostbaren ältesten, d. h. tausend- und grösstentheils mehr als tausendjährigen Urkunden des heiligen Textes des A. u. N. T., die griechischen wie die lateinischen, durch zweckmässige Druckvervielfältigung den Gefahren der Vernichtung so viel an uns ist entrissen und der christlichen Welt so weit sie eine Wissenschaft besitzt in die Hände gegeben werden, womit zugleich die Zwecke der gelehrten Textforschung eine wesentliche Förderung gewinnen. In den (mit Einschluss der Anecdota etc.) bereits erschienenen 11 Bänden (grösstentheils kl. Folio) liegen 35 solcher Urkunden grössern und geringern Umfangs veröffentlicht vor. Sie tragen folgende Titel:

CODEX EPHRAEMI SYRI RESCRIPTUS sive Fragmenta utriusque Test. e cod. Gr. Paris. celeberrimo quinti ut videtur p. Chr. saec. Eruit atque edidit C. T. 2 tomi. 1843, 1845. (27 Thlr.)

(1.) FRAGMENTA NOVI TESTAMENTI 1843. (18 Thlr.) Diese den grössern Theil des ganzen N. T. umfassenden Textfragmente des 5. Jahrh. waren vorher nur höchst unvollständig und fehlerhaft gelesen worden. Die chemische Auffrischung hatte schon 1834 stattgefunden; die Entzifferung blieb trotz derselben sehr schwierig, besonders an den mehr als tausend von Correctoren geänderten Stellen.

(2.) FRAGMENTA VETERIS TESTAMENTI 1845. (9 Thlr.) Diese Fragmente aus Hiob, den Sprichwörtern, dem Prediger, dem Hohenliede, der Weisheit Salomos und aus Jesus Sirach hatte vorher noch Niemand zu bearbeiten versucht.

MONUMENTA SACRA INEDITA sive Reliquiae antiquissimae textus N. T. Graeci ex IX plus mille annorum codd. per Europam dispersis. Eruit atque edidit C. T. 1846. (18 Thlr.)

Unter diesen 9 Codd., von Anfang des 7. bis Ende des 8. Jahrh. verfasst, sind die wichtigsten die Pariser Evangelienhdschr., bei den Kritikern L genannt, und der vorher fast ganz unzugänglich gewesene Vatik. Codex der Apokalypse. Dazu kommen verschiedene Fragmente aus den Bibliotheken zu London, Paris, Wien und Rom, sowie ein Codex Tisch. der Leipziger Universitätsbibliothek.

CODEX FRIDERICO-AUGUSTANUS sive Fragmenta Veteris Testamenti e codice Graeco omnium qui in Europa supersunt facile antiquissimo. In oriente detexit, in patriam attulit, ad modum codicis edidit C. T. 1846. (32 Thlr., für die wenigen noch übrigen Exx. in Köhlers Antiquarium 15 Thlr.)

EVANGELIUM PALATINUM INEDITUM sive Reliquiae textus evangeliorum Latini ante Hieronymum versi ex codice Palatino purpureo quarti vel quinti post Christum saeculi. Nunc primum eruit atque edidit C. T. 1847. (18 Thlr.)

Diese uralte vorzugsweise mit B und D zusammenstimmende Evangelienhdschr. in der Kais. Bibl. zu Wien, auf Purpurpergament in Silber und Gold geschrieben, war bis auf eine einzige Seite noch unbenutzt geblieben.

CODEX AMIATINUS sive Nov. Test. Latine interprete Hieronymo. Ex celeberrimo codice Amiatino omnium et antiquissimo et praestantissimo nunc primum edidit C. T. 1850. (6 Thlr.) Editio repetita 1854. (4 Thlr.)

Die älteste kaum 125 Jahre nach Hieronymus' Tod geschriebene Handschr. der Vulg., eben so wichtig für die Herstellung des Textes des Hieronymus als für die Erforschung des frühesten griech. Textes. Nur die fehlerhafteste Vergleichung war vorher bekannt.

CODEX CLAROMONTANUS sive Epistulae Pauli omnes Graece et Latine ex cod. Paris. celeberrimo nomine Claromontani plerumque dicto. Nunc primum edidit C. T. 1852. (24 Thlr.)

Keine Handschrift des N T. übertrifft den Cod. Clarom. an Alterthümlichkeit der Textgestalt. Die Bearbeitung desselben wurde durch die vielen alten Correcturen, über 3000, sehr erschwert Wiederholte Revisionen der Abschrift (von 1841—1849) machten die genaueste Herausgabe möglich.

MONUMENTA SACRA INEDITA. Nova Collectio. Voll. V. et appendix. (96 Thlr., später 108 Thlr.)

Vol. I.: Fragmenta sacra palimpsesta sive Fragmenta cum Novi tum Veteris Test. ex quinque codd. Graec. palimpsestis antiquissimis nuperrime in oriente repertis. Addita sunt fragmenta Psalmorum papyracea et fragmenta evangelistariorum palimpsesta, item fragmentum codicis Fr.-Augustani. Nunc primum eruit atque edidit C. T. 1855. (16 Thlr.)

Vol. II.: Fragmenta evangelii Lucae et libri Genesis ex III codd. Graec. V. VI. VIII. saec., uno palimpsesto ex Libya in Museum Brit. advecto, altero celeb. Cotton. ex flammis erepto, tertio ex oriente nuper Oxonium perlato. Addita sunt et N. et V. T. fragmenta similia nuper in codd. VI antiquissimorum reliquiis inventa. 1857. (16 Thlr.)

Vol. III.: Fragmenta Origenianae Octateuchi editionis cum fragmentis evv. Gr. palimpsestis ex cod. Leidensi folioque Petropolitano IV. vel V., Guelferbytano cod. V., Sangallensi VIII. fere saeculi. 1860. (16 Thlr.)

Bis 1864 sollen erscheinen: Vol. IV.: Psalterium Turicense purpureum etc. saec. fere VII. Vol. V.: Reliquiae textus sacri utriusque ex codd. duobus palimps. aliisque plus mille annorum Vindobonae, Parisiis, Guelferbyti, Petropoli adservatis. Appendix: Codex Laudianus actuum app. Gr. et Lat. saec. fere VI. etc. Vergl. den über das ganze in 200 Exempp. gedruckte Werk im Sept. 1860 ausgegebenen Prospectus. Die Subscribentenliste zählt 156 Namen, von denen 100 auf die protest. Kirchen, die übrigen fast gleichmässig auf die römisch-katholische und die griechisch-orthodoxe kommen

Hieran schliessen sich namentlich durch die Hamburg-Londoner Unzialfragmente der Paulinischen Briefe die „Anecdota sacra et profana" an.

Digitized by Google

III. EDITIONES NOVI TESTAMENTI.

Die zwei neuesten Ausgaben:

NOVUM TESTAMENTUM GRAECE. Ad antiquos testes denuo recensuit, apparatum criticum omni studio perfectum apposuit, commentationem isagogicam praetexuit C. T. Editio septima critica maior. 1859. (8 1/3 Thlr.) Accessit anno 1860. notitia codicis Sinaitici.

Auf Grund der umfassendsten Quellenstudien wurde hier der vollständigste bis jetzt vorhandene, mit den Belegen für und wider die aufgenommene Lesart ausgestattete kritische Apparat dargeboten. Die Textconstituirung ruht, unter Bevorzugung der ältesten Zeugen, auf äussern und innern Gründen; an vielen Stellen sind die Entscheidungsgründe angedeutet. Proll. 280 S. Die „Notitia" enthält gegen 800 Lesarten (noch mehr als die Schrift: „Notitia editionis" etc.) des Cod. Sin.

NOVUM TESTAMENTUM GRAECE. Ad antiquos testes denuo recensuit, cum apparatu critico et prolegomenis edidit C. T. Editio septima critica minor. 1859. (2 2/3 Thlr.) Accessit anno 1860. notitia codicis Sinaitici.

Der grössern Ausg. entlehnt, unter Beschränkung des Apparats, doch mit Beibehaltung des kritischen Belegs für und wider. Proll. 140 S. kl. 8. Die „Notitia" enthält gegen 700 Lesarten des Cod. Sin.

Früher erschienen:

(1.) NOVUM TESTAMENTUM GRAECE. Textum ad fidem antiquorum testium recensuit, brevem apparatum criticum una cum var. lect. Elz., Knapp., Scholz., Lachm. subiunxit, argumenta et ll. parall. indicavit, commentationem isagog. notatis propriis lect. edd. Steph. III. atque Mill., Matth., Griesb. praemisit C. T. 1841.

Hieran schloss sich an (2.) eine revidirte griech. Textausgabe zu Paris 1842, und

(3.) eine griech.-latein. unter dem Titel: „In antiquis testibus textum versionis vulgatae Latinae indagavit lectionesque variantes Stephani et Griesbachii notavit, viro S. V. Jager in consilium adhibito, C. T." Wiederholt 1849. Die Tendenz dieser Ausgabe ist genau in den Vorworten bezeichnet.

(4.) Eine völlige Umarbeitung der ersten Ausg. erschien 1849: „N. T. Graece. Ad antiquos testes recensuit, apparatum criticum multis modis auctum et correctum apposuit, commentationem isagogicam praemisit C. T." (2 2/3 Thlr.)

Hieran schloss sich an: (5.) „N. T. Graece." Recensuit C. T. 1850. (Editio Tauchnitiana.)

(6.) Desgleichen: Novum Testamentum triglottum. Graece Latine Germanice. Graecum textum addito lectionum variarum delectu recensuit, Latinum Hieronymi notata Clementina lectione ex auctoritate codicum restituit, Germanicum ad pristinam Lutheranae editionis veritatem revocavit C. T. 1854. (2 Thlr.)

Ferner daraus separat: a. N. T. Graece. Editio academica. I. 1855. II. 1857. (2/3 Thlr.) b. N. T. Graece et Latine. 1858. (1 1/3 Thlr.) c. Das Neue Testament. Deutsch von Dr. Luther. Nach den Originalausgg. revidirt und bevorwortet von C. T. 1855. (2/3 Thlr.)

Hierher gehört auch noch, dem textkritischen Gehalte nach: „Synopsis evangelica". Ex 4 evangeliis ordine chronologico concinnavit, praetexto brevi commentario illustravit, apposito apparatu critico recensuit C. T. 1851. Editio in commodum academic. repetita 1854. (1 1/3 Thlr.)

IV. EDITIONES GRAECI TEXTUS VETERIS TESTAMENTI.

(1.) VETUS TESTAMENTUM GRAECE IUXTA LXX INTERPRETES. Textum Vaticanum Romanum emendatius edidit, argumenta et locos Ni. Ti. parallelos notavit, omnem lectionis varietatem codd. vetustissimorum Alexandrini, Ephraemi Syri, Friderico-Augustani subiunxit, prolegomenis et epilegomenis instruxit C. T. Ed. tertia, ratione etiam habita thesauri Sinaitici nuper inventi et editionis Maianae codicis Vaticani. 2 tomi. (Proll. 106 S.) 1860. I. 1850. II. 1856. (4 Thlr.)

V. ZUR NEUTESTAMENTLICH-APOKRYPHISCHEN LITERATUR.

DE EVANGELIORUM APOCRYPHORUM ORIGINE ET USU. Disquisitio historica critica, ornata praemio aureo societatis Haganae pro defendenda religione Christiana. Scr. C. T. Hagae Comitum 1851. (1 1/6 Thlr.) Vergriffen.

Zwei frühere gekrönte Preisschriften: Doctrina Pauli Apostoli de vi mortis Christi satisfactoria. 1837. (1/3 Thlr.) Disputatio de Christo pane vitae sive de loco Joh. 6, 51—59. coenae sacrae potissimum ratione habita. 1839. (1/3 Thlr.)

EVANGELIA APOCRYPHA. Adhibitis plurimis codd. Graecis et Latinis maximam partem nunc primum consultis atque ineditorum copia insignibus ed. C. T. 1853. (3 2/3 Thlr.) 22 apokr. evangelische Texte; 7 waren noch inedirt, die übrigen haben zum ersten Male eine strengere kritische Bearbeitung erfahren, unter Vermehrung des Apparats von Thilo etc. um mehr als 40 Dokumente. Proll. 88 S.

ACTA APOSTOLORUM APOCRYPHA. Ex 30 codd. Graecis vel nunc primum eruit vel secundum atque emendatius edidit C. T. 1851. (2 2/3 Thlr.) 13 apokr. Apostelgeschichten; 7 waren noch inedirt, 6 höchst ungenügend edirt. Proll. 80 S.

PILATI CIRCA CHRISTUM IUDICIO quid lucis afferatur ex actis Pilati. 1855. (1/3 Thlr.)

[Anschliessen wird sich zunächst: APOCALYPSES MOSIS, ESDRAE, IOHANNIS, PAULI. Accedit Mariae κοίμησις cum aliis similibus. Ex pluribus codd. Graecis etc.]

HERMAE PASTOR Graece ex fragmentis Lipsiensibus, instituta quaestione de vero Graeci textus Lips. fonte. Ed. C. T. (Ex ed. pp. apost. Dress. 100 exx. repetitum.) 1856.

Zuletzt erschien:

NOTITIA EDITIONIS CODICIS BIBLIORUM SINAITICI auspiciis imperatoris Alexandri II. susceptae. Accedit catalogus codicum nuper ex oriente Petropolin perlatorum, item scholia Origenis in Proverbia Salomonis partim nunc primum partim secundum atque emendatius edita. 1860. (3 1/3 Thlr.)

Ausser den Mittheilungen über den Codex Sinaiticus (Auffindung, Inhalt, Alter, über 600 N.-T. Lesarten und 60 vollständige Textcolumnen) enthält diese Schrift das Verzeichniss der vom Herausg. 1859 nach Petersburg gebrachten Manuscripte (12 Palimpseste, mehr als 20 griech., mehr als 60 syr., kopt., arab., hebr., samarit., slavon., abyss., armenische Mscrr. etc.), sowie, excerpirt aus Mscrr. des Orients, ein ineditum des Diodor, die Scholien des Origenes zu den Sprichwörtern, ein ineditum der mittelalterlichen Historiographie über Muhammed II.

LIPSIAE, IMPR. GIESECKE & DEVRIENT.

Digitized by Google

I.

ΟΙϹΥΝΑΝΑΒΑΝΤΕϹΜΕΤΑΥΤΩΝΕΙΠΑΝ
ΟΥΚΑΝΑΒΑΙΝΟΜΕΝΟΤΙΟΥΜΗΔΥΝΩΜΕ

ΒΑϹΑΝΙΖΟΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΛΟΙ
ΠΟΝ ΤΗ ΓΗ ΠΡΟϹΠΙΠΤΕΙΝ

II.

ΦΙΛΑΓΑΘΟΝ ΟΛΟΥϹ ΟΙΚΟΥϹ
ϹΩΦΡΟΝΑ ΑΝΑΤΡΕΠΟΥϹ
ΔΙΚΑΙΟΝ·ΟϹΙΟ ΔΙΔΑϹΚΟΝΤΕϹ

III.

φωνη υπαπο υνου ιωσηφ του
γενεσθαι προς ουδα του
αυτον λεγουσαν αναν του

IV.

ΚΑΙ ΟΙ ϹΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΠΛΕΞΑΝΤΕϹ
ϹΤΕΦΑΝΟΝ ΕΞ ΑΚΑΝΘΩΝ ΕΠΕΘΗ

V.

ΕΙϹ ϹΥΧΕΜ· ΚΑΙ ΕΥΡΕΝ ΑΥΤΟΝ
ΑΝΟϹ ΠΛΑΝΩΜΕΝΟΝ ΕΝ ΤΩ ΠΕΔΙ
ΩΙ· ΗΡΩΤΗϹΕΝ ΔΕ ΑΥΤΟΝ

VI.

[illegible]

XV.

[illegible]

XII.

ΤΗΝΗΜΩΝΚΑΘΑΡϹΙΝ

XIV. 2.

ψαλμος τω δαυειδ δοτε
κω δοξαν

VIII.

ΤΟΝΜΕΝΤΟΝΔΙΚΑΙΟΝ·

IX.

πωςαπεθανενοπροφητηςθανα
τωθεις υπο του λεοντος ανθω
επιστρεψαντα αυτον·

Lith. Anst. v. M. Fraesher Lpzg.

Digitized by Google

Digitized by Google

V.

φὸν τὸν ἴδιον Σίμω
να· καὶ λέγει αὐτῷ
εὑρήκαμεν τὸν με

VI. F.

τῶν ἁμαρτιῶν
ἡμῶν· ἐκάθη
σεν ἐν δεξιᾷ τῆς

VI. C.

ἀγκάλαις ὑπεδέξατο
τὸν πρὸ αἰώνων ὡς θν ὡς
βρέφος. καὶ τὸν θν ηὐ

VI. B.

τοῦ παρασχόντος τὰ
σπέρματα φυτῶν
ἀθανάτων γεωργόν·

II.

τοῖς ἐν καταλήξει
τὸ α ρα αι γι ς θεος
τῆς ὀρθογραφίας

III.

τῶν ναῶν ὡς ἀθροιζομένης πανήγυρις· ἐπ' ἐκκλη
σίαις μυστικῶς ἁγιάζεται· καὶ τῆς τρυφῆς ὁ

XII. D.

+ ἰνδ ι̅ε̅ κατεβλήθη εἰς ὅλον ζο εἰς τὸ
τοιοῦτον ἄπον τετράδα ἀγγελον·
ἔχει οὕτως· εἰς χαρτία χ τρ
δικατρία· εἰς γραμμὴν ζ̅ τετρ

XII. A.

Τὸ ἄγαλμα τοῦ ἰανουαρίου ἱστοροῦσι
τετράμορφον· διὰ τὰς τέσσαρας τρο
πάς· ἄλλοι τρίμορφον αὐτὸν ἐπὶ τῇ

λύετε αὐτόν· οὐδεὶς
γάρ ἐστιν ὃς ποιήσει
δύναμιν ἐπὶ τῷ ὀ
νόματί μου καὶ δυ
νήσεται ταχὺ κακο

ξ φ † ξ

εἰς τοῦ κατὰ ματθ κεφάλαια·
βίβλος γενέσεως ἰυ
χυ υυ δαδ· υυ ἀβρα
ἀμ· ἀβραὰμ ἐγέν
νησεν τὸν ἰσαάκ +

Lith. Anst. v. M. Fieschler Lpzg.

Digitized by Google

Digitized by Google

I.

† ἐγράφη ἀπὸ ἰταλίας διὰ τιμοθέου :—

† ἡ πρὸς ἑβραίους ἐπιστολὴ
ἐκτεθεῖσα ὡς ἐν πινακι :—

πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πα
λαι ὁ θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν
τοῖς προφήταις· ἐπ' ἐσχάτου τῶν

› δὲ τῶν ἀγγέλων εἴρηκέν ποτε·
› κάθου ἐκ δεξιῶν μου· ἕως ἂν θῶ
› τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν
› ποδῶν σου· οὐχὶ πάντες εἰσὶ λει
τουργικὰ πνεύματα εἰς διακονί
αν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλ

II.

ABSCONDERE MODICUM AD MOMENTUM DONEC PERTRAN
SEAT INDIGNATIO MEA QUIA EGO DÑS DS APERIAM TUMULOS
UESTROS· ET EDUCAM UOS DE SEPULCHRIS UESTRIS POPU

III.

DIXITQUE EI GEDEON

IV.

at· et ad aliquem sc̄orum conuer
tere

VI.

ΚΕΙΜΕΝΑ ΜΟ
ΝΑ· ΚΑΙ ΑΠΗΛ
ΘΕΝ ΠΡΟΣ

ΤΟΥ
ΚΑΙ ΕΙ
ΕΝ·

V.

ET MORTUORUM
DOMINETUR

VII.

ΚΑΙ ΤΑΥΤΑ ΤΑ ΣΠΕΡΜΑ
ΤΑ ΚΑΘΑΠΕΡ ΚΑΙ ΤΗΝ

› περὶ φασηλῶν ›
› καὶ ὤχρων ›

VIII.

ἐγράφη ἡ [illegible] ἀπὸ κάνι[illegible]
καὶ ἱερομόναχος [illegible] πιτρω
πειν τοῦ κυ ἰακὼβ [illegible]
ἰωάννου [illegible] ἰω [illegible]
ἔτους ,ϛ ϡ [illegible] ιβ· ἰν ιβ μ
ἀπρι κ'

Lith. Anst v M Frescher Lpzg.

Digitized by Google

Digitized by Google

Cod. Tisch. IV.

Cod. Tisch. XIII.

Cod. Tisch. XIV.

Cod. Tisch. XV.

Cod. Tisch. XVI. D.

Cod. Tisch. XVI. C.

Lith. Anst. v. M. Frescher, Lpzg.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google